Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana

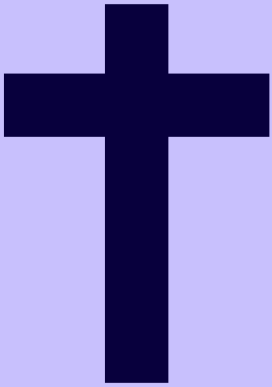

New Testament in Cashibo-Cacataibo

(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo
(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b

Contents

Mateo 1
Marcos 99
Lucas 156
Juan 257
Jesusan Unicaman Ñu 'A 326
Romanos 413
1 Corintios 455
2 Corintios 494
Gálatas 519
Efesios 534
Filipenses 548
Colosenses 558
1 Tesalonicenses 567
2 Tesalonicenses 575
1 Timoteo 580
2 Timoteo 592
Tito 600
Filemón 605
Hebreos 607
Santiago 640
1 Pedro 650
2 Pedro 661
1 Juan 667
2 Juan 677
3 Juan 679
Judas 681
Apocalipsis 684

MATEONËAN 'A UPÍ BANA
I. USAI CA JESUS XUX 'IACËXA QUIXUN ÑUIA BANA (1-2)

Jesusan 'unánpapan rara 'iá
(Lc 3.23-38)

1 Jesucristo ax Davitan rëbúnqui 'aish ca Abrahamnën
rëbúnquiribi 'iacëxa. Jesucristonën raracama ca ënë unicama
'iacëxa:
2 Abraham ax ca Isaacnën papa 'iacëxa. Isaac ax ca Ja-
cobnën papa 'iacëxa. Jacob ax ca Judá 'imainun aín xucëantun
papa 'iacëxa.
3 Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacëxa, Tamar
atun tita 'imainun. Fares ax ca Esromnën papa 'iacëxa. Esrom
ax ca Aramnën papa 'iacëxa.
4 Aram ax ca Aminadabnën papa 'iacëxa. Aminadab ax ca
Naasonën papa 'iacëxa. Naasón ax ca Salmonën papa 'iacëxa.
5 Salmón ax ca Booznën papa 'iacëxa, Rahab aín tita
'imainun. Booz ax ca Obednën papa 'iacëxa, Rut aín tita
'imainun. Obed ax ca Isaínën papa 'iacëxa.
6 Isaí ax ca David, axa 'apu 'icë, aín papa 'iacëxa. David ax ca
Salomonën papa 'iacëxa, aín titax ca Uríasnëan casunan xanu
'iacëxa.
7 Salomón ax ca Roboamnën papa 'iacëxa. Roboam ax ca
Abíasnën papa 'iacëxa. Abías ax ca Asan papa 'iacëxa.
8 Asa ax ca Josafatnën papa 'iacëxa. Josafat ax ca Joramnën
papa 'iacëxa. Joram ax ca Uzíasnën papa 'iacëxa.
9 Uzías ax ca Jotamnën papa 'iacëxa. Jotam ax ca Acaznën
papa 'iacëxa. Acaz ax ca Ezequíasnën papa 'iacëxa.
10 Ezequías ax ca Manasésnën papa 'iacëxa. Manasés ax ca
Amonën papa 'iacëxa. Amón ax ca Josíasnën papa 'iacëxa.
11 Babilonia cacë nëtënu judíos unicama bëtsi non buánti
'urama 'ain ca Josíasnën Jeconías 'imainun aín xucëncama
bëchiacëxa.
12 Babilonia nëtënuxun ca Jeconíasnën Salatiel bëchiacëxa.
Salatiel ax ca Zorobabelnën papa 'iacëxa.
13 Zorobabel ax ca Abiudnën papa 'iacëxa. Abiud ax ca
Eliaquimnën papa 'iacëxa. Eliaquim ax ca Azornën papa
'iacëxa.
14 Azor ax ca Sadocnën papa 'iacëxa. Sadoc ax ca Aquimnën
papa 'iacëxa. Aquim ax ca Eliudnën papa 'iacëxa.
15 Eliud ax ca Eleazarnën papa 'iacëxa. Eleazar ax ca
Matanën papa 'iacëxa. Matán ax ca Jacobnën papa 'iacëxa.

16 Jacob ax ca Josénën papa 'iacëxa. José ax ca María an Jesús,
Cristo cacë, a tuua, aín bënë 'iacëxa.
17 Abraham ax ca judíos unibunën rara 'iacëxa. An
bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín
bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx Davidnu
sënën ca Davitan chaitiocëcama catorce 'iacëxa. David an
bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín
bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx anun
Babilonia cacë nëtënu judíos unicama buan nëtë anúan
Jeconías bacëan, a nëtë sënën ca Jeconíasnën chaitiocëcama
catorce 'iacëxa. Jeconías an bëchipacëxun aín bëchicënën
canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun
bëchipacëx anuax cuanx anúan Cristo bacëncë nëtë sënën ca
aín chaitiocëcama catorce 'iacëxa.

Jesucristo bacëan
(Lc 2.1-7)

18 Ënë menua Jesucristo uti ca ësai 'iacëxa: María ax
ca Josénën binuxun 'unánti ocë xanu 'iacëxa. Josébë bi-
ranancëma pan 'aish ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinanënshi 'imicëx tuñu 'iacëxa.
19 José ax ca upí uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia
quixun unin 'unánunma María ënti sináncëxa.
20 Usoquin sinántancëx 'uxun ca Josénën namáquin Nucën
'Ibu Diosan xucë aín ángel achúshi isacëxa. Iscëxun ca cacëxa:

—José, Davitan rëbúnqui, cana mi cain. Maríanën tuá ax ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxëshia 'icë 'icën.
Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain.
21 Ax ca tuá achúshi bacënti 'icën. Bacënia camina min a
tuá Jesús caquin anëti 'ain. Ainshi ca uni aín 'ucha tërënquin
Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun iëmiti 'icën. Usa 'ain
camina a tuá Jesús caquin anëti 'ain.
22 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían
cuënëosabi oquin ca ángelnën José usaquin cacëxa. A bana ca
ësai quia:
23 Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx
bacënti 'icën. Aín tuá ax ca Emanuel caquin anëcë 'iti
'icën.
Emanuel quicë ax ca "Nucën Papa Dios ca nubë 'icë" qui quicë
'icen.
24 Usa 'ain ca namámiquian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën
cacësabi oquin Josénën María aín xanu 'inun biacëxa.
25 Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën, aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni
ca Josénën aín xanu 'inun María biacëxa. A bac'ëncë tuá a ca
Josénën Jesús caquin anëacëxa.

2

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

1 Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish
Jerusalénu 'ain ca a menu 'icë ëma, Belén cacë, anuax Jesús
bacĕancëxa. Belénuaxa Jesús bacĕan ca aucüaxa bari urucë
anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén 'urama 'icë Jerusalén
ëmanu cuancëxa.
2 Cuani bëbaquin ca ñucácëxa:
—¿Uinu cara axa judíos unibunën 'apu 'inun bërí bacĕncë
a 'ic? Aucüaxa bari urucë anuxun cananuna anun a 'unánti
'ispa isbëtsian. A isbëtsini cananuna 'unánbëtsini a rabi ain.
3 Usaía quia a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu
'icë unicama masá nuituti, uisa cara ënë ñu 'iti 'icë quiax
sináncasmacëxa.
4 Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos
sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana
judíos unicama 'unánmicë unicamaribi camicëx ricuatsianxa
timëtia ñucácëxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos
unibunën caíncë, ax bacĕnti 'icë quixun.
5 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Belén cacë ëma, Judea menu 'icë, anuax ca bacĕnti 'icën.
An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin ca Belén
ñuiquin ësoquin cuënëocëxa:
6 Belén, Judá menu 'icë ëma, anu 'icë uni achúshi ax 'apu
'ixun ca 'ën unibu, Israelnën rëbúnquicama, a bërúanquin
'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca Belén ax bëtsi ëmacamasama
'icën.
7 Quia cuatancëxun ca Herodesnën an ñu mëëxuncë uni-
cama —uni itsin isnunma camina unĕxun an ñu 'unáncë
unicama 'ë bëxúnti 'ai —quixun cacëxa. Usoquian camicëx ucë
ca ñucácëxa, añu nëtën caraisa 'ispa isaxa quixun.
8 Usoquin ñucátancëxun ca Herodesnën an ñu 'unáncë uni-
cama Belénu cuanun xuacëxa. Xuquin ca ësaquin cacëxa:
—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icë quixun istancëxun cam-
ina 'ënribi a rabi cuanun 'ë cai uti 'ai —quixun.
9 Usoquian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa.
Cuancëbë ca aucüaxa bari urucë anuxuan atun iscë 'ispa ax
anúan a unicamax cuanti anúnbi cuancëxa. Cuanx ca anu a
tuá 'icë a manámibi a 'ispa niracëacëxa.
10 A isi cuëënquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúnbi an ñu
'unáncë unicama cuancëxa.
11 Cuanx a manámia 'ispa niracëcë xubu anu atsínxun ca
anua a tuá Jesús aín tita Maríabë 'icë mëracëxa. Mërai rantin
puruni tsóbuquin ca Jesús rabiacëxa. Rabiquin ca atun bunánti
bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsëpasa ñu 'aíshbi nëëncëx
sanuira a 'imainun i baca sanuira acama 'ináncëxa.

12 Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan
anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuan-
tancëx aín nëtënu bëbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

13 An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën
'Ibu Diosan ángelnën José namámiquin cacëxa:
—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa
'ain camina niruquianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egipto
menu cuanti 'ain. Cuantancëx camina 'ën mi cacĕxmi
utëcënun anu 'iti 'ain.
14 Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacéñun a tuá
bibiani ca José imĕ Egipto menu cuancëxa.
15 Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu
Diosan 'amicëxuan aín unin cuënëosabi oi ca Egipto menu
'iacëxa. A banax ca ësai quia: "Egiptonua cana 'ën Bëchicë
bëan".

Tuácama rënun quixun Herodesnën ca

16 Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —
quiax Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu
'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabĕ baritia aín
bacĕncë 'icë quixun sináncëxa. Sinánxun ca aín uni xu-
acëxa, camabi Belénu 'icë rabĕ baritiañu bëbu tuácama 'anan
rabĕ baritiañuma bëbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icë
ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun.
17 Usaquin 'acëbë ca Jeremíasnën cuënëo bana quiásabi oi
'iacëxa. A banax ca ësai quia:
18 Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca
Jacob 'imainun aín xanu Raquelnën rëbúnqui a xanuca-
maxa aín tuacën rabanan incë 'iaxa. Aín tuá 'aíma cupí
a sinani upí 'iisama tani ca uínbi nëtĕmisamai ianxa.
19 Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egiptonuxun namáquin
Josénën Nucën 'Ibu Diosan ángel achúshi isacëxa.
20 Iscëxun ca amiribishi cacëxa:
—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel
nëtënu cuantëcëntan. An a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa.
Usa 'ain camina cuantëcënti 'ain.
21 Usaquian ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bib-
iani Israel nëtënu cuantëcëancëxa.
22 Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aíshbi —Herodes axa bama
'ain ca aín bëchicë Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icë —quixun
ñuia cuax anu cuantëcënti racuĕacëxa. Racuëti ca namáquin
istancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea
menu cuancëxa, aín namácësabi oi.
23 Galilea menu bëbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti cuancëxa,
usai 'itioquian an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ësai quia, Jesús ca Nazaretnu
'icë uni 'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

3

Juanën anu uni 'icëma menuxun unicama bana ñuixuan
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicë, ax
Judea nëtënu 'aish anu uni 'icëma menu 'iacëxa. Anuxun ca an
bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancëxa.
2 Bana ñuixunquin ca cacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti
nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosmi sináncë
'aíshmabi sinanati ami sinan.
3 Juan ax ca a Isaíasnën Nucën Papa Diosan sinánmicëxun
ñuiá a 'icën. Ësai ca a bana quia:
Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai
quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai
mëníoquin racanati 'ain.
4 Juan ax ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina
xacá 'acë anun tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti
'imainun buna rëpa 'iacëxa.
5 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicama Juanu riquiancëxa.
Judea menu 'icë unicama 'imainun baca, Jordán cacë, a
'urama 'icë mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanën bana
ñuixunia cuati cuancëxa.
6 Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán
bacanuxun nashimiacëxa.
7 Juanën bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca
'itsa fariseo uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun
quiax anu uacëxa. Aia isquin ca Juanën cacëxa:
—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara
'iásaribiti runu, an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën
Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën
masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax?
8 Unían mitsux camina asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun
camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain.
9 —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi
cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë
maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën.
10 Ca ësa 'icën. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin
ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin
nëënia. Usaribi oquin ca bënënquinshi mitsúxmi sinanati ami
sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.
11 Uníxa an ñu 'atima 'acëcama ëni sinanacë cupí cana 'ën a
'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia.

Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami
rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a
buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu
'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënën ñu 'acësoquin aín
cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí
'imiti 'icën.
12 An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ësa ca 'iti
'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia
bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia
ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia.
Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi
rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti
an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan
'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa
'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

13 Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nëtënu
'icë baca, Jordán cacë, anua Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan
Juanën nashiminun.
14 Cuanxa bëbaiabi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús
cacëxa:
—¿Miinra 'ë nashimisa 'aíshbi caina 'ën mi nashiminun quiax
ain?
15 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain.
Usa 'ain camina min 'ë bërí nashimiti 'ain.
Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús
nashimiacëxa.
16 Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani
cuancëxa. Cuanquinbi ca Jesusan naí panárabëcëbëtan isquin
anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upí anu 'iruia isacëxa.
17 Usai 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai
qui: “Ënëx ca 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani
cana chuámarua tani cuëënin”.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

1 Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca
ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icë
quixun 'unánquinbi.
2 Anu 'ixun ca Jesúsan añu ñubi cuarenta imë 'imainun
cuarenta nëtën piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa.

3 Panancë ca ñunshin 'atimanën 'apun anu uxun 'atima ñu
'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:
—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxáxcama pán 'inun
cat.
4 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi
ca uni tsótima 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios quia a bana
'airibi ca uni tsóti 'icën”.
5 Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén
ëma upí anu buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu aín mascuan sënëncënu buánruacëxa.
6 Buánrutancëxun ca cacëxa:
—Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
An ca aín ángelcama mi bërúanmia. Bërúancëxmi maxáxmi
tachacaxma 'inun ca aín mëcënan biquin mi bacáruti
'icën. Usa 'ain ca mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax
nuánquianx menu nipacëtan.
7 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Ësairibi ca aín bana quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti
'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.
8 Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi
tantëcëncatsi quixun aín bashi chairucë manan Jesús
buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun
a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa.
9 Ismiquin ca cacëxa:
—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ënë
mecama, camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi
'inánti 'ain.
10 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa
Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina
rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëëncësabi oquin ñu
'axunti 'ain”.
11 Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani
cuancëxa. Cuancëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman
uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nëtënuxuan 'atabaquin Jesúsan bana ñuixuanan ñu 'a bana
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun
sipuacëxa. Juan sipuacë ñuicania cuabiani ca Jesús Judea
nëtënuax Galilea nëtënu cuantëcëancëxa.
13 Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani Galilea
cacë parúmpapa rapasu 'icë ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa.
A me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabulón 'imainun Neftalí cacë
me 'iacëxa.

14 Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'am-
icëxun Isaíasnën cuënëocëxa, ësaquin:
15 Zabulón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan
'icë, 'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca
Galilea me, anu judíosma unibu bucucë, anu 'icën.
16 Anu 'icë unicamax ainanma 'ixun Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'ati 'unáncëma 'aíshbi ca Cristo ucëbë an
'unánmicë 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aíshbi ca Cristo ucëbë
an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.
17 Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan
anu 'icë unicama ësaquin cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti
nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca ami sináncë 'aíshmabi sinanati
ami sinan. Usaquian anuxun bana ñuixunquin cacësabi oquin
ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancëxa.

An tsatsa bicë uni rabë 'imainun rabë Jesusan abë cuanun ca
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabë
uni mëracëxa. A uni rabëtax ca achúshi Simón 'icëbi Pedroribi
cacë, a 'imainun aín xucën Andrés cacë 'iacëxa. A rabëtax an
tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mëracëxa.
19 Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi
cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.
20 Usaquian Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë
cuancëxa.
21 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni
rabëribi, Zebedeonën bëchicë, Jacobo 'imainun aín xucën
Juan, an aín papa Zebedeobëtan nuntinuxun rica mëníoia
mëracëxa.
22 Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca
nuntinubi aín papa ëbiani Jesúsbë cuancëxa.

Galilea nëtënuxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan
(Lc 6.17-19)

23 Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea
mecamanuxun anua judíos unicama timëti xubucamanuxun
bana ñuixuancëxa. —Nucën Papa Diosan ca ami catamëcë
unicama abë 'inun ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana
unicama ñuixuanan ca uni ñucëcama pëxcüacëxa.
24 Usoquian 'aia Jesús chanioia cuaquin ca Siria nëtënu
'icë unicaman axa ñucëcama Jesusan pëxcunun quixun anu
buáncancëxa. Bëtsi bëtsi ñucëcama 'imainun ñunshin 'atimanën
'ibuacë unicama 'imainun uni ñucë nirucuainquinbi tancëma,
'imainun aín nami nimëti saquiquicë acama anu buáncëxun
ca Jesusan pëxcüacëxa.

25 Usoquin bana ñuixuanan unicama pëxcubiania cuania ca
'aisamaira unin Jesús nuibiancëxa. Galilea menu 'icë uni-
cama 'imainun Decapolis cacë menu 'icë unicama 'imainun
Jerusalénu 'icë unicama 'imainun Judea mecamanu 'icë uni-
cama 'imainun Jordán baca 'ucë manánuaxribi ucë unicaman
ca abë cuanquin Jesús nuibiancëxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

1 'Aisamaira uni isbiani cuantancëxa Jesús matá me
mapëracëtancëx anu tsóbutia ca aín 'unánmicë unicaman
nëbëtsioracëxa.
2 Nëbëtsioracëxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuëënti
'icë quixun atu 'unánmiquin cacëxa, ësaquin:
3 An —'ënbi cana 'ën nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncë
uni, ax ca 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan aín nuitu upí
'imianan ainan 'imicë cupí, chuámarua tani cuëënia.
4 Axa masá nuitucë uni a ca Nucën Papa Diosanbi aín
masáquin sináncë nëtëmiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani
ca chuámarua tani cuëënia.
5 Axa cëruti banacëma uni ax ca Nucën Papa Diosan 'ináنti
ñucamañu 'iti 'icën, an cacësabi oi. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani
ca chuámarua cuëënia.
6 'Acëñuma bamaia uni piti cuëëncësaribi oi Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'iti cuëëncë uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icën.
Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
7 An 'aquinsa 'icë uni itsi nuibaquin 'aquincë uni a ca Nucën
Papa Diosanribi nuibaquin 'aquinti 'icën. Usai ca 'iti 'icë
quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
8 Axa aín nuitu Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aín sinan
upí uni an ca Nucën Papa Dios 'unánan isti 'icën. Usai ca 'iti 'icë
quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.
9 An raíri uni bëtsibë nishananíma nuibananun 'aquincë uni
a ca Nucën Papa Diosan —mix camina 'ën bëchicë 'ai —quixun
cati 'icën. Usa unix ca chuámarua tani cuëënia.
10 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë cupía, uni itsin
tëmëramicë uni, ax ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín
nëtënu abë 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuëënia.
11 Mitsun 'ën bana cuacë upí unin mitsu 'atima banan canan
bëtsi bëtsi onan cëmëi mitsumi manáncëxbi camina chuámarua
tani cuëënti 'ain.
12 Usaribi oquin ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicama unin bëtsi bëtsi ocëxa. Usaquin sinánquin
camina cuëënquin, Nucën Papa Diosan ca mitsu upí oquin
sinánxunquin aín nëtënu abë 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icë
quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.

Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quiá bana
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsux camina ënë nëtënu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncëxun ñu mucoquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Usa 'aish ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca nëtëtia. Mitsun upiti bucunun mibë 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a tashíxa mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.
14 Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha matánu 'icë ax ca unëtima, a ca camabi unin isia.
15 Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca lampar-inëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania.
16 Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëënquin a unicaman min Papa Dios naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi 'iti Jesús quia
17 Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu cuënëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain. 'Ë ñuiquian cuënëo banacama quicësabi oi 'i cana ënë nëtënu uacën.
18 Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cëñúcëma pain 'ain ca a banacama quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima 'icën.
19 Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi — a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish, bëtsi unicamabëtan sënënmaraira 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an a banacama quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish, raíri unicamabë sënënmaira 'iti 'icën.
20 Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma 'aish camina ainanma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'ain.

Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)
21 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: "Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni

'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën". A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan.
22 Usaía quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, aín xucënsa 'icëbi ami nishcë uni ax ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.
23 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi nishaxa —quixun sinánсë 'ixun
24 Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mëníonanti 'ain. Mëníonantancëx abë upí 'ixun camina cuantëcënquin min 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.
25 Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain.
26 Cana mitsu asérabi cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

27 Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: "Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain".
28 Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín nuitu mëu cuëënia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.
29 Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.
30 Min mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi 'icën.

Uni aín xanubë ënanantima Jesús quia bana
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Moisésnën cuënëo bana ca ësairibi quia: "Ui unin cara aín xanu ëinsa tania an ca —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë — quixun quirica a cuënëoxunti 'icën".

32 Usaía Moisésnën cuënëo bana quicë 'aínbi cana 'ën mitsu
cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi
'uchaquin a 'aisama xanu 'icësai 'inun 'imia. Usaribiti ca
an uni itsin ëncë xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë
'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

33 Moisésnën mitsun raracama 'unánmiquin cuënëoxuan
bana unin mitsu ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Unin aín
bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun —Nucën 'Ibu
Diosan ismainun cana mi cain, asérabi cana 'ën cacësabi oquin
'ati 'ai —quicë 'ixun camina asérabi mix quicësabi oquin 'ati
'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin”.
34 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, —Nucën Papa Diosan
ismainun cana mi cain —qui camina banatima 'ain. 'Imainun
camina —naitan cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi cain
—qui banatima 'ain, naínu ca Nucën Papa Dios 'icë, usa 'ain.
35 'Imainun camina —menbi cuamainun cana cëmëquinma
asérabi mi cain —qui banatima 'ain, mecama ca Nucën Papa
Diosan ainan 'inun uniocëxa, usa 'ain. 'Imainun camina —
Jerusalénu 'icëcaman cuamainun cana cëmëquinma asérabi mi
cain —qui banatima 'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu
'icë, usa 'ain.
36 'Imainun camina —'ën maxcá sinánquin cana cëmëquinma
asérabi mi cain —qui banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa
tunan 'icëbi camina minbi uxua 'imitima 'ain, uxua 'icëbi
camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca 'imiti
'icën. Usa 'ain camina usai banatima 'ain.
37 Usai quima camina cëmëma banan cuni banati 'ain.
Cëmëcëma 'aish camina —Nucën Papa Diosan ismainun cana
asérabi mi cain —qui banatima 'ain. A ñunshin 'atimanën
sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia
(Lc 6.29-30)

38 Moisésnëan mitsun rara ñuixuan, ësaia quicë bana a cam-
ina cuan: “An uni itsin bëru 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín
bëru 'atimoti 'icën. An uni itsin xëta 'atimocë uni a ca uni
itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën”.
39 Usai quiá 'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi
camina ami nishquin cupiquin 'atimotima 'ain. Usoquin
'aquinma camina mitsua mëqueu bëtáshcacëxun 'aisa tania
amoribia mitsu bëtáshcanun 'amiti 'ain.
40 An min camisetami 'inánun quixun policía cacë uni a
camina min cutúnribia biisa tania 'ináti 'ain.
41 Unían mi achúshi kilometro aín ñu buánxunun cacëxun
camina rabë kilometro buánxunti 'ain.

42 An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain.
An —min ñu ca mi bëxuntëcënun 'ë 'inan —cacë uni a camina
'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana Jesusan ñuia
(Lc 6.27-28, 32-36)

43 Ësai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi
nishcë uni nuibaquinma camina axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”.
44 Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë uni-
cama nuibaquin 'aquianan camina axa mimi 'atimati banacë
unicama 'imainun an mi bëtsi bëtsi ocë unicama Nucën Papa
Dios ñucáxunti 'ain.
45 Usaquin 'acë 'aish camina asérabi mitsun Papa Dios axa
naínu 'icë an sináncësabi oquin sináncë 'ain. An ca camabi uni,
upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun bari urumianan
camabi unin ñu 'apácë chabónun 'uíribi 'ibúmia. Usaribi oquin
camina camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain.
46 Mitsúnmi an mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an
mitsu nuibacë unicamaishi nuibatia ca Nucën Papa Diosan
mitsu upí isima. An 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'aisama
'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacë uni a nuibananquinia. Mitsun camina an mitsu nuibacë unishima camabi
uni nuibati 'ain.
47 Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios
'unáncëma unibu 'icësaribi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania.
Usa 'aínbi camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain,
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin.
48 Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë, an
sináncësaribi oquin sinánti 'ain.

6

Ësaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

1 'Ëx upí 'icëa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti
'ai quixun camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni
itsi ñu 'ináncë uni a ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an upí
isima.
2 Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'inánquin an uni paráncë
unicaman 'acësaribi oquin 'atima 'ain. Unin atu rabiti
cuëënquin ca anu judíos unicama timëti xubunuxun ñu
'inánan bainuxunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin ca an a iscë unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icë quixun caia. Unicaman usa uni
rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima.

3 A unicamax usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain.
Min ñuñuma uni ñu 'inánquin camina bëtsi uni catima 'ain, min
abë nuibanancë uni abi camina catima 'ain.
4 Raíri unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain. Usaquinmi
'aia isi ca Nucën Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscë, ax
cuëënti 'icën. Cuëënquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icën.

Ësai ca aín uni Nucën Papa Diosbë banati 'icë Jesús quia bana (Lc 11.2-4)

5 Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an uni paráncë
unicama 'icësa oi 'itima 'ain. Atux ca unían a isnun quiax
anua judíos unicama timëti xubunuax 'ianan anun niti bai
cuëbí anuaxribi Nucën Papa Diosbë banaia. Asérabi cana
mitsu cain, a unicamaxa usai Nucën Papa Diosbë banaia
iscë unicaman —ax ca upí uni 'icë —quixun sinánquin rabia.
Usaquin rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima.
6 A unicamaxa usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain.
Mitsux min Papa Diosbë bananux min 'itinu atsínquin camina
min xëcuë xëputi 'ain. Xëputancëx camina, min Papa Diosribi
ca anu 'icë quixun 'unani, abë banati 'ain. Mitsua unin
isiamabi ca min Papa Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan
'unáncë, ax mixmi abë banaia cuati cuëënti 'icën. Cuëënquin ca
mitsu upí oquin sinánxunti 'icën.
7 Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an Nucën Papa
Dios 'unáncëma unicamaxa 'icësaribiti banatima 'ain. Atux ca
—nux usai banaia ca Nucën Papa Diosan nun bana cuati 'icë
—quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quiti cara quixun
sinanimabi.
8 Usa uníxa 'icësai camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an
ca mitsun cacëma pan 'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucáti
'ai quixun 'unania.
9 Usa 'ain camina ësaquin cai Nucën Papa Diosbë banati 'ain:
Nucën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan
upíira 'ain. Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni
mi ñui upí banáinshi banati 'icën.
10 Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëënin. Usaquian
mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nëtënuxuan ángelcaman
'acësaribi oquian ënë nëtënuxun unicaman mix cuëëncësabi
oquin 'ati cana cuëënin.
11 Camabi nëtënmi 'acësaribi oquin camina ënë nëtënribi nun
piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain.
12 Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama
sinánquinma manucësaribi oquin camina nun 'acë 'atima
ñucama nu tërënxunquin manuti 'ain.
13 Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun
camina nu bërúanti 'ain. Nun ñu 'atima 'ati 'icëbi camina
nu usa ñu 'axunma 'anun nu iëmiti 'ain. Mix cushiira 'aish

xënibua 'aínbi 'Apu 'icë ca camabi unin mi rabiti 'icën. Usai
'inun min 'imiti cana cuëënin.
14 Mitsun axa mitsumi 'uchacë uni usaribi oquin cu-
piquinma a manumi abë upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icë
an mitsux ami 'uchacëcama tërënquin manuti 'icën.
15 Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacë uni a usaribi oquin cupimi
abë upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsun
ami 'uchacëcama tërënquin manutima 'icën.

Uníxa Nucën Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

16 Mitsux Nucën Papa Diosbë upiti bananuxun piima cam-
ina an uni paráncë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. A unicamax
ca —Nucën Papa Diosmi sinánquin picëma 'aish ca upí uni
'icë —quixuan raíri unin sinánun quiax picëma 'ianan masá
nuitucësa 'ia. Usai 'ia uni raírinën a rabiabi ca Nucën Papa
Diosan a upí isima.
17 A unicama usai 'icëbëbi camina mitsux Nucën Papa
Diosmi sinani samatibi mëníocati min bu mëníonan bëchucati
'ain.
18 Unían 'unántisama 'inun usai mëníocaxmi samatia ca mit-
sun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncë, ainshi mitsu isti
'icën. Isi cuëënquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icën.

'Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucën Papa Diosan nëtënu upí 'iti sinánti Jesús quia bana

(Lc 12.33-34)

19 Ënë nëtënuax ñuñuira 'iti cuëënquian unin 'aisamaira ñu
bitsiabi ca bëtsi bëtsi ñu nacuaxan cëñumainun bëtsi bëtsi ñuxa
puibuax chëquimainun bëtsi bëtsi ñu an ñu mëcamacë unin
unëxun xubunu atsínxun mëcamatia. Usa 'ain camina axa
ñuñuira 'iti cuëëncë uni asaribi 'itima 'ain.
20 Ënë nëtënuaxa 'icësai ca Nucën Papa Diosan nëtë naínu 'icë
ñucama 'atimati cëñutíma, an ñu cëñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icën,
anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icën, 'imainun ca an xubunu
atsínxun ñu mëcamacë uni anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina
mitsux ënë menu 'icë ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nëtënu
abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëënminuxun 'acë ñucama cupí,
mitsu cupíira oquin chuámarua cuëënun 'imiti 'icën.
21 Uisa ñun cara cuëënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë
nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë unin ca a ñuñu 'itishi sinania.
Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan a cupíoquin aín nëtënuxun
chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios cuëënun ax
cuëëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicësa 'iti Jesús quia bana

(Lc 11.34-36)

22-23 Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an
pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina

upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aish ca uni bëánquibucënuira nicësa 'icën.

—Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana
(Lc 16.13)

24 Ësa ca: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúanquin 'aquinia Jesús quia bana
(Lc 12.22-31)

25 Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi ënë nëtënu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.
26 Mitsun camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën.
27 Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.
28 Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icën.
29 A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën.
30 Upíira upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutía. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain.

31 Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xëanan
piti 'ain? —quianan —¿añu chupa caranuna pañuti 'ain? —
quiquin usa ñuishi sinántima 'ain.
32 An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi
sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A
unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu
'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni cam-
ina upitax bucuti 'ai quixun.
33 Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëëncësabi oquin pain
'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti
ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën.
34 Usa 'ain camina —iměishi carana uisai 'iti 'ain, bëtsi
nëtěnribi carana uisai 'iti 'ai —quixun sinani masá nuitutima
'ain. A nëtë ucëbëtainshi camina isti 'ain.

7

—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quiáxa Jesús quia bana
(Lc 6.37-38, 41-42)

1 Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina
bëtsi uni ñui manánquin 'uchotima 'ain.
2 Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucën
Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai
quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —
quixun uni itsi cacë 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa
Dios 'imainun unínribi mitsúnmi bëtsi uni 'uchocësaribi oquin
mitsu 'uchoti 'icën.
3 Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mit-
sun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ënëx ca ësa 'icën.
Bëtsi uníxa aín bëru xaměnu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi
camina mitsux i mo mitsun bëru xaměnu 'icësa 'ain. ¿Uisa
'ixun caramina bëtsi unin bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu
a sinánquinbi axa mitsun bëru xaměnu 'icë i mo sinaniman?
4 ¿Mitsun bëru xaměnu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun
caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bëru xaměnu 'icë
camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain?
5 Mitsun pain mitsun bëru xaměnu 'icë i mo a bitancëxun
camina upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaměnu 'icë i sani
chamaratsu bixunti 'ain.
6 An Nucën Papa Dios timaquin aín bana cuaisama
tancë uni camina 'ën mitsu cacë banacama ñuixuntima 'ain,
ñuixuncëxbia atux Nucën Papa Dios 'usani ami 'atimati banai
mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca
an ñu upí pimicëxunbia uni 'uchítinën ami nishquin picësaribi
'icën. 'Ianan ca unían aín cënënu niia cuchin 'aisamaira cupícë
ñu a amáquin chuoórucësa 'icën.

Nucën Papa Diosbë banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)

7-8 Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucën Papa Dios
ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ësa ca:
Bari bariquin ca unin ñu mëraia. 'Imainun ca unin bëtsi unían
xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu 'icë unin xëocaxunia. Usaribi
oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin
Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.

9 ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bëchicënëan mi pán
ñucácëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain.
10 ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Cam-
ina 'inántima 'ain.
11 Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu
'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu
'icë an a ñucácë uni a upí ñu 'inánti 'icën.

12 Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë,
usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti
'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnën cuënëo bana quia. 'Imainun
ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
cuënëo banaribi usai quia.

Rabë ca bai 'icë quiáxa Jesús quia bana
(Lc 13.24)

13-14 Ësa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabë 'icën, cha 'imainun
chucúma. Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni
cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucën Papa Dios 'icëma
nëtë anuaxa 'aisamaira tëmërati, anu bëbati 'icën. Bëtsi bai
chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cua-
nia. A bain atsínquiani cuantancëx ca uni nëtëtimoi Nucën
Papa Diosan nëtë upí anu abë 'iti 'icën. A bai chucúma anun
camina mitsux cuanti 'ain.

Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana
(Lc 6.43-44)

15 Bëtsi bëtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun cana mitsu bana ñuixunin —quiquinbi
anbi sináncë bana ñuixunia. Usa unin ñuicë bana camina
cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aíshbi aín
nuitu mëu 'atima sinánñu 'aish pianancë ñuinasa 'icën.

16 Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti
'ain. Ësaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma.
17 Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi
'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín bimíxribi upí 'ia.

18 Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë
'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima.

19 'Apácëxbia upiti bimiama ca unin i rëtancëxun nëënia.

20 Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara
'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin
asérabi cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima Jesús quia bana
(Lc 13.25-27)

21 An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicama ax
ca camáxira Nucën Papa Dios naínu 'icë aín nëtënu abë 'itima
'icën. An aín cuëëncësabi oquin 'acë unicamax cuni ca anu abë
'iti 'icën.
22 Anun ënë nëtëcama cëñúcë nëtën ca 'itsa unin 'ë cati
'icën: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan,
min cushin ñunshin 'atima uninua chiquíanan cananuna min
cushin uni itsin 'acëma ñu 'an.
23 Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima
'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca
cuantan.

Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

24-25 Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a
bana quicësabi oquin 'acë uni ax an upí oquin sinánxun
masinuma matánu xubu 'acë unisaribi 'icën. A unin xubu
ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira
suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma 'icën.
26 Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana
quicësabi oquin 'acëma uni an upí oquin sinánxunma masinu
xubu 'acë unisaribi 'icën.
27 A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca
'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca
aín itácamaribi tsasipaquin cëñuaxa.
28-29 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi
bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
caman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesusan bana
ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti
—usa bana cuacëma cananuna 'ain —quiacëxa.

8

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

1 Bana ñuixunquin sënëontancëx matánuax cuantëcënia ca
'itsa unin Jesús nuibiancëxa.
2 Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin
amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
3 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni
cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.
4 Pëxcutia ca Jesusan a uni 'ësëquin cacëxa:
—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixun camabi unin 'unánun.

An Romanu 'icë capitán ñu mëëxuncë uni Jesusan pëxcüa (Lc 7.1-10)

5 Usoquin 'atancëxa Jesús Capernuaúm ëmanu cuantëcëncëbë ca Romanu 'icë capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancëxa.
6 Cuanquin ca ësaquin cacëxa:
—An 'ë ñu mëëxuncë bëná uni ca 'insíanxbi baquirucëma paë tani bënëti 'ën xubunu racataxa.
7 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Cana a pëxcui cuanti 'ain.
8 Cacëxunbi ca capitánën cacëxa:
—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meuira 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ënuxunbi 'ën ñu mëëmicë uni pëxcúnun cati 'ain.
9 Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'ën 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ë bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.
10 Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a nuibiancë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúshibi iscëma 'ain.
11 'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unicamaxribi ca aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun axa 'ëmi catamëcë judíos unicama 'icë, anu acamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën.
12 Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'aíshbi 'ën bana cuaisama tancë, acamax ëman 'icë bëánquibucë anu 'iti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.
13 Usaquin unicama catancëxun ca Jesusan capitán cacëxa:
—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamëquinmi 'ën usoquin 'axúnun quixun 'ë cacësabi oi ca min uni pëxcutia.

Jesús ësai quicëbëshi ca capitanën ñu mëëmicë uni anu 'aíshmabi pëxcüacëxa.

Pedronën nachi Jesusan pëxcüa
(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

14 Usaquin cabiani Pedronën xubunu cuanxun ca Jesusan
Pedronën nachi 'itsisan 'i racácë mëracëxa.
15 Mëraxuan aín mëcën mëëcëxëshi ca aín 'itsis nëtĕacëxa.
Usocëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

16 A nëtĕnbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu
'icë unicaman ñunshin 'atimañu unicama an pëxcunun Jesúsnu
bëacëxa. Bëia ca Jesusan aín banáinshi ñunshin 'atimacama
uninua chiquíanan uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa.
17 Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acëxa, ësai quicë: “An ca
nun ñucë pëxcüanan an nu paëocëcama nu tërĕcaxuanxa”.

—Aín unicamax ca ax cuëëncësoi 'ima Jesúsmishi sinánti 'icë — quicë bana
(Lc 9.57-62)

18 'Aisamaira unían nëbĕtsioracëxun oquin ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ucë manan cuanun ca cuan.
19 Usaquian cacëbë anu cuanquin ca an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti
'ain.
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi
ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën
Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi
camina 'ëbë cuantima 'ain.
21 Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:
—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A
bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.
22 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa
Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan
camina 'ëbë cuanti 'ain.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtĕmia
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu
'iruquiancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi 'iruacëxa.
24 'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë
parúmpapa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa.
25 Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin
cacëxa:

—Nu ca iëmit, cananuna nanëtin.
26 Quia ca Jesusan bësuquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa
Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.
Cai niruquin ca suñúan —ca nëtĕt —canan parúmpaparibi —
ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtĕishimainun
ca baca bëchúnribi nëtĕacëxa.
27 Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanënbi, bacánbi ca aín bana
cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni rabĕ Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Usaquiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë
menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca
ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús
mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë
unínbia chichabiantisama 'ixun anun cuanti bai bëaraxun ui
unibi anun inumiama 'icën.
29 Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncĕnquin Jesús cacëxa:
—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubíoin?
¿Anúnmi nu masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoi
uan?
30 Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi
bucüacëxa.
31 Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:
—Nu ënua xuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti
'ain.
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantan.
Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabĕnuax chiquíquianx
cuchicamanu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi
tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu
rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.
33 Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman a 'urama
'icë ëma chanu abáquiani cuanxun anu 'icë unicama usaia
cuchicama 'icë ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabĕribi usai
'icë ñuixuancëxa.
34 Ñuixunquin chanioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicamax
aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca
camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu
bëbacëxa.
2 Bëbacëbëa 'itsa uni timĕcëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë
nirucuaínquinbi tancëma bacĕtinu racánxun bëacëxa. Bëquin

ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu
sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni
cacëxa:
—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tërĕncë 'icën.
3 Usaquian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën
Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën.
Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërĕnti 'icën.
4 Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?
5 'Ën cana uni “Min 'uchacama ca tërĕncë 'icë” quixun
cananbi “Niruquiani ca cuantan” quixunribi cati 'ain.
6 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin
camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá
'ën cana unin 'ucharibi tërĕnti 'ai quixun.
Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:
—Niruquiani ca min bacĕti bibiani min xubunu cuantan.
7 Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa.
8 Usai niruquiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuĕacëxa.
Racuĕquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca
ënë unin ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tërĕanxa —quixun
sinánquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ënëx ca an ënë quirica cuënëo Mateo, abi 'icën.]

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anux-
uan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin
ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë
cuancëxa.
10 Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín
xubunuxun pi cuanun Mateonën buáncëxa. Buáncëbë atúxribi
atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama
'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi
atubëtan pi bucüacëxa.
11 Jesúsbëtan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë uni-
cama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:
—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti
curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicamabëtan
pin?
12 Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë
tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia.
13 Usaribiti cana 'ën an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë
unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën

nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa cana 'ëx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën Papa Diosan bana ënëx 'icë quixun: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin”.

Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatin. Fariseo unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

15 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë unicama ax a unibë 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

16 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia.

17 Ësaribi ca: Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin ácë iónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

Xanu 'insíncë pëxcüanan Jesusan Jaironën bëchicë bamacëbi baísquimia
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama timëcë xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon rantin purúnquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bërí bamaxa. Bamacëbi camina mix 'ëbë cuanxun a ramëti 'ain. Min ramëcëxëshi ca asábi 'inux baísquiti 'icën.
19 Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi
Jesúsbë cuancëxa.
20-21 Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax mëcën rabĕ
'imainun rabĕ baritia imia 'aíshbi aín imi nëtĕcëma, an —
aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin, a caxu
cuanquin Jesusan chupa cuëbí ticacëxa.
22 Ticaia tani niracëti cuainacëquin ca Jesusan a xanu
mëraquin cacëxa:
—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun
asérabi sinani camina pëxcúan.
Cacëxëshi ca pëxcúacëxa.
23 Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timĕti xubunu
'icë 'apu, Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan,
xanu ñucë a maíncëbëtan an 'ati unicaman pacun bana otishi
'ixun caínmainun 'aisamaira uni rarumati sharatia cuaquin
isacëxa.
24 Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:
—Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.
Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa.
25 'Usáncëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca
Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín mëcën biacëxa.
Bicĕxëshi ca tsoruacëxa.
26 Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icë unicaman
chanioia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabĕa Jesusan bëpĕxcüa

27 Usobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús
caticabianquin munuma cuëncĕonquin cacëxa:
—Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pëxcut.
28 Cacĕxa xubunu atsíncëbë ca a bëxuñu uni rabëtaxribi
'atsínquiani Jesús rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pëxcuti 'ai
quixun?
Cacëxun ca a unin cacëxa:
—Camina nu 'ati 'ain.
29 Cacëxun ca Jesusan aín bëru mëëquin cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi
oquin cana mitsu 'ati 'ain.
30 Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia
ca Jesusan cacëxa:
—Unían 'ën mi ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui
unibi ñuixuntima 'ain.
31 Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a
nëtënu 'icë unicama chaniocëxa.

Banañuma unia Jesusan banamia

32 Bëxuñu 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni
raírinën achúshi uni ñunshin 'atimanëan banañuma 'imicë a
Jesúsnu bëacëxa.
33 Bëia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa.
Chiquíncëbë ca a uni banañuma 'iá 'aíshbi banacëxa. Usaria isi
ca anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:
—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.
34 Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunëx quiacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin
'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bëtsi bëtsi ëmanu caun

35 Usotancëxun ca ëma chacamanu 'imainun ëma
chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timëti
xubucamanu atsínquin anu timëtia Jesusan bana ñuixuancëxa.
Bana ñuixunquin ca —'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa
Diosan ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama
ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni ñucëcamaribi pëxcuquin an
paëocëcama tërécaxuancëxa.
36 Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa. Usai
'ia an atu Nucën Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun
'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubíocëxa 'aracacë
ñuina, an a bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain, bënëti sináncasmai
'icësaribiti 'iacëxa. Usaia 'ia atu isquin ca Jesusan a unicama
nuibacëxa.
37 Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun
'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira
ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën.
38 Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi sináncë unica-
man 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa
xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin.

10

Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan mëcën rabë
'imainun rabë uni caísa
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Usa 'ain ca Jeusasan aín 'unánmicë uni mëcën rabë
'imainun rabë a timëxun cacëxa:
—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima
uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.
2 A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi
cacë, 'imainun aín xucën Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën
bëchicë Jacobo cacë a 'imainun aín xucën Juan 'iacëxa.

3 Raírinëx ca Felipe cacë 'imainun Bartolomé cacë 'imainun
Tomás 'imainun Mateo, an 'apu buánmiti curíqui bicë, acama
'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bëchicë, a 'imainun
Lebeo 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa.
4 'Imainunribi ca Simón axa judíos unibun rabanan nëëti
banacë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a
'iacëxa.

Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)

5 Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana
ñuixuntanun xunuxun Jesusan ësaquin cacëxa:
—Camina anu judíosma unibu 'icë nëtënu cuantima 'ain.
Samaria nëtënu 'icë ëmacamanuribi camina cuantima 'ain.
6 Israel unicama axa 'ëmi sinánti 'aíshbi 'ëmi sináncëma
acama 'ëmi sinánun 'aquini camina cuanti 'ain. Atux ca 'ëmi
catamëcëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën.
7 Cuanquin camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu ainan
'imiti nëtë ca 'urama 'icë —quixun caquin bana ñuixunti 'ain.
8 Ñuixuanan camina 'insíncë unicama pëxcüanan uni ba-
macë baísquimianan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni asábi
'itëcënun pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ën
cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma
'ain. Usa 'ain camina mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima
'ain.
9 Curíqui camina buántima 'ain.
10 Camina burasa ió anun min ñu buánti bitima 'ain.
Camina rabë tari 'imainun bëtsi taxaca 'imainun min tsati
buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin
aín piti 'imainun aín cuëëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina
ñu buanima usashi cuanti 'ain.
11 Cuanx ëmanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí
oquin min bana ñuixuncëxun cuaisa tania. A unin xubunushi
camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa
utámainun.
12 Anu 'iti xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican
—cai anu 'icë unicamabë nuibananti 'ain.
13 Usaími 'icëbë ca a xubunu 'icë unicama mitsubë upí 'ixun
min bana cuati mitsúxmi anu 'icë cupí cuëëni chuámashi 'iti
'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquin an mitsun bana
cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën.
14 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara, uinu 'icë xubunu 'icë
unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama
tania, anuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana
cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun
'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani bëtsi
ëmanu cuanti 'ain.
15 Asérabi cana 'ën mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama
'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama

tancë cupí Nucën Papa Diosan castícancëxa. Usamaira oquin castícancë ca an a ëmanu 'icë unicama mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

Mitsumi ca uni nishti 'icë quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama ca

16 'Ën cana carnero 'inúan nëëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëarati 'icën. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbë camina bërúancati 'ain, runu 'icësaribiti. Bërúancanan camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain, numacuru 'icësaribiti.
17 Axa mitsumi nishcë unicaman ca judíos unibunën 'apucamanu mitsua 'atimonun buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun mitsu rishquiti 'icën. Usa ca uni 'icë quixun 'unani camina ami catamëtima bërúancati 'ain.
18 'Ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unibunën 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usocëxunbi camina a 'apucama 'imainun judíosma uniburibi 'ën mitsu 'unánmicë banacama ñuixunti 'ain.
19 A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi banacëbëtainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.
20 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi sináncë banan camina banatima 'ain, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain.

21 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën.
22 Mitsúxmi 'ëmi sináncëbë ca axa 'ëmi sináncëma unicamax mitsumi nishti 'icën. Usa 'aínbi ca an uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.
23 Achúshi ëmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bëtsi bëtsi ocëx camina bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin mitsu bëtsi bëtsi ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, anu Israel unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx utëcënti 'ain.

24 Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima.
Usaribiquin ca an uni ñu mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë
uni inuima.
25 Mitsux 'ën 'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë uni-
camax mitsumiribi nishti 'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi
oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën. Atun 'ë ñunshin
'atimanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi 'ën
unicama 'icë, mitsuribi usaribi oquin anëti 'icën.

Uími caranuna racuëti 'ai quiáxa Jesús quia
(Lc 12.2-9)

26 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana
ñuixuntanun xuquin cacëxa:
—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi
ocë unicamami racuëtima 'ain. Unían uni itsi parán xun ñu
'acëxbi ca camabi uníán 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca uníán ñu
upí unëxun 'acëxbi camabi uníán 'unáncë 'iti 'icën.
27 'Ën mitsu imëribi cacë banacama camina camabi uníán
cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ën
mitsu cacëcamaribi camabi uníán cuanun ëmánxun ñuiti 'ain.
28 An uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami cam-
ina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bëru ñunshin
bamamitima 'icën. Usa 'ain camina usa unimi racuëtima
Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín bëru
ñunshínribi manë tsi anuaxa xënibua 'aínbi tëmërati anua 'inun
'imiti amishi racuëti 'ain.
29 'Isáratsu ca cupíma 'icë unin curíqui 'itsamaratsu anun
maruquin rabë biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'it-
samashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi
achúshi isia. Usaquian bërúancë 'aish ca Nucën Papa Dios
cuëëncëbëma bamaima.
30 An 'isácama bërúancë Nucën Papa Diosan ca mitsuribi
camabi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania.
31 Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá
chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu
bërúanquin isia. Usa 'ain camina uníán mitsu bamamisa
tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Ëx cana Jesúsnan 'ai —quiax quicë uni ñuicë bana
(Lc 12.8-9)

32 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui, —'ëx
cana Jesusan uni 'ain —quicë uni a ñuiquin cana 'ënribi, —ax
ca 'ën uni 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë a cati 'ain.
33 Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini, —'ëx cana Jesusan unima
'ain —quicë uni a ñuiquin, —ax ca 'ën unima 'icë —quixun 'ën
Papa Dios naínu 'icë cati 'ain.

Axa ami sináncëma unix ca Jesusan unimi nishti 'icë quicë bana
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

34 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsun sináncëxbi ca usama 'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti 'icën.
35 'Ëx uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca bëtsi bëtsi unix aín papami nishti 'icën. Usaribiti ca xanu raírinëx 'ëmia catamëcëbë aín titami nishti 'icën. 'Ëx ënë nëtënu uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca xanux aín ñemi nishti 'icën.
36 Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëtia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icën.
37 'Ën unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icën. Nuibatibi ca atu nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ëmi sináncëma 'aish ca 'ën unimasa 'icën. Usaribiti ca 'ëmi sináncësamaira oquian aín bëchicë nuibacë uni ax 'ën unimasa 'icën.
38 —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi catamëti bana ënquinma 'ai —quixuan an sináncëma uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.
39 Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

Uicama cara Nucën Papa Diosan cupíoti 'icë quicë bana
(Mr 9.41)

40 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni an ca 'ën banaribi cuatia. An 'ën bana cuacë uni an ca Nucën Papa Dios, an ënë nëtënu 'ë xua, aín banaribi cuatia.
41 Asérabi 'ënan 'ixuan 'ën unin 'ë ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icën, —a banax ca asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën. Usa uni ca an bana ñuixuncë unia iscësaribi oquin Nucën Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabi Jesúsmi catamëcë uni 'icë —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacë uni a Nucën Papa Diosan upí isia, upí uni iscësaribi oquin.
42 Ax 'ën uni 'aísha 'ëmi upiti catamëcë 'icëmabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonën uni 'icë —quixun sinánquin 'umpax 'ináncë uni a ca Nucën Papa Diosan upí isia.

11

Juan an unicama nashimicë an aín 'unánmicë uni Jesús isnun xua
(Lc 7.18-35)

1 Aín 'unánmicë unicama an ñuixuncë bana unicama
ñuixuntanun catancëx ca Jesús anribi Galilea menu 'icë
ëmacamanuxun bana ñuixunux cuancëxa.
2 Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicë, an
Jesusan ñu 'aia ñuicania cuacëxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús
istánun quixun xuacëxa, asérabi cara ax utia judíos unibunën
caíncë a 'icë quixuan isnun.
3 Xucëx cuanxun ca Juanën cacësabi oquin ñucáquin Jesús
cacëxa:
—¿Mix caramina asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi
ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti nun caínti 'ain?
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama
ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti
'ain.
5 Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín
niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë
'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë
uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Dios-
nan 'inux iëti bana cuatia.
6 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma
ca ax 'icë quima, ax 'ëmi sinánсë unicamax ca chuámarua 'i
cuëënia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan
Juanën xucë unicama cacëxa.
7 Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca
Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin
cacëxa:
—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu
cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sinánсë uni ax ca tutísha suñun
bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?
8 ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira
chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina
'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë unix ca anu 'apu
'icë xubunushi 'ia.
9 ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina
cuancën, ¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa
Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana
'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën.
10 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca
Nucën Papa Diosan Isaías cuënëomiacëxa, ësai quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

11 Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.

12-13 Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë ax ca uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

14 Mitsun asérabi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quiá 'icën. A bana quiásabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uaxa.

15 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

16 Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ënë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia:

17 "Cuai chirini cuëënun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan".

18 Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mëscú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.

19 Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca
(Lc 10.13-15)

20 Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida
'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun
ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín
bana cuati ami sinanacëma, a unicama ësaquin Jesusan cacëxa:
21 —Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax
ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën
cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun
'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan
'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa
chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa.
22 Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu
'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira
oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícanti 'icën.
23 Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin,
camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina
anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti
'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquian
Sodomanuxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu 'icë
unicama nëëncëma 'iá 'itsíanxa.
24 Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën
Sodomanu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan
mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama
'acësamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

—Chuámarua tani cuëënux camina 'ëmi catamëti 'ai —quixun Jesusan ca
(Lc 10.21-22)

25 Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu
'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu
'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama
'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati
camina mix cuëëan.
26 —Ñu 'unánma ca —quixuan unin sináncë unicaman min
'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.
27 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë
unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu
'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun
'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin
ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a
'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi
'unania.
28 Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu
'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'ëmi
catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama

mëníoquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain.
29 Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun
mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tëmëraquinmami 'ati
sënëinshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën
'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuëënti
'ain.
30 Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux
'aisa 'icën.

12

*Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo
bëru piá ñuicë bana*
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

1 Usaquin catancëx ca anun ñu mëëtima nëtën Jesús bain
anu trigo 'apácë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín
'unánmicë unicaman piisa tanquin trigo bëru pëcëcë siríca quin
bixun piacëxa.
2 Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—Ca is, anun ñu mëëtima nëtën usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca
min 'unánmicë unicaman usoia.
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë
cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana
a iscëma 'ain?
4 Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa
Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sac-
erdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën
'ináncëxun David 'imainun abë 'icë unicaman piisa tanquin
piacëxa.
5 ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui quiá cuënëo
bana a iscëma 'ain? Bëtsi nëtën 'acësaribi oquin ca anun
ñu mëëtima nëtënribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun an 'ati ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama
'icën.
6 'Ën cana mitsu cain, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icën.
7 Nucën Papa Diosan bana ca ësai quia: "Unían 'ë rabianan
aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi
cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa
'icë 'aquinia isi cuëënin". A bana cuacë 'aish camina 'ën
'unánmicë unicaman trigo bëru bixun piia isi manáncëma
'itsían.
8 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu
mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Aín mëcën bamacë unia Jesusan pëxcüa
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timëti xubunu
cuani atsíancëxa.
10 Anu ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë 'iacëxa. A
uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicësama
oquin 'aia —quiax ami manáncatsi quixun sinánquin —¿anun
ñu mëëtima nëtën uni ñucë pëxcuti cara asábi 'ic? —quixun
ñucácëxa.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan
mitsun 'aracacë ñuina quininu nipacëtia biquinma isëshiti
'ain? Camina isëshiquinma biti 'ain, ¿usa cat?
12 'Aracacë ñuinasamaira ca uni 'icën. Usa 'ain ca anun ñu
mëëtima nëtën uni pëxcuti asábi 'icën.
13 Catancëxun ca Jesusan, uni aín mëcënmi ñucë cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa, aín mëcën itsisaribi upí
'itánun.
14 Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui
uisoxun 'ati cara quiax 'ësënancëxa.

An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin Cristo ñuiquin cuënëo bana

15 Usax ca fariseo unibu 'ësënania 'unánbiani Jesús anuax
cuancëxa. Cuancëbë ca 'itsa uni abë cuancëxa. Cuania ca
Jesusan uni ñucëcama pëxcuquin,
16 —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ë chaniotima 'ai
—quixun cacëxa.
17 Nucën Papa Diosan 'amicëxuan a ñuiquin Isaíasnën
cuënëosabi oi ca Jesús 'iacëxa, ësai quicë:
18 Ënëx ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'anun 'ën caíscë 'ianan 'ën
nuibairacë a 'icën. A isi cana cuëënin. 'Ën cushi cana
a 'inánti 'ain. 'Ináncëxun ca judíosma unicamaribi uiso-
quin carana 'ën atúxa upí 'inun 'imiti 'ai quixun ñuixunti
'icën. Ñuixuanan ca 'ën cana camabi unían ñu 'aia isquin
uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icën.
19 Ax ca unicamabë cuëbícanantima 'icën, ca cërúanantima
'icën. Bain cuani munuma cuëncëni banaquin ca unicama
cuamitima 'icën.
20 Pëcú pëchi sitan oquin pësínpacë a ca xanun 'aisama 'icë
putia. Usa 'aínbi ca 'ën Bëchicënën uni 'aisama 'aísha 'uchañu
'aíshbi ainan 'iisa tania cuantánun xutima 'icën. Lamparín
bënabuti cuíncësa ca axa ami sinanibi ami cushiiracëma uni ax
'icën. Usa unibi ca ainan 'iaxma cuantánun xutima 'icën. Anun
camabi ñu 'aisamacama cëñuti nëtë utámainun ca aín cushínbi
ami catamëcë unicama 'aquinti 'icën.

21 Judíosma unibunëxribi ca ami catamëti 'icën, an ca atu
'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanën cushin ca Jesusan ñu 'aia quiáxa fariseo unicama quia
(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Usai 'icëbëtan ca uni achúshi ñunshin 'atimanën 'imicëxa
bëxuñu 'ianan banañuma, a Jesúsnu unin bëacëxa. Bëia Jesusan
pëxcucëxun ca banaquin isacëxa.
23 Jesusan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti sináncasmai
canancëxa:
—¿Ënë unix cara asérabi Davitan rëbúnqui, axa uti nun
caíncë, a 'ic?
24 Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunëx
quiacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxuinshi ca ënë
unin ñunshin 'atima chiquinia.
25 Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama
cacëxa:
—Ca ësa 'icën. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën
cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë
unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibanan-
ima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca ëmanu 'icë unicamax bëtsibë
bëtsibë nuibananima nishanani upitax bucuima cëñutia. Us-
aribiti ca aín aintsibë bucüaxbia nishanancë unicamax amanu
amanu cuani tsuáqui nëtëtia.
26 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás,
Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima
chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin
'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an
'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain
ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.
27 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima
uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun
ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu
cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa
Diosan 'amicëxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë
quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui
quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun.
28 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun un-
inua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain,
Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan
'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.
29 Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu
bicuanima. Aín 'ibu pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icën.
Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin
'atima chiquinin.

30 Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë
ñuinacama tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni
'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.
31 Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin
'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi.
Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni,
a Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënima.
32 Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca
Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín
Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa
Diosan tërënima, bamatancëxribi ca xënibua 'aínbi aín 'ucha
tërëncë 'itima 'icën.

Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia
(Lc 6.43-45)

33 Ca ësa 'icën: Upí i 'apácëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama
'apácëx ca aín bimi 'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin
'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi
oquin camina 'ën ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uin cushin carana
ñu 'ai quixun.
34 Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun
raracama 'iásaribiti an uni picë runusaribi 'ain. Unix ca aín
nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia. Mitsun nuitu
'aisama 'ain camina 'atimati banain.
35 Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi
ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia.
36 'Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë ñucama
isti nëtën ca Nucën Papa Diosan uisai cara banaxa quixun
'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun
camabi uni 'unánti 'icën.
37 Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan
'uchañuma caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai
quixun isti 'icën.

'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

38 Cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama
'imainun fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—Min camina asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai
quixun nun 'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma
ñu 'ati 'ain.
39 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun
isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi
cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun
'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana
mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

40 Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabë
'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun achúshi
imëribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá, 'ëx rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun
achúshi imë matá quiniocë anu racáncë 'iti 'ain.
41 Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia
Jonásnën Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxun cuati sinanati
ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë
nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain
ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën,
Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucucë unicama cati 'icën:
Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux
'iásamaira 'aisama 'ai —quixun.
42 Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain,
ca 'ura menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa.
Cuanx bëbatancëxun ca cuëënquin aín bana cuacëxa. Salomón
'iásamaira cana 'ëx 'ain. Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënua bucucë
unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën
Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën, a xanu 'apu an
Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucucë unicaman
'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

Anuax chiquícë anubi ñunshin 'atima cuantëcënti bana
(Lc 11.24-26)

43 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uninuax chiquítancëx anua 'umpax 'icëma menu cuani ca
ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca
sinania
44 —anuax 'ëx chiquía anubi cana cuantëcënti 'ai —quixun.
Sinánbiani cuani bëbaquinbi ca xubua unin maënquin
mëníocëx upí 'aíshbi 'ibuñuma usaribi 'icë anuaxa chiquía
uni aín nuitu isia.
45 Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin
'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi
abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë
uni ax bëráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icësaribiti ca ënë nëtënu
bucucë unicamaxribi 'iti 'icën, atuán 'ën bana cuaisama tancë
cupí.
Usaquin ca Jesusan cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

46 Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixunmainun uxun ca
ëmánxun aín tita 'imainun aín xucëantun —Jesúsbë cananuna
banacatsi —quixun anu 'icë uni cacëxa.
47 Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacëxa:
—Min tita 'imainun min xucëantu ca ëman 'icën. Ca mibë
banatisa tania.
48 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uix cara 'ën tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ën xucëantu 'ic?
49 Usai quiquin ca aín 'unánmicë unicama aín mëcënan
sanánquin cacëxa:
—Ënë unicamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.
50 Uicaman cara Nucën Papa Dios naínu 'icë ax cuëëncësabi
oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë
'imainun 'ën tita 'icën.

13

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñui quicë bana
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

1 A nëtën xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuëbí
tsóbuacëxa.
2 Tsóbucëbë ca 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timëacëxa.
Timëcëbë manë nuntinu 'irutancëxa Jesús tsómainun ca unica-
max masinu bucubuacëxa.
3 Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi
ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa:
—An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai
cuanxa.
4 Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me iru anu nipacëaxa.
Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa.
5 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me
cëxtúma 'ain bënëtishi cooxa.
6 Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain
chushiaxa.
7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iru-
axa. 'Iruxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma
'icën.
8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax
coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raírinëx aín
bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta
'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa.
9 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi
sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 A bana ñuixuncëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús
nëbëtsioraxun ñucácëxa:
—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicësoquin ënë unicama
bana ñuixunin?
11 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin
'unanima.

12 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca
'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën.
Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa
'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan
manumiti 'icën.
13 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë
'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi
ca uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Usa 'ain cana
acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin.
14 Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicësabi oi ca
usai 'ia, ësai quicë:
Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara
quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun 'ën 'aia isibi
camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain.
15 Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman
atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama
tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi
'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun
iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.
16 Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbëtanbi cam-
ina mitsun bërun 'ën ñu 'aia isi 'ëmi catamëtin. 'Ën bana
camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí
oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëënin.
17 Asérabi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun
axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanribi —Cristo ca uti
'icë —quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti
'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana
ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 An ñu 'apácë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun
mitsu ñuixunmainun camina cuati 'ain.
19 Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ënë bana aín pabi-
tan cuaquinbia uisai qui quicë cara quixun upí oquin
'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënënquinshi
uni manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua
nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën.
20 Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca
raíri uni 'icën. Usa unin ca Nucën Papa Diosan bana cuati
cuëënquin bënënquinshi —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —
quixun aín nuitunën sinania.
21 Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu
bëru tapun 'itsañuma asaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana
'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin

sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin
'atimocëxun a bana manuquin ënia.
22 Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icën.
A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana
quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca
ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai
—quixun sinani, 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa
'aish ca Nucën Papa Diosan sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi
chucun mapurucësa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia.
23 Me upí anua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri unicama
'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuaquin
a bana quicësabi oquin 'acë 'aish me upínu 'apácë ñu bëru,
axa coi canitancëxun upí oquin tuacë, asaribi 'ia. Raírinëx
ca 'itsaira, cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa,
sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsamashi,
treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apácënu uni itsin chucu 'aisama 'apácë
ñuicë bana

24 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë uni-
cama ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan
'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu
'apáxa.
25 'Apánbi ca camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami
nishcë achúshi unin a naënu ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani
ca cuanxa.
26 Usa 'ain ca ñu bëru 'apácë ax upí 'aish coi canitancëx
bimiaxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu bëru 'aisama axribi coi caniaxa.
27 Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë unicaman
aín 'ibu ësaquin caxa: Min camina min naënu ñu bëru upí
'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax?
28 Cacëxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca
usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unicaman caxa:
¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic?
29 Quia ca aín 'ibun caxa: A ëchíquin mina ñu 'apácë aribi
ëchiti, usa 'ain camina chucu ëchítima 'ain.
30 Anun aín bimi biti nëtë utámainun abëbi canitanun cam-
ina ënti 'ain. A nëtë ucëbëtan cana an naënu 'icë bimi biti uni-
cama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchíti 'ain. Bëchíxun
camina nëënuxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apácë aín bimi
bitancëxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin
bucúnti 'ain.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

31 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë uni-
cama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru bitancëxun unin aín naënu 'apatia.

32 Mostaza bëru ax ca chamaratsuira 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana
(Lc 13.20-21)

33 Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quiáxa Jesús quia bana
(Mr 4.33-34)

34 Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancëxa.

35 Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unix bëráma quiacëxa, ësai qui:

'Ën cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Ësai quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

36 Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsíanacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun camina nu ñuixunti 'ain.

37 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain.

38 Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën.

Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama
'icën.
39 An chucu 'apácë uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu
'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui
quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama 'icën.
40 Anun ñu bimi biti nëtëan unin chucu pain bëchítancëxun
tsin nëënti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën.
41 'Ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama
xucëxun ca an ñu 'aisama 'acë unicama 'imainun an bëtsi uni
ñu 'aisama 'anun 'amicë unicamaribi bitancëxun
42 manë tsi cha rëquirucë anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icë
unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.
43 Usai 'icëbë ca barin uruquian pëcacëxa upí 'icësaribiti an
Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamax abë 'aish upíira upí
'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi
sinánquin cuati 'icën.

Unëcë 'aisamaira cupícë ñu ñui quicë bana

44 Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicë uni-
cama cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama
uisoquin ainan 'imiti 'icë quixun ñui cana 'aisamaira cupícë
ñu ñui ësai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupícë ñu, me
'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa. Mëraquin ca —'ënan ca
'iti 'icë —quixun sinani cuëënquin maputëcëanxa. Mapubiani
cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun
maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan
'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi
Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Perla cacë ñu cupíira cupí ñui quicë bana

45 Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan
'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucë ax ca
murusa ñu, perla cacë, ax po namë iscësa, a ñu upíira upí 'aish
'aisamaira cupícë, a biisa tanquin bari nitsia.
46 Bariquin mëraxun biisa tani ca anun maruti curíqui bin-
uxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui
bitancëx utëcënquin ca a perla 'aisamaira cupícë, ainan 'inun
maruaxa. Usaribi oi ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën
Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicë bana

47 Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin cacëxa:
—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara uisoquin ainan 'iti
unicama aín uni 'imiti 'icë quixun ñui cana rica anun tsatsa
biti ñui ësai quin. An tsatsa bicë unicaman ca aín rica ba-
canu saracabianquin anun ñu bëaratia. Usotancëxun ca anua
cëñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia.

48 Bitancëxun masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi
caísquin biquin caquínu puruia. Puruquin ca a pitima ñu a
bacanu putia.
49 Usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'inuxun 'aia. 'Ëx
utëcëncëbë uquin ca ángelcaman unicama Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'icë acama abë 'inun bianan an iscëxa upíma 'icë
unicama bixun,
50 manë tsi cha rëquirucë anu punuxun 'aia. Anuax ca anu
'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icësaribi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax upí 'icë quicë bana

51 Catancëxun ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿'Ën mitsu cacë bana caina cuatin?
Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —cananuna cuatin —
quixun cacëxa.
52 Quia ca Jesusan cacëxa:
—An Nucën Papa Dios naínu 'icë aín bana únáncë uni, an
ca 'ën uni ñuixuncë bana unicama ñuixuanan bëráma 'ë ñuiquin
cuënëo bana aribi ñuixunia. Ax ca xubuñu unían a isi ucë uni
aín ñu ió 'imainun aín ñuióma 'aíshbi upí, aribi ismicësa 'icën.

Jesús Nazaretnu 'iá
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani
cuanx ca Jesús anuaxa canicë menu bëbacëxa.
54 Bëbatancëxun ca anua judíos unicama timëti xubunu
atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia
cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:
—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiax? ¿Uin
cushin cara ënë menuxuan unin 'acëma ñu 'ain?
55 Ënëx ca carpinteronën bëchicë 'icën, 'imainun ca aín titax
María 'icën. Jacobo, José, Simón, Judas acamax ca aín xucën
'icën.
56 Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin
'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan ësaquinribi ñu 'ati
'unanx?
57 Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana
ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían
anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama
'imainun aín aintsi 'ibucamanribi cuaisama tania.
58 Usaquian Jesús quicësabi oquin ca anu 'icë unicaman —
an ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia —quixun
sinánma 'icën. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uni itsían
'acëma ñu 'itsamashi 'acëxa.

14

Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icë
unicaman 'apu, Herodes, an cuacëxa.
2 Cuaquin ca Herodesnën ratúquin, an ñu mëëmicë unicama
cacëxa:
—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca
baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.
3-4 An Juan aín uni tëbíscamia 'aish ca usai Herodes quiacëxa.
Ësai ca 'iacëxa: Herodes, an ca aín xucën Felipenën aín xanu,
Herodías, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi a xanu biti ca 'aisama
'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën
aín unicama Juan bimiacëxa. Bimixun ca nëamixun sipuami-
acëxa.
5 Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi
unían —Juan an ca Nucën Papa Dios quicë bana nu ñuixunia
—quixun sináncë 'ain —'ëmima nishcania —quixun sinánquin
'amiama 'icën.
6 Usa 'aínbi ca anúan bacëan nëtën Heródesnën camicëx
uxúan unicaman pimainun, Herodíasnën tuá xanu xuntacu ax
upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuáma tani
cuëëancëxa.
7 Cuëënquin ca xanu xuntacu cacëxa:
—Añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucati a cana asérabi mi
'inánti 'ain. Sinanatëcëntimoquin cana ashiquin mi cain.
8 Cacëxun aín tita pain ñucátancëxun ca aín titaxa quicësabi
oquin cacëxa:
—Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun camina 'ë aín
maxcá manë xampami 'inánti 'ain.
9 Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituiraquin ca
Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —
sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixuan cacë sinánan
anu 'icë unicamanribia cuacë cupí usoquian xanu xuntacu
'inánun aín uni cacëxa.
10 Caquin ca sipunuabia Juan tëbíscanun quixun aín uni-
cama xuacëxa.
11 Xucëx cuanxun tëbíscabëtsinquin bëxun ca aín maxcá
manë xampami xanu xuntacu 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun
ca aín tita 'ináncëxa.
12 Usoquian tëbíscacë bixun maínbiani cuanxun ca Juanën
'unánmicë unicaman Jesús ñuixuancëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús
anuax nuntin cuanx anua uni 'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain

ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani bëtsi bëtsi
ëmanu 'icë unicamax men anua Jesús 'icë anu cuancëxa.
14 Usaía 'itsa unia riquiancëbë manë nuntinuax
'ibúquianquin ca unicama timécë isquin Jesusan atu
nuibacëxa. Nuibaquin ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa.
15 Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë uni-
caman anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu
'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri
'icë ëmacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca cuantima 'icën. Mitsun ca piti 'inan.
17 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa
rabëishi 'icën.
18 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ënu ca 'ë bëxun.
19 Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan basinua bucubunun
quixun unicama cacëxa. Cacëxa bucubucëbëtan ca Jesusan
mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin
isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tuca-
paxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë
unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa.
20 'Ináncëxun biquin ca unicama camaxunbi pucháquin pi-
acëxa. Pucháquin pia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë piti
aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí
buácaquin biacëxa.
21 An pucháquin picë nucë bënëcamax ca 'aisamaira 'aish,
cinco mil uni 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi
ca pucháquin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

22 Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmain-
uan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan cua-
nun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa.
23 Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús axëshi
matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. Nucën Papa
Diosbëa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari atsíncëbëa
baquíshcëbë Jesús axëshi anu 'imainuan
24 aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani
parúmpapa nëbëtsi cuania ca suñúonpitan cuaínsamoquin
bëcacëxa. Bëcaia ca bëchunanribi tucáncaquin manë nuntinua
rëútisoquin 'acëxa.
25 Usomainuan pëcaracëbë ca parúmpapa camánanën
niquiani Jesús atunu cuancëxa.

26 Parúmpapa camánanën niquiania Jesús cuania isi ca atun
bëmánan pëqui racuëti —ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharárui
quiacëxa.
27 Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:
—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.
28 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina asérabi Nucën 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx
parúmpapa camánanën niquiani minu cuanun 'ë cat.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca ut.
Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa
camánanën niquiani Jesúsnu cuancëxa.
30 Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bëchúaian isi racuëti
nanëbuti cuëncëni quiacëxa:
—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.
31 Cuëncënquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanën nicu-
atsinimi 'ënu unun 'imicëxbi 'ëmi catamëtiman? Camina 'ëmi
sináncëmasa 'ain.
32 Jesúsbëa Pedro manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan
nëtëacëxa.
33 Nëtëcëbëtan ca manë nuntinu 'icë unicaman a tanáin
rantin puruni tsóbuti ami sinánquin Jesús cacëxa:
—Mix camina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mr 6.53-56)

34 Parúmpapa 'ucë manan cuanx ca Genesaret cacë menu
bëbacëxa.
35 Bëbaia isquin ca a menu 'icë unicaman —axa ucë ux ca
Jesús 'icë —quixun 'unánquin a menu 'icë unicaman 'unánun
chaniocëxa. Chaniocëbëtan ca uni 'insíncëcama Jesúsnu
bëacëxa.
36 Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesús cacëxa:
—Min chupa cuëbíshi ca nu ticamit. Ësaquin caquin ticaíshi
ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mr 7.1-23)

1 Fariseo unicamabëtan ca an Moisésnën bana 'unáncë uni-
camanribi Jerusalén ëmanuax ricuatsini uxun Jesús cacëxa:
2 —¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën rara
quiá bana tanimin? A bana quiásabi oi 'iquinma ca
mëchucaxunmashi piia.
3 Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quiá bana tanibi
Nucën Papa Dios quiásabi oi 'iman?

4 Nucën Papa Dios ca ësai quiacëxa: “Min papan bana, min
titan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa:
“Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacë uni a camina
bamamiti 'ain”.
5 Usa 'aínbi camina mitsux ësai quin: Unin ca aín papa, aín
tita ësaquin cati 'icën: Mi 'inánti 'ixunbi cana 'ën mi 'inánti
ñucama Nucën Papa Dios 'inan.
6 Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca
asábi 'icë quiax camina mitsux quin. Usai quiquin camina
mitsun raran ñuiá bana ashi sinánquin Nucën Papa Diosan
bana quicësabi oquin 'aiman.
7 Mitsux camina cëmë 'ain. Isaíasnëan mitsu ñuiquin cuënëo
bana ca ësai quia:
8 Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu
mëu 'ë sinanima.
9 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi
unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.
Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.
10 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama
cacëxa:
—'Ën, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan.
11 Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín
cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni
upíma isia.
12 Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús
nëbëtsioraxun cacëxa:
—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama
ñuixunia cuati mimi nishaxa?
13 Cacëxun ca Jeususan cacëxa:
—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'im-
icëma 'icë, acamax ca asérabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín
tapúncëñunbi ëchícëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën.
14 Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun
Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai
cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu
unin abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun
uin cuanti cara quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx
quininu nipacëti 'icën.
15 Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë
quixun ca nu ñuixun.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman?
17 Unían ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia.
Atsíntancëx ca amiribishi chiquitia. ¿A caramina 'unaniman?

18 Usa 'aínbi ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín
nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan
iscëx ca uni 'atima 'icën.
19 Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín
xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati,
cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati.
20 An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx
upíma 'icën. Mëchucaxunma picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca
Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mr 7.24-30)

21 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón
cacë ëma 'icë a menu bëbacëxa.
22 Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin
munuma banaquin Jesús caráishiacëxa:
—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun
camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ën ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain
'itsaira paë tania.
23 Caquian caráishicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama
oquin ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin —an ca
cuëncënquin nu nuia. Camina a cuantánun cati 'ai —quixun
cacëxa.
24 Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:
—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun
ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín
'ibun bëtëcëncësaribi oquin judíos unibu ami sinánun quixun
canun ca Nucën Papa Diosan 'ë caxa.
25 Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a
xanun cacëxa:
—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.
26 Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —
quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:
—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.
27 Cacëxun ca a xanun cacëxa:
—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun aín 'ibúan rëupatia piti
sani camunan piia.
28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mix camina asérabi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin
'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëëncësabi oi 'iti
'icën.
Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcüa

29 Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús
parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx anu
tsóbuacëxa.

30 Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni
'insíncë 'itsaira bëacëxa. Axa aín niti bëtsicë uni 'imainun aín
bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma, a unicama
'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca
Jesusan pëxcüacëxa.
31 Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun
ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa.
Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax upiti niacëxa.
Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia
isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun
sinani cuëënquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel
unicaman rabicë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia (Mr 8.1-10)

32 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama
cuënxun Jesusan atu cacëxa:

—Ënë unicamax ca ënu rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën.
Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu
'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuaníbima atux bainuax
bëënania, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.

33 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë
unicaman pimiti piti biti 'ain?

34 Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun
ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi
'imainun rabë pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —
quixun cacëxa.

35 Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu
tsóbunun quixun cacëxa.
36 Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa
Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë
unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pinun
mëtícaquin 'ináncëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama
'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piticamax cëñúama 'icën,
37 a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan
ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë
caquí buácaquin tëxëcë piti biacëxa.
38 An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil
'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin
piacëxa.
39 Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan
—quixun cabiani ca Jesús manë nuntinu 'iruquiani cuanx
Magdala cacë menu cuancëxa.

16

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

1 Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu
cuanxun Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi
quixun, Jesús aín sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun
quixun cacëxa.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: "Nëtë
ca upí cuabutia, imëishi ca nëtë upí pëcarati 'icën".
3 Bëtsi nëtën camina bësuquin naí isi quin: "Nëtë ca bëitia,
'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën". Naí isquin camina uisai cara nëtë 'iti
'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina 'ën bana
ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unani-
man, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun.
4 Ënë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun
isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi
cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun
'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana
mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.
Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unibunën bana cuatima quicë bana
(Mr 8.14-21)

5 Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë
unicaman atun piti ñu buánquinma manuacëxa.
6 Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:
—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán
chamiti ñusa 'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina
bërúancati 'ain.
7 Cacëx ca —nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia —
quiax aín 'unánmicë unicamax canancëxa.
8 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai
quiax cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain.
9 ¿'Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unan-
iman? ¿Caramina 'ën unicama pimiami iscancë a manuan?
¿Ën mëcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin tëxëocë,
mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin bixunbi caramina
sinaniman?
10 ¿Bëtsi nëtënribi 'ën mëcën achúshi 'imainun rabë pán
pimicëxuan cuatro mil unin tëxëocë a mëcën achúshi 'imainun
rabë caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman?

11 'Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun
pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabananmi bërúancanun
quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuiira quicëma 'ain. ¿Usaquin
'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?
12 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun
pán chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun sa-
duceo unibunëan 'unánmicë banacama ca asérabi 'icë quixun
sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun
'unáncëxa.

Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quiáxa Pedro quia
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Usotancëx anu Cesárea de Filipo cacë ëma 'icë me
anu cuanx riquianquin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan
ñucáquin cacëxa:
—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai
quiax cara unicama quin?
14 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a
'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca
quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an
Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi a 'iti
'ain.
15 Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui
'ai quin?
16 Quia ca Simón Pedronën cacëxa:
—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín
Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.
17 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi
sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin
usoquinmi sinánun mi sinánmiaxa. An ca mi sinánmiaxa
quixun 'unani camina cuëënti 'ain.
18 Caxun ca mapara, griego banan “petra” cacë, a sinánquin
Jesusan Simón cacëxa:
—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti
'ain. Minmi 'ëmi bërí cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë
ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxbi
cëñútimoi ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën.
19 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, ami cushixunmi 'ë
ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana
ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën.
A cushínbi Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinánquin,
aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë
quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën
Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

20 Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama
Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun
camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quia
(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati
ñuixuntabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin.
Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën
cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
camax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin
ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana
rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
22 Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu
caquin cacëxa:
—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai
'iti cuëëntima 'icën.
23 Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin
cacëxa:
—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa
oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë
ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iáxma
'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi
sinanin.
24 Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan
cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi
catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.
25 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi
sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca
uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi
catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan
'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.
26 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca
Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín
nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín
ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi
tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca
'aíma 'icën.
27 'Ëx cana 'ën Papa Diosan nëtënu cuantancëx anu abë 'Apu
'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utëcëncëbë ca 'ën ángelcamaribi uti 'icën.
Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an
ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama
'ëbë 'inúxa cuëënun 'imiti 'ain.

28 'Ën cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën
ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá
'icë, 'ëx cana asérabi 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

17

Axbia Jesús bëtsia
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

1 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën
achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri
ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun aín xucën Juan, acamaishi
buani Jesús matánu cuancëxa.
2 Anu cuantancëx ca a unicaman ismainunbi Jesús
bëtsiacëxa. Bëtsii ca barin pëcacësa 'inun aín bëmánan
ichúacëxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscësa
'iacëxa.
3 Usa 'icë isanan ca Elíasbëa Moisés chiquiracëti Jesúsbë
banaia isacëxa.
4 Usai 'ia abë banaia isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. Mix cuëëncëbëtan cana-
nuna rabë 'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca mi-
nan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi
achúshi 'iti 'icën.
5 Usaquian Pedronën cacëbëtainshi ca acama cuin
pëquicësanën tupëoncëxa. Usocëxun ca Pedro, Jacobo, Juan
acaman nëtë cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ëx amiira sinani cuëëncë, 'ën bacë bëchicë 'icën.
Aín bana ca cuacan.
6 Ësai quia cuati ca 'aisamairai racuëti memi bëúmpucuti
racábuacëxa.
7 Usai 'ia racuëtan bamaiabi ca Jesusan anu cuanquin
ramëquin cacëxa:
—Ca nirucan, racuëaxma ca 'it.
8 Ësaquian cacëx bëpëqui chairuquin iscëxbi ca uíbi 'aíma
'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.
9 Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsúnmi isanan cuacë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi
ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx
bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama
ñuixunti 'ain.
10 Usaquin cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús
ñucáquin cacëxa:
—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quiax
quin?
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë banax ca asérabi 'icën.
12 Asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman ui cara ax 'icë quixun 'unáncëma 'icën. 'Unánquinma ca atúxa cuëëncësa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocësaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ëribi 'atimoti 'icën.
13 Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman 'unáncëxa, —Elías ca uti 'icë quiá bana, ax ca Juan, an uni nashimicë, a ñuia quiá 'icë —quixun.

An upí 'icëbi aín nami bërërumiquin uni bënánmicë 'insínñu tuá Jesusan pëxcüa
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timëcë anu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbë anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unin cacëxa:
15 —¿'Ën bëchicë caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix nimëti bërërui saquiquiquin ca paë tania. Nimëti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacëtia.
16 Usaia 'ia cana min 'unánmicë unicamanu 'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë pëxcuxuncëma 'icën.
17 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.
18 Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun caquin chiquíancëxa. Chiquícëbë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.
19 Usaquian 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:
—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi asérabi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën.
21 Ësa ñunshin 'atima chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quitëcëan
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri
uni 'aminun uni 'inánti 'icën.
23 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana
rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquinuxun 'ain.
Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá
nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

24 Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë uni-
camax bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro
ñucáquin cacëxa:
—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?
25 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Ca 'inania.
Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan
Simón Pedro ñucácëxa:
—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apu-
caman cara a curíqui 'inánun ui cain? ¿A curíqui 'inánun
quixun cara aín aintsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi
unicama cain?
26 Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:
—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun
quixun caia.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima.
27 Usa 'ain curíqui 'inántima 'aínbi camina an curíqui bicë
unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain.
Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a
pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui
mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë
uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi
'inánxuncë.

18

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

1 Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman
Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicam-
abëtan sënënmaira 'iti 'ic?

2 Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbëtsi
nitsínxun cacëxa:
3 —Asérabi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin us-
aquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan
tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamëcë,
usaribiti 'ëmi catamëcëma 'aish camina mitsux Nucën Papa
Diosnan 'itima 'ain.
4 Ui unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi
catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni
raírisamaira 'icën.
5 Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca
—quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia,
an ca 'ëribi 'aquinia.

'Uchati rabanan bërúancati Jesús quiá bana
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti
ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha
chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castícancë 'iti
'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun
parúnmapa nëbëtsi nicëxa uni nanëcësamaira oi castícancë 'iti
'icën.
7 Ësaribiti ca 'ia. Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun
'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira tëmëraia. Camabi unix ca ñu
'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi ca
an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira
oquin castícancë 'iti 'icën, aín 'ucha cupí.
8 Min mëcën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun
camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina
min mëcëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën
rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími
min mëcën, min taë tëaxun niti ca asábi 'icën.
9 Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun cam-
ina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min
bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi
manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi
ëchíxun niti ca asábi 'icën.

Carnero nëtëcë ñui Jesús quiá bana
(Lc 15.3-7)

10 'Ën unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icë quixun cam-
ina sinántima 'ain. 'Ën cana mitsu cain, ca ñuumama 'icën. An a
bërúancë ángelcamax ca Nucën Papa Diosbëbi 'icën.
11 Uni 'inux cana 'ëx Nucën Papa Diosnuax uacën, unicama
ami sináncëma 'aish ainanma 'icëbi ainan 'inun 'iëminux.
12 Ësaribi oquin ca Jesusan cacëxa:
—Ca ësa 'icën. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani
nëtëtia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an

matá menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtĕcë a bariti 'icën,
¿usa cat?
13 'Ën cana asérabi mitsu cain, bariquin mërax ca bëtsi carne-
rocama isia cuëëncësamaira oi axa nëtĕcë a mërax cuëënia.
14 Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icë ax aín unicama
achúshiratsunënbia a ënti cuëënima.

Usoquin axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana
(Lc 17.3)

15 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi
'uchaia camina abëishi banaquin —ësai camina 'ëmi 'ucha —
quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacëxun cuati sinanati ca mibë
upí 'itëcënti 'icën.
16 Min cacëxuan cuaisama tancëbë camina bëtsi uni an a
ñucama 'unáncë, a buani, axa mimi nishcë uni anu cuantëcënti
'ain. Abëmi cuancë uni anribia cacëxun ca axa mimi nishcë
uni an, asérabi ca minmi ñuicë bana ax 'icë quixun 'unánti
'icën. 'Unánan ca mix camina asérabi abë upí 'iisa tani quixun
'unánti 'icën.
17 Usaquin 'acëxunbia min bana cuaisama tancëbëtan cam-
ina axa 'ëmi catamëcë Nucën Papa Diosan unicamax timĕcë
a ñuixunti 'ain. Ñuixuncëxun ca atúnribi a uni 'ësëti 'icën.
'Ësëcëxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa
Nucën Papa Diosmi sináncëma unisa 'ianan an 'apu buánmiti
curíqui bicë uni 'icësaribiti 'uchañu 'icë quixun isti 'ain.

18 'Ën cana asérabi 'ëmi catamëcë 'icë mitsu cain, asérabi
'ën sinánmicë 'ixunmi mitsun, 'ën unicama uisai cara 'iti 'icë
quixun sinánquin —ësa ñu ca 'ati 'icë —quixun canan —ësa ñu ca
'atima 'icë —quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë,
an —usa ca —quixun sinánti 'icën.

19-20 'Ën unicamaxa 'ëmi sinani timĕcëbë cana 'ëx atu nëbĕtsi
'ain. Rabĕ 'imainun achúshia 'ëmi sinani timĕcëbë cana 'ëx
atu nëbĕtsi 'ain. 'Imainuan rabëtaxribi timĕcë 'ain cana 'ëx
atubë 'ain. 'Ëx atubë 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icë quixun
'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ësaquinribi 'ën mitsu cain, mitsu
rabëtan camina uisaínu 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë
quixun upí oquin sinántancëxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain.
Ñucácëxun ca an mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.

21 Ësaquian aín 'unánmicë uni raíricëñun cacëxun ca Pedronën
Jesús cacëxa:
—¿Min uni itsíxa 'ëmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín
'ucha abë mëníonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mëcën
achúshi 'imainun rabĕ oi abë mëníonanti 'ain?
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mëcën achúshi 'imainun rabë oquinmi manuminun cana mi caiman. Uiti oi cara 'uchati 'icë a camabi camina manumiti 'ain.

An uni ñu mëëxuncë unían axa ami 'uchacë uni aín 'ucha manumisama tan bana

23 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosnan 'itix ca ësa 'icën: Achúshi unin ca an ñu mëëxuncë unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa.

24 Istisa tancëbëtan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa milliones curíqui ribíncë uni bëaxa.

25 Bëcëx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmaxa. Cupíocëxunma ca an ñu mëëmicë unin aín uni itsi caxa: Camina acëñun aín xanu 'imainun aín bëchicëcamaribi bëtsi unia ñu mëëxunun maruti 'ain. Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíoquin mi bicë curíqui a 'ë 'inánti 'ain.

26 Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncë uni a ñu mëëmicë uni caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

27 Cacëxun cuaquin ca an a ñu mëëmicë unin caxa: 'Ë cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'ë cupíocëxmabi ca asábi 'icën.

28 Cacëx cuanquinbi ca an abëtan a uni ñu mëëxuncë uni mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan biquin tëtsëcaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot.

29 Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

30 Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa.

31 Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uni raíricamax an a ñu mëëmicë uni ñuixuni cuanxa.

32 Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquicamami 'ë cupíoxunma 'anun mi can.

33 'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëníonanti 'ian.

34 Cai ami nishquin ca an ñu mëëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uni sipunu tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.

35 Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëníonanquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

Unix ca aín xanubë ënanántima 'icë quicë bana
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

1 Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax
cuanx Judea me Jordan cacë baca 'ucë manan anu bëbacëxa.
2 Bëbaquin ca 'aisamaira uníxa timëcëbëtan Jesusan uni
'insíncëcama pëxcüacëxa.
3 Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai
caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:
—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?
4 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun
xanu uniocëxa. ¿Acama ñuiquin Nucën Papa Diosan bana
cuënëo caina iscëma 'ain?
5 Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: "'Ën usoquin
uniocë 'ixun ca unin aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa
ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. A rabëtaxbi ca
achúshisa 'iti 'icën".
6 Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën.
Usaia achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni
aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënánanmitima 'icën.
7 Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—Mixmi quicë bana ënëxa asérabi 'aínbi ca Moisésnëan
cuënëo banax ësai quin, ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën
xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu
ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?
8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca
Moisésnën a bana cuënëocëxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu
'imainun xanu unioquin —unin ca aín xanu ënti 'icë —quixun
cáma 'icën.
9 'Ën cana ësoquin mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëma
'icëbi ënxun, xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi
xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.
10 Usaquian cacëxa fariseo unicamax riquiancëbëtan ca aín
'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:
—Unin ca aín xanu ëntima 'icë quiaxmi mix quicë 'ain sapi
ca unin xanu bitima asábi 'icën.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën
Papa Diosan usai 'inun quixun sinánmicë, axëshi usai 'iti asábi
'icën.
12 Bëtsi bëtsi unin ca aín nami 'aisama cupí bacë bëchima,
usa 'ixun ca xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca uni itsían axa
bëchicëñuma 'inun mëníocë 'ixun xanu bitsima. Bëtsi bëtsi
unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi

oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancë uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun tuáracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa.

14 Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

15 Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

Jesúsbëa 'itsaira ñuñu bëná uni bana
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Anuaxa cuania ca bëná uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:

—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?

17 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. Mix aín nëtënu abë 'iisa tanquin camina aín bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

18 Cacëxun ca a bëná unin cacëxa:

—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain.

19 Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

20 Cacëxun ca a bëná unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acëma pan 'ain?

21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina mix ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain,
a bëná uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.
23 Usoquin cacëxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—'Ën cana asérabi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca
ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima
'icën.
24 Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish
xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A
ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu
unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
25 Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax
ca asérabi 'icë quixun sináncasmai —asérabi a bana 'ain ca
ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtima 'icë —quiax
canancëxa.
26 Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu uníxa iëtisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu
'aíma 'ain Nucën Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iëmiti
'icën.
27 Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan. ¿Usa 'ain
caranuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?
28 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucën
Papa Diosan mëníosabi oi nëtë iótëcëncëbë 'apuira 'ain camina,
asérabi 'ën bana cuacë 'aish mitsun 'ëbë cushi 'ixun Israelnën
bëchicë mëcën rabë 'imainun rabë aín rëbúnqui judíoscamax
cara atúan ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun cati 'ain.
29 Ësaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara 'ëx
cuëëncësabi oquin 'anuxun aín xucën, aín chirabacë, aín papa,
aín tita, aín bëchicë, aín naë, añu ñu cara, abi ëanxa, a unix ca
ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa
Dios quicësabi oi aín nëtënu abë nëtëtimoi 'iti 'icën.
30 Usa 'aínbi ca bëría uni —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë
uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.
'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa
Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

20

An uvas bimi bicë unicama ñui quicë bana

1 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën:
Achúshi unix ca aín naë anu uvas 'apácëñu 'iaxa. Usa 'aish ca
pëcaracëma 'aínshi, an a naë mëníoti uni bari cuanxa.
2 Bariquin mëraxun ca uiti cara nëtë camabi cupíoti 'icë
quixun atubëtan mëníotancëxun aín naënuxuan ñu mëënun
xuaxa.

3 Xutancëx bari manámi 'ain cuantëcënxun ca raíri uníxa ñu
mëëtiñuma 'aish anuxun unin ñu marucë anu bucucë isaxa.
4 Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti
'ain. Cuanxunmi ñu mëëia cana mitsun ñu mëëcësabi oquin
mitsu cupíoti 'ain. Cacëx ca ñu mëëi cuanxa.
5 Bari xamarucëbë cuantëcënxun ca naë 'ibun uni raíriribi
a mëëti ñu 'aíma 'ain bucucë mëraquin aín naënu ñu mëënun
quixun xuaxa. Bari cuanbucëbëtanribi ca usaribi oquin 'axa.
6 Bari xupíbucëbëribi cuanquin ca uni raíriribi ñu mëëima
bucucë mëraxa. Mëraquin ca caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux
ñu mëëima ënuishi bucubaitin?
7 Cacëxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu
mëëxunun cacëma 'aish cananuna ënu bucüan. Cacëxun ca naë
'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti 'ain.
8 Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë 'ibun aín uni
caxa: An 'ë ñu mëëxuncë unicama cuëntancëxun camina
camabi cupíoti 'ain. Axa tsiáncuatsini ucë uni acama pain
camina cupíoti 'ain. Usotancëxun camina raíri unicamaribi
cupíotancëxun axa bëráma upuncë unicamaribishi cupíoti
'ain.
9 Cacëxun ca axa bari xupíbucëbë ucë unicama cuëncëx aia
achúshi nëtën cupíocësa oquin 'inánxa.
10 Usaquian cupíoia isquin ca an paían ñu mëënun bicë uni-
caman —nun cananuna a unicaman bicësamaira oquin curíqui
cha biti 'ai —quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari xupíbucëbë
ucëcaman bicësaribi biaxa.
11 Usoquin biquin ca ami manánquin
12 an atu ñu mëëmicë uni caxa: Ënë unicaman ca
bënënquinshi 'itsamashi ñu mëëaxa. Nun nu bari
xamárutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mëëbaitiabi
camina an chucúmashi ñu mëëcë unicamami 'acësaribi nu
cupíon.
13 Cacëxun ca an unicama ñu mëëmicë unin caxa: 'Ën
cana mi paraniman. Mibëtan mëníopuncësabi oquin cana mi
cupíon.
14 'Ën mi 'ináncë curíqui biax camina cuanti 'ain. Mi
'ináncësaribi oquin an 'ë chucúmashi ñu mëëxuncë unicamaribi
'inánti cana cuëënin.
15 ¿'Ën curíquinëxa 'ënanbi 'ain carana 'ëx cuëëncësabi oquin
an 'ë ñu mëëxuncë unicama cupíotima 'ain? ¿'Ën uni itsi curíqui
'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin?
16 A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë uni a ca
Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë
isti 'icën. 'Imainun ca unin iscëxa cha 'icë uni, a Nucën Papa
Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira unia
ainan 'inúxa 'ëmi catamënun sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa
'ëmi catamëcë ashi Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun Jesusan aín unicama catëcëan
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)
17 Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun
xanuribi abë cuancëxa. Usa 'ain ca cuënbiani atubëshi cuan-
quin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
18 —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin.
Anuxun ca, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë
unin 'ináanti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan an
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman binun. 'Ináncëxun
ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun
19 judíosma unicaman 'anun 'ë 'ináanti 'icën. 'Ë bëtsi bëtsi
onan 'ëmi cuaianan 'ë mëëtancëxun 'ëx bamanun i curúsocënu
matásnun ca judíos unicaman 'ë judíosma unicama 'ináanti
'icën. Usoquian 'ë 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa
pëcaracëbë baísquiti 'ain.

Jacobo 'imainun Juanën titan Jesús ñucá
(Mr 10.35-45)
20 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Juan 'imainun
Jacobo, aín tita Jesús rapasu cuani a bëtánain rantin puruni
tsóbuquin abë banatisa tancëxa.
21 Abë banatisa tania isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu caramina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Mixmi 'apu 'aish min nëtë upínu tsotan 'ën tuacëx bëtsíxa
min mëqueu tsómainun bëtsix min mëmiu tsónun camina 'imiti
'ain, mibëa 'apu 'inun.
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain.
Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacëxa:
—¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caram-
ina tanshiti 'ain?
Cacëxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai —quixun
cacëxa.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ain. Usa
'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti
'ai quixun ui unibi caiman. 'Ën Papa Diosan cuni ca cati 'icën,
uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.
24 Usaquian aín titabëtan Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús
caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabë, ax a
rabëmi nishacëxa.
25 Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín uni-
cama ax cuëëncësabi oquin tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín
cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia.

26 Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara
bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu
mëëquin 'aquinti 'icën.
27 Uinu 'icë mitsux caramina aín cushi uni 'iisa tani, an ca
mitsu ñu 'axúnti 'icën,
28 'ën 'acësaribi oquin. Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni
'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa
upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma
'aísh bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë
upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Bëxuñu uni rabëa Jesusan bëpëxcüa
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Ësaquin catancëx ca Jesús abëa cuancë unicamabë
Jerusalénu cuani Jericó ëmanu bëbacëxa. Bëbax anuaxribi
cuania ca anu 'icë unicamanribi a nuibiancëxa.
30 Usaquian nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabë bëxuñu,
an —Jesús ca aia —quixuan ñuicania cuati cuëníshquin cacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu
'aquin.
31 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa
nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima atúxa 'icësamaira
oi munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu
'aquin.
32 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan a uni rabë unun
quixun cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mitsu uisoti caina cuëënin?
33 Cacëxun ca cacëxa:
—Isnúnmi nu bëpëxcuti cananuna cuëënin.
34 Usaquian cacëxun nuibaquin ca Jesusan atu bëmëëacëxa.
Bëmëëcëxuinshi ca isacëxa. Isi cuëënquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICË BANA (21-25)

21

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë
matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin
2 Jesusan cacëxa:
—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin
camina burro xanu achúshi tëcëracacë, aín tuácëñun mërati
'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.

3 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë burra aín tuácëñun a buánxunun quixun nu caxa. Bënënquinshi ca mi bëmitëcënti 'icën. Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.

4 Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiasabi oía 'iá 'icën. Ësai ca a bana quia:

5 Sión cacë ëma, anu 'icë unicama camina cati 'ain: Bërí ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.

6 Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan usaquian 'anúan Jesusan cacësabi oquin 'acëxa.

7 Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancëxa.

8 Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa.

9 Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuënmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëëni sharati quicancëxa:

—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icë, aribinu cuëënquin rabinun ca 'acan.

10 Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara ënëx 'ic? —quiax ratuti canancëxa.

11 Canania ca axa Jesúsbë 'icë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

12 Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsíancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruia isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamax anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun.

13 Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

14 Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan
bëxuñu unicama 'imainun axa aín niti bëtsicë unicamaribi
anua aia pëxcüacëxa.
15 Unicama pëxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan
rëbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíira 'icë —quiáxa cuëëni sharatia
isi ca judíos unibunën 'apucama ax nishacëxa.
16 Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Ënë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ënë ñui
quicë a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:
Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi
rabia.
17 Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca
(Mr 11.12-14, 20-26)

18 Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús
panancëxa.
19 Pananquiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë,
isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa
'icë isquin ca Jesusan cacëxa:
—Min camina tuatëcëntima 'ain.
Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanáncëxa.
20 Usaquian cacëxa xanáncë isquin ca aín 'unánmicë unica-
man Jesús cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? —quixun.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira
'ianan ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unáncë 'ixun camina
—ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —ca asérabi 'ati 'icë —
quixun sinánti 'ain. Usaquin sináncë 'ixunmi 'ën ënë higuera
'acësoquinshi ñu 'aquinma ënë matáribi "ënuax ca parúmpapanu
racati cuantan" quixun cacëx ca usai 'iti 'icën.
22 Mitsun —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë
'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin
mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana
(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu atsínxun anu 'icë unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmia
ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë
unicaman anu cuanxun ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi
ñu 'anun mi cax?
24 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun
'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana
ësaquin 'ai quixun.
25 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa
Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?
Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë
quixun 'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa:
—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan
ca cacëxa —quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —usa
'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati
'icën.
26 Nun nu —unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa
—quixun cati, 'aíshbi cananuna 'apuma unicamami racuëtin.
Acaman ca aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi
aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun
sinania.
27 Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:
—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin
cushin carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabë ñui quicë bana

28 Usaquin catancëxun ca Jesusan judíos unibunën 'apu-
cama ësaquinribi cacëxa:
—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ësai quicë. Achúshi unix ca
bëchicë rabëñu 'iaxa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bërí nëtën camina
naënu ñu mëëi cuanti 'ain.
29 Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin
caxbi ca sinanabiani ñu mëëi cuanxa.
30 Usaribiquin ca aín bëchicë itsiribi aín papan caxa: Bërí
nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cacëxun ca: Cana
cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën.
31 ¿Mitsun sináncëxun cara a uni rabë uinu 'icën aín papa
cuëëncësabi oquin ñu 'ax?
Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi
cuancë, an ca aín papa cuëëncësabi oquin 'axa.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai
quixun caquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acëma 'aíshmi Nucën
Papa Diosan nëtënu 'itima 'aínbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti
curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu,
acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë
'aish Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën.
32 Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia
ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana
cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë
'imainun xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati

upí 'iaxa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bërúancë uni ñui quicë
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

34 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain.

35 Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa.

36 Usocëxa bimi bëíma panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëëmicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

37 Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa.

38 Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.

39 Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa.

40 ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?

41 Ñucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa bimia aín bimi mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.

42 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin mëníocëx ca nun iscëx asábiira 'icën".

¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuënëo bana a caramina
mitsun iscëma 'ain?
43 Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa
Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi usai 'icëbëma ca bëtsi unibunëx
aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën.
44 'Imainun ca a maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi an 'ë
cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqui chacáquin ca maxáxmi
rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax
nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.
45 Usoquian cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushi-
cama 'imainun fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicësa
oi quia —quixun sinani ami nishacëxa.
46 Nishquin sipuaisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan
ca asérabia Nucën Papa Diosan xucë 'ixun aín bana unicama
ñuixunia quixun sináncë 'ain, 'apucamax atumi racuëacëxa.
Racuëquin ca Jesús biáma 'icën.

22

Unían aín bëchicë xanu biminuxun unicama camia bana

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan
judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicama
bana itsi ñuicësa oquin ënë banaribi ñuiquin cacëxa:
2 —Nucën Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën. Achúshi 'apun ca
aín bëchicë xanu 'inánuxun an ñu mëëmicë uni piti 'amiquin
aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa.
3 Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi unun
catánun quixun aín uni raíri xuaxa. Xucëx cuanxuan cacëxbi
ca a cacë unicama uinu 'icë uníxbi uisama tanxa.
4 Usaquin camicëxbia ucëbëtanma ca amiribishi aín ñu
mëëmicë uni raíriribi xuquin a cacë unicama ësoquin caxun-
tanun quixun caxa: Bëráma cana a piti ñucama mëníomian.
Usonan cana 'ën vaca 'aracacë rëmianan 'ën ñuina rëracacëribi
rëmian. Camabi ca mëníocë 'icën. Usa 'aían camáxbi 'ën
xubunu 'ën bëchicënëan xanu bicëbëtan, nubëtan pi unun
camina cati 'ain.
5 Usaquian 'apun camicëxbi ca a camicë unicamax cuain-
sama tanxa. Cuainsama taníia bëtsix aín naënu cuantamainun
ca bëtsix anuxuan ñu marucë xubunu cuanxa.
6 Raírinën ca 'apúan ñu mëëmicë uni cuaniabi bixun mëëquin
tënánquin rëaxa.
7 Usoquian 'acëbë ca 'apu xuamati nishaxa. Nishquin ca an
aín ñu mëëmicë unicama 'acë unicama 'anan aín ëma nëënun
quixun aín suntárucama xuaxa. Cacëx cuanxun ca 'apun
cacëabi oquin 'axa.
8 Usoquian 'anun 'amitancëxun ca 'apun aín ñu mëëmicë
unicama caxa: Piti ca mëníocë 'icën. Usa 'aínbi ca a 'ën camicë
unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën.

9 Usa 'ain camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi
bainua mëracë unicamaishi pi unun quixun cati 'ain.
10 Usoquian 'apun cacëx cuantëcënquin ca an ñu mëëxuncë
unicaman bainua mëraquin upíma unicamacëñunbi upí uni-
cama timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbëtan pañuti
chupa pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a
xubunuax tsitsiruaxa.
11 Usai 'icëbë atsínquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi uni
xanu bicëbëtan pañuti chupa pañucëma 'iaxa.
12 Usa 'icë isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa 'aish caram-
ina mix ënu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ënu atsían?
Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa.
13 Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancë unicama
caxa: Ënë uni camina mëtanianan tatanitancëxun ëman
bëánquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë
unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.
14 'Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin camina 'unánti
'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucën Papa
Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë unicama
axëshi ainan 'ia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo
unicama ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai cara quia
cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa.
16 Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi
sináncë unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun
ca a unicaman Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara
Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma
asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëëncëbëtanmabi.
Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin
sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama
'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë
quixun ñuixunin.
17 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi
nun cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a
curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina
sinanin?
18 Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi
manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin
cacëxa:
—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun
camina 'ë usoquin cain.
19 Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi
'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa.
20 Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?
21 Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.
Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.
22 Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquiti 'icë quicë bana
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 A nëtënbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:
24 —Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: "Uni achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën".
25 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.
26 Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucënaxribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa.
27 Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.
28 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin.
30 Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëribi ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën.
31 Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu ñucatin, ¿Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana, ësaia quicë, a caramina iscëma 'ain? A banax ca ësai quia:
32 "'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios a 'ain". A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

33 Usaquian Jesusan bëtsi unin 'acësamaira oquin uni bana
ñuixunia cuati ca anu 'icë unicamax —ësa bana cananuna
cuama 'ai —quixun sinani ratúacëxa.

Nucën Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicësabi oi
'iti Jesusan ñuia
(Mr 12.28-34)

34 Atun —uni bamacëcamax ca baísquitima 'icë —quixun
sináncë 'icëbia —ca usama 'icë —quixun upí oquin ñuixuncëxun
ca saduceo unibunën Jesús ñucáquin catëcëanma 'icën. —Upí
oquin ca ñuixuanxa —quixun sinánquin ca fariseo unicaman
Jesús nëbëtsioracëxa.

35 Nëbëtsioraquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni
achúshinën —uisaquin cara 'ë cati 'icë —quixun sinánquin Jesús
ësaquin ñucácëxa:

36 —¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira
caranuna 'iti 'ain?

37 Quixuan cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Axa quicësabi oíira 'iti bana ax ca ësai quia: “Min 'Ibu
Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish
camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain”.

38 Ënëx ca axa quicësabi oíira 'iti bana a 'icën.

39 Bëtsi bana asaribi ca ënëx 'icën: “Mixmi bërúancacësaribi
oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë
'aquinti 'ain”.

40 Ënë rabë bana quicësabi oquian camabi unin 'anun ca
Moisés 'imainun ax quicë bana an uni ñuixuncë unicama
Nucën Papa Diosan cuënëomiacëxa. Uisa bana cara cuënëo 'icë
a ca Nucën Papa Diosmi sinánan uni raíriribi nuibacë 'ixun
unin tania.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Fariseo unicamaxa abë timëcë 'icë ca Jesusan ñucáquin
ësaquin cacëxa:

42 —¿Mitsun sináncëx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos uni-
bunën caíncë, ax uisa uni 'ic? ¿Uin rëbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ax ca Davitan rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca Davidbë
sënën 'iti 'icën.

43-44 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Davitax ca ësai quiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë
unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu
'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

Axa aín rëbúnquin 'aínbi ca Cristo ñui David Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx —Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë —
quiax quiacëxa. ¿Uisa 'aish cara David usai quiacëx?

45 ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quicë 'ain, cara
Cristo ax uisari Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

46 Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uínbi —usa ca a
bana 'icë —quixun Jesús ñuixuanma 'icën. Usa 'ixun ca atun
iscëxa bëtsi unin sinánsama 'aish usai quia oxun a unicama
amiribishi ñucátëcëanma 'icën.

23

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamacëñuan fariseo unicamaribi ñui Jesús quiá bana
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

1 Usaquin catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicamaxa
'aisamaira 'ain acamacëñunbi aín 'unánmicë unicama ësaquin
cacëxa:
2 —An quirica cuënëocë unicama 'imainun fariseo uni-
bunënribi ca sinania, atux isa, an Moisésnën cuënëo bana
'unánun mitsu ñuixunti, a 'icë quixun.
3 Atun mitsu ñuixuncësabi oquin camina Moisésnën cuënëo
bana 'ati 'ain. 'Anan camina atúan mitsu cacësabi oi 'iquinbi
atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi oquin 'atima 'ain, mitsuma
paránxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an
uni ñuixuncë banaxa quicësabi oi 'ima.
4 Moisésnën cuënëo banaishima atúnbi sináncë banaribi ca
unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxbi
ca a banacamax ax quicësabi oi 'iisama 'icën. Atúxribi ca usai
'ima. Atúan ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun ca unicama
'aquinima.
5 Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icë
quixun sinánquinsa unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan ca
bëtsi unisama isa ax 'icë quixuan camabi unin isnun quixun
chupa aín cuëbí chooquin cuëcápuncë pañuia. Pañuanan ca
cuënëo bana aín bëmánanu 'anan aín pëñan mëmiu tëcërëcaia, a
unicamax ca a bana cuacë 'icë quixuan unin sinánun quixun.
6 Pi timëxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia,
atusaribi 'icatsi quixun. 'Ianan ca anu judíos unicama timëti
xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti anu
tsótishi cuëënia, camabi unínsa atu isnun quiax.
7 'Ianan ca anuxun unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi
unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin atu mëcën
'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca unían —an ca nu cuënëo
bana ñuixunia —quixun cati cuëënia.

8 Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu
cati cuëëntima 'ain. Mitsux camina xucëonanti 'ain. Mitsux
camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën.

9 Uinu 'icë unibi camina ënë menua Nucën Papa caquin
anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asérabi
mitsun Papa 'icë, usa 'ain.
10 'Ëx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain
camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uni mitsu canun
quitima 'ain.
11 Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axu-
nia ax ca mi raíribë sënënmaira 'aish upí 'icën.
12 Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a
ca Nucën Papa Diosan aín uni raíribë sënënmara 'imiti 'icën.
Usonan ca cha 'iti sinania ax rabícëma uni a cuni Nucën Papa
Diosan cha 'imiti 'icën.
13 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain.
Uisa cara oti 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati
'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi
a bana quicësabi oquian 'anun 'aquinquinma unicama a bana
bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana quicësabi oquin
'aiman. 'Aquinma camina uni itsínribia a bana quicësabi oquin
'axunma 'anun 'unánmin.
14 Usai 'ianan camina casunamëcë xanun ñu bicuanquin
cëñuin. Cëñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unin
sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banain. Usa 'icë
ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin
mitsu 'uchoquin castícanti 'icën.
15 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain.
'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin
mëraxun camina Nucën Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma
mitsun sináncësaribi oquin sinánun 'unánmin. Usaquinmi mit-
sun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi 'icësamaira oi 'aisama
'ia. Mitsúxmi anuaxmi tëmërati manë tsi rëquirucë anu 'iti
'aínbi ca atux mitsúxmi 'icësamaira oi anuax tëmërai anu 'iti
'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu
oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
16 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ix-
unbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman.
Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unánmima. Usaribi
camina mitsux 'ain. Mitsux camina ësai quin: Anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi
oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima
'icën. Usa 'aínbi ca unin —curi anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu 'icë a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati
'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën.
17 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëma
unisa 'ain. Anuxun a rabiti xubunuxuan unicaman a rabicëx
ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë curi 'acë ñucama cupíma,

aín unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicë cupíshi ca
Nucën Papa Dios cuëënia.
18 Usaribiti camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën
Papa Dios rabiquin 'aracacë ñuina xarotia maxax bucúncë,
a sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax
quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca
unin —anuxun Nucën Papa Dios rabiquin ñuina xaroti maxax
bucúncë, anu 'icë ñuina sinánquin cana asérabi 'ën mi cacësabi
oquin 'ati 'ai —quiax quiquin asérabi 'ati 'icën.
19 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëmasa
'ain. Anuxun ñuina xaroti maxax bucúncë anuxun ca unica-
man ñuina rëxun xaroquin Nucën Papa Dios rabia. Usaquian
rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë ñuina cupíma
anuaxa aín unicamax ami sináncë cupíshi ca ax cuëënia.
20 Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xarotia bucúncë maxax a
sinánquin ca unin anua xaroti nancë ñu aribi sinania.
21 Usaribi oquin ca axa aín bana ca asérabi 'icë quixun
uni itsin 'unánun, —anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
sinánquin cana asérabi mitsu cain —quicë uni, an a xubuishi
sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia.
22 Axa aín bana ca asérabi 'icë quixun bëtsi unin 'unánun —
naí anu Nucën Papa Dios 'icë a sinánquin cana asérabi mitsu
cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun
Nucën Papa Diosribi sinani quia.
23 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain.
Mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati
'icën. Mitsun camina an Nucën Papa Dios anuxun rabiti
xubunuxun ñu 'acë unicama ñu 'inanin, Moisés quiásabi
oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oíira 'iti,
a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan
ax cuëëncësabi oquin upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin,
'aquinsa 'icë, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acëx ca
asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ñu mësúribi 'inánti
ca asábi 'itsíanxa.
24 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ix-
unbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman.
Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi
camina mitsux 'ain. Ca ësa 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca
anua aín chua, 'imainun sia acamax bërúmainun 'unpax upíshi
xanpa 'ucë mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi camina
ñuina cha, camello, a 'ecësa 'ain.
25 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun uni-
cama paranin. Paránquin camina Nucën Papa Diosainsa
mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa 'imainun ñutë acama

aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu
mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu
'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëëncë ñu
biti acama sinanin. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan
uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
26 Fariseo uni, bëxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín
namë pain chucacëx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Us-
aribi oquin camina min nuitu pain upí 'inun mëníoti 'ain, min
'acë ñucamaxribi upí 'inun.
27 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun uni-
cama paranin. Anu uni maíncë me ax ca upí oquin mëníocë
'ianan ëman upíira upí uxua 'inun roncë 'aíshbi 'ucë mëu, uni
bamacënën xo 'imainun ñu chëquicë 'aisama 'icën.
28 Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bëtsi bëtsi ñu 'acë
cupía unin mitsu upí isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma
'ixun atu paranin.
29 An Moisésnën cuënëocë bana 'unáncë unicama 'imainun
fariseo unicama, mitsun camina usai oquin 'acë 'ixun uni-
cama paranin. Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu
uisoti 'icën. Mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí
'inun mëníoin. Mëníonan camina anu uni upíburibi maían me
aribi upí 'inun mëníoin.
30 Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucën raracamabë
'ixun cananuna atun an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían.
31 Usai quiquin camina 'unanin, asérabi camina mitsux an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama an 'á, atun
rëbúnqui 'ain.
32 Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin
'aquin sënëonti 'ain.
33 'Atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsux runu an uni
picë asa 'ain, mitsun raracama 'iásaribiti camina 'in. Mitsúxmi
usai 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan asérabi mitsux bamaia
anuaxmi tëmërati manë tsinu mitsu 'imiti 'icën.
34 'Ën cana unicama 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun
'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imicëbi cam-
ina raíri 'anan raíri i curúsocënu matásun bamaminuxun 'ain.
Raíri camina anu timëti xubu anuxun rishquinuxun 'ain.
Raírinëan 'achushi ëmanuxun bana ñuixuniami mitsun bëtsi
bëtsi ocëbëa bëtsi ëmanu cuancëbë anu mitsúxribi cuanxun
camina usaribi oquin 'atëcënuxun 'ain.
35 Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel
pain ca 'uchañuma 'icëbi mitsun rara achúshinën 'acëxa. Us-
aribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios quicësabi
oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían

ca raírinënribi Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acëxa. Usaribi oquin
camina mitsun 'ain.
36 Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi
oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa
'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

37 Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina
an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan
a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mit-
sun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu
nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama
cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana
mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina
mitsux cuëëncëma 'ain.
38 Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain.
39 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —
Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia. A ca camabi unin
rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun
camina 'ë istëcëntima 'ain.

24

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín
'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:
—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana
mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë
xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuiá bana
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

3 Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë
anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a
nëbëtsioraquin cacëxa:
—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun
utëcënti nëtë anúan ënë mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacu-
atsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A
camina nu ñuixunti 'ain.
4-5 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan
anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, "'Ëx cana Cristo 'ai" quiax quiquin 'itsaira uni parán*uxun* 'aia. Usoquian mitsuribi parán*ti* rabanan camina bërú*ancati* 'ain.
6 Mitsun camina uni itsí*an* —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi*bë* 'acanania —quixun ñ*uia* cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíri*bë* 'acá*nania* —quixun ñ*uia* cuatibi camina racuëtima 'ain. Asé*rabi* ca usai 'iti 'icë*n*. Usaía 'icëbë*bi* ca ënë mecama cëñú*cëma* pain 'iti 'icë*n*.
7 Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishá*nani* 'acá*nanti* 'icë*n*. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntá*rucama* bëtsi menu 'icë suntá*rucamabë* 'acá*nanti* 'icë*n*. Bëtsi bëtsi nëtë*nu* 'icë unicamax ca a piti ñuñ*uma* 'inuxun 'aia. Bëtsi bëtsi mecamax ca shaí*quinuxun* 'aia.
8 Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra unin an 'acë*samaira* oquin tëmëranuxun 'aia.
9 Usoquin canan ca ë*saquinribi* Jesusan aín 'unán*micë* unicama cacë*xa*:
—'Ëmi sinán*cëma* uni raírinën ca uni itsí*an* mitsu bëtsi bëtsi onun 'inán*uxun* 'aia. 'Inán*an* ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsú*xmi* 'ëmi catamëcë cupí ca camabi menu 'icë unicamax 'ëmi sinán*cëma* 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia.
10 Uní*an* ami nishquin 'atimocëxun ca 'itsa unin 'ëmi catamëti ënti 'icë*n*. Usai 'i abë nishá*nanquin* ca uni raíri, bëtsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icë*n*.
11 Usai 'icëbëtan ca —'ën cana Nucë*n* Papa Dios quicë bana unicama ñ*uixuni* —quiquinbi anbi sinán*cë* banaishi uni ñ*uixunuxun* 'aia. Usaquin ñ*uixunquin* ca 'itsaira uni parán*quin* Nucë*n* Papa Diosmi sinán*xma* 'inun quixun 'imiti 'icë*n*.
12 Usai 'icëbëtan ca unin 'aisamaira 'atima ñ*u* 'ati 'icë*n*, 'anan ca bëtsi*bë*a nuibanani 'aquiananti a ë*nuxun* 'aia.
13 Usai ñ*u* 'icëbëtan*bia* 'ëmi sinán*quin* ëncëma unicamax ca Nucë*n* Papa Diosan nëtë*nu* 'ëbë 'iti 'icë*n*.
14 Uicamax cara 'ëmi catamëti*a* acamax ca Nucë*n* Papa Diosan nëtë*nu* 'ëbë 'iti 'icë quixun 'ë*n* mitsu cacë bana ënë ca 'ë*n* unicaman camabi menu 'icë unicaman cuanun ñ*uixunti* 'icë*n*. Usaquian camabi menu 'icë unicama ñ*uixuncëbë* ca 'ëx utëcëncëbë ënë mecama cëñú*nuxun* 'aia.
15 Usaquin caxun ca Jesusan ë*saquinribi* aín 'unán*micë* unicama cacë*xa*:
—An Nucë*n* Papa Dios quicë bana unicama ñ*uixuncë* uni Danielnë*an* a ñ*uiquin* cuënë*o* uni ax ca 'atimaira 'icë*a* unin timacë 'aí*shbi* aín suntá*rucamabë* uti 'icë*n*. Danielnë*an* ñ*uia* uni ax ca utancë*x* ami sinanimabi anuxun Nucë*n* Papa Dios rabiti xubu Jerusalé*nu* 'icë, anu 'iti 'icë*n*. An ënë bana iscë uni an ca uisai quice cara quixun 'unán*ti* 'icë*n*.
16 Usai 'icëbë ca unicamax ami racuëti Judea menu 'icë ë*macamanuax* abá*quiani* matá*nu* cuanti 'icë*n*.

17 Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain
bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën.
18 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi
abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naënuaxëshi abáti
'icën.
19 Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë
xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia.
20 Usaími anun ñu mëëtima nëtën 'ianan mitañu 'itin ra-
banan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
21 Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë
'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmërati 'icën, amiribishi usai
tëmëratëcëntimoi.
22 Anúan paë tani nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi
unix bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan
'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë
tanquin tëmërati nëtëcama sënënmiti 'icën.
23 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan unin
mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu
ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun
sinántima 'ain.
24 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan ca unin
ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti
sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën
cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama
paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin
ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicamaribi paránti
sinánuxun 'aia.
25 Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a
ñucamaxa usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma
mitsu paranía bërúancati 'ain.
26 Usa ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni
'icëma menu 'icë —quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima
'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun
mitsu cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.
27 Mëríquin ca canacan anúan bari urucë 'imainun anúan
bari cuabúcë, camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux
Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën.
28 Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë
cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë uni-
cama cacëxa:
—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari
bëánquinuxun 'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Isparibi

ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë
ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia.
30 Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá,
'ëx utëcënia isti 'icën. Isi ca camabi menu 'icë ui unicamax
cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'icë, acamax masá nuituti
bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuxun 'aia.
31 Manë banañu bana ocëbë uquin cana 'ën ángelcama xuti
'ain, 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun
'ë timëxunun.
32 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsíncëbë
aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia
isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin.
33 Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina
'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
34 Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unica-
maxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama
quicësabi oi 'iti 'icën.
35 Naí, me, acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa
nëtëimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
36 Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai
'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca
'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi
'unanima. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.
37 Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa
Diosnuax uá, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën.
38 Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun aín aintsibëtan
Noénën anun iëti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan
xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin
cuëënquin ñu 'acëxa. Ca sinánma 'icën, Noenën ñuicësabi oi ca
asérabi 'iti 'icë quixun.
39 'Uí 'aisamaira 'ibúcëbë baca 'ëquian ñucamacëñun unicama
buáncëbëtainshi ca —Noenën nu cacë bana ca asérabi 'icë —
quixun 'unáncëxa. Noenën bana cuatíma unicama 'iásaribiquin
ca unicaman 'ën bana cuatima 'icën. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun
uti nëtë 'icëbëtainshi sinánti 'icën.
40 'Ëx ucëbë ca ësaribi 'iti 'icën: Rabë unían aín naënuxun ñu
mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti
'icën.
41 Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun
bimainun achúshi anubi ëncë 'iti icën.
42 Uisa nëtën carana min 'Ibu 'aish 'ëx utëcënti 'ai quixun
'unánquinmabi camina upí oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë
—quixun 'unani cuëënquin caínti 'ain.
43 Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun
ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntsianxa.

Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun
xubu 'ibun atsínmitsianma.
44 Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti
'ain. Bërí ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti
'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

An uni mëëxuncë uni rabë, upí 'imainun upíma, ñuicë bana
(Lc 12.41-48)

45 Anun 'ëx utëcënti nëtë ca ësaribi 'iti 'icën. Achúshi unin
ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu
mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca —an ca asérabi
'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun sinánxa. Sinánquin uso-
quian ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa.
46 Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin
cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an
cabiancësabi oquin 'aia iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax
chuámarua tani cuëënti 'icën.
47 'Ën cana asérabi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë
ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi
oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama
minansa 'icë bërúanti 'ain.
48 Usa 'aínbi ca an a unix 'atima sinánñu 'ixun —an 'ë ñu
mëëmicë uni ca panatia —quixun sinánquin
49 abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan axa paëncë unicam-
abëtan ñu pianan xëati 'icën.
50 Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu
mëëmicë uni uti 'icën.
51 Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncë
unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën. Anuax ca anu 'icë uni-
camax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabë xanu ñuia Jesus quiá bana

1 Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti
nëtë ñuiquin ësaquinribi cacëxa:

—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nëtë ca ësa 'iti 'icën:
Achúshi unían xanu biti 'ain ca an axa bënuti xanu nuibacë
mëcën rabë xanucamax, an xanu biti uni ax aia bitsi, lam-
parín bibiani cuanxa.
2-4 Mëcën achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu
anun aín lamparín ërënti buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raíri mëcën
achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lamparíncëñun xënisa
ñuribi buánxa.
5 Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu biti uni panáxa.
Panacëbë ca 'uxcënan tënáncëx 'uxcanxa.
6 'Uxánbia imë naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëncëni quiaxa:
An xanu biti uni ca aia. Ca bitsi cuan.

7 Quia sharatia bësuquin ca bënĕnquinshi a xanucaman aín
lamparín mëníoxa.
8 Usocëbëtan ca sinánñuma xanucaman raíri xanucama
caxa: Nun lamparíncama ca bënaia. Mitsun xënisa ñu 'ëísh ca
nu 'inan.
9 Cacëxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xënisa ñu
sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti
sënĕntima 'icën. Mitsúnbi ca an xënisa ñu marucë uninu
cuanxun bitan.
10 Cacëxa sinánñuma xanucama xënisa ñu bitsi cuancëbë
ca an xanu biti uni uaxa. Aía atsíncëbë ca sinánñu xanuca-
maribi abëtan pinux xubunu atsíanxa. Atsíncëbëtan ca xëcuë
xëocatëcëinsama oquin xëpuaxa.
11 Usaía 'icëbë uquin ca sinánñuma xanucaman ëmánxun —
nu ca xëócaxun —quixun caxa.
12 Cacëxunbi ca caxa: Asérabi cana 'ën 'unaniman, ui caram-
ina mitsux 'ain.
13 Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnribi camina añu nëtëinra 'ianan uínsaran carana 'ëx
utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icë —quixun sinani
cuëënquin 'ëx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quia

14 Anúan ax utëcënti nëtë ñuixuntëcënquin ca Jesusan ësaquin
aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx anun uti nëtë ca ësa 'iti 'icën. Amanu cuanuxun ca
achúshi unin aín ñu mëëmicë unicama cuënxun aín curíqui
anun ñu mëëquian curíqui itsiribi binun mëtícaquin 'inánxa,
a curíquinën ñu 'atancëxuan an bicë curíqui a 'inántëcënun
quixun.
15 Uisoquin curíquinën ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun
ñu 'ati sënĕinshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mëcën achúshi
mil curíqui 'inánxa. Bëtsi uniribi ca 'itsatani, rabĕ mil curíqui
'inánxa. Bëtsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa.
'Inántancëx ca amanu cuanxa.
16 Cuancëbëtan ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë
uni an a curíquinën ñu bitancëxun maruquin bitëcënquin us-
aribi mëcën achúshi mil curíqui biaxa.
17 Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabĕ mil curíqui bicë uni an
bëtsi rabĕ mil curíquiribi biaxa.
18 Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicë uni
an me naëtancëxun a curíqui maíanxa.
19 Usaquian 'an ca 'itsa 'uxë 'icëbë an a unicama ñu mëëmicë
unix utëcëanxa. Utëcënquin ca uisaquin cara aín unicaman a
curíquinën ñu 'axa quixun istisa tanxa.
20 Istisa tancëbë uquin ca an 'itsa, mëcën achúshi mil
curíqui bicë unin an bicë curíquicama bëxun caxa: Min camina
mëcën achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu

bixun marutancëxun bëtsi mëcën achúshi mil curíquiribi bian.
Acama ca ënëx 'icën.
21 Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin
'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí
oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'ináṅti
'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë cuëënti 'ain.
22 Usaquian cacëbë uquin ca an rabẽ mil curíqui bicë uni an
bicë curíquicama bëquin caxa: Min camina 'ë rabẽ mil curíqui
'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bëtsi rabẽ
mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën.
23 Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin
'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí
oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'ináṅti
'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë cuëënti 'ain.
24 Usaquian cacëbë uquin ca an achúshi mil curíqui bicë
unin caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni
itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min
unicama bimin.
25 Usa 'ain cana racuẽquiani cuanxun nëtẽmiti rabanan me
naëxun anu maínquin min curíqui unëan. Min curíqui ami 'ë
'ináṅcë a ca ënëx 'icën, camina biti 'ain.
26 Cacëxun ca an ñu mëëmicë unin caxa: Mix camina 'aisama
'ianan chiquish 'ain. Uni itsi ñu 'apámitancëxun a bimi 'ëináinshi
'inun 'ën unicama bimicë cana 'ai quixun camina sinanin.
27 Usaquin 'ë 'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti
'ian. Anu nancë 'ain cana 'ëx utëcënquin 'ën curíqui 'imainun
curíqui itsiribi bitsían.
28 Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a
uninua bixun axa mëcën rabẽ mil curíquiñu uni a 'ináṅti 'ain.
29 Uisa ñu cara a 'ináṅcë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu
'acë uni a ca aín 'ibun 'ináṅtabaquin 'ináṅcësamaira oquin
'ináṅtëcënti 'icën. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncëxunma a
'ináṅcë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.
30 Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bëtsi uni 'ináṅan an
curíquinën upí oquin ñu 'acëma uni a ëman bëánquibucë anua
'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani tëmërai
bënëti inti 'icën.

Camabi menu 'icë unicama Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati bana

31 Usaquin catancëxun ca Jesusan aín uti nëtë
ñuixuntëcënquin ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish 'ën cushínbi
utëcëanx cana 'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ëbë 'ën
ángelcamaribi 'iti 'icën.
32 'Ëx usa 'ain ca camabi menu 'icë unicama 'ën ángelcaman
bëcëx 'ënu timẽcë 'iti 'icën. Anua timẽcë isquin cana 'ën
unicama amo sëtënánan 'ënanma unicama amoribi sëtënati

'ain, an 'aracacë ñuina unin aín carnerocama amo bucunanan aín chivocama amo bucunacësaribi oquin.

33 Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mëqueua 'inun 'imia. 'Imi-
anan ca aín chivo aín mëmiua 'inun 'imia. Usaribi oquin cana
'ën unicama 'ën mëqueuqa 'inun 'imianan 'ënanma unicama 'ën
mëmiua 'inun 'imiti 'ain.

34 Usai 'itancëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun axa 'ën mëqueu
'icë unicama cati 'ain: 'Ën Papa Diosan ca mitsu upí oquin
sinánxunia. Mecama 'imainun anu 'icë ñucama unioquin ca an
mitsu sinánxunquin anu mitsux abë 'iti mëníocëxa. Ax quiásabi
oi camina bërí anu 'iti 'ain.

35 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'ináncën. 'Ëx 'umpax 'aisa
tani shimaia camina 'ë 'ináncën. Amanu nitsi cuanx 'ëx anu
'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi 'ëx anu 'iti
'ë 'ináncën.

36 Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'ináncën. 'Insíncë 'ain
camina 'ë isi cuancën. Sipuacë 'ain camina 'ë isi cuancën.

37 Cacëxun ca 'ën unicaman 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën cara-
nuna mixmi 'acëñuma 'icë, nun piti mi 'ináncën? ¿Uisa nëtën
caranuna mixmi shimacë, nun mi 'umpax 'ináncën?

38 ¿Uisa nëtën caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma
'icë mi anu 'iti 'ináncën? ¿Uisa nëtën caranuna chupañuma
isquin mi chupa 'ináncën?

39 ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'icë
mi isi cuancën?

40 Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun 'ën unicama cati 'ain: 'Ën
cana asérabi mitsu cain, mitsun 'ën xucëncama achúshi, uni
raíribë sënënmara 'icëbi 'aquinquin camina ashi 'aquincëma
'ain, camina 'ëribi 'aquian.

41 Usaquin catancëxun cana axa 'ën mëmiu 'icë unicama cati
'ain: Mitsux 'ën unibuma 'aish ca 'ë 'ura cuantan. Cuanx ca
manë tsi anua aín 'apubë ñunshin 'atimacama 'inun mënío anu
'itan.

42 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'ináنma 'ain. 'Ëx shimacë
camina 'ë 'umpax 'ináنma 'ain.

43 Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ëx anu
'iti 'ináنma 'ain. Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'ináنma 'ain.
'Insíncë 'ianan sipuacë 'ain camina 'ë isi cuanma 'ain.

44 Cacëxun ca atun 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën caranuna mixmi
'acëñuma 'ianan shimacë 'ianan amanu nitsi cuancë anu mi
'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nëtën caranuna mixmi
chupañuma 'icë mi chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncë
'ianan sipuacë 'ain mi isi cuanma 'ain?

45 Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain: 'Ën cana
asérabi mitsu cain, 'ën unicama achúshi, uni raíribë sënënmara
'icëbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ëribi 'aquincëma 'ain.

46 Usaquin 'ën cacëx ca acamax anuxuan xënibua 'aínbi
tëmërati anu cuanti 'icën. Cuancëbë ca 'ën unicamax Nucën
Papa Diosan nëtënu xënibua 'aínbi 'ëbë 'i cuanti 'icën.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

26

Judíos unicamax Jesúsmi 'ësënan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 'Uran bana ñuixuntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë uni-
cama ësaquin cacëxa:
2 —Camina 'unanin, rabë nëtë 'icëbë ca Pascua anun
carnero 'ati nëtë 'iti 'icën. A nëtën ca unían binun uni itsin
'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti
'icën. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.
3 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun cani-
acëcë unicama, anua atun cushiira Caifás ax 'icë, a xubunu
timëacëxa.
4 Anu timëax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían
'unánunmaishi biti 'ai —quiax 'ësënancëxa.
5 'Ësënani ca quicancëxa:
—Unicamaxma anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain
cananuna anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Betania ëmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacëxa.
Simón ax ca an aín nami chëquímicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë
uni 'iacëxa.
7 Anua mesanu pi tsotan ca xanu achúshinën, anu sanuira
'ininti ro 'aruti ñu bëi uxun a ro cupíira cupí 'icëbi Jesusan
maxcá a ron chabócëxa.
8 Usoia isi ca Jesusan 'unánmicë unicamax a xanumi nishi
canancëxa:
—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax?
9 Anun ñuñuma uni 'aquinti ënë ro 'itsaira curíqui cupí
maruti ca 'iaxa.
10 Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina ënë xanu ami nishquin ñuin? Ësoquian 'ë
'acë ënëx ca asábiira 'icën.
11 Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina
mitsun xënibuquin 'ë istima 'ain.
12 Bamacë maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xa-
nun 'ë ron 'axa.
13 Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun
'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a
ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'e 'acë ënëribi ñuixunti
'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote,
ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuancëxa.
15 Cuanxun ca cacëxa:
—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti
'ain? Cacëxun ca atun Judas treinta curíqui 'ináncëxa.
16 'Ináncëxun ca Judasnë, uisaxun carana ënë unicama Jesús
bimiti 'ai quixun sináncëxa.

Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman ashiquin piia
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca
aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxunti
caramina cuëënin?
18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ëma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin
cacë uni a ësoquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca
ësaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun 'ë bicanti nëtë
ca uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun pain 'ën 'unánmicë
unicamabëtan Pascua nëtën piti ñu piti 'ain.
19 Usaquian cacëx cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman an
cacësabi oquin an ñuicë xubu mëraxun anuxun Jesúsbëtan piti
ñucama mëníocëxa.
20 Mëníocë 'ain ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama mëcën
rabë 'imainun rabë acamax bëbaquishcëbë pinux mesanu bu-
cubuacëxa.
21 Bucubuxuan abëtan piia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinën camina
axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.
22 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë
unicama achúshi achúshinën Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?
23 Quia ca Jesusan cacëxa:
—An 'ëbëtan manë xampami pán chabóxun picë, an ca 'ë uni
'inánti 'icën.
24 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni
'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun
binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati
'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí
ax unitima ca 'iacëxa.
25 Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin
cacëxa:
—¿'Ëx carana a 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ca usa 'icën, mixmi quicësa.

26 Usaquin cacëxuan aín 'unánmicë unicaman pimainun ca
Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun,
pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:
—Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.
27 Cacëxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë
xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun
aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:
—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain.
28 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira unix aín
'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx
ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.
29 'Ën cana mitsu cain, ësa uvas baca cana ënuxun
'atëcëniman. 'Ën Papan nëtë anua axa aín unicaman 'Apu
'icë, anuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain.

—'Ën 'unáncëma ca —quiaxa Pedro a ñui quiti Jesusan ñuiá bana
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín
'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa.
31 Anu cuantancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain,
Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “An carnero
bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”.
32 Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain
baísquiquiani Galileanu cuaunti 'ain.
33 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Raírinëxa mi ëbiani axa mimi nishcë unicamami racuëti
abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.
34 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi
camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina
'ë 'unáncëma 'ain quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni
paránti 'ain.
35 Cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:
—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai
quixun uni parántima 'ain.
Ësaquian caia ca raírinënribi cacëxa.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me
mënícë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—'Ëx 'uriax Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun
'ë cain.

37 Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonën bëchicë
rabë, Jacobocëñun Juan, acama buani cuaníbi ca Jesús —uisai
carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacëxa.
38 Usai 'iquin ca acama cacëxa:
—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit.
'Aíshbi camina 'ëmi sinani 'uxtima 'ain.
39 Cabiani 'urira cuani memi bëúmpucuti racábuquin ca aín
Papa Dios cacëxa:
—Papan, mix cuëëncëbëtan cana 'ën bërí paë tantima 'ain.
Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi
cana 'iti 'ain.
40 Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë
mëraquin ca bësúnquin Pedro cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina 'ëmi sinanima bënëtishi 'uxan?
41 Mitsux 'ëx cuëëncësoi 'iisa taníbi camina asérabi usai
'iman. Usa 'ain camina 'uchati rabanan 'uxti tëai Nucën Papa
Diosbë banati 'ain.
42 Usaquin cabiani cuantëcënxun ca Jesusan Nucën Papa
Diosbë banatëcënquin ësaquin catëcëancëxa:
—'Ën Papa Dios, mixmi 'ën bërí paë tantima cuëëncëbëma
cana mix cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
43 Cabëtsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa
'uxcënan tënántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa.
44 'Uxcënan tënáncëxa 'uxcë isquin ëbiani cuantëcënxun ca
Jesusan usaribiquin aín Papa Dios catëcëancëxa.
45 Catëcëanx amiribishi utëcënxun ca Pedro, Juan, Santiago,
acama cacëxa:
—Asá ca. Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni
'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa.
46 Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë unin binun 'inánti uni ca
aia.

Jesús bican
(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

47 Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax
uacëxa. Abë ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë
bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushi-
camabëtan caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë
'iacëxa.
48 Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë unicama cacëxa:
—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë
quixun. 'Unánquin camina a biti 'ain.
49 Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu
bëbaquin Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin ¿ënu caina
'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa.
50 Bëtsucucacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Mix 'ën 'unáncë uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?
Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa.

51 Bicëbëtan ca aín uni achúshinën aín manë xëtocë
aín xacánua biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu
mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.
52 Pabíscaiabi ca Jesusan cacëxa:
—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë
xëtocën 'acanancë unicama ax ca anúnribi 'acë 'iti 'icën.
53 ¿Caramina 'unaniman, 'ën cana 'ën Papa aín ángelcama
'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ën ñucácëxun ca aín
ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën.
54 An aín ángelcama 'ë 'iëminun xucëbë cana bamatima 'ain.
Usa 'aínbi cana 'ëx aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín
ángelcama xunun caiman.
55 Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama
cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina
mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën
'ën mitsu nëbëtsi tsóxun, anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bi-
cancëma 'ain.
56 Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë ënëx ca
asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin
cuënëo bana quicësabi oi 'ia.
Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax
Jesús ëbiani abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

57 Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman
judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabë caniacëcë
unicama timëcë, anu buáncëxa.
58 Jesúsa buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a
xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsoócëxa,
uisa cara oia quixun iscatsi quiax.
59 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë
unicama 'imainun camabi judíos unibunën 'apucama anu
timëxun, uix caraisa asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun
Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa.
60 Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca
'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa.
Usaía manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apu-
cama cacëxa:
61 —Ënë unix ca quiaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi
amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ain.
62 Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushica-
man 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Mi ñuia quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?
63 Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:
—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabi aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain?
64 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Minmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.
65 Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:
—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa Dios ñuia, 'atimati banaia cuacan.
66 ¿Uisa caramina sináncanin?
Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:
—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi ca 'atimati banaxa.
67 Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca raírinënribi Jesús mëëacëxa. Usoia ca raírinënribishi bëtáshcacëxa.
68 Bëtáshcaquin ca cacëxa:
—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëëaxa quixun nu cat.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mënícocë anu 'iacëxa. Anu 'icë ca xanu an 'apu ñu mëëxuncë ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icë uni, abë 'ion quixun cacëxa.
70 Cacëxun ca Pedronën anu 'icëçaman cuanun cacëxa:
—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.
71 Usaquin cabianía ëman cuancëbëtan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu mëëxuncë, an a 'urama 'icë unicama cacëxa:
—Ënë unix ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, abë 'iaxa.
72 Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:
—'Ën cana a uni 'unaniman. Nucën Papa Diosan ca 'unania, 'ën mi cacë ënëx ca asérabi 'icën.
73 Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë uni raírinën anu cuanquin Pedro cacëxa:
—Mix camina Galileanu 'icë unix banacësari banain. Usa 'aish camina mix Jesúsbë nicë uni a 'ain.
74 Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uni 'unaniman.
Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa.
75 Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sináncëxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

27

Pilato Jesús 'ináncan
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

1 Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë ampan caniacëcë unicamax timëax Jesús 'acatsi quiax 'ësënancëxa.
2 Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nëtënu 'icë unicaman cushi, anu buáncëxa.

Usaía Judas bama
(Hch 1.18-19)

3 Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax Jesúsa 'anuxun bicancë isi sinanatëcëancëxa. Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icë judíos unibunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa.
4 'Ináquin ca cacëxa:
—'Ën cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ëx 'uchañuira 'ain.
Cacëxunbi ca cacancëxa:
—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mëníoti 'ain.
5 Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi tëtsëqui bamacëxa.
6 Judasnëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unibunën cushicamax canani quiacëxa:
—Anun uni itsin 'aminun uni cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu nainsama 'icën.
7 Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uni aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucë uni bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sináquin.
8 Bërí nëtënribi ca unix a me ñui quia —a mex ca uni 'aminuxun cupíocë curíquinën biá 'icë —quiax.
9-10 Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin cuënëocëxa: “Treinta curíqui judíos unibunëan Jesús atu 'ináqun uni itsi 'ináncë, a curíqui bitëcënquin ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cacësabi oquin cana cuënëoin”.

Jesúsa Pilato 'ináncan
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Usoxun ca judíos unima 'aíshbi anu 'icë unicaman cushi,
Pilato cacë, anu Jesús buáncancëxa. Buania ca Pilatonën
cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.
12 Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë uni-
camax Pilatomi manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën.
13 Usaía judíos unibunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús
cacëxa:
—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?
14 Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana
achúshirabi —usama ca —quixun cáma 'icën. Ax banaiama
oquin —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ca Pilato
ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonënribi ca
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

15 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma
pain 'ain ca Pilátonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan
judíos unibunën ñucácë, a sipunua chiquínti sináncëxa.
16 Usa 'ain ca anu sipuacë unicama a achúshi 'iacëxa
Barrabás cacë, camabi unían uisa uni cara ax 'icë quixun
'unáncë.
17-18 —Nutsi ami nishquin ca judíos unibunën Jesús 'ënu
bëaxa —quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pila-
tonën judíos unibunën 'apucamaxa timëtia cacëxa:
—¿Mitsux cuëëncëbëtan carana ui uni mitsu chiquínxunti
'ain? ¿Carana Barrabás chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo
cacë, a chiquínti 'ain?
19 Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun
achúshi uni xuquin Pilato ësoquin camiacëxa:
—Ënë uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma
'icën. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.
Ësaquian aín xanun camicë banaribi sinánquin ca Pilatonën
Jesús chiquíntisa tancëxa.
20 Pilátonën —¿ui carana chiquínti 'ai? —quixun ñucácëxbi
ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan
caniacëcë unicamax anu 'icë judíos unicama timëcamëëocë
a tsuaquirumi quiacëxa, —Camáxbi cananuna quiti 'ain,
Barrabas chiquíanan ca Jesús 'ati 'icën.
21 Usa 'ain ca Pilatonën —¿ënë uni rabë carana uinu 'icë
mitsu chiquínxunti 'ai? —quixun ñucátëcënquin cacëxun —
Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —quixun cacëxa.
22 Cacëxun ca Pilatonën cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan Cristo cacë ënë 'ën uisoti caramina
cuëënin?
Cacëx ca quicancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matás.
23 Quicania cuaquin ca Pilatonën cacëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?
Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matás.
24 Usa 'ain ca mëníoisama 'inun sharati unicama
tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan
mëchucaquin ca Pilatonën cacëxa:
—Ënë uníxa bamacëbëbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsux
cuëënxun camina 'ati 'ain.
25 Cacëxun ca anu 'icë unicaman cacëxa:
—Ca nun 'ucha 'imainun nun rëbúnquicamananribi 'iti 'icën.
26 Quicëbëtan ca Pilatonën Barrabás chiquíanan suntáru
rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun atu
'ináncëxa.
27 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pi-
lato 'icë xubu mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca
suntárucaman raíri timëacëxa.
28 Timëxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin aín
chupa pëmixun chupa minanën pucucësa a pañumianan
29 muxa mañuti otancëxun mañumianan aín mëcën mëqueua
tuínun tsati 'ináncëxa. Usotancëx aín bëmánon rantin puruni
tsóbuquin ca 'usánquin cacëxa:
—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain.
30 Caía raírinëx ami tushuquimainun ca raírinënribi a 'ináncë
tsati bitëcënquin anun matáxcacëxa.
31 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa pëmianan
aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu
matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene cacë ëmanu
'icë uni, Simón cacë, a mëraquin cacëxa:
—Min camina anu Jesús matásti i curúsocë ënë 'iábianti 'ain.
Cacëxun ca a unin buánxuancëxa.
33 Buáncëbëtan Jesús buaunx ca Gólgota cacë menu
bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën.
34 Anuxun ca vino mirra mucairacëñun mëscucë a isa
xëanun quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca tantancëxun
'aisama tancëxa.
35 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús
bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara
isa aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain
niquin tantancëx Jesusan chupa mëtíquiacëxa. Usa 'ain ca
a Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni quiásabi

'iacëxa, ësai quicë: "'Ën chupa ca ñuratsu pain niquin tantancëx
mëtíquiaxa".
36 Bitancëx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocënua nam-
patia quixun bërúancëxa.
37 Bërúanquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icë cara ba-
mamiaxa quixun cuënëocë bana matásacëxa, ësai quicë: "Ënëx
ca Jesús, judíos unibunën 'apu, a 'icën".
38 Jesús 'acësaribi oquian suntárunën i curúsocënu matáscë ca
an ñu mëcamacë uni rabë 'iacëxa. Bëtsíxa aín mëqueu 'imainun
ca bëtsi Jesusan mëmiu 'iacëxa.
39 Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami
'atimati banaquin,
40 unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios ra-
biti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi
amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca
min cushínbi iët. Mix Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish ca
iënux i curúsocënuax 'ibút.
41 Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama
'imainun ampan caniacëcë unicama, acamax Jesús ñui 'ati-
mati banai, ami cuai ësai canancëxa:
42 —An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax ca Israel
unicaman 'apu 'icë quixúnu nun 'unánun bërí i curúsocënuax
'ibutibi ca 'ibutíma.
43 Ax isa aín Bëchicë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëtia ca
quiaxa. Ax asérabi anun cuëëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan
bërí iëmitsianxa, usa 'aínbi ca iëmima.
44 Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu
mëcamacë uni rabëtanribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama
(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax
ca rabë 'imainun achúshi hora bari pëquitëcëancëxa.
46 Usai 'icëbë bari pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma
cuëncëni quiacëxa: "Elí, Elí, lama sabactani". Usai quicë bana,
ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë ëan?
—qui quicë 'icën.
47 Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx
quiacëxa:
—A unin ca unun quixun Elías cuënia.
48 Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën
tsatimia xapu rëmencë a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús
cucúcaquian xëanun 'amiacëxa.
49 Usoquian 'ináncëbëbi ca raírinëx quiacëxa:
—Mëëxunma ca ën, Elías cara a iëmi aia isti.

50 Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa.
51 Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun
a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi
shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa. Usai 'icëbëa me
shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa.
52 Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë
mëníocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën
Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa.
53 Baísqui nirui anua racan anuax chiquítancëx ca Jesúsa
baísquicëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun
isacëxa.
54 Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën
cushibëtan an unínma Jesús i curúsocënua nanpatia quixun a
bërúancë suntárucamaxribi 'aisamaira racuëacëxa. Racuëti ca
—ënë unix ca asérabi Diosan Bëchicë 'iaxa —quiax quiacëxa.
55 Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca
anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa.
56 Anu ca María Magdalena 'imainun María itsi, San-
tiago 'imainun Josénën tita, a rabë 'imainun Zebedeonën
bëchicënën tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni
Arimatea ëmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa
Jesús bamacë anu cuancëxa.
58 Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:
—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.
Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun
quixun cacëxa.
59 Usaquian cacëxun 'ináncëxun biquin ca Josénën sábana
upí, anun rabúnbianquin buánxun
60 anua aín aintsi mëníotia bërí naëcë matá tëmú anu Jesús
mëníonuxun buáncëxa. Buánxun anu Jesús mëníotancëxun ca
taránbianxun maxax cha anun naëcë quini xëpuacëxa. Uso-
biani ca cuancëxa.
61 Usoquian Josénën Jesús mëníoia ca María Magdalena
'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mëníocë quini bërúan

62 Anun ñu mëëtima nëtën 'ati ñu mëníoti nëtë 'inúon ca
anun ñu mëëtima nëtën judíos sacerdotecaman cushicamabë
fariseo unicama Pilato isi cuancëxa.
63 Cuanxun ca cacëxa:
—A cëmë unix ca bamacëma pain 'aish: 'Ëx cana bamaxbi
rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ai quiax quiaxa. A
bana cananuna sinanin.

64 Usa 'ain camina anua a racáncë quini, a rabë 'imainun
achúshi nëtë inútamainun min suntáru upí oquin mëníomiti
'ain, aín 'unánmicë unicamánma imë uxun isa baísquiaxa quin-
uxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icën,
Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian paráncëbë ca bëráma
'acësamaira oquin parántëcëncë unicama 'iti 'icën. Usa 'ain
camina a quini upí oquin mëníomiti 'ain.
65 Quia ca Pilatonën cacëxa:
—Ënu ca 'ën suntárucama 'icën. A buánxun camina mit-
sun cuëëncësa oquin a quini upí oquin mëníomitancëxun
bërúanmiti 'ain.
66 Usaquian cacëx cuanxun ca anu Jesús racáncë quini anun
xëpúcë maxax cha a unían xëocaia iscatsi quixun 'unántiocëxa.
Usotancëxun ca an bërúanun quixun suntáru raíri anu ëancëxa.

28

Jesús baísquia
(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë ñantabuonxa pëcaracëma 'aínshi ca
María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mëníocë isi
cuantëcëancëxa.
2 Cuanxa bëbacëbëbi ca mecama cushíinra shaíquiacëxa.
Shaíquicëbëtan ca ángelnën Nucën 'Ibu Diosan xucëx uquin,
anúan anu Jesús 'icë quini xëpucë maxax cha taranacëxa.
Usotancëx ca anu tsóbuacëxa.
3 A ángelnëx ca caná mëritia iscësa 'ianan aín chupa uxuira
uxu 'iacëxa, matsi uxuira iscësaribi 'iacëxa.
4 Usa 'icë isi ca anu 'icë suntárucamax 'aisamaira racuëti
bërëi bamacësa 'iacëxa.
5 Usaría suntárucamax racuëmainun ca ángelnën xanu rabë
cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i
curúsocënu matásëxancë, a barin.
6 Ax ca ënuma 'icën. Axa quicësabi oi ca baísquiaxa. Anua
unin racáënxancë ca isi ut.
7 Istancëx bënëtishi cuanxun camina aín 'unánmicë unicama
ësaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca
Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancëxun
anuxun a isti 'ain. Ësaquin mitsu canux cana ënu 'ain.
8 Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma
'icë quixun istancëx ca quininuax chiquíquiani racuëtibi
cuëënquiani aín 'unánmicë unicama ñuixuni abáquiani
cuancëxa.
9 Bain abáquiani cuanquinbi ca Jesús aia isacëxa. A isia
ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? —cacëxa. Cacëx a tanáin
rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamëëquin rabiacëxa.
10 Rabicëxun ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ën xucëantu cati 'ain. Anuxun ca 'ë isti 'icën.

Suntárucaman judíos unicama ca

11 Jesús isbiania, a xanu rabëtax aín 'unánmicë unicama cai cuantamainun ca an anu Jesús mëníocë me bërúancë suntárucama raírinën Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenën cushicamanu cuanxun atúan iscë ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icë, acama ñuiquin cacëxa.

12 Usoquian cacëx ca 'apucamax uni caniacëcëcamabë bananux timëacëxa. Timëax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sináncancëxa. Sinani canantancëxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacëxa:

13 —Mitsun camina "nuxnu 'uxan ca imë, aín 'unánmicë unicaman bibianquin Jesús buánxa" quixun paránquin unicama cati 'ain.

14 Usoquinmi cacëxuan unicaman chaniocëbëtan mitsun 'apun cuacëbë cananuna nux abë banati 'ain. Nux abë banacëbë camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.

15 Usoquian judíos unibunën 'apucaman cacëx ca suntárucamax curíqui bibiani atúan cacësabi oquin unicama parani cuancëxa. Atúan usoquin cá cupí ca bërí nëtënribi judíos unicama usai quia.

Jesusan aín 'unánmicë unicama ashiquin cá bana
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

16 Angelnën cacësabi oi cuanxúan xanucaman cacëx ca Jesusan 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icë matá me anu cuancëxa, anu cuanúan Jesusan cacë anu.

17 Cuanxun anua mëraxun ca cuëënquin —ënëx ca asérabi Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sinánquin rabiacëxa, raírinëan —asérabi ca Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sináncëbëtanmabi.

18 Usoquian rabicëxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi añu ñu carana 'aisa tani a 'ëx cuëëncësa oquin 'anun aín cushi 'ë 'inánxa.

19 Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icë unicama 'ëmi catamënun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ëmi ca catamëtia quixun 'unántioquin 'ën Papa Diosmi sinani, 'ëmiribi sinánan aín Bëru Ñunshin Upími sinania, nashimiti 'ain.

20 Nashimianan camina 'ën mitsu ñuixuncë banacama 'unánmiquin a banacama quicësabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ëx cana camabi nëtën usaquin 'acë 'ën unicamabë 'ain, 'ëx utëcënti nëtë sënëntamainun. Ashi.

MARCOSNËAN 'A UPÍ BANA
I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

Juan, an uni nashimicë, an anu uni 'icëma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Ënëx ca upí bana, Nucën Papa Diosan Bëchicë, Jesucristo, a
ñui uisai cara axa uti 'iacëxa quiax quicë 'icën.
2 An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni,
Isaías cacë, an ca Jesucristo ënë menu uti sinánquin Nucën
Papa Diosan sinánmicëxun ësaquin cuënëocëxa:
A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca
anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin, cam-
abi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun
sinanamiti 'icën.
3 Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai
quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin
racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.
4 Isaíasnëan cuënëosabi oi ca Juan anu uni 'icëma menuxun,
anu cuancë unicama nashimianan bana ñuixuni ësai quiacëxa:
—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi
sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acëcama
tërëncë 'inun.
5 Usa 'ain ca Judea menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu
'icë unicamaxribi Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa.
Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán cacë
bana anuxun nashimiacëxa.
6 Juanëx ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacábia
'acë anun tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti
'imainun buna rëpa 'iacëxa.
7 Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanën unicama cacëxa:
—'Ë caxu ca 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain
cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai
'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxun-
tima 'ain.
8 'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin
uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

9 Juanëan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca
Jesús Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuax Judea menu

cuanx anua Juan 'icë anu bëbacëxa. Bëbacë ca Juanën Jordán
bacanuxun Jesús nashimiacëxa.
10 Usoquin Juanën nashimicëx, bacanuax 'iruquian Jesusan
iscëxbi ca naí panárabëacëxa. Usacëbëtan ca ñumacuru tinax
uaxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa.
11 Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai
qui:
—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi
sinani cana chuámarua tani cuëënin.

Ñunshin 'atimanën 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi
anu uni 'icëma menu cuanti Jesús sinánmiacëxa.
13 Sinánmicëx cuanx ca cuarenta nëtën anua piananccë ñuina
'icë menu 'iacëxa. Anua cuarenta nëtë 'icë ca ñunshin 'ati-
manën 'apu Satanasnën ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishi-
acëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman
anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea
menu cuantëcënquin —aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa.
15 Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:
—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti
nëtë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati
ca anun aín uni 'inux iëti bana sinan.

Jesusan rabë 'imainun rabë uni abë cuanun ca
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquínbi ca Jesusan Simón
'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa
ricaniaëracëxa.
17 Ëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi
cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.
18 Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë
cuancëxa.
19 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën
bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica
mëníoia ëracëxa.
20 Ëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca
nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu ëëmicë uni
ëbiani Jesúsbë cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa
(Lc 4.31-37)

21 Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu
bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain anua judíos
unicama timëti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana
'unánmiacëxa.
22 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana
ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman
banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati
ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax
ratuti quiacëxa:
—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.
23 Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin
ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:
24 —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix
caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan
'aish Diosnuax ucë a 'ain.
25 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquit.
26 Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi
munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chiquíacëxa.
27 Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi
canani quiacëxa:
—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën.
Ënë uni ca ñunshin 'atimanënbi aín bana cuatia. Uninuax —ca
chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.
28 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu
'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë
ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesúsbë
Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun An-
drésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa.
30 Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu
'icë unicaman Jesús —Simonan nachi ca 'insíanxa —quixun
cacëxa.
31 Cacëx anua racácë anu cuanquin ca Jesusan mëínquin
biruacëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nëtëquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 A nëtënbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu
'icë unicaman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu
acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa.
33 Bëcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun
xëcuënu timëacëxa.

34 Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínñu unicama pëxcüacëxa,
pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa.
Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan
uisaíbia a ñui banati cuëënquinma ñunshin 'atima banamiama
'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)

35 Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni
'icëmanu cuanx Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa.
36 Axa cuancë caxu ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari
cuancëxa.
37 Cuanxun mëraquin ca cacëxa:
—Camaxunbi ca mi baria.
38 Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca
cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.
39 Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu
'icë anua judíos unicama timëti xubucamanuxun bana
ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua
chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a
tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
41 Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a
uni cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
42 Usaquian cacëxëshi aín ñucë nëtëti moquin ca 'insíncë uni
an chuáma tancëxa.
43 Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa:
44 —'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima
'ain. Caquinmabi camina cuanxun min nami pëxcúcë judíos
sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios ra-
biquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'ináinti 'ain, camina asérabi
pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.
45 Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan
—cacëx cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocëbë ca
Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma
'icën. Cuaníma anu uni 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi
menuax cuanx uinu cara cuania anubi timëcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu
cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax
xubunu 'icë —quixun chaniocëxa.
2 Chaniocëbë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni
timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu
xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa.
3 Ñuixuncëbëtanbi ca rabë 'imainun rabë unin uni achúshi
ñucë, nirucuaínquinbi tancëma, bacëtinu racácë bëacëxa.
4 Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti 'aíma 'ain,
tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús
'icë puntëbi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacëtinuabi
nanpácëxa.
5 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín
nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan
ñucë uni cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun.
6 Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa:
7 —¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan
Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia, ax ca 'aisama
'icën. Uinu 'icë uníbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa
Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.
8 Usaquian sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu
cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?
9 'Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —
quixun cananbi —niruquiani ca min bacëti bibiani cuantan
—quixunribi cati 'ain.
10 Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin
camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá, 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.
Caquin ca racábucë uni cacëxa:
11 —'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min
xubunu cuantan.
12 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca a uni, anu 'icë
unicaman ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca
Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:
—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira
uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu
'unánmiacëxa.
14 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë,
Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë
ëracëxa. Ëraquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesúsbë cuancëxa.
15 Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín
xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca
'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi
atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë
an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx
Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa.
16 Usoquian atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan
'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:
—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicam-
abëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi
pin?
17 Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë
tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti
cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a
'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama
'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni
upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

Unían Jesús pima samáti ñucá
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë uni-
cama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani
samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:
—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani
bëtsi bëtsi nëtën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan
'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min
'unánmicë unicaman samáquinma pin?
19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Anun xanu biti nëtën cara pi unun quixuan xanu biti
unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá
nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën.
20 Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun
camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë
cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca
axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën.
Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti
samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá
nuituquin pitima 'icën.
21 Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni
'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë
bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:
—Ësaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni,
chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa

xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia.

22 Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucácë unicama Jesusan cacëxa.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcécë sirícaquin biacëxa.

24 Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?

26 Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

27 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën Papa Diosan a nëtë tantiti mëníocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën Papa Diosan uni unioma 'icën.

28 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín mëcën bamacë uni pëxcüa
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Anua judíos unicama timëti xubunu cuantëcëni ca Jesús anu atsíancëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë anu 'iacëxa.

2 Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mëëtima nëtën caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa.

3 Ërúancëxunbi ca aín mëcën bamacë uni Jesusan cacëxa:
—Nirucuatsini ca nëri ut.
4 Cacëxa ucëbëtan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?
Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icën.
5 Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ënë unicama axa 'insíncë uni ënëmi sinanima —quixun sinánquin aín mëcën ñucë uni cacëxa:
—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa.
6 Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncë unicamabëtan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ësénancëxa.

Baca cuëbí unicama timëcamë'ëo

7 Usacëbë ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi abë cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucë acamax a nuibiani anu Jesús 'icë anu timëacëxa.
8 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacë 'aish amanuax amanuax timëcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ëma, Idumea me, Jordán baca 'ucë manan 'icë me, 'imainun Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë mecamanuaxribi, camáxbi anu timëcamë'ëocëxa.
9 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanan manë nunti mëníoxunun quixun.
10 An 'itsa uni pëxcucë cupía —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani, 'insíncë unicamax anuxun a ticanux tsitsírucëbëtan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa.
11 Usaria isi aín bëmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicaman ñunshin 'atimanën quimicëxun Jesús cacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
12 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana Diosan Bëchicë 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin, achúshi achúshi cuëncëx ca abë 'inux Jesúsnu cuancancëxa.

14 Usaquin ca Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni
caísacëxa, abë 'iti 'imainun unia Nucën Papa Diosan bana
ñuixuntanun xuti.
15 Caístancëxun ca atu anun uni ñucë pëxcüanan ñunshin
'atimacamaribi uninua chiquínun aín cushi 'ináncëxa.
16 Usa 'ain ca Jesusan mëcën achúshi 'imainun rabë uni
caísacëxa. A caíscë unicama ax ca 'iacëxa achúshinëx Simón
cacë 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë.
17 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobobë aín xucën Juan
'iacëxa. A uni rabë ca Jesusan Boanerges caquin anëacëxa.
Boanerges quicë banax ca caná banacësari banacë quicë 'icën.
18 Raírinëx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás
acama 'iacëxa. Bëtsix ca Alfeonën bëchicë, Jacobo, 'iacëxa.
Raírinëx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan
nëëti banacë, aribi 'iacëxa.
19 Bëtsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia (Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua
'icë xubunu cuantëcëancëxa.
20 Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timëtëcëan ca atubë
banaquin Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën.
21 Usai 'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa
—quiquiani Jesús bitsi cuancëxa.
22 Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama quiacëxa:

—Ënë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën.
Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua
chiquinia.
23 Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë uni-
cama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic?
24 Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën
cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë
unicama 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananíma
'acánani cëñutia.
25 Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananíma
mëëanani tsuáqui nëtëtia.
26 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás,
Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima
chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin
'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an
'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain
ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.
27 Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu
bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën.

Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.
28 Asérabi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi.
29 Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, ax ca usabi tërëntimoi 'ia.
30 —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsioia quicë bana
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

31 Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucëantun ëmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa.
32 Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:
—Min titabë ca min xucëantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.
33 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uicamax cara 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'ic?
34 Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:
—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.
35 Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

4

Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbíxun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timëcëbë ca Jesús parúmpapa cuëbía bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa.
2 Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa:
3 —Ca cuat, 'ën mitsu ñuixunmainun. An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa.
4 Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me irunu nipacëaxa. Nipacëcë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa.
5 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi coxa.
6 Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain, chushiaxa.

7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iru-
axa. 'Iruxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma
'icën.
8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax
coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raíri aín
bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa,
sesenta, 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.
9 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi
sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

10 Usaquin cacëxa raíri unicama cuancëbë atux bërúxun
ca a rapasu 'icë unicamabëtan aín 'unánmicë unicaman Jesús
cacëxa:
—Uisa cupí caramina bana itsi ñuicësoquin unicama bana
ñuixuni quixun camina nu cati 'ain.
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi cana uni
raíri 'ëmi sinántisama tancë cupí bana itsi ñuicësoquin bana
ñuixunin.
12 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë
'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi
ca uisai quicë cara quixun 'unanima. Usai 'i ca acamax atun
'ucha tërënun Nucën Papa Diosmi sinanatima. Usaía atux
'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Usaquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—¿Mitsúnribi caramina an ñu 'apácë uni ñui 'ëx quicë bana,
uisai quicë cara quixun cuatiman? ¿'Ëx bërí quicë bana ënë
cuaquinma caramina uisaxun bëtsi banacamaribi 'ën ñuia
cuati 'ain?
14 An ñu bëru 'apácë uni asaribi ca an Nucën Papa Diosan
bana unicama ñuixuncë uni 'icën.
15 Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru asaribi ca
bëtsi bëtsi uni 'icën. Usa 'ixuan Nucën Papa Diosan bana
cuacëbëbi bënëtishi uxun ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás,
an sinánxma 'inun a cuacë banacama a manumia.
16 Bëtsi bëtsi unix ca maparañu me bëxbá, anu nipacëcë ñu
bëru asaribi 'icën. Nucën Papa Diosan bana cuati cuëënquin —
a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun bënënquinshi sinania.
17 Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu
bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana

'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin
sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin
'atimocëxun a bana manuquin ënia.
18 Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca bëtsi bëtsi uni
'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin,
19 —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Us-
aquin sinánquinbi ca atun ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa
ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai —quixun sinani 'itsa ñuñu 'iisa
tanan bëtsi ñuribi cuëënia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan
bana sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucë
usaribi 'aish bimiñumasa 'ia.
20 'Imainun ca bëtsi bëtsi unix me upínua ñu bëru ni-
pacëcësa usaribi 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan
bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín
nuitunën upí oquin sinánquin a bana quicësabi oi 'icë 'aish,
ñu bërúxa me upínuax upiti coi canitancëx upiti bimicësaribi
'icën. Raírinëx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca
raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi
'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

Nucën Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icë quicë bana
(Lc 8.16-18)

21 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—¿Lamparín bëxun cara unin ñu tëmú an bëpánun nanti
'ic? ¿Cara anu 'uxti tëmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu
lamparín nanti anu nanti 'icën, ¿usa cat?
22 Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cua-
nunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën.
23 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi
sinánquin cuati 'icën.
24 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin camina a
bana quicësabi oquin 'ati 'ain. An 'ën a ñuixuncë bana uisai
quicë cara quixun upí oquin sinánquin axa quicësabi oquin
'acë uni a ca 'ën bana itsiribi Nucën Papa Diosan 'unánmiti
'icën.
25 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca
'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën.
Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa
'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan
manumiti 'icën.

Jesusan ñu bëru corucë ñuia

26 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti
ax ca ësa 'icën. Unían naënu 'apácëx,

27 ca ñu bëru an imë̈ 'uxtancëx bësutancëxun nëtën ñu
'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun
'unaníma.
28 Menuax ca ñu 'apácë 'iruia. 'Irui ca aín rara ax chai cania.
Canitancëxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bëruñu
'ia.
29 Usa 'aísha shaínquibutia ca anun biti nëtën aín 'ibun aín
xacá xucapaquin aín bëru bitsia.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

30 Amiribishi ñuitëcëni ca Jesús quiacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín
uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain?
31 Ësa ca. Mostaza bëru, menu 'apácë, ax ca chamaratsuira
'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën,
32 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha
cani pëñanacëtiira chacëbë ca manan nuáncë ñuina aín pëían
tupëoncënu na otancëx anu bucuia. Usaribiti ca Nucën Papa
Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuixuancëxa quicë bana
(Mt 13.34-35)

33 Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicësoquin anu
'icë unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancëxa.
34 Bëtsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama
ñuixuancëxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicë unicama abëa 'icë uisai
quicë cara a banacama 'icë quixun 'unánmiacëxa.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 A nëtën ca bari cuabúcëbëa baquíshcëbëtan manë nuntinu
tsóxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ucë manan cuanun ca cuan.
36 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë nuntinua
tsócë buáncëxa. Baca cuëbí unicama ëbianía Jesús ampan
sicaracëti cuancëbë ca raírinëxribi nuntin sicaracëti cuancëxa.
37 Cuancëbëbi ca suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni
tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa.
38 Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús manë
nunti tsipúnua chupami tëcëpimëti 'uxcë bësúnquin cacëxa:
—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?
39 Cacëx bësuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan
parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia
suñúan nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.
40 Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Nucën Papa Diosan ca
asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

41 Cacëx ca ratuti racuëti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pëxcüa
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Parúnpapa 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa.
2 Bëbatancëxa manë nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncënuax uquin, Jesús mëracëxa.
3 Anu uni maíncë, anu ca a unin 'uxti 'iacëxa. A uni ca uinu 'icë uníbi manë risínbi nëáma 'icën.
4 Usa 'icë unin aín manë risin tanianan mëtanicëxunbi anun nëacë a tëcapacëxa. Axa unin cushisama 'icë ca uinu 'icë uníbi a nëama 'icën.
5 Usai 'i ca nëtënbi, imëbi anu uni maíncë anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuëncëni banai, maxaxan axbi rachacacëxa.
6 Usa 'aish ca 'uránxun mërabëtsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa.
7-8 Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:
—Ñunshin 'atima, ënë uninuax ca chiquit.
Cacëxun ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:
—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ë tëmëramixunma ca 'at.
9 Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:
—¿Uisa cara min anë 'ic?
Quia ca cacëxa:
—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ën anëx 'Ëxcuira 'icën.
10 Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa.
11 Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:
12 —Cuchinu ca anu atsínun nu xut.
13 Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa. Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabë milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.
14 Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa. Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa quixun isi riquiancëxa.
15 Riquianx anua Jesús 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa pañuax

sinan mëníñushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca
racuĕcancëxa.
16 Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iaxa quixun, ñunshin 'ati-
mañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë,
acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa.
17 Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënĕquin atun nëtënuaxa
cuantánun quixun Jesús cacëxa.
18 Cacĕxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa
pëxcucë uni, an abë cuancatsi quixun cacëxa.
19 Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:
—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min
aintsicama uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin
pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.
20 Usaquian cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë
unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.
Ñuixuncëxuan chanioia cuati ca camáxbi ratúacëxa.

Jaironën bëchicë baísquimianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa
cuanpuncë nëcë manan utëcëancëxa. Utëcëníbi ca 'aisamaira
uni anu aia isi, Jesús parúnpapa cuëbíbi tiquiacëxa.
22 Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama timĕti xubunu 'icë
'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërai aín bëmánon
rantin puruni
23 tsóbuquin ca Jesús cacëxa:
—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min mëcënan
ramëquin pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.
24 Cacĕxa a unibë cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin
'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.
25 A unicama nëbĕtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. Usa
'aish ca a xanu mëcën rabĕ 'imainun rabĕ baritia imia 'aíshbi
aín imi nëtĕcëma 'iacëxa.
26 A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcasi ro
mëëquin paë tënëquin aín ñucama ñancábi cëñuibi pëxcúama
'icën.
27-28 Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín
chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama
nëbĕtsinën, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa.
29 Ticaíshi ca aín imicë nëtĕacëxa. Usai nëtĕquin ca aín nami
chuámarua tancëxa.
30 Usai 'icëbë ca Jesús —'ën cushin ca uni pëxcúaxa —quixun
aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni nëbĕtsinuxun caxu bësuquin isi
quiacëxa:
—¿Uin cara 'ën chupa ticax?
31 Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ën chupa
ticaxa quiax quin?
32 Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi
quixun, amo bariaráquin isacëxa.
33 Iscëbë ca axa pëxcúcë xanu, ax —an ca 'ë pëcüaxa —quixun
'unani racuëti bërërui, anu cuani aín bëmánon rantin puruni
tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacëxa.
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina
pëxcúan. Usai camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.
35 Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin
unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a
cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús
ñancábi buánxunma 'at.
36 Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.
37 Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca
Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, aca-
maishi abëa cuanun cacëxa.
38 Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax
'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa.
39 Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiquin?
Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.
40 Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu
'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa
'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani,
anua xu xanu 'icënu atsíancëxa.
41 Atsínxun mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—"Talíta cumi". Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana
cain, ca nirut, qui quicë 'icën.
42 Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabë 'imainun
rabë baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín
bëmánan pëqui ratúcancëxa.
43 Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi
ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun
cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'iá
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa.
Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa.

2 Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua
judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin
'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín pat-
sanëx ratuti canancëxa:
—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiax? ¿Uisai
quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsin 'acëma
ñu 'ain?
3 Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo
'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën.
Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax
canancëxa.
Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa.
4 Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana
ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë
unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë uni-
cama 'imainun aín aintsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu
'icëcamanribi cuaisama tania.
5 Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiama ca Jesu-
san, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën.
Uni 'insíncë 'itsama, ashi cuni ca aín mëcënan ramëquin
pëxcüacëxa.
6 An ca asérabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quix-
uan sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama
ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín
nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama
bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë
a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti
'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabë rabë
xuacëxa.
8 Xuquin ca 'ësëquin cacëxa:
—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa,
curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain.
9 Taxaca upíiramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun cam-
ina a pañuti chupa rabëma achúshishi pañubianti 'ain.
10 Ësaquinribi ca cacëxa:
—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi
camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa
utámainun.
11 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan
mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu
'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan
iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me
cupúcë tacabiani cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain,

Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë
unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan
castícancëxa. Usamaira oquin castícancë ca a ëmanu 'icë uni-
cama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.
12 Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux cam-
ina Nucën Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama
bana ñuixuancëxa.
13 Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni
'insíncëcamaribi xëni ron ronquin pëxcüacëxa.

Juan an uni nashimicë bana
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman
chaniocëxa. Chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes,
quiacëxa:
—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca
baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.
15 Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun
ca raírinëxribi —ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicamaxa bëráma 'iásaribi uni a 'icë —quiax
quiacëxa.
16 Quia cuati ca Herodes quiacëxa:
—Ax ca Juan, a 'ën tëbíscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí
baísquiaxa.
17-18 Herodesnën Juan tëbíscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes
an ca aín xucën Felipenën xanu, Herodías cacë, a biacëxa.
Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë —
quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan
bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.
19 Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan
'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën.
20 Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —
Juan, ax ca mëní sinánñu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami
racuëquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín
bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana
ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën.
21 Usa 'aínbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa.
Axa anun bacëan nëtë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu
'imainun aín suntárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín
cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa.
22 Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca
Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani
ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë
chuáma tani cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën xanu
xuntacu cacëxa:
—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'ináti
'ain.

23 Caxun ca cacëxa:
—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi
cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë
me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.
24 Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:
—¿'Ëa 'inánun carana añu ñu ñucáti 'ain?
Quia ca aín titan cacëxa:
—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.
25 Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:
—Bëríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun aín
maxcá manë xampami 'ë 'inánti 'ain.
26 Ësaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama
tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi
cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë unicamaribia cuacë cupí
masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin,
27 bënënquinshi aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa
bëxunun quixun xuacëxa.
28 Xucëx cuanxun sipunuabi tëbíscabëtsinquin manë xam-
pami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá
'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita
'ináncëxa.
29 Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan
bibianquin buánxun maíancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx
anu utëcënxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë
banacamaribi Jesús ñuixuancëxa.
31 Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa
cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën.
Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax
nuxëshi tanti cuanun ca cuan.
32 Cabiani ca manë nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu
cuancëxa.
33 Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux
pain men abáquiani bëtsi bëtsi ëmanuax cuanx ca anua cuantin-
uxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa.
34 Manë nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timëcë
unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti
'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain
sináncasmai bënëcësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan
unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu
bana ñuixuancëxa.
35 Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë uni-
caman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën.

36 Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmaçama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

37 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

38 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabĕ anu 'icën.

39 Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa.

40 Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuentanëxribi tsóbuax bucüacëxa.

41 Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabĕ bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabĕ aribi tucapaxun 'ináncëxa.

42 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi puchá quin piacëxa.

43 Puchá quin piia sënĕan ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabĕ 'imainun rabĕ caquí buácaquin biacëxa.

44 An puchá quin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

45 Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan Betsaida ëmanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa.

46 Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa.

47 Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbĕtsi 'iacëxa.

48 Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iëtancëxa.

49 Parúmpapa camánanën niquiani Jesús cuania isi ca —
ñunshin sapi ca —quixun sinani sharárui, aín bëmánan pëqui
ratúcancëxa.
50 Camaxunbi a isia racuĕira racuëtiabi ca Jesusan atu
cacëxa:
—Camina cushicanti 'ain. Racuĕaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.
51 Ësaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtĕacëxa.
Nëtĕcëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ësa
'ia —quixun sinani sináncasmacëxa.
52 Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira
cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nëtĕcëbë
sináncasmacëxa.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mt 14.34-36)

53 Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu
bëbaquin ca anu aín nunti tëcërëcacëxa.
54 Tëcërëcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë
unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa.
55 'Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni
'insíncëcama aín bacĕtinën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia
cuabëtsinquin bëacëxa.
56 Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma
chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mëníocënu uni
'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin racáncëxa.
Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa cuëbíshi ca nu
ticamit —quixun cacëxa. Ësaquin caquin ticáishi ca 'insíncë
unicamax pëxcúacëxa.

7

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt 15.1-20)

1 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax
Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai
timĕacëxa.
2 Timĕxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara
quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia isacëxa.
3 Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá
bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti
sinánquin nun mëcën upíira upiti mëchucaxunma pán piman,
4 anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman.
Nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa,
nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chuca-
ian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi
oquin 'ain.
5 Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

6 Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cëmë 'icë mitsu ñuiquian Isaíasnën cuënëo bana ca ësai quia:

Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu
mëu 'ë sinanima.
7 Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi
unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.
Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.
8 Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin
'ati a ënquin mitsun chaitiocëcaman sinan bana a tanquin axa
quicësabi oquin 'ain, mëchucanan ñutë chucati, acama.

9 Usai quiquin ca Jesusan ësaquinribi atu cacëxa:

—Mitsun chaitiocëcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucën Papa Diosan bana ënquin a sinaniman.

10 Moisés ca quiacëxa: “Min papa, min titan cacëxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicë uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”.

11 Usa 'aínbi camina mitsux ësa quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icën, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icën, ca Nucën Papa Dios 'inánti 'icën, Nucën Papa Dios usai quiá 'aínmabi.

12 Usai qui camina mitsux quin: Usai quicë unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icë quiax.

13 Usa 'ixun camina mitsúxmi quicë bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocëcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucën Papa Dios quiá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama cacëxa.

14 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat.

15 An ñu aín cuëbitan picë cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacë, a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

16 An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

17 Ësaquin catancëxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icënu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë ca nu ñuixun.

18-19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picëx ca aín pucunuishi atsíntancëx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín cuëbitan ñu picë a cupí uni upíma isima.

Ësai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icë, quiacëxa.

20 Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Aín nuitunën 'atimaquin sinánquian ñu 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

21 Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti,

22 uni itsin ñu cuëënti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icëbi tënëquinma ñu 'ati, nutsiti cëmëquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama.

23 Aín nuitunën sinánquian a ñucama 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën.

Usaquin ca Jesusan unicama cacëxa.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mt 15.21-28)

24 Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancëxa. Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncëxa.

25 Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa.

26 A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa.

27 Cacëxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icën.

28 Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun tuá xuan rëupatia piti sani camunan piia.

29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

30 Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquícë 'ain, anua 'uxcënu, mëní sinan 'aish, racácë mëracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

31 Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma 'imainun Decapolis cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu cuantëcëancëxa.

32 Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira ba-
nacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcënan isa ramënun
quixun cacëxa.
33 Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín
pabínu, aín mëcën rëbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín
mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa.
34 Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma uínquin ca
cacëxa:
—"Efata". Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.
35 Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira ba-
nacëma 'aíshbi upiti banacëxa.
36 Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama
uinu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa. Usaquin
cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia asérabi ñuixunxunma 'anun Jesusan
catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcúaxa quixun
ñuiaraishiacëxa.
37 Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:
—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë uníbi ca an
pëxcucëxun cuatia, banañuma uíxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

Jesusan cuatro mil uni pán pimia
(Mt 15.32-39)

1 Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain,
Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:
2 —Ënë unicamax ca ënu, rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë
'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën
atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin.
3 'Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi
bainuax bëënanti 'icën, raírinëx ca 'uracëox uaxa.
4 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë
unicama pimiti 'ain?
5 Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun
ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi
'imainun rabë 'icë —quixun cacëxa.
6 Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun
quixun cacëxa. Usoxun ca páncama bixun Nucën Papa Dios —
asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama,
an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan
pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa.
7 Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën
Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë uni-
cama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa.
8 Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piti cëñúama 'icën,
a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia pucháccëbëtan ca

Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin piti tëxëcë biacëxa.
9 An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa.
Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa.
10 Cabiani ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca (Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa.
12 Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.
13 Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

Fariseo unicaman bana cuatima bana (Mt 16.5-12)

14 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa.
15 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:
—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
16 Cacëx ca atúxbi canancëxa:
—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.
17 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿'Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman?
18 ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman?
19 ¿'Ën mëcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?
Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.
20 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mëcën achúshi 'imainun rabë pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.

21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

22 Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbëtan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa.

23 Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mëínbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushucaquin cuñunan bëpachiquin aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa.

24 Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chaninabatia.

25 Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtëcëancëxa. Usocëx bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa.

26 Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

—Jesús ca Cristo 'icë —quiáxa Pedro quiá bana
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

28 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.

29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

30 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quiá bana
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín
'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti
'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushi-
cama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax
ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë
uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë
'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.
32 Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan
usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo
nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin
cacëxa.
33 Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca
Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:
—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa
oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin
sináncësa oquinshi sinanin.
34 Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë uni-
camaribi cuënxun Jesusan cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi
catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.
35 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tso-
tishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi
ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma
uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax
Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.
36 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca
Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín
nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama
ax ñancábia bicë 'icën.
37 ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu
ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën.
38 Ui unix cara 'ënan 'icëbia axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti
sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a
uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá
'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë
utëcëni.

9

1 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca
bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën
Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën
Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën
achúshi 'imainun achúshi nëtë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri
ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani
Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismain-
unbi Jesús bëtsiacëxa.
3 Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa
'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbia chupa chacaquinbi
uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa.
4 Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesúsbë
banaia isacëxa.
5-6 Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana quiti 'ai
—quiax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:
—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun
achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun
Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati
'ain.
7 Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu
tupëoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa
ësai banaia cuacëxa:
—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana
ca cuacan.
8 Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma
'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.
9 Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Mitsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi
ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx
bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama
ñuixunti 'ain.
10 Usaquian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi
ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:
—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquiti 'ai, quicë
ax 'ic?
11 Ësai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?
12 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca asérabi 'icën. Uxun
ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai
quicë bana ca asérabi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa
Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca
unin bëtsi bëtsi ocëx tëmërati 'icën.
13 Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax asérabi 'aínbi cana
mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa
cuëëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana
cuënëo quicësabi oquin ca 'acanxa.

Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcüa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Aín uni rabë 'imainun achúshibë matánuax anua aín
'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa
'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun,
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë
cuëbicanánquin atu cananquinia.
15 Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiani
riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa.
16 Cacëxun ca cacëxa:
—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicanancanin?
17 Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca
banañuma 'icën.
18 Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu
nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtsëquiquin ca aín xëta
ñërëxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërërui saquiquia. Usa 'ain
cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi
ca 'acasmaxa.
19 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë
quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana uiti
nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí
masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.
20 Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a
tuá aín nami nimëmiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa.
Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa.
21 Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:
—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?
Cacëxun ca cacëxa:
—Xuratsu 'aíshbi ca usai 'iacëxa.
22 Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa
oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain cam-
ina min 'aisa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain.
An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë
uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.
24 Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:
—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa
'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.
25 Ësoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan
ñunshin 'atima cacëxa:
—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi
cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina
amiribishi anu utëcëntima 'ain.
26 Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a
tuá aín nami nimëmiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi
chiquíacëxa. Usocëxa racácë isi ca —ca bamaxa —quicáncëxa.

27 Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan aín mëcënan mëínquin
birucëx ca a tuá niruacëxa.
28 Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unica-
man Jesús cacëxa:
—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima
chiquíncasman?
29 Usaquian cacëxun ca cacëxa:
—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca
unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30 Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan
ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti
cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa.
31 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri
uni 'aminun uni 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën.
'Acëx bamatancëx cana rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'icëbë
baísquinuxun 'ain.
32 Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian
ñuixunun Jesús catimi racuë̆acëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu
atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?
34 Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira
cara nubë sënë̆nma 'icë —quiax atúxbi ñucacanánpuni
rabínquin cáma 'icën.
35 Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama
cuënxun cacëxa:
—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma,
camabi uni upitaxa bucunun ñu mëëquinquin 'aquinti 'icën.
36 Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbë̆tsi
nitsínxun 'icúquin atu cacëxa:
37 Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara
ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin
'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima,
an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

38 Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:
—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi
chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua

chiquinia isan. Isquin canananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

39 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën.

40 Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

41 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúmpapa nëbětsi nicěxa uni naněcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.

43 Min mëcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën raběñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën tëaxun niti ca asábi 'icën.

44 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtěnbi bënamëtima.

45 Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix taë raběñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën.

46 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtěnbi bënamëtima.

47 Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru raběñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.

48 Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtěnbi bënamëtima.

49 Nucën Papa Diosan usoquin 'acěxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun canananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain.

50 Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia camina uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani bucucan.

10

Uníxa aín xanubë ënanántima
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

1 Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca
'ucë manan, Perea cacë, bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira
uni timëtëcënia an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa.
2 Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai
caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:
—¿Unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisaími mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?
4 Cacëx ca quiacëxa:
—Moisésnëan cuënëo banax ca ësai quin, "ënquin ca unin —
ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun
'inánquin aín xanu ënti 'icë" quiax.
5 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca
Moisésnën usai quiquin a bana cuënëocëxa.
6 Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucën Papa Diosan bëbu
'imainun xanu uniocëxa.
7 Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun
aín papa ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën.
8 Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën.
9 Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca
uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënananmitima
'icën.
10 Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman
amiribishi unin cara aín xanu ënti 'icë quixun ñucátëcëancëxa.
11 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:
—Aín xanu ënxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a ëncë xanumi
'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.
12 Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë ënxun uni itsi bitsi 'uchaia,
axa aín bënë 'aímabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënun
quixun tuá xuracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca aín
'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin cacëxa:
—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.
14 Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:
—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi
catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë
tuá xuracamasaribi 'icën.
15 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an
bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax
ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
16 Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin
Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

Ñuñuira bënná uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa.
Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:
—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë
ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë
'inuxun carana añu 'ati 'ain?
18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë
uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën.
19 Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin.
Ca quia: "Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina
'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi
unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni paríntima 'ain. Min
papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain".
20 Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:
—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi
'iá 'aish cana usabii 'in.
21 Cacëxun ca Jesúsan a isquin nuibaquin cacëxa:
—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma
'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin
curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináнti 'ain. Usotancëx camina
ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë
cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan
nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.
22 Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain,
a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.
23 Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani
Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
24 Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama
amiribishi catëcëancëxa:
—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana
asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
25 Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chama-
ratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin
atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa
Diosnan 'itima 'icën.
26 Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca
asérabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:
—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux
iëtima 'icën.
27 Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Aisamaira ñuñu uníxa iëtisama 'aínbi ca Nucën Papa
Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu
uniribi ainan 'inun iëmiti 'icën.
28 Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa,
30 a unix ca bëráma 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtëtimoi 'iti 'icën.
31 Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús rëcuënquiancëxa. Rëcuënquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë cuënquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa:
33 —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'ináнti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'ináнti 'icën.
34 'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)

35 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cuëëncësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëënin.
36 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëënin?
37 Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëënin.
38 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?

39 Quia ca cacëxa:

—Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain.

40 Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

41 Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabë, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa.

42 Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi oquian tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia.

43 Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën.

44 Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin.

45 Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesúsbë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai amo tsóxunbi

47 —Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quiáxa quicania cuati cuëníshquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

48 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínrui munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

49 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat
—quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:
—Masá nituáxma ca 'it. Mi ca cuënia, niruquiani ca anu
cuantan.
50 Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani
ca Jesúsnu cuancëxa.
51 Usaria aia ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.
52 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti
camina bëpëxcüan.
Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun
isi cuëënquiani ca Jesúsbë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabë a
'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni
rabë xuquin Jesusan cacëxa:
2 —Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun
camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua tëcërëcacë
mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.
3 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina
tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a
buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.
4 Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu
xëcuë tanáin, tëcërëcacë mëracëxa.
5 Mëraquian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:
—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?
6 Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin
cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa.
7 Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro
camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa.
8 Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús
cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi
unin naë rësúnua i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu
'apácëxa.
9 Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa. Raírinëxa
rëcuënmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëëni
quicancëxa:

—Ënë unix ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan.
10 Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa
Diosan ainan nu 'imiti, a ca ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu
'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.
11 Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús
Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë
Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë
unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt 21.18-19)

12 Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús
panancëxa.
13 Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani,
bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca
tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higueranën, tuati-
sama pan 'ain.
14 Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:
—Min camina tuatëcëniman. Achúshira uníinbi ca min tuá
cutëcënima.
Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë
unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman
mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa
anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun.
16 Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa.
17 Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia: “Anuxun 'ë
rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti
'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun
ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu
maruin.
18 Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan
racuëti ca judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax
'ësënancëxa.
19 Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesúsbë aín 'unánmicë unicama
Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan
(Mt 21.20-22)

20 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera
an isóncësama 'icë aín tapúnmiaxbia chushicë isacëxa.
21 Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús
cacëxa:
—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanánxa.
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin
'aia quixun sinani ca ami catamët.
23 Asérabi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —
quixun sinánquinma —asérabi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë
—quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati
cuantan —quixun cacëx ca usai 'iti 'icën.
24 Usa 'ain cana mitsu cain, —asérabi ca Nucën Papa Diosan
'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi
ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.
25 Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë ba-
naquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a
pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min
'ucha tërënquin manunun.
26 Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama
tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a
tërënxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios ra-
biti xubunu Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu
'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama, 'imainun an
Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan
caniacëcë unicama anu cuanxun
28 ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon?
¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun
'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana
ësaquin 'ai quixun.
30 ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa
Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë
ñuixun.
31 Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai
quixun sinani ñucacanancëxa:
—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios
naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun
cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai?
—quixun nu cati 'icën.

32 ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimi-
acëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin
aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín bana
unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami
racuëacëxa.
33 Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin
banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati
ñuiquin, ënë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun
cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin
naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira
chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun
quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa.
2 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë
uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan
'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain.
3 Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman
mëëtancëxun ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa.
4 Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi
xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë
unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu
caxa.
5 Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan
ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri
'atimonan raíriribi 'acanxa.
6 Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë
a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi
oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun
sinánquin aira xuaxa.
7 Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë
bërúancë unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca
aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë
'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.
8 Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.
9 Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti
'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama
'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

10 ¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë, a caramina
mitsun iscëma 'ain?,
An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a
maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu
cushicë usaribiti.
11 Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin
mëníocëx ca nun nu iscëx upíira 'icën.
¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?
12 An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama
atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin
'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia,
usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi
racuëquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús
quiaxa quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús
cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni
raíriribi xuacëxa.
14 Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara
Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma
asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëëncëbëtanmabi.
Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin
sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama
'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë
quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa
Dios asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a
curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui
'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?
15 Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi
manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin
cacëxa:
—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun
camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti
manë curíqui achúshi 'ë bëxun.
16 Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara
cuënëocë ënëx 'ic?
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë
'imainun Césarnën anë 'icën.
17 Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa
mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa
Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcancëxa.

Uni baísquiti ñui quicë bana
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

19 —Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.

20 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

21 Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa.

22 Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.

23 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

24 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin.

25 Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicë ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën.

26 Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icën. ¿Caramina Moisésnëan imaxu nëëmëtia isa ñui quicë bana iscëma 'ain? Imaxu rëquirucënuax banaquin ca Nucën Papa Dios Moisés ësaquin cacëxa: "'Ëx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios, a 'ain".

27 A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

A pain Nucën Papa Diosan bana axa quicësabi oiira 'iti
(Mt 22.34-40)

28 Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën uquin cuacëxa. Cuacëxuan saduceo unicaman ñucácë bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira
caranuna 'iti 'ain?
29 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Axa quicësabiira oi 'iti bana ax ca ësai quia: “Israel uni-
cama, ca cuat. Nucën 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icën.
30 Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti
'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti
'ain”. Ax ca a pain Nucën Papa Diosan bana ax quicësabi oíira
'iti a 'icën.
31 Ënëxribi ca a banasaribi 'icën: “Mixmi bëruancacësaribi
oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icë 'aquinti
'ain”. 'Aíma ca axa quicësabi oía uni 'iti ënë bana rabësaribi
bana 'icën.
32 Usaquian cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
unin cacëxa:
—Usa ca. Mixmi quicë bana ax ca asérabi 'icën, Nucën Papa
Dios, ax ca achúshishi 'icën. Bëtsi Dios ca 'aíma 'icën.
33 Cëmëima asérabi cuëëni, ax cuëëncësabi oi 'i ami sinánan
unin axa bërúancacësaribi oquin aín aintsicama nuibanan
'aquinsa 'icë 'aquincëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia, judíos
unían aín 'ucha cupí 'aracacë ñuina rëxun xarocëbëa 'icësamaira
oi.
34 Usaquian a bana ñuiquin cacëxun ca Jesusan a uni cacëxa:
—Nucën Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.
Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátëcëanma 'icën.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni
ca Jesús quiacëxa:
—¿Uisa 'aish cara an Moisésnëan cuënëo bana 'unáncë unica-
max quia, Cristo ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?
36 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanbi ca David
ësaquin quimiacëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, “axa mimi nishcë unicama
'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'apu 'aish 'ën
mëqueu 'iti 'ain”.
37 Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax
quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui
'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëënquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

38 Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:
—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca

chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia.
39 Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.
40 Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

Xanu casunamëcënëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana
(Lc 21.1-4)
41 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa.
42 Nancëbë uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabëratsu nancëxa, axa cupímara 'icëbi.
43-44 Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíira upí ñui quicë bana
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)
1 Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíira upí 'icën.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)
3 Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo,

Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús
cacëxa:
4 —¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan
usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna
uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.
5-6 Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan
anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni
paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina
bërúancati 'ain.
7 Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca
bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina
—raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi
racuëtima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain
'iti 'icën.
8 Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë
nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun
suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën.
Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu
'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain
tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin an 'acësamaira
oquin tëmëranuxun 'aia.

9 'Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami
manánuxun mitsu buánti 'icën. Usonan ca anua judíos
unicama timëti xubucamanuxun mitsu manë xon rishquiti
'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi
nishqiun judíosma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icën, ami
mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unanx camina
usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë
ñuiquin bana ñuixunti 'ain.
10 Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana unin ñuixunti
'icën.
11 A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin
—uisai carana quiti 'ai —quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi
banacëbëtanshia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë banan
camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx camina quiti 'ain.
12 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi
an uni 'aminun quixun 'apu 'ináni 'icën. Usaribi oquin ca aín
papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'ináni
'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami nishquin
aín papabi an uni 'aminun 'apu 'ináni 'icën.
13 Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma
'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi

sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.
14 Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën.
15 Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën.
16 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën.
17 Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia.
18 Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
19 Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmërati 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi.
20 Anúan paë tanquin tëmërati nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmërati nëtëcama sënënmiti 'icën.
21 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.
22 Anúan usoquin unicaman tëmërati nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia.
23 Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina uníñma mitsu parania bërúancati 'ain.

Anúan Jesús utëcënti nëtë ñuicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

24 Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxënribi ca pëcanuxunma 'aia.
25 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia.

26 Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën
nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun
'aia.
27 'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë
unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timĕminuxun
'ain.
28 Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë
aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia
isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin.
29 Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina
'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.
30 Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucucë unicamax
bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi
oi 'iti 'icën.
31 Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa
nëtĕtimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
32 Añu nëtĕinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai
'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca
'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi
'unaniman. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.
33 Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish
camina camabi nëtën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti
'ain.
34 Ca ësa 'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax
amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —
utëcëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan
an xëcuë bërúancë uniribi aín xubu bërúainra onun quixun
caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania.
35 A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mëëmicë uni
uti 'icë quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ëx
uti 'unaniman. Carana bëbaquíshcëbë uti 'ain, carana imĕ
naëx uti 'ain, carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana
pëcaracëbëa bari urucëbë uti 'ai quixun camina 'unaniman.
Usa 'ain camina camabi nëtën 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain,
36 uquin atuna 'ëmi manúcë mitsu mërain, usa 'ain.
37 Ësaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëcë
unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai
quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAISQUIA BANA (14-16)

14

Judíos unicama Jesúsmi 'ësĕnan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán
piti nëtë 'itia rabë nëtë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicam-
abëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, uisaxun
caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai
quiax canancëxa.
2 Cananíbi ca quiacëxa:
—Unicamama anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain
cananuna anun carnero 'ati nëtën bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chëquimicë 'insínñu
'aíshbia pëxcúcë, Simón, aín xubunua 'icë mesanu tsócëxa. Anu
'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinën anu sanuira sanu
'ininti ro, nardo cacë, 'arucë ñu a bëacëxa. A rox ca mëscucëma
'aish cupíira cupí 'iacëxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucë ñu a
ruruquin anun Jesusan maxcá chabócëxa.
4 Usoia isi ca anu 'icë unicama raírinëx a xanumi nishi
cananëxa:
—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax?
5 Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti
ca ënë ro 'iaxa.
6 Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:
—Ami nishquin ënë xanu ñuixunma ca 'at. Ësoquian 'ë 'acë
ënëx ca asábiira 'icën.
7 Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Isquin camina
'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'aínbi camina
mitsun xënibuquin 'ë istima 'ain.
8 An 'ë usaquin 'aisa tanquin ca 'ë 'axa. Bamacë maínuxun
usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa.
9 Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun
'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a
ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'ë 'acë ënëribi ñuixunti
'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote,
ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuanxun —
Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu
cacëxa.
11 Cacëxun cuati cuëënquin ca —curíqui cananuna mi 'ináнti
'ai —quixun cacancëxa. Usaía quicëbëtan ca Judasnën —
¿uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun
sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan ashiquin pia
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë ucëbëa,
anun carnero 'ati Pascua nëtë 'ain, ca aín 'unánmicë unicaman
Jesús cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníoxuni cuanti
caramina cuëënin?

13 Usaquian cacëxun xuquin ca aín 'unánmicë uni rabë̆
cacëxa:

—Ëma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mëraquin camina
achúshi unían ñutën 'umpax buania a nuibianti 'ain.

14 Nuibiani anua ax atsíncë xubunu atsínquin camina aín
'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi
canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman
Pascua nëtën piti ñu piti 'ic?

15 Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu
namë̆ cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu
tsóti acama mëníocë, a mitsu ismiti 'icën. Ismicëxun camina
anuxun piti mëníoti 'ain.

16 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca aín
'unánmicë uni rabëtan Jesusan cacësabi oquin a ñucama
mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.

17 Usaquian 'an ca Jesúsbë bëbaquishcëbë aín 'unánmicë uni-
cama mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ acamax anu bëbacëxa.

18 Bëbatancëxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ëbëtan picë micama
achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

19 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë
unicama achúshi achúshinën Jesús ñucácëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

20 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán
picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën.

21 Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni
'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun
binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati
'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí
ax unitima ca 'iacëxa.

22 Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin,
Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun
'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

23 Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë
xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun
atu 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca camaxunbi 'acëxa.

24 'Aia ca cacëxa:

—'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.
25 Asérabi cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa.
27 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: "An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën".
28 Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.
29 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.
30 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.
31 Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:
—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.
Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.
33 Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa.
34 Usai 'iquin ca acama cacëxa:
—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.
35 Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëëncëbë ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa:
36 —Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oishi cana 'iti 'ain.

37 Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë
mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:
—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan?
38 Mitsux 'ëx cuëëncësa oi 'iisa tanibi camina asérabi usai
'iman. Usa 'ain camina 'uxti tëai, 'uchati rabanan Nucën Papa
Diosbë banati 'ain.
39 Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi us-
aquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa.
40 Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, aca-
maxa 'uxcënan tënántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa. Mëraquian
bësúncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma 'icën.
41 Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:
—Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni
'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa.
42 Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax
uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi
uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicam-
abëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun
caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa.
44 Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama
cacëxa:
—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë
quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.
45 Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu
bëbaquin Judas Iscariotenën, —¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús
bëtsucucacëxa.
46 Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa.
47 Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë
xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenën cushicaman
'apun ñu mëëmicë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.
48 Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina
mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan?
49 Camabi nëtën 'ën mitsu nëbëtsinuxun anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi
ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa
Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acanin.
50 Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani
abácëxa.

Bëná uni abáa

51-52 Raíria abámainun ca bëná uni achúshinëinshi sábananën
racúxun nuibiancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sábana
ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

53 Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman
'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicam-
abë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama timëcë 'iacëxa.
54 Jesúsa buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a
xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsi bim-
icënu sënamëti anu tsoócëxa.
55-56 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi
judíos unibunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa atúan
'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa
tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana
anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi
bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa.
57 Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ësai
quiacëxa:
58 —Nun cananuna ësai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ënë rurupatancëxun
rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi bëtsi 'atëcënti 'ain,
unin 'acëma 'inun.
59 Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca
mëscúcë 'iacëxa.
60 Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushica-
man 'apu an Jesús cacëxa:
—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi
caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?
61 Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama
oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi
catëcëancëxa:
—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabicë,
aín Bëchicë a 'ain?
62 Cacëxun ca Jesúsan cacëxa:
—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë,
Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë
isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.
63 Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin
ca sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:
—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia
cuan.
64 Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia
cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?
Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa.
65 Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun
mëëquin cacëxa:
—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.
Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

66 Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me
mëníocënu 'iacëxa. Anua 'ain ca an sacerdotenën cushicaman
'apu ñu mëëxuncë xanu uacëxa.
67 Uquinbi tsimia sënamëtia isquin ca Pedro cacëxa:
—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icë, abë 'ion.
68 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain. Mixmi a ñui quicë uni a cana
'ën 'unaniman.
Usaquin cabiania anun atsíncë xëcuënua 'icë ëman
cuancëbëbi ca 'atapa banacëxa.
69 Usa 'ain ca amiribishi Pedro istëcënquin a xanun anua 'icë
unicama cacëxa:
—Ënë unix ca axa abë nicë unicama achúshi a 'icën.
70 Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:
—'Ën cana a uni 'unaniman. Usaquian cacëa panácëma
'aínshi ca anu 'icë unicaman Pedro catëcëancëxa:
—Mix camina Galileanu 'icë uni 'ain. Usa 'aish camina
anu 'icë unicama banacësa 'ain. Asérabi camina mix acama
achúshi 'ain.
71 Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:
—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An
cuamainun cana asérabi mitsu cain, mixmi a ñui quicë uni a
cana 'unaniman.
72 Usaía quicëbëshi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa.
Banacëbëtan ca Pedronën Jesusan ësaquin cacë a sináncëxa:
Rabë̆ 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ë
'unáncëma 'ai quixun rabë̆ 'imainun achúshi oquin uni paránti
'ain. Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro masá
nuituirai bëunan mëscúacëxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë
caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi
timë̆acëxa. Timë̆xun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa.
2 Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.
3 Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pi-
lato cai Jesúsmi manáncëxa.
4 Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicëbëbi caina uisaíbi quiman?

5 Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

6 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilatonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa.

7 Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa.

8 Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

9-10 Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Piláton ën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëëncanin?

11 Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'ëocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

12 Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti caramina cuëëncanin?

13 Quixun cacëxunbi ca cuënishi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

14 Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

15 Quicëbëtan ca Piláton ën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

16 Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.

17 Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa.

18 Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

19 Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca raírinënribi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin rabicatsi quixun 'acëxa.

20 Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën
pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa.
Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Buánquinbi ca Cirene nëtënu 'icë uni, Simón, Alejandro
'imainun Rufo aín papa, aín naënuax anúan cuancë bai, anun
aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocëa 'iábianun
quixun cacëxa.
22 Cacëxuan buáncëbëtan Jesús buanx ca Gólgota cacë menu
bëbacancëxa. Gólgota quicë, ax ca mapuxosa qui quicë 'icën.
23 Anuxun ca vino, mirracëñun mëscucë, a isa xëanun
quixun Jesús 'ináncëxa. 'Ináncëxunbi ca 'ama 'icën.
24 Usaía 'ia anu matástancëxun ca suntárunën anuaxa Jesús
bamanun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíntancëx ca uin cara isa
aín chupa bëtsi bëtsi biti 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain niquin
tantancëx suntárucama Jesusan chupa mëtíquiacëxa.
25 Manámiquiruia bari urucëbëtan ca suntárucaman usoquin
'acëxa.
26 Uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuënëoxuan nancë bana
ax ca ësai quicë 'iacëxa: Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën.
27 Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mëcamacë
uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun bëtsíxa aín mëqueu
'imainun bëtsix aín mëmiu 'inun nitsíancëxa.
28 Usai ca 'iacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai
quicësabi oi: “Uni 'atimacamabë ca ax 'iaxa”.
29 Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tëncëti ami
'atimati banaquin unicaman Jesús cacëxa:
—Mix camina, 'ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi
nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian.
30 Usa 'aish ca min cushínbi iëti i curúsocënuax 'ibút.
31 Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami
cuai ësari canancëxa:
—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima.
32 Usai canani ca quiacëxa:
—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bërí i curúsocënuax 'ibutia
isquin cananuna ax ca asérabi a 'icë quixun 'unánti 'ain.
Usaribiquin ca aribia i curúsocënu matáscë uni rabë anribi
Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax
ca rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa.

34 Usai 'icëbë bari pëquitishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni
quiacëxa:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?
Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa
cupí caramina 'ë ëan? —qui quicë 'icën.
35 Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx
quiacëxa:
—An ca unun Elías cuënia, ca cuat.
36 Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca uni achúshinën tsatimia
xapu rëmencë, a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús
cucúcaquian xëanun 'amiacëxa. 'Amiquin ca raíri unicama
cacëxa:
—Mëëxunma ca ën, Elías cara a 'apati aia isti.
37 Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa.
38 Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun
a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi
shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa.
39 Usaía bamaia ca suntárunën cushin aín bëmánanu nixun
isacëxa. Isi ca —asérabi ca ënëx Diosan bëchicë 'iaxa —quiax
quiacëxa.
40 Acama 'imainun ca xanu raíriribi 'uránxun isi niacëxa. Abë
ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo
itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anëcë xanu axribi 'iacëxa.
41 A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a
'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesúsbë Jerusalénu cuancë xanuca-
maxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Anun ñu mëëtima nëtë 'iisama pain 'ain ca anun ñu
mëníoti nëtë ñantabuacëxa.
43 Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea ëmanu 'icë uni, José. Ax
ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni
ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan
Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtëa an caíncë 'iacëxa.
Usa 'aish racuëtimaishi anua 'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús
ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacëxa.
44 Usaquian cacëxun ca Piláton ën —asérabi cara bamaxa —
quixun ñucánuxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia
ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa.
45 Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilatonën
José Jesús buántanun quixun cacëxa.
46 Usaquian cacëx cuanquin ca sábana upí marutancëxun
Jesús i curúsocënua nanpáquin Josénën anun rabúancëxa.
Rabúntancëxun matá me tëmúa naëcë anu mëníotancëxun ca
taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa.

47 Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bëtsi María,
Josénën tita, anribi uinu cara mëníoia quixun isacëxa.

16

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë ñantabucëbëtan ca María Magdalena
'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman
anúan Jesús iměishi 'aí cuanti, sanu ro maruacëxa.
2 Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi anua Jesús
mëníoëxancënu cuantëcëancëxa.
3 Cuani ca ësai canancëxa:
—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?
4 Usai cananquiani cuanx niracëquinbi ca anun quini
xëpuëxancë mapara axa anua naënxancënuma 'icë, racanacë
isacëxa.
5 Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bëná uni achúshia tari uxua
pañuax mëqueu tsócë isi ratúcancëxa.
6 Ratutiabi ca cacëxa:
—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënua matásëxancë
Jesús, Nazaretnu 'icë, a barin. Ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa.
Anua unin racáënxancë ca is.
7 Isbiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë uni-
camaribi ësaquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania.
Mitsúnribi camina cuantancëxun anua a isti 'ain, an mitsu
cacësabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicë unicama cati
'ain.
8 Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë
quixun istancëx ratuti bërërui quininuax chiquiti ca abáquiani
cuancëxa. Cuanquin ca racuëquin uibi uisaquinbi cáma 'icën.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Jn 20.11-18)

9 Domingo nëtë pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María
Magdalena anua mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atima
chiquían, ami pain chiquiracëacëxa.
10 Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bëunan mëscúcë axa
Jesúsbë nicë unicama a cai cuancëxa.
11 Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacëxun
cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncëxa.

Ami sináncë uni rabëmia Jesús chiquiracëa
(Lc 24.13-35)

12 Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama
rabëmi, bëtsi unisa 'aish, chiquiracëacëxa.
13 Usaía ami chiquiracëcëxun isbianquian —Jesús cananuna
isan —quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën —usama ca —
quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquian ñu 'anun ca
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

14 Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mëcën
rabë 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan
chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—An 'ë baísquicë iscëcaman, asérabi 'ëx baísquicë isun
cacëxunbi camina, asérabi ca baísquiaxa quixun 'ë sinántisama
tan.
15 Usaquin caxun ca atu cacëxa:
—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha
tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun
camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain.
16 Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën
Papa Diosan ainan 'inun iëmicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa 'ëmi
catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xënibua 'aínbi Nucën
Papa Diosbëma 'iti 'icën.
17 Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan
cushin uni itsin 'acëma ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën
cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca
bëtsi banan banati 'icën.
18 Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën.
'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun
ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan
(Lc 24.50-53)

19 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu
Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu
cuancëxa.
20 Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë uni-
caman —Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti aín 'ucha tërëncë
'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana
ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesu-
cristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca asérabi 'icë
quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

LUCASNËAN 'A UPÍ BANA
I. JESÚS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA
(1-2)

1-2 Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana
ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama
'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuiaxa. A uni-
caman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a ba-
nacama cuënëoxa.
3-4 Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan.
Minmi asérabi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi
upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara
'iaxa quixun cuatancëxun, cuënëoxunquin mi ñuixunin.

Angelëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacënti ñuia

5 Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë
uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin
ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan
Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa.
Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë,
'iacëxa.
6 Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan
iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan
banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa
'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën.
7 Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira
'iacëxa.
8 Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unica-
man anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati
ñu 'aquin,
9 uin cara anu Nucën Papa Diosan caíscë uníxëshi atsínti anu
atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánuxun Nucën Papa
Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi
oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa.
10 Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos
unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiacëxa.
11 Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu
xaroti a mëqueucüa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama
achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa.
12 Mërai sináncasmai ca ratuti racuëiracëxa.
13 Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a
cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu
'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain.

14 A tuá aín tita bacëncëx canicëbë camina 'itsaira cuëënti
'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuëënti 'icën, a uni cupí.
15 Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën.
'Ianan ca an vino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa
bacëncëma pain 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux.
16 Juan an ca amia manúcë 'icëbi Israel unicama upí oquin
atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën.
17 Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesúsa unun ax pain rëcuëncuatsini
uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun
unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín bëchicë sinánun
sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë
unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti
'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucëx
ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.
18 Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain
carana uisaxun 'unánti 'ain, min 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icë
quixun?
19 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—'Ëx cana abë 'ixuan an cacësabi oquin Nucën Papa Dios
ñu 'axuncë ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icë ca an upí bana ënë
ñuiquin mi canun quixun 'ë xuaxa.
20 'Ën mi cacëxunbimi usai ca 'iti 'icë quixun sináncëma cupí
camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama
sënëncëbëishi banatëcënti 'ain. Min sináncëbëmabi ca 'ën mi
cacë ñu asérabi 'iti 'icën, anun usai 'iti nëtëa sënëncëbë.
21 Angelbë Zacarías banamainun ca an ëmánxun chiquitia
caíncë unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncëxa.
22 Usaquin sinánquian caíncëx chiquíquin ca Zacaríasnën ba-
nacasmaquin aín mëcënanshi sanánquin tanxuancëxa. Usaía
'icëbëtan ca unicaman —Nucën Papa Diosan ismicëxun ca
anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncëxa.
23 A nëtëcama anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun ñu 'ati sënëncëbë ca Zacarías aín xubunu
cuantëcëancëxa.
24 Usa 'ain ca Zacarías cuantëcëan aín xanu Elisabet tu-
uacëxa. Tuui ca chiquitima mëcën achúshi 'uxë aín xubu
mëúishi 'iacëxa. Usai 'iquin ca sináncëxa:
25 Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë sinánxunquin unicaman 'ë 'ati-
maquin ñuitëcënxunma 'anun 'ëx tuáñu 'inun mëníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnën María ca

26 Elisabet mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë sënëni
natubëncëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a
Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anu cuanxuan

27 unibë 'icëma pan xanu, María cacë, a istánun xuacëxa. A
xanux ca Davitan rëbúnqui, José cacë uni, an binuxun cacë
'iacëxa.
28 Usa 'ain ca xucëx cuanx anua 'icënu atsínquin María
cacëxa:
—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucën 'Ibu Diosan upí oquin
sinánxunia, xanu raíri 'acësamaira oquin. Ax ca mibë 'icën.
29 Usaquin cacëxun cuaquinshi isquin ca Maríanën ratúquin
sináncëxa —¿uisoti cara 'ë usaquin cain? —quixun.
30 Usaquin sinaniabi ca ángelnën cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it, María. Mi ca Nucën Papa Diosan upí
oquin sinánxunia.
31 Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancëx camina bëbu tuá
bacënti 'ain. A camina Jesús caquin anëti 'ain.
32 Ax ca uni itsisama 'iti 'icën. A ñui ca —Nucën Papa Dios
manámi 'icë aín Bëchicë ca ax 'icë —quiax uni quiti 'icën. Nucën
Papa Diosan 'imicëx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti
'icën.
33 'Apu 'aish ca Israelnën rëbúnquinën 'apu nëtëtimoi 'iti
'icën. Ax ca cëñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.
34 Cacëxun ca Maríanën ángel cacëxa:
—'Ëx cana unibë 'icëma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai
'iti 'ain?
35 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca minu uti 'icën.
Manámi 'icë Nucën Papa Diosan sinanën camina tuñu 'iti 'ain.
Usaquian sinánxuncëxunmi tuacëx ca ax Nucën Papa Diosan
iscëx upíira 'iti 'icën, —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —
quiax ca unicamax a ñui quiti 'icën.
36 Min xucën, Elisabet, anribi ca caniacëquinbi bëbu oquin
tuaia. Ca tuaíma quicancëbëbi ca aín tuá mëcën achúshi
'imainun achúshi 'uxëinshi chaia.
37 'Aíma ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'icën.
38 Cacëx ca María quiacëxa:
—Ënu cana 'ain, a Nucën 'Ibu cuëëncë ñu 'axunti. Min
cacësabi oi ca 'iti 'icën. Usaquian cacëx ca ángel cuancëxa.

María Elisabet isi cuan

39 'Itsama nëtë 'icëbë ca María bënëtishi Judea menu 'icë ëma
achúshi, matánu 'icë, anu Elisabet isi cuancëxa.
40 Cuanx bëbai Zacaríasnën xubunu atsínquin ca Maríanën
Elisabet —¿ënu caina 'ain? —quixun cacëxa.
41 Usaquin Marianën cacëxuan Elisabetnën cuacëbëshi ca
aín pucunuax aín tuá ubíacëxa. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacëxa.
42 Sinánmicëx cuëënquin ca Elisabetnën munuma María
cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acësamaira
oquin. Min tuáribi ca an upí oquin sinánxunia.
43 Mixmi Nucën 'Ibu ax uti nun caincë aín tita 'aish 'ë isi
ucëbë cana cuëënibi rabinin.
44 'Ën minmi cacëxun cuacëbëshi ca 'ën pucunu 'icë tuá
cuëëni ubíaxa.
45 Nucën 'Ibu Dios quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Ca usai 'iti
'icë quixun sinani camina cuëëinra cuëënti 'ain.
46 Elisabetnëan usaquin cacëxun ca Maríanën cacëxa:
'Ën cana Nucën 'Ibu Dios cuëënquin rabin.
47 'Ën 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ë iëmicë, a sinani cana cuëëinra
cuëënin.
48 'Ëx ñuñuma 'aíshbi ami sináncë 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan 'ë
sinánxuanxa. Usoquin sinánxuncë 'ëx 'ain ca camabi unix 'ë ñui
—a ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa —quiti 'icën.
Axa ënë nëtënu bucucë unicaman rëbúnquinëxribi ca usai 'ë ñui
quiti 'icën.
49 Nucën Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ën sináncëma ñu upíira
upía 'ë canun quixun aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíira
'aish uisa ñu 'atimabi 'ati sinanima.
50 Usabi oquin ca uicaman cara ami racuëanan aín bana
cuatia acama nuibaquin 'aquinia.
51 Cushiira 'ixun ca an unin 'acëma ñu 'axa. Axa —'ëx cana uni
itsisamaira 'ai —quixun sinani rabícë unicama ca an ñuuma
'imiaxa.
52 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu
'icë unicamaribi meuma 'inun 'imiaxa.
53 Panancë unicama ca pimiaxa. Pimianan ca ñuñu unicama
ñu 'inántëcënquinma ñancáishi cuantánun xuaxa.
54 Israelnën rëbúnquicama ainan 'inúan caíscë acama ca
nuibaquin manuquinma 'aquianxa.
55 Usai ca xënibua 'aínbi 'iti 'icë quixun ca aín rëbúnquicama
ñuiquin Nucën Papa Diosan nucën rara Abraham cacëxa.
56 Ësai qui sënëntancëx rabë 'imainun achúshi 'uxë Elisa-
betbë 'itancëx ca María aín xubunu cuantëcëancëxa.

An uni nashimicë, Juan, bacëan

57 Usa 'ain ca Elisabet aín bacënti nëtë sënëncëbë, nucë bënë
tuá bacëancëxa.
58 Bacëncë —a ca Nucën 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu
'inun 'imiaxa —quixun 'unánbiani a 'urama 'icëcama 'imainun
aín aintsi 'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abë banai
cuëëancëxa.
59 Usai 'itancëx ca Elisabet bacëncë achúshi semana
'imainun achúshi nëtë 'ain, judíos unibunëan 'acësoquin, a
tuá judío 'icë 'unánti oi anu timëacëxa. Timëax ca aín papan
anënbi anëcatsi quiax quicancëxa.
60 Quicëbëbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anëx ca Juan cacë 'iti 'icë —quiax quiacëxa.
61 Quia ca cacancëxa:
—¿Uisa cupí cara Juan caquin anëcë 'iti 'ic? Uinu 'icë min
aintsi 'ibúxbi ca usaquin anëcë 'aíma 'icën.
62 Usaquin catancëxun ca aín papa uisaquin anëti cara
cuëënia quixun ñucáquin mëcënan 'unánti oquin sanánquin
cacancëxa.
63 Usoquian cacancëxun ca aín papan anu cuënëoti ñua
'inánun quixun aín mëcënan tanquin cacëxa. Cacëxun
'ináncëxun ca —aín anë ca Juan 'icën —quixun cuënëocëxa.
Usaquian cuënëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia quiax
sináncasmacancëxa.
64 Usaquian cuënëocëbëa sináncasmacancëbëshi ca Zacarías
banatëcëancëxa. Banatëcënquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.
65 Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratúacëxa.
'Imainun ca Zacaríasbëa aín bëchicë usai 'icë banacama Judea
menu 'icë matácamanu 'icë unicaman chanioia cuacëxa.
66 Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun
nuitu mëúishi sinánan, Nucën Papa Diosan ca abë 'ixun asérabi
a sinánxunia quixun 'unani, —¿ënë tuáratsu cara canitancëx
uisa uni 'iti 'ic? —quiax canancëxa.

Zacarías canta

67 Usai quimainun ca a tuacën papa, Zacarías, ax aín Bëru
Ñunshin Upíñu 'aish, Nucën Papa Diosan sinánmicëx cuëëni
quiacëxa:
68 —Nucën 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman
rabicë, a ca camabi unin rabiti 'icën. An ca aín unicama
'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti
a xuaxa.
69 An ca cushiira 'ixuan an nu iëmiti axa unun mëníoxa. Ax ca
an Nucën Papa Dios rabia David, aín rëbúnqui 'iti 'icën.
70 Nucën Papa Diosan ca bëráma an ax quicë bana uni ñuixuncë
uni upícaman —usai ca 'iti 'icë —quixun canun camiacëxa,
ësaquin,
71 an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu
iëmianan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi otima oquin
nu iëmiti 'icën.
72 Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucën Papa Diosan
nucën raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti 'icën. A bana,
nucën raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti 'icë quiax
quicë, a ca manucëma 'icën.
73 Nucën Papa Diosan ca sinanatëcënuxunma nucën rara Abra-
ham cá banax ca ësai quicë 'icën:
74 Abrahamnën rëbúnqui nun nu racuëquinma a rabinun ca
axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iëmiti 'icën.

75 Usaquian iëmicëxun canananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun,
ax cuëëncësabi oquin 'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë
utámainun a rabiti 'ain.
76 Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui
ca unicamax, Nucën Papa Dios manámi 'icë an aín bana
unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiax quiti 'icën.
Min camina, a Nucën 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix
pain rëcuëncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel
unicama sinánmiti 'ain.
77 Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icën, a cupí ca atun 'uchacama
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë 'iti 'icë quixun.
78 Usoquin 'iminuxun ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin, an
nu iëmiti, a aín nëtënu 'icëbi ënë menu nubë 'inun xuti 'icën.
79 Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë
upíma 'ianan —'ën bamati ca 'urama 'icë —quixun sinani
racuëti masá nituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun 'ucha-
cama tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu
Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun nu 'imiti
'icën.
Usai ca Zacarías Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx quiacëxa.
80 Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish
ca anúan Israel unicama bana ñuixunti nëtëa sënëntamainun
anu uni 'icëma menu 'iacëxa.

2

Jesús bacëan
(Mt 1.18-25)

1 Ënë menua Jesús uti ca ësai 'iacëxa: Romanu 'icë 'apu, César
Augusto, aín bana ca cuacocancëxa, camabi unix ca aín anë
quiricanu 'ai cuanti 'icë quixun.
2 Cirenio cacë uni axa Siria nëtënu 'icë unicaman 'apu 'ain
ca a quirica 'atabaquin 'acancëxa.
3 Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icë ëmanuax cara bacëancëxa,
anuxun aín anë quiricanu 'ai riquiancëxa.
4 Usa 'ain ca José Galilea menu 'icë ëma Nazaret cacë, anuax
Belén cacë ëmanu cuancëxa. Belén ax ca Judea menu 'icë ëma,
anuaxa David bacëan, a 'iacëxa. José, ax David aín rëbúnqui
'aish, ca aín anë 'ai Belénu cuancëxa.
5 Cuanquin ca an binuxun 'unántiocë xanu, María, tuñu 'icë,
anribia aín anë 'anun buáncëxa.
6 Buáncëx cuanx Belénu bëbatancëx ca María aín bacënti nëtë
sënëancëxa.
7 Sënëncëbë ca anu 'iti xubu anu 'aínbia 'aisamaira
'ixun unin tsitsiruan anuxun ñuina pimiti 'itinuax María
bacëancëxa. Bacënxun ca chupan rabúnxun anuxun ñuina
pimiti bunánti anu aín tuá racáncëxa.

Angelcaman an ñuina bërúancë unicama ca

8 Usa 'ain ca Belén 'urama 'icë pastonu an ñuina bërúancë
unicama 'iacëxa. 'Ixun ca imë 'uxti tëaquin aín ñuina
bërúancëxa.
9 Anu 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx ángel achúshi atumi
chiquiracëtia isacëxa. Iscëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan pëcacën
atu pëcacëxa. Usocëbë ca ratuti racuĕacëxa.
10 Usariabi ca ángelnën atu cacëxa:
—Racuĕaxma ca 'it. Micama cana upí bana ñuixunin. Ënëx
ca camabi unin cuati 'icën. Cuati ca chuáma tani cuëënti 'icën.
11 Ënë nëtën ca bacĕanxa anuax David bacĕan ëmanuax an
camabi uni aín 'ucha tërĕncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun
iĕmiti. Ax ca Nucën 'Ibu Cristo, a 'icën.
12 Ënë isquin camina 'ën mitsu cacë bana ax ca asérabi 'icë
quixun 'unánti 'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan
anuxun ñuina pimitinu racáncë isti 'ain.
13 Quicëbëshi ricuatsini timëti Nucën Papa Dios rabi ca
ángelcamax quiacëxa:
14 —¡Naínu 'icë Nucën Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ënë nëtënuaxa
Nucën Papa Diosbë upí 'icë unicamax ca chuámashirua
'ican!
15 Usoquin atu catancĕxa ángelcamax naínu riquiancëbë ca
an ñuina bërúancë unicamax canancëxa:
—Taín isi Belénu cuanun ca cuan, nua Nucën 'Ibu Diosan
camicëxuan aín ángelnën nu cacë ënë isi.
16 Cananquiani bënëtishi riquianxun ca María 'imainun
José isanan aín Tuá anuxun ñuina pimitinu racáncë isacëxa.
17 Isquin ca ángelnëan a Tuá ñuiquin cacë banacama
ñuixuancëxa.
18 Usaquian an ñuina bërúancë unin ñuia cuati ca an cuacë
unicama ratúacëxa.
19 Ratúquinbi ca Maríanën aín nuitu mëúishi ënë ñucama
manuquinma sináncëxa.
20 Usa 'ain ca an ñuina bërúancë unicama an a iscë ñucama
'imainun an a cuacë ñucama sinánquin Nucën Papa Dios rabi,
pastonu amiribishi riquiancëxa. Riquianquin ca —ángelnëan
nu cacësabi oi ca 'iaxa —quixun sinánan ax ca upíira 'icë quixun
sinánquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.

Josébëtan Maríanën Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buan

21 María bacĕncë achúshi semana 'imainun achúshi nëtë
'ain ca atúan aín bëchicë 'acësabi oquin judíos uni raírinën
Maríanën tuá judío 'icë 'unántiocëxa. 'Unántioquin ca María
tuutisama pain 'aían ángelnën cacësabi oquin Jesús caquin
anëacëxa.
22 Moisésnën cuënëo banaxa —bacĕntancëxun ca camabi
judío xanun usoquin aín tuá 'ati 'icë —quicësabi oquin ca

Maríanën anúan bacĕncë 'uxë sënĕncëbëtan aín rëcuën tuá Josébëtan Jerusalénu buáncëxa, ax ca ainan 'icë Nucën 'Ibu Dios canuxun.

23 Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Camabi rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën”. Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa.

24 Moisésnën cuënëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacĕncë 'uxë sënĕncëbëtan ca xanun an 'aracacë numacuru rabĕ buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an 'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca Maríanën Jesús buánan numacuru rabĕribi judíos sacerdote 'inánuxun buáncëxa.

25 Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa. Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'iacëxa.

26 An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësoquin sinánquin 'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, a Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.

27 Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu 'ain ca Josébë María, Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsíancëxa.

28 Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:

29 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati asábi 'icën.

30 An camabi uni aín 'uchacama tërĕnquin minan 'inun iëmiti a cana 'ën bërúnbi isin.

31 Ax ca usai 'iti 'icë quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mëníon.

32 An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën. Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti 'icën.

33 Simeónëxa Jesús ñui quia cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa.

34 Sináncasmaiabi ca Simeónën acama Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita, María, cacëxa:

—Ënë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíira 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëënia quixuan unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëënima a ñui 'atimati banati 'icën.

35 Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu sinania
quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën.
Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nui-
tuirati 'ain.
Usaquin ca Simeonën María cacëxa.
36 Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana
ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu
'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín
bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën
achúshi 'imainun rabẽ baritia 'iacëxa.
37 Mëcën achúshi 'imainun rabẽ baritia 'icëbë casunamëa
'aish ca ochenta y cuatro baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca
anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin Nucën
Papa Dios rabiacëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi
nëtën piama 'icën. Nëtẽnbi imẽbi ca usaquin Nucën Papa Dios
rabiacëxa.
38 Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi
cuëënquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.
Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun
camabi judíos uni chuámarua 'inux iëti nëtë caíncë unicama, a
Jesús ñuiquin —an nu iëmiti a ca ënëx 'icë —quixun cacëxa.

Nazaretnu cuantëcëan

39 Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana
Moisésnën cuënëo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu
cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa.
40 Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani
cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín
Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

41 Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi
baritian, Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux
cuancëxa. A nëtë ax ca aín raracama Egipto menuax 'atimocë
'aish bamaibi iëa, a sinánquin Nucën Papa Dios rabiquin
carnero 'ati nëtë 'iacëxa.
42 Usai cuanquin ca mëcën rabẽ 'imainun rabẽ baritiañu 'icë
Josébëtan Maríanën Jesús anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu
buáncëxa.
43 Anu cuanx anun carnero 'ati nëtë inúmibiani amiribishi
Nazaret ëmanu cuantëcënquin ca Maríanën Josébëtan a ñubi
sinanima cuanquin Jesús Jerusalénubi ëbiancëxa.
44 Ëbiani ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María
achúshi nëtë bain cuancëxa. Cuanxun ca aín aintsi 'ibu-
camanua barianan an 'unáncë unicamanuaribi bariquinbi
'aímocëxa.
45 'Aímobiani ca Josébë María amiribishi Jerusalénua bari
cuantëcëancëxa.

46 Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbëtan anuxun
Nucën Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnën cuënëo
bana uni 'unáncë unicaman bana ñuixuncëxun cuaquin anribi
atu bana ñucatia mëracëxa.
47 Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti
ca —uisa 'ixun cara ënë tuacën ënë ñucama 'unánan nun
ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quiax sináncasmacëxa.
48 Usaía a unicamabë banai tsócë Jesús mërai ca Josébë María
ratúacëxa. Ratúquin ca aín titan cacëxa:
—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana
mi mëracatsi bënëquin barin.
49 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën
ñu 'ati caramina 'unaniman?
50 Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanën uisoquin
caquin cara usoquin caia quixun 'unánma 'icën.
51 Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu
cuantëcëancëxa. Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan papa
'imainun aín tita quicësabi oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun
ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús 'icëcama a manuquinma
sináncëxa.
52 Sinánmainun ca Jesús caniacëxa. Cani aín nami cushi
'ianan ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca upí tuá 'icë
—quixun camabi unin cuëënquin nuibacëxa. Nuibamainun ca
Nucën Papa Diosanribi a isi cuëënquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

1 Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nëtëa quince
baritia 'icëbë ca Poncio Pilato Judea menu 'icë unicaman 'apu
'iacëxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icë 'apu
'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën, Filipo, ax Iturea
me 'imainun Traconíte menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca
Lisanias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa.
2 Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos
sacerdotecaman cushi 'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën
bëchicë, Juan, axa anu uni 'icëma menu 'icë, a Nucën Papa
Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana ñuixunun quixun
'imiacëxa.
3 'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë mecamanu
cuanquin bana ñuixuni ca ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi
sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tërĕncë
'inun.
4 Usai ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë
bana unicama ñuixuncë, Isaíasnën cuënëosabi oi, ësai quicë:
Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai
quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai
mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati
'ain.
5 Matá nancĕcëcamax ca natacacácë 'iti 'icën, aín bashicama
'imainun matácama ca bëtsibëtan sënën 'iti 'icën, bai
tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, bainu 'icë quinicama
ca natacacácë 'iti 'icën.
6 Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira ucëbëtan ca camabi unin,
uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, unicama 'aquinquin
ainan 'inun iĕmiti 'icë quixun isti 'icën.
7 Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaira uni anu
riquiancëxa. Riquianxa bëbacë ca Juanën cacëxa:
—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara-
cama 'iásaribiti, runu an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan
Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti
nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu
cax?
8 Unían mitsu asérabi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina
ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnën
rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —
quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa
tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abra-
hamnën rëbúnqui 'imiti 'icën.
9 Ësa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin
ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin
nëënia. Usaribi oquin ca bënĕnquinshi mitsúxmi sinanati ami
sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.
10 Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unicaman
—¿Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati
'ai? —quixun Juan ñucáquin cacëxa.
11 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uix cara cutun rabĕñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun
achúshi 'ináanti 'icën. Uix cara pitiñu 'icë an ca pitiñuma uni
paná 'ináanti 'icën.
12 An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu
nashiminun quiax Juanu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:
—¿Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati
'ain?
13 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu
buánminuxun biti 'ain.

14 Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:
—¿Nunribi caranuna añu 'ati 'ain?
Ñucácëxun ca cacëxa:
—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma cuëënquin ashi biti 'ain.
15 Ësoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti nun caíncë, a 'icë —quixun cuëënquin sináncëxa.
16 Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën.
17 An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.
18 Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ësëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëënun bana ñuixuancëxa.
19 Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë —minmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë —quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa.
20 Usaquian cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcënquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Sipuacëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa.
22 Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'iruacëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui:
—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'iá (Mt 1.1-17)

23 Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa
'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa.
24 Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan
bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax
ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa.
25 José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca
Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë
'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë 'iacëxa. Esli ax ca
Nagainën bëchicë 'iacëxa.
26 Nagai ax ca Maatnën bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca
Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Semeinën bëchicë
'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca
Judánën bëchicë 'iacëxa.
27 Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan ax ca Resan
bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa.
Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca
Nerín bëchicë 'iacëxa.
28 Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën
bëchicë 'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax
ca Elmodamnën bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë
'iacëxa.
29 Er ax ca Josuénën bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Eliezernën
bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim
ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa.
30 Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën
bëchicë 'iacëxa. Simeón ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax
ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa.
Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa.
31 Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca
Mainanën bëchicë 'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë
'iacëxa. Matata ax ca Natanën bëchicë 'iacëxa.
32 Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca Isaínën
bëchicë 'iacëxa. Isaí ax ca Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca
Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. Sala
ax ca Naasonën bëchicë 'iacëxa.
33 Naasón ax ca Aminadabnën bëchicë 'iacëxa. Aminadab
ax ca Aramnën bëchicë 'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë
'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares ax ca
Judatan bëchicë 'iacëxa.
34 Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën
bëchicë 'iacëxa. Isaac ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa.
Abraham ax ca Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca Nacornën
bëchicë 'iacëxa.
35 Nacor ax ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Ragaunën bëchicë 'iacëxa. Ragau ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa.
Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa. Heber ax ca Salan
bëchicë 'iacëxa.

36 Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. Cainán ax ca Arfax-
adnën bëchicë 'iacëxa. Arfaxad ax ca Semnën bëchicë 'iacëxa.
Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca Lamecnën bëchicë
'iacëxa.
37 Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén
ax ca Enocnën bëchicë 'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë
'iacëxa. Jared ax ca Mahalaleelnën bëchicë 'iacëxa. Mahalaleel
ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa.
38 Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën
bëchicë 'iacëxa. Set ax ca Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca
Nucën Papa Diosan bëchicë 'iacëxa.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

1 Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma
menu cuanti sinánmiacëxa.
2 Cuanx ca cuarenta nëtën anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin
'atimanën 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa.
Anu 'ixun ca a nëtëcaman Jesusan ñu piama 'icën. Ñu piima
ca panancëxa.
3 Panancë isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu
'amicatsi quixun ësaquin cacëxa:
—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi
ca uni tsótima 'icën”.
5 Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin
'atimanën 'apun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa.
Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë
ëmacama cuainacëa bënënquinshi ismiacëxa.
6 Ismiquin ca cacëxa:
—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun
anu 'icë ñucama ënëx ca 'ënan 'icën. Usa 'icë cana ui carana
'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ënë ñucama 'ináanti 'ain.
7 Rantin puruni tsóbuquinmi min dios 'icë 'ë rabicëxun cana
ënë mecama 'imainun ënë menu 'icë ëmacama 'imainun anu
'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'ináanti 'ain.
8 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa
Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina
rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëëncësabi oquin ñu
'axunti 'ain”.
9 Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin
'atimanën 'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca
anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan
manáinra sënën buánruacëxa. Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët.
10 Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun aín ángelcama xuti 'icën.
11 Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mëcënan mi biti 'icën.
12 Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.
13 Usaquian Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

14 Usaquian 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë unicamanribi a ñuiquin chaniocëxa.
15 Anua judíos unicama timĕcë xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timĕcë unicama bana 'unánmiacëxa. Usoquian 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'iá
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca anun ñu mëëtima nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timĕcë xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëëtima nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui niruacëxa.
17 Niruia ca an a quirica bërúancë unin Isaíasnën cuënëo bana a atu 'axunun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun biquin ca aín catanua ësai quicë bana bariquin mëraquin atun cuanun quixun 'axuancëxa:
18 Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca aín Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën. An ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun ñuixuanan, axa masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca sipuacë 'aíshbia upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma 'iminun 'ë caxa.
19 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

20 Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica
bërúancë uni 'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timĕcë
unicaman ënquinma abi isacëxa.
21 Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:
—Bërí ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.
22 Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëëni —aín bana ca
asábi 'icë —quianan —axa quicë banax ca upíira 'aish uni itsin
banasama 'icë —quiax quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë
'aíshbi cara usai banain? —quiax canancëxa.
23 Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun sapi camina ësaia uni quicë bana anun 'ë caisa
tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pëxcút”. Usaquin caquin
camina 'ë cati 'ain: Minmi Capernaúm ëmanuxun ñu 'aia nun
cuacë usaribi oquin camina anuaxmi canicë me ënuxunribi
'ati 'ai quixun.
24 Canan ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun usaquin 'ë cati sináncë 'aínbi cana asérabi mitsu
cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían,
anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icë unicaman
cuaisama tania.
25 Ësaquinribi cana asérabi mitsu cain, bëráma ca Elías an
Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Elías
anu 'ain ca rabĕ 'imainun achúshi bari 'itancëxa mëcën
achúshi 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibúcëbëma, piti 'aíma 'ain,
unicama 'acëñuma 'iacëxa.
26 Usai 'imainuan 'itsa casunamëcë xanu 'aínbi ca raírima,
Sidón cacë menu 'icë ëma, Sarepta cacë, anu 'icë casunamëcë
xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucën Papa Diosan Elías xu-
acëxa.
27 'Imainun ca Eliseonëxribi an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë 'iacëxa. Axa anu 'ain ca an nami chëquímicë
'insínñu uni 'itsa a nëtënu 'iacëxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacë
menu 'icë uni achúshi, Naamán cacë, ashi Nucën Papa Diosan
'amicëxun Eliseonën aín nami upí 'itëcënun 'imiacëxa.
28 Jesusan usaquin cacëxun cuati ca anu 'icë unicamax
xuamati ami nishacëxa.
29 Nishi niruquin ca a ëmanua chiquínbianquin anua a ëma
'icë matá chairucë sënĕncënu anuxun titicacatsi quixun Jesús
buáncancëxa.
30 Usaquin sinánquian buáncancëxbi ca Jesús a unicama
nëbĕtsinuax atu ëbiani cuancëxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa
(Mr 1.21-28)

31 Nazaretnuax cuanx ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Caper-
naúm, anu cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca anun ñu mëëtima
nëtën anua judíos unicama timĕti xubunu atsínxun, anu 'icë
unicama bana 'unánmiacëxa.

32 An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana
ñuixuancëxa. Usai banaia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti —
usa bana cuacëma cananuna 'ai —quiax quiacëxa.
33 Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacëxa. Usa
'ixun ca munuma cuëncënquin ësaquin cacëxa:
34 —Jesús Nazaretnu 'icë, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix
caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan
'aish Diosnuax ucë, a 'ain.
35 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquít.
Usaquian cacëx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacëmi, anu
'icë unicaman ismainunbi, chiquíacëxa, uisabi oíma.
36 Usoia isi ca anu 'icë unicamax ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi
canani quiacëxa:
—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënë unix ca ñunshin 'atimanënbia
cuaisabi oi cushin banaia. Uninuax, ca chiquít, quixuan cacëx
ca chiquitia.
37 Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu
'icë unicamainshima a 'urama 'icë menua 'icë
ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Simón Pedronën nachia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

38 Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesús
Simonan xubunu bëbai anu atsíancëxa. Atsinia ca Simonan
nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icë unicaman —Simonan nachi
caramina nu pëxcuxuntima 'ai —quixun cacëxa.
39 Cacëx anua racácënu cuani, ami bësui ñanáquian, aín 'itsis
nëtënun cacëxëshi ca Simonan nachi pëxcúacëxa. Usaquian
Jesusan 'acëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

40 Bari cuabucëbëa bëbaquíshbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unica-
man, uni 'insíncëcama bëtsi bëtsi 'insínñu an pëxcunun Jesúsnu
bëacëxa. Bëia ca camabi, aín mëcënan ramëquin, pëxcüacëxa.
41 Ñunshin 'atimanëxribi ca 'itsa uni 'insíncënuax chiquíacëxa.
Chiquiti munuma cuëncëni ca quiacëxa:
—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.
Quiabi ca Jesusan —ca nëtët —caquin ñunshin 'atima ba-
namiquinma nëtëmiacëxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën
Papa Diosan xucë a 'icë quixun 'unáncë 'aíshbi usai quiti ca
Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa quiabi nëtëmiacëxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Mr 1.35-39)

42 Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx
anu uni 'icëma menu bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani
cuanx ca Capernaúmnu 'icë 'itsaira uni anua Jesús 'icë anu

bëbaquin a mëracëxa. Mëraquin ca —nu ëbiani camina cuantima 'ai —quixun cacëxa.
43 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.
44 Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timĕcë xubucamanuxun uni bana ñuixuancëxa.

5

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

1 Parúnpapa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcaisaira oquin tsitsiruacëxa.
2 Usoquian chëcaisaira ocëxun ca manë nunti rabĕ, uniñuma, parúnpapa cuëbí masi 'urama tëcërëcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabĕ an anuax 'ibúxun atun rica chucaia isacëxa.
3 Iscĕxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca cuëbía timĕcë unicama bana ñuixuancëxa.
4 Ñuixunquin sënĕontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:
—Baca nëbĕtsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.
5 Cacëxun ca Simonan cacëxa:
—Cananuna 'uxti tëaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.
6 Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nëpúquin ca tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicĕxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tëatisa 'iacëxa.
7 Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama mëcënan sanánquin —nu ca 'aquini ut —quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanĕntisaira oquin a manë nunti rabĕ buácacëxa.
8 Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin —'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai —quixun Jesús cacëxa.
9 Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa.
10 Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina
bërí 'ën 'imicëxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi
sinánmiti 'ain.
11 Usaquian Jesusan cacëxun menu aín nunti rabë ran-
catancëxun a ëbiani ca ami sinani Jesúsbë cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesúsa Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an
aín nami chëquimicë 'insinan 'aisamaira oquin aín nami
chëquimicë uni anu 'iacëxa. A unin ca a mërai a tanáin rantin
puruni bëúnpucuquin Jesús cacëxa:
—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.
13 Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni
cacëxa:
—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.
Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.
14 Usaria pëxcutia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain.
Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote
ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin
Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa
quixuan camabi unin 'unánun.
15 Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni cax-
unma ca 'atan —quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë
ñucama 'imainun a 'insíncë uni pëxcucë aribi ñuiquin chan-
iocëxa. Usaquian chaniocëbë ca 'aisamaira uni Jesusan bana
ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icënu riquiancëxa. 'Insíncë
unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa.
16 Usaía ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa
Diosbë banai cuancëxa.

Nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Nëtë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca
fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana uni
'unánmicë unicamaribi anu tsócë 'iacëxa. Acamax ca Galilea
menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama
'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca
bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan
cushiocë Jesús 'iacëxa.
18 Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë
nirucuaínquinbi tancëma bacëtinu racácë bëacëxa. Bëquin ca
sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu
nanpáti 'ai —quixun.
19 Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsitsíruan, anun atsínmiti
'aíma 'iacëxa. Atsínmicasmaquin ca tapitinën buáruxun xubu
manánxun aín tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacëtinën

bëpáquin, anu 'icë unicama nëbëtsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa.
20 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.
21 Usaquian caia cuaquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.
22 Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?
23 'Ën cana uni ñucë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca cuantan —quixunribi cati 'ain.
24 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.
Caquin ca racábucë uni cacëxa:
—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.
25 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi.
26 Usai niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —quiax quicancëxa.

Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

27 Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
28 Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesúsbë cuancëxa.
29 Jesúsbë cuantancëxun ca Levitan, Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti 'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa uni camiacëxa. Camicëx uxun ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa.
30 Usaria isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?

31 Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëënia.

32 Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

33 Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nëtën Nucën Papa Diosbë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?

34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin biti nëtën caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain? Camina 'imitima 'ain.

35 Ësa ca. An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

36 Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima, anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia.

37 Ësaribi ca. Ui uníbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia.

38 Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

39 Bëráma chëcacë ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun sinánquin ca unin bëría chëcacë ñu 'aisama tania.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

1 Anun ñu mëëtima nëtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë
bain cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman
trigo bëru pëcëcë sirícaquin biquin, mëcënan shuquicëxa aín
ënxë xucatia piacëxa.
2 Usoia isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:
—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nëtën usaquin
'atima ñu 'ain?
3 Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca
Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë
cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana
a iscëma 'ain?
4 Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa
Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sac-
erdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën
'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë
unicama anribia pinun 'ináncëxa.
5 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu
mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mëcën bamacë uni mëpëxcüa
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

6 Anun ñu mëëtima nëtë itsin, anua judíos unicama
timëti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icë unicama bana
ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mëcën mëqueu bamacë uni
achúshi anu 'iacëxa.
7 A uni isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni-
cama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mëëtima nëtën
caraisa uni pëxcuia quixun ami manánuxun iscatsi quixun
Jesús bërúancëxa.
8 Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mëcën ba-
macë uni cacëxa:
—Nëri ai ca nëbëtsi ënu niracët.
Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa.
9 Anua nimainun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana
'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:
—Ësaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mëëtima nëtën cara
unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëëtima
nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun
isëshiti 'ic?
10 Ësaquin caxun atu ñachatancëxun ca Jesusan aín mëcënmi
ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.
Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa.
11 Usaquian 'aia isi xuamati nishi ca uisa caranuna Jesús oti
'ai quiax 'ësënani canancëxa.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Usa 'ain ca aín Papabë banai Jesús matánu cuancëxa.
Cuantancëx ca imë 'uxti tëai abë banacëxa.
13 Usai bananëquin ca pëcaracëbëtan axa ami sináncë uni-
cama timëxun, mëcën rabë 'imainun rabë caísquin —ënëcamax
ca 'ën 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ën xuti 'icë —quixun
cacëxa.
14 Acamax ca 'iacëxa Simón 'icëbia Jesusan Pedro caquin
anëcë, a 'imainun aín xucën Andrés, a 'imainun Jacobo
'imainun Juan, Felipe, Bartolomé,
15 Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonën bëchicë,
'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë,
16 a 'imainun Judas, Jacobonën bëchicë, a 'imainun Judas
Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia
(Mt 4.23-25)

17 'Unánminuxun a unicama caístancëx ca matánuax
taramëcëbutancëx me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira
uni Jerusalén, 'imainun Judea mecamanuaxribia ucë 'iacëxa.
'Imainun ca Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë me parúnpapa
rapasu, anu 'icë menuaxribia ucë 'iacëxa.
18 Acamaxa Jesusan bana ñuia cuati timëcamë'ëomainun ca
'insíncë unicamaxribi Jesusan pëxcunun quiax uacëxa. Timëtia
pëxcüanan ca Jesusan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi
pëxcüacëxa.
19 Jesusan aín cushínbi 'itsa uni pëxcucë cupí ca anu 'icë
'insíncëcaman —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun
sinani a ticanux tsitsíruacëxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncë
unicama pëxcüacëxa.

Uisai 'i cara uni cuëënti 'icë quicë bana
(Mt 5.1-12)

20 Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Mitsux ñuñuma 'aíshbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan
mitsu ainan 'aish aín nëtënu 'iti 'imicë cupí camina chuámarua
tani cuëënin.
21 Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain,
mitsúxmi panani bënëaxma 'inun ca Nucën Papa Diosan

mitsu 'inánti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani camina chuámarua tani cuëënti 'ain.
Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëënun 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.
22 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mitsumi nishanan, mitsu cuëënquinma 'atimaquin ñuianan, mitsun anëmibi 'atimati banacëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain.
23 Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa. Usaquin 'unani camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nëtënu abë upiti tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani, chuámarua tani cuëënti 'ain.
24 Usa 'aínbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mitsun ñu cupí cuëëncë 'aish, Nucën Papa Diosan nëtënuax cuëënti 'aíshbimi cuëëncëma cupí masá nuituirati 'ain.
25 Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan ñuñuma 'iti nëtë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.
Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëëni cuaicë 'aínbi ca anúnmi mitsux rarumati inti nëtë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirai inti 'ain.
26 Unicaman mitsu rabicëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana ñuixuncë unicama rabiacëxa.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana (Mt 5.38-48, 7-12)

27 Canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Usai 'iti 'aínbi cana 'ën banami cuatia ësaquin mitsu cain, axa mimi nishcë unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.
28 Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën Papa Dios a ami sinánun 'aquinun ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi 'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
29 Mia 'atimocëxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ësa ca. Mia bëtáshcacëxun camina 'aisa tania amoribia mi bëtáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin mi bicuancëxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain.
30 An mi ñu 'inánun quixun ñucácë uni a camina 'inánti 'ain. An min ñu buáncë uni a camina min ñu bëxuntëcënun quixun catima 'ain.
31 Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëëncë, usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.

32 An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu
nuibacë unicamaishi nuibacë 'ixun camina Nucën Papa Dios
upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi
usaribi oquin an a nuibacë uni nuibananquinia.
33 An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an mitsu
'aquincë unicamaishi 'aquincë 'ixun camina Nucën Papa Dios
upí oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi
usaribi oquin an 'aquincë uni 'aquiananquinia.
34 Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin
an ñucácëxun ñu 'ináncë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí
oquin cuëënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uni itsían
ñucácëxun ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'inánti 'icë —quixun
sinánquin.
35 Usa 'aínbi camina mitsun axa mitsumi nishcë uni
nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Unían mitsu ñu
ñucácëxun camina —anribi ca 'ë 'inántima 'icë —quixun
'unánquinbi, 'inánti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa
Dios, manámi 'icë, an cuëënun mitsu 'imiti 'icën. Mitsun
usaquin 'ai camina asérabi aín bëchicë 'aish an sináncësaribi
oquin sináncë 'iti 'ain. An ca uni 'aisama 'imainun an —asábi
ca —quixun a cacëma uni aribi ñu 'inánan 'aquinia.
36 Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin
nuibacësaribi oquin camina mitsúnribi unicama mitsua
nuibacëxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia
(Mt 7.1-5)

37 Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icë ca Nucën Papa
Diosan mitsuribi 'uchotima 'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi
uni, bëtsi uni castícanmicëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsuribi
'uchoquin castícantima 'icën. Uni itsíxa mitsumi 'uchacëxunbi
camina abë mëníonanquin manumiti 'ain. Usoquin 'aími unibë
mëníonania ca Nucën Papa Diosan mitsux ami 'uchacëxunbi
mitsun 'ucha tërënquin manuti 'icën.
38 Uni itsi camina ñu 'inánti 'ain. Mitsúnmi uni itsi ñu 'inánan
'aquincë 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsu ñu 'inánan 'aquinti
'icën. Mitsúnmi 'inánan uni itsi 'aquincësaribi oquin ca an
mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Unían uni itsían 'ináncëxun aín
burasanu tsëncaquin ñu purucësamaira oquin ca Nucën Papa
Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën.
39 Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icë quixun 'unánmiquin ca
Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai
'unánmiti 'ic? Buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti
cara quixun 'unanima a rabëtaxbi aman cuanx quininu ni-
pacëti 'icën.

40 Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni
'unáncësaribi oquin 'unanima. Usa 'aínbi ca an ñu 'unánmicë
unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.
41 Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mit-
sun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ësa ca. Bëtsi uníxa aín
bëru xaměnu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i
mo mitsun bëru xaměnu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi
unin bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu a sinánquinbi axa
mitsun bëru xaměnu 'icë i mo sinaniman?
42 ¿Mitsun bëru xaměnu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun
caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bëru xaměnu
'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain? Mitsun
pain mitsun bëru xaměnu 'icë i mo a bitancëxun camina upí
oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaměnu 'icë i sani chamaratsu
bixunti 'ain.

Uisa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icë quicë bana
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ësaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa
xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimix upí 'ima.
44 Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara
'aisama 'icë quixun. Cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma.
45 Iisaribi ca uni 'icën. Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu
ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma
'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mëúa
sinánc ësaribi oi aín cuëbitan banaia.

—Ësa ca —quixuan Jesusan rabë xubu ñuia
(Mt 7.24-27)

46 ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun
'ë caquinbi 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'aiman?
47 An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin
'acë uni ax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain.
48 Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nëmíonquin me
naëcë usaribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbëa baca 'itsaira 'ëia ami aín bai
tucanquicëbëbi ca a xubu upí oquin 'acë 'aish shaíquima.
49 Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana
quicësabi oquin 'acëma uni ax ca an masinu xubu 'acë unis-
aribi 'icën. 'Uí 'ibúcëbë, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai tucan-
quicëbë ca a xubu puxucuti 'icën. Usai 'i ca aín itácamaribi
tsasíbuti 'icën.

7

Romanu 'icë capitán Jesusan pëxcüa
(Mt 8.5-13)

1 Unicaman cuanun bana ñuixuntancëx ca Jesús Capernaúm
ëmanu cuancëxa.
2 Capernaúm anu ca Romanu 'icë capitán achúshi 'iacëxa. An
a capitán ñu mëëxuncë unix ca an nuibairacë 'aíshbi 'insíanx
bamatisa 'iacëxa.
3 Usa 'ain ca —an uni 'insíncë pëxcuti, Jesús, ax ca uaxa —
quiáxa raíri unicama quia cuaxun, capitanën judíos caniacëcë
uni raíri ñucáquin cacëxa:
—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mëëxuncë uni pëxcuia
unun 'ë caxunti 'ain.
4 Cacëx cuanxun ca capitanëan cacësabi oquin Jesús cacëxa.
Caxun ca ësaquinribi cacëxa:
—A capitán ax ca upí uni 'icën. Minmi aín uni a pëxcuxunti
ca asábi 'iti 'icën.
5 An ca nuxnu judíos unibu 'icë nu nuibaquin nuxnu anu
timĕti xubu nu 'amixuanxa.
6 Usaquian cacëx ca Jesús atubë cuancëxa. Cuanquían aín
xubu raraobiancëbëtan ca capitanën aín 'unáncë uni raíri
xuquin ësaquin Jesús camiacëxa:
—Mixmi 'ësamaira 'ain cana mibë sënĕnma 'ixun 'ën xubun-
umi unun mi camiman.
7 Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacëcëshi
mia canun can. 'Ën unimi 'ë pëxcuxuni unun quixun mi
camixunbi cana mi camitëcënin, anuaxbimi 'ën unia pëxcunun
quiax quinun.
8 Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana
'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ën bana
cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania.
—Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë
uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu
mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.
9 Usaía capitanën xucë unicama quia cuati cuëëni
cuainacëquin ca Jesusan an nuibiancë unicama cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia
cana judío uni achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ën suntáru —ca
cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —hibi iscëma
'ain.
10 Usaía 'icëbë xubunu cuantëcënquin ca capitanëan xucë
unicaman a ñu mëëxuncë uni asábi 'icë, pëxcúcë isacëxa.

Casunamëcë xanun tuá bamacëbi Jesusan baísquimia

11 'Itsama nëtë 'icëbë ca Naín cacë ëmanu Jesús cuancëxa.
Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira
uniribi abë cuancëxa.
12 Cuanx Naín ëmanu bëbaquin ca uni bamacëa, chupan
rabúncë, bacĕtinën buáncania isacëxa. A unin titax ca tuá

itsiñuma 'ianan casunamëcë xanu 'iacëxa. Abë ca 'aisamaira
uni Naín ëmanuax a catícabiani cuancëxa.
13 A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacëxa:
—Iánxma ca 'it.
14 Caí anu cuanquian anun buáncë bacëti mëëcëbë ca an
a buáncë unicamax niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan
cacëxa:
—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.
15 Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqui tsóracëti ba-
nacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë
'itëcënti 'icë —quixun aín tita cacëxa.
16 Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëëni ca unicamax Nucën
Papa Dios rabi quiacëxa:
—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni
aira ca ënëx 'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín
unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.
17 Usaquian Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë uni-
cama 'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicamanribi
cuacëxa.

An uni nashimicë Juanëan aín uni rabë Jesúsnu xua
(Mt 11.2-19)

18 Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë
unicaman Juan cacëxa.
19 Cacëxun ca Juanën aín uni rabë Jesúsnu cuantánun xuquin
ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina
asérabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna
bëtsíxa uti caínti 'ain?
20 Usaquian canun quixuan xucëx cuanx bëbaquin ca Jesús
cacëxa:
—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin
ësaquin mi canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina asérabi axa
utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa
uti caínti 'ai? —quixun.
21 Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë
pëxcüanan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüanan
bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa.
22 Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama
Jesusan cacëxa:
—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama
ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti
'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín
niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquimicë
'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë
uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa
Diosnan 'inux iëti bana cuatia.
23 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma
ca ax 'icë quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i

cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan
Juanën xucë unicama cacëxa.
24 Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca
Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin
cacëxa:
—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu
cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun
bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?
25 ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíira
'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama
ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë 'ianan
uisa ñu cara cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi
'ia.
26 ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën,
¿usa cat? Asérabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca
Juanën uni ñuixuncë bana 'icën.
27 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca
Nucën Papa Diosan Isaías cuënëomiacëxa, ësai quicë:
A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin
ca anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin,
camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun
sinanamiti 'icën.
28 Usaquin cuënëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë uni-
cama cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë
bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicama 'iásamaira Juan 'icën. Usa
'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax,
unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.
29 An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an
'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë,
acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —
quiax quiacëxa.
30 Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun
an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana
cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëëncëma 'ixun, Nucën Papa
Dios cuëëncësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama
tancëxa.
31 Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:
—¿Ënë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun
cana mitsu cati 'ain.
32 Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia
cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin
caia: Cuai chirini cuëënun nun paca banocëbëbi camina masá
sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan

caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan.

33 Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mëscú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.

34 Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun.

35 Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'iá

36 Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa.

37 Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'ininti ro a bëi uacëxa.

38 Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatërëanan tatsucucaquin 'ininti ron 'acëxa.

39 Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëëcë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsianxa. Ënëx ca xanu 'aisama 'icën.

40 Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.

Cacëxun ca cacëxa:

—Asábi ca, 'ë ca cat.

41 Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa.

42 Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni rabë a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina cuanti 'ain. Simón, ¿usa 'ain cara min sináncëx a uni rabë uinu 'icëxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëënti 'ic?

43 Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca.

44 Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón
cacëxa:
—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami
anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun
aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatërëanxa.
45 Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë
tatsucucaxa.
46 Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë
'axa.
47 Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina
'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aíshbi ca tërĕncë 'icë quixun. An,
'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icë quixun sináncë uni, ax ca aín 'ucha
tërĕncë 'aíshbi 'itsamashi 'ë nuibatia.
48 Ësoquin Simón catancëxun ca Jesusan a xanu cacëxa:
—Min 'uchacama ca tërĕncë 'icën.
49 Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abë tsócë unicamax
ratuti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Anbi ca 'ucha tërënia.
50 Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacëxa:
—'Ën min 'ucha tërĕnti sinani 'ëmi catamëti camina min
'ucha tërĕncë 'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

1 Usotancëxun ca Jesusan ëma chacamanu 'imainun ëma
chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icë unicama bana
ñuixunquin 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca —anúan Nucën
Papa Diosan 'ëmi catamëtia uni ainan 'imiti nëtë ca uaxa
—quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Usocëbë ca
aín 'unánmicë unicama mëcën rabĕ 'imainun rabĕ, acamax
abë niacëxa.
2 'Imainun ca bëtsi bëtsi xanu ñunshin 'atimañu 'icëbia
pëxcucë, acama 'imainun bëtsi bëtsi xanu 'insíncë 'icëbia
pëxcucë, acamaxribi Jesúsbë niacëxa. Acamax ca María, aín
anë itsi Magdalena, anuaxa mëcën achúshi 'imainun rabĕ
ñunshin 'atima chiquícë,
3 a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincë uni aín
xanu, a 'imainun Susana, acama 'imainun an Jesús ñu
'inánquin 'aquincë xanu raíriribi 'iacëxa.

Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

4 Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nëbĕtsiorati
timëcamë'ëocëxa. A unicamax ca 'itsa ëmanuax anu
riquiancëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin
ënë bana ñuiquin ësaquin cacëxa:

5 —An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai
cuanxa. Sacacëx ca raírinëx bainu nipacëaxa. Nipacëcë ca
unin amáxa. Usa 'icë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa.
6 Raírinëx ca maparañu menu nipacëaxa. Nipacëax coóxbi ca
a mexa cëxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa.
7 Raírinëx ca muxañu menu nipacëaxa. Nipacëax coi ca 'iru-
axa. 'Iruxunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma
'icën.
8 Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax
coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca aín bimi
'itsaira, cien, 'iaxa.

Usaquin catáncëxun ca Jesusan munuma banaquin cacëxa:

—An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi
sinánquin cuati 'icën.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

9 Uisai quicë cara ñu bëru 'apácë ñui quicë bana 'icë quixun
ca aín 'unánmicë unicaman ñucácëxa.
10 Ñucácëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uni itsían 'unániamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. 'Ën 'aia isquin ca atun
'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun
pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun
'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicësoquin bana
ñuixunin.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia bana

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

11 Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apácë uni ñui quicë bana ax ca ësai qui quicë 'icën:
Ñu bëru 'apácësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icën.
12 Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru, asaribi ca
bëtsi bëtsi uni 'icën. Aín pabitan cuaquinbia —asérabi ca usa
'icë —quixun sináncëbëma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu
sinani Nucën Papa Diosnan 'inux iëaxma 'inun quixun uni
ñunshin 'atimanën 'apun manumia.
13 Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri
uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati
cuëënquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín
nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë
ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan
bana 'acë cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocëxun,
tënëquinma a bana manuquin ënia.

14 Muxañu menua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën.
A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana
quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca
ënë menu 'icë ñuishi sinánan 'itsa ñuñu 'aish cuëënti sinani, ñu
bërúxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pëcëcëma,
usaribi a unicama 'icën.
15 Me upínua ñu bëru nipacëcë, usaribi ca raíri uni 'icën.
A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuacë 'ixun
aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara
ñu 'icëbëtanbi ënquinma a bana quicësabi oquin 'aia. Atux
ca ñu bëru me upínu nipacëax cotancëx canitancëxun tuaia
'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

Ca ësa 'icë quixun lamparín ñuicë bana
(Mr 4.21-25)

16 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun ñu tëmú an
bëpánun nanan anu 'uxti tëmúribi nantima 'icën. Usaquin
'aquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun,
anu lamparín nanti, anu nanti 'icën.
17 Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cua-
nunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën.
18 An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca
'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën.
Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni, a, an isa
'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan
manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacë banacama upí
oquin cuaquin, a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Ësaquian unicama bana ñuixuncëbë aí ca aín tita 'imainun
aín xucëantu anua Jesús 'icënu bëbacëxa. Bëbaibi ca 'aisamaira
unían anua Jesús 'icë a tsitsirucë 'ain, a 'uriishi 'iacëxa.
20 'Icë atu isquin ca unin Jesús cacëxa:
—Min titabë ca min xucëantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uicaman cara Nucën Papa Diosan bana cuanan aín bana
quicësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu
'icën.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Bëtsi nëtëan manë nuntinu 'iruia ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—Parúnpapa 'ucë manan cuanun ca cuan.
Cacëx ca cuancëxa.

23 Cuani ca Jesús nuntinu 'uxacëxa. 'Uxánbi suñúan upí 'icu-
atsinquin bëcaquin parúnpapa bëchuancëbë ca 'unpax manë
nuntinu 'iruacëxa.
24 Usaía 'icëbë racuëquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús
bësúnquin munuma cacëxa:
—Cananuna nanëtin, ca bësut.
Cacëx bësuquin ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan
bëchúnribi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan
nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.
25 Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Nucën Papa Diosan ca nu bërúanquin 'aquinia quixun
caramina sinaniman?
Cacëx ratuti racuëti ca atúxbi canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? An cacëxun ca suñúanënbi, bacánbi
aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa, cuchi bacamiquia
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Usaquiani Galilea me 'ucë manan cuantancëx ca Gadara
menu bëbacëxa.
27 Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'ati-
mañu uni anu 'icë ëmanuaxa ucë an Jesús mëracëxa. A unix
ca 'itsa baritian ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima 'ianan
xubunu 'ima anu uni maíncë anuishi 'icë 'iacëxa.
28-29 'Itsa oquian ñunshin 'atimanën 'amicëxun ñu 'aia
ca unin uni itsi ubíoxunma 'anun aín manë risin nëacëxa.
Usocëxbi ca manë risi tëcapabiani ñunshin 'atimanën 'imicëx
anu uni 'icëma menu usabii 'icë 'aish cuancëxa. Usa 'aísha
a mërai aín bëmánon rantin purúncëxun ca Jesusan ñunshin
'atima —ënë uninuax ca chiquit —cacëxa. Cacëx munuma
cuëncënquin ca Jesús cacëxa:
—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati
caramina 'ë ubíoin? 'Ë tëmëramixunma ca 'at.
30 Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:
—¿Uisa cara min anë 'ic?
Quia ca anu atsíncë ñunshin 'atimanëan 'itsaira 'ixun quim-
icëxun a unin cacëxa:
—'Ëx cana 'Ëxcuira caquin anëcë 'ain.
31 Cacëbëtan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nëmínra,
anu ñunshin 'atima 'icë, anu xuxunma 'anun quixun bënëquin
cacëxa.
32 Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi
bucucë isquin cacëxa:
—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.
Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa.
33 Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu
atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiquiani

abáquiani cuanx, cuëtúnuax parúnpapanu rëucubuti bacamiqui
cëñúacëxa.
34 Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiani
cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu
'icëcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa.
35 Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iaxa
quixun isi riquiancëxa. Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a
uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chiquícë a an isásama
'aish, chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish, Jesús tanáin tsócë
isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuëcancëxa.
36 Usa 'ain ca an iscëcaman uisai cara ñunshin 'atimañu uni
pëxcúaxa quixun axa riquiancë unicama ñuixuancëxa.
37 Ñuixuncëxun ca a mecamanu 'icë unicaman racuëiraquin
aín nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë
nuntinu 'iruquiani ca cuancëxa.
38 Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chiquícë uni an
abë cuancatsi quixun Jesús cacëxa. Cacëxunbi ca Jesusan
aín xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun
cacëxa.
39 Caquin ca ësaquin cacëxa:
—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min
aintsi 'ibucama uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcüaxa
quixun ñuixunti 'ain.
Usaquian cacëx cuanxun ca aín aintsi 'ibuishima a ëma
chanu 'icë unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun
ñuixuancëxa.

Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insíncë ñui quicë bana
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

40 'Ucë manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca
Jesús anuaxa cuanpuncë nëcë manan utëcëancëxa. Utëcënia
ca 'aisamaira uni parúnpapa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa.
41-42 Caíncëxa bëbaia ca anu judíos unicama timëcë xubunu
'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani a tanáin rantin
puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:
—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, mëcën rabë 'imainun
rabë baritiañu ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcui
camina 'ën xubunu cuanti 'ain.
Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira
ocëxa.
43 A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. A
xanux ca mëcën rabë 'imainun rabë baritia imia 'aíshbi aín imi
nëtëcëma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi rucuturuan roncëxun a cupíoquin
aín ñucama cëñuibi ca pëxcúama 'icën.
44 Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani,
a caxu cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë
nëtëacëxa.
45 Usai 'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mi ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caramina, uin cara 'ë ticaxa, quiax quin?

46 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcúaxa quixun cana 'ën sinanënshi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

47 Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërërui, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa.

48 Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

49 Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

50 Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.

51 Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë atsínun atsínmiquin, uni raíricama ëmáinshi bërúnun quixun cacëxa.

52 Usai xubunu atsínquian cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:

—Iánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.

53 Ësaquian cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bërí 'aíma 'icë —quixun 'unánquin ca 'usáncancëxa.

54 Usoquian 'usáncancëxunbi aín mëcënan mëínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:

—Xu xanu, ca nirut.

55 Usoquian cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbëtan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacëxa.

56 Usoia isi ca aín papa aín tita cuëëni ratúira ratúacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi iscë ñu ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

1 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun
rabë a timëxun cacëxa:
—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquíanan uni
'insíncëcamaribi pëxcunun cana 'ën cushi mitsu 'inanin.

2 Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi
catamëcë unicama ainan 'imiti 'icë —quixun unicama
ñuixuanan 'insíncëcama pëxcunun quixun aín 'unánmicë
unicama xuacëxa.
3 Xuquin ca cacëxa:
—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa,
piti, curíqui buanima camina ñancáishi cuanti 'ain. Rabë
camina ami pañuti chupa buántima 'ain.
4 Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi
camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa
utámainun.
5 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan
mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu
'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan
iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me
cupúcë tacabiani cuanti 'ain.

6 Usaquin caquian Jesusan xucëx camabi ëmanu cuanquin
ca anu 'icë unicama upí bana, anúan atux Nucën Papa Dios-
nan 'i cuëënun, ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni 'insíncëcama
pëxcüacëxa.

Juan, an uni nashimicë, ax bama
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

7 Unicaman Jesusan 'acë ñucama chanioia cuati ca Galileanu
'icë 'apu, Herodesnëx —ui cara ax 'icë —quiax sináncasmacëxa.
Raírinëx ca —Juan, an uni nashimicë, ax ca bamaxbi baísquiaxa
—quiax quiacëxa.
8 Raírinëx —Elías ca utëcëanxa —quimainun ca raírinëx —an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuan unicama achúshi sapi
ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiax quiacëxa.
9 Usai quicëbë sináncasmai ca Herodes quiacëxa:
—'Ënbi cana Juan tëbíscamian. ¿Usa 'aínbi cara a uni camabi
unin chaniocë ax ui 'ic?
Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu
utëcënxun atun 'acë ñucama Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cu-
atancëxun ca Jesusan Bëtsaida ëma 'urama anu aín 'unánmicë
unicama buáncëxa.
11 Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia
cuabiani, a nuibiani cuanx 'aisamaira uni anua Jesús 'icë
anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama
nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama
ainan 'imiti 'icë quixun ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca 'insíncë
unicama pëxcüacëxa.
12 Usaquin 'acëbëa bari cuabúcëbëtan ca aín 'unánmicë uni-
cama mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆, an anu cuanxun Jesús
cacëxa:
—Ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama
cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama
'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti
bitánun camina xuti 'ain.
13-14 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun ca piti 'inan.
Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín
'unánmicë unicaman cacëxa:
—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa
rabë̆ishi 'icën. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti
'ain.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.
15 Cacëxun ca unicama tsóbunun cacëxa.
16 Cacëxa unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi
páncëñun tsatsa rabë̆ bixun manámi bësuquin isquin Nucën
Papa Dios —asábi ca —catancëxun páncëñun tsatsa tucapaxun
aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama
'inánun quixun.
17 Jesusan 'ináncëxuan aín 'unánmicë unicaman mëtícacëxun
ca unicama camaxunbi puchá quin piacëxa. Puchá quin
piia sënë̆an ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë páncëñun tsatsa
aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆ caquí
buácaquin biacëxa.

Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca
(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)

18 Nëtë itsían Jesús aín Papa Diosbë banamainun ca aín
'unánmicë unicamaxëshi abë 'iacëxa. Anu 'icë ca Jesusan aín
'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:
—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?
19 Cacëxun ca cacëxa:
—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a
'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca

quia, mix ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuncë unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicë a 'ain.
20 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai
quin?
Quia ca Pedronën cacëxa:
—Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa
uti nun caíncë, a 'ain.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quia
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

21 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë
bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama
cacëxa.
22 Canan ca cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti
'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushi-
cama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax,
'ën bana cuaisama tani, 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë
uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë
nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
23 Usa 'ain ca anu 'icë unicama Jesusan ësaquin cacëxa:
—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi
catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.
24 Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi
sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi
ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma
uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax
Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.
25 Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca
Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish aín nëtënu abë 'itima 'icën.
Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën.
26 Ui unix cara 'ënan 'itimi rabianan 'ën bana quicësai 'itimi
rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish
cuantancëx 'ëxribi rabínti 'ain, 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx
aín ángelcamabë utëcëni.
27 Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni
raírinën ca bamacëma pain 'ixun 'ëmi catamëtia ainan 'im-
icëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icë quixun isti
'icën.

Jesús bëtsia
(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

28 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mëcën
achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtësa 'icëbë aín
'unánmicë uni raíri ëbiani Pedrocëñun Juan, Jacobo, acamaíshi
buani Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa.

29 Anu cuantancëx bëbatancëx aín Papa Diosbë banai ca
aín bëmánan bëtsiacëxa. Bëtsicëbë ca aín chuparibi uxuira
'aish ichu ichuquicë 'iacëxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo,
acaman isacëxa.
30 Usa 'icë isanan ca rabë uni, Moisés 'imainun Elías, Jesúsbë
banaia isacëxa.
31 Atun iscëx ca a uni rabëtax Nucën Papa Diosan cushían
ichúquin pëcacë nëbëtsi 'iacëxa. Usa 'aish abë banaquin ca
Jesús, unían bicëxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin cacëxa.
32 Usa 'ain ca 'uxcënan tënáncëxbi 'uxquinma Pedro
'imainun abë 'icë uni rabëtan Jesús bëtsicë isanan abë 'icë
uni rabë aribi isacëxa.
33 Moisésbëtan Elíasnën a ëbiania isquin ca Pedronën Jesús
cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun
achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun
Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati
'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacëxa.
34 Usaía quicëbëtainshi ca cuinan acama mapuacëxa. Usocëx
ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax racuëacëxa.
35 Racuëquin ca cuín mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ën nuibacë bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.
36 Ësai banaia cuatancëxuan iscëx ca Jesúsëshi anu 'iacëxa.
Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo,
acaman ui unibi ñuixuanma 'icën.

Ñunshin 'atimanën bërërumicë tuá Jesusan pëxcüa
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

37 Usaía 'ion pëcaracëbëa Jesús matánuax ubúcëbë ca
'aisamaira uni a bëñai cuancëxa.
38 A unicama achúshinën ca cuëníshquin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca is. Bëchicë itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin
camina 'ë pëxcuxunti 'ain.
39 Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca 'itsai cuëncëni aín cuñun
bacux bëanan aín namiribi nimëti bërëruia. Usaquin 'ai ca 'ën
bëchicënuax chiquítisama tania.
40 Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun
can, cacëxunbi ca 'acasmaxa.
41 Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi
'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin.
¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti
'ain? ¿Uitishi oi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain?

Usaquin caquin ca a uni —'ënu ca min bëchicë bët —quixun
cacëxa.

42 Cacëxuan bëcëxa aia ca ñunshin 'atimanën menu ni-
pacëmiquin aín nami nimëtia bërërunun 'imitëcëancëxa. Us-
aquian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínxun ca
Jesusan a tuá pëxcüacëxa. Pëxcuquin ca aín papa —ca asábi
'icën, ca 'iquin —quixun cacëxa.
43 Usaquin 'aia isi ca anu 'icë unicama —Nucën Papa Diosan
cushínshi ca Jesusan usaquin 'axa —quixun sinánan —aín
cushix ca bëtsi cushisamaira 'icë —quixun sinani ratúacëxa.

'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quitëcëan
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

An ca bëtsi unían 'acëma ñu 'aia quixuan unicaman
ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
44 —Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun
uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá 'ë ca unin an raíri uni 'aminun uni 'ináanti 'icën.
45 Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Atúan cuaxunma 'anun
ca Nucën Papa Diosan atu cuamiama pain 'icën. Usa 'ain
ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi aín 'unánmicë unicama
racuëacëxa.

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Jesusan 'unánmicë unicamax ca —uinu 'icë nucama
achúshinëxira cara nubë sënënma 'icë —quiax atúxbi
ñucacanánacëxa.
47 Ñucacanania atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi
bixun a rapasu nitsíancëxa.
48 Nitsínxun ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa, ñuumara ca,
quixun unin sinácë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia,
an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquin ca 'ëishima, 'ën Papa Dios,
an ënu unun 'ë xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma
uni itsi 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan bëtsi unibëtan
sënënmaira isia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana
(Mr 9.38-40)

49 Ësaquin Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë uni, Juan, an
cacëxa:
—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi
chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua
chiquinia isan. Isquin cananuna nubë nicëma 'icë, usoquin
'axunma 'anun can.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui
quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

51 Anúan aín Papa Diosnu cuantëcënti nëtë 'urama 'ain ca
Jesusan Jerusalénu cuantëcënti sináncëxa.
52 Cuanuxun ca uni raíri anpan rëcuënquiani cuanun xu-
acëxa. Xucëx cuanx Samaria menu 'icë ëma achúshinu bëbaxun
ca uinu cara Jesús aín 'unánmicë unicamabë 'uxti 'icë quixun
bariacëxa.
53 Bariabi ca anu 'icë unicaman —ax ca Jerusalénu cuania
—quixun 'unánquin aín ëmanu 'imiti cuëëanma 'icën.
54 Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobëtan Juanën Jesús cacëxa:
—¿Naínuax uxúan tsin atu cëñunun nu cati caramina cuëënin?
55 Cacëx cuainacëquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacëxa:
—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ënan 'ixunbi cam-
ina uisaira cara 'ën uni 'iti 'icë quixun 'unaniman.
56 Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana uni 'atimonux uáma
'ain. Atux upiti bucunun 'iëminux cana uacën.
Catancëx cuanx ca bëtsi ëmanu cuancëxa.

Abë cuainsa tancë uni raíri ñui Jesús quia
(Mt 8.18-22)

57 Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacëxa:
—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti
'ain.
58 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi
ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën
Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi
camina 'ëbë cuantima 'ain.
59 Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbë cuani
ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:
—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A
bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.
60 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë
uni maínun ëanan camina min, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa
Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.
61 Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:
—'Ëx cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu
'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.
62 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. An vaca bënën buáncëxuan me tucabi-
anmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia
isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'ati manuquin bëtsi bëtsi
oquin sináncë ax aín uni 'iisama 'icën.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

1 Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi
ëmanu bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca aín
'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë acama xuquinma,
uni raíri setenta caístancëxun rabë rabë, uinu cuanti cara an
sinánxa anu atux pain cuanun xuacëxa.
2 Xuquin ca cacëxa:

—'Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun
'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira
ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain
camina Nucën Papa Dios axa ëmi sináncë unicaman 'ibu, a
ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi
'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin.
3 Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëëçë
nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën
carnero binuxun bëaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi
nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian
sináncëbëbi camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë
'atimonantima 'ain.
4 Burasacëñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi
camina buántima 'ain. Bain cuani camina niracëax 'uran
unibë banatima 'ain.
5 Anumi 'iti xubunu atsínquin camina anu 'icë unicamaxa
chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
6 A xubunu 'icë unin mitsubë upí 'ixun mitsun bana cuati
ca mitsúxmi anu 'ain cuëëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca
mitsubë upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancë
unicamax usai 'itima 'icën.
7 Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibëquintima 'ain, anu
paínmi atsíncë xubu anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain.
Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu 'icë xanúan
mitsu 'ináncëxun piti 'ain. An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu
mëëmicë unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncë ñu
a piishiti 'ain.
8 Cuanx ëmanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana
cuaisa tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu
'inania a piti 'ain.
9 Camina anua 'icë 'insíncë unicama pëxcuquin, 'ëmi
catamëtia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nëtë ca
'urama 'icë quixun cati 'ain.
10 Cuanx ëmanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin
biquinma mitsun bana cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa
uni 'icë bai, anuxun ësaquin cati 'ain:

11 Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan
iscëx 'aisama 'icë quixun mitsun 'unánun cananuna nun tax-
acanua 'icë mitsun ëmanu 'icë me cupúcë tërënbianin. Nux
cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsmi catamëcëcama
Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë
quixun.

12 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama ca aín
bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castícancëxa.
Usamaira oquin castícancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu
bicëma cupí 'iti 'icën.

Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan (Mt 11.20-24)

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax
ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën
cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun
'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan
'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa
chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa.

14 Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën, Tiro
'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa
Diosan mitsu 'uchoquin castícanti 'icën.

15 Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin,
camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina
anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti
'ain.

16 Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia.
'Imainun ca an mitsun bana cuaisama tancë uni, an 'ën
banaribi cuaisama tania. An 'ën bana cuaisama tancë uni,
an ca Nucën Papa Dios, an ënë menu 'ë xua, aín banaribi
cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

17 Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman
ñuixunbëtsini utancëxun Jesús usoquian ñu 'acëcama ñuixunquin
ësaquin Jesús cacëxa:

—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanënbi nun bana cuaxa,
nun nu —ca chiquít —cacëx ca uninuax chiquíaxa.

18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Caná naínuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin
'atimanën 'apu Satanás naínuax nipacëtia cana isacën.

19 Camina 'unánti 'ain, 'ën cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu
'ináncë 'ain camina runu 'imainun nibanta amatibi asábi 'iti
'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa tania, tanquinbi ca ñunshin
'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima.

20 Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí
cuëëncësamaira oi camina mitsun anëcama ca Nucën Papa
Diosan nëtënu 'icë quiricanu 'acë 'icë quixun 'unani cuëëinra
cuëënti 'ain.

Jesús cuëëan
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëx upiti cuëënquin, aín Papa Dios cacëxa:

—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu
'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu
'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama
'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati
camina mix cuëëan.

22 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë
unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu
'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun
'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin
ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a
'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi
'unania.

23-24 Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun
atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu
unicamanribi, Cristo ca uti 'icë quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana
'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma
'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi
ca cuama 'icën. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acësaribi oquin, 'ën
ñu 'aia isanan 'ën uni bana ñuixunia cuacë unicamax cuëëinra
cuëënia.

Samarianu 'icë uni Jesusan ñuia
(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)

25 An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën ca
uisoquin caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin
Jesús ësaquin ñucácëxa:

—¿Añu carana 'ëx ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'inuxun 'ati 'ain?

26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Moisésnën cuënëo banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara
uisai quin?

27 Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima
sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi

oíshi 'iti 'ain. 'Ianan camina mixmi bërúancacësaribi oquin min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain".

28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina 'ë can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.

29 Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin amiribishi ñucátëcëncatsi quixun Jesús catëcëancëxa:

—¿'Ën aintsicama 'acësaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?

30 Cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó ëmanu cuanxa. Cuaniabi ca an ñu mëcamacë unicaman bixun aín ñucama bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa.

31 Usobiania an mëcamacë unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racácë mëraquin isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa.

32 Ratánbiania a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai amo racácë uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratáinshibianxa.

33 Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu 'icë uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racácë isquin ca an cuni a uni nuibaxa.

34 Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua tëacëcamaribi chupa sanin tëcërëcaxa. Usotancëxun anúan nicë aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi unin xubunu racánxa. Usoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa.

35 Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu 'ibu caxa: Ënë uni camina 'ë bërúanxunti 'ain. Bërúanquinmi ënë curíqui cëñuquin minanënribi 'aquinia cana utëcënquin mi cupíotëcënti 'ain.

36 Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni cacëxa:

—An ñu mëcamacë unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a ca rabë 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sináncëxun a unicama uinu 'icëinra racácë uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincësaribi oquin 'aquianx?

37 Usaquin cacëxun ca cacëxa:

—An aín aintsi 'aquincësaribi oquian axa racácë uni 'aquicë ax ca axira tsiancuatsini ucë uni a 'iaxa.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Usaribi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincësaribi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicë bana

38 Bain cuanía achúshi ëmanu bëbaia ca anu 'icë Marta cacë
xanun aín xubunu Jesús atsínmiacëxa.
39 'Atsíntancëxuan bana ñuixunia ca Martanën xucën, María,
axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin
cuacëxa.
40 Maríanëan bana cuamainun ca Martanën Jesusan bana
cuaquinma piti 'aruanan bëtsi bëtsi ñu 'acëxa. 'Aquin ca anu
cuanquin Jesús cacëxa:

—Caramina isiman, 'ën xucënan ca 'ë 'aquinima, 'ëinshi cana
ñu 'ain. 'Ëa ñu 'aquini unun ca cat.

41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bënëtin.
42 Usa ñucama 'ati asábi 'aínbi ca 'ën bana cuati, ax bëtsi ñu
'ati sináncësamaira oquin sinánti asábiira 'icën. Maríanën ca
usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ën a 'axunma 'anun catima
'ain.

11

Nucën Papa Diosbë banaquin ësaquin cati Jesusan ñuia
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Nëtë itsin aín Papabë banatancëxa sënënia ca aín 'unánmicë
uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Juanën ca aín 'unánmicë unicama Nucën Papa Diosbë
banati 'unánmiaxa. Usaribi oquin camina nuribi abë banati
'unánmiti 'ain.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosbë banaquin camina ësoquin cati 'ain:

'Ën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíira
'ain. —Usa camina mix 'ai —quiax ca camabi uni mi ñui
upí banáinshi banati 'icën. Aín 'Apu 'icëa camabi unin
mi rabiti cana cuëënin. Usaquian mi 'anun camina
'imiti 'ain. Min nëtënuxuan ángelcaman 'acësaribi oquian
ënë nëtënuxun unicaman mix cuëëncësabi oquin 'ati
cana cuëënin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain.

3 Bërí nëtën camina nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain.
4 Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama
sinánquinma manucë 'ain camina nuxnu 'uchacëcama nu
tërënxunquin manuti 'ain. Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu
'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain.
5-6 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Micama achúshinëx camina axa mibë
nuibanancë unin xubunu imë naëx cuanxun cati 'ain: Mix
camina 'ëbë nuibanancë uni 'ain. Axa 'ëbë nuibanancë uni itsi
ca 'uracëox ubaiti bërí bëbaxa. 'Aínbi ca a 'ën 'inánti piti ñu 'aíma
'icën. ¿Usa 'ain caramina a piti ñu a 'inánun 'ë 'inántima 'ain?

7 Cacëxunbi ca unin aín xubu mëúxun mi cati 'icën: 'Ë
ubíoxunma ca 'at. Xëcuë ca xëpucë 'icën. 'Imainun ca 'ën
bëchicëcama 'ëbë 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani
niruiman.
8 Catancëxunbi ca mibë nuibanancë cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ëma ubiotëcënia —quixun sinani niruxun
min cuëëncë ñucama mi 'ináanti 'icën.
9-10 Usa 'ain cana 'ën mitsu cain, ui unin cara Nucën Papa
Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ënëx
ca ësa 'icën: Bari bariquin ca unin ñu mëraia. 'Imainun ca
unían bëtsi unin xëcuë taxcaia cuaquin a xubunu 'icë unin
xëocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca
mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëëncë ñu
mitsu 'axunti 'icën.
11 ¿Mix aín papa 'ixun caramina min bëchicënëan mi pán
ñucácëxun maxax 'ináanti 'ain? Camina 'ináantima 'ain. ¿Tsatsa
mi ñucácëxun caramina runu a 'ináanti 'ain? Camina 'ináantima
'ain.
12 ¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina nibanti 'ináanti 'ain?
Camina 'ináantima 'ain.
13 Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu
'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu
'icë, an a ñucácë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'ináanti
'icën.

Anun ñunshin 'atima chiquíanti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

14 An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a
uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa
banaia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa.
15 Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë
uni raírinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë
unin ñunshin 'atima chiquinia.

16 Quimainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin
caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanënbia unin iscëma ñu
naínu 'anun quixun cacëxa.
17 Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin
cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën
cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë
unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucui bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë
nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia.
18 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás,
Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima
chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin
'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an

'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.

19 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun.

20 Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

21 Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananti ñuñu 'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë uníbi aín ñu bicuantima 'icën.

22 Usa 'aínbi ca asamaira cushi uni uquin a mëëquin ñusmoquin axa anun 'acanancë ñucama, amia catamëcë, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama mëtícaquin 'ináti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

23 Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

Anuaxa chiquícë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan (Mt 12.43-45)

24 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania, —anuax 'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun.

25 Sinánbia cuani bëbaquinbi ca xubua unin maënquin mëníocëx upí usaribi 'icë a unin nuitu isia.

26 Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia.

Asérabi upí sinánñu 'aish cuëëinra cuëënti

27 Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinën munuma banaquin Jesús cacëxa:

—An tuutancëx bacënxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

28 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni, axira 'ën titaxa cuëëncësamaira oi cuëënti 'icën.

'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acëma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

29 'Itsa unia ricuatsini timëcamë'ëocëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bërí bucucë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

30 Nínive cacë ëma chaira anu 'icë unicaman ca Jonasan Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunia cuacëxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën ënë menu 'icë unicama Nucën Papa Dios quicë bana ñuixunin.

31 Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu, ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëënquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënua bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, a xanun Salomónën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucucë unicama 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

32 Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonasnën Nucën Papa Dios quicë bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucucë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

Cristonën ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicë bana
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë uníbi ca lamparín bimitancëxun xubu amo unëquin nanima. 'Imainunribi ca bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun bimitancëxun anu lamparín nanti anu nania.

34 Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usa 'aínbi camina

an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain.
35 Usa 'ain camina —anun 'ën sinan upí 'iti ca 'aíma 'icë —
quixun sinánti rabanan bërúancati 'ain. Min —anun 'ën sinan
upí 'iti ca 'aíma 'icë —quixun sináncë 'aish camina Nucën Papa
Diosan sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu
nicësa 'ain.
36 Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosmi sinania an 'imicëx
min sinan upí 'ixun Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin
sinanin. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin upí oquin
ñu 'ati 'ain, lamparínëan pëcacën isquin upí oquin ñu 'acësaribi
oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

37-38 Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinën Jesús
aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx
bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun
quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën.
Mëchucatíma ca mesanu pi tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca
fariseo unin —¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? —quixun
sináncëxa.
39 Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—Mixmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni
'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun
quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chu-
cain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu
sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun
sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin.
40 Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unan-
iman, an ñutë 'acë uni an ca aín namë̌ 'acësaribi oquin aín
caxuribi 'aia quixun?
41 Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama
nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu
'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti
'icën.
42 Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:
—Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara
oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios
anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi
anun nëish ocë robi mësú 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa
'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa
oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmi upiti sinánan upí sinánñu
'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mit-
sun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro
mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

43 'Ianan camina anu judíos unicama timëti xubunu uni-
camabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi
cuëënin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Ianan camina
anuxuan unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin —ax ca
nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënin.
Usaími 'iti cuëënquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë
usoquin mitsu 'ati 'icën.
44 Mitsux camina cëmëntapun 'ain. Anu uni maíncë
meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca
uni raírinëx anun niquin —uni bamacë ca anu maíncë 'icë —
quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían
mitsun nuitu 'unánquinma upíisa quixun sináncë 'aíshbi cam-
ina mitsun nuitu mëú upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëënquinma
ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati
'icën.
45 Usaquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë
'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:
—Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.
46 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara
oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo ba-
naishima mitsúnbi sináncë banaribi camina unicamax isa
usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a
banacamax mitsúxmi quicësabi oi 'iisama 'icën. Mitsúxribi
camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquian
'anun camina unicama 'aquiniman.
47 Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën.
Mitsun raracaman 'acëa an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun
mëníoin.
48 Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax
isa upí 'icë quixun camina sináncani quixun, camabi unin
'unania.
49 Nucën Papa Dios an camabi ñu 'unáncë 'aish ca usaía
'icëma pan 'ain, ësai quiacëxa: “'Ën unicama raíri 'ën bana
'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama
'unánminun 'imiabi ca unin raíri 'anan raíri bëtsi bëtsi oti 'icën”.
50 Usoquin 'ati ca ënë nëtënua bërí bucucë unicamax 'icën.
Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi oquin 'ain.
51 Abel pain ca 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman
an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi
bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían ca raírinënribi 'acëx Zacarías
ax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasu bamacëxa.
Mitsun raracaman 'ásaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain
ca atu 'ásaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsu castícanti 'icën.
52 Ësaquinribi ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëti 'ixunbi camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bëtsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancë 'ixun, an a bana uisai quicë cara quixun 'unántisa tancë unicaman-ribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icë isquin ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

53-54 Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocëxa.

12

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

1 Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain bëtsibë bëtsibë cháca nancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. Ësai quiquin cana ësoquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain.

2 Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën.

3 Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imë uni itsi ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami mit-sun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun ëmánxun ñuicë 'iti 'icën.

Uimi cara uni racuëti 'icë quiáxa Jesús quiá bana (Mt 10.28-31)

4 'Ëbë nuibanancë unicama, cana mitsu cain, an uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bëru ñunshin bamamitima 'icën.

5 A unicamamimi racuëtima 'aínbi cana uimi caramina racuëti 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan uni manë tsi anua 'inun 'imiti, amishi camina racuëti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, camina asérabi ami racuëti 'ain.

6 'Isáratsu ca, cupíma 'icë, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin mëcën achúshi biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi manuima.

7 An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu

bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuĕtima 'ain.

—'Ëx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni (Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui —'ëx cana Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'ën, aín ángelcaman cuamainun, Nucën Papa Dios —ax ca 'ën uni 'icë —quixun cati 'ain.

9 Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini —'ëx cana Jesusan unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aín ángelcaman cuamainun —ax ca 'ën unima 'icë —quixun Nucën Papa Dios cati 'ain.

10 Axa, uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërĕnti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima.

11 Unin mitsu anu judíos unicama timĕti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuĕquin —uisai carana quiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain.

12 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbëtanshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

'Itsaira ñuñu 'iti sinántima bana

13 Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'ën papocën aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën apan an a ñucama raíri 'ë 'inánun cati 'ain.

14 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mëníotima 'ain. Ax ca 'ën 'atima 'icën.

15 Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuëënti 'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi cuëënti rabanan bërúancati 'ain.

16 Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bëru 'apácëx canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'iaxa.

17 A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ënë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu carana 'ati 'ain? quixun.

18 Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icën. Acama tëncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'ën ñu bimicama 'imainun 'ën ñu itsiribi nanti 'ain.

19 'Atancëx cana quiti 'ain: Cana bucúan, ënë ñucama 'itsa
'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cëñútima 'icën. Usa 'ain cana
tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëëinshiti 'ain.
20 Usaquian sinania ca Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma
uni camina mix 'ain. Ënë ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë
cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca minanma 'iti
'icën.
21 Caxun ca Jesusan cacëxa:
—Usaribiti ca, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati
sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúancë bana
(Mt 6.25-34)

22 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caram-
ina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima
'ain.
23 Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chu-
pasamaira camina mitsux 'ain. An mitsúxmi ënë nëtënu tsóti
oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami piti ñu mitsu
'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.
24 Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi
bucunuxun bitsima. An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma
'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti 'inania. An
ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti
'inánti 'icën.
25 Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi
canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.
26 ¿Mitsux usai 'itima 'aíshbi caramina uisacatsi bëtsi ñucama
sinani masá nuitutin?
27 Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa
onuxun risi oímabi upíira upí 'icën. A ro uacama sinánquin
cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan
chupa upíira upí pañucë 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira
upí 'iáma 'icën.
28 Upíira upí 'itancëxbia xanania unin tsin nëëncëx ca a ro ua
cëñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí
'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira
oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux
usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi
catamëcëma 'ain.
29 Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xëati 'ai
quixun camina bënëti masá nuituquin sinántima 'ain.
30 An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi
sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A
unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Diosan 'una-
nia, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax
bucuti 'ai quixun.

31 Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëëncësabi oquin pain
'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti
ñucama aribi mitsu 'ináanti 'icën.

Aín nëtënuax Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti bana
(Mt 6.19-21)

32 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Mitsux camina 'ënan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca
mitsux ainan 'ianan aín nëtënu abë 'iti Nucën Papa Dios
cuëënia. Usaquin 'unani camina racuëtima 'ain.
33 Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni
'ináanti 'ain. Ënë nëtënuaxa 'icësai ca Nucën Papa Diosan nëtë
naínu 'icë ñucamax 'atimati cëñutíma, an ñu mëcamacë uni ca
'aíma 'icën, 'imainun ca an cëñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icën.
Usa 'ain camina mitsux ñuñushi 'iti sináanquinma ax cuëëncësabi
oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nëtënu abë 'icë ca
an mitsúnmi a cuëënminuxun 'acëcama cupíoquin chuámarua
aíshmi xënibua 'aínbi cuëënun mitsu 'imiti 'icën.
34 Uisa ñun cara cuëënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë
nëtënu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa
'aínbi ca an Nucën Papa —Diosan a cupíoquin aín nëtënuxun
chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios cuëënun ax
cuëëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

35-36 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uníxa an xanu bicë unin
camicëx, abëtan pi cuanx utëcënia ca an ñu mëëxuncë uni-
caman cainia. Caínquin ca an uni ñu mëëxuncë unicama an
ñu mëëxunuxuan pañucë chupa pañuanan lamparíncama upí
oquin bimitancëxun nania. Usoxun caíncëx uquian, xëcuë tax-
caia ca cuëënquin bënënquinshi atsínmiquin xëocaia. Usaribiti
camina mitsux 'iti 'ain, 'ëx aia caini.
37 A caíncëxuan an ñu mëëmicë unicaman 'uxcëma 'icë
mëracëx ca an uni ñu mëëxuncë unicamax cuëëinra cuëënti
'icën. Cuëënia ca an atu ñu mëëmicë unin mesanu tsónun
caquin piti 'ináanti 'icën. Usaquin 'acëx ca an ñu mëëxuncë
unicamax cuëëinra cuëënti 'icën. Ca usai asérabi 'iti 'icën.
38 Imë naëx uanan pëcarati 'urama uquian a ñu mëëxuncë
unin 'uxcëma mëracëx ca an a uni ñu mëëxuncë unicamax
cuëëinra cuëënti 'icën.
39 Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun
ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntsianxa.
Caíncëx uáxa ñu mëcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun
xubu 'ibun atsínmitsianma.
40 Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti
'ain. Bërí ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti
'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

An upí oquin uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an upí oquinma uni mëëxuncë uni
(Mt 24.45-51)

41 Usaquian cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Nuinshi cuati caramina bëtsi bana ñuicësoquin ënë bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

42 Cacëxun ca ësoquinribi Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa.

43 Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca, an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia 'iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuëënti 'icën.

44 Ësoquin cana asérabi 'ën mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain.

45 Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia quixun sinánquin abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan xëai paënti 'icën.

46 Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën.

47 An uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë unix cuëënia quixun 'unánquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati sináncëma 'ixun ax cuëëncësabi oquin 'axuncëma uni ax ca 'aisamaira oquin mëëquin castícancë 'iti 'icën.

48 Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mëëmicë uni cuëënia quixun upíira oquin 'unáncëma 'ixun upí oquin ñu mëëxuncëma uni ax 'itsamashi oquin mëëquin castícancë 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu 'axunti 'icë —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuëënia, unían uni itsi 'itsa curíqui 'inántancëxun, —an ca 'ë upí oquin ñu mëëxunti 'icë —quixun sináncësaribi oquin.

Usai 'ia ami catamëcëma unicamax Jesucristomi catamëcë unicamami nishti bana
(Mt 10.34-36)

49 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx uá cupí ca unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishanani tsuáquiruti 'icën. Usai 'i unicama bënëtishi tsuáquirutibi ca 'ia.

50 Usai 'ia 'inun cana 'ën pain 'aisamaira oquin tëmëraquin
paë tanti 'ain. Usaquin 'ën tëmëraquin paë tanti ashi
sënëoncatsi cana bënëtin.
51 ¿'Ëx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti
'icë quixun caramina sinanin? 'Ën cana mitsu cain, ca usama
'icën. 'Ëx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa
'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishti 'icën. Usa 'ain ca
unicamax bëtsibë bëtsibë cuëbicanani nishananti 'icën.
52 Achúshi xubunu mëcën achúshi uni 'aish ca rabë 'imainun
achúshinëx rabëmi nishti 'icën. Usaribiti ca rabëtax rabë
'imainun achúshimi nishti 'icën.
53 Aín papax ca aín bëchicë bëbumi nishti 'icën. 'Imainun ca
aín bëchicënëx aín papami nishti 'icën. Aín titax ca aín xanu
tuámi nishti 'icën. 'Imainun ca aín tuacëx aín titami nishti
'icën. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icën. 'Imainun ca aín
ñu xutax aín ñemi nishti 'icën.

Naí isquian, uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun unin sinánti bana
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Anúan bari cuancë anua nëtë cuin isi camina
mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icën. Quiáxmi quicësabi oi ca
'ibutia.
55 Ënë nëtënuax suñu bëquicëbë camina mitsux quin, bërí ca
bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ia.
56 Naí 'imainun me isquin camina uisai cara nëtë 'iti 'ia
quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi caramina uisa cupí
'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi
'unaniman, 'ëx cana asérabi mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai
quixun. Usaquin 'unántsinxunbi —usa ca —quixun 'unántisama
tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana
(Mt 5.25-26)

57 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi
mëníonaniman?
58 Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx,
bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti
'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami
manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë
'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti
'ain.
59 Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi
quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi
camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina
min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë
mëníonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

1 Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús
ësaquin cacëxa:
—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'ináṅti aín
'aracacë ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ra-
pasunuxun rëtia ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amiaxa.
2 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca
Galileanu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun?
3 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun
'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos unicamax
'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.
4 ¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcëira, ax atunu
rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusalénu 'icë
uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin?
5 'Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun
'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina atúxa 'icësaribiti bamai
cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicë bana

6 Catancëxun ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Aín naënu 'apácë i, cara tuaxa quixun isi
cuanxunbi ca naë 'ibun tuáñumoxa.
7 Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naë bërúancë uni caxa:
—Rabë 'imainun achúshi baritian cana, ënë in cara tuaxa
quixun isquinbi tuáñumoin. Tuaímabi ca ñancábi anu nitsaxa.
Usa 'ain camina rëti 'ain.
8 Cacëxun ca an naë bërúancë unin caxa: Cara tuaia quixun
isti camina ënë barínshi ënti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin
mëníoquin ñuinacan pui tabucunti 'ain.
9 Usaquin 'acëxun sapi ca bari itsin tuati 'icën. 'Acëxunbia
tuaíama camina 'ë rëmiti 'ain.

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan catúbucë xanu

10 Anun ñu mëëtima nëtën ca anu judíos unibu timëti
xubunuxun Jesusan bana ñuixuancëxa.
11 Ñuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insíncë
anu 'iacëxa. A xanux ca ñunshin 'atimanën 'imicëx catúbua
'aish chairucëma 'iacëxa.
12 Usa 'icë isquin cuënxun ca Jesusan cacëxa:
—Min 'insin ca nëtëaxa, camina pëxcúcë 'ain.
13 Caquian ramëcëxëshi ca chairui asábi 'iacëxa. Usai 'iquin
ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.
14 Usa 'aínbi ca Jesusan anu ñu mëëti nëtën xanu pëxcüan,
axa anu judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu nishacëxa.
Nishquin ca anu 'icë unicama cacëxa:

—Anun ñu mëëti nëtëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'icën. Anun ñu mëëtima nëtën camina utima 'ain, anun ñu mëëti nëtëinshi camina pëxcucë 'inux uti 'ain.

15 Quia ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina cëmë 'ain. Mitsux, 'aracacë ñuina tëcërëcacëñu 'ixun, camina nëtë camabi 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënribi min ñuina 'unpax 'anun xëxánu buanin.

16 ¿Mitsun ñuinami usoquin 'acë 'ain carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnën rëbúnqui 'icë, ñunshin 'atimanën 'apun dieciocho baritian 'insínmicë xanu, ënë anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi pëxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.

17 Usaquian cacëx ca axa Jesúsmi nishcë unicamax rabíancëxa. Rabínmainun ca uni raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acëcama isi cuëëancëxa.

Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic? ¿Uisa ñuribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain?

19 Ënëx ca ësa 'icën. Mostaza bëru chamaratsu a ca unin bixun aín naënu 'apatia. 'Apácëx cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacaman anu noia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicë bana
(Mt 13.33)

20 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic?

21 Uisoquin cara 'ati 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicë bana
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalénu cuani, ëma chacamanu cuanan, ëma chucúmacamanuribi cuanquin ca anu 'icë unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacëxa.

23 'Unánmicëxun ca uni achúshinën ñucáquin cacëxa:

—¿Axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

24 —Bai chucúma anun atsínti ca sinan. Cana asérabi mitsu cain, 'itsa unix ca anun atsínti sinanibi anun atsíntima 'icën.

25 Ësa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xëcuë xëputi 'icën.
Xëpucë camina mitsun ëman nixun xëcuë taxcaquin —nu ca
xëócaxun —quixun cati 'ain. Cacëxunbi ca mitsu cati 'icën:
Uinuax ucë caramina mitsux 'ai quixun cana 'unaniman.
26 Cacëxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibëtan
pianan xëan, min camina nun ëmanuxun nu bana ñuixuan.
27 Cacëx ca quiti 'icën: Cana mitsu can, uinuax ucë caramina
'ai quixun cana 'unaniman. Ñu 'atima 'acë 'aish camina
mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.
28 Usoquin 'ën cacëx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob,
acama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicamaxa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ëbë 'ain, mitsux
anuma 'aish masá nuituirai bënëti inti 'ain.
29 'Imainun ca 'aisamaira judíosma uni aucüaxa bari urucë
amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi 'imainun camabi
nëtënuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamëcë 'aish Nucën
Papa Diosan nëtënu tsotax chuámarua 'aish cuëënti 'icën.
30 A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a
ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a unicamaxa
cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa cha 'icë unicama
a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.

Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian
(Mt 23.37-39)

31 A nëtënbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús
cacëxa:
—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina
bënëtishi ënuax cuanti 'ain.
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain,
cana 'ën 'acësabi oquin ñunshin 'atima unicamanua chiquíanan
'insíncë unicama pëxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama
sënëonti 'ain, bërí, imëishi, pëcaratëcëncëbëtanribi nëtë camabi
'ën 'acësabi oquin 'aquin.
33 Usaía Herodes quicëbëbi cana bërí cuanan imëishi
cuanan pëcaratëcëncëbëribi cuani Jerusalénu cuanti 'ain.
Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bëtsi ëmanuax
bamaima Jerusalénuax bamai cuanti 'ain.
34 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina
an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan
a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mit-
sun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu
nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama
cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana
mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina
mitsux cuëëncëma 'ain.

35 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

14

Jesusan aín quisi 'imainun aín pëñan uácë uni pëxcüa

1 Anun ñu mëëtima nëtëan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunuxun pi cuancë ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa.
2 Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uácë anu 'iacëxa.
3 A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unánquin unicama 'ësëcë unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:
—¿Anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?
4 Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uácë uni pëxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacëxa.
5 Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun burro, mitsun vaca bënë, anua 'unpax biti naëcë quininu nipacëtia bënënquinshi biquinma isëshiti 'ain? Isëshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?
6 Ësoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

7 Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ësaquin atu cacëxa:
8 —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsotanbi sapi ca aribia camicë 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icën, anu tsónux.
9 Ucëbëtan ca an mi camicë unin minu uquin mi cati 'icën: Ënë uníxa ënu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain.
10 Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócë ca an mi camicë unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoti cuanti 'ain. An mi camicë unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën.

11 Usaribi oquin ca anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —
quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni itsicam-
abëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti sinani
rabícëma uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.
12 Catancëxun ca an a camicë uni Jesusan cacëxa:
—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë
unicama 'imainun min xucëantu 'imainun min aintsi 'ibu-
cama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain. Usa
unicaman bëtsi nëtën miribi pi unun camicë 'aíshmi atubë
cuëëniabi ca Nucën Papa Diosan mi upí isima.
13 Usa 'ain camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama
'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti
bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain.
14 Usa unicaman ca min 'acësaribi oquin miribi pi cuanun
quixun camitima 'icën. Camicëma 'icëbi ca an iscëxmi upí
'icë, anúan bama unicamax baísquiti nëtë 'icëbëtan Nucën Papa
Diosan aín nëtënuaxmi cuëënun mi 'imiti 'icën.

Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan
(Mt 22.2-14)

15 Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinën Jesús
cacëxa:
—An Nucën Papa Diosan nëtënuxun aín unicamabëtan picë
uni ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri
'amiquin, pi unun quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa.
17 Usaquin piti mëníocë 'ain ca xutëcënquin ësaquian camicë
unicama catánun quixun caxa: Piticama ca mëníocë 'icën. Usa
'ain ca camáxbi pi ucan.
18 Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama
tanquin a paían cacë uni an ësaquin caxa: Cana mibë cuanti
'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa 'aish cana
mibë cuantima 'ain.
19 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana
mëcën rabë vaca bënë maruan, a cana uisa cara quixun isi
cuanin. Usa 'aish cana mibë cuaniman.
20 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu
bitsin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain.
21 Usaía quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu cuantëcënxun
an a ñu mëëmicë uni ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi
unicama quiaxa quixun. Ñuixuncëxun cuati nishquin ca
an ñu mëëxuncë uni xutëcënquin caxa: Camina bënëtishi
cuantëcënquin ëmanu 'icë bai chacamanu 'imainun bai
chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma unicama
'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti
bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama bëti 'ain.

22 Caquian xucëx cuanx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin
caxa: Minmi 'ë cacësabi oquin cana unicama bëan, camáxbi ca
uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsícëma pain 'icën.
23 Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai cha-
camanu cuanan a rapasu 'icë mecamanu cuanquin camina
uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa
unia 'ën xubunu atsini buáquiti cana cuëënin.
24 'Ën cana mitsu cain, a pain 'ën camicëxbia ucëma unica-
man ca 'ëbëtan pitima 'icën.

An aín cuëëncësa oishi 'iti ëncë uni axa Cristonan 'iti

25 'Aisamaira uníxa abë cuania ca a isi cuainacëquin Jesusan
ësoquin cacëxa:
26 —Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita,
aín xanu, aín bëchicë, aín xucën, aín chirabacë, acama
nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ianan ca ax upiti
tsótishi sinanima 'ëmi sinani 'ëx cuëëncësabi oishi 'iti 'icën. Ui
unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ën uni 'itima 'icën.
27 An asérabi 'ëmi catamëquin a 'ai bamanuxunbi 'ëmi
catamëti bana quicësabi oquin 'acëma uni, ax ca 'ën uni 'itima
'icën.
28 Ënëx ca ësa 'icën: Torre ënën ménma chaioruquin 'aisa
tanquin ca 'anuxun pan unin upí oquin sinánquin añu ñucama
cara a 'ati maruti 'icë quixun sinánan uiti curíquibëtan sënën
cara a ñucaman cupí 'icë quixun sinánti 'icën. Cara aín curíqui
a ñucama maruti sënënti 'icë quixun ca isti 'icën.
29 Upí oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama
'atancëxunbi anun aín cënë 'imainun aín mascuan 'aticama
maruti 'aíma 'ain, aín torre ancëcasmati 'icën. Sënëoianma isi
ca an a iscë unicamax a uni ñuixun 'usani quiti 'icën:
30 Torre 'aquinbi ca a unin ancëcasmaxun ëanxa.
31 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:
—Ësaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabë
'acananun xucëma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —
¿cara 'ën suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama
veinte mil 'icë, abë 'acananquin ñusmoti 'ic? —quixun sinánti
'icën.
32 Usoquin pain sinánquinbi —ca 'atima 'icë —quixun
sinántancëxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acanantima
'ai —quixun, 'uracëo 'apu itsi a camiti 'icën.
33 Usaquin ñuiquin cana ësaquin mitsu 'unánmin, an ax
cuëëncësari 'iti ëinsama tanan aín ñucama cuëënquin ëinsama
tancë uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën.

Mucañuma tashi ñuicë bana
(Mt 5.13; Mr 9.50)

34 Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën.
35 Mucotëcëncëma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icën. Ñu 'apácë tanáin tabucunuxun ñun puicëñun mëscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicëñun mëscucëxbi ñancáishi 'icën. Usa 'icë ca unin putia. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

15

Axa nëtĕcë carnero ñuicë bana
(Mt 18.10-14)

1 An 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuia cuati anu cuancëxa.
2 Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax nishi canancëxa, ënë unin ca 'uchañu unicamabë timĕxun abëtan piia.
3 Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën.
4 ¿Uinu 'icë micama achúshinën cara cien carneroñu 'aínbia achúshi nëtëtia baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an anu uni 'icëma menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtĕcë a mëranuxun bariti 'icën, ¿usa cat?
5 Bariquin mëraxun bitsi cuëënquin ca a 'iábëtsinti 'icën.
6 'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtĕcë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëënti 'ain.
7 Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín ángelcamaxribi cuëënia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëëncësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aíshbi sinanati ami catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëënia.

Curíqui nëtĕcë Jesusan ñuia bana

8 Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabĕ curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nëtĕmixun lamparín bimixun, mëranuxun munu upí oquin baritima 'ic?
9 Barixun mëraquin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nëtĕcë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëënti 'ain.
10 'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aíshbi sinanati Nucën Papa Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëënia.

Aín papan 'ináncëxuan bëná unin curíqui cëñua bana

11 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabë̈ bëchicëñu 'iaxa.
12 Aín bëchicë 'anácanën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa 'ënan 'iti ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'inánti 'ain. Cacëxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín bëchicë rabë̈ 'inánxa.
13 'Ináncëx ca 'itsamashi nëtë 'icëbë aín 'anácanëx aín ñucamacëñun aín curíqui mëníobiani 'ura 'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëëncësari 'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa.
14 Usoquin cëñutancëx ca, a nëtënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish panancëbë, a bëná uníxribi panancëxa.
15 Usa 'aish ca a nëtënu 'icë cuchiñu uni a ñu mëëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácëxun ca aín cuchia pastonuxun bërúanun quixun caxa.
16 Cacëxun ñu mëëxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icë unínbi piti 'ináncëma 'icën.
17 Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancëx sinanaquin ca sinánxa: 'Itsaira ca 'ën papan ñu mëëmicë uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icë atun puchá̈quin piia. Piti 'itsanuxuan atun puchá̈quin pimainun cana 'ëx ënuax 'acëñuma bamain.
18 Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain. Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati 'ain: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan.
19 Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain. An mi ñu mëëxuncë unisa camina 'ë 'imiti 'ain.
20 Usaquin sinántancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín papan mëraxa. Mërai nuibati cuëëni abá̈quiani cuanxun ca 'icúquin biquin bëtsucucaxa.
21 Usaquian bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain.
22 Cacëxun ca aín ñu mëëmicë unicama a aín papan caxa: Chupa upíira bëxun pañumianan camina mëñusuti mëñumiti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain.
23 'Anan camina vaca bacë rëracacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëënti 'ain.
24 —Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtë̈a 'aíshbi bërí nubë 'icën. Ësai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.
25 Usaía 'imainun ca aín bëchicë apanën naënuxun ñu mëëaxa. Ñu mëëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia cuaxa.

26 Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi
ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? —quixun
27 Cacëxun ca caxa: Min xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi
'aish. Usa 'ain ca min papan cuëënquin vaca bacë rëracacë
rëmiaxa.
28 Usaquian cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca
xubunu atsíntisama tanxa. Usai 'icëbë uquin ca aín papan
cuënquin atsínun quixun caxa.
29 Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa baritian cana mi ñu
'axuan, min bana cana uisaquinbi parëcëma 'ain. Usa 'icëbi
camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan cuëënquin pinun
achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain.
30 Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisam-
abë 'iquin cëñucë min bëchicë ënëxa uan vaca bacë rëracacë
rëmian.
31 Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan caxa: Mix
camina camabi nëtën 'ëbë 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx
camáxbi minan 'icën.
32 Min xucën —ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi
bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa 'aíshbi bërí nubë 'icën. Usa 'aían
cuëënquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mëëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

1 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquinribi cacëxa:
—Ësa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua
upí oquin bërúanun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami
manánquin, an a uni ñu mëëmicë uni caxa: Min unin ca min
ñu bërúanquinma nëtëmia quixun.
2 Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an
a ñu mëëmicë unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania.
¿Uisa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun
camina anumi 'ën mi bërúanxunun cacë 'ën ñucama cuënëocë
quiricacama 'ë bëxúnti 'ain.
3 Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun
carana añu 'ati 'ain? 'Ëx cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu
mëëtima 'ain, 'ëa ñu 'ináunun uni catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu
carana 'ati 'ain?
4 Ënuax chiquítancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë
binun añu 'ati 'ai quixun cana sinanin.
5 Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mëëmicë uni
ribíncë unicama achúshi achúshi ñucáquin ax paían ucë uni
caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin?
6 Ñucácëxuan —cien bidones xënin cupí cana ribinin —
quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi
ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan min ribin ënëxa
'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuënëot.

7 Catancëxun ca aia bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an
'ë ñu mëëmicë uni ribinin? Ñucácëxuan —cien burasa trigo
aín cupí cana ribinin —quixun cacëxun ca caxa: Anu minmi
ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan ca min ribin
ënĕxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuënëot.
8 Usaquin ca an a ñu mëëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin
ca an a uni ñu mëëmicë unin sinánxa: An 'ë ñu mëëxuncë unin
ca uisai cara curíquiñuma 'aíshbi 'iti 'icë quixun sinánxun ñu
'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín
cuëëncësari 'iti upí oquin 'unania, Nucën Papa Diosmi sináncë
unían 'acësamaira oquin.

9 'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi
'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë
'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën
'iti anuxun mitsu caínti 'icën.
10 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nëtĕmiquinma upí oquin
sinánquin, anun upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun
usabi oquin upí oquin sinánquin nëtĕmiquinma anun upí ñu
'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nëtĕmianan
upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa
curíquiñu 'ixun usabi oquin nëtĕmianan anun 'aisama ñu 'ati
'icën.
11 Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin
ñu 'aquinma nëtĕmiananmi, mitsux cuëëncësa oquinshi ñu
'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin
'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësa oquin ñu mëëmitima
'icën.
12 An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun
aín curíqui nëtĕmianan upí oquin bërúanxuncëma 'icë ca uínbi
minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.

13 Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabĕ uni ñu mëëxuntima
'icën. Rabĕ uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí
oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana
cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parĕti 'icën. Usaribiti ca uni
curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa
Diosmi upiti sinanima.

14 Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa
curíquiñu 'iti cuëëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui
'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.
15 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun cam-
ina mitsux cuëëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa
Diosan mitsun nuitu mëúmi sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë

quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuënëo banacama 'imainun Jesúsmi catamëti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

16 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

17 Naí 'imainun mecama cëñúcëbëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuënëo, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quiá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

19 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíira upíñu 'ixun camabi nëtën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa.

20 A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa.

21 Xubu tanáin racáxun ca mesa tëmúxun ñuñu unían piti tëxëocë rëupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama biáxcacëxa.

22 A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca maíncancëxa.

23 Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani tëmërati anu 'ixun 'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa.

24 Isi cuëncënquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ënë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mëcën rëbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun ca Lázaro xut.

25 Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu 'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma 'aish upitax tsoócën. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí mixmi 'aisamaira paë tani tëmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën.

26 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nëbëtsi
nancëcë nëmíinra 'icën. Usa 'ain ca unix ënuax anu cuainsa
tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uni anuax ënu uisa
tanibi utima 'icën.
27 Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uisama
'ain camina Lázaro 'ën papan xubunu xuti 'ain.
28 'Ëx cana mëcën achúshi xucënñu 'ain. Atúxribi ënu paë
tani tëmërai uaxma 'inuan, uisa cara ënu 'icë quixun atu canun
camina Lázaro xuti 'ain.
29 Cacëxun ca Abrahamnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun
an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
cuënëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti 'icën.
30 Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca
unían anu uni bamacë 'icënuax cuanxun cacëxun cuati sina-
nati 'icën.
31 Quiabi ca Abrahamnën cacëxa: Moisés 'imainun an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo
bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë
'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

17

'Uchati rabanan bërúanracati bana
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

1 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Camabi nëtënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun
sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an sinánmiquin bëtsi
uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin
castícancë 'iti 'icën.
2 An 'ënan 'aíshbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni
'uchamicë uni ax ca 'uchañuira 'icën. A unix ca anun ñu
rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxuan parúnpapa nëbëtsi nicëxa
nanëcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.
3 Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúancati 'ain.
Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi
'uchaia camina —ësai camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin
sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia 'uchacë a
abë mëníonanquin manumiti 'ain.
4 Achúshi nëtën, mëcën achúshi 'imainun rabë oi, mimi
'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatëcënima —
quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manumiti
'ain.

Axa ami catamëcë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

5 Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:
—Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi,
upitiira ami catamënun nu 'aquinti 'ain.
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'it-
samaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana

'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucácëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca ëchiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

7 Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mëëxuncë uni naënuxun ñu mëëanan 'aracacë ñuina bërúanbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá.

8 Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina minribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia.

9 An mi ñu mëëxuncë unían min cacësabi oquin 'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icën.

10 Usaribi oquin Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu cacë ñu 'atancëx camina mitsux raíribë ësai cananti 'ain: "Cananuna an nu 'amicëxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aían Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabitima ca asábi 'icën".

Mëcën rabë axa an aín nami chëquímicë 'insínñu unia Jesusan pëxcüa

11 Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nëtábiani Jesús cuancëxa.

12 Cuanx achúshi ëmanu bëbaia ca axa an aín nami chëquímicë 'insínñu uni mëcën rabë, an Jesús aia bëñai cuaníbi 'ura sëtëracëacëxa.

13 Usai sëtëracëquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Jesús, nu ca 'aquin.

14 Cacëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icë ismianan mitsun nami ismitan.

Usoquin cacëx cuaníbi ca atun nami chëquicëcama pëxcúacëxa.

15 Usaquian pëxcucë isi cuëënquin ca acama achúshinën Jesúsnu cuantëcënquin Nucën Papa Dios munuma banaquin rabiacëxa.

16 Rabiquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bëúnpucuquin —ca asábi 'icë —quixun Jesús cacëxa. An usoquin cacë uni ax ca Samarianu 'icë uni 'iacëxa.

17 Usaquin isi ca Jesús quiacëxa:

—Mëcën rabë unicama cana pëxcüan. ¿Acama achúshinëxëshia —asábi ca —quixun 'ë cai uánbi cara uinu raíri 'ic?

18 ¿Judíos unima, Samaritano, ënëxëshi cara Nucën Papa Dios rabiquin —ca asábi 'icë —quixun 'ë cai uax?

19 Usai quitancëxun ca Jesusan Samarianu 'icë uni cacëxa:

—'Ën mi pëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina pëxcúan. Niruquiani ca cuantan.

—Axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan ainan 'imiti ca ësa 'iti 'icë —quiáxa Jesús quicë bana
(Mt 24.23-28, 36-41)

20 —¿Uínsarainra cara anúan Nucën Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nëtë 'iti 'ic? —quixun fariseo unicaman ñucácëxun ca ësoquin Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unin aín bërúnbi istima 'icën.

21 Usa 'ain ca uni quitima 'icën, —ca is, ënu ca Nucën Papa Dios 'icën, unu ca —quiax. Nucën Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ëmi catamëcë unicamabë 'icën.

22 Usoquin atu catancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicamaribishi cacëxa:

—Uni 'inux uá 'aish 'ëx Nucën Papa Diosnu cuantancëx utëcëncëma pan 'ain, camina 'ëx anun mitsubë 'itëcënti nëtë istisa tanti 'ain. A nëtëcama achúshinën 'ë istisaira tanquinbi camina mitsun 'ë istima pan 'ain.

23 Unin ca 'ë ñuiquin mitsu cati 'icën, —ca unu 'icë —canan —ca ënu 'icë —quixun. Cacëxbi camina isí abë cuantima 'ain.

24 Mëríquin ca canacan camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti 'iti 'icën.

25 'Ën Papanu cuancëma pan 'ixun cana unían bëtsi bëtsi ocëxun paë tanti 'ain. 'Imainun ca ënë nëtënua bucucë unicaman 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tanti 'icën.

26 Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën.

27 Anúan aín nuntinu 'iruti nëtë utámainun Noénën anun iëti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëënquin ñu 'acëxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nëtë sënëncëbë ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë, baca 'aisamaira 'ëi nuntaruquin ñucamacëñunbi unicama cëñuacëxa.

28 Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nëtë 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënuxun ñu 'apánan xubucama 'acëxa.

29 Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nëtë 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi 'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa.

30 Lot 'aían 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti nëtë, anúan camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.

31 A nëtë 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'aínbi a bitsi cuantëcëntima 'icën.

Aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi ca aín xubunu cuantëcëntima 'icën.
32 Caxu bësuquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain.
33 Uix cara aín cuëëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.
34 'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a iměa rabě uni anu 'uxtinu racácë, achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
35 Usaribiti ca rabě xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
36 'Imainun ca rabě unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.
37 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?
Quia ca Jesusan cacëxa:
—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

1 Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nëtë camabi Nucën Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin,
2 Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi manáncëxunbi 'aquinsama tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iaxa.
3 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë ubíoxunma 'anun camina axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa.
4 Usaquian cacëxunbi ca 'itsa nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën cuashitancëxun ca ësaquin sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sináncëma 'ain.
5 Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma 'anun, an 'ë cacësabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.
6 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—An amia uni itsi manáncëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën mitsu ñuixuncë ax aín sinan upíma 'aíshbia quicë bana, a camina sinánti 'ain.
7 ¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan an caíscë aín unicama an nëtënbi, iměbi a

ñucácë, acama bërúanquin 'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma
tënánpati 'ic? Usama ca.
8 'Ën cana mitsu cain, ca asérabi bënënquinshi acama
'aquinti 'icën. ¿Usa 'aínbi carana uni 'inux Nucën Papa Dios-
nuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx utëcënquin, unicama asérabi
'ëmi sinani 'ëmi catamëtia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icë quixun
cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

9 Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi
oi 'i —quixun sinani raíri unicama timai atumi nishia
'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësoquin cacëxa:
10 —Uni rabëtax ca Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti
xubunu cuanxa. Achúshinëxa fariseo uni 'imainun ca bëtsix
an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iaxa.
11 Cuanx, nitsax abë banaquin ca fariseo unin ësaquin
Nucën Papa Dios caxa: Nucën Papa Dios, 'ëx uni raírisama
'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni paránquin
aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun
aín xanuma 'aínbia uni itsin xanubë 'icë uni, usa 'icën. Usa
unicama 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti
curíqui bicë, ënë uníxribia 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'iman.
12 'Ëx cana camabi semana rabë nëtën pima samatin. 'Ën
ñu mëëquin bicë curíquia mëcën rabë 'icëbi cana acama mësú,
décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
buánquin, sacerdote 'inanin.
13 Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti
curíqui bicë unin, 'uri niracëti manámi bësuima meuishi bësui,
masá nituquin aín nuitu mëëi abë banaquin, —Nucën Papa
Dios, 'ëx 'uchañu 'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë
tërënxunti 'ai —quixun caxa.
14 Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtsi uni a
usaquin cacëxun aín 'uchacama tërëncë, ax ca aín xubunu
cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iaxa. Usaribiquin ca
an rabíquin —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënma 'ai —quixun
sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni raíribëtan sënënmara
'imiti 'icën. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa
Diosan cha 'imiti 'icën.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

15 Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramënun quixun
tuáratsucama Jesúsnu bëcancëxa. Bëia isquin ca Jesusan
'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin, —tuá xuracama
ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa.
16 Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.
17 Asérabi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a
bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax
ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

Ñuñuira bëná unixa Jesúsbë bana
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

18 Aín cushi uni achúshinën ca Jesús ësoquin cacëxa:

—Mix camina asérabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtëtimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ai? quixun.

19 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën.
20 Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.
21 Usaquian cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.
22 Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.
23 Usaquian Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuacëxa.
24 Utënbutia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
25 Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
26 Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtima 'icën.
27 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axbi iëtisama 'icëbi ca Nucën Papa Diosan usa uniribi iëmiti 'icën.
28 Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun ëan.
29 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucëantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa,
30 a unix ca a ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish abë nëtëtimoi 'iti 'icën.

Jesusan —'ëx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

31 Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicë unicama abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:
—Bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'ë ñui quiásabi oi 'iti 'icën.
32 Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ëmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'ë tushucati 'icën.
33 Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëëtancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.
34 Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma 'icën.

Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

35 Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa.
36 Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucácëxa.
37 Ñucácëxun ca cacancëxa:
—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.
38 Usai quia cuati cuëníshquin ca cacëxa:
—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
39 Usaía quia oquin ca ax paían rëcuënquiani cuancë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima axa 'icësamaira oi munuma cuëníshtëcëni quiacëxa:
—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.
40 Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënua unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa:
41 —¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?
Cacëxun ca cacëxa:
—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

42 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bëpĕquit. 'Ën mi bëpĕxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpĕxcüan.

43 Usaquian cacëxëshi ca bëpĕxcüacëxa. Bëpĕxcucëxun isi cuëënquiani ca Nucën Papa Dios rabibiani Jesúsbë cuancëxa. Jesusan a uni bëpĕxcutia isquin ca anu 'icë unicamanribi Nucën Papa Dios rabiacëxa.

19

Zaqueo ñui quicë bana

1 Anu bëbaquiani ca Jesús Jericó ëma 'uramaquiani cuancëxa.

2 Usaía Jesús cuancëbëbi ca a ëmanu 'icë uni achúshi Zaqueo caquin anëcë anu 'iacëxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacëxa.

3 Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icë quixun istisa tanquinbi mëtúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruxun bëpáncëbëtan iscasmacëxa.

4 Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacë, bai anúan Jesús uti amoa 'icë anu ronruacëxa.

5 Usaía anu 'icë ca Jesusan anun cuanquin manámi bësuquinbi mëraquin ësaquin cacëxa:

—Zaqueo, bënëtishi ca 'ibúcuatsini ut. Bërí cana min xubunu 'i mibë cuainsa tanin.

6 Usaquian cacëxëshi chuámarua tani bënëtishi 'ibúquin ca Zaqueonën aín xubunu buánuxun Jesús biacëxa.

7 Usaria isquin ca uni raíricaman —'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacëxa.

8 Usa 'ain ca manámi chairuquin Zaqueonën Jesús cacëxa:

—'Ën cana mi cain, bërí cana 'ën curíquicama mësú usaribi 'ënan 'inun bianan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ën aín curíqui mëcama uni, 'ën ainan mëcama inumiquin rabĕ 'imainun rabĕ oquin 'ináinti 'ain.

9 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca ënë xubunu 'icë unicama 'ëmi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iĕti 'icën, ënë uníxribia Abrahamnën rëbúnqui 'ain.

10 'Uchañu unicama ainanma 'icëbi aín 'ucha tërĕncë 'ianan ainan 'inun iĕminux, cana Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uacën.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quiá bana

11 Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abë 'icë unicaman sináncëxa, —Jerusalénu bëbatancëx ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Jesúsëshi judíos unibunën 'apu 'iti 'icë —quixun.

12 Atúan usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun,
bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi uni, 'apun rëbúnqui, an ca aín menu 'icë
unicaman cushi 'iisa tanquin bëtsi menu 'icë 'apu cha anu
cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancëx utëcënti sinánxa.

13 Sinántancëxun aín uni mëcën rabë̆ camicëx ucë ca achúshi
achúshi curíqui achúshi 'aíshbi 'itsa cupícë, camabi sënë̆n
'inánxa. 'Inánquin, —'ëx utëcëntamainun camina ënë curíquinën
ñu bitancëxun maruquin curíqui bitëcënti 'ai —quixun caxa.

14 Usaquin catancëxa cuanbi ca a menu 'icë unicama ami
nishcë 'ixun, —a uni cananuna nun 'apu 'iti cuëënima —
quixuan 'apu catánun quixun uni xuquin camiaxa.

15 Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancë uni abi aín menu 'icë
unicaman 'apu 'imiaxa. 'Imicëx ca aín menu utëcëanxa. Ai
bëbaquin ca uiti curíqui cara biaxa quixun 'unántisa tanquin
a curíqui 'inánbiancë unicama camiaxa.

16 Camicëxa anpan ucë an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mëcë̆n rabë̆
sënën 'inun curíqui bian.

17 Cacëxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ën curíquinën
ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi a curíquinën upí oquin 'acë cupí
camina mëcën rabë̆ ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain.

18 Bëtsíxribi uquin ca caxa: Min curíqui anun ñu bixun
maruquin cana mëcën achúshi sënën 'inun curíqui bian.

19 Cacëxun ca 'apun caxa: Mix camina mëcën achúshi ëmanu
'icë unicaman cushi 'iti 'ain.

20-21 Cacëbë uquin ca bëtsínribi caxa: Mixmi unimi nishcësa
'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a
bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi
racuë̆quin, pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ë 'ináncë, a
nan. A cënë 'icën.

22 Cacëxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min
bana cuaquin cana uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin.
'Ëx unimi nishcësa 'ixun uni itsin ñu 'apámitancëxun a bimi
'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë isna 'ai quixun camina 'ë
'unan.

23 ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui ban-
conu nancëma 'ain? Anumi nancë 'ain cana 'ën curíqui
'imainun curíqui itsiribi bitsían.

24 Caxun ca 'apun anu 'icë unicama caxa: A curíqui 'ën a
'inan, a camina a uninua bixun, an mëcën rabë̆ sënën 'inun
curíqui bicë uni a 'inánti 'ain.

25 Cacëxun ca caxa: Nun a curíqui 'inánti 'aínbi ca ax mëcën
rabë̆ sënën 'inúan bicë curíquiñu 'icën.

26 Usaquin cacëxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a
'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun

'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántëcënti 'icën. Usonan ca anúan ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.
27 Axa 'ëmi nishi 'ëx 'apu 'iti cuëëncëma unicama a camina ënu bëxun 'ën ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Usaquin bana itsi ñuicësoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancëxa.
29 Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'imainun Betania ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin,
30 Jesusan cacëxa:
—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua tëcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.
31 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin —¿uisati caramina ënë burro tëcërëcacë tubuin? —quixun mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun quixun nu caxa.
32 Usaquin caquian xucëx cuanxun ca Jesusan atu cacësabi oquin burro mëracëxa.
33 Mëraquian tubuia ca burron 'ibucaman cacëxa:
—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.
34 Ñucácëxun ca cacëxa:
—Nucën 'Ibun ca ënë burro buánxunun nu caxa.
35 Usoquin cabianquin buántancëxun ca chupan camáputancëxun anu Jesús 'irumiacëxa.
36 Usoquian 'irumicëxa burron cuancëbëtan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apácëxa.
37 'Apácëbë anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icë unicaman 'aisamaira 'aish, cuëënquin, —uni itsin 'acëma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun an 'acëcama ñuiquin munuma banaquin Nucën Papa Dios rabiacëxa.
38 Rabi ca quiacëxa:
—Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë, ënë 'Apux ca bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Naínu 'icë Nucën Papa Diosaxribi ca cuëënia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icën.
39 Usai quiquian axa ami sináncë unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama raírinën Jesús cacëxa:
—Axa mimi sináncë unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.
40 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ënë unicaman 'ë rabicëbëtanma ca ënë maxáxcama ënën cuëncëni sharáquin 'ë rabiti 'icën.
41 Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitëxëti bëunan mëscuti Jerusalénu 'icë unicama cai quicësai quiacëxa:
42 —Nucën Papa Diosan 'imicëx camina asérabi chuámarua 'aish cuëënti 'ai —quixun bërí nëtënbi mitsun 'unánti cana cuëënin. Usa 'aínbi camina mitsun nuitunënbi sinánquin cuaquinma 'unáncantima 'ain.
43-44 Nucën Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'ë mitsunu xucë 'icëbi ui carana 'ëx 'ai quixun 'ë 'unántsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nëtëcama uti 'icën. Axa mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama oquin bëararanan mitsun a xubu 'acë maxáxcama rurupaquin rëúpanan unicamaribi cëñuti 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Jerusalénu bëbatancëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucë unicama chiquíancëxa.
46 Chiquínquin ca cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.
47 Camabi nëtën ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixunquin unicama 'unánmiacëxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'ësënancëxa.
48 Usai 'ësënanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncë 'ain uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacëxa.

20

Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Achúshi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ñuixunmainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun anpan caniacëcë unicama anu cuanxun
2 ñucáquin Jesús cacëxa:
—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu ñuixun.

3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun,

4 ¿uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa
Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

5 Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati
'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa: ¿Uisaquin
caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca
cacëxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu, usa 'ain
caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icën.

6 Nun nu, unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa
quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati 'icën.
Acaman ca aín bana cuaquin, Nucën Papa Diosan ca asérabi
aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa quixun
sinania.

7 Usari canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unániman.

8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin
banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

9 Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati
ñuiquin, ënë banaribi unicama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa.
'Apátancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami
ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

10 Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu
mëëmicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan
'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa
bëbaiabi ca a uni an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun
ñuñuma cuantëcëntanun xuaxa.

11 Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi
xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë uni-
caman mëëquin bëtsi bëtsi oquin masóxa. Usotancëxun ca
ñuñuma cuantánun aribi xuaxa.

12 Usocëbëtan ca bëtsiribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca
aribishi 'atimoxun, ënuaxma ca cuantan, quixun caxun xuaxa.

13 Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti
'ain? Cana 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca
cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën.

14 Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isi ca an naë
bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca
aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë
'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.

15 Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë
unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain.
16 Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín
naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.
Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:
—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —
quiax quiacëxa.
17 Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:
—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuënëo bana 'ic?, ësai
quicë:
An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a
maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu
cushicë usaribiti.
18 A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma
uni 'icën. Maxáxmi tatiqui chacáquin ca maxáxmi rëracaquin
aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin
maxaxan uni chacaquin chëcaia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

19 An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca an Moisésnën cuënëo
bana 'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi
ñui isa quia quixun 'unani Jesúsmi nishacëxa. Nishquin 'ati-
monuxun biisa tanquinbi ca —'itsa unin ca aín bana cuatia,
usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi
racuëquin biama 'icën.
20 Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'ësënantancëxun ami
manánquin usai ca quiaxa quixun 'apu canuxuan, cëmëquin
paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa.
21 Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin
camina unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni
bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu
'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara
Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin.
22 Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi
nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti
asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?
23 Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi
manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin
ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain?
24 Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë
bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara
cuënëocë ënëx 'ic?
Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.
25 Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

26 Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucácë unicamanribi cuacëx ca a ñui Jesúsmi manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca an ñucácë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísquitima 'icë quicë bana
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

27 Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa.
28 Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.
29 Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.
30 Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa.
31 Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa.
32 Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.
33 Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënumia.
35 Usa 'aínbi ca bama 'aish baísquitancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima 'icën.
36 Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti.
37 Uni bama 'aish ca baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ësaquin cuënëocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios 'icë quixun.
38 A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax

ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.
39-40 Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a ñucatëcëanma 'icën. Usaria isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama raírinën —upí oquin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?
42-43 David anbi ca Salmos quirica 'aquin ësoquin cuënëocëxa:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.
44 Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:
46 —An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.
47 Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoquin castícanti 'icën.

21

Xanu casunamëcënëan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan
(Mr 12.41-44)

1 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëxun anu curíqui nanti ñu ami bësuquin isquin ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacëxa.
2 Isanan ca xanu casunamëcë ñuñuma anribia manë curíqui rabë nania isacëxa.
3-4 Isquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian
tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca
xanu casunamëcë ënën asérabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan
ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa
'ain cana mitsu asérabi cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira
oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuia
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Ax ca aín maxax upíira upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi
unían upí ñu 'ináncë cupíribi ax upíira upí 'icën.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

6 —Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aísh maxax cha 'acë 'aíshbi
ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu
camabi rurupacëbë aín maxáxcamaribi rurucubúti 'icën. Usaía
anun 'iti nëtë ca uti 'icën.

Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icë quicë bana
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan
usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna
uisa ñu 'ia isti 'ain?

8 Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë
ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utëcënti
nëtë ca uaxa quiax quiti 'icën. Usai quiquian mitsu paránti
rabanan caminaërúancati 'ain. Aín banax ca asérabi 'icë
quixun camina sinántima 'ain.

9 Mitsun camina uni itsían, bëtsi menu 'icë unicamax ca
bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri
unicamaxribi ca aín 'apumi tsuáquiruia quixun ñuia cuatíbi
camina racuëtima 'ain. Asérabi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi
ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

10 Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë
nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun
suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën.

11 Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu
'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa
unix 'insinan cëñúnuxun 'aia. 'Imainun ca naínua atun iscëma
ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuëira racuëti 'icën.

12 Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni
'icë cupí, unin mitsu bixun bëtsi bëtsi onan anu judíos uni-
bunëx timëti xubunu 'icë unin mitsu 'uchonun buánan, mitsu
sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami
manánquin mitsu 'inánti 'icën.
13 Usaquian 'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an
mitsu bicë unicama cati 'ain.
14-15 A unicama bëmánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caram-
ina cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu
sinánmiti 'ain. Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi nishi mimi
manáncë unicamax, asérabi ca a bana 'icë quixun 'unani
minmi cacë banax ca cëmë 'icë quiax quitima 'icën. Usa
'ain camina a unicama bëmánanu cuancëma pan 'ixun ësaquin
sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë
sinánmiti 'icën. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain.
16 Mitsúxmi 'ënan 'icë cupí ca min papa 'imainun min tita
'imainun min xucëantu 'imainun min aintsi 'ibu 'imainun
axa mibë nuibanancë unínribi uni itsían mitsu 'atimonun
'inánuxun 'aia. 'Ináncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën.
17 Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma
'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia.
18 Usa 'aínbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx
cuëëncëbëma ca mitsun bu achúshirabi nëtëtima 'icën.
19 Tëmëraquinbi 'ëmi catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa
Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.
20 Anu 'icë unicamabë 'acananuxuan suntárucaman
Jerusalén nëbëtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a
ëma cëñúti nëtë ca uaxa quixun.
21-22 A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castícancë
'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiacëxa.
Usai ca bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama isquin
'unánti 'ain. Usai 'icëbë ca unicamax racuëti Judea menu
'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. 'Imainun ca
axa Jerusalénu 'icë unicamaxribi anuax cuanti 'icën. Axa
Jerusalénuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusalénu
cuantëcëntima 'icën.
23 Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë
xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. A nëtënu
'icë unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmërati 'icën. Aín 'ucha
cupí atumi nishquin Nucën Papa Diosan castícancë 'aish ca
usai 'iti 'icën.
24 Uni raíri ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca
bëtsi bëtsi menu buáncë 'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma
unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín cuëëncësa oquin
'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nëtëa sënëncëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utëcënti 'icë quicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

25 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun unicaman 'unánun
ca naínu 'icë bari, 'uxë, 'ispa acamax bëtsiti 'icën. Usai 'imain-
uan parúnpapacama xuquirui bëchunia cuati ca camabi menu
'icë unicamax ratuti sináncasmai bënëti 'icën.
26 Naicamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi
shaíquinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti
'icë quixun sinani racuëtan bamai sináncasmai bënëti 'icën.
27 Usai 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá
'ixun 'ën, nëtë cuin mëúxun, 'ën cushin pëcabëtsinia, camabi
unicaman isnuxun 'aia.
28 'Ën mi ñuixuncë ñucama 'icëbëtan camina, anúnmi mitsux
paë tani tëmërati nëtë sënënti ca 'urama 'icë quixun 'unánti
'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuëëinra cuëënti 'ain.
29 Usoquin catancëxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ësaquin
cacëxa:

—Mitsun iscëx ca higuera 'imainun uisa i cara,
30 acamax baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx
amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina uni 'itsían
mitsu cacëxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun
'unanin.
31 Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina
'unánti 'ain, anúan Nucën Papa Dios 'Apu 'iti nëtë ca 'urama
'icë quixun.
32 Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unica-
maxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama
quicësabi oi 'iti 'icën.
33 Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa
nëtëtimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.
34 Usa 'ain camina mitsux cuëëncë ñuishi 'anan paëanan ënë
nëtënu 'icë ñucamaishi sináncë 'itin rabanan bërúancacë 'iti 'ain.
Usai bërúancacëma 'aish camina mitsúnmi sináncëbëmabi 'ëx
ucëbë 'ë isi rabínti 'ain.
35 Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicësa usaribiti
ca unin sináncëbëmabi anun 'ëx uti nëtë uti 'icën.
36 Usa 'ain camina 'ëx uti nëtë caini, 'ën mitsu cacë ñucama
ënëxa 'icëbëbi 'ëmi catamëti ëníma 'ëmi cushicë 'inuxun, nëtë
camabi Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Usai 'i, 'ëx utëcëncëbë
'ën bëmánanuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucën Papa
Dios ñucáti 'ain.
37 Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun uni-
cama bana ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbucëbë imë Olivos
cacë matánu 'i cuancëxa.
38 Usai anu 'inëti ca bari urucëbë bana ñuixuni Jesús
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuantëcëancëxa.
Cuantëcënxuan bana ñuixunia cuati ca unicama riquiani
timëacëxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAISQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICË BANA (22-24)

22

Judíos unicama Jesúsmi 'ësënan
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

1 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë, Pascua cacë,
'iisama pain 'ain,
2 ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi
—'apuma unicamax ca aín bana cuacë 'aish numi nishti 'icë
—quixun sinani atumi racuëquin uisoxun 'ati cara quixun
sinani 'ësënancëxa.
3 Usacëbë ca Jesusan 'unánmicë unicama mëcën rabë
'imainun rabë, acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin
'atimanën 'apu Satanás atsíancëxa.
4 Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimanën 'apun
sinánmicëx judíos sacerdotenën cushicama 'imainun
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucamabë
'ësënanquin —'ën cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacëxa.
5 Usoquian Judasan cacëx ca cuëëni —curíqui 'inánti ca —
quiax canancëxa.
6 Usoquian cacancëx —asábi ca —quixun catancëx cuanquin
ca Judasan —¿'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ënë
unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Ashiquian Jesúsbëtan aín unicaman piá
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë achúshi
ca Pascua nëtë anun carnero 'ati, a 'iacëxa.
8 A nëtë 'icëbëtan ca Jesusan Pedrocëñun Juan xuquin
cacëxa:
—Ënë nëtënu a piti ñu pinun camina nu mëníoxuni cuanti
'ain.
9 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Uinuxuinra caranuna a piti mëníoti 'ain?
10 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Jerusalénu cuantancëx bëbaquin camina uni achúshinëan
ñutën 'unpax buania mërati 'ain. Mëraquin nuibiani camina
anua ax atsíncë xubunu atsínti 'ain.
11 Atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu
'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara
'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic?
12 Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namë
cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti

acama mëníocë, mitsu ismiti 'icën. Anuxun camina a piti nu
mëníoxunti 'ain.
13 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca Jesusan
cacësabi oquin a ñucama mëracëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën
piti ñucama mëníocëxa.
14 Mëníoquian sënëon ca Jesús aín 'unánmicë unicamabë
pinux mesanu tsóbuacëxa.
15-16 Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Ën cana mitsu cain, ënë nëtënuxun cana ësa piti mitsubë
'atëcëniman. Nucën Papa Diosan nëtënuxun cuni cana mit-
subëtan 'atëcënti 'ain. Usa 'aish cana bamacëma pain 'aish a
piti ñumi mitsun 'ëbëtan piti 'itsaira cuëëan.
17-18 Catancëxun ca anu uvas baca 'arucë manë xanpa
biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun, aín
'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:
—'Ën cana mitsu cain, ësaquin cana uvas baca ënuxun
'atëcëniman. Axa 'Apu 'aían Nucën Papa Diosan nëtënu aín
unicamax abë 'icëbëtan cuni cana 'atëcënti 'ain. Usa 'ain
camina ënë biquin camaxunbi 'ati 'ain.
19 Catancëxun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —
asábi ca —catancëxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:
—Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën. Mitsun 'uchacama
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun 'ë unin 'acë 'ain,
camina 'ëmi sinánquin 'ën mitsu bërí cacë ënë ënquinma usabi
oquin 'ati 'ain.
20 Cacëxun piti piia sënënia ca Jesusan manë xanpa anu 'icë
uvas baca biquin catëcëancëxa:
—Ënë uvas baca ënëx ca 'ën imi 'apati, 'ëx bamacë cupía mit-
sun 'uchacama tërëncë 'aish ainan 'inun Nucën Papa Diosan
mënícë, a 'icën.
21 'Ën mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun
binuan an 'ë 'inánti uni, an ca nubëtan ënuxun piia.
22 Nucën Papa Diosan mënísabi oi cana uni 'inux anuax
uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun
uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë,
usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën.
23 Jesusan usaquin cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax
—¿nucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiax ñucacanancëxa.

Uiira cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quicë bana

24 Uix cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quiax ca Jesusan
'unánmicë unicama cuëbicanancëxa.
25 Usaía quia ca Jesusan cacëxa:
—Judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi
oquian tëmëramiquinbi ñu mëënun 'amia. Usaquin 'amibi

ca bëtsi unicama cai, ainsa aín unicamaxa upitax bucunun
'imia quiax quia.
26 Atux usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara
mitsun cushi 'icë, ax ca cushima uni 'icësaribiti 'iti 'icën. An
uni raíri bana 'ináncë uni, an ca an aín bana cuacë uni usaribi
'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icën.
27 ¿An piti 'acë uni ax cara axa mesanu pi tsócë unibëtan
sënën 'ic? An mesanuxun picë uni ax ca an piti 'acë unibë
sënënmara 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx an mitsu ñu 'axuncë a 'ain.
28 Mitsun camina unicaman bëtsi bëtsi oiabi 'ë ëncëma 'ain.
29 Usa 'icë cana 'ën Papa Diosan 'ë 'apuira 'inun 'imicësaribi
oími 'ëbë cushi 'inun mitsu 'imin.
30 Usa 'ixunmi 'ën nëtënuxun 'ëbëtan pianan, Israelnën
bëchicë mëcën rabë 'imainun rabë, aín rëbúnquicamax cara
atun ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun canun cana mitsu 'imiti
'ain.

Pedronën —'ën cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:
—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën ca mitsu 'ati-
mamitisa tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën
Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin
shaícacësaribi oquin mitsu tanti 'icën.
32 Usa 'aínbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa
Dios mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin cam-
ina axa 'ëmi catamëcë uni raíri 'ëmia asérabi upiti catamënun
'aquinti 'ain.
33 Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:
—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unin 'anúnbi cana mi ëniman.
34 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi
camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë
'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti
'ain.

Anúan unin Jesús 'atimoti nëtë 'iá

35 Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:
—'Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, tax-
aca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx
camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?
Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —
quixun cacëxa.
36-37 Canan ca ësaquinribi cacëxa:
—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca
'iti 'icën. A banax ca quia: “An ñu 'atima 'acë unicama achúshi
ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën”. A bana quiásabi

oi ca unicamax 'ë ñui quiti 'icën. Usa 'ain caminaërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

38 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabë 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

39 Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

40 Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsuërúanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

41 Usoquin cabiani unin nicëxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa.

42 Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëëncëbëtanma cana 'ënërí tëmëratima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

43 Usaquian cacëbë naínuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa.

44 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa.

45 Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituiraia 'uxcëëracëxa.

46 Ëraquin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchati rabanan camina 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

47 Usaquian Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucucanux uacëxa.

48 Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën.

49 Uisoi cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

50 Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni aín pabí mëqueu
'icë pabíscacëxa.
51 Usaquian aín pabí tëaia oquin ca Jesusan cacëxa:
—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí
usabi 'itëcënun mómiacëxa.
52 Usotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama
'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë
suntárucama 'imainun anpan caniacëcëcama, an a bitsi ucë,
acama cacëxa:
—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuínxun mëcamacë uni
'acësoquin 'ë binux caramina ucan?
53 Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain.
Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu
ëanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

54 Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos
sacerdotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquian
buania ca Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa.
55 Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëníocë, anu tsi
ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë tsóbuacëxa.
56 Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai
ca anuxuan an ñu mëëcë xanux quiacëxa:
—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.
57 Usai quia ca Pedronën cacëxa:
—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.
58 Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënribi Pedro
isquin cacëxa:
—Mix camina abë nicë uni a 'ain.
Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ëx cana ama 'ain.
59 Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:
—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérabi ca axribi a
unibë 'iaxa.
60 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:
—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.
Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa.
61 Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro
ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian Jesusan
a cacë bana sináncëxa: Ënë imë camina 'atapa banatisama
pan 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabë
'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.
62 Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro ëman
chiquiti masá nuituirai bëunan mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

63 Usa 'ain ca an bërúancë suntárucaman Jesús 'usani ami
cuaiquin mëëacëxa.
64 Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun
mëëquin —uin cara mi mëëaxa, ca ñuit —quixun cacëxa.
65 Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

Jesúsa judíos unibunën cushicaman 'apucamanu buáncan
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun
judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicamax anu timëacëxa. Timëcëbëtan
ca anu atun cushibunën 'apucama timëcë anu Jesús buáncëxa.
Usoquian buáncëxa bëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa:
67 —Mix asérabi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina,
asérabi cana a 'ai quixun nu cati 'ain.
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën
bana ca asérabi 'icë quixun sináncantima 'ain.
68 Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë caíma
'ianan 'ë chiquínti sinántima 'ain.
69 Usa 'aínbi cana bërí ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios
cushiira, aín nëtënuax aín mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.
70 Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús
cacëxa:
—¿Usa 'aish caramina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë
'ain?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca asérabi 'icën.
71 Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:
—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi
bërí nun pabitanbi asérabi ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Piláton u
buáncëxa.
2 Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ësaquin
Pilato cacëxa:
—Ënë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun
quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu a César
buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo
'aish 'apu 'icë quiaxa.
3 Usaquian cacëxun ca Piláton ën Jesús ñucáquin cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

4 Jesusan cacëxun cuaquin ca Piláton ën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timécë unicama cacëxa:

—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.

5 Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsmi xuamati nishi ca munuma quicancëxa:

—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

Piláton ëan Jesús Herodesnu xua

6 Ësaquian unicaman ñuia cuaquin ca Piláton ën —¿ënë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? —quixun atu ñucácëxa.

7 Ñucácëxuan —usa ca —quixun cacëxun cuaquin ca Pilatonën Jesúsa Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uëxanxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa.

8 Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bërí a isi Herodes cuëëancëxa.

9 Usai cuëënquia 'itsaira bana ñucácëxunbi ca Jesusan cáma 'icën.

10 Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa.

11 Usaria ca Herodesbëtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaioquin 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Piláton ua buántëcëntanun quixun xuacëxa.

12 Usa 'ain ca 'itsa baritia abë nishanancë 'aíshbi a nëtënbi sinanati Piláto bë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

13 Usa 'ain ca Pilatonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacëxa.

14 Camicëxa ucë ca cacëxa:

—Mitsun, ënë unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ën iscëxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën.

15 Anu xucëxunbi ca Heródesnën amiribishi nunua bëtëcënun xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia 'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acëma 'icën.

16 Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.

17 Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti
nëtëa sënëncëma pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi
sipunua chiquínti sináncëxa.
18 Usoquian Jesús chiquínti sináncëbëbi ca unicamax
munuma sharárui quicancëxa:
—Ënë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.
19 An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama
tsuáquirumicë, 'ianan an uni 'acë cupí ca Barrabás sipuacë
'iacëxa.
20 Unicamaxa munuma sharárui quia cuati ca Piláton ëx
amiribishi —nun iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë
—quiax quitëcëancëxa.
21 Quicëbëbi ca munuma sharárui quicancëxa:
—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a
matas.
22 Usaía quicaniabi ca rabë oquin cacësabi oquin Pilatonën
amiribishi catëcëancëxa:
—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax? 'Ën iscëx ca a cupía bamati
ñu 'atima 'acëma 'icën. Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi
cuantánun ënti 'ain.
23 Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharárui
quitëcëancëxa, bamatanun i curúsocënu matáscë ca 'iti 'icë
quiax. Usai quia ca Pilatonën atú an cacësabi oi ca 'iti
'icë quixun cacëxa.
25 Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni
'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicaman ñucácësabi oquin
chiquíancëxa. Usaquin chiquíanan ca Jesús, judíos uni-
bunën 'apucamaxa cuëëncësabi oquian 'anun quixun, aín
suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Usoquian Pilatonën cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca
suntárunën Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax aín naënuax anúan
cuancë bai, anun aia isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua
Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun
quixun cacëxa.
27 Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi
nuibiani ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa.
28 Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsu 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.
29 Anúnmi mitsun tëmërati nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë
ca unicamax ësai quiti 'icën, tuacëma xanux ca cuëënti 'icën,

tuacëma 'ixun aín tuá xuma 'amicëma xanux ca xanu itsían
'acësaribi oquin paë tancëma 'aish cuëënti 'icën.
30 Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicaman unëtisa tanquin
aín bashicama atunu rëucubunun canan matá atu mapunun
quixun cati 'icën.
31 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësoquin 'acë 'ain ca an ñu
'atima 'acë unicamax atun 'ë 'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën.
Usoquian anun 'ati nëtë ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun
sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.
32 Usa 'ain ca uni rabë̆ an 'atima ñu 'acë, aribi Jesúsbëa
bamati suntárunën buáncëxa.
33 Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacë
me, anu bëbaquin anuaxa bamanun Jesús matástancëxun i
curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acë uni
rabë̆ribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan mëqueu
'imainun bëtsi Jesusan mëmiu 'inun nitsíancëxa.
34 Suntárunëan usoquin 'acëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios
cacëxa:
—Papan, ënë unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima.
Usa 'icë camina atun 'ucha tërë̆nquin manumiti 'ain.
Usa 'ain ca anu uni matáscë i curúsocëcama nitsíntancëxun,
suntárunën uin cara isa Jesusan chupa bëtsi bëtsi biti 'icë
iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tancëxa.
35 Usaquian Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Ismainun ca
judíos unibunën 'apucamax Jesús ñui 'atimati banai ami cuai
ësai canancëxa:
—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax asérabi
Cristo a Nucën Papa Diosan ënu xunuxun caíscë 'aish ca axbi
iëti 'icën.
36 Anu 'icë suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi
baca cachacë a xëanun quixun 'ináncëxa.
37 'Ináquin ca —mix asérabi judíos unicaman 'apu 'aish ca
mixbi iët —quixun cacëxa.
38 Anua a matáscancë i curúsocënu ca Jesús manámi ësaquin
cuënëocë bana matáscë 'iacëxa: “Ënëx ca judíos unicaman 'apu
'icën”. A banax ca griego banan cuënëocë 'ianan Romanu 'icë
unin bana, latín cacë, anun cuënëocë 'ianan judíos unibunën
bana, hebreo cacë, anúnribi cuënëocë 'iacëxa.
39 A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matáscë uni rabë̆,
achúshinën ca ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix asérabi Cristo 'aish ca
mixbi iët. Iëanan ca nuribi iëmit.
40 Usoquian Jesús caia cuaquin ca acëñuan matáscë unin
bëtsi ñu caquin cacëxa:
—¿Mix usaribi oquin 'acë 'aíshbi caramina Nucën Papa
Diosmi racuëtiman?

41 Asérabi cananuna nux nun 'ucha cupí paë tanin. Usa nux
'aínbi ca ënë uni añu 'uchabi 'acëma 'icën.
42 Usoquin bëtsi catancëxun ca a unin Jesús cacëxa:
—Jesús, min nëtënuax 'apu 'ixun camina 'ë manutima 'ain.
43 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mi cain, ënë nëtënbi camina anu 'ëx 'icë
anu 'ëbë 'iti 'ain.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

44 Usai 'imainun ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa.
Bëánquiax ca rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë bari
pëquitëcëancëxa.
45 Usai bari bëánquimainun ca Nucën Papa Diosan 'imicëx
anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupax amo rabë
'inun tuquiacëxa.
46 Usaía 'icëbë ca munuma cuëncënishi Jesús quiacëxa:
—Papan, 'ën cana 'ën bëru ñunshin minmi binun mi 'inanin.
Usaquin catancëx ca ashiti bamacëxa.
47 Usaía 'icëcama isquin ca Romanu 'icë capitán Nucën Papa
Dios rabi quiacëxa:
—Asérabi ca ënë unix 'uchañuma 'iaxa.
48 Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timëcë unicamaxribi
masá nuituti, atun nuitu mëëi shitáshquiquiani utënbuax, atun
xubunu cuancëxa.
49 Raírinëxa usai 'imainun ca an a 'unáncë unicama
'imainun axa Galileanuax a nuibëtsini ucë xanucamanribi
'ura nixun Jesús usai 'ia isacëxa.

Jesús bamacë mëníon ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Judea cacë menu 'icë ëma, Arimatea, anu 'icë uni achúshi
ca José cacë 'iacëxa. Ax ca upí uni 'aish upí sinánñu 'iacëxa. Ax
ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacëxa.
51 Usa 'aíshbi ca José an anun Nucën Papa Dios camabi
unin 'apu 'iti nëtë uti caíncë uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca raíri
'apucaman 'acësaribi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi
quiax 'ësënani —'ati ca —quiax quicëbëtanbi, an cáma 'icën.
52 Usa 'ixun ca Josénën anu cuanxun Pilato cacëxa:
—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.
53 Usaquin cacëxuan —camina buánti 'ai —quixun cacëxun
ca Josénën Jesús i curúsocënua nanpátancëxun, sábana upi-
tan rabúancëxa. Rabúnbianquin ca anu uni bamaia mëníotia
matá me tëmú bërí naëcë, anu uni ñucë mëníocëma pan, anu
mëníonuxun buáncëxa.
54 Usoquin anun ñu mëëtima nëtën 'atima cupí, a nëtë 'icëma
'ain, ca Josénën Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxuan mëníon
ca anun ñu mëëtima nëtë 'iacëxa.

55 Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abë uéxancë
xanucaman uinuira cara Jesús mëníoia isanan uisaira oquin
cara mëníoia quixun isacëxa.
56 Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro
buánuxun mëníocëx. Mëníotancëx ca Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oi, anun ñu mëëtima nëtë 'ain, tantiacëxa.

24

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

1 Anun ñu mëëtima nëtë 'iónxa pëcaracëbëa bari urucëma
'aínshi ca axa Galileanuax Jesúsbë uëxancë xanucama anun
sanu oti ro mëníoëxancë a buani raíri xanubë anua Jesús
mëníoëxancënu cuantëcëancëxa.
2 Buani cuanx anu bëbaquinbi ca mapara, anun quini
xëpuëxancë, racanacë isacëxa.
3 Usa 'icë istancëx cuani, quininu atsínquianxun isquinbi ca
Nucën 'Ibu Jesús 'aímocëxa.
4 'Aímoi ratuti ca sináncasmacëxa. Usai ratúquian atun iscëxbi
ca rabë uni, chupa chaba chabaquicë pañucë, a rapasu 'iacëxa.
5 Usa isi ca xanucamax racuëti meu tëtúbuacëxa. Tëtúbutiabi
ca a unin cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina mitsun anu uni bamacë mëníotinua
axa ashiti bamacëma uni barin?
6 Ax ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. An Galileanuxun mitsu
caëxancë bana camina sinánti 'ain.
7 Ësaquin ca mitsu caëxanxa: Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax
uá 'icë, ca 'ë 'atima unin, uni itsían 'ë 'aminun 'inánti 'icën.
'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Matáscëx
asérabi bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'iónxa
pëcaratëcëncëbë baísquiti 'ai quixun.
8 Usaquian ángelnën cacëxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin
nu caëxanxa —quixun xanucaman sináncëxa.
9 Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscëcama
ñuianan ángelnën cacëcama ñuiquin, Jesusan 'unánmicë uni-
cama mëcën rabë 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana
cuacë uni raíricamaribi ñuixuancëxa.
10 Usaquian an Jesusan 'unánmicë unicama ñuixuncë
xanucama ax ca 'iacëxa, María Magdalena 'imainun Juana
'imainun Jacobonën tita María, 'imainun axa atubë 'icë
xanucamaribi.
11 Usaquian acaman ñuixuncëxunbi ca —cëmëi ca quia —
quixun sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icën.
12 Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu
cuancëxa. Cuanx bëbai tëtúbuquin isquinbi ca anun Jesús
rabúncë chupa ashi isacëxa. Isbiani ratúquiani uisai cara 'iaxa
quixun sináncasmai ca aín 'icënu cuantëcëancëxa.

Emaús ëmanu bain cuanía usai 'iá
(Mr 16.12-13)

13 A nëtënbi ca an Jesusan bana cuacë uni rabë
Jerusalénuax, axa mëcën rabë 'imainun achúshi kilometrosa
'ain, Emaús cacë ëmanu bain cuancëxa.
14 Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icë
ñui cananquiancëxa.
15 Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani, atubë
biránanquiani cuancëxa.
16 Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —
quixun 'unánma 'icën.
17 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina
masá nuitutin?
18 Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabë, achúshi,
Cleofas cacë, an Jesús cacëxa:
—¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu
'iaxa quixun ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mínshi
cuacëma 'ain?
19 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu ñui cara quicanx?
Quia ca cacëxa:
—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa
Dios 'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu
'axa.
20 Usa 'icëbi ca nun sacerdotenën cushicamabëtan nun cushi
raíricamanribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocënu matáscëx
bamanun quixun.
21 Nun cananuna Romanu 'icë unían, nux Israel unibu 'icë,
nu 'imainun nun nëtëcamaribi 'ibuacë 'aínbia nunainshi nun
nëtë 'inun, an nu mëníoxunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa.
22 Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën
anu Jesús mëníoëxancënu pëcaracëma 'aínshi cuanxun isbëtsini
uxun ñuixunquin nu ratupunia.
23 Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobëtsini uxun ca nu
capunia, ángel rabëtainsa iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë,
ca baísquiaxa, caxa quixun.
24 Usaquin cacëx anua Jesús mëníoëxancënu cuanxunbi ca
nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësabi oquin isquinbi Jesús
mëraima 'ipunia.
25 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun
camina sináncëma 'ain.
26 ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i
cuancëma pan 'aish, paë tani tëmërati 'iax?

27 Caxun ca Moisésnëan cuënëo bana 'imainun an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo
bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi
oi ca 'iaxa quixun a uni rabë ñuixuancëxa.
28 Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë
bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun
isacëxa.
29 Isquin ca cacëxa:
—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun
xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu
'i Jesús atsíancëxa.
30 Atsíntancëx mesanu a uni rabëbë tsóbuxun ca pán bixun
—asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu
'ináncëxa.
31 Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi
pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun
'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca Jesús nëtëacëxa.
32 Nëtëcëbë ca canancëxa:
—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun
cananuna nun nuitu cuëëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa
cat?
33 Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalénu
cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni
mëcën rabë 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë
raíri unicamaribi timëcë mëracëxa.
34 Mëracëxun ca axa timëcë unicaman cacëxa:
—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísquitëcëanxa. Usa 'icë ca
Simonan ispunia.
35 Usaquian cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan,
usai ca bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán
mëtícaquin 'ináncëxuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë
quixun 'unánpuni —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi an Jesús isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

36 Usaquin atu ñuixunía sënëncëma pain 'aínbi axbi
chiquiracëti atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Chuámashirua ca 'ican.
37 Usoquian atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —
quixun sináncëxa.
38 Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina racuëtin? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana
asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman?
39 'Ën mëcën 'imainun ca 'ën taë is. Isquin ca, 'ëx cana Jesús
'ai quixun 'unan. Uisa cara 'ën nami 'imainun 'ën xo 'icë
quixunmi 'unánun ca 'ë ramët. Ñunshinax ca xoñuma 'ianan
namiñuma 'icën.

40 Usaquin caquin ca mëshpáquin aín mëcën ismianan aín
taëribi ismiacëxa.
41 Usoquian ismicëxbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quiax cuëënibi
sináncasmai ratúacëxa. Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a
piti ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacëxa.
42 Cacëxun ca tsatsa xuicë paná 'imainun buna rëpa tëxëra
'ináncëxa.
43 'Ináncëxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan piacëxa.
44 Pitancëx sënĕnxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx bamacëma pain 'ixun 'ën mitsu cacësabi oi ca 'iaxa. 'Ë
ñuiquin cuënëo banacama Moisésnën 'a, 'imainun an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo ba-
nacama, 'imainun Salmosribi, acamaxa 'ë ñui quicë bana axa
quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacësabi oi cana 'ian.
45 Usaquin caxun ca a ñuiquian cuënëo banacama upí
oquian cuanun ñuixunquin anu timĕcë unicama 'unánmiacëxa.
46 'Unánmiquin ca ësaquin cacëxa:
—Ësai ca a bana quia, Cristo ca bamatancëx rabĕ 'iónxa
pëcaratëcëncëbë baísquiti 'icën.
47 Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana
ñuitancëxun camabi menu cuanquin ësoquin caquin unicama
ñuixunti 'icën, Nucën Papa Diosan atun 'atima ñu 'acëcama
tërĕncë 'inuxun ca sinanaquin bëtsi oquin sinánti 'icë quixun.
Ësaía a ñui cuënëo bana quicë a ñuixuntancëxun ca Jesusan atu
cacëxa:
48 Mitsun camina 'ëx 'ia iscë 'ixun, uisai carana 'ë ñuiquin
cuënëo banacama quicësabi oi 'ia quixun unicama ñuixunti
'ain.
49 Axa uti ñuiquian 'ën Papa Diosan 'ë cacë, a cana mitsunu
unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan aín cushi
mitsu 'inánun Jerusalénu bërúxun caínti 'ain.

Jesús naínu cuan
(Mr 16.19-20)

50 Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ëma
'urama, aín unicama buáncëxa. Buántancëxun aín mëcën rabĕ
manámi oquin ca Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa.
51 Usaquin ñucáxuntancëxun acama ëbiani ca anua Nucën
Papa Dios 'icë anu cuancëxa.
52 Cuania rabitancëx ca chuámashi tani cuëënquiani
Jerusalénu cuantëcëancëxa.
53 Cuantancëxun ca nëtë camabi anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu cuanxun cuanxun, a rabiacëxa. Ashi.

JUANËAN 'A UPÍ BANA

Nucën Papa Diosan Bana uni 'iá

1 Nucën Papa Diosan ñu unioisama pain 'aínbi ca aín Bana
'iacëxa. Aín Bana ax ca Nucën Papa Diosbë 'iacëxa, ax ca Nucën
Papa Diosbi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca ñu uniocëma pain 'ain aín Bana, ax Nucën Papa
Diosbë 'iacëxa.
3 Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacëxa. Nucën Papa Diosan
Bana 'aíma 'ia 'ain ca ñu 'aíma 'ianan ñancáishi 'itsíanxa.
4 A bana anúan Nucën Papa Diosan nëtë 'inan 'aish ca
camabi ñu 'imainun uníxribi ënë nëtënu bucuia. Usai 'i ca an
'imicëx unicama sinánñu 'icën.
5 Ñunshin 'atimanën 'imicëxun unin 'aisama 'iti sinaniabi ca
Nucën Papa Diosan Bana ax upíira 'ixun uni upí 'inun 'imia.
Usaquian 'imia ca ñunshin 'atimanën a cuati uni upí 'iaxma
'inun quixun Nucën Papa Diosan bana a nëtënima.
6 Uni achúshi ca 'iacëxa Juan caquin anëcë. A ca Nucën Papa
Diosan ënë menua unun xuacëxa.
7 Ax ca Nucën Papa Diosan Bana, an 'uchañuira 'icëbi uni
aín nuitu upí 'imiti, ax ucëbëa ami catamënun camabi uni a
ñuixuni uacëxa.
8 Juan, ax ca an uni aín nuitu upí 'imiti ama 'iacëxa. Usa
'aíshbi ca axa uti ainra uni aín nuitu upí 'imiti, a unicama
ñuixunuan Nucën Papa Diosan ënë menu xucë 'iacëxa.
9 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti axa uti ñuiquin ca
Juanën unicama ñuixuancëxa.
10 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax ca ënë menu
'iacëxa. Usa 'ixun an Nucën Papa Diosbëtan camabi me
'imainun camabi ñucama unio 'icëbi ca unicaman, ui cara ax
'icë quixun 'unánma 'icën.
11 Ënë nëtënu 'icë unicaman ca an unio 'ixunbi, atubë 'inúxa
ucëbi biisama tancëxa.
12 Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamëtia,
acama Nucën Papa Diosan bëchicëa 'inun 'imiacëxa.
13 Unían aín xanumi bëchicë tuá ax ca unishi 'ia. Unin
bëchicënëxa usa 'aínbi ca usama Nucën Papa Diosan
bëchicëcama 'icën. Ax ca aín cushínshia aín bëchicë 'imicë
'icën.
14 Nucën Papa Diosan Bana a ca bëtsi tuásaribi 'inun xanun
bacëancëxa, uni 'inun. Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca
ënë menu 'icë unicama abë 'ixun nuibacëxa. Ax aín Bëchicë
Achúshi 'aish aín Papa Diossaribi 'aish aín sinan upíira upí
cananuna isacën.

15 Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, an Nucën Papa Diosan
Bana ñui munuma banaquin cacëxa:
—Ënëx ca a ñuiquin ësaquin 'ën mitsu caëxancë a 'icën: Axa 'ë
caxu uti uni ax ca 'ësamaira 'icën. 'Ëx 'icëma pain 'ain ax pain
'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën.
16 An ca aín sinan upíira 'ixun ax 'icësaribitinu nun sinan upí
'inun nuibaquin ënquinma nu 'aquinia.
17 Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ca
Moisésnën nucën raracama 'unánmiacëxa. Usa 'aínbi ca axira
uxun Jesucristonën asérabi nuibaquin aín 'ucha tërënquin
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oía aín uni 'inun 'imiaxa.
18 Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Dios isáma 'icën. Aín
Bëchicë Achúshi, axa aín Papabë 'icë, an cuni ca uisa cara
Nucën Papa Dios 'icë quixun nu 'unánmiacëxa.

I. JESUCRISTONËAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

Juanëan Jesús ñuia
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

19 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë judíos unicaman ax caraisa
ui 'icë quixuan Juan ñucátanun, sacerdotecamacëñun levita
unicama xuacëxa.
20 Xucëx cuanx bëbaxuan ñucácëxun ca parántisama tanquin
Juanën cacëxa:
—'Ëx cana Cristoma 'ain.
21 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?
Quixuan cacëxun ca cacëxa:
—'Ëx cana ama 'ain.
Cacëxun ca ñucátëcëancëxa:
—¿An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni,
axa uti a caina mix 'ain?
Cacëxun ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa.
22 Usaquin cacëxunbi ca catëcëancëxa:
—¿Uiira caramina mix 'ain? An nu xucë unicamanu cai
cuanun ca mix caramina ui 'ai quixun nu cat.
23 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—'Ëx cana axa anu uni 'icëma menuax munuma banacë uni
a 'ain, ësai qui: "Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai
mëníoquin racanati 'ain". An ënë bana cuënëo, Isaías, an Nucën
Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, axa quiásabi oi cana
'ëx 'in.
24 Axa usaquin Juan ñucati cuancë unicamax ca fariseo
unicaman xucë 'iacëxa.
25 Usa 'ixun ca Juan catëcëancëxa:

—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama 'unpaxan nashimin?

26 Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—'Ën cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncëma uni achúshi mitsubë 'icën.
27 Ax 'ësamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ë caxu aia. 'Ëx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.
28 Jordán 'ucëmanan 'icë Betábara cacë ëma anuxuan unicama nashimicë, anu cuanx ca unían xucë unicama usai Juanbë banacëxa.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicë bana

29 Usaquin unicama coónxun ca Juanën Jesús aia isacëxa. Aia isi ca quiacëxa:

—Ca is, ënëx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacë cupí Nucën Papa Diosan camabi unin 'ucha tërënti a 'icën.
30 Ënëx ca a ñuiquin ësai quiquin 'ën mitsu cacë a 'icën: Axa 'ësamaira uni ax ca 'ë caxu aia. 'Ëx 'icëma pain 'ain ca ax pain 'iacëxa. Usa 'aish ca 'ësamaira 'icën. A ñuiquin 'ën mi cacë, a ca ux 'icën.
31 'Ënribi cana a 'unáncëma 'ain, 'aíshbi cana Israel unicaman uisa uni cara quixun a 'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.
32-33 Usaquin catancëxun ca, ësai ca 'iaxa quixun Juanën unicama ñuixuancëxa:

—'Ën a 'unáncëma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'unpaxan uni nashiminun xuquin 'ë caxa: "Uni achúshinua 'ën Bëru Ñunshin Upí ubútancëx 'iruia camina isnuxun 'ain. Ainra ca uni 'ën Bëru Ñunshin Upíbëa 'inun 'imiti 'icën". Usaquin ca 'ë caxa. An 'ë cacësabi oquin cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía ñumacuru tinax naínuax ubútancëx a uninu 'iruia isan.
34 Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.

Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unia 'inun a pain caísa uni

35 Usaquian coon ca Juanbë aín 'unánmicë uni rabë 'iacëxa.
36 Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:

—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.

37 Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús
nuibiancëxa.
38 Nuibiancëxun caxu bësuquin isquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Añu caramina barin?
Cacëxun ca ñucácëxa:
—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni
'unánmicë uni qui quicë 'icën.)
39 ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan
cacëxa:
—Isi cuanun ca ut.
Cacëx cuanxun ca aín 'iti isacëxa, istancëx ca bari
xupíbucëbëa baquíshti 'urama 'ain abë 'iacëxa.
40 Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca
bëtsix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa.
41 Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën aín xucën Simón
Pedro bariquin mëraxun cacëxa:
—Mesías cananuna isan.
Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman
caíncë a qui quicë 'icën.
42 Cabianquin ca aín xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx
bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:
—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina
Cefas caquin anëcë 'iti 'ain.
Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

43 Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti
sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraquin ca
cacëxa:
—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.
44 Felipe Betsaida ëmanu 'icë uni 'ain, ca Andrés 'imainun
Pedroribi, anu 'icë uni 'iacëxa.
45 Usaquian Jesusan cacëx cuanxun ca Felipenën Natanael
cacë uni bariquin mëraquin cacëxa:
—A ñuiquian Moisés 'imainun an Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun uni bana ñuixuncë unicaman cuënëo, a uni
cananuna mëran. Ax ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, Josénën
bëchicë, a 'icën.
46 Felipenën cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:
—¿Nazaret ëmanu cara ñu 'unáncë uni 'iti 'ic?
Cacëxun ca Felipenën cacëxa:
—Usa ca mi isnun ca 'ëbë cuani ut.
47 Cabianquin buáncëxa Natanael aia isi ca Jesús quiacëxa:
—U unix ca asérabi Israel uni upí 'icën, uni paráncëma ca ux
'icën.
48 Quia ca Natanaelnën cacëxa:
—¿Uisaxun caramina 'ë 'unan?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mi caia Felipe cuancëma pan 'aínbi cana mi higuera tanáinua isan.
49 Cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:
—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Higuera tanáinua cana mi isan 'ën mi cacëxun caramina bërí, ënëx ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'ë sinanin? Minmi 'ë iscësamaira oquin camina 'ën ñu 'aia isnuxun 'ain.
51 Ësaquinribi ca Jesusan Natanael cacëxa:
—Asérabi cana mitsu cain, naí panárabëcëbëtan camina uni 'inux 'ëx anuax uá, 'ë manáminuaxa Nucën Papa Diosan ángelcama cuaruanan ubutia isnuxun 'ain.

2

Unin xanu biti nëtëa Jesús Canánu 'iá

1 Rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtan ca Galilea nëtënu 'icë ëma, Caná cacë, anuxun uni achúshinën aín bëchicë xanu bimiti 'ain, aín aintsi 'ibucama pi unun quixun aín uni camiacëxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca Jesúsribi aín 'unánmicë unicamabë aribia camicëx cuanx anu 'iacëxa.
3 Anu 'ixun ca unicaman cëñucëxa vino 'aíma 'ain aín titan Jesús cacëxa:
—Vino ca 'aíma 'icën, ca cëñúaxa.
4 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Uisati caramina 'ë usaquin cain? Anun 'ën ñu 'ati nëtë ca 'icëma pain 'icën.
5 Cacëxun ca aín titan an piti 'ináncë unicama cacëxa:
—'Ën tuacëan mitsu cacësabi oquin ca 'at.
6 Anu ca 'iacëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi maxax 'acë ñutë, anu anúan judíos unicama mëchucati 'unpax nanti. A ñutëcama sapi ca veinte 'ianan treinta galones 'unpax anu 'aruti 'iacëxa.
7 Usa 'ain ca Jesusan an piti 'ináncë unicama cacëxa:
—Ñutënu ca 'unpax buácat.
Cacëxun ca usoquin 'acëxa.
8 Usaquian 'aia ca cacëxa:
—Buácabianquin ca fiesta 'ibunu buántan.
Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa.
9 Buáncëa fiesta 'ibun, Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bëcë cara quixun 'unaniamabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama ainshi 'unáncëxa. Usa 'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa:

10 —An fiesta 'acë unin ca vino upí pain 'inántancëxun a
cëñuia vino asábitanishi uni 'inania. Usa 'aínbi camina min bërí
'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inanin.
11 Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun
aín sinanëinshi 'atabaquin uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni
itsin cushisamaira ca aín cushi 'icë quixuan unicaman
'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín 'unánmicë unicama ami
catamëacëxa.
12 Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucëantu
'imainun aín 'unánmicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu
cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca 'itsama nëtëinshi anu 'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama
'ain ca Jesús Jerusalénu cuancëxa.
14 Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
atsínquinbi ca an ñu marucë unicaman vaca bënë 'imainun
carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa. Isanan
ca anuxuan curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsócë
isacëxa.
15 Acama isquin ca anun rishquiti itsi mëníoquin, anua
'icë carnero 'imainun vaca bënë 'imainun an marucë unica-
maribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin
bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chash-
cacëxa.
16 Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:
—Ënua ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti
xubu camina anuxun ñu maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima
'ain.
17 Usaquian Jesusan caia cuaquin ca aín 'unánmicë unica-
man Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë a sináncëxa:
"'Ëx anun rabanan bamaquinbi cana anuxun mi rabiti xubu
upí oquin bërúanti 'ain". Usaquin sinánquin ca —a banaxa
quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.
18 Usaquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—¿Minmi ësoquin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun
caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?
19 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi tëncapatiabi cana ënë xubu 'ën rabë 'imainun
achúshi nëtëinshi 'atëcënti 'ain.
20 Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ënë
xubu 'acëxa. Usa 'aínbi ¿caramina min rabë 'imainun achúshi
nëtëinshi 'atëcënti 'ain?
21 Ësaquian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi
ñuiacati quicë 'iacëxa.

22 Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús
baísquitëcëan usaquian judíos unicama cacë a bana sinánc̈ëxa.
Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca cëmëma 'icë —
quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë
—quixun sinánc̈ëxa.

Unicaman sinánc̈ë ñucama Jesusan 'unan quicë bana

23 Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'ixuan Jesusan
uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca asérabi
Nucën Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sinánc̈ëxa.
24 Usaía 'icëbëtanbi ca camabi unían aín nuitu mëu sinánc̈ë
a 'unánc̈ë íxun, Jesusan —asérabi ca 'ëmi sinanima —quixun
'unánc̈ëxa.
25 An ca unían cacëxunmabi camabi unin sinan 'unánc̈ëxa.

3

Nicodemoa Jesús isi cuan

1 Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anëcë 'iacëxa. Ax
ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacëxa.
2 Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacëxa:
—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina
uinu 'icë unínbia 'acëma ñu 'ain. Nucën Papa Diosa abëma 'ain
ca uinu 'icë unínbi minmi 'acësoquin ñu 'atima 'icën. Usa 'ain
cananuna 'unan, Nucën Papa Diosan ca minmi nu 'unánminun
ënë menu mi xuacëxa quixun.
3 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mi cain, axa aín cushin bac̈ëntëc̈ëncëma
uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
4 Usaquian cacëxun ca Nicodemonën cacëxa:
—¿Uisax cara bëráma cania 'aish uni bac̈ëntëc̈ënti 'ic?
¿Amiribishi cara aín titan pucunu atsíanx bac̈ëntëc̈ënti 'ic?
5 Nicodemonën cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Usama ca. Asérabi cana 'ën mi cain, 'unpax 'imainun
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan bac̈ëntëc̈ëncëma uni
ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
6 Axa xanunuax bac̈ëncë, ax ca unishi 'ia; axa aín Bëru
Ñunshin Upitan bac̈ëncë uni, ax ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upíñu 'ia.
7 Nucën Papa Diosan cushin camina bac̈ëntëc̈ëncë 'iti 'ai
quixun 'ën mi cacëx ratúaxma ca 'it.
8 Uinuax cara suñu bëëqui banaquiania camina cuatin, 'ix-
unbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania
quixun. An ñu shaícaianu suñu iscëma usaribi oquin cananuna
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan uni bac̈ëntëc̈ënmia
isiman.
9 Cacëxun ca Nicodemonën Jesús catëcëanc̈ëxa:

—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?

10 Cacëxun ca Jesusan Nicodemo cacëxa:

—¿Mix an Israel unicama 'unánmicë 'ixunbi caramina 'ën mi
cacëxun uisai qui quicë cara quixun cuatiman?
11 Asérabi cana mi cain, nun 'unáncë ñu ñuianan nun iscë
ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina nun bana ca
asérabi 'icë quixun sinaniman.
12 ¿Ënë menu 'icë ñu 'ën ñuia cuaquinma caramina uisaxun
'ën naínu 'icë ñu ñuia cuati 'ain?
13 Uinu 'icë unínbia anu 'icë ñu 'unáncë 'aímabi cana 'ën cuni
anuax uá 'ixun 'unanin.
14 Moisésnëan anu uni 'icëma menuxun manë 'acë runu,
camabi unin isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni
'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'ati 'icën,
15 uinu 'icë unix cara 'ëmi catamëtia axa nëtëtimoi Nucën
Papa Diosnan 'inun.

Nucën Papa Diosan ënë menu 'icë unicama nuibacë bana

16 Camabi uni asérabi nuibaquin ca Nucën Papa Diosan
aín Bëchicë achúshi ënë menu xuacëxa, uicamax cara ami
catamëtia axa nëtëtimoi abë 'inun.
17 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë an ënë menu 'icë
unicama aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icën. Ama, ënë menu
'icë unicama aín 'ucha tërënquin ainan 'inun iëminun quixun
ca xuacëxa.
18 Aín Bëchicëmia catamëcë uni ax ca Nucën Papa Diosan
'uchocë 'ima. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcëma uni ax aín
Bëchicë achúshi ami catamëcëma cupí Nucën Papa Diosan aín
'ucha cupí castícantishi 'icën.
19 Axa ami sináncëma unicamax ca aín 'ucha cupí Nucën
Papa Diosan castícantishi 'icën, atúan an aín sinan upíira 'ixun
uni upí 'imiti ax uánbi ami catamëisama tanquin 'atima ñu
'atishi cuëëncë cupí.
20 An ñu 'atima 'acë unicaman ca an 'aia unin isti rabanan
xabánuxun 'ati cuëënquinma bëánquibucënuxun ñu 'aia.
21 Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë
uni, an 'aia isquian —an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun
ñu 'aia —quixun unin 'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanën Jesús ñuitëcëan bana

22 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicamabë Judea menu
'icë ëmacamanu cuantancëx anu 'ixun uni nashimiacëxa.
23-24 Nashimimainun ca Juanënribi sipuacëma pain 'ixun
Enón caquin anëcë ëma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni
ricuatsincë nashimiacëxa. Enón cacë ëma ax ca Salim caquin
anëcë ëma 'urama 'iacëxa.

25 Usa 'ain ca judío uni achúshinëx Juanëan 'unánmicë uni-
camabë, aín raraxa quiásabi oquin Nucën Papa Diosa cuëënun
ñu 'ati ñui cuëbicanancëxa.
26 Usai cuëbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacëxa:
—A ñuiquinmi nu cacë uni axa mibë Jordán 'ucë manan
'icë, Jesús, an unicama nashimicëbë ca camabi unix anu
ricuatsinia.
27 Cacëxun ca Juanën cacëxa:
—Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Diosan 'imicëxunma usa ñu
'atima 'icën.
28 Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ëx quia cuan. Nucën
Papa Diosan ca 'ë caxua ax unun 'ëx pain rëcuëncuatsini unun
'ë xuaxa.
29 Ësa ca. Ainan 'inúan unin bicëx ca xanu ainan 'ia. Ainan
'iti xanu bitsia uni cuëëni banaia cuati ca axa abë nicë uníxribi
cuëënia. Usaribiti cana 'ëx —unicaman ca Jesusan bana cuatia
—quixunmi mitsun 'ë cacëxun cuati chuámarua tani cuëënin.
30 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun
ñuiasabi oi, axira 'ësama cushiira 'ain camabi unix 'ë ëanan
anuishi cuanti 'icën.

Axa naínuax ucë uni ñuicë bana

31 Axa naínuax uá, an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish
ca bëtsi unisamaira 'icën. Unían bëchicëxa bacëncë uni an
ca unishi 'ixun ënë menu 'icë ñuishi ñuia. Axa Nucën Papa
Diosnuax uá, ax ca an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish
bëtsi unisamaira 'icën.
32 An ca an iscë ñucama ñuianan, an cuacë banacamaribi
ñuia, ñuiabi ca uinu 'icë unínbi aín bana ca asérabi 'icë quixun
sinanima.
33 Usa 'aínbi ca axa aín bana cuati ami catamëcë uni, an —
Nucën Papa Diosan banax ca asérabi 'icë —quixun sinánan —ca
usa 'icë —quixun unicama ñuixunia.
34 Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí
ñonquinma aín Bëchicë 'inania. Usaquian 'ináncëxun ca an
xucëxa ucë uni, Jesús, an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë
'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin unicama bana
ñuixunia.
35 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë nuibaquin axa aín 'ibu
'inun camabi ñu a 'ináncëxa.
36 Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, ax ca ainan 'aish Nucën
Papa Diosbë nëtëtimoi 'ia. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa
Diosan Bëchicëmi sinántisama tancë uni, ax ainanma 'aish
Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'ima. A uni ca Nucën Papa
Diosan aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën.

4

Samaritana xanubë Jesús bana

1 Fariseo unicaman ca —Juanën 'unánmicë unicama 'it-
saribi 'aínbi ca Jesusan 'unánmianan nashimicë unicamaxira
'aisamaira 'icë —quixuan ñuicania cuacëxa.
2 Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicë unicaman cuni uni
nashimiacëxa.
3 Usaquian fariseo unicaman cuacëxun 'unánbiani ca Jesús
Judea menuax amiribishi Galilea menu cuantëcëancëxa.
4 Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nëtënu cuani Samaria
'abiani cuancëxa.
5 Cuanx ca Jacobnëan aín bëchicë José 'inan me 'urama 'icë
ëma, Sicar cacë, anu bëbacëxa.
6 Bëbatancëx ca Jacobnëan naëa 'unpax anu 'ain, Jesús
'uran cuanbaiti cuainsama tani, baria xamárucëbë, a rapasu
tsóbuacëxa.
7-8 Tsóbutancëxa anu tsómainun ca aín 'unánmicë unicama a
piti ñu bitsi Jesús ëbiani cuancëxa. Cuan ca Samaria nëtënu
'icë xanu achúshi 'unpax bitsi uacëxa. Chumu bëi aia isquin
ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ë ca 'unpax 'anun 'inan?

9 Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'ëx samaritana
xanu 'icëbi 'unpax 'inánun quixun 'ë cain?, judíos unicamax
samaritano unicamabë nuibanancë 'aínmabi.
10 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ën mi 'unpax ñucácë 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'ë
'unaniman. 'Ë 'unánan añu cara Nucën Papa Diosan mi 'ináنti
'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ë ñucátsian. Ñucácëxun
cana anúnmi nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'unpax mi
'inántsian.
11 Cacëxun ca cacëxa:

—Anua 'unpax biti ënëx ca nëmin 'icën. Anun 'unpax biti
ñuñuma camina 'ain. ¿Uinua caramina anun 'ëx nëtëtimoi
Nucën Papa Diosnan 'iti 'unpax a biti 'ain?
12 ¿Nucën rara Jacóbsamaira caina mix 'ain? An ca ënë anua
'unpax biti naëacëxa, naëxun ca 'acëxa, 'anan ca aín bëchicëribi
'amianan a rabucucë ñuinacamaribi 'amiacëxa. Jacobnën aín
rëbúnquicamanribia 'anun naëa 'icë cananuna nunribi ënë 'un-
pax 'ain.
13 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë 'unpax 'acë uni, ax ca amiribishi shimatëcënia.
14 Usa 'aínbi ca an 'ën 'ináncëxun 'unpax 'acë uni, ax
amiribishi shimatëcëntima 'icën. Me 'ucë mëúcüaxa chiquitia
'unpax xobucësaribiti ca 'ën 'ináncë 'unpax nëtëtima uninu 'iti
'icën. Usaía 'icëbë ca uni nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'iti
'icën.
15 Usaquian cacëxun ca xanun cacëxa:

—A 'unpax ca 'ë 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utëcënunma ca 'ë 'inan.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min bënë cuënbëtsini ca abë utan.
17 Cacëx ca —'ëx cana bënëñuma 'ai —quiacëxa. Quia ca Jesusan cacëxa:
—Usa ca. Bënëñuma cana 'ai qui camina cëmëiman.
18 Mix camina mëcën achúshi bënëñu 'iacën. Usa 'aínbi ca axa bërí mibë 'icë uni ax asérabi min bënëma 'icën. Usa 'ain ca —bënëñuma cana 'ai —quiaxmi quicë ax cëmëma 'icën.
19 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Bërí cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ain.
20 Samaria unicama nun raran ca tucu ënuxun Nucën Papa Dios rabiacëxa. Usa 'aínbi camina mitsux quin, Jerusalénuxun ca unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quiax.
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana mi cain, anúnmi ënë tucunuxunmabi, Jerusalénuxunmabi anumi mitsux 'icënuxunbi, Nucën Papa Dios rabiti nëtë ca aia.
22 Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, ax ca judío uni 'iti 'icën. An usaia 'inun mënío, a cananuna nun rabin.
23 Anúan an Nucën Papa Dios rabicë unix asérabi ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti nëtë ca aia, bërí ca a nëtë 'icën. Usaquian unin a rabiti ca Nucën Papa Dios cuëënia.
24 Nucën Papa Dios, ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icën, a ca unin isima. Usa 'ain ca an Nucën Papa Dios rabicë unin asérabi ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti 'icën.
25 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Mesías, Cristo cacë, ax ca uti 'icë quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icën.
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—A cana 'ëx 'ain, abë camina banain.
27 Cacëbëbi ca aín 'unánmicë unicama utëcëancëxa. Uquin xanubëa Jesús banaia isi ratúquinbi ca uinu 'icë unínbi —¿añu caramina cuëënin? —canan —¿añu ñui caramina a xanubë banain? —quixun cáma 'icën.
28 Usa 'ain ca a xanun aín ñutë tsónbiani aín ëmanu cuanx bëbaquin anu 'icë unicama cacëxa:
29 —'Ëbë banaquin ca achúshi unin 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa. Ënëx sapi ca asérabi Cristo 'icën, ca isi ut.
30 Usaquian xanun cacëxa ca a ëmanu bucucë unicama anua Jesús 'icë anu ricuatsiancëxa.

31 A xanúa cuancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús —
camina piti 'ai —quixun cacëxa.
32 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun 'unáncëma pitiñu cana 'ëx 'ain.
33 Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi unin sapi ca a piti
bëxuanxa —quiax canancëxa.
34 Canania isquin ca Jesusan cacëxa:
—An ënë menu 'ë xuá axa cuëëncësabi oquin 'anan an a
'anun 'ë ca, a sënëonuxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquin 'ën
'acëx ca ax 'ën piti ñusa 'icën.
35 Ësoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca
Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Mitsux camina quin, rabë 'imainun rabë 'uxë cëñúcëbëa
shaínquibutia cananuna ñu bimi biti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën
mitsu cain, ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun biti nëtë
sënëncëbëtan aín 'ibun binuan bimi pëcëti sënëncësaribi 'icën.
36 An uni 'ëmi catamënun 'aquincë uni an ca aín cupí bitsia.
A unin 'aquincëxa 'ëmi catamëcë unicama ax ca xënibua 'aínbi
Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían 'ën bana uni
ñuixuncë unicamabë an 'ëmi catamënun uni 'aquincë unica-
maxribi cuëënti 'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí.
37 Usa 'ain ca ësai quicë banax asérabi 'icën: Bëtsi unían
'apácëxa pëcëtia ca bëtsi unin bimi bitsia.
38 Mitsúnmi bëtsi unían 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun
upí oquin 'aquinun cana mitsu xuan. Uni raírinëan 'unánmicë
'icëbi camina mitsun a unicama upí oquin 'ëmia catamënun
'imian.
39 Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xa-
nun cuanxun —a unin ca 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —
quixun cacëx ca a ëmanu 'icë samaritano uni 'itsáxira —Jesús
ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun sinani Jesúsmi
sináncëxa.
40 Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús cacëxa:
—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë
rabë nëtën 'iacëxa.
41 'Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —asérabi
ca ax Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun 'unani ami
sináncëxa.
42 Usai 'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:
—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërí nunbi aín
bana cuaquin 'unanin, asérabi ca ax Cristo, an camabi menu
'icë uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

43 Usa 'ain ca rabë nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx
Galilea nëtënu bëbai cuancëxa.
44 Cuanux ca quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca
anuaxa canicë nëtënu 'icë unicaman aín bana cuaisama tania.
45 Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë uni-
caman upí oquin Jesús biacëxa. A unicamax Pascua anun
carnero 'ati nëtë 'ain, Galileanuax Jerusalénu cuancë 'ixun ca
an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman aín nëtënua bëbaia cuëënquin
Jesús biacëxa.
46 Usa 'ain ca Galilea nëtënua 'icë ëma Caná, anuxuan bëráma
'unpax vinoocë, anu Jesús bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni
achúshi aín bëchicënëx Capernaúm ëmanu 'insíncë 'iacëxa.
47 Usa 'ain ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia
quixuan unin ñuia cuabiani cuanxun 'apun unin mëraquin
Jesús cacëxa:
—'Ën bëchicë ca 'insíanxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë
pëxcuxuni cuanti 'ain.
48 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'ën, uni itsin 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin.
'Ën usa ñu 'acëbëtanma camina, ëx cana asérabi Nucën Papa
Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.
49 Cacëxun ca 'apun unin cacëxa:
—'Ën bëchicë ca nëtẽtisaira 'icën. Nëtẽcëmaishi camina a isi
cuanti 'ain.
50 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.
Cacëx ca —asérabi ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani
cuancëxa.
51 Usa 'ain ca baían cuania mërananquinquin an ñu mëëxuncë
unicaman cacëxa:
—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.
52 Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:
—¿Uinu bari 'ain cara 'ën bëchicë aín 'insin nëtẽonx?
Cacëxun ca —imẽishi bari cuainacẽcëbë ca aín 'itsis
nëtẽonxa —quixun cacëxa.
53 Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain
ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca ñuima, ca pëxcutia quixun 'ë
coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë
unicamabë —asérabi ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —
quiax ami sináncëxa.
54 Usaquin ca Jesusan Judea nëtënuax cuantancëxun Galilea
menuxun bëráma 'acësa oquin uni itsin 'acëma ñu 'atëcëancëxa.

5

'Ian Betesda cacë, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancëma uni pëxcüa

1 Usotancëx ca anúan judíos unicaman Nucën Papa Dios
rabiquin piti nëtë 'ain, Jesús Jerusalénu cuantëcëancëxa.

2 Jerusalénu cënëa aín xëcuë achúshi, Oveja cacë, a bëtánain
ca unin 'acë 'ian 'iacëxa. Ax ca hebreo banan Betesda caquin
anëcë 'iacëxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca mëcën
achúshi itá nitsíncë 'aish manan tapuñu 'iacëxa.
3 Ax ca a tëmú bucuxuan uni 'insíncëcama, bëxuñu 'imainun
aín niti bëtsicë 'imainun racábucë, acaman ángelnëan 'unpax
cubínmia caíncë 'iacëxa.
4 Caíncëxuan uisa nëtën cara 'ibutia, a nëtën 'ibúxun ángelnën
a 'unpax cubínmicëbë caísa ax paían anu butucë, uisa 'insínñu
cara, a uníxbi pëxüacëxa.
5 Usa 'ain ca anu 'icë uni achúshi treintiocho baritia 'insíncë
'iacëxa.
6 Ax anu racácë isquin ca —'uran ca ënë uni usai 'iaxa —
quixun 'unánquin Jesusan cacëxa:
—¿Caramina pëxcútisa tanin?
7 Cacëxun ca 'insíncë unin cacëxa:
—'Unpax cubíncë nëbëtsi an 'ë butúnti uni ca 'aíma 'icën. Usa
'ain ca 'ëx cuancëma 'aínshi 'ë rëtibiani cuanx, uni itsix pain
'unpax cubíncënu butuia.
8 Quia ca Jesusan cacëxa:
—Niruquin anumi racácë min bacëti bibiani ca cuantan.
9 Usaquian Jesusan cacëxëshi ca a uni aín 'insíncë
pëxcúacëxa. Pëxcúquin aín bacëti bibiani ca cuancëxa.
Anun ñu mëëtima nëtë 'aínbia anua racácë aín bacëti bibiani,
10 cuania isquin ca judíos unicaman 'insíncë 'aíshbia pëxcúcë
uni cacëxa:
—Ënë nëtëx ca anun ñu mëëtima nëtë 'icën. Ënë nëtën
camina anumi racácë ñu 'iábiantima 'ain.
11 Cacëxun ca cacëxa:
—An 'ë pëxcucë uni an ca, anumi racácë min bacëti bibiani
ca cuantan, quixun 'ë caxa.
12 Quixuan cacëxun ca atun cacëxa:
—¿Ui uni cara min bacëti bibiani ca cuantan quixuan an mi
cacë, ax 'ic?
13 Cacëxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui
unin cara a pëxcüaxa quixun 'unánma 'icën.
14 Usa 'ain ca a pëxcucë uni a anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun mëraquin, Jesusan cacëxa:
—Ca is, bërí camina pëxcúcë 'ain. Usa 'ain camina mix
'iásamairai 'insíntëcënti rabanan amiribishi 'uchatëcëntima
'ain.
15 Usaquian Jesusan cacëxun, ax ca Jesús 'icë quixun
sinánbiani cuanxun ca a unin judíos unicama, —Jesusan ca 'ë
pëxcüaxa —quixun cacëxa.
16 Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtëan uni pëxcucë cupí,
judíos unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësënancëxa.
17 'Ësënaniabi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ën Papan 'acësaribi oquin cana 'ën 'ain.

18 Usaía Jesús quia cuati ami nishquin ca judíos unicaman
ësaquin sináncëxa, —Usai qui ca Nucën Papa Dios ax isa aín
papa 'icë quianan ax isa Nucën Papa Diossaribi 'icë quia.
Usaquin sinani ca anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcucë cupí
ami nishanan, usaía quicë cupíribi ami nishquin, a 'acatsi
quiax 'ësĕnancëxa.

Jesusan aín Papabëtan ñu 'a

19 Usa 'ain ca Jesusan atu cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë
'ixunbi cana 'ënbi ñu 'aiman. 'Ën Papan ñu 'aia isquin cuni
cana 'ënribi 'ain. 'Ën Papan bëtsi bëtsi ñu 'acëbëtan cana 'ëx aín
Bëchicë 'ixun 'ënribi an 'acësaribi oquin 'ain.

20 'Ën Papan ca 'ëxira aín Bëchicë 'icë nuibaquin an 'acë
ñucama 'ë ismia. An ca mitsúnmi iscësamaira ñu, a isími mitsux
ratúti, a 'ë isminuxun 'aia.

21 'Ën Papan ca uni bama abi baísquimitancëxun axa tsónun
'imiti 'icën. Usaribiquin cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'imitisa
tanquin 'ënribi tsónun uni 'imiti 'ain.

22 'Ën Papax ca uicamax cara aín 'ucha tërĕncë 'icë quianan
uicamaxribi cara 'uchañu 'icë quiax quima. Usa 'ixun ca 'ëx
aín Bëchicë 'icë usoquin 'anun 'ë cuni 'imiaxa,

23 a rabicësaribi oquían camabi unin 'ëribi rabinun. An aín
Bëchicë 'icë 'ë rabicëma, an ca 'ën Papa an 'ë xuá, aribi rabima.

24 Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ën bana cuati an 'ë
xuá ami sináncë uni, ax ca ainan 'aish nëtĕtimoi Nucën Papa
Diosnan 'ia. A cupía Nucën Papa Diosnan 'itima 'icëbi aín
'uchacama tërĕncë cupí 'uchañuma 'aish ca bamatancëxbi
nëtĕtimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

25 Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, ca uti 'icën, anúan aín
'ucha cupí bamacësa 'ixunbi unicaman 'ën bana cuati nëtë.
'Ën bana unin cuati nëtë, a nëtë ca ënëx 'icën. Usa 'ain ca an
—asérabi ca aín bana 'icë —quixun 'ë 'unánquin 'ëx quicësabi
oquin ñu 'acë unicama ax, aín 'ucha tërĕncë cupí Nucën Papa
Diosnan 'aish, nëtĕtimoi abë 'iti 'icën.

26 Usa 'inun ca Nucën Papa Diosan, ënë nëtënu tsónan ainan
'aish aín nëtënuribi abë 'inun uni 'imia. An ca aín Bëchicë 'ënribi
usaribi oquin uni 'iminun 'ë 'imiaxa.

27 Uni 'inux anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tërĕncë
'icë isanan uicamax cara 'uchañu 'icë isnun, Nucën Papa
Diosan 'ë 'imiacëxa.

28 Usa 'ain ca 'ën mi ñuixuncëxun cuati ratúaxma 'it. Anúan
'ëx ucëbëtan 'ën bana cuati, bama unicama baísquiti nëtë ca uti
'icën.

29 Baísqui ca anu maían anuax chiquíti 'icën. An upí ñu 'á
unicamaxa Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'inux baísquimainun
ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchocë 'inux
baísquiti 'icën.

Nucën Papa Diosan Jesús xuá ñui quicë bana

30 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana 'ënbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ën Papan 'ë cacësabi
oquin cana 'ën, cara castícancë 'iti 'icën, cara castícancë 'itima
'icë quixun uni cain. 'Ëx cuëëncësoquin 'aquinma cana an 'ë
xuá, axa cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usa 'ain ca 'ën uni cacë
banax asábi 'icën.
31 'Ëxbi, usa cana 'ëx 'ai quiax quia ca unin 'ën bana ca asérabi
'icë quixun 'unántima 'icën.
32 Usa 'aínbi ca axa 'ë ñui quicë ax Nucën Papa Dios 'icën. 'Ë
ñuia quicë bana ax ca asérabi 'icë quixun cana 'unanin.
33 Mitsun camina 'ë ñuiquian a ñucánun quixun Juanu uni
xuan. Xucëx cuanxun ca ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'ë ñuiquin
cacë bana ax ca cëmëma 'icën.
34 Uisai cara uni 'ë ñui quiti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi,
'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'ë ñui
quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana sinanimi Nucën
Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iënun.
35 Unían upí oquin isnuan bëánquibucë 'aínbi lamparínën
pëcacësaribi oquin ca Juanën 'ë ñuiquin uni bana ñuixuanxa.
Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana cuati
cuëëan.
36 Juanëan 'ë ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi
oquin 'ën 'aia isquin upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan
ca 'ë xuacëxa quixun.
37 Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun
iscëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banax 'ë ñui
asérabi quia.
38 Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana
cuacëma 'ain cana 'unanin, camina aín bana mitsun nuitunën
sinánquin cuacëma 'ai quixun.
39 Uisari caramina ainan 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai
quixun 'unánuxun camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo
upí oquin isin. Usa 'aínbi ca a bana 'ë ñuia quicë 'icën.
40 A banaxa usai 'ë ñui quicë 'aínbi camina ainan 'aish Nucën
Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëisama tanin.

41 Unían 'ë rabiti cana sinaniman.
42 'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunënbi camina Nucën
Papa Diosmi sinanima cana 'unanin.

43 'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana
cuaisama tanin. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Diosan
xucëxmabia axbi ucë unin bana cuati 'ain.
44 Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upíoti cuëënima
camina mitsúxbi upíonani rabiananti cuëënin. ¿Nucën Papa
Diosan mitsu upí oti cuëëncëma 'aish caramina uisax 'ëmi
catamëti 'ain? Camina 'itima 'ain.
45 'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios manóin quixun
sinánxunma ca 'at. Moisésnëan cuënëo bana, ax isa upí 'icë
quiáxmi quicë, ax 'ë ñui quicë 'aínbimi 'ëmi sináncëma cupí
camina 'uchocë 'iti 'ain.
46 Moisésnëan 'ë ñuiquin cuënëo 'ain camina an cuënëo bana
ca aserabi 'icë quixun sináncë 'aish 'ëmiribi sinántsian.
47 Usa 'aínbi camina Moisesnëan cuënëo bana cuaisama
tancë 'ixun 'ëx quicë bana cuatima 'ain.
Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

6

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimia
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

1 Usatancëx ca Jesús parúnpapa, Galilea canan Tiberíadesribi
cacë, a 'ucë manan cuancëxa.
2 Cuancëbë ca an uni itsían 'acëma ñu 'anan uni 'insíncë
pëxcuia iscë unicama Jesús nuibiani cuancëxa.
3 Usa 'ain ca anuax matánu mapëracëtancëx aín 'unánmicë
unicamabë Jesús tsóbuacëxa.
4 Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama
'ain ca Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicama matánu 'iacëxa.
5 Anuxun 'aisamaira uníxa a nuibëtsini aia isquin ca Jesusan
Felipe cacëxa:
—¿Uinua caranuna a ënë unicama pimiti pán biti 'ain?
6 An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan
uisai cara quia cuacatsi quixun usaquin Felipe cacëxa.
7 Cacëxun ca Felipenën cacëxa:
—Doscientos curíqui cupí bicëxbi ca pán achúshi achúshi
camabi uni 'ináncëx sënëntima 'icën.
8 Caia ca aín 'unánmicë uni itsi, Simón Pedronën xucën,
Andrés cacë, an Jesús cacëxa:
9 —Ënu ca xu achúshi 'icën. Ax ca cebada 'acë pán mëcën
achúshi 'imainun rabë tsatsañu 'icën. 'Aíshbi ca ënëx 'itsaira
uni pimitisama 'icën.
10 Quixuan cacëxun ca Jesusan, anua basi 'itsaira 'ain, aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—Unicama tsóbunun ca cat.
Usaquian Jesusan cacëxuan aín 'unánmicë unicaman cacëx
ca 'aisamaira uni, cinco mil unisa 'aish, tsóbuacëxa.

11 Tsóbuan ca Jesusan pán bixun, Nucën Papa Dios pain
—asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama an unicama
'inánun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca axa tsócë unicama
pán mëtícaquin 'ináncëxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa
'aínmabia anu 'icë puchá quian pinun unicama 'ináncëxa.
12 'Ináncëxun piia camabi uni puchácëbëtan ca Jesusan aín
'unánmicë unicama cacëxa:
—Pán tëocëcëñun ca tsatsa tëocëcama bit, masóxunma.
13 Cacëxun ca mëcën achúshi 'icëbia unin piquin tëocë cebada
'acë pán a mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.
14 Usaquian Jesusan 'aia isi ca anu 'icë unicamax quiacëxa:
—Asérabi ca ënë uni axa Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuni utinu nun caíncë, a 'icën.
15 Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancëxun
'unani ca Jesús axëshi unicama ëbiani matánu cuantëcëancëxa.

Jesús parúnpapa camánanën nia
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

16 Matánua Jesús cuan ca bari atsíncëbëa bëánquicëbë aín
'unánmicë unicama parúnpapa cuëbi cuancëxa.
17 Cuantancëx ca nuntinu cëñúruquiani, 'ucë manan 'icë
Capernaúmnu cuani cuancëxa. Bari cuabúcëbë bëánquicëbëbia
Jesús aiama obiani ca aín 'unánmicë unicamax cuancëxa.
18 Cuancëbëtanbi ca 'aisamairai bëquiquin suñúanën baca
bëchúancëxa.
19 Usocëbëbi parúnpapa cuëbínuax cuani cinco kilómetrosa
'ixun ca aín 'unánmicë unicaman parúnpapanubi nicuatsinia
aia Jesús isacëxa. Isi ca racuëira racuëacëxa.
20 Racuëtiabi ca Jesusan cacëxa:
—Racuëaxma ca 'it. 'Ë cana 'ain.
21 Usaquian cacëx cuëënquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx
ca anu cuanti sinánbiania cuancë parúnpapa 'ucë manan
bënëtishi bëbacëxa.

Unicaman Jesús baria

22 Jesusan 'unánmicë unicama parúnpapa 'ucë manan cuan
ca an pán picë unicama anubi 'iacëxa. Usa 'ixun ca
pëcaratancëxun sináncëxa: Achúshi nuntishi ca ënu 'iónxa,
'imainun ca aín 'unánmicë unicamaxa a nuntinu 'irucëbëbi
Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa.
23 Usaquian sinánmainun ca Tiberias ëmanuax uni raíriribi
manë nunti raírinën cuanx, anuxuan Jesusan Nucën Papa
Dios —asabi ca —catancëxun pán uni pimioncë, a 'urama
bëbacëxa.
24 Usa 'ain ca axa anu bërúcë unicama an bariquinbi
Jesúscëñun aín 'unánmicë unicamaribi 'aímocëxa. 'Aímobiani
ca axa Tiberiasnuax ucë manë nunticamanu cëñúruquiani
Capernaúm ëmanuribi Jesús bari cuancëxa.

Aín unicamax ca ami catamëcë 'aish Jesúsbë 'ia quicë bana

25 Usa 'ain ca 'ucë manan cuanxun bariquin mëraquin Jesús
cacëxa:
—¿Uinsaran caramina ënu uan?
26 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ën pán pimicëx puchonx
camina a sinánbëtsini 'ë bari uan. Ui carana 'ëx 'ai quixunmi
mitsun 'unánun, uni itsían 'acëma ñu 'ën 'acë a isunbi camina
ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman.
27 Axa chëquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain. Usa
'ain camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi 'inuxun
'ëmi catamëquin axa cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaími 'inun
mitsu 'iminun ca 'ëx uni 'inux anuax uá, Nucën Papa Dios, an
'ë 'imiacëxa.
28 Cacëxun ca a cacë unicaman cacëxa:
—¿A 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëënun caranuna añu 'ati
'ain?
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Nucën Papa Dios ca cuëënia, mitsúxmi an ënu unun xuá
'aínmi 'ëmi catamënun.
30 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Nuxnu mimi sinánun caramina añu nun isnun 'ati 'ain?
¿Añu caramina 'ati 'ain?
31 Nucën raracaman ca anu uni 'icëma menuxun pánsa
piti, maná cacë, piacëxa, cuënëo bana ësai quicësa oquin:
"Nucën Papa Diosan ca naínua 'ibúmiquin unicaman pinun,
pán 'ináncëxa".
32 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, an naínua 'ibúmiquin unicama
pán 'inan ax ca Moisésma Nucën Papa Dios 'iacëxa. An a pán
'inan 'aínbi ca Ñucën Papa Diosan bërí 'ináncë ax ca anúan uni
asérabi upiti tsóti a 'icën.
33 Nucën Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa naínuax uá 'ë
'icën. Usa 'aish cana 'ëx an ainan 'aísha Nucën Papa Diosbë
'inun ënë nëtënu 'icë unicama 'imiti a 'ain.
34 Cacëxun ca unicaman cacëxa:
—A piti camina camabi nëtën nu 'ináṅti 'ain.
35 Cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa
tanan shimaxun 'unpax 'aisa tania uni bënëcë, usaribitia
ax Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tani bënëcë uni, ax ca 'ëmi
catamëti amiribishi bënëtëcëntima 'icën.
36 Axa 'ëmi catamëcë uníxa usa 'aínbi cana 'ën mitsu cacë
usaribi oquin mitsu catëcënin, mitsun 'ën ñu 'aia isquinbi
camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman.
37-38 'Ëx cuëëncësabi oquin 'ai cana uáma 'ain. An 'ë xucë, axa
cuëëncësabi oquinshi 'ai cana uacën. Usa 'ain ca ui unicama

cara Nucën Papa Diosan 'ënan 'inun sinánmia acamax ca 'ëmi
catamëti 'icën. Axa 'ëmi catamëcë uni, a cana —camina 'ënan
'itima 'ai —quixun catima 'ain.
39 An 'ë xuá 'ën Papa, ax ca an 'ënan 'inun sinánmicë unica-
maxa abë 'iti cuëëni, achúshira uníxbia abë 'ima 'iti cuëënima.
Usa 'aish ca an 'ëmi sinánmicë unicama bërúantancëxun, ënë
nëtë cëñúcëbëtan 'ën baísquimiti cuëënia.
40 An 'ë xuá ax ca cuëënia, aín Bëchicë, 'ëmi catamëcë
unicamax nëtëtimoi abë 'iti. A unicama cana 'ën ënë nëtë
cëñúcëbëtan abë 'inun baísquimiti 'ain.
41 —'Ëx cana Nucën Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan
piti, a 'ai —quiáxa Jesús quicëbë ca judíos unicamax ami nishi
Jesús ñui
42 quicancëxa:
—¿Josénën bëchicë, Jesús, ama cara ënëx 'ic? Nun cananuna
aín tita 'imainun aín papa 'unan. ¿Uisacatsi cara —'ëx cana
naínuax uan —quiax quin?
43 Usaía quia ca Jesusan cacëxa:
—Usai banaxma ca 'it.
44 Uinu 'icë uníxbi ca axbi 'ënan 'inux 'ëmi catamëtima 'icën.
'Ën Papa, an 'ë xuá, an sinánmicëx cuni ca uni 'ëmi sinani 'ënan
'inux 'ëmi catamëti 'icën. 'Ëmia catamëcë 'icë cana ënë nëtëa
cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain.
45 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama
achúshinën ca ësaquin cuënëocëxa: "Nucën Papa Diosan ca
camabi uni 'unánmiti 'icën". A unían cuënëosabi oi ca ui unica-
man cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun 'unania, acamax
ca 'ëmi catamëtia.
46 Uinu 'icë uníbi ca Nucën Papa Dios iscëma 'icën. Axa
anuax uá 'ëinshi cana a isacën.
47 Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë
unicamax ca ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
48 'Ëx cana anúan uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti a 'ain.
49 Mitsun raracamax ca anu uni 'icëma menuxun Nucën
Papa Diosan 'ináncë maná cacë ñu pibi bamatimoi tsoóma
'icën.
50 Usa 'aínbi cana 'ëxribi naínuax ucë pán unin piá usaribi
'ain. Aín nami cushi 'aish upí 'inuxun ca unin ñu piia, usaribiti
ca uni upí 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi
catamëti 'icën.
51 'Ëx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucën Papa Diosbë 'iti
a 'ain. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëcë uni ax ainan 'aish xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia. Uníxa ainan 'aish xënibua 'aínbi
Nucën Papa Diosbë 'inun cana 'ëx bamatsianxmabi bamati
'ain.
52 Quixuan cacëx ca judíos unicama ñucacanani quiacëxa:
—¿Uisa 'ixun cara ënë unin anu nun pinun nu pimiti 'ic?

53 Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'ëmi
catamëquinma 'ën nami picëmasa 'ianan 'ën imiribi xëacëmasa
'aish camina asérabi xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima
'ain.
54 'Ëx bamacë cupí 'ëmi catamëti ca uni xënibua 'aínbi Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icën.
55 Usa unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan baísquimiti
'ain. Axa asérabi 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ën nami picësa 'ianan
'ën imi xëacësa 'icën. 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca usai 'iti
'icën.
56 Ui unix cara 'ëmi catamëti 'ën nami pianan 'ën imi xëacësa
'icë, ax ca 'ëbë 'icën, 'ëxribi cana abë 'ain.
57 Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, ax ca bamatimoi tsotia.
Ax 'ëbë 'ain cana an 'imicëx 'ëxribi tsotin. Usaribiti ca 'ëmi
catamëquian an 'ë picësa uni axribi 'ën 'imicëx 'ëbë 'aish 'ëx
'icësaribiti tsóti 'icën.
58 'Ëx cana naínuaxa uá pitisa 'ai quiax cana 'ëx quin. 'Ëx
cana mitsun raracaman piá manásama 'ain. Mitsun raraca-
max ca maná cacë ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icën. Usa 'aínbi
ca an 'ëmi catamëquin 'ë picësa uni ax ainan 'aish xënibua 'aínbi
Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.
59 Capernaúm ëmanuxun ca Jesusan anua judíos unicama
timëti xubunuxun usai quiquin a banacama ñuixuancëxa.

Anúan uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti bana

60 Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacë unicama
'aisamaira 'ain raírinëx quiacëxa:
—Axa usai quicë bana ax ca cuaisama 'icën. ¿Uin cara a cuati
'ic?
61 Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:
—¿Mitsúnmi cuacëx cara ënë bana cuaisama 'ic?
62 ¿Ënë bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ëx an-
uax uá anu cuantëcënia isquin sinánti 'ain?
63 'Ëx ënë menu 'aish uni 'icë cupíshima 'ëx bamatancëx
baísquiti cupí camina ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'iti 'ain. 'Ën a ñuiquin mitsu cacë ñucama ax ca anúnmi
'ëmi catamëti 'ën sinánsaribi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'iti, a 'icën.
64 Usa 'aínbi camina micama raírinëx asérabi 'ëmi sinani ëmi
catamëcëma 'ain.
Ësaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacë unicama
cacëxa, uicamax cara ami catamëtima quixun 'unánan uin
cara a uni 'inánti 'icë quixun bëráma 'unáncë 'ixun.
65 Catancënxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:
—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma
ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtima 'icën.

66 Usaquian cacëx ca an abë niquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa tiquimainun raírinëxribi
Jesús ëbiani abë nitëcënima cuancëxa.
67 Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mëcën rabĕ 'imainun rabĕ
aín 'unánmicë unicama a cacëxa:
—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?
68 Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—¿Ui uninu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Minshi
camina anun nu Nucën Papa Diosbë nëtĕtimoi 'iti bana nu
ñuixunin.
69 Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa
uti nun caíncë, Cristo, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë,
aín Bëchicë a 'ain.
70 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿'Ën carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mëcën rabĕ
'imainun rabĕ caísama 'ain? Usai 'inun caísa 'aíshbi camina
micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë 'ain.
71 Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë
unicama achúshi 'ixunbi a uni 'inánti, a ñui Jesús quiacëxa.

7

Aín xucĕncaman —Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —
quixun sinánma bana

1 Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi
quiax 'ësĕnania 'unanx, Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuain-
sama tani Galilea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi Jesús
'iacëxa.
2 Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax
anun Jerusalénu timëti 'utanu 'iti nëtë, a 'urama 'ain,
3 aín xucĕantun Jesús cacëxa:
—Ënuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an min
bana cuacë unicaman isnun.
4 Camabi unían a 'unánti cuëënquin ca unin unĕxun ñu
'aima. Usa 'ain camina ami 'acë ñucamaribi Jerusalénu timĕcë
unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.
5 Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca
usaquin cacëxa.
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ën anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain
ca mitsux cuainsa tani cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi
anun ñu 'ati asábi 'icën.
7 Axa Nucën Papa Diosmi sinánccëma unix ca mitsumi
nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'Ën —ñu 'atima camina 'ai —
quixun cacë cupí ca atux 'ëmi nishia.
8 'Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana
cuaniman. Mitsux ca cuantan.

9 Quixun aín xucëantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

10 Usaquin cacëxa aín xucëantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa, unían —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánunmaishi.
11 Cuanx bëbacë ca Jerusalénu timëcë judíos unicaman —¿uinu cara a uni 'ic? —cananquin Jesús bariacëxa.
12 Bari ñucacanania unicama raírinëx —ax ca upí uni 'icë —quicëbëbi ca uni raírinëx, —usama ca. An ca camabi uni parania —quiacëxa.
13 Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati rabanan unëaxëshi cananccëxa.
14 Usaía quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timëcë nëtëa sënëncëma pain 'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun bana ñuixuancëxa.
15 Ñuixunia cuati ca judíosnën 'apucamax ratuti quiacëxa:
—¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica 'acë 'ixúnmabi uisai cara cuënëo banacama quia quixun 'unanx?
16 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sinánccëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë sinánmicë ca ënëx 'icën.
17 Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëënun ñu 'aisa tania, an ca 'ën carana Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin, carana 'ënbi sinánccë bana ñui quixun 'unánti 'icën.
18 Axa anbi sinanx banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Aínbi ca an ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëëncë uni an cuni cëmëquin uni paranima.
19 Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin 'unánun aín bana cuënëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aínbi camina achúshi unínbi a bana quicësa oquin 'aiman. ¿'Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?
20 Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:
—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?
21 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin.
22 Moisésnën ca —judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë 'unántiocë 'iti 'icë —quixun cuënëocëxa. Cuënëoíbi ca ax pain usai ca uni 'iti icë quiax quiáma 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia.

23 ¿Mitsun bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima
nëtënribi Moisés quicësabi oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti
ocë 'aíshbi caramina uisa cupí anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni
pëxcucëbë 'ëmi nishin?
24 Bëtsi unían ñu 'aia isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima
'aia —quiax quitima 'ain. Usai 'iquinma camina munu upí
oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati cara asábi 'icë, cara
asábima 'icë quixun.

—'Ëx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quiáxa Jesús quia bana

25 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:
—¿A 'acatsi quiáxa ami 'ësënancë uni, ama cara ënëx 'ic?
26 Ca is, camabi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman
uisaquinbi caima. ¿Ënëx ca asérabi Cristo, ax utinu nun caíncë
a 'icë quixun cara atun 'unánx?
27 Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun.
Usa 'aínbi cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun
'unanin.
28 Ësaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin
cacëxa:
—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun cam-
ina 'unanin. Usa 'aínbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa
nëtëtimoi asérabi, an xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina
mitsun 'unaniman.
29 Anuax uá 'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unun 'ë
xuacëxa.
30 Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan
a unin biti nëtëa sënëncëma pain 'ain achúshira unínbi biáma
'icën.
31 Judíos unin 'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi
ca 'aisamaira unix ami sinani quiacëxa:
—¿Ënë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa
utinu nun caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua

32 Ësaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman
cuacëxa. Cuan ca acamabëtan judíos sacerdotenën cushica-
man sipuanuinsa bitánun quixun aín suntárucama xuacëxa.
33 Xucëxa cuancëbë ca anu 'icë unicama cai Jesús quiacëxa:
—'Ëora pain ënu mitsubë 'itancëx cana an 'ë xuá anu cuanti
'ain.
34 Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain.
Usa 'ain camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain.
35 Quicëbë ca judíos 'apucamax ñucacanani quiacëxa:
—¿Uinu cara ënë uni nun mëratimoi cuanti 'ic? Bëtsi bëtsi
ëma, anua griego banan banacë unicama 'icë, anua nun aintsi

raíri cuancë, anu sapi ca Jesús anu 'icë judíosma unicama bana
'unánmi cuanti 'icën.
36 ¿Uisai quicë cara an ësaquin nu cacë bana ënëx 'ic: “Uinu
carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun
camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain”?

Anúan unix Nucën Papa Diosbë 'iti bana

37 Anúan judíos unicama Nucën Papa Dios rabinux
Jerusalénu timëcë nëtëcama sënënuxa pëcaracë nëtë ax ca a
nëtëcamasamaira 'iacëxa. A nëtën ca nirui munuma banaquin
Jesusan ësaquin unicama cacëxa:
—Ui unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani
bënëcësaribi oi 'ënan 'iisa tani bënëtia a unix ca 'ë cai 'ëmi
catamëti 'icën.
38 Axa asérabi 'ëmi catamëcë uni, an ca aín nuitunën 'ë
'unánan 'ën cushiñu 'ixun uni itsiribi 'ëmia catamënun 'aquinti
'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin.
39 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca axa ami catamëcë
unicamanu uti 'icë quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin uni-
cama cacëxa. Ax bamatancëx baísquitancëx naínu cuancëma
pain 'aían Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí aín uni-
camabë 'inun xucëma pain 'ain ca Jesusan usaquin unicama
cacëxa.

Unían Jesús ñuiquin bëtsi bëtsi oquin sinan

40 Ësaquian Jesusan cacëxun cuati ca axa timëcamë'ëocë uni
raírinëx:
—Ënëx ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni
utinu nun caíncë a 'icë —quiacëxa.
41 Quimainuan raíri —ënëx ca Cristo, axa utinu nun caíncë a
'icë —quicëbëbi ca raírinëx quiacëxa:
—Cristo ca Galilea menuax utima 'icën.
42 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia, ax ca Davidnën
rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca anuaxa David bacëan, Belén,
anu 'icë uni ax 'iti 'icën.
43 Usa 'ain ca unin Jesús ñui quiquin bëtsi bëtsi oquin
sináncëxa.
44 Usaquin sinánquin ca bëtsi bëtsi unin sipuanuxun biisa
tanquinbi Jesús biáma 'icën.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamëisama tan

45 Usa 'ain ca Jesús binun xucëx cuanxbia ñancáishi aia
isquin sacerdotenën cushicamabëtan fariseocaman suntáru
cacëxa:
—¿Uisa cupí caramina bëcëma 'ain?
46 Quixuan cacëxun ca suntárucaman cacëxa:
—Axa ënë uni banacësari banacë uni ca 'aíma 'icën.
47 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mitsuribi sapi ca an paránxa.

48 Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicë aín banax ca asérabi
'icë quixun sináncëma 'icën. Usaribi oquin ca achúshira fariseo
unínbi axa quicë banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'icën.
49 Usa nun 'apucama 'ain ca ënë unicamax Moisésnëan
cuënëo bana 'unáncëma cupí 'aisama 'aish 'uchocë 'ianan uisa
oquin cara Nucën Papa Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.
50 Usaquian fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax
paían bëráma Jesúsnu imë cuan, axribi fariseo uni 'ixun
cacëxa:
51 —Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo ca quia,
unin ca añu cara 'axa quixun upí oquin ñucáxunmashi bëtsi uni
'uchotima 'icën.
52 Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unica-
man Nicodemo cacëxa:
—¿Mixribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa
Diosan bana cuënëo upí oquin isquin camina isti 'ain, uisa
'aíshbi ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë
uni Galilea menu 'icë uni 'icëma 'icën.
53 Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín
xubunu cuancëxa.

8

Aín bënëma 'aínbia uni itsibë 'icë xanu

1 Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa.
2 Coon pëcaracëbëa amiribishi anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunu cuancë ca unicaman manaruquin nëpúaracëxa.
Usocëxun ca atu nëbëtsi tsóxun bana ñuixuancëxa.
3 Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën
cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama
raírinën, aín bënëma 'aínbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin,
achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun atu nëbëtsi nitsínxun
4 ca Jesús cacëxa:
—Ënë xanúxa aín bënë 'aímabi unibë 'ia cananuna mëran.
5 Moisésnëan cuënëo bana ca quia, ësai 'icë xanu ax ca
maxaxan 'acë 'iti 'icën. ¿Min caina uisaquin sinanin?
6 Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca
usaquin atun Jesús cacëxa. Cacëx meu bësui tëtúbuxun ca
ñucácëxunbi uni caquinma aín mëcën rëbun me cuënëocëxa.
7 Usa 'ain ca cacëxunma oquian 'itsa oquin ñucácëx
chairuquin cacëxa:
—Micama uinu 'icëx cara 'uchañuma 'icë an pain ca max-
axan 'ati 'icën, mitsúnribimi 'anun.
8 Ësoquin cai amiribishi tëtúbutëcënxun ca aín mëcën rëbun
me cuënëotëcëancëxa.
9 Cuënëomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ëx cana
'uchañumama 'ai —quixun sinani cuancëxa. Cuanía mëcócamax

pain cuancëbë ca usaribiti bërí canicëcamaxribi cuancëxa.
Cuancëbëa Jesúsëshi anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacëxa.
10 Usa 'ain ca chairuquin Jesusan xanu cacëxa:
—¿Axa mimi manáncë unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira
unínbi cara mi maxaxan 'acëma 'ic?
11 Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Achúshi unínbi ca 'ë maxaxan 'acëma 'icën.
Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënribi cana mi 'uchoiman. Ca cuantan. Cuantancëxun
camina amiribishi ñu 'atima 'atëcëntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncë bana

12 Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacëxa:
—An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti a cana 'ëx 'ain. Axa
'ëmi catamëti 'ëx cuëëncësabi oi 'icë uni ax ca ñu 'atima 'acëma
'ianan aín sinan upí 'aish upiti tsotia.
13 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mix camina mixbi, 'ëx cana usa 'ai quin. Usaími quicë 'aish
ca cëmëimi quicë 'iti 'icën.
14 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëxbi 'ëx cana usa 'ai quicëxbi ca 'ën banax asérabi 'icën.
Uinuax carana uan, uinu carana cuani quixun cana 'ën
'unanin. 'Ën 'unáncë 'aínbi camina mitsun, uinuax carana 'ëx
uan, uinu carana cuani quixun 'unaniman.
15 Unin sináncësa oquinshi sinánquin camina mitsun bëtsi
'uchoin, 'aínbi cana 'ën uni 'uchoiman.
16 Usa 'ixunbi 'ën uni 'uchoquin cacë 'ain ca 'ën Papa, an 'ë
xuá, anribi, usa ca quixun sinania. Usa 'ain ca 'ën 'uchoquin
cacë banax asérabi 'iti 'icën.
17 Moisésnën cuënëo bana ca quia, achúshi unin banaxa
bëtsix quicësaribi 'ain ca, a uni rabëtan banax ca asérabi 'icë
quixun unin 'unánti 'icën.
18 Aserabi ca usa 'icën. 'Ëx 'ëbi ñuiácati, usa cana 'ëx 'ai
quimainun ca an 'ë xuá, 'ën Papa, axribi 'ë ñui usai quia.
19 Usaquian Jesusan cacëxun ca fariseo unin cacëxa:
—¿Uinu cara min Papa 'ic?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ëx 'ai quixun. 'Ën
Paparibi camina 'unaniman. Asérabi ui carana 'ai quixun 'ë
'unánquin camina 'ën Paparibi 'unántsian.
20 Usaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun unicama bana ñuixuancëxa, anu curíqui nanti ñu
rapasunuxun. Ñuixuncëxunbi ca anúan unin a biti nëtëa 'icëma
pain 'ain, achúshira unínbi biáma 'icën.

Anu 'ëx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

21 Jesusan ca amiribishi unicama cacëxa:

—'Ëx cana cuantëcënin. Cuancë bariquinbi camina mitsun 'ë mëraiman. Mëraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ëx cuanti anu camina cuantima 'ain.
22 Cacëx ca judíos unicama quiacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina cuantima 'ai quiax ca quia. ¿Usa 'aish cara axbi bamati 'ic?
23 Quiáxa quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'icë unishi 'ain. 'Ëx cana naínu 'icë 'ain. Mitsux camina ënë nëtënu 'icë 'ain. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icëma 'ain.
24 Mitsun, ui carana 'ëx 'ai quixun 'unani 'ëmi sináncëma 'aish camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usaquin sinánquin cana —'uchañu 'aish camina usabi bamati 'ai —quixun mitsu can.
25 Cacëxun ca judíos unicaman:

—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacëxa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ëx 'ain.
26 'Itsa ñu ñuiquin cana mitsu cacëma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ë xuá axa quicë banax asérabi 'ain, an 'ë cacëxun 'ën cuacë, ashi ënë nëtënu 'icë unicama ñuixunin.
27 Usaía Jesús quiabi ca, Nucën Papa Dios ñui ca quia quixun a unicaman cuama 'icën.
28 Cuatiama ca Jesusan cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ë inu matástancëxun camina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ënbi sinánquin 'aquinma cana 'ën Papan cacësabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana unicama cain.
29 An 'ë xuá ax ca 'ëbë 'icën. 'Ën axa cuëëncësabi oquin 'acë 'icë ca an 'ëxbi 'inun 'ë ëncëma 'icën.
30 Usaquian Jesusan cacëxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, asérabi ca ax Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quiax ami sináncëxa.

Nucën Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanën sinánmicë unicama ñuia bana
31 Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncë judíos unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacë bana ënë manuquinma ax quicësabi oquin 'ai camina asérabi 'ën uni 'iti 'ain.
32 Usai 'iquin camina 'ën cushi, anun mitsux upí 'iti, a asérabi 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ëx cuëëncësa oíshi 'ia ca uínbi uisa ñu 'atimabi mitsu 'amitima 'icën.
33 Cacëxunbi ca cacëxa:

—Nux cananuna Abrahamnën rëbúnqui 'ain, uinu 'icë unínbi ca nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcamaribi uisa ñubia 'anun 'amiama 'icën, nuribi ca usoquin 'amicëma 'icën. ¿Usa 'ain caina uisa 'aish mix, uínbi ca uisa ñubi nu 'amitima 'icë quiax quin?

34 Cacëxunbi ca Jesusan catëcëancëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'atima ñu 'acë unicama an ca 'ëx cuëëncësa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi 'aia.

35 Ca ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë unix ca an ñu mëëmicë unin xubunubi 'ima. An uni ñu mëëmicë unin bëchicënëx cuni ca aín papan xubunubi 'ia.

36 Usa 'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uisa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti 'ain.

37 Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan. Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aíshbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi quiax 'ëmi 'ësënanin.

38 'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin. Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acanin.

39 Cacëxun ca atun cacëxa:

—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.

Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan 'ásabi oquin 'atsían.

40 Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman. Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi quiax 'ësënanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma 'icën.

41 Mitsun papan 'acësabi oquin camina 'ain.

Cacëxun ca a unicaman cacëxa:

—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun Papa 'icën.

42 Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish 'ëmi sinántsian.

43 ¿Uisa cupí caina mitsun 'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana ñuixuncëxunbi cuatiman.

44 Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Ainan 'ixun camina axa cuëëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë ióñubi uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmëi ca an sináncësa oquinshi sinani banaia. Ainra ca cëmëntapun 'ixun unían uni itsi cëmëquin paránun 'imia.

45 Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë banaxa asérabi 'icëbi cuaisama tanin.

46 ¿Uinu 'icë micaman caramina 'ën isana 'atima ñu 'a
quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën
cacëxunbi caramina uisa cupí 'ën banax ca asérabi 'icë quixun
sinaniman?
47 Uicamax cara ainan 'icë an ca Nucën Papa Diosan bana
cuatia. Usa 'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucën Papa
Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'iá bana

48 Usaquian cacëxun ca nishquin judíos unicaman Jesús
cacëxa:
—Mix camina Samaria menu 'icë uni 'ianan ñunshin 'ati-
mañu uni 'ai quixun nun mi cacë, ënëx ca asérabi 'icën.
49 Usai quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi
unin 'ën Papa Dios rabinun quixun cana an 'ë sinánmicësabi
oquin aín bana ñuianan ñu 'ain. Usa 'icëbi camina mitsun 'ën
bana cuatiman.
50 Unían 'ë, ax ca upí 'icë caquin 'ë rabinun quiax cana
quiman. Axa 'ëa unin rabiti cuëëanan, 'ë ñui cara uni cëmëia,
cara cëmëima quixun iscë, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.
51 Asérabi cana 'ën mitsu cain, an 'ën bana cuacë uni ax ca
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
52 Quixuan cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:
—Bërí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin
'atimañu 'ai quixun. Abraham 'imainun an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa
'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xënibua
'aínbi 'iti 'icë quiax.
53 ¿Mix caramina nucën rara Abrahamsáma 'ain? Ax ca
bamacëxa. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an
min bana cuacë unix isa xënibua 'aínbi usabi 'iti 'icën. ¿Mix
caramina, ui caina mix 'ai quixun sinanin?
54 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx rabiacacëbëtanbi ca, aín banax sapi ca asérabima 'icë
quixun unin sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ë rabicë, ax 'ën Papa
'icën, ami mitsun —ax ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun ñuicë
a.
55 Ax ca Nucën Papa Dios 'icë quiquinbi camina mitsun
a 'unaniman. Mitsúnmi 'unaniamabi cana 'ën a 'unan. 'Ën
'unáncëma ca ax 'icë quixun mitsu cai cana 'ëxribi mitsusaribi
cëmë 'itsían. 'Ën cana asérabi a 'unan. Usa 'ixun cana axa
quicësabi oquin 'ain.
56 Mitsun rara Abrahamnëx ca 'ëx aia isti sinani cuëëancëxa.
Usai ca 'ëx aia isi cuëëinra cuëëancëxa.
57 Usaquian cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacën?
58 Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën cana asérabi mitsu cain, Abraham 'icëma pain 'ain cana
'ëx 'iacën.
59 Usaquian cacëxuan judíos unicaman anun 'acatsi quixun
maxax bicëbëbi ca Jesús uni xanpĕscabiani, anuxun Nucën
Papa Dios rabiti xubunuax cuancëxa.

9

Usabia bacëan bëxuñu unia Jesusan bëpëxcüa

1 Usocëx cuaínquin ca Jesusan usabia bacĕan bëxuñu uni
achúshi isacëxa.
2 Isia ca aín unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:
—¿Ënë uníxa bëxuñu bacĕnun cara uin ñu 'atima 'acëx, aín
papa, aín titan cara 'acëx, ënë uníbi cara 'acëx?
3 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Bëxuñu ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën,
'imainun ca aín tita, aín papan 'ucha cupíribia 'icëma 'icën.
Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxuñu 'icën.
4 Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nëtën
ñu mëëia. Usaribi oquin cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë
xuá axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.
5 Ënë nëtënu 'aish cana 'ëx upí oquin sinánuan, an unicama
'imicë a 'ain, bëánquibucënu 'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.
6 Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx, anu
tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun ca anun
uni bëshíacëxa,
7 bëshíquin ca cacëxa:
—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé
quicë bana ax ca cuanun xucë qui quicë bana 'icën.
Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpĕxcüax uacëxa.
8 Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni
bëxuñu 'icë iscë unicamaxribi quiacëxa:
—¿An tsóxun uni curíqui ñucácë uni ama cara ënëx 'ic?
9 —A ca ënëx 'icë —quiáxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —
Ama ca, a iscësaribi ca ënëx 'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca
bëpĕxcucë unin cacëxa:
—A cana 'ëx 'ain.
10 Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:
—¿Mix a 'aish caramina uisax bëpĕxcüan?
11 Cacëxun ca cacëxa:
—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me
chamara bitancëxun 'ë bëshíaxa, bëshíquin ca 'ian, Siloé
cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx
bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.

12 Cacëxun ca atun ñucácëxa:
—¿Uinu cara a uni 'ic?
Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpĕxcucë uni asérabi cara Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

13 Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpĕxcucë uni fariseo unicamanu buáncëxa.
14 Anun ñu mëëtima nëtĕan anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun anun bëshíxun Jesusan bëxuñu uni a bëpëxcucë cupí,
15 ca fariseo unicaman a uni ñucátëcëancëxa, uisax caraisa bëpĕxcüaxa quixun. Ñucácëxun ca cacëxa:
—Me chabatan 'ë bëshícëx bëchucaxun cana upí oquin isan.
16 Quixuan cacëx ca fariseo uni raírinëx quiacëxa:
—A unin ca anun ñu mëëtima nëtën ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosnuaxa ucë uni 'itima 'icën.
Quiáxa quicëbë ca raíri quiacëxa:
—¿An ñu 'atima 'acë unin cara ësaquin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ic?
Usari ca bëtsi bëtsi oquin sinani atúxbi quiacëxa.
17 Usai Jesús ñui quiquin ca bëpĕxcucë uni amiribishi ñucátëcëancëxa:
—¿Min sináncëx cara an mi bëpĕxcucë uni ax uisa uni 'ic?
Cacëxun ca cacëxa:
—'Ën sináncëx ca ax an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'icën.
18 Usaquian cacëxunbi ca judíos unicaman, ënë unix ca bëxuñu 'iá 'aíshbi bëpĕxcucë 'icë quixun sinántisama tancëxa. Sinántisama tanquin cuënxun ñucácëxuan aín papabëtan aín tita cacëxun pain ca 'unáncëxa.
19 Cuënxun ca aín papa ñucácëxa:
—¿Ënëx cara min bëchicë 'ic, mitsúnmi bëxuñua bacĕan ñuicë, a cara ënëx 'ic? ¿Usa 'ixúnbi cara uisaxun bërí upí oquin isin?
20 Usaquian ñucácëxun ca cacëxa:
—Asérabi ca ënëx 'ën bëchicë bëxuñua bacĕan a 'icën.
21 Uisa 'ixun cara bërí upí oquin isia, uin cara usabia bacĕan 'icëbi bëpĕxcüaxa cananuna 'unaniman. Ax ca mëcócë 'icën, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icën.
22 Judíos unicamaxa bëráma 'ësënani —uinu 'icë unin cara, Jesús ax ca Cristo, ax utia judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun ñuia, ax ca anua judíos unicama timĕti xubunua atsíntëcëntima oquin chiquíncë 'iti 'icë —quia 'unánxun ca usoquin cacëxa.

23 Usai quia 'unánx atumi racuĕquin ca a unin papabëtan aín
titan —ax ca mëcócë 'icën, a ca ñucát —quixun judíos 'apucama
cacëxa.
24 Usaquian cacëxun ca a judíos unicaman amiribishi
cuëntëcënxun bëpĕxcucë uni ñucátëcëancëxa:
—Nucën Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun,
¿uisaxira caramina bëpĕquian? A uni, Jesús, ax ca 'atima 'icë
quixun cananuna 'unan.
25 Cacëxun ca bëpĕxcucë unin cacëxa:
—Ax cara 'atima uni 'icë quixun cana 'ën 'unaniman. 'Ëx
bëxuñu 'ixunbi 'ën bërí iscë, ënëishi cana 'unan.
26 Cacëxun ca cacëxa:
—¿Mi cara uisox? ¿Uisoquin cara mi bëpĕxcüax?
27 Cacëxun ca cacëxa:
—Ashiquin cana mitsu can, cacëxunbi camina cuaisama
tan. ¿Uisati caramina 'ë mitsun ñucatëcënin? Mitsúxribi sapi
camina aín 'unánmicë uni 'iisa tanin.
28 Quia ca fariseo unicaman bëpĕxcucë uni 'usánquin
cacëxa:
—Mixmi aín 'unánmicë uni 'aínbi cananuna nun Moisésnëan
usai nux 'inun quixun cuënëo bana 'unan.
29 Nun cananuna 'unan, Moisésbë ca Nucën Papa Dios ba-
nacëxa. Usa 'ixunbi cananuna uinuax cara a uni uaxa quixun
'unaniman.
30 Cacëxun ca bëpĕxcucë unin cacëxa:
—¿An 'ë bëpĕxcucëbi caramina a uinuax cara uaxa quixun
mitsun 'unaniman?
31 Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acë unin bana ca Nucën
Papa Diosan cuatima. An a ami sinánquin a rabianan axa
cuëëncësa oquinshi 'acë uni, aín bana cuni ca Nucën Papa
Diosan cuatia.
32 Uínsaran nëtĕnbi ca unin, usabi bacĕan uni bëxuñu ca
unin bëpĕxcüaxa quixun ñuia cuama 'icën.
33 Nucën Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin 'atsianma.
34 Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:
—Mix camina 'uchañubia min tita bacĕan 'aish usabi 'ain.
¿Usa 'ixunbi caramina min nu bana ñuixuinsa tanin?
Usaquin caquin ca bëpĕxcucë uni anuaxa cuantánun
quixun chiquíancëxa.

Jesúsmi sináncëma unicama bëxuñusa

35 Fariseo unicaman ca bëpĕxcucë uni chiquíanxa quixuan
unin ñuia cuaquin ca Jesusan bariquin mëraxun a bëpĕxcucë
uni cacëxa:
—¿Axa uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, ami caramina
sinanin?
36 Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:
—'Ëx ami sinánun camina ui cara ax 'icë quixun 'ë cati 'ain.

37 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Camina isin, an mi cacë, 'ëx cana a 'ain.
38 Quixuan cacëxun ca cacëxa:
—Asérabi camina mix a 'ai quixun cana bërí 'unanin.
Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bëmánon rantin purúnquin a rabiacëxa.
39 Rabicëxun isquin ca Jesusan cacëxa:
—'Ën a uni 'unánmiti ñu 'unáncëma pain 'aish bëxuñusa 'ixunbi ca 'ëmi catamëquin bëxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icën. Usa 'aínbi ca an —'ën cana ñu 'unani —quixun sináncë uni ax 'ëmi catamëtiama 'ën unánmicëma 'aish usabi bëxuñusa 'iti 'icën. Usaía 'inun cana uacën.
40 Usaquian caia cuaquin ca anua 'icë fariseo unicaman Jesús cacëxa:
—¿Núxribi caranuna bëxuñu 'ain?
41 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Mitsun asérabi 'ë ñui quicë bana 'unáncëma 'aish bëxuñusa 'aish camina 'uchocëma 'itsían. Usa 'aínbi mitsun —cana a bana cuati —quicë 'ixúnbi —asérabi ca a bana 'icë —quixun sinántisama tancë cupí camina 'uchacë 'iti 'ain.

10

An aín cënënuxun carnero bërúancë uni

1 Ësaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa anu carnero 'icë cënë aín xëcuën atsinima amo 'icë manámitan atsíncë uni ax ca an ñu mëcamacë uni 'icën, mëcamaxuan an ñu buáncë uni ca ax 'icën.
2 Usa 'aínbi ca axa aín xëcuën atsíncë uni ax asérabi an carnero bërúancë uni 'icën.
3 Axa ucëbëtan an xëcuë xëócacë unin xëócacëbë atsínxuan an bërúancë unin aín anën cuëncëxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabëtsinia aia ca cënënua ëman buania.
4 Usoxuan rëcuénquianquin buáncëxun ca carnerocaman aín bana cuaquin a caxu cuanquin nuibiania.
5 A 'unáncëma uni, a ca carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuëncëxbi aín bana 'unáncëma 'aish abatia.
6 Usaquin caquian —an carnero bërúancë unisaribi cana 'ëx 'ai —quixun caquin Jesusan 'unánmisa tancëxunbi ca anu 'icë unicaman uisai quicë cara a bana 'icë quixun cuama 'icën.

Jesusan upí oquin aín unicama bërúancë bana

7 Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacëxa:
—Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx cana carneronën cënën xëcuësaribi 'ain.
8 'Ëx ucëma pan 'aían anpáinra uá unicama ax ca an mëcamacë unisa 'iacëxa. Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín bana cuanun quixun uni paráncëxa. Usa 'icë ca atun bana unicaman cuaisama tancëxa.

9 'Ëx cana anua carnero 'icë cënënu anun atsínti xëcuësaribi
'ain. Axa 'ëmi catamëcë unicama ax ca Nucën Papa Diosnan
'inux iëtia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama
cënënuax chiquíxun pasto pitancëx atsíntëcëncësaribi 'iti 'icën,
'en bërúancëx.
10 Axa mëcamacë unicama, ax ca mëcamanan 'aracacë ñuina
rëquin 'atimoi aia. Usa 'aínbi cana 'ëx a unicaman 'acësa oquin
'aquinma 'ëmi catamëtia upitax bucunun unicama 'imi uacën,
bamatancëxribia xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun.
11 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë asaribi 'ain.
Ainra carnero upí oquin bërúancë, ax ca aín carnero bamati
rabanan bamanuxunbi bëarati 'icën.
12 Usa 'aínbi ca an curíqui biti cupíshi carnero bërúanquin ñu
mëëcë uni, ax 'inu aia isquin carnero ëbiani abatia, ax asérabi
aín 'ibuma 'aish. Abácëbë uxun ca bëtsi biquin 'inun raíri
tsuácaia.
13 An carnero upí oquin bërúanti sinánquinma curíqui bin-
uxuinshi ñu mëëcë uni, ax ca carnerocaman rabanan nëëtima
abatia.
14-15 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë a 'ain. 'Ën
Papan ca 'ë 'unánxa, 'ënribi cana a 'unan. Usaribi oquin cana
'ën carnerocamaribi 'ën 'unanin, atúnribi ca 'ë 'unania. Usa
'aish cana 'ëx bamatsianxmabi anun rabanan bamati 'ain.
16 Bëtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aíshbi ca ënë cënënu 'icëma
'icën. Aribi cana ënë cënënua 'inun bëti 'ain. Acamanribi ca
'ën bana cuati 'icën. Usaquin 'ën 'acëx ca 'ën carnerocamax
achúshi cënënushi 'iti 'icën, achúshishi ca an a bërúancë 'iti 'icën.
17 Baísquitëcëanx tsónux 'ëx bamatsianxmabi bamati cupí ca
'ën Papan 'ë nuibatia.
18 'Ëx cuëëniama ca unin 'ë bamamitima 'icën. Bamat-
sianxmabi cana 'ëxbi cuëëncë cupí bamati 'ain. 'Ëx cuëëncë
cupí cana bamati 'ain, bamatancëx cana baísquitëcënti 'ain.
Usai 'inun ca 'ën Papan 'ë caxa.
19 Usaquian cacëxun cuaxun ca a banan rabanan judíos
unicaman bëtsi bëtsi oquin sináncëxa.
20 Sinani ca 'itsa uni —ñunshin 'atimañu ca a uni 'icën, ca
ñunshíanxa. ¿Uisa cupí caramina aín bana cuatin? —quiacëxa.
21 Usa 'ain ca raírinëxribishi —ësai ca ñunshin 'atimañu uni
banaima. Ñunshin 'atimanënbi ca bëxuñu uni bëpëxcutima 'icë
—quiax quiacëxa.

Jesús cuëëanma bana

22 Anuxun a rabiti xubu mëníotancëxun anun ami sinánquin
—asábi ca —quixun cá, a nëtë sinánquin Nucën Papa Dios
rabinux ca judíos unicama mita 'ain Jerusalénu timëacëxa.
23 Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
amo 'icë, anua uni niti, Salomón cacë, anun niacëxa.
24 Nitsia ca judíos unicaman nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uisati caramina nu chiquiracëquin caiman? Mix Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ixun ca nu upí oquin cat.

25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana mitsu can, cacëxunbi camina 'ëx cana a 'ai quixun sináncëma 'ain. 'Ën Papan cacë 'ixun 'ën ñu 'aia isquin ca unin, 'ëx cana Cristo 'ai quixun 'unánti 'icën.

26 'Ën 'aia isquinbi, camina 'ëmi catamëcëma 'ixun, asérabi cana Cristo 'ai quixun sinaniman.

27 Carneronëan an bërúancë unin bana cuacësaribi oquin ca axa 'ëmi catamëcë unin 'ën bana cuatia. Cuatia cana acama 'ën 'unanin. Usa 'ixun ca 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'aia.

28 Acama cana nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'ain. 'Imia ca uínbi atu 'ë bicuantima 'icën.

29 Atux ca 'ën Papa, axa uinu 'icë unibëtanbi sënënmaira, an 'ënan 'inun 'ëmi sinánmiquin 'ë 'ináncë 'icën. Usa 'icë ca uínbi atu a bicuantima 'icën.

30 'Ëx 'ën Papabë rabë 'aíshbi cananuna achúshishi 'ain.

31 Usaquian cacëxun ca judíos unicaman anun rëcatsi quixun maxax biacëxa.

32 Bitsia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën Papan 'ë 'amicëxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Ën usoquin 'acë uinu 'icë ñu cupí caramina 'ë maxaxan 'acatsi quin?

33 Ësoquian cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Minmi upí ñu 'acë cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucën Papa Dios ñui 'atimati banacë cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi 'aíshbi mix isamina Dios 'ai quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.

34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Mitsúxbi camina dioscama 'ain”.

35 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bana cuënëo a ca unin —asérabima ca —quixun catima 'icën. Usa 'ain ca an asérabi ami sinánquin aín bana cuacë unicama Nucën Papa Diosan “'Ën bëchicë 'aish camina dioscama 'ai” quixun cacëxa.

36 ¿Nucën Papa Diosan ënë menu uni 'inun 'ë xuá 'aínbi caramina mitsun uisa 'ixun, aín Bëchicë cana 'ai qui cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'ë cain?

37 'Ën ñu 'acë ax 'ën Papan cushínbi 'acëma 'ain camina 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sinántima 'ain.

38 'Ëmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían 'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun 'unánan 'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.

39 Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani
nëtëacëxa.
40 Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan
Juanën uni nashimia, anu 'iacëxa.
41 Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca 'aisamaira
uni quiacëxa:
—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'aínmabi ca axa ënë uni ñui
quiá banacama ax asérabi 'icën.
42 Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin aín bana cuaxun
—ax ca asérabia Nucën Papa Diosnuax uá 'icë —quixun
sináncëxa.

11

Lázaro bama

1 Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa.
Aín chirabacë rabëtax ca Marta 'imainun María 'iacëxa.
2 María ax ca an Nucën 'Ibu María aín taë 'iníntisa ron
chabóxun aín bun tatërëncë, a 'iacëxa.
3 Usa 'ixun ca aín chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë
uni ca 'insíanxa —quixuan Jesús catánun uni xuacëxa.
4 Xucëx cuanxuan unin cacëx ca Jesús quiacëxa:
—Ca 'insíanxa 'aíshbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara
Nucën Papa Diosan cushi 'icë quixun 'unánan, uisaira cara aín
Bëchicënën cushiribi 'icë quixun 'unánun ca a uni 'insíanxa.
5-6 Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi
Jesús, ax Marta, María, Lázaro acama nuibacë 'aíshbi, anua
unin usaquin cacë ëma, anu rabë nëtën pain 'iacëxa.
7 Rabë nëtë 'icëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—Amiribishi Judea nëtënu cuanun ca cuan.
8 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax
'ësënaënxanbi caina amiribishi Judea nëtënu cuantëcëncatsi
quin?
9 Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Achushi nëtëx ca doce horas 'icën, ¿usa cat? Barían
pëcarupuncëbë xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma
upí oquin ñu mëëia.
10 An pëcacëa 'aíma 'ain ca imë nitsi chacánan unin ñu
mëëima. Usaribiquin cana 'ëx anun bamati nëtëma pan 'ain
ñu 'ati 'ain.
11 Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi aín 'unánmicë uni-
cama cacëxa:
—Nuxnu abë nuibanancë Lázaro ca 'uxaxa. A bësuni cana
cuanin.
12-13 Asérabi ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca
'uxaxa —quixun cacëxa. Usaquian Jesusan cacëx ca atux,
asérabi 'uxcë ñuisa quia quixun sinani, quiacëxa:

—'Uxcë 'aish ca pëxcúti 'icën.
14 Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacëxa:
—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icën.
15 Mitsúnmi 'ën cushi isti cupí cana 'ëx anuma 'ian. Usa 'ain
cana anu 'ëx 'icëma cupí cuëënin. Bërí anu cuanun ca cuan.
16 Cacëxun ca rabë bacëan 'icë Gemelo caquin anëcë, Tomás,
an Jesusan 'unánmicë uni raíri cacëxa:
—Nuxribi abë bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísquianan anun Nucën Papa Diosbë uni 'iti bana

17 Usai quiquiani cuani bëbaquinshi ca Jesusan, matá tëmú
naëcënu mëníoëxancë 'aish Lázaro rabë 'imainun rabë nëtë 'icë
ocëxa.
18 Betania ax ca Jerusalénu bëbati tres kilometrosa 'iacëxa.
19 Usa 'ain ca judíos unicama Martacëñun María aín rarëbacë
ñucë sinania, masá nuitutia isi riquianx raruai aín xubunu a
rapasu bucüacëxa.
20 Tsóxunbi Jesús isa aia quixun ñuia cuabiani María
xubunua tsócë ëbiani cuanquin ca Martanën Jesús aia
bëñaquin biacëxa.
21 Biquin ca cacëxa:
—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.
22 Usa 'aínbi cana añu caramina ñucati a ca Nucën Papa
Diosan mi 'axunti 'icë quixun 'unanin.
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Min rarëbacë ca baísquiti 'icën.
24 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:
—Ënë nëtë cëñúcëbë anun bama unicama baísquiti nëtën ca
baísquiti 'icë quixun cana 'unanin.
25 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana an uni baísquimiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni
ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Axa 'ëmi catamëcë
uni, ax ca bama 'aíshbi tsónux baísquiti 'icën.
26 Axa bamacëma pain 'aish ënë menu tsoti, aín 'ucha
cupí bamacësa 'aíshbi 'ëmi catamëcë, acamax ca xënibua 'aínbi
nëtëtimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën, bamatancëxbi. ¿Ësai 'ëx
quicë ënë caina asérabi ca quixun sinanin?
27 Usaquian cacëxun ca Martanën cacëxa:
—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë, Cristo, axa utinu
nun caíncë a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mëníoëxancënuaxa Jesús bëunan mëscúa

28 Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanën aín
xucën María amo nitsinaxun munu cacëxa:
—Unu ca Jesús 'icën, ca uaxa. Mi cuanun 'ën mi canun ca
quiaxa.

29 Cacëxun cuati ca María bënëtishi niruquiani Jesúsnu
cuancëxa.
30 Jesúsa Betania ëmanu bëbacëma pain 'aish, anuxun Mar-
tanën mëracë anubi pain 'ain, ca anu María cuancëxa.
31 Bënëtishi niruquiania xubunuax cuania isquin ca axa abë
xubunu bucucë judíos unicaman, —sapi ca anua aín rarëbacë
maíncënuax rarumati cuania —quixun sinánquin María nuib-
iancëxa.
32 Cuancëbë anua 'icë anu bëbai a tanáin tsóbuquin ca
Maríanën Jesús cacëxa:
—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.
33 María ini rarumamainuan abë ucë judíos unicamaxribi
ini rarumatia isi ca Jesús masá nuituti nitëxëacëxa.
34 Nitëxëquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:
—¿Uinu caramina aín rarëbacë mëníoëxan?
Cacëxun ca cacëxa:
—Ca isi cuan.
35 Cacëx cuani ca Jesús bëunan mëscúacëxa.
36 Usai 'ia isi ca judíos unicamax canancëxa:
—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan
bëunan mëscutia.
37 Usaía quicëbë ca uni raírinëx quiacëxa:
—¿An uni bëxuñu bëpëxcucë uni ënën cara ñucëma 'aínshi
uxun Lázaro iëmicë 'itsíanx?

Jesusan Lázaro bamacëbi baísquimia

38 Usaía quicëbë nitëxëtëcëni ca Jesús anua Lázaro
mëníoëxancancë anu bëbacëxa. Anu Lázaro mëníocë ax ca
matá me naëcë 'aish maxax cha achúshinën xëpucë 'iacëxa.
39 Anu bëbaquin ca Jesusan atu cacëxa:
—Maxax ca racanat.
Caiabi ca bamaëxancë uni aín chirabacë Martanën cacëxa:
—Anúan ñuëxancë nëtë ca rabë 'imainun rabë 'icën. Usa 'ain
ca anëia.
40 Usaquian cacëxunbi ca Jesusan Marta cacëxa:
—'Ën cana mi can, asërabi 'ëmi catamëquin camina Nucën
Papa Diosan aín cushin ñu 'aia isti 'ain. ¿Usa cat?
41 Cacëbëtan ca anu 'icë unicaman maxax racanacëxa.
Racanamainun ca Jesusan manámi bësuquin Nucën Papa Dios
cacëxa:
—Papan, camina 'ën bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca
quixun cain.
42 'Ën cana 'unanin, min camina camabi nëtën 'ën cacëxun
cuatin. 'Aínbi cana min camina 'ë asérabi xuacën quixuan ënë
unicaman 'unánun, ësaquin mi cain.
43 Usaquin catancëxun ca munuma banaquin cacëxa:
—Lázaro, anuax ca chiquit.

44 Usaquian cacëxëshi ca axa bamacë uni tatanianan
mëtanicë 'ianan aín bëmánanribi chupan bërábuncë 'aish nirui
quininuax chiquícuatsiancëxa. Chiquícuatsincëbëtan ca Jesu-
san abë 'icë unicama cacëxa:
—Cuantánun ca aín taë tubuanan aín mëcën tubuanan anun
aín bëmánan rabúncë chuparibi mabit.

*Jesús 'acatsi quixuan sinán*can
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Usoquian 'aia isquin ca axa Maríabë cuancë judíos unica-
man, Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosnuaxa uá 'icë quixun
sináncëxa.
46 Usaía 'imainun ca anu cuanxun raírinën fariseo unicama
—Jesusan ca uni bamacë baísquimiaxa —quixun ñuixuancëxa.
47 Ñuixuncëx abë timëxun ca sacerdotenën cushicama
'imainun fariseo unicaman judíos cushibunën 'apucama
cacëxa:
—Ënë unin ca uni itsían 'acëma ñu 'itsaira 'aia. ¿Usa 'ain
caranuna uisa oti 'ain?
48 Nun nu an usoquin ñu 'aia isëshicëbëtanbi ca camabi
unin ami catamëquin aín bana cuati 'icën. Usocëbë uxun ca
Romanu 'icë unin anuxun nun Nucën Papa Dios rabiti xubu
rurupanan nu bëtsi bëtsi oquin nun aintsicamaribi bëtsi bëtsi
nëtënua cuanun tsuáquirumiti 'icën.
49 Cacëxun ca Caifás caquin anëcë uni, ax a barin sacer-
dotenën cushicaman 'apu, an axa timëcë unicama cacëxa:
—Mitsun camina bana sinaniman.
50 Nua unin bëtsi bëtsi oquin ancëcëxnu 'ura 'icë nëtëcamanu
cuani tsuáquiti ca 'aisama 'icën. Usai 'imanu nux upitax bucuti
cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë
quixun camina mitsun sinaniman.
51 Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icën; ax a barin judíos
sacerdotenën cushicaman 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun —judíos unicamaxa asábi 'inun ca Jesús bamati
'icë —quixun judíos 'apucama cacëxa.
52 Judíos unicamaxëshima bëtsi bëtsi nëtënuaxa ax Nucën
Papa Diosmi sináncë unicamaxribia ainan 'aish achúshisa
'inúan Jesús bamati ñuiquin ca usaquin cacëxa.
53 Usaquian cacëx ca a nëtën judíos 'apucamax Jesús 'acatsi
quiax 'ësënancëxa.
54 Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judean-
uax anua uni 'icëma menu 'urama 'icë ëma Efraín cacë, anu
cuancëxa. Anua 'ain ca abë aín 'unánmicë unicama 'iacëxa.
55 Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama
'ain ca axa a 'urama unicamax Jerusalénu cuancëxa, anuax
judíos unicama 'icësaribiti Pascua nëtën pinux Nucën Papa
Diosan aín nuitu upí isnun mëníocati.

56 Cuantancëx bëbax ca Jesús bari, anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubunu riquianx, a isímabi atúxbi ñucacánani ësai
quiacëxa:
—¿Mitsun sináncëx cara Pascua nëtë 'ain, Jesús utima 'ic?
57 Usa 'ain ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseocaman-
ribi anu 'icë unicama —Jesús mëraquin camina nun nu binun
nu cati 'ai —quixun cacë 'iacëxa.

12

Achúshi xanúan Jesús 'ininti ron tachuca
(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

1 Mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë anun carnero 'ati
nëtë 'iisama pain 'ain, ca Jesús Betania ëmanu cuancëxa, a
ëmanuxuan Lázaro bamacëbi baísquimicë anu.
2 Cuanxa Jesús atun 'itinu bëban ca Martanën piti 'aruacëxa.
'Aruxuan 'ináncëxun ca Jesúsbëtan Lázaro 'imainun anu 'icë
unicaman mesanuxun piacëxa.
3 Pimainun ca Maríanën 'itsaira cupícë 'ininti ro sanuira,
nardo cacë, a medio kilosa bëacëxa. Bëxun anun tachab-
otancëxun ca Jesús aín bun tatërëancëxa. Usoquian 'acëxa
xubu namë̈ camabi tsitsirui bëqui sanuia ca xëcancëxa.
4 Usoquian Maríanën Jesús 'aia isi ca aín 'unánmicë uni
achúshi, Judas Iscariote, an uni Jesús 'ináinti, ax quiacëxa:
5 —¿Uisoti caranuna ënë ro maruxun aín cupí trescientos
curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëma 'ain?
6 Asérabi ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas
quiáma 'icën. Ax an curíqui mëcamacë uni 'ixun, anua Jesusan
aín 'unánmicë unicamabëtan curíqui 'arucë burasa bërúanquin,
anua curíqui mëcamacë 'aish ca usai quiacëxa.
7 Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacëxa:
—Usabia 'inun ca ën. An ca anúan bamaia 'ë 'ati a ro nanxa.
A ro ca ënëx 'icën.
8 Camabi nëtën camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin.
Usa 'aínbi camina mitsun xënibuquin 'ë istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ësënan

9 Usa 'ain ca —Jesús ca Betanianu 'icë —quixun cuabiani a
isanan, bamacëbia baísquimicë Lázaro aribi isi judíos unica-
max riquiancëxa.
10-11 Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicë cupí, Jesúsmi
sináncëxa. Usa 'ain ca Jesusan bana cuaquian unicaman atun
ñuicë bana cuaisama tancë cupí, sacerdotenën cushicaman
Lázaroribi 'ati sináncëxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu
uëxancë unicamax timëcamë'ëocë, an —Jesús ca Jerusalénu aia
—quixun ñuicania cuacëxa.
13 Cuabiani ca camaxunbi xëbin pëchi tëaquin bibiani,
bain aia Jesús bëñaquin bitsi biránanquiani riquiancëxa.
Riquiancëbëa ucëbë ca munuma banai sharati quicancëxa:
—Nucën Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucën 'Ibu Diosan
xucëx ca Israel unibunën 'apu ënëx aia.
14 Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro mërai anu
'iruquiani Jerusalénu cuancëxa, usaquiania cuantia Nucën
Papa Diosan bana unin ësaquin cuënëosabi oi:
15 Sióñu 'icë unicama, racuëaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca
burron caxunu tsotax aia.
16 Usai 'ia isquinbi ca aín 'unánmicë unicaman, a ñuiquin
cuënëo bana quiásabi oi ca 'ia quixun 'unánma 'icën.
Baísquitancëxa Jesús naínu cuantëcëan cuni ca a ñuiquian, usai
ca 'iti 'icë quixun cuënëosabi oi ca 'iaxa quixun 'unáncancëxa.
17 Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacë matá me naëcënu
mëníoëxancëbi cuënquin baísquimia isëxancë unicaman
Jerusalénuxun a bana ñuiacëxa.
18 Ñuia cuabiani ca anu 'icë unicama —usoquin ca Jesusan
uni itsin 'acëma ñu 'axa —quixun sinani a isti sinánbiani Jesús
mërananquini riquiancëxa.
19 Usaía 'icancëbë ca fariseo unicamax cananëxa:
—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa.
Usaía 'ia isquin camina 'unáncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax
'ësënanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacë unían Jesús istisa tan

20 Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtën
Jerusalénu cuanmainun ca griego banan banacë unicama
raírinëxribi atubë Nucën Papa Dios rabi cuancëxa.
21 Cuanxun ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Betsaida, anu 'icë
uni, Felipe, a mëraquin cacëxa:
—Jesús cananuna istisa tanin.
22 Quixuan cacëx cuanxun ca Felipenën Andrés pain cabi-
ani a rabëtaxbi cuanxun —griego banan banacë unin ca mi
istisa tania —quixun Jesús cacëxa.
23 Cacëxun ca Jesusan Felipecëñun Andrés cacëxa:
—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ëx ba-
matancëx baísquiti 'ain. A nëtë ca bërí 'urama 'icën.
24 Asérabi cana 'ën mitsu cain, me 'ucë mëu 'apácëma 'aish ca
ñu bëru aín nami ax usabi 'imainun aín napu axribi nëtëtima
usabi 'ia. Me 'ucë mëu 'apácëxun cuni ca aín nami nëtëcëbëbi
aín napu ax cotancëxun upí oquin tuaia.

25 Axa ënë nëtënu upiti tsótishi sináncë uni ax ca ainanma
'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca axa ënë
nëtënu ax cuëëncësa oishi upiti tsótishi sináncëma uni, ax ainan
'aish nëtëtimoi xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.
26 Axa 'ënan 'iisa tancë unin ca 'ëx cuëëncësabi oquin 'ati
'icën. Usoquin 'ai ca uinu carana 'ëx 'ain, anuribi ax 'iti
'icën. An 'ëx cuëëncësabi oquin 'acë unicama a ca 'ën Papan
nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aín bamati ñuia

27 Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ën Papa cati
'ain? ¿Carana, Papan, bërí uisa cara ocaniabi ca 'ë iëmit quixun
cati 'ain? Usama ca. Uisa cara oti 'icë usa oquin 'acánun cana
uacën.
28 Papan, unicaman mix cuëëncësa oquin mi rabinun ca
uisashi cara, 'ë ocancëxbi asábi 'iti 'icën.
Cacëxun ca naínuax banaquin aín Papan cacëxa:
—Atúan 'ë rabinun cana mëníocën, mënío 'ixun cana 'ëa
rabinun sinánmitëcënti 'ain.
29 Usai naínuax banaia cuax ca anu 'icë unicama raírinëx —
caná ca banaxa —quiacëxa. Quimainun ca raírinëxribi —ángel
ca Jesúsbë banaxa —quiax quiacëxa.
30 Quia ca Jesusan atu cacëxa:
—Ënë banax ca 'ën cuanun 'ën Papa quicëma 'icën. Mitsúnmi
cuanun ca quiaxa.
31 Bërí ca ënë nëtënu 'icë unicama, cara 'ëmi sinania, cara
'ëmi sinanima quixun Nucën Papa Diosan isti 'icën. Isanan ca
an 'ëmi sináncëma unicaman 'apu, ñunshin 'atimanën 'apuribi
ax cushi 'icëbi 'ën unicama 'ibuatimoquin ñusmoti 'icën.
32 'Ëx unin i curúsocënu matáscë 'itancëxun cana camabi
menu 'icë uni 'ëmia sinánun 'imiti 'ain.
33 Ësoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.
34 Usaquian cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:
—An Nucën Papa Diosan bana cuënëo uni ñuixuncë unían
a bana isquin unicama ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësai
quia, Cristo ax ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi 'iti 'icën. ¿Usa 'aínbi
caramina min, axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá, ax ca
i curúsocënu matáscë 'iti 'icë quixun nu cain? ¿Ui cara Nucën
Papa Diosnuaxa uni 'inux uá ax 'ic?
35 Cacëxunbi ca Jesusan, 'ëmi camina sinánti 'ai quixun
caquin ësaquin catëcëancëxa:
—'Itsama nëtëinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax
mitsubë 'iti 'icën. Usa 'ain camina ax cuancëma pan 'ain, an
mitsu 'unánmicësabi oi 'iti 'ain, ax cuancëbëmi usabi 'inun. A
an 'unánmicëma uni, an ca uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.

36 Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti, axa mitsubë 'aínshi, an 'acësaribi oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca asérabi 'icë quixun sinani ami catamëti 'ain.

Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nëtëacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

37 'Itsa oquin Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unicaman ax ca asérabi Cristo 'icë quixun sinánma 'icën.

38 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana Isaíasnën cuënëosabi oi ca 'iacëxa. A banax ca ësai quia:

Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, min bana nun ñuixuncëxun cuaquin, asérabi ca quixun sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara minmi ñu 'aia isquin mix camina asérabi cushi 'ai quixun sinanx?

39 Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan bëtsi banaribi Isaías cuënëomiacëxa. Ax ca ësai quia:

40 Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun 'imiaxa. 'Imianan ca atun bërun isquinbi, 'ëx cana cushiira 'ai quixun sinántisama tanía 'ën iëmisama 'inun 'imiaxa.

41 Ësaquin ca Isaíasnën cuënëocëxa, an Nucën Papa Diosan 'imicëxun Jesusan usoquin ñu 'ati isanan bana ñuixunti iscë cupí.

42 Usa 'aínbi ca 'itsaira judíos uni 'imainun aín 'apu raírinënribi Jesús, ax ca Cristo, axa utia atun caíncë, a 'icë quixun sináncëxa. Atun nuitu mëu usaquin sinaníbi ca chiquiracëti banama 'icën, fariseo unicamami racuëti —atun sapi ca anua judíos unicama timëti xubunu nu atsínmitëcëntima 'icë —quixun sinani.

43 Nucën Papa Dios cuëënun 'icësamairai ca a unicama fariseo unicamami racuëti atux cuëëncësa oíshi 'iacëxa.

Jesusan bana cuaisama tancë cupí uni 'uchocë 'iti

44 Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacëxa:

—Axa 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ëmishi catamëtíma, Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, amiribi catamëtia.

45 An 'ë iscë uni an ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aribi isia.

46 An aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti 'ëx cana unicama ñu 'atima 'acë 'aíshbi sinanati 'ëmi catamëti upí 'inun 'iminux uacën.

47 Uinu 'icë unin cara 'ën bana cuaquinbi 'ëx quicësabi oquin 'aima, a uni cana 'ën 'uchoiman. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icë uni 'uchoi uáma 'ain. Atúxa Nucën Papa Diosnan 'inux iënun cana uacën.

48 An 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tancë uni ax ca 'ën bana
quicësa oquin 'acëma cupí, ënë mecama cëñúti nëtën 'uchocë
'iti 'icën.
49 'Ëx cana 'ënbi sinánx banaiman. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an
ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana uni 'unánmiti 'ai
quixun 'ë caxa.
50 'Ën cana 'unanin, an 'ë cacë bana ax ca anúan uni ainan
'aish Nucën Papa Diosbë nëtẽtimoi 'iti a 'icën. Usaquin
'unánxun cana 'ën Papan 'ë cacësabi oquin bana ñuin.

II. BAMATANCËXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

13

Jesusan aín 'unánmicë unicama tachuca

1 Pascua anun carnero 'ati nëtëa 'icëma pan 'ain ca Jesusan
'unáncëxa, anúan ënë menuax aín Papanu cuanti nëtë ca
'uramatia quixun. Jesusan ca ënë menuxuan aín bana cuacë
unicama camabi nëtën upí oquin nuibacëxa. Usa 'ain ca Jesús
ax an atu nuibacë cupí bamaia aín unicaman —asérabi nu an
nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nëtë 'uramacëxa.
2 'Uramacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun Judas Iscariote,
Simonan bëchicë, a Jesús uni 'ináнti sinánmiacëxa. Usoquian
sinánmicë 'ain ca a ñantan Jesusan aín 'unánmicë unicam-
abëtan piacëxa.
3 Piquin ca —'ën Papan camabi ñu 'ibuamianan ënë nëtënu
xuá 'aish cana anuribi cuantëcënti 'ai —quixun sinánсëxa.
4 Usaquin sinani ca pitancëx niruacëxa. Niruxun aín cutun
pëxun nantancëx ca anun ratërëmẽti chupan tsitëcërëquiacëxa.
5 Usai 'itancëxun ca 'unpax manë xapanu 'aruxun aín
'unánmicë uni achúshi achúshi tachucatancëxun anun
ratërëmẽti chupan tatërëancëxa.
6 Tatërëntancëxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronën
Jesús cacëxa:
—¿Min caramina 'ë tachucati 'ain?
7 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'ai quixun camina bërí
'unaniman. Nëtë itsin cuni camina 'unánti 'ain.
8 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—'Ëx mi meuira 'icë camina uisa nëtẽnbi min 'ë tachucatima
'ain.
Ësoquian cacëxun ca Jesusan catëcëancëxa:
—'Ën mi chucacëma 'aish camina 'ënan 'itima 'ai —quixun.
9 Cacëxun ca Simón Pedronën:
—Usa 'ain ca 'ën taëishi 'axunma 'ën mëcën rabẽ 'imainun 'ën
maxcáribi chucat —quixun cacëxa.
10 Cacëxunbi ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Nashicëxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitëcënquinma aín taëishi anun nicëxa chuaia chucati 'icën. Usaribiti camina micamax nashicësa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aíshbi camina micama achúshinëxëshi min nuitu upíma 'ain.

11 Uin cara a uni 'inánti 'icë quixun 'unánquin ca —micama achúshinëxëshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacëxa.

12 Ësoquin caquin atu tachucatancëxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu tsóbutëcëntancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—¿Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin?

13 Mitsun camina 'ëx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë a 'ai quixun 'ë cain. Asérabi cana 'ëx usa 'ain.

14 'Ëx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti camina micamax bëtsibë bëtsibë tachucananti 'ain.

15 Ënëx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ën mitsu 'acë 'icën.

16 Asérabi cana 'ën mitsu cain, "an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma". Usaribiti ca a xucë uni, ax an xucë abë sënënma 'icën.

17 Ënë banacama 'unánquin a bana quicësabi oquin 'ai camina chuámarua tani cuëëncanti 'ain.

18 Mitsux camina cuëënti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ën caíscë unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ën 'unáncësabi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo, ësai quicësabi oi, 'iti 'icën: "An 'ëbëtan pán picë uni ax ca 'ëmi 'iaxa".

19 A unían aín sináncë ñu 'acëma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancëx, 'ëx usai 'icëbëtan, camina asérabi carana 'ëx ui 'ai quixun 'unánuxun 'acanin.

20 Asérabi cana mitsu cain, uin cara 'ën bana ñuixunun 'ën xucë uni aín bana cuatia an ca 'ën banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ën bana cuatia an Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banaribi cuatia.

Judasnën a uni 'inántia Jesús ñuia bana
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

21 Usoquin catancëx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'inánti 'icën.

22 Cacëxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai isanancëxa.

23 Usa 'ain ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa.

24 Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun
quixun sanánquin mëtúnquin cacëxa.
25 Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:
—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?
26 Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:
—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.
Caxun ca pán chamaratsu chabóxun Simonan bëchicë, Judas
Iscariote, a 'ináncëxa.
27 'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu,
Satanásnën Judas bënënquinshi sinánmiacëxa. Usaquian
sinánmia ca Jesusan Judas cacëxa:
—Añu caramina 'acasi ca bënënquinshi 'at.
28 Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara
Jesusan usaquin Judas caia quixun sináncasmaquin cuama
'icën.
29 Judas ax ca anu curíqui puruti ñusuti a niquincë uni
'iacëxa. Usa 'ain ca raírinën, Jesusan sapi isa Pascua nëtën piti
ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'inántanun caxa quixun
sináncëxa.
30 Usa 'ain ca pán chamaratsu bixun pitancëx sënënquiani
Judas imë cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

31 Chiquíquiania Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë
uni raíri cacëxa:
—Bërí, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'unánti 'icën,
'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan
ca uisaira cushi cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánti
'icëen piti ñu marutanun canan, ñn.
32 Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a
rabinun ca Nucën Papa Diosan uni 'inux anuax uá 'icë, 'ë
baísquimiti 'icën. Usocëbëtan ca 'ëx cana asérabi aín Bëchicë 'ai
quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti 'icën. Bëríbi ca usai 'iti 'icën.
33 Xënibutíma cana bënëtishi mitsubë 'iti 'ain. Mitsubë
'itancëx cuancë camina 'ë barinuxun 'ain. Usa 'ain cana 'ën
judíos unicama cacësabi oquin bërí mitsuribi cain, anu 'ëx
cuancë anu camina mitsux cuantima 'ain.
34 Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi cana axa quicësabi oími
'inun mitsu cain, mitsúxbi camina bëtsibë bëtsibë nuibananti
'ain. 'Ën mitsu nuibacësaribi oi camina micamax bëtsibë
bëtsibë upiti nuibananti 'ain.
35 Micamaxmi bëtsibë nuibanania isquin ca camabi unin,
ënë unicamax ca asérabi Jesusan 'unánmicë 'icë quixun 'unánti
'icën.

Pedronën a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

36 Usaquian cacëxun ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Uinu caramina cuanin?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Anu 'ëx cuanti, anu camina bërí 'ëbë cuantima 'ain. Anúnmi cuanti nëtë sënëncëbë camina cuanti 'ain.
37 Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—¿Uisa cupí carana bëríbi mibë cuantima 'ain? Unían 'ë 'anúnbi cana mibë cuanti 'ain.
38 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Asérabi caramina unin mi 'acascëxbi 'ëbë cuanti 'ain? Asérabi cana 'ën mi cain, 'atapa banatisama pan 'ain camina —'ën cana a uni 'unanima —quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi oquin uni cati 'ain.

14

Nucën Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamëti 'icë quicë bana

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:
—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucën Papa Diosmi camina catamëti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti ca 'ëmiribi catamët.
2 'Ën Papan 'icënu ca anu 'iti 'itsa 'icën. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icë quixun mitsu catsían. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mëníoxuni cuanin.
3 Mëníoxunbëtsini cana anumi 'ëbë 'inun mitsu bitsi utëcënuxun 'ain, 'ëx anu 'icë anumi mitsux 'ëbë 'inun.
4 'Ëx anu cuanti a 'unánan camina ëx anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.
5 Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:
—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna uisaxun mix anun cuanti bai 'unánti 'ain?
6 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë, a 'ain. 'Ianan cana an uni anun tsóti nëtë 'ináncë, a 'ain. Uix cara Nucën Papa Diosnu cuainsa tania ax ca 'ëmi pain catamëti 'icën.
7 Mitsun 'ë upí oquin 'unáncë 'ixun camina 'ën Paparibi upí oquin 'unántsian. Usa 'ain camina bërí a 'unanin, a camina isan.
8 Quia ca Felipenën cacëxa:
—Nucën Papa Dios ca nu ismit. Bëtsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.
9 Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:
—¿Camabi nëtën mitsubë 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ë 'unaniman? An 'ë iscë uni, an ca Nucën Papa Diosribi isia. ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí, nu ca Nucën Papa Dios ismit quin?

10 ¿'Ëx cana Nucën Papa Diosbë 'ain, Nucën Papa Dios ax
ca 'ëbë 'icë quixun caramina sinaniman? 'Ën mi cacë bana
ënëx ca 'ënbi sinani quicë banama 'icën. Ax 'ëbë 'ixun ca Nucën
Papa Diosan ax cuëëncë ñu 'anun 'ë 'amia.
11 'Ëx cana Nucën Papa Diosbë 'ai quianan Nucën Papa
Dios ax ca 'ëbë 'icë quia camina a banax ca asérabi 'icë
quixun sinánti 'ain. 'Ëx quicë bana ax ca asérabi 'icë quixun
sinánquinmabi camina 'ën ñu 'aiami iscë, acama cupí, 'ëx cana
asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.
12 Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancë
cupí ca axa 'ëmi catamëcë uni, an 'ën 'acë ñuribi 'ati 'icën, 'anan
ca 'ën 'acësamaira oquin ñu 'ati 'icën.
13 Añu caramina 'ën anën ñucácësa oquin 'ëx cuëëncësabi
oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios ca
cushiira 'icë quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun.
14 Añu caramina 'ë sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a
cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu xuti

15 Asérabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin
ñu 'ati 'ain.
16 Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa
'inun xunun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain, axa xënibua 'aínbi
mitsubë 'inun.
17 Ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën
Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa
Diosan bana sináncëma unin ui cara ax 'icë quixun 'unántima
'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upíñu 'itima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun a
'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xënibua 'aínbi mitsubë 'icë
cupí.
18 'Ën cana mitsu 'ibuñumoima, cana mitsunu utëcënin.
19 'Itsama nëtë 'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana
cuacëma unin 'ë istëcëntima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun 'ë
istëcënuxun 'ain. 'Ëx pain Nucën Papa Diosbë 'icë cupí camina
usaribiti mitsúxribi abë 'inuxun 'ain.
20 A nëtën camina 'unánuxun 'acanin, 'ëx cana 'ën Pa-
pabë 'ain, usaribiti camina mitsux 'ëbë 'ain, 'ëxribi mitsubë
'imainun.
21 An 'ën bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë uni ax ca
axa 'ëmi asérabi sináncë uni a 'icën. Axa 'ëmi sináncë uni a ca 'ën
Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ënribi a uni nuibaquin
uisaira carana 'ëx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.

22 Cacëxun ca Judas Iscariote ama, bëtsi Judasnën Jesús
cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun
ismiquinbi an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaribi
ismitima 'ain?
23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Uix cara 'ëmi sinania, ax ca 'ëx quicësabi oi 'iti 'icën. Usai
'ia ca 'ën Papan nuibati 'icën. An nuibacëbë cana 'ën Papabë
'ëxribi a unibë 'iti 'ain.
24 Axa 'ëmi sináncëma uni ax ca 'ëx quicësabi oi 'ima. 'Ën
mitsu cacë bana, ënëx ca 'ënbi sinanx quicëma 'icën. Ax ca
Nucën Papa Dios, an 'ë ënu 'inun xuá, an 'ë sinánmicë 'icën.
25 Mitsubë ënë nëtënu 'ixúinshi cana ënë banacama mitsu
ñuixunin.
26 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ë cupíshi aín Bëru Ñunshin
Upí, an uni 'aquinti, xuti 'icën. Xucëxun ca an camabi ñu
'unánmianan 'ën ñuixuncë banacama manutimoquin mitsu
sinánmiti 'icën.
27 'Ëx cuancëbëbi camina chuámashirua bucucanti 'ain. 'Ën
'imicëx camina ënë menu 'icë ñu sinani cuëëncësamaira oi 'ënan
'aish cuëëni chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá nuituaxma
'ianan racuëaxma 'ican.
28 'Ën mitsu, cana cuanin, cuantancëxbi cana mitsubë 'inux
utëcëni cuani quixun cacëxun camina camaxunbi cuacan.
Asérabi 'ëmi sináncë 'aish camina mitsux, 'ësamaira 'ën Papa
anu cana cuani quixun 'ën cacëx cuëëntsian.
29 Ënë ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan,
mitsúnmi ënë ñucama 'ia isquin, asérabi cana 'ëx Nucën Papa
Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.
30 Ënë banacamaishi cana mitsu cain. An ënë menu 'icë
unicama ax cuëëncësa oquian 'anun 'amicë 'apu ca aia. Usa
'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an 'ë
uisoima.
31 Usa 'aínbi cana camabi unían 'ëx cana 'ën Papami sinani
quixun 'unánun, an 'ë cacësabi oquin 'ain. Ënëishi cana mitsu
cain. Cuanti ca nirut —quixun ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa.

15

Aín icëñun uvasnën pëñan Jesusan bana ñuixuan

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë
unicama cacëxa:
—Ësa ca. 'Ëx cana uvas 'apácë aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun
ca 'ën Papax an ñu 'apácë bërúancë unisa 'icën.
2 Usa 'ixun ca an uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñuma 'icë a
tëaxun nia. Nianan ca uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñu 'icë a
upíira oquian tuanun ramëníoia.
3 Micaman 'ën mitsu ñuixuncë bana cuacë cupí camina
mitsun nuitu mëníocë 'aish upí 'ain.

4 'Ëx mitsubë 'imainun ca mitsúxribi 'ëbëbi 'it. Ësa ca: Uva
pëñan pëónxquicë 'aish aín i rarami upiti tacáshquicëma 'ixun
ca upí oquin tuaima. Upiti aín rarami tacáshquicë 'ixun cuni
ca upí oquin tuaia. Usaribiti camina mitsux asérabi 'ëbë 'ima
uvas tuáñumasaribi 'iti 'ain.
5 'Ëx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pëñánsaribi cam-
ina mitsux 'ain. Usa 'aish camina 'ëmi catamëanan 'ëmi up-
iti sinánan 'ëx mibë 'ain, min sinan 'ën sinánsaribi 'aish 'ëx
cuëëncësabi oquin 'anan 'ën bana quicësabi oi 'iti 'ain. 'Ëx
mitsubëma 'ain camina 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain.
6 Uva pëñan bimiñuma ax ca unin tëaxun nicëx xanania.
Xanania bucúnrutancëxun tsi rëquirucëmi nicëx ca xaratia. Us-
aribiti ca axa 'ëmi catamëti 'ëmi sináncëma unicamax 'iti 'icën.
7 Mitsux 'ëmi catamëanan 'ën bana manuima 'ëx quicësabi
oi 'icë 'ixunmi ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi
cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icën.
8 Mitsun 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin
'unánti 'icën, mitsux camina asérabi 'ën uni 'ai quixun. Usa
'ixun ca mitsu cupí unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.
9 'Ën Papan 'ë nuibacësaribi oquin cana mitsu 'itsaira
nuibatin. 'Ën mi nuibamainun camina 'ë manuima 'ëmi
sinánti 'icanin.
10 Ax quicësabi oi 'ia ca 'ën Papa Diosan ënquinma 'ë nuibatia.
Usaribitimi 'ëx quicësabi oi 'ia cana 'ënribi ënquinma mitsu
nuibatin.
11 'Ëx 'icësaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuëëni bucuca-
nun cana ënë banacama ñuixunquin mitsu cain.
12 Ënëx ca asérabi ax quicësaími 'icanti bana a 'icën: 'Ën mitsu
nuibacësaribiti camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.
13 Abëa nuibanancë uni axa bamati 'aínbi ca a uni bamati
rabanan a nuibacë uni ax bamati 'icën. Usa unin ca uni itsin
'acësamaira oquin uni nuibatia.
14 'Ën cacësabi oi 'i camina mitsux 'ëbë nuibanancë uni 'ain.
15 Usa 'ain cana 'ën ñu mëëmicë uni camina 'ai quixun mitsu
caiman. An ñu mëëxuncë unin ca uisoquin ñu 'ati cara an
ñu mëëmicë unin sinania quixun 'unanima. 'Ëbë nuibanancë
unicama camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icë cana 'ën
Papan 'ë cacë ñucama mitsu 'unánmian.
16 'Ëx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ë caíscancëxunmabi cana 'ënan
'inun mitsu 'ënbi caísan. Usotancëxun cana mitsúnmi 'ën
sinánsaribi 'ixun upí ñuishi 'anun mitsu can, xënibua 'aínbia
Nucën Papa Dios cuëënun. Usaquin 'aia ca 'ëx cuëëncësabi
oquinmi ñucácëxun mitsu 'axúnti 'icën.
17 Usa 'ain cana mitsu catëcënin, camina bëtsibë bëtsibë
nuibananti 'ain.

Jesúscëñun aín unicamamia ënë nëtënu 'icë uni nisha

18 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa mitsumi nishcëxun camina sinánti 'ain, 'ëmi pain ca nishcancëxa quixun.

19 Mitsun atun sinánsaribi 'icë ca an Nucën Papa Diosmi sinánquinma ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ën caíscë 'aish, atun sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia.

20 'Ën ësaquin mitsu cacë a camina sináncanti 'ain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma”. 'Ëmi pain nishquin ca unin 'ë bëtsi bëtsi oia. Usaribi oquin ca 'ënan cupí mitsu unin bëtsi bëtsi oti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën 'ën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca 'ënan cupí uni raírinën mitsun bana cuati 'icën.

21 Nucën Papa Dios an 'ë xuá a 'unáncëma 'ixun ca 'ënan cupí raíri unin mitsu bëtsi bëtsi onuxun 'aia.

22 'Ën atu bana ñuixuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aínbi cana 'ëx uá 'ixun atu bana ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën bana 'unanibi 'ëmi catamëisama tancë cupí aín 'ucha tërëncëma 'aish atun 'uchabi 'icën.

23 Axa 'ëmi nishcë uni, ax ca 'ën Papamiribi nishia.

24 Atúan isnun 'ën uni itsin 'acëma ñu 'acëma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca 'ën 'acë ñucama isaxa. A cupí ca 'ëmi nishanan 'ën Papamiribi nishaxa.

25 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca 'ë ñui ësai quia: “'Ën 'atima ñu 'acë 'aímabi ca 'ëmi nishcanxa”. A bana quicësabi oi ca 'ia.

26 Unicamax 'ëmi nishcë 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unánan uni 'aquincë, an uisa carana 'ëx 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'icën. Ax ca an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a 'icën. A cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin mitsubëa 'inun xuti 'ain.

27 Mitsúnribi camabi nëtën 'ëbë 'ixun 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia iscë 'ixun camina 'ë ñuiquin uisa carana 'ëx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16

1 Nucën Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana ënë bana mitsu ñuixunin.

2 Mitsúxmi 'ënan cupí ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíntëcëanxmami 'inun mitsu chiquíncanuxun 'aia. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin isa 'aia quixun sinánquin ca unin mitsu bëtsi bëtsi oquin 'ati 'icën. Usai 'ia camina isti 'ain.

3 Uisa nëtënbi Nucën Papa Dios 'imainun 'ëribi 'unáncëma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati 'icën.

4 Usoquian unin 'atimocëxunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icë quixun mitsu cain.

Aín Bëru Ñunshin Upitan Nucën Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nëtën mitsubë 'ixun ñuixunxunmabi cana cuanuxun bërí, unían bëtsi bëtsi ocëxunmi a sináncanun, ënë banacama mitsu ñuixunin.

5 Bërí cana an 'ën xuá anu cuanin, abë 'i. Ësaquin 'ën cacëxunbi camina mitsu achúshinënbi uinuira carana cuanin quixun 'ë ñucatiman.

6 'Ë ñucatímabi camina 'ën cacëx masá nuitucanin.

7 Usai 'iabi cana asérabi mitsu cain, upitaxmi 'ë cupí 'icanun cana 'ëx cuanin. 'Ëx cuancëbëma ca an uni 'aquinti, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, ax mitsubë 'i utima 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx cuanquin a xuti 'ain.

8 An ca Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama atux ca 'uchañu 'icë quixun 'unánmianan, usai ca 'ëmi catamëti, uni upí nuituñu 'iti 'icë quixun 'unánmianan, Nucën Papa Diosan ca 'ëmi sináncëma unicama atun 'ucha cupí castícanti 'icë quixun 'unánmiti 'icën.

9 'Ëmi catamëti sináncëma cupí ca atux 'uchañuira 'icën.

10 'Ën Papanu cuancëmi mitsun 'ë istëcëncëbëtanma ca atun uisai cara 'ëmi catamëcë 'aish uni upí 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën.

11 An ënë nëtënu 'icë unicama 'ibuacë ñunshin 'atimanën 'apu ca castícanuxun 'uchocë 'icën. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëcëma unicamanribi, usaribiti ca atux castícancë 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën.

12 'Ën a mitsu ñuixunti bëtsi banacamaribi ënu 'aínbi camina 'ën bërí ñuixuncëxunbi uisai quicë cara quixun cuacantima 'ain.

13 'Aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, an mitsubë 'ixun, 'ën mitsu ñuixuncë banacama ax cara uisaira quicë 'icë quixun mitsu 'unánmianan uisa ñucamax cara upí 'icë mitsu 'unánmiti 'icën. An ca anbi sináncësa oquinma, Nucën Papa Diosan cacëxuan cuacë ñucamaishi mitsu 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca uisai cara 'ën unicama ënë nëtënuax 'ianan Nucën Papa Diosan nëtënuaxribi 'iti 'icë quixun mitsu 'unánmiti 'icën.

14 An ca 'ën sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën. An mitsu 'unánmicë cupí camina 'ë rabiti 'ain.

15 'Ën Papan ñu ax ca 'ënanribi 'icën. Aín sinánsaribi ca 'ën sinan 'icën, 'ën cushix ca aín cushisaribi 'icën. Usa 'ain cana mitsu can, aín Bëru Ñunshin Upí an ca 'ën sináncë ñucama 'unánquin usaribi oquin mitsu 'unánmiti 'icën.

Masá nuitutancëxbi ca aín unicama chuámarua tani cuëënti 'icë quiáxa Jesús quia

16 Ënu mitsubë 'itancëxbi nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtëinshi 'ë istëcëncanti 'ain. Anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin.

17 Ësoquian cacëx ca aín 'unánmicë unicama raírinëx canancëxa:

—¿Uisai quicë bana cara, "ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtëinshi 'ë 'istëcënti 'ai", quianan, "anu Nucën Papa Dios 'icë anu cana cuanin" quicë ënëx 'ic?

18 Quianan ¿uisa cupi cara "'itsama nëtëinshi" quiax quin? Cananuna cuatima —quiax canancëxa.

19 A ñucácatsi quiáxa canania 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Ënu mitsubë 'itancëx nëtëtia camina 'ë istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nëtëinshi 'ë istëcënti 'ai quixun 'ën mitsu cacë bana ñui caramina cananin?

20 Asérabi cana 'ën mitsu cain, 'ë cupí camina masá nuituti bëunan mëscúcanti 'ain. Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama cuëënti 'icën. Masá nuitutáncëxbi camina mitsux 'ë cupí chuámarua tani cuëënti 'ain.

21 Anúan bacënti nëtën ca xanu paë tani bënëtia. Usa 'aínbi ca nanipacëtancëxun aín tuáratsu isi —cana bacëan —quixun sinani cuëëni, chuámashi tanquin, bëráma paë tancë a manuia.

22 Usaribiti camina mitsux bërí masá nuitutin, 'aíshbi camina 'ë istëcëni cuëënquin chuámashirua tanti 'ain, uinu 'icë unínbi sinanamitisama oi.

23 A nëtën camina uisai quicë cara 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icë quixun 'ë ñucánuxunma 'ain. Asérabi cana mitsu cain, 'ëx quicësabi oquinmi a ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'axunti 'icën.

24 'Ënan 'ixunbi camina 'ëx quicësabi oquin añu ñubi Nucën Papa Dios ñucácancëma pain 'ain. Ca ñucát. Ñucácëxun ca cuëëinra cuëënun an mitsu 'axunti 'icën.

Axa aín unicamami nishcë unicamasama cushiira ca Jesucristo 'icë quicë bana

25 Canan ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Bëtsi ñu ñuicësoquin cana 'ën 'unánmisa tancë banacama mitsu ñuixuan. Usa 'aínbi cana 'itsama nëtë 'icëbëtan bëtsi ñu 'acësoquin ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unánun Nucën Papa Dios ñuiquin mitsu ñuixunti 'ain.

26 Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. 'Ëinshi mitsu a ñucáxunti caínquinma camina mitsúnbi abë banaquin a ñucáti 'ain.

27 An ca asérabi mitsu nuibatia. Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sináncë cupí ca an mitsu nuibatia.

28 Nucën Papanuax cana ënë nëtënu uacën. Uá 'aíshbi cana
ënë nëtënuax amiribishi Nucën Papabë 'i cuantëcënin.
29 Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:
—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa
ca —quixúnu upí oquin 'unánun nu bana ñuixunin.
30 Bërí cananuna 'unanin, upí oquin camabi ñu 'unánquin
camina bana ñuixuanan bëtsi ñuribi 'an. A cupí cananuna
mi ñucátëcënquinma, asérabi ca usa 'icë quixun 'unánan mix
camina asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.
31 Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama
cacëxa:
—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana asérabi Nucën Papa
Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin?
32 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani tsuáquiquiani
amami amamitan cuanti 'ain. Usai camina bëríbi 'ë ëbiani
cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima,
Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icën.
33 'Ëmi catamëtími chuámashirua 'aish upitax 'icánun cana
ënë banacama mitsu ñuixuan. Ënë nëtënuax camina mitsux
'ënan cupía mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain.
Usai 'ibi camina bënëtima 'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu
'icë unicama 'ibuacë 'icëbi cana 'ën ñunshin 'atimanën 'apu
ñusmon.

17

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

1 Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë
banaquin ca Jesusan aín Papa cacëxa:
—Papan, unían 'ë 'ati nëtë ca uaxa. Min camina 'ëx, min
Bëchicë 'icë, bamacëbi 'ë baísquimiti 'ain, 'ë rabiquian camabi
unin mix camina asérabi cushiira 'ai quixun 'unánun.
2 Min camina ui unicama caramina min Bëchicë 'ëmi
sinánmi, acamaxa xënibua 'aínbi minan 'aish mibë 'inun 'imi-
nun 'ë can.
3 Ui unin cara mixëshimi asérabi Dios 'icë, mi 'unánan minmi
ënë menu unun xuá, 'ë 'unáncë, a unicamaxëshi ca xënibua
'aínbi minan 'aish mibë 'iti 'icën.
4 Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun
ënë menu 'ë xuá ñucamaribi 'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi
oquin.
5 Usa 'ain camina ënë nëtëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi
misaribi 'itëcënun, minu cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.
6 Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa
caramina mix 'ai quixun 'unánun bana ñuixuan. Min unio
'aísha minan 'icëbi camina 'ëmia sinánun 'imia. Usaquinmi
'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati ax quicësabi oi 'iaxa.

7-8 Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana ñuixuan.
Ñuixuncëxun ca —asérabi ca —quixun atun sinánquin asérabi
cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë xuacë
quixun 'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë
banacama ax ca min 'ë sinánmicë 'icë quixun.
9 Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma
unicama cana mi ñucáxuniman. Minmi minan 'inun 'ëmi
sinánmicë unicama ënëishi cana mi ñucáxunin.
10 Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania.
Usaribiti ca uicamax cara mimi sinania acamax ca 'ëmiribi
sinania. 'Ën sinánsaribi ca atun sinan 'icën.
11 Ënë nëtënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx
cuancëbë ca atux ënë nëtënu bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish
upíira 'ianan cushiira 'ixun camina minmi minan 'inun 'ëmi
sinánmicë unicama ënë bërúanti 'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux
bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish achúshisa 'inun
camina atu bërúanti 'ain.
12 Ënë nëtënu atubë 'ixun cana minmi 'ë ináncë unicama
min cushínbi bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama achúshinënbi
'ëmi sinánti ëncëma 'icën. Usa 'aínbi ca achúshi uni axa usai 'iti
'ia, an cuni 'ëmi sinánti ëanxa, a ñuia min bana cuënëo quicësabi
oquin.
13 Bërí cana anu mi 'icë anu cuanin. Ënë nëtënuax cuancëma
pan 'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua tani cuëënun atun
cuamainun mi ñucáxunin.
14 'Ën cana ënëcama min 'ë sinánmicë bana upí, ashi
ñuixunquin 'unánmia. 'Aínbi ca an ënë bana cuacëma unica-
max atumi nishia, 'ëx 'icësaribitia atux ënë nëtënu 'icë ñuishi
sináncëma 'ain.
15 Ënë nëtënuami atu binun quixun cana mi ñucatiman. An
min bana cuacëma unicamaxa atumi nishcëbëtanbimi ñunshin
'atimanën 'apun 'ibuati rabanan bërúanun quixun cana mi atu
ñucáxunin.
16 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun, an min bana
cuacëma unicaman sináncësa oquin sinanima.
17 Usa 'ain camina min sináncësaribi oquin sinánan min
bana quicësabiira oíshi 'inun atu 'imiti 'ain.
18 Minmi ënë nëtënu 'icë unicama mimi sinánun 'aquinun
'ë xuásaribi oquin, cana ënë unicama mimi sinánun unicama
'aquinun xutin.
19 Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuëëncësabi
oquinshi 'anun cana 'ën mix cuëëncësabi oquinshi 'ain.
20 'Ixunbi cana ënë unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan
bana ñuixuncëxun cuatía ax 'ëmi catamëti unicamaribi
sinánquin cana mi ñucatin.
21 An 'ën bana cuati unicaman, 'ëmi catamëquin, bëtsin
sináncësaribi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ëbë
'imainun 'ëx mibë 'icësaribitia nun sinánsaribi 'aish atux nubë

achúshisa 'inun cana mi ñucatin. Ënë nëtënu 'icë unicaman,
asérabi camina min 'ë xuacë quixun 'unánuan atux bëtsin
sináncësa oquinshi sinani, 'itsa 'aíshbi achúshisa 'inun cana mi
ñucatin.
22 Nux cananuna rabë 'aíshbi achúshishi 'ain. Usaribitia atux
'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'inun cana 'ëx misaribi 'ixun atúxribia
'ësaribi 'inun 'imian.
23 Mix 'ëbë 'icësaribiti cana 'ëx atubë 'ain, atúxa asérabi
nuibanani bëtsin 'acësaribi oquin sinani achúshisa 'inun. Atúxa
usa 'ain ca an min bana cuacëma unicaman 'unánti 'icën,
asérabi camina min 'ë xuacë quixun. 'Unánan ca, 'ëmi 'acësaribi
oquin camina an 'ën bana cuacë unicama nuibati quixun
'unánti 'icën.
24 Papan, ënë nëtë unitisama pan 'ain camina 'ë nuibaquin
misaribi 'inun min cushi 'ë 'ináncën. Usa cana 'ëx 'ai quixun
isnúxa minmi 'ë 'ináncë unicamax anu 'ëx 'icë anuribi 'ëbë 'iti
cana cuëënin.
25 Papan, upíira sinánñu camina 'ain. Usa 'icëbi ca an min
bana cuacëma unicaman mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ën mi
'unan, an 'ën bana cuacë unicamanribi ca asérabi camina min
'ë xuacë quixun 'unania.
26 'Ëx atubë 'imainun min 'ë nuibacësaribitia atúxribi bëtsibë
bëtsibë nuibananun cana uisaira caramina mix 'ain quixun
atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin 'unánmiti 'ain.

18

Policíanëan Jesús bia
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

1 'Ësoquin abë banaquin aín Papa Dios catancëx ca Jesús
aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi acama buani
Cedrón cacë baca ësquicë, a inubiani 'uri anu i 'apácë naëratsu,
anu cuancëxa.
2 A naëx ca anu Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëribi
'itsai timëcë 'ixuan, Judas, an Jesús uni 'ináni, anribi 'unáncë
'iacëxa.
3 Usa 'ain ca an 'unánxun Judasnën, judíos sacerdotenën
cushicamabëtan fariseo unicaman xucë policíacëñun
suntárucamaribi buáncëxa. Buáncëxun raírinëan buí ërëncë
buánmainun raírinën anun 'acananti manë xëtocë 'imainun i
tëacë acama buanx ca Jesúsmi bëbacancëxa.
4 Ami bëbaia ca, bëráma usocanti 'unánxunbi 'ë uisoi cara aia
quixun sinánquin mëramiquin Jesusan atu cacëxa:
—¿Ui caramina baricanin?
5 Cacëxun ca —Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin
—quixun cacancëxa. Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ëx cana a 'ain.
Usai quimainun ca Judas, an Jesús atu 'ináni, ax atubë
'iacëxa.

6 —'Ëx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx
ca caxutan titiqui camáxbi menu nipacëacëxa.
7 Usai 'ia ca amiribishi Jesusan ñucátëcëancëxa:
—¿Ui caramina baricanin?
Cacëxun ca:
—Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun ca-
cancëxa.
8 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina
mitsun 'ë bariquin 'ëbë 'icë unicama ënë cuantánun ënti 'ain.
9 Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sinánti ënti
rabanan ca Jesusan usoquin an biti unicama cacëxa, aín bana,
"minmi 'ë 'ináncë unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sinánti ëncëma
'icën" quicësabi oía 'inun.
10 Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu
'ixun aín xacánua biquin sacerdotenën cushicaman 'apun ñu
mëëmicë uni, Malco cacë, a aín pabí mëqueu 'icë biscacëxa.
11 Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:
—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Ëx ënë
unicaman bicëx 'aisamaira tëmërati 'ën Papa cuëëncëbë cana
usai 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

12 Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos
unibunën xucë policía acaman bixun Jesús nëacëxa.
13 Usotancëxun ca Anásnën xubunu buáncancëxa. Anás ax
ca Caifásnën xanun papa 'iacëxa. 'Ianan ca a barin judíos
sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa.
14 Caifás ax ca —nuxnu upitax bucunuan achúshi uni ba-
mati ca asábi 'iti 'icë —quixuan an judíos 'apucama cacë a
'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

15 Jesúsa suntárunën buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun
Jesusan 'unánmicë uni itsi, atu nuibiani cuancëxa. Axa Pe-
drobë cuancë uni ax ca sacerdotenën cushicaman 'apun
'unáncë 'aish, Jesúsbë a 'apun xubu, cënëcënua me mëníocë,
anu atsíancëxa.
16 Atsinia ca Pedronën ëman bërúxun xëcuënuxun caíancëxa.
Usa 'ain ca ax paían Jesúsbë atsíncë uni, an sacerdotenën
cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë xanubë
banatancëxun Pedro atsínmiacëxa.
17 Atsínmia ca an xëcuë bërúancë xanun Pedro cacëxa:
—¿Bëría bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima
caramina mix 'ain?
Cacëxun ca Pedronën cacëxa:
—Ama cana 'ain.

18 Catancëx ca matsi 'aían 'apun ñu mëëmicë unicama policíacamabë tsi rëcaruax sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax
sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuira an, ui
cara isa aín 'unánmicë unicama 'icë canan uisa bana cara isa
'unánmiaxa quixun 'unáncatsi quixun Jesús ñucácëxa.

20 Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana camabi unían cuamainun, anua judíos uni-
cama timëcë xubucamanuxun ñuixuanan anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu anua judíos unicama timëcë, anuxunribi
unëquinma unicama bana ñuixuan.

21 ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ë ñucatin? An 'ën cacëxun
cuacë unicama ca ñucát. Atun ca añu carana 'ën 'unánmia
quixun 'unania.

22 Caia ca policía achúshi a rapasu nicë an —¿min caramina
ësoquin sacerdotenën cushicaman 'apu ënë cain? —quixun
caquin Jesús cuëtashcacëxa.

23 Usocëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia
quixun 'ë cati 'ain. Upiti banaia camina 'ë mëëtima 'ain.

24 Usa 'ain ca Anásnën, Jesús nëamitancëxun policíacama sac-
erdotenën cushicaman 'apu, Caifás, anu buántanun quixun
xuacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiáxa Pedro cëmëtëcëan
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Usomainun ca Simón Pedro tsimi sënamëti 'iacëxa. Sën-
amëtia ca ñucácancëxa:

—¿Mixribi caina ënë unin 'unánmicë uni achúshima 'ain?

Cacëxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa.

26 Quia ca an sacerdotenën cushicaman apu ñu mëëxuncë
uni achúshi, aín aintsia pabísconcë, an Pedro cacëxa:

—¿Naënua carana miribi a unicëñun isíma 'ion?

27 Cacëxun ca Pedronën amiribishi —ama cana 'ai —quixun
catëcëancëxa. Usoquian cacëbëbi ca 'atapa banacëxa.

Policíanëan Jesús Piláton buan
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Pëcaracëma 'aínshia xabaracëcëbëtan ca Caifásnën
xubunua policíanën Jesús Romanuaxa ucë 'apu, Pilato, aín
xubunu buáncëxa. Usa 'ain ca a 'apua aín caibuma 'ain, aín
xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nëtën 'ati ñu pitima 'icë
quixun sinani judíos unicama anu atsíanma 'icën.

29 Usa 'ain ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacëxa:

—¿Añu ñu cupí caramina ënë unimi manáncanin?

30 Cacëxun ca atun cacëxa:
—'Uchañuira 'icëma cananuna minu bëcë 'itsiama.
31 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—Mitsúnbi camina buántancëxun mitsun cuati bana quicësabi oquin, cara 'uchaxa, cara 'uchacëma 'icë quixun isti 'ain.
Cacëxun ca atun cacëxa:
—Usa 'aínbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icë quiax.
32 —Usai cana i curúsocënu unin matáscëx bamanuxun 'ai —quiáxa Jesús quiásabi oi bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato cacëxa.
33 Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntëcënxun cuëncëxa aia Pilatonën Jesús cacëxa:
—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?
34 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—¿Minbi sinánquin caramina ësoquin 'ë ñucatin? ¿Bëtsi unin cara 'ë ñuiquin mi cacëma 'ic?
35 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ëx cana judíos unima 'ain. Min aintsinbi ca sacerdotenën cushicamabëtan ënu mi bëaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?
36 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ëx ënë nëtënu 'icë 'apu 'ain ca judíos unicaman 'ë bitima cupí 'ën unicama atubë 'acanantsianxa. Usa 'ain cana ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux uáma 'ain.
37 Cacëxun ca Pilátonën catëcëancëxa:
—¿Usa 'ain caramina asërabi 'apu 'ain?
Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Ëx cana 'apu 'ain, min 'ë cacësabi oi. Usai 'inux cana ënë nëtënu uacën, Nucën Papa Diosan sináncë ñucama ñuiquin camabi uni canux. Uicaman cara uisaira cara a bana 'icë quixun 'unántisa tania, an ca 'ën bana cuatia.
38 Cacëxun ca Pilátonën Jesús cacëxa:
—¿Uisa cara min Diosan sináncë 'ic?

Jesús ca bamati 'icë —quiáxa Pilato quia
(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancëx amiribishi ëman chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.
39 Camabi baritia cana Pascua nëtën mitsúxmi cuëëncësabi oquin sipuacë uni achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ën judíos unibunën 'apu chiquínti cuëëncanin?
40 Cacëxunbi ca amiribishi munuma cuëncëni banaquin judíos unicaman cacëxa:
—A 'axunma ca Barrabásëshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mëcamacë uni 'iacëxa.

19

1 Usa 'ain ca Pilátonën xubunu atsíntëcënquin Jesús
rishquinun quixun suntárucama cacëxa.
2 Cacëxun rishquitancëxun ca 'apu isa quiax ami cuaiquin
suntárunën muxa mañuti otancëxun mañumianan upí chupa
minanën pucucësa aribi pañumiacëxa.
3 Usotancëxun ca aín bëmánanu niracëquin 'usánquin —judíos
unicaman 'apu ca chuámashi 'it —caquin tantáshcacëxa.
4 Usocëbë chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'icëmi mitsun
'unánun cana a bëtëcënin.
5 Ësoquian cacëbë ca Jesúsribishi muxa mañutiocë mañuanan
chupa minanën pucucësa pañucë 'aish chiquíacëxa.
Chiquícëbëtan ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:
—A cënë 'icën, a uni.
6 Cacëx ca sacerdotenën cushicama 'imainun
policíacamaxribi a isi munuma cuëncëni quiacëxa:
—I curúsocënu ca matas, i curúsocënu ca matas.
Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ën iscëx ca ënë uni 'uchacëma 'icën. Usa 'ain ca mitsúnbi
buántancëxun i curúsocënu matástan.
7 Ësaquian cacëxun ca judíos unibunën Piláto cacëxa:
—Ënë unix ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia.
Usa 'ain ca axa ësai banacë unix ca 'acë 'iti 'icë quiax Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oi bamati 'icën.
8 Usa 'ain ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quiax
quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bëmánan
pëqui 'aisamaira racuëacëxa.
9 Racuëti aín xubunu atsíntëcënxun ca Jesús cacëxa:
—¿Uinu 'icë uni caramina 'ain?
Cacëxunbi ca cáma 'icën.
10 Cacëxunma ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën mi ñucácëxunbi caramina 'ëribi caiman? 'Ëx cuëënquin
cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëënquin cana unían mi i
curúsocënu matásnun 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?
11 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Naínu 'icë Nucën Papa Dios cuëëncëbëtanma camina min
'ë uisabi otsíama. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix
'icësamairai 'uchaxa.
12 Usoquian Jesusan cacëxuan Pilátonën Jesús chiquínti sina-
niabi ca judíos unicaman munuma cuëníshoquin cacëxa:
—Min ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarbë
upí 'itima 'ain. Uinu 'icë unix cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax
ca Césarbë nishanancësa 'iti 'icën.
13 Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman
chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë

anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëníoquian anu maxax
nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë, 'iacëxa.
14 Pascua nëtë imëishi 'inun a nëtën piti anun mëníoti nëtëan
bari xamárumainun ca anu tsóxun Pilátonën judíos unicama
cacëxa:
—A cënë 'icën, mitsun 'apu.
15 Cacëxun ca cuëníshoquin cacëxa:
—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.
Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—¿'Ën carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmiti 'ain?
Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:
—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarnëxëshi ca nun 'apu 'icën.
16 Usaquian cacancëxun ca Pilátonën atúnbia i curúsocënu
matásnun quixun cacëxa. Usoquian Pilátonën cacëxun
ca judíos unicama cuëëncësabi oquin suntárucaman Jesús
buáncëxa.

I curúsocënua Jesús matáscan
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë
'iábianquin Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë,
anu buáncëxa.
18 Buanx bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu
matástancëxun nitsíancëxa. Usoquin ca rabë uniribi, bëtsi amo
'anan bëtsiribi amo i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa,
Jesús a nëbëtsi 'inun.
19 Usocamainun ca Pilátonën cuënëomitancëxun i curúsocënu
ësai quicë bana matásmiacëxa: "Jesús, Nazaretnu 'icë, judíos
unicaman 'apu".
20 Usa 'ain ca Gólgota matá anuxuan Jesús i curúsocënu
matáscancë, axa Jerusalén 'urama 'ain, raírinëxa umainun
raírinëxribi cuanquin judíos unicaman a bana cuënëocë
isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan,
griego banánribi cuënëocë 'iacëxa.
21 Usoquian cuënëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushica-
man Piláto cacëxa:
—"Judíos unicaman 'apu ca" quixun cuënëoxunma ca 'at.
Usoquinma ca "axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë,
a ca ënëx 'icë" quixun 'at.
22 Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:
—'Ën cuënëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.
23 Usaquian 'an ca rabë 'imainun rabë suntárunën Jesús i
curúsocënu matástancëxun mëtícananquin aín chupa biacëxa.
Aín chupa bitancëx ca chupa itsi cëxëquinma tëpëxuinshi
pañucë,
24 a bitsi canancëxa:
—Tucatima ca. Uin cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna
ñuratsu pain niquin tanti 'ain.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo, axa ësai quiásabi oquin ca suntarucaman 'acëxa: “Ñuratsu pain niquin tantancëx ca 'ën chupacama mëtícananxa”.

25 Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa.

26 Usa 'ain ca Jesusan aín tita a 'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua isquin cacëxa:

—Titan, ax ca min tuá 'iti 'icën.

27 Canan ca aín 'unánmicë uni aribi cacëxa:

—Ca is, ax ca min tita 'iti 'icë —quixun.

Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun buáncëxa.

Jesús bama
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa.

29 Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë xapusa ñu ami chabótancëxun buáruxun 'amiacëxa.

30 'Amicëx ca Jesús vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tëtúbutishi bamacëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

31 Pascua nëtëa iměishi 'iti 'ain ca a nëtĕxa bëtsi nëtësamaira anun ñu mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman cuëëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilatonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë unicama aín xo tëcĕnmianan i curúsocënua biminun cacëxa.

32 Cacëxuan xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabĕ a bëtsi pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo tëcĕancëxa.

33 Usobëtsini Jesúsribi 'ai uxunbi ca asérabi bamacë isquin 'ama 'icën.

34 'Aiamabi ca suntáru achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachiacëxa. Usocëx ca imi 'unpáxbë mëscúcë 'ibúacëxa.

35 Asérabi ënë ñucama isá 'ixun cana ënë bana cuënëoin. 'Ën cuënëocë bana ënëx ca asérabi cëmëcëma 'icën. Usa ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin, mitsúnribimi asérabi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun.

36 Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi ca ënë ñucama 'iacëxa. Ax ca ësai quia: “Aín xo achúshibi ca tëcĕntima 'icën”. A bana quicësabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi tëcĕanma 'icën.

37 Ësairibi ca cuënëo bana quia: “Tarotancëxun ca an
'acëcaman isti 'icën”.

Jesús matá naëcënu mëníocan
(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Arimatea ëmanu 'icë uni, José, an ca Jesusan bana cuacë
'ixunbi judíos unicamami racuëquin uíbi —'ëx cana Jesusan
bana cuacë 'ai —quixun cáma 'icën. Usa 'ixun ca bamacë Jesús
buántisa tanquin Piláto —¿asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácëxa.
Ñucácëxun ca Piláton ën, —asábi ca, ca buántan —quixun cacëxa.
Cacëxun ca bamacë bibianquin Jesús buáncëxa.

39 Buánmainun ca Nicodemo axa imë cuanx Jesúsbë bana,
anribi 'ininti ro mirra rocëñun áloe ro mëscucë, treinta kilosa
bëacëxa.

40 Usotancëxun ca Josébëtan Nicodemonën judíos unibunëan
bamacë maínuxun uni 'acësabi oquin, Jesús 'ininti ro mëscucë
anun 'acë chupa, anun rabúancëxa.

41 Usoquian Jesús mëníocë 'ain ca i curúsocë 'urama anu i
'apácë naëratsu matánu 'iacëxa. Anu ca me naëcë achúshi anu
uni bamaia mëníoti 'acë 'aínbia anu uni mëníocëma pan 'iacëxa.

42 A quiníxa 'urama 'ain ca Pascua nëtë 'aían atux a nëtën
tantiti cupí anu racántancëxun Jesús mëníocëxa.

20

Bamaxbi Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Domingo nëtë pëcaracëma 'aínshi ca María Magdalena ax
anua Jesús mëníoëxancë quini isi cuancëxa. Cuanx bëbaquin
iscëxbi ca anúan quini xëpuëxancë mapara ax racanacë 'iacëxa.

2 Usobiani bënëtishi abáquiani cuanxun ca aín 'unánmicë uni
aira Jesusan nuibacë, acëñun Simón Pedro cacëxa:

—Unin sapi ca Nucën 'Ibu quininua bibianquin buánxa,
uinu cara buánxun racánxa cananuna 'unaniman.

3 Cacëx ca Pedrobë Jesusan 'unánmicë uni itsiribi anua Jesús
mëníoëxancë quininu abáquiani cuancëxa.

4 Cuaníbi ca Pedro axa munu cuanmainun bëtsi axira pain
rëcuënquiani cuanx quininu bëbacëxa.

5 Bëbai xënirácëti tëtúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan
anun rabúënxancë chupa ashi anua isacëxa. Isíbi ca quininu
atsíanma 'icën.

6 Atsíncëbëma ca Simón Pedro ax tsiáncuatsini aí ax
pain quininu atsíancëxa. Atsínxun ca chupa anun Jesús
rabúënxancë, ashi isacëxa.

7 Isanan ca anun marábuënxancë pañun aribi bëtsi chu-
pabëma capúncësa 'aish amo racácë isacëxa.

8 Iscëbëbi ca ax paían rëcuëncuatsincë uni axribi quini mëu
atsínxun —asérabi ca Jesús ënuma 'icë —quixun isacëxa.

9 A ñu isquinbi ca a rabëtan Nucën Papa Diosan bana cuënëo,
bamatancëx ca ax baísquiti 'icë quiáxa quicë, a uisai quicë cara
quixun 'unánma 'icën.
10 'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icë obiani aín xubunu
cuancëxa.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Mr 16.9-11)

11 Usa 'ain ca a uni rabëtaxa cuanmainun utëcëanx María
quini rapasu niracëti aín namë̆ isnux tëtúbuti aín bëunan
mëscúacëxa.
12 Usai 'iquinbi ca quini mëucüa ángel rabë̆, chupa uxuira
uxu pañuaxa, anu Jesús racáënxancënu aín maxcá 'icëu bëtsi
'imainun aín taë 'icëu bëtsiribishi tsócë isacëxa.
13 Iscëxun ca ángelnën María cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? —quixun.
Cacëxunbi ca Maríanën catëcëancëxa:
—Unin ca quininu atsínxun 'ën 'Ibu bacarubianquin
buánxun amanu racánxa, uinu cara racánxa cana 'unaniman.
14 Cai caxu bësui cuainacëquinbi ca Jesús a caxu nicë isacëxa,
isquinbi ca —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën.
15 'Unáncëxunmabi ca Jesusan María cacëxa:
—¿Uisacatsi caramina ini bëunan mëscutin? ¿Ui caramina
barin?
Cacëxunbi ca an naë bërúancë uni isa quixun sinánquin
Maríanën cacëxa:
—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ë
cati 'ain.
16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—María —ësaquinshi.
Cacëx cuainacëquin ca Maríanën ratúquin, hebreo banan —
Raboni —cacëxa. A banax ca an uni ñu 'unánmicë qui quicë
'icën.
17 Usaquian cacëxun ca Jesusan María cacëxa:
—'Ë ramëxunma pan ca 'at, ën Papanu cana cuancëma pain
'ain. Cuantancëxun ca ësaquin 'ën xucëncama catan: An ca 'ë
caxa, 'ëx cana 'ën Papa axa mitsun Paparibi anu cuanin. Ax
'ën Papa Dios 'aish ca mitsun Papa Diosribi 'icën.
18 Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën
aín 'unánmicë unicama atunu cuanxun:
—'Ën cana Nucën 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicë ba-
nacama atu ñuixuancëxa.

Aín 'unánmicë unicaman Jesús baísquicë isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Anúan Maríanën Jesús ispuncë domingo nëtë
ñantánbucëbë ca aín 'unánmicë unicamax, xubu achúshinu
timë̆ax judíos unibumi racuëti 'aímaquin xëpuax 'iacëxa. Anua
'ain, atu nëbë̆tsi niracëquin ca Jesusan cacëxa:

—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.
20 Ësoquin caquin ca aín mëcën rabĕ ismianan aín
pichánpururibi ismiacëxa. Ismicëx ca aín 'unánmicë unicama
Nucën 'Ibu isi shimëniocati cuëëancëxa.
21 Cuëënia ca amiribishi Jesusan atu cacëxa:
—Chuámashirua ca 'ican. 'Ën Papan amia sinánun unicama
'aquinun 'ë xuásaribi oquin cana 'ëmia sinánunmi unicama
'aquinun mitsu xutin.
22 Canan ca cuëbitan atumi uínpuquin atu cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu ca 'ican.
23 Mitsúnmi tërĕncëx ca axa 'uchacë unin 'ucha tërĕncë 'ia.
Usa 'aínbi ca mitsúnmi tërĕncëxma a unin 'ucha tërĕncëma 'ia.

Tomásnëan Jesús baísquicë isa

24 Anua Jesús atubë 'imainun ca aín 'unánmicë uni achúshi
Tomás, 'icëbi rabĕ bacĕan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, ax
atubëma 'iacëxa.
25 Usa 'ain ca Jesús cuancë caxua aia, an Jesús iscëcaman
Tomás cacëxa:
—Nucën 'Ibu cananuna isan.
Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:
—Aín mëcën rabĕ anua rabun matáscancë isquin anu 'ën
mëcën rëbun ticánan aín pichánpurunu 'ën mëcën atsínmiquin
tanxunma cana asérabi ca ax Nucën 'Ibu 'icë quixun sinani-
man.
26 Jesús baísquixancëa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicë
unicama amiribishi achúshi xubunu timĕcë 'iacëxa. A nëtën
ca Tomásribi atubë 'iacëxa. Usa 'ain ca xubu xëpucë 'aínbi atu
nëbĕtsi niracëquin Jesusan aín 'unánmicë unicama —Cana uan.
Chuámashirua ca 'ican —cacëxa.
27 Atu catancëxun ca Tomásribi cacëxa:
—Min mëcën rëbun ca ënu ticat, 'ën mëcën rabĕribi ca is. 'Ën
pichánpurunu min mëcën atsínmiquin ca tan. 'Ëx cana ama 'ai
quixun sinánxunma ca 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinan.
28 Cacëxun ca Tomásnën —mix camina asérabi 'ën 'Ibu 'ianan
'ën Diosribi 'ai —quixun cacëxa.
29 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Tomás, bërí camina 'ë baísquicë isquin, asérabi cana 'ën
Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ë isquinmabi,
asérabi cana 'ëx a 'ai quixun sináncë uni, a ca Nucën Papa
Diosan chuámashirua tani cuëënun 'imia.

Añu cupí carana ënë bana cuënëo quiáxa Juan quia

30 Usa 'ain ca unin 'acëma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicë
unicaman isnun 'acëxa, ënë quiricanu ca Jesusan 'á ñucama
camaira cuënëocëma 'icën.
31 Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë
quixun 'unanimi ami catamëti mitsux xënibua 'aínbi Nucën
Papa Diosnan 'inun cana ënë banacama cuënëon.

21

Aín 'unánmicë unicama mëcën achúshi 'imainun rabëmia Jesús chiquiracëtëcëan

1 Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë
parúnpapa cuëbí 'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa:
2 Anu ca Simón Pedro, Tomás 'icëbi rabë bacëan 'icë Gemelo
caquinribi anëcë, a 'imainun Natanael, Galileanu 'icë Caná
cacë ëmanu 'icë, a 'imainun Zebedeonën bëchicë rabë acamabë
Jesusan 'unánmicë uni rabëribishi timëcë 'iacëxa.
3 Anuxun ca Simón Pedronën —cana tsatsa ricani cuani —
quixun raíri cacëxa. Cacëxun ca —nuxribi cananuna mibë
cuani —quixun cacancëxa. Cabiani nuntinu cëñúruquiani
coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi biáma 'icën.
4 Bitsíma 'inëti ñancáishi pëcaraxun ca Jesús masinua nicë
iscancëxa, isquinbi ca, ax ca Jesús 'icë quixun 'unáncanma
'icën.
5 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:
—¿Tsatsa caramina bicancëma 'ain?
Cacëxun ca —cananuna bicëma 'ai —quixun cacancëxa.
6 Usaquian cacëxun ca Jesusan —nunti rapasu mëqueu ca
mitsun rica nanpat, anua camina tsatsa biti 'ai —quixun
cacëxa. Cacëxun ax quicësabi oquin nanpátancëxun ca rica
niancëxa. Ninquínbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan 'ëëoia
bërucasmacëxa.
7 Usocëbëtan ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira nuibacë, an
—ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun Pedro cacëxa. Cacëxuinshi
pëxúan nancë aín chupa bixun pañutancëx ca Pedro nuntin-
uax bacanu 'ibúquiani Jesúsnu cuancëxa.
8 Cuanmainun ca raírinëinshi Jesúsnu bëbati cien metrosa
'ixun aín rica tsatsa buáquicë munuishi buani cuancëxa.
9 Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancëx cëñúbucuatsini
uquinbi tsi bëpubucënua tsatsa xuia isanan pánribi isacëxa.
10 Isia ca Jesusan atu cacëxa:
—Bërími bicancë tsatsa 'itsamashi ca 'ë bëxun.
11 Cacëxun ca Simón Pedronën nuntinu 'iruxun, ciento
cincuenta y tres tsatsa chabu buáquicë 'icë, atun rica
nëriobëtsinquin masinu bëacëxa. Bëcëxbi ca tsatsa chabu
'itsaira 'aínbi atun rica narásquiama 'icën.
12 Usoia ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacëxa. Cacëxunbi ca
aín 'unánmicë unicama achúshinënbi, ënëx ca Nucën 'Ibu 'icë
quixun camaxunbi 'unánquin, —¿ui caramina 'ain? —quixun
ñucáma 'icën.
13 Usa 'ain ca Jesusan atu rapasu niracëquin pán bixun atu
'inántancëxun tsatsaribishi 'ináncëxa.
14 Usai ca Jesús bamaxbi baísquitancëx rabëti pain 'itancëx
aín 'unánmicë unicamami amiribishi chiquiracëtëcëancëxa.

Simon Pedronëan —'ëx cana asérabi mimi sinanin —quixun Jesús ca

15 Pia sënëncë ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:
—¿Jonásnën bëchicë, Simón, min ñucama sináncësamaira oi
caramina 'ëmi sinánquin 'ë nuibatin? Cacëxun ca cacëxa:
—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.
Quia ca cacëxa:
—'Ën carnero bacë ca piminuxun 'at.
16 Catancëxun ca amiribishi cacëxa:
—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?
Cacëxun ca catëcëancëxa:
—'Ën 'Ibu, min camina 'unanin, 'ën cana mi nuibatin.
Quia ca cacëxa:
—'Ën carnero ca piminuxun 'at.
17 Rabë oquin catancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:
—Jonásnën bëchicë, Simón, ¿caramina 'ë nuibatin?
Rabë 'imainun achúshi oquian —caramina 'ë nuibati —quixun cacëxun ca Simón Pedronën —¿uisoti cara 'ë 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani masá nuituquin cacëxa:
—'Ën 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana mi nuibati quixun 'unanin.
Quia ca Jesusan cacëxa:
—'Ën carnero ca piminuxun 'at.
18 Asérabi cana 'ën mi cain, bëná 'aish camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën. Usa 'aínbi ca xëniira 'aíshmi mëshpatia uni itsin chupa pañumixun uinu caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.
19 An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëënmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëëncësabi oíshi ca 'it —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni achúshi, a Jesusan nuibacë, a ñui quicë bana

20 Usoquian cacëx caxu bësui cuainacëquin ca Pedronën a nuibairacë aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús nuibiania isacëxa. Ax ca an abëtan pi a rapasu tsóxun —uin cara uni mi 'ináti 'icë —quixun Jesús ñucáëxancë, a 'iacëxa.
21 A uni isquin ca Pedronën Jesús ñucácëxa:
—¿Uisaira cara ënë uni 'iti 'ic?
22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—'Imitisa tanquin 'ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
23 Usaquian cacëxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacë unicaman —a uni sapi ca bamatima 'icë —quixun sinánxun chaniocëxa. Usa 'aínbi ca Jesusan —Juan ca bamatima 'icë

—quixun Pedro cáma 'icën. Caquinma ca ësoquinshi cacëxa:
“'Imitisa tanquin ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë
nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani
bënëtima 'ai” quixun.

24 'Ëx Jesusan 'unánmicë uni achúshi 'ixun cana ënë ñu cam-
abi ñuiquin cuënëon. 'Ën cuënëocë banacama ënëx ca asérabi
'icë quixun cananuna 'unanin.

25 'Ën mitsu ñuixuncë bana ënë 'imainun ca bëtsi ñucamaribi
Jesusan 'acëxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuënëocëxbi
ca a quirica camabi menu sënëntima 'icën. Ashi.

JESUCRISTONËN CAÍSCË UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

1 Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan
naínu cuainsama pain 'ixun 'á ñucama a ñuiquin mi cuënëoxuan.
2 An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'aquincëxun an aín bana unicama ñuixunun
xuti unicama caísacëxa. Acamax ca aín 'unánmicë uni 'iacëxa.
Caístancëxun ca añu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa.
3 Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai
'itancëxun ca, ax ca asérabi baísquiaxa quixuan an caíscë unica-
man 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun mëcën rabë nëtën nëtëax
nëtëax atumi chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUACË UNICAMA TIMËA (1.4-8.3)

4 Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë
unicama, an uni bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:
—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa
Diosan cacësabi oquin 'ën mitsu ñuixuncë a pain caín.
5 Asérabi ca Juanën uni 'unpaxan nashimiacëxa. Usa 'aínbi
ca 'itsama nëtë 'icëma 'aínshi Nucën Papa Diosan aín Bëru
Ñumshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

6 Usatancëxun ca bëtsi nëtën abë timëax bucuxun an uni
bana ñuixunun xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:
—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnën rëbúnqui 'ain, nun
'apu 'aíshbi ca nun aintsima 'icën. Usa 'ain ¿caramina bërí nun
aintsi achúshi nun 'apu 'inun mëníoti 'ain?
7 Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:
—'Ën Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara
usai 'iti 'icë quixun mëníocëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë
quixun camina mitsun 'unaniman.
8 Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí
mitsunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun cam-
ina mitsun 'ën bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén ëmanu,
Judea mecamanu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi
menu cuanquin.

9 Ësaquin aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi
manámiquishi naí cuinan mapucëx istëcëntimoi nëtëacëxa.
10 Usai 'ia manámi bësuquin isabacëbëbi ca uni rabë tari uxua
pañucë atu nëbëtsi 'iacëxa.
11 Usa 'ixun ca atu cacëxa:
—Galileanu 'icë unicama, ¿añuaquin caramina manámia is-
abatin? Jesús, axa bërí naínu cuancë, ënëx ca mitsúnmi cuania
iscësa ësaribicuatsini utëcënuxun 'aia.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

12 Ësaquian a uni rabëtan cacëx ca Olivete cacë matá an-
uaxa Jesús naínu cuancë, anuax aín 'unánmicë unicama
Jerusalénu riquiancëxa. Olivete anuax Jerusalénu bëbati ca
rabë kilómetrosa 'iacëxa.
13 Riquianx Jerusalénu bëbatancëx ca anua atux 'icë xubunu
atsíanx manámia 'icë cata itsi anu cëñúruacëxa. Atux ca Pe-
dro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Ma-
teo, Alfeonën bëchicë Jacobo, Simón axa aín aintsin rabanan
nëëcë, a 'imainun Jacobonën xucën Judas, acama 'iacëxa.
14 A unicamax ca atúxa 'icësabi oi 'i, Jesusan xucëantu
'imainun aín tita María 'imainun bëtsi xanucamabëribi timëax
ami sinani Nucën Papa Diosbë banacëxa.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

15 Usa 'aish ca anu timëax Jesucristomi sináncë unicama
ax ciento veinte xucënsa 'iacëxa. Usa 'ain ca Pedronën atu
nëbëtsi niruxun cacëxa:
16 —'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain. Nucën Papa
Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxuan Davidnën cuënëo
bana quicësabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax 'iaxa.
17 Judas ax ca nucamacëñunbia Jesusan aín bana ñuixunun
caístancëxun 'unánmicë 'iaxa.
18 Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquintancëxun a cupía
bicë curíquinën me bitancëxbi, aín 'atima ñu 'acë cupí axbi
ñumi natëquiquin aín pucucama antácai bamaxa.
19 Usaía 'icë cuaxun ca Jerusalénu 'icë unicaman a me
Acéldama caquin anëaxa, ax ca atun banan Imi Me quicë bana
'icën.
20 Salmos quiricanua cuënëo bana axa ësai quicësabi oi ca
'iaxa:
Aín xubux ca ëncë 'iti 'icën, anu ca uíxbi 'itima 'icën.
'Imainun ca ësairibi quia:
Bëtsi unin ca an ëncë ñu mëëti 'ati 'icën.
21 Ënu ca an Jesusan nubë 'ixun ñu 'aia nubëtan iscë uni raíri
'icën.
22 Usa 'aish ca atux Juanëan nashimia 'aísha ax naínu cuanta-
mainun nubë 'iaxa. Usa cupí ca a unicama achúshinëxa Jesús

ax ca bamatancëx baísquitëcëanxa quixun nun 'acësaribi oquin unicama ñuixunux nubë birananti asábi 'icën.
23 Pedronën ësoquin cacëxun ca anu 'icë unicaman rabë uni, José, Barsabás caquin anëcë 'icëbia Justo caquinribi anëcë, acëñun Matíasribi caísacëxa.
24-25 Usotancëxun abë banaquin ca Pedronën Nucën 'Ibu Dios cacëxa:
—An nubëtan mi ñu 'axunun min caíscë 'aíshbi ca Judas mi ñu 'axuanxmabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unían aín nuitunën sináncë ñu 'unáncë 'ixun, min ënë uni rabë uiira caramina Judasnën ñu mëëti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.
26 Catancëxun ca uix cara 'iti 'icë isnuxun ñuratsu pain niquin tancëxa, tancëxbi ca Matías 'iacëxa. Usaquian caíscë 'aish ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni mëcën rabë 'imainun achúshi, acamabë Matías biranancëxa.

2

Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

1 Usa 'ain ca Pentecostés cacë nëtë ucëbë Jerusalénu 'icë achúshi xubunu timëax axa Jesucristomi catamëcë unicama bucüacëxa.
2 Anu bucuxun ca suñúan upí 'icësai banacuatsinia naínuax aia cuacëxa. Cuacëxbi ca anua bucucë xubu namë camabi tsitsiarati sharati banacëxa.
3 Usai 'ishi ca tsi ërënrucësa 'aish rëquiabati anu 'icë unicaman maxcánu cëñúruacëxa.
4 Usacëbëshi ca Nucën Papa Diosmi cushii aín Bëru Ñumshin Upitan 'imicëx anu 'icë unicamax bëtsi bëtsi banan banacëxa.
5 Usa 'ain ca axa Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tancë judíos unicama, ax bëtsi bëtsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócëxa.
6 A unicamax ca xubunu bucüaxa bëtsi bëtsi banan axa Jesucristomi catamëcë unicama banaia cuabiani a xubunu timënux riquiancëxa. Riquiani bëbai timëcamë'ëoquin a xubunu 'icë unicamaxa banaia, atun banasabi camaxunbi cuati ca ratuti sináncasmacëxa.
7 Sináncasmai ca atun bëmánan pëqui ratuti canancëxa:
—¿Galilea menuaxa ucë unishima cara axa xubunu timëax banacë unicama ënëx 'ic?
8 ¿Usa 'icëbi caranuna bëtsi bëtsi nëtënuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icë cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?
9 Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a mecamanuax ucë 'ain.
10 'Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egipto, 'imainun Africa menu 'icë ëma raíri Cirene 'ucëa 'icë anuax ucë 'ain, 'imainun cananuna Roma ëmanu 'icë judíos unicama

'imainun raírinëx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti
Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë 'ain.
11 'Imainun cananuna Creta cacë nasínu 'icë 'imainun Ara-
bia cacë menu 'icë unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna ënë
unicaman, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ñu 'aia
quixuan ñuia nun banan quicësai quia cuatin.
12 Usai 'icëbë ca camáxbi ratuti sináncasmai cananceëxa:
—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?
13 Usaia quicëbëbi ca raírinëx ami cuai —ñu bata xëaxbi sapi
ca paëncanxa —quiax cananceëxa.

Timëcamë'ëocë unicama Pedronën ca

14 Cananceëbë ca Pedro abë 'icë mëcën rabë 'imainun achúshi
unibë nirui munuma banaquin cacëxa:
—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icë unicama, mitsúnmi
'unánun ca 'ën mitsu camainun cuat.
15 Mitsun sináncëxa ënë unicamax paëncë 'aínbi ca bari
xamárucëma pain 'ain asérabi paëncëma 'icën,
16 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni, Joel
cacë, an cuënëo bana quicësabi oi ca ësai 'ia. A banax ca ësai
quia:
17 Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cëñúcëma pain 'ain
cana unicamanu 'ën Bëru Ñumshin Upí atubë 'inun xuti
'ain. Xucëxun ca Israel unicama, xanu 'imainun bëbu,
anbi 'ëx quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca
bënábu unicamanribi 'ën ismicëxun ñu isnuxun 'aia.
Caniacëcë unicamanribi ca 'ën 'amicëxun namánuxun
'aia.
18 Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu,
abëa 'inun 'ën Bëru Ñumshin upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca
'ë ñuiquin uni ñuixunuxun 'aia.
19-20 'Ën 'imicëx mecama cëñúti nëtë 'icëma pan 'ain cana a isia
ratúti ñu naínua unicama ismiti 'ain. Usonan cana menuaribi
unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin cuin, aca-
maribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinuxun 'aia.
Bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia.
21 Usai 'icëbë ca uinu 'icë unicaman cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia,
acamax ca 'ënan 'inux iëcë 'inuxun 'aia.
Usai ca Joelnën cuënëo bana quia.
22 Usaquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:
—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús
Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmi
ismainunbi, ax ca Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quixuan
unicaman 'unánun, uni itsían 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama
camina mitsun 'unan.
23 Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unían 'ináncëxun
bixun 'aisama uni rabëcëñun i curúsocënu matásmitancëxun

bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ënë nëtë unitisama pain
'ain Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca 'iaxa.
24 Usoquian unin 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan
baísquimiaxa, uisatimoia tsónun. Ax asaribi cushiira 'icëa uinu
'icë unínbi ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa Diosan
aín Bëchicë baísquimiaxa.
25 David ax ca Jesús ñui ësai quiacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan. 'Ëx racuëti masá nuitu-
nunma ca ax 'ën mëqueu 'icën.

26-27 Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëëni bana upitainshi
banan. 'Ëx bamaxbi anu uni bamatancëx aín bëru ñumshin
'icë, anu 'ën bëru ñumshin 'inun camina ëntima 'ain. Uso-
quin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'ën namicama
chëquinun 'ë 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana
baísquiti 'ai quixun sinani mimi catamëti cuëënin.
28 Min camina upí nituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ë
'unánmian. Usa 'ixun camina 'ëbë 'ixun chuámashirua tani
cuëënun 'ë 'imiti 'ain.
Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuënëocëxa.
29 'Ën xucëantu, asérabi ca nucën rara, David, bamatancëx
me quininu mëníocë 'iacëxa. Usoquian anu 'acan ax ca bërí
nëtënbi anu 'icën.
30 David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuncë 'iacëxa. Usa 'ixun ca paránuxunma Nucën Papa
Diosan —min rëbúnqui achúshinëx ca judíos unicaman 'apu,
Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncëxa.
31 Usa 'ixun ca David an bëráma 'unánxun 'acësoquin, aín
rëbúnqui Cristo axa bamatancëx baísquiti a ñui, bamatancëxbi
ca aín bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë, anu ëncëma
'ianan aín namicamaxribi chëquitima 'icë quixun ñuiacëxa.
32 Davidnën cuënëo bana quicësabi oquin ca Nucën Papa
Diosan Jesús bamacëbi baísquimiaxa quixun cananuna nuca-
manbi 'unan.
33 A ca Nucën Papa Diosan abë 'Apu 'iti aín cushínbi
baísquimiquin an cásabi oquin aín Bëru Ñumshin Upí 'inánxa.
Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, ënëx aín Bëru
Ñumshin Upitan 'imicëx ësai 'ia.
34-35 David ax ca naínu cuanma 'icën. Naínu cuanxunmabi
ca an ësai quicë bana cuënëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë
unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina 'ën mëqueu
'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.

36 Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérabi
'unánti 'ain, mitsúnmi i curúsocënu matásmicë, a Jesúsbi ca
Nucën Papa Diosan nucën 'Ibu 'imianan axa utinu nun caíncë,
Cristo, a 'imiaxa.

37 Ësoquian cacëxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun
sinani ratúquin ca Pedrocëñun abëa 'icë unicama ñucáquin
cacancëxa:
—'Ën xucëantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux
caranuna bërí uisai 'iti 'ain?
38 Cacëxun ca Pedronën atu cacëxa:
—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin
Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancëx camina mitsun
'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti nashimicë
'icanti 'ain. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru
Ñumshin Upí abëmi 'inun mitsu 'ináti 'icën.
39 Ënë banacamax ca mitsu 'imainun mitsun bëchicëcama
'imainun bëtsi unicamanribi cuati oquin Nucën Papa Diosan
mënío 'icën. Amia sinánmisa tancë unicamanribi cuati oquin
ca usoquin mëníocëxa.
40 Usoquin canan ca bana raíriribi ñuixunquin Pedronën
'ësëquin cacëxa:
—Ënë nëtënu 'icë uníian a 'unáncëma 'aínbi camina mitsux
Jesucristomi sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ain.
41 Usaquian Pedronën cacëxun cuaquin ca 'itsa unin —
asérabi ca a bana 'icë —quixun sináncëxa. Sinani ca a nëtënbi
nashimicë 'aish tres mil uniribishi axa Jesúsmi sináncë uni-
camabë 'iacëxa.
42 Usai 'itancëx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscë
unicaman bana ñuia cuaquin upí oquin sinani camáxbi
nuibanancëxa. Nuibanani ca camabi nëtën timëquin, ënima
Nucën Papa Diosbë bananan pán tëcënpaxun pi, camáxbi
achúshinën sinánsashi 'aish a ëmanu bucüacëxa.

Axira pain Jesucristomi sináncë unicamaxa usai 'iá

43 Usa 'ain ca atun 'aia isía, a ëmanu 'icë unicamax
ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonën caíscë unicaman
uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.
44 Usomainun ca axa —asérabi ca Jesusan cushínbi ñu
'aia —quixun sinani Jesucristomi catamëcë unicamax bëtsibë
bëtsibë nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani
'aquianancëxa.
45 Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui
bixun ñuñuma unicama 'ináncëxa.
46 Camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
a rabinux timëanan ca atun xubunuribi timëxun Jesúsmi
sinánquin tëcënpaxun pán pianan bëtsi ñuribi piquianani
cuëëni bëtsibë bëtsibë nuibanancëxa.
47 Usaía 'ia isquin ca axa atubë timëcëma unicaman —atux
ca asérabi upí nuituñu 'icë —quixun sináncëxa. Sinania ca
uicamax cara ainan 'iti 'icë acamaxa Jesucristomi sinánun
Nucën 'Ibu Diosan 'imiacëxa.

3

Aín niti bëtsicë uni pëxcúa

1 Usa 'ain ca bari cuabúcëbë a las tres 'ain camabi nëtĕan
'icësabi, Pedrobë Juan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
abë banai cuancëxa.
2 Cuanx bëbaquin iscĕxbi ca uni achúshi aín niti bëtsicë,
usabi bacĕan, anu tsoócëxa. Camabi nëtĕan bëxun bëxun
tsóncancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín
xëcuë Upíira cacë, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácëxa.
3 Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocëñun Juan atsini aia isquin,
curíqui isa 'inánun quixun cacëxa.
4 Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:
—Nu ca is.
5 Ësaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun
sinani cuëënquin caíancëxa.
6 Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi
'aquinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana
mi cain, niruquiani ca cuantan.
7 Caxun ca aín mëcën mëquenën mëínquin biruacëxa.
Usocëxëshi ca aín uxútucuru 'imainun aín taë cushi niisa
'inun pëxcúacëxa.
8 Pëxcutishi munuma niruishi nitsi cuëëni chirini, Pedro
'imainun Juanbë anuxun a rabiti xubunu atsínquin ca Nucën
Papa Dios rabiacëxa.
9 Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin
isacëxa.
10 Isi ca, ënë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
xëcuë Upíira cacë, anu tsóxun uni curíqui ñucácë a 'icë quixun
'unani atun bëmánan pëqui ratúcancëxa.

Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan Pedronën bana ñuixuan

11 A unin ca Pedrocëñun Juan ënquinma 'aracaraishiacëxa.
Usa 'aísha anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo anun
uni nicë, Salomón cacë, anu a rabĕbëbi cuania isi ca ratuti
abáquiani cuanx anu timĕcancëxa.
12 Usaria isquin ca Pedronën anu timĕcëcama cacëxa:
—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ënë isi ratutin?
¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi
isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí 'ixun
isanuna ënë uni nimia quixun sapi camina sináncanin.
13 Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham,
Isaac, Jacob acama 'imainun nucën raracama 'imainun nucën
chaitiocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi cushi
'inun 'imiaxa. Usa 'icëbi camina uni isa 'aminun quixun

mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncëa Pilatonën ëinsa tancëbëbi
camina mitsux cuëëncëma 'ain.
14 Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíira
sinánñu, a chiquínun caquinma, an uni 'acë uni a chiquínun
quixun mitsun Pilato can.
15 Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Dios-
nan 'inúxa abë 'inun 'imiti, Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi
'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiaxa.
Bamacëa baísquimicë cananuna nun asérabi isan.
16 Usa 'ain ca nux asérabi ami sináncë 'ixun —Jesusan ca
ënë uni pëxcuti 'icë —quixunu nun sináncëbë, mitsúnmi a iscë
'ixun 'unáncë uni ënëx upiti pëxcúaxa. Jesucristonëan pëxcutisa
tancëbëtan nun 'aquincëx ca upitiira pëxcúaxa quixun camina
iscanti 'ain.
17 Ësoquin catancëxun ca Pedronën amiribishi cacëxa:
—'Ën xucëantu, cana mitsu cain, 'ën cana 'unanin, asérabi
ca ax Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánxunmaishi
camina mitsun 'apucamabëtanbi, mitsun Jesús uni 'amian,
18 Usa 'aínbi camina mitsun, an sinánmicëxun uni ñuixuncë
unicama Nucën Papa Diosan usaia Cristo 'iti ñuiquian
cuënëomia banaxa quicësabi oquin 'acan. A banax ca quia,
Nucën Papa Diosan ënu unun xuá, Cristo, ax ca paë tani
tëmërati 'icë quiax.
19 Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mit-
sun 'uchacama tërëncë 'inun Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain.
Ami sináncëxun ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama
tërëanan chuámarua 'inun mitsu cuëënmiti 'icën.
20 Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icë, a Nucën 'Ibu Diosanbi
bëráma mëníosabi oi mitsun 'apu 'inun ënë menu utëcënun
quixun xuti 'icën.
21 Ucëma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icë anu 'imainun ca
Nucën Papa Diosan, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicaman
cuënëosabi oquin, camabi ñu sënëonti 'icën.
22 Moisésnën ca bëráma nucën rara judíos unicama ësaquin
cacëxa: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca Nucën 'Ibu Diosan mitsun
rëbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icën.
'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca mitsun rëbúnquicama 'iti 'icën.
23 Uinu 'icë unin cara an ñuia, aín bana cuatima, ax ca Nucën
Papa Diosnanma 'aish Israel unima 'iti 'icën”.
24 Moisésnëan usaquin cuënëosabi oquin ca Samuelnën pan
'acëbëtan an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni
raírinënribi, Cristo uti nëtë ñuiquin unicama ñuixuancëxa.
25 Ësoquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:
—A unicaman axa uti ñuia, ax ucë cupí camina mitsúnribi
chuámarua 'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca
Nucën Papa Diosan bëráma mitsun rara Abraham ësaquin

cacëxa: “Min rëbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icë unicamax cuëënuxun 'aia”.
26 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë bamacëbi baísquimitancëxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa, mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati ënun quixun.

4

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

1 Usaquian Pedrobëtan Juanën camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë policíanën cushi 'imainun saduceo unicamax uacëxa.
2 An —bamaxbia Jesús baísquicë 'ain ca camabi uníxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icë —quixun unicama ñuixuncë cupí ca axa ucë unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacëxa.
3 Nishi atúan bana ñuixuncëbë uquin ca Pedrocëñun Juan bibianquin buáncëxa. Buánxun ca bari cuabúcëbëa imë̈ 'ain, imë̈shiira ñucánuan pëcaratamainun sipunu atsínmiacëxa.
4 Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati Jesúsmi catamë̈cë unicamax 'itsaira 'iacëxa. Acamax ca xanucëñunma nucë bënëcamaishi tupúncëx cinco milsa 'iacëxa.
5 Sipuonx pëcaracëbë ca judíos unibunën 'apucama 'imainun caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, Jerusalénu timë̈acëxa.
6 Acamabë ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun judíos sacerdotenën cushicaman aintsi 'ibucamaribi anu timë̈cë 'iacëxa.
7 Anu timë̈xun ca Juancëñun Pedro sipunua bënun quixun suntáru xuacëxa. Xucëxuan chiquínbëtsinquin bëxun suntárunën axa timë̈cë unicama nëbë̈tsi nitsíncë ca anu 'icë 'apucaman ñucácëxa:
—¿Uían 'amicëxun caramina aín niti bëtsicë uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?
8 Ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicëxun Pedronën cacëxa:
—Judíos 'apucama 'imainun caniacëcë unicama, cananuna mitsu cain:
9 Aín niti bëtsicë unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun nu ñucatin.
10 Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icë mitsúnmi i curúsocënu matásmicëx bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an 'imicëx ca mitsúnmi iscë ënë uni pëxcúonxa.
11 Cuënëo bana axa ësai quicë a camina 'unan, an maxax xubu 'acë unían a cuëënquinma raírishi caísun biquin racáncë maxax 'aíshbi ca a maxax bërí ami a xubu cushicë 'icën, itá upímia xubucama cushicë usaribiti. A banaxa quicësaribiti ca

Jesucristo ami aín unicama cushicë 'iti 'icë quixun ca Nucën
Papa Diosan bërí mëníoxa.
12 Nucën Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama tërëncë
'aish abë 'inúan an nu iëminun Jesúsëshi 'imiaxa. Usa 'ain ca
an Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmiti bëtsi uni 'aíma 'icën.
13 Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën quirica 'unáinracëma
'ianan 'apuma 'ixunbi racuëquinma unicama bana ñuixunia
isi judíos 'apucamax ratúacëxa. Usai 'iquin ca —ënë uni rabëtax
ca axa Jesúsbë nicë a 'icë —quixun sináncëxa.
14 Usaquin sinánmainun ca a pëxcucë uni axribi atubë ni-
acëxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma
'icën.
15 Caquinmabi Pedrocëñun Juan ëmánxun caínun quixun
chiquíntancëx ca atúxbi ñucacanani ësai cananc ëxa:
16 —¿Uisa caranuna ënë uni rabë oti 'ain? Ënën ca uni itsin
'acëma ñu 'axa. Usoquian 'acë ca Jerusalénu 'icë unicaman
'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain.
17 Caquinmabi cananuna uni raírinëan cuanúnma ësoquin
a rabë cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catëcënxunma
'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntëcënia cananuna
mitsu castícanti 'ai quixun cananuna cati 'ain.
18 Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuënxun cacëxa:
—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan
'unánmitëcëntima 'ain.
19 Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:
—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuëënti 'ic, nun
nu aín bana manuanan mitsun banaishi cuati?
20 An ñu 'aia isananu nun cuacë Jesusan bana ënë cananuna
unicama ñuixuntëcënti ëntima 'ain.
21 Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícainsa tanquinbi,
atun uni pëxcucë cupía unicaman Nucën Papa Dios ra-
bicëbëtan 'ama 'icën. Usa 'ixun ca —ñuixuntëcënia carananuna
mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancëxun cuantánun ëancëxa.
22 Axa pëxcútisama 'aíshbi pëxcúcë uni ax ca cuarenta baritia
inúcë 'iacëxa.

Aín unicaman Nucën Papa Dios aín cushia 'inánun ca

23 Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos
sacerotenën cushicamabëtan ca caniacëcë unicaman nu
usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancëxa.
24 Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu
Dios cacëxa:
—Min camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi
uniocën.
25 Min Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an
mi rabicë, ax ësai quiacëxa:

¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicaman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi 'iti 'icën.

26 Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi 'i ënë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timëaxa.

27 David quiásabi oi ca asérabi ënë ëmanuax Herodesbë Poncio Pilato 'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicamaxribi, min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, ënë menu unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui timëaxa,

28 usai ca 'iti 'icë quixunmi mëníosabi oi ca usai ami 'iaxa.

29 Usa 'ain camina a unicamaxa usai numi 'ësënancë a bana min 'unánquin, racuëquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain.

30 'Aquianan camina min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncë pëxcüanan uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.

31 Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbë ca anua bucucancë xubu ax shaíquiacëxa. Usaía 'icëbëshi aín Bëru Ñumshin Upí atunu ucëbëtan ca an quimicëxun racuëquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncë unicama ñu 'inánan

32 Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman, camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa, —'ën 'aracacë ñucamax ca 'ënanshima, camabi uninansa 'icë —quixun.

33 Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman atun iscë 'ixun, Nucën 'Ibu Jesús bamacë 'aíshbia baísquicë ñuiquin, racuëquinma upí oquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncë unicamacëñun an aín bana cuacë unicamaribi upí sinánñu 'aish cuëënun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.

34 Uinu 'icë uníxbi ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicaman atun naë marumainun ca xubuñu unicamanribi atun xubu maruacëxa.

35 Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icë unix cara anun aín piti, aín chupa maruti 'aíma 'icë, a curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca uni achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën.

36 Axa usai 'aquianancë unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacë, Chipre nasínu 'icë, 'iacëxa. Ax ca Jesusan caíscë unicaman Bernabé caquinribi anëcë 'iacëxa. A banax ca an masá nuitutiabi cuëënmicë qui quicë 'icën.

37 Usa 'ixun ca Bernabénën aín naë maruxun curíqui bixun
bëxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.

5

Ananíasbëa Safira 'ucha

1 Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Ananías cacë, aín xanu, Safira cacë,
abëtan aín naë maruquin curíqui biacëxa.
2 Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbi, naë cupí bicë curíqui
mësú ainanbi 'inun nanan acamaishi isa biaxa quixun
paránquin mësúishi buánxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.
3 'Inania ca Pedronën cacëxa:
—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanën 'apu, Sa-
tanás, an 'ibuaquin, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí
paráncësa 'ixunmi me cupímí bicë curíqui mësú binun mi
sinánmiax?
4 Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicë curíqui mix
cuëëncësabi oquin 'ati asábi 'iaxa. ¿Uisa cupí caramina cëmëti
sinan? Mix usai 'icë ax ca unimishi cëmëcëma 'icën. Camina
Nucën Papa Diosmi cëmëan.
5 Ësai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacëxa. An usai
bamacë ñuicania cuacë unicamax ca racuëiracëxa.
6 Bamacëbë uxun ca anu 'icë bëná unicaman chupan
rabúnbianquin buánxun Ananías maíancëxa.
7 Usai 'ian rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë ca aín
xanuribishi aín bënëa bamacë 'unánxmaishi uax xubunu
atsíancëxa.
8 Atsinia ca Pedronën cacëxa:
—'Ë ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ënë curíquicamaishi
bian?
Cacëxun ca xanun cacëxa:
—Usa ca aín cupí 'iaxa, ashi cananuna bian.
9 Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—¿Uisaira 'ixun caramina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin
Upí parani ami 'uchati min bënëbëtan sinan? Bëná unicama
ca min bënë maínbëtsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia
miribi buánti 'icën.
10 Cacëxëshi ca Pedro tanáin nipacëti bamacëxa. Usai 'ia
ca bëná unicama atsínquinbi bamacë mëraxun bibianquin
buánxun aín bënë rapasu maíancëxa.
11 Usacëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun
an ñuicania cuacë unicamaxribi racuëira racuëacëxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'a

12 Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicaman, ax ca atubë 'icë
quixun 'unánun Nucën Papa Diosan 'amicëxun, Jesusan caíscë
unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. Usocëbë ca axa Jesúsmi
catamëcë unicamax Salomón cacë anun uni nicë, anubi

'i anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu camabi nëtën
timëacëxa.
13 Anu timëaxa 'icëbëbi ca ami racuëti uni raíri atubë 'iáma
'icën. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu asérabi upí 'icë —
quixun sináncëxa.
14 Usaía 'imainun ca bëtsi unicamaxribi 'itsaira, xanubëbi
bëbucamaxribi Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.
15 Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insíncëcama aín bacëtinën
bëxun bëxun, anúan Pedro uti bainu nancëxa, Pedro
cuaíncëbëtan aín tupëoncëinshi pëxcúnun quixun.
16 Usomainun ca Jerusalén 'urama 'icë ëmanu 'icë unica-
manribi uni 'insíncë 'imainun uni ñumshin 'atimañu a camabi
bëacëxa. Bëcëx ca pëxcúcancëxa.

Pedrocëñun Juan 'atimocan

17 'Aisamaira uni Jesúsmi sinania isi ca judíos sacer-
dotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë saduceo unicama
nishacëxa.
18 Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun
caíscë unicama bixun sipuacëxa.
19 Usocëbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx, imë uxun, aín ángel
achúshinën sipu xëócaxun chiquínquin cacëxa:
20 —Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun cam-
ina Jesúsmi catamëcë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
quicë bana unicama ñuixunti 'ain.
21 Ësoquian ángelnën cacësabi oquin ca pëcaracëbë cuanxun
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë
unicama bana ñuixuancëxa.
Bana ñuixunmainun ca sacerdotenën cushicaman 'apu
'imainun abë 'icë unicaman, judíos cushibunën 'apucama
timëmianan sipuacë unicama bënun quixun policía xuacëxa.
22 Xucëx cuanxunbi ca policíacaman sipunua mëráma 'icën.
Usobëtsini utëcënxun
23 ca cacëxa:
—Nun iscëx ca asérabi sipu cushioquin xëtáscë 'iaxa. An
bërúancë suntárucamaribi ca aín xëcuë tanáinbi nicë 'iaxa.
'Aínbi ca nun xëocaquin iscëxbi uni achúshibi 'aíma 'iaxa.
24 Policía quia cuati ca sacerdotenën cushicaman 'apu
'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë
guardianën 'apu 'imainun sacerdotenën cushicamax ratuti
canancëxa:
—¿Uisashi oquin cara ënë unin nu sináncasmamiti 'ic?
25 Usai 'ia ca uni achúshinën uxun cacëxa:
—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunuxun unicama bana ñuixunia.
26 Ësoquin cacëx cuanxun ca policíacamabëtan aín cushin,
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana uni-
cama ñuixuniabi a unicama biacëxa. Bixunbi ca unicaman

maxaxan 'ati sinani racuĕquin, mëëquinma anua judíos cushicaman 'apucama timĕcë anu upí oxuinshi buáncëxa.
27 Usobëtsinquian bëcancë ca sacerdotenën cushicaman
'apun cacëxa:
28 —Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin
bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacëxunbi mitsun
nëtĕquinma a bana uni ñuixunia chanioia ca Jersualénu 'icë
unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús
'amia quiaxribi quicanin.
29 Ësai quia ca Pedrobëtan Jesusan aín bana ñuixunun caíscë
unicaman cacëxa:
—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a
'ati cuëëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëëncë, a ñu cuni 'ati
'ain.
30 Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca
Nucën Papa Dios, a nun rabicësaribi oquin nucën raracaman
rabia, an baísquimiaxa.
31 Usotancëxun ca abëa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiaxa. 'Imi-
anan ca axa atun 'Apu 'aían a cupíshi sinanati Israel unicama
atun 'ucha tërĕncë 'aish iĕcë 'inun 'imiaxa.
32 Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi uni
cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'ináncë aín
Bëru Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni
'unánmia.
33 Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu
'ati sináncĕxa.
34 Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel
caquin anëcë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos
unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'icëa camabi unin
aín bana tancë 'iacëxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:
—Ënë unicama ca ëman pain chiquin.
35 Cacëxuan chiquíncëbëtan ca ësoquin 'apucama cacëxa:
—Israel unicama, ënë unicama 'anuxun camina upí oquin
pain sinánti 'ain.
36 Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë,
an ca ax isa cushi 'icë quixun uni paráncëxa. Paráncëx ca
cuatrocientos uni abë timĕacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë
ca axa abë nicë unicamax tsuáqui abati nëtĕacëxa.
37 Usocëxa nëtëa 'aínbi ca anun camabi unin aín anë 'ati
nëtën, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa
cushi 'icë quixun uni parani cëmëacëxa. Usaria aribishi aín
bana cuati ca 'itsa uni abë timĕacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi
'acancëbë ca axa abë nicë unicama tsuáqui nëtĕacëxa.
38 Usai 'ia sinánquin cana mitsu cain, ënë unicama camina
isëshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish ca
ñancáishi 'iti 'icën.

39 'Aínbi, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana ñuixuanan
ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën Papa Diosmi
atumina nishcanin ca bërúanracat.
40 Ësai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun
sináncëxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun
caíscë unicama cuënxun rishquitancëxun, Jesús ñuiquin uni-
cama bana ñuixuntëcënxunma 'anun catancëxun, cuantánun
xuacëxa.
41 Xucëxun 'apucama ëbiani ca —Jesúsnan cupí tëmëranun ca
Nucën Papa Diosan nu caísaxa —quixun sinani cuëënquiani
cuancëxa.
42 Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntëcënxunma 'anun
cacëxunbi ënquinma camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi,
Jesús ax ca Cristo axa uti nun caíncë, a 'icë quixun uni bana
ñuixuancëxa.

6

An raíri 'aquinti mëcën achúshi 'imainun rabë uni caíscan

1 Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan
bana cuati unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë uni-
cama 'imainun hebreo banan banacë judíos unicamaribi ca
Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan
banacë unicama ñui ësai griego banan banacë unicamax
quiacëxa:
—Camabi nëtën piti mëtícaquinbi ca nun aintsi xanu ca-
sunamëcë a piti 'inanima.
2 Ësai quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë
uni mëcën rabë 'imainun rabë an, axa Jesucristomi catamëcë
unicama camicëxa timëtia, cacëxa:
—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana
ñuixunquinma uni piti mëtícati ca upíma 'icën.
3 Usa 'ain camina mitsun mëcën achúshi 'imainun rabë uni
an piti mëtícanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icë quixuan
unin 'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan
upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën.
Caístancëxun camina atúan uni piti mëtícanun cati 'ain.
4 Usocëbëtan cananuna nun abë banaquin Nucën Papa Dios
unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.
5 Ësoquian cacëx ca camáxbi cuëëni —cananuna caísti 'ai —
quiax canancëxa. Canantancëxun ca Esteban, Nucën Papa
Diosmi catamëcë 'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan sinánmicë,
acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun
Nicolás, Antioquíanu 'icë uni 'ixunbia an judíos unicamabëtan
Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama caísacëxa.

6 Caístancëxuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë
unicaman, mëcënan ramëquin, Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
7 Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca asérabi Cristo
'icë quixun Jerusalénuxun cuacocancëbë, ami sinani Nucën
Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos
sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamëacëxa.

Esteban bican

8 Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë
uni an ca, an 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.
9 Usa 'ain ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos
unibunëan ñu mëëmicë 'aíshbia chiquícë unicamabë Alejan-
dría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë unicamax
timëax Estebanbë cërúanancëxa.
10 Usai abë cërúanancëxunbia Estebanën atun 'acësama oquin
Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxun bana
ñuia cuati ca nëtëcancëxa.
11 Nëtëxunbi ca uni raíri ësaquin cacëxa:
—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama
cati 'ain, nun cuacëx ca ënë uni Moiséscëñun Nucën Papa Dios
ñui 'atimati banaxa quixun.
12 Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë uni-
camaribi 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unica-
maribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun ca Este-
ban bibianquin atun cushicaman 'apucamanu buáncëxa.
13 Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Este-
banmi manánun quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin
cacëxa:
—Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan
Moisésnën cuënëo banaribi ñui nëtëtima 'atimati banaia.
14 Nun cuacëx ca ësai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu
'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan,
Moisésnëan ax quicësabi oínu 'inun cuënëo bana aribi bëtsi oti
'icë quiax.
15 Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman
'apucama 'imainun anu timëcëcamanribi iscëxbi ca Estebanën
bëmánan ángelnën bëmánansa 'iacëxa.

7

Bicëxuan Estebanën racuëquinma unicama ca

1 Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman
'apun Esteban ñucácëxa:
—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara asérabi 'ic?
2 Cacëxun ca Estebanën cacëxa:
—'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama nun cushibu,
'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën rara Abrahamnëx ca
Harán cacë menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu

'iacëxa. Anua 'icë ca ax upíira 'ixun nucën rara Abraham
Nucën Papa Diosan cacëxa:
3 “Min mecëñunbi camabi min aintsi ëbiani camina me itsinu
'ën mi ismimainun cuanti 'ain”.
4 Cacëx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bëbax anu
tsoócëxa. Anuaxa aín papa bamacëbë ca Nucën Papa Diosan
ismiasabi oi, anumi bërí nëtẽnbi bucucë, ënë menu uacëxa.
5 Usaía ucëbi ca ainanbia 'inun me Nucën Papa Diosan
'inánma 'icën, anua aín taën amátiratsubi. 'Inánquinmabi
ca sinanatëcënuxunma ësaquin Abraham cacëxa: “Ënë
mecama cana mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'inánti
'ain”. Bëchicëñuma pain 'icë ca Nucën Papa Diosan usaquin
Abraham cacëxa.
6 Catancëxun ca ësaquinribi cacëxa: “Min rëbúnquicamax ca
aín menuma, bëtsi unin menu tsónuxun 'aia. Anua tsócëbi ca
anu 'icë unin cuatrocientos baritian min rëbúnquicama bëtsi
bëtsi oquin ñu mëëminuxun 'aia”.
7 Ësaquinribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa: “Cu-
atrocientos baritia 'icëbëtan cana an min rëbúnquicama bëtsi
bëtsi oquin ñu mëëmicë cupí, anu 'icë unicama tëmëraminuxun
'ain. Usocëxun ca a menuax cuanun min rëbúnqui xuti 'icën.
Xucëx ënë menu uxun ca 'ë rabiti 'icën”.
8 Usaquin caxun ca Nucën Papa Diosan Abraham ësaquinribi
cacëxa: “Mi 'imainun min rëbúnquicamaribi 'ënan 'icë 'unánti
oquin camina min bëbu tuácama aín inshú maxacara tëati
'ain”. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abra-
hamnën Isaac bëchitancëxun achúshi semana aín bacẽncë
nëtë 'icëbëtan 'unántiocëxa. Usaribi oquin ca Isaacnënribishi
Jacob bëchitancëxun 'unántiocëxa. Usa 'ixun ca Jacobnënribi
mëcën rabẽ 'imainun rabẽ oquin bëchitancëxun a camabi
'unántiocëxa. Jacobnën bëchicë mëcën rabẽ 'imainun rabẽ
acamax ca nucën raracama 'iacëxa.
9 Jacobnën bëchicë achúshi ca José cacë 'iacëxa. 'Icëbi ca
ami nutsi nishquin aín xucẽantun Egipto menu buántanun uni
maruacëxa.
10 Marucëxuan unin buáncëxa Egiptonu 'iabi ca Nucën Papa
Diosan abë 'ixun 'aquinquin bërúancëxa. Usoquian 'acẽxa upí
sinánñu 'ixun upí oquin bana cuacë 'icë nuibaquin ca Egip-
tonu 'icë 'apu Faraón, an anu 'icë unicaman cushi 'imianan
an aín xubunu 'icë ñucama bërúantiribi 'imiacëxa.
11 Faraónën cacësabi oquian Josénën 'amainun ca Egipto
mecamanu 'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'aíma
'iacëxa. Usa 'ain ca anu 'icë unicama 'acëñuma 'aish
nuibacacëxa. Nuibacácëbë ca nucën raracamaribi pitiñuma
'iacëxa.
12 Piti 'aíma 'ain ca Jacobnën, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icë
quixuan ñuicania cuaxun aín bëchicë, nucën raracama, anua

trigo bitánun quixun xuacëxa.
13 Xucëxun bitsínquin bëxun trigo ancëax ca amiribishi
bitëcëni Egiptonu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaia ca Josénën
aín xucẽantu isquin, 'ëx cana mitsun xucẽn 'ai quixun cacëxa.
Usa 'ain ca acama isquin Egiptonu 'icë 'apu, Faraónën, Josénën
aintsicama ënëx ca judíos uni 'icë quixun 'unáncëxa.
14 Atubë banaquin ca Josénën aín xucẽantu cacëxa, aín aintsi
'ibucamacëñuan aín papa Egiptonu bënun quixun. Aín aintsi
'ibucamax ca setenta y cinco 'iacëxa.
15 Usaquian Josénën cacësabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucam-
abë Egiptonu 'i cuancëxa. Cuanx anu tsotaxbia Jacobnëx pain
'iá 'ain ca aín bëchicë nucën raracamaxribi bamacëxa.
16 Jacob bamacë ca aín me, Canaán, anu 'icë ëma Siquem
cacë, anu buántancëxun anuxunbi aín bëchicënën maíancëxa.
A mex ca Abrahamnëan Hamor cacë unin bëchicëcama curíqui
'inánquin marua 'iacëxa.
17 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:
—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicëcama
Egiptonuax cëñúa 'aínbi ca aín rëbúnquicama anubi bucüacëxa.
A nëtën Egiptonuax cuanti Nucën Papa Diosan Abraham
ñuixuan, a nëtë 'urama 'ain ca Jacobnën bëchicënën
rëbúnquicama nucën rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun uati
bucüacëxa.
18 Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an José isáma, ax
'apu 'iacëxa.
19 Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma
'ixun, bëbuaquin bëchicë tuácama bamatanuan 'ura racánun
quixun nucën raracama cacëxa.
20 Usomainun ca aín titan Moisés bacẽancëxa. Usa 'aish ca
Nucën Papa Diosan iscëx upíira upí 'iacëxa. Bacẽntancëxun
ca aín titan aín papabëtan, rabẽ 'imainun achúshi 'uxën, 'ura
racánquinma aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa.
21 Rabẽ 'imainun achúshi 'uxë 'icëbëtan, 'ura ëncë mëraxun
bixun ca Faraónën bëchicë xuntacunën aín tuásа 'icë can-
iocëxa.
22 Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë ñucamaribi
'unánmiacëxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana
'imainun aín ñu 'acëribi upí 'iacëxa.
23 Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aintsi Israel unicama isti
sinánbiani cuancëxa.
24 Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi
ami mëparamëquin mëëquin 'atimoia mëraxun, anun rabanan
nëëquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa.
25 Usotancëxun ca aín aintsi 'aquinsa tanquin Moisésnën
sináncëxa, 'ën aintsin ca 'unania, Nucën Papa Diosan 'am-
icëxun cana atu tëmëraiabi iẽmiti 'ai quixun. Usaquian
Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icën.

26 Usoquin 'onx isi cuantëcënquinbi ca aín aintsi
rabë mëëanania mëracëxa. Mëraquin ca ënananmicasquin
cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibë
mëëananin?
27 Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëëcë an Moisés cushin
titicaquin cacëxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama
mëníonuxun isnun mi cax?
28 ¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncësaribi oquin 'ë
rëisa tanin? quixun cacëxa.
29 Usaquian cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me,
Madián, anu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca aín nëtë 'aímabi anu
tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabë oquin bëchiacëxa.
30 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën 'apucama
cacëxa:
—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinaí cacë aín
bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu
'ixun ca imaxu anuax tsi rëquirucë mëúcüa ángel achúshi
isacëxa.
31 Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnux a
'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa:
32 "'Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac,
Jacob acaman Dios cana 'ëx 'ain". Ësai quia cuati racuëti
bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa.
33 Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: "'Ëx ënu 'ain
ca anumi nicë me ënëx upíira upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca
ëchit.
34 Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa
unin bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun
acama tëmëraiabi iëmi cana uan. Iëminuxun cana mi pain
Egiptonu xutin".
35 A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi
nun 'acë ñucama mëníonuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a
Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsi-
cama tëmëraiabi iëminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax
abë banaquian Moisés canun aín ángel camiacëxa.
36 Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama
anua buáncëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parúnpapa
Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma
menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma
ñu 'acëxa.
37 Usaquin caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:
—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: "An
'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë
bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën.
'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën".
38 Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama
nëbëtsi 'ianan, aín bashi Sinaí cacë a tanáinuax abë banacë

ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'Ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'ináncë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuënëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

39 Usa 'aínbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantëcënti sináncëxa.
40 Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: “An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu rëcuënxunbianun”.
41 Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë rëax ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuëëncancëxa.
42 Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama rabinun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin cuënëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'aquinbi camina 'ë rabicanma 'ain.

43 Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niquianan mitsúnbi uniocë 'ispa tanquin uniocë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënua, Babilonia cacë ëma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.
Usaquian cuënëosabi oi ca 'iacëxa.

44 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuënëo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bërúancëxa.
45 A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëníoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébëtan abámiacëxa. Abámitancëxëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquian cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiacëxa, David axa 'apu 'itámainun.
46 David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sináncëxa.

47 Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an
cuni a xubu 'acëxa.
48 'Axuan 'aínbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'aish, unin
'acë xubunu tsotima. Ësai ca an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë unían cuënëo bana quia:
49 Ësai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Ëx naínu 'icë 'Apuira 'aish
cushiira 'ain ca menu 'icë ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'ëx
'ain caramina 'ëx anu tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti 'ain?
¿'Ëx anu tantiti cara uinuira 'ic?
50 ¿'Ën cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?
51 Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:
—Mitsux camina bana sinanima, nuituñuma 'aish
pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unáncëma
unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxbi camina an
sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsux
'in.
52 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca
mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa,
Nucën Papa Diosan Bëchicë Upíira ca uti 'icë quicë unicama
aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun
a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan.
53 Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a
'unanibi a bana quicësabi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

54 Usaquían cacëxun cuati ca 'apucama xuamati Estebanmi
nishacëxa.
55 Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan
cushiocë 'ixun Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan
asaribi 'aísha Jesús aín Papa mëqueu nicë isacëxa.
56 Isquin ca cacëxa:
—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inux anuax uá
Jesús, a Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.
57 Ësai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni,
ami qui abáquianxun ca bicancëxa.
58 Bibianquin ca Jerusalénua buánxun maxaxan 'acëxa. Aín
cutun pain pëxun bëná uni, Saulo cacë, an bërúanun quixun
nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa.
59 Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:
—'Ën 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.
60 Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën
'Ibu Jesús catëcëancëxa:
—Atúxa ësari 'uchaiabi camina 'ënun rabanan uisabi otima
'ain.
Ësai quíshi ca bamacëxa.

8

Jesucristomi catamëcë unicama Saulonën bëtsi bëtsio

1-2 Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati
ca asábi 'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana
cuacë uni raírinën masá nuituti inquin Esteban bibianquin
buánxun maíancëxa. Esteban usoquin rëtancëx atumi nishi
tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë uni-
cama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me
'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi bëtsi ëmanu
tsoti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun
caíscë unicamaishi Jerusalénu bërúacëxa.

3 Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama
cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu 'imainun xa-
nuribi nirínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ËMA RAIRINU 'ICË UNICAMAN NUCËN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

4 Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me
itsinu cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan
bana ñuixuancëxa.

5 Usocëbëtan ca Felipenënribi Samaria menu 'icë ëma achúshi
anu cuanxun Cristo ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa.

6 Ñuixuncëbë timëquin ca camabi unin —asérabi ca usa 'icë
—quixun sinánquin aín bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan
uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa.

7 Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquícë uni isanan ca uni
raíri aín xon nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi
pëxcutia iscancëxa.

8 Usaía 'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëëinra
cuëëancëxa.

9 A ëmanu ca ñubë 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa
'ixun ca a unin —'ëx cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun
Samarianu 'icë unicama paráncëxa.

10 Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix
ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'icë —quiax ami sináncëxa.

11 Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin
aín bana cuacëxa.

12 Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuncëxun cuati —a
banax ca asérabi 'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa
xanuribi nashimicë 'iacëxa.

13 Usaía 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icë
quixun sinani nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca
Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

14 Usa 'ain ca Samarianu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan
bana cuaxa quixuan ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun
caíscë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Pe-
drocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa.
15-16 Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icë uni-
cama Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi
Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñuma pain 'iacëxa. Usa
'icë ca atúxribia aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun quixun Nucën
Papa Dios ñucáxuancëxa.
17 Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanën aín mëcënan ramëcëx ca
atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.
18 Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unica-
man aín mëcënan ramëcëxëshi ca uni Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upíñu 'icë quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin
Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa:
19 —'Ën mëcënan ramëcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun
camina Nucën Papa Diosan cushi 'ëribi 'ináni 'ai —quixun.
20 Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:
—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icën. Min
usoquin sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain.
21 Nucën Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa
'ain camina min añu ñubi nubëtan ësoquin 'atima 'ain.
22-23 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nuituñu 'ain. Usaquin
sinani camina 'ën iscëx nuituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa
'ain. Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sináni ënquin
min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë
mi tanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
24 Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:
—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun
Nucën 'Ibu Dios 'ë ñucáxunti 'ain.
25 Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun
caquin an cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Usotancëxun,
Samaria menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti ca
uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuntancëx ca
Jerusalénu cuantëcëancëxa.

Etiopía nëtënu 'icë uni Felipënën bana ñuixuan

26 Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxun ángelnën Felipe
cacëxa:
—Jerusalénuax anun Gaza cacë ëmanu cuanti bai anu cam-
ina cuanti 'ain.
Usoquian ángelnën anu cuantánun quixun cacë bai ax ca
anun anu uni 'icëma menu cuanti bai 'iacëxa.
27 Angelnën cacësabi oi ca Felipe cuancëxa. Cuaníbi ca
bainuax Etiopía menu 'icë uni achúshibë mëranancëxa. A unix
ca Etiopía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu, a ñu 'axuanan

aín ñucamaribi bërúanxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa.

28 Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonën buáncë, anun aín nëtënu cuantëcëni tsóxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isaíasnën cuënëo bana isacëxa.

29 Isia mëraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan cacëxa:

—A carronu ca cuantan.

30 Quia cuatíshi ca amiqui abáquiani cuancëxa. Cuanquin iscëxuan Isaíasnën cuënëo bana 'aia cuaquin ca cacëxa:

—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?

31 Cacëxun ca cacëxa:

—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti 'ain?

Ësoquin caquin ca Felipe abë tsotia 'irunun quixun cacëxa.

32 Usaquian cacëx 'iruax abë tsóxun Felipenën iscëx ca a unían 'acë banax ësai quicë 'iacëxa:

Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tëacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën.

33 Ax upí sinánñu 'icëbia tëmëramicancëbëbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nëëti banacëma 'icën. Axa ënë menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rëbúnqui 'aíma 'icën.

34 Ësai quicë quiricanua istancëxun ca Etiopíanu 'icë unin Felipe cacëxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías ësai quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?

35 Cacëxun ca Felipenën quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa.

36 Ñuixunbiancëxun ca baca cuëbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:

—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?

37 Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitunënbi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.

38 Usaquin caxun, aín carro nitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenën Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa.

39 A nashimitancëx caman 'iruiaishia Nucën Papa Diosan
Bëru Ñumshin Upitan buáncëx nëtëtia ca a unin Felipe
istëcëanma 'icën. Istëcënímabi cuëënquiani ca aín menu
cuancëxa.
40 Usobiania cuancë ca unin Azote cacë ëmanua Felipe
mëracëxa. Anuax cuanxun, ëma itsi ëma itsinu cuanquin —
Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —
quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa.

9

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë uni-
cama cëñucatsi quiax, atumi xuamati nishacëxa. Nishquin ca
sacerdotenën cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa:
2 —Damasco ëmanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama
'imainun xanucamaribi bixun nëaxun, Jerusalénu bënun
camina quirica 'axun 'ë 'ináпti 'ain. 'Ináncëxun cana
Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti
xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.
3 Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa,
Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naínuxun nëbëtsioraquin
pëcaquin bëtënancëxa.
4 Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësaía quia cuacëxa:
—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?
5 Ësai quia ca cacëxa:
—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.
Cacëxun ca cacëxa:
—'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui
chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti
camina mibi 'in.
6 Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca
Saulonën cacëxa:
—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëënin?
Cacëxun ca Jesusan cacëxa:
—Niruquiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin
añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.
7 Usai quia cuaquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unica-
max ratúiracëxa.
8 Ratúmainun menuax nirui bëpëquiquinbi ca Saulonën
iscasmacëxa. Iscasmatia ca abëa cuancë unicaman
mëínbianquin Damasconu buáncëxa.
9 Buáncëxunbi ca rabë 'imainun achúshi nëtë bëxuñu 'ixun
pima 'ianan xëama 'icën.
10 Usaía 'imainun ca Jesucristomi catamëcë uni achúshi,
Ananías cacë, ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin
cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:

—Ananías.
Cacëxuinshi ca Ananíasnën cacëxa:
—Ënu cana 'ain.
11 Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:
—Niruquiani camina bai, Tëntúñuma caquin anëcë, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnën xubunu cuanquin anu 'icë uni ñucáti 'ain, Tarsonu 'icë uni Saulo cacë ax cara ënu 'icë quixun. Anuax ca Saulo Nucën Papa Diosbë banaia.
12 Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni achúshi, Ananías cacë, aín xubunu atsínquin a bëpëxcunun quixun aín mëcënan ramëcëxun isaxa.
13 Usaquian cacëxun cuaquin ca Ananíasnën cacëxa:
—Itsaira unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia quixun.
14 Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibë banacë unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenën cushicama caxa.
15 Cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:
—Racuëaxma ca cuantan. 'Ën caíscë 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bëtsi mecamanu 'icë unicamaribi aín 'apucamacëñunbi ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icën.
16 Usoquin 'ë ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icën, uisairai cara 'ënan cupí tëmëraia quixun.
17 Usaquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icë xubunu cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mëcënan ramëquin Saulo cacëxa:
—'Ën xucën Saulo, axa anúnmi ucë bainuax mibë banaëxancë, Nucën 'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ë xuaxa, amiribishi istëcëananmi aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun.
18 Ësaquian Ananíasnën cacëbëshia aín bërunuax ñu xacá tínbu rëucucëbëtainshi ca Saulonën isacëxa. Usai 'i nirutancëx ca Saulo nashimicë 'iacëxa.
19 Nashimicë 'ixun pitancëx amiribishi cushitëcëni ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Damasconu pain 'iacëxa.

Saulonëan Damasconuxun bana ñuia

20 Anu 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun, Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun unicama ñuixuancëxa.
21 Usoquian Saulonën bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacëxa:
—Ënë unix ca an Jerusalénuxun ami catamëquin a iëminun Jesús ñucácë unicama tëmëramicë, a 'icën. Ax ca sacerdotenën cushicamanu buánuxun ënu 'icë unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?
22 Quicancëbëtanbi ca Saulonën aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icë unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca

asérabi Cristo, axa ënë menu uti judíos unicaman caíncë a 'icë
—quixun bana ñuixuancëxa.

Judíos unicama ami 'ësënancëx Saulo cuan

23 Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nëtë anu 'icëbë ca judíos
unicama Saulo 'acatsi quiax 'ësënancëxa.
24 A 'acatsi quiáxa 'ësënancania ñuia ca Saulonën cuacëxa.
Usa 'ain ca chiquitia 'anuxun nëtënbi 'anan imëbi Damas-
conën cënë xëcuëcamanuxun bëaraquin caíancëxa.
25 Caíncania 'unánquin ca axa Jesucristomi catamëcë unica-
man Saulo, caquí chanu 'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuën,
imë nanpácancëxa. Nanpácëx ca 'ibúquiani Saulo Jerusalénu
cuancëxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

26 Cuanx bëbaxa atubë 'iisa tancëxbi ca axa Jesucristomi
catamëcë unicamax Saulo isa Jesucristomi catamëcëma 'icë
quixun sinani ami racuëacëxa.
27 Usa 'aínbi ca Bernabénën Saulo Jesusan aín bana ñuixunun
caíscë unicamanu buáncëxa. Buánxun ca Saulo ismiquin
ñuixunquin atu cacëxa:
—Saulonën ca bainua Nucën 'Ibu Jesús isaxa. Iscëx ca
abë banaxa. Usaía banan ca ami catamëti aín uni 'ixun
Damasconu 'icë unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun
ñuixuanxa.
28 Usoquian Bernabénën cacëxun ca atubëa 'inun Saulo bi-
acëxa. Bicëxun ca Jerusalénuxun Saulonën atubë niquin Nucën
'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa.
29 Ñuixunquin ca axa griego banan banacë judíos unicam-
abëribi bananan cuëbicananquin racuëquinma —Jesús ax ca
asérabi Cristo 'icë —quixun cacëxa. Usoquian cacëxun ca a
'acatsi quixun sináncancëxa.
30 Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamëcë uni-
caman Saulo Cesárea ëmanu buánxun, Tarso ëmanua cuantánun
xuacëxa.
31 Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun
Samaria menuribi, axa Jesucristomi catamëcë unicama uínbi
ubíocëma 'aish chuámarua bucüacëxa, usai 'i ca Jesucristomi
catamëti 'itsarui cushiacëxa. Usaía 'icëbë ca raíri uniribi
abë timëti Nucën 'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bëru
Ñumshin Upitan 'aquincëx 'itsarui Jesúsmi sináncëxa.

Eneas pëxcúa

32 Usaía 'imainun ca Pedro bëtsi bëtsi ëmanu cuani Lida
ëmanuribi axa Jesucristomi catamëcë unicama isi cuancëxa.
33 A ëmanuxun ca uni achúshi, Eneas cacë, ñuá 'aish niru-
cuaínquinbi tancëma 'aísha ocho baritia aín anu 'uxtinubi
racácë, a mëracëxa.

34 Mëraquin ca Pedronën cacëxa:
—Eneas, Jesucristonën ca mi pëxcuia. Ca nirut, niruxun ca
min anu 'uxti mëníot.
Cacëxëshi ca niruacëxa.
35 Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida ëma 'imainun Sarona
menu 'icë unicama, usama 'aíshbi sinanati Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëacëxa.

Dorcas cacë xanu baísquia

36 Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacë ëmanu 'icë xanu
achúshi Tabita, aín anë itsi Dorcas, anribia Nucën Papa Diosan
bana cuacë, ax 'iacëxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin usabi ocë
'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncëxa.
37 Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacëxa. Bamacë nashimi-
tancëxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncancëxa.
38 Jopenuaxa Tabita bamacëbëtan ca anu 'icë axa Jesu-
cristomi catamëcë unicaman, Pedro ca Lidanu 'icë quixuan
ñuicania cuacëxa. Usa 'ain ca Lida ëma axa Jope 'urama 'ain
bënëtishia unúan Pedro catánun rabẽ uni xuacëxa.
39 Xucëx cuanxuan cacëxëshi ca Pedro uni rabẽ abëbi
Jopenu cuancëxa. Cuanx bëbaxa anu Dorcas racáncënu
buáncancëx atsinia ca xanu casunamëcëcaman nëbẽtsioracëxa.
Nëbẽtsiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnën 'acë
cutúncëñun chupacama Pedro ismiacëxa.
40 Ismicëxun anu 'icë xanucama ëman chiquínun catancëx ca
Pedro rantin purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa.
Banatancëxun, anua racácë au bësuquin isquin ca cacëxa:
—Tabita, ca nirut.
Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa.
41 Usariashi ca Pedronën mëínquin biruacëxa. Birutancëxun
ca axa Jesucristomi catamëcë unicamacëñunbi casunamëcë
xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu atu ismiacëxa.
42 Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope ëmanuxun
cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsmi sinani ami
catamëacëxa.
43 Usotancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá
mëníoti 'unáncë uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

10

Cornelio isia Pedro cuan

1 Cesárea ëmanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix
ca cien suntárucama, Itálica cacë, aín cushi 'iacëxa.
2 A unix ca aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamabëtan Nucën
Papa Dios aín bana cuaquin rabicë 'iacëxa. Usai 'ianan ca
ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncëxa. 'Ináñan
ca camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacëxa.
3 Usa 'ixun ca bëtsi nëtën bari cuabutia, a las tres 'ain,
namáquin iscësoquin ángel achúshi Nucën Papa Diosan xucëx

anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu atsínquin ca —Cornelio —caquin cuëancëxa.

4 Cuëncëxun ami bësuquin isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:

—¿Añu cat?

Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Abë banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan asábi isaxa.

5 Usa 'ain camina min unicama Jope ëmanu xuti 'ain, anu 'icë uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bënun.

6 Simón Pedro ax ca an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón caquin anëcëribi bëtsi uni, axa parúmpapa cuëbí tsócë, aín xubunu 'icën.

7 Ësoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni rabĕcëñun ax 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi sináncë suntáru achúshi aribi cuëancëxa.

8 Cuënxun ca ángelnëan a cacëcama ñuixuntancëxun Jopenu cuantánun xuacëxa.

9 Xucëx pëcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamárucëbë Nucën Papa Diosbë banai Pedro tapitinën xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acë anu 'iruacëxa.

10 Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquin Pedronën namáquin iscësoquin isacëxa.

11 Iscĕxa naí panarabĕcëbë ca anuax chupa chaira, amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabĕ 'imainun rabĕ oquin tëcërëcacë 'aish meu ubúacëxa.

12 A chupanu ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë, 'imainun axa men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acama 'iacëxa. A ñuinacamax ca piti 'icëbia judíos unicaman pitima isa quixun cacë 'iacëxa.

13 A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronën ësai quia cuacëxa:

—Pedro, niruxun ca rëxun pit.

14 Cacëxun cuaquin ca Pedronën cacëxa:

—'Ën 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.

15 Ësoquin caquinbi ca ësaia quia cuatëcëancëxa:

—Nucën Papa Diosan upí 'inun mëníocë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

16 Usaía rabĕ 'imainun achúshiti quia Pedronën cuacëbë ca a chupabë ñucamaribi naínu cuantëcëancëxa.

17 Usaía 'icëbë ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscësoquin ñu isaxa quiax sináncasmacëxa. Usaía Pedro 'imainun ca Cornelionën xucë unicamax uinu cara Simonan xubu 'icë quixun ñucábianx aín xëcuënu bëbacëxa.

18 Bëbaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, ax cara ënu 'icë quixun ñucácëxa.

19 A baricamainuan namácësoquin iscë ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cacëxa:
—Rabë 'imainun achúshi unin ca mi baria.
20 Usa 'ain ca 'ibútancëx mëníocaquiani atubë cuantan. 'Ën cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos unima 'ain cana abë cuantima 'ai quima atubë cuanti 'ain.
21 Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucë unicama Pedronën cacëxa:
—'Ëx cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?
22 Cacëxun ca a unicaman Pedro cacëxa:
—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucën Papa Diosan bana cuacë 'icëa upí uni 'icë judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucën Papa Diosan xucë ángelnën caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mi caminun quixun.
23 Ësaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa. 'Inëti pëcaracëbë ca Pedro mëníocaquiani, axa a buani ucë unicama a 'imainun Jopenuaxa Jesúsmi sináncë uni raíricamabëribi Cesárea ëmanu cuancëxa.
24 Coonx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën aín aintsi 'ibucamacëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacëxa. Camicëxa timëan ca acamabëtan Pedro caíancëxa.
25 Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia ëman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiacëxa.
26 Rabicëxunbi ca Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ëxribi cana misaribi unishi 'ai —quixun cacëxa.
27 Ësoquin catancëx Corneliobë banaquianx atsínquinbi ca Pedronën 'itsa uni timëcë isacëxa.
28 Isquin ca atu cacëxa:
—Mitsun camina 'unanin, ax quicësabi oía judíos unicama 'iti bana ca quia, judíos uníxa judíosma unibë timëanan aín xubunu atsínti ca 'aisama 'icë quiax. 'Ënribi a bana 'unáncë 'icëbi ca Nucën Papa Diosan uinu 'icë unibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun 'ë 'unánmiaxa.
29 Usa 'ain cana min 'ë camicëx, judío uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima bënëtishi uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.
30 Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:
—Rabë 'imainun rabë nëtë ca 'ëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'ëx 'icësabi ñubi piaxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën. Banaquin iscëx ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën bëmánanu niracëxanxa.
31 Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë banacëcama ca Nucën Papa Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëënquin manuima.

32 Usa 'ain camina Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a
bëtánun min uni Jopenu xuti 'ain. Ax ca ñuina xacá mëníoti
'unáncë uni, Simón cacëribi, parúnpapa cuëbía tsócë, aín
xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën.
33 Cacëxun cana bënënquinshia mi bënun quixun uni
xuëxan. Xucëxuan cacëx camina upí oquin sinánbëtsini atubë
ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun
ënu bërí 'ain, an mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

34 Ësoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ën cana bërí asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca
judíosma unibu judíos unisaribi isquin camabi uni sënën isia.
35 Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upíshi 'acë unicama
camabi menu ainan 'imia.
36 Nucën Papa Diosan ca Israel unicama aín bana
ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu
chuámarua 'imiti a 'icë quixun ñuixunun aín unicama xuaxa.
37 Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanën pain ca Je-
sucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni
nashimiacëxa. Usoquian Juanën 'a ñucama a 'unánan camina
Galilea menuax cara uisai 'iacëxa quixun 'unanin.
38 Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu
'icë a aín Bëru Ñunshin Upí abë 'inun 'inánquin aín cushiribi
'ináncëxa. 'Ináncëxun ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu
unicamaribi pëxcüacëxa, Nucën Papa Dios abë 'ain.
39 Jesusan Judea menu 'icë ëma chucúmaracamanuxun 'anan
Jerusalénuxunribi 'acë ñucama a cananuna nun isacën. Uso-
quian ñu 'acëbi ca i curúsocënu matásquin unin 'acëxa.
40 'Acëbi ca Nucën Papa Diosan rabë nëtë 'iónxa
pëcaracëbëtanshi baísquimiacëxa. Usaía 'ia isnun ca nu
mëníoxuancëxa.
41 Jesús baísquicëbi ca camabi uníinra isama 'icën. Nun cuni
cananuna Nucën Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana
ñuixunun bëráma caísa 'ixun, baísquicë isanan abëtan pianan
xëacën.
42 Usa 'icë ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ësaquin
cacëxa: Nucën Papa Diosan 'imicëxun cana 'ën, uni ba-
macëmacama 'imainun bamacë unicamaribi, uisaira cara ënë
menuax 'iaxa quixun 'unánquin, Nucën Papa Diosbë cara 'iti
'icë, cara 'itima 'icë quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama
ñuixunti 'ai quixun ca Jesusan nu cacëxa.
43 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unica-
maxribi ca Jesús ñui ësai quiacëxa, camabi uni axa aín bana
cuati ami catamëcë, a ca aín 'uchacama Jesusan tërënxunia
quixun.

Abë 'inúan judíosma unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inan

44 Usoquian Pedronën atu bana ñuixunmainun ca axa aín
bana cuati Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanu aín Bëru
Ñunshin Upí uacëxa.
45-46 Usa 'ain ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun unin
cuacëma banan banaquin Nucën Papa Dios rabicancëxa.
Nucën Papa Dios rabicania cuati ca Pedrobëa ucë Jesúsmi
sináncë unicama ax judíosma unicamaxribia Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icë isi ratuti sináncasmacëxa.
47 Usaria ca Pedronën cacëxa:
—Nux 'icësaribitia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu
'icë cananuna ënë unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun
catima 'ain.
48 Ësoquin catancëxun ca Pedronën a unicama Jesucristomi
catamëcë 'aísha nashimicë 'inun cacëxa. Nashimicë 'ixun ca
Pedro a unicaman atubë pan isa 'inun quixun cacëxa.

11

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamëtia Jerusalénuxun 'unáncan

1 Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicam-
abëtan Judea menuxun axa Jesucristomi catamëcë unicaman-
ribi, judíos unishima judíosma unicamaxribi ca Nucën Papa
Diosan bana cuati Jesúsmi catamëtia quixun ñuicania cuacëxa.
2 A ñucama cuacamainun ca Pedro Jerusalénu
cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbacë ca axa Jesúsmi catamëcë
judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamëcë
ca nux 'icësaribiti 'unántiocë 'iti 'icë quixun sinánquin ami
nishtisa tanquin Pedro ñu cacëxa.
3 Ñuiquin ca cacëxa:
—¿Uisa 'ixun caramina aín xubunu atsíanan judíosma uni-
camabëtan pian?
4 Cacëxunbi ca uisai cara ñu 'iaxa upí oquin ñuixunquin atu
ësoquin cacëxa:
5 —Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana
namáquin iscësa oquin naí panárabëcëbëa anuax chupa cha
amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabë 'imainun rabë oquin
tëcërëcacë 'aish 'ë 'urama ubutia isan.
6 Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë
'imainun axa 'acanancë ñuina 'imainun men nirícë ñuina
'imainun pëchiu ñuina acamaribi anu 'iaxa.
7 Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro, niruxun ca
rëxun pit.

8 Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima ñu cana
'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.
9 Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa: Nucën Papa Diosan upí 'imicë
ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.
10 Usaía rabë 'imainun achúshiti quia cuacëbë ca a chu-
pabëbi ñucama ax naínu cuantëcëanxa.
11 Cuancëbëbi ca 'ëx anu 'icë xubunu rabë 'imainun achúshi
uni bëbáxa, Cesárea ëmanuxuan 'ë barinun xucancëx.
12 Acamaxa bëbamainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan, judíos unima ca quixun sinanima a unicamabë cua-
nun quixun 'ë caxa. Usa 'ain cana atubë cuan, 'imainun ca
axribi Jesucristomi catamëcë 'aish mëcën achúshi 'imainun
achúshi uni ënëxribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna an 'ë
camicë unin xubunu atsían.
13 Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Ën xubunu nicë cana ángel
isan. Iscëxun ca 'ë caxa: Jope ëmanu camina uni xuti 'ain.
Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi
anëcë, a ënu bëti 'icën.
14 Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë camabëbi
Nucën Papa Diosnan 'aish abë 'inux iëti 'ai quixun mi cati
'icën.
15 Ësaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë
cacëxun cana 'ën Jesucristo ñuiquin anu 'icë unicama bana
ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñumshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa.
16 Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësai quiá sinan:
Juanën ca uni 'unpaxan nashimiaxa. Usa 'aínbi camina axa
mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu
'iti 'ain.
17 Usa 'aían nu 'acësaribi oquin Jesucristomia catamëtia,
atu aín Bëru Ñumshin Upí 'inania cana 'ën 'inánxunma 'anun
quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.
18 Ësaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën
Papa Dios rabi quiacëxa:
—Bërí cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma uni-
camaribi ca Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi
Jesucristomi catamëtia xënibua 'aínbi ainan 'inun sinanamia
—quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

19 Esteban pain rëtancëxun ca Jesucristomi catamëcë uni-
cama axa atumi nishcë unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx
ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun raírinëxribia
nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëxribi An-
tioquía ëmanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos
unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan
'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa.

20 Ñuixunmainun ca Chipre 'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri anribishi Antioquía ëmanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa.
21 Nucën 'Ibu Diosan cushiocëxuan a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa uni atúan bëráma ñu 'aisama 'acëcama ënquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

22 Usaía 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Bernabé Antioquíanu cuantánun quixun xuacëxa.
23 Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu judíos uni 'icëmabi chuámarua 'aísha upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca Bernabé cuëëancëxa. Cuëënquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Mitsúnmi bëráma 'acë ñu 'atëcëníma camina Nucën 'Ibu Jesús ami ëníma catamëti 'ain.

24 Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'ixuan Bernabénën usaquin cacëxun cuati ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

25 'Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso ëmanu, Saulo bari Bernabé cuancëxa. Cuanxun mëraxun ca Antioquíanu bëacëxa.
26 Bëax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabénën axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëquin atu 'unánmiacëxa. Usa 'ain ca Antioquíanuxun pain uni raírinën axa Jesucristomi catamëcë unicama Cristonën uni caquin anëacëxa.

27 Saulobëa Bernabé Antioquíanu 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun unicama ñuixuncë uni raírinëx Jerusalénuax Antioquíanu uacëxa.
28 Acama achúshinëx ca Agabo caquin anëcë 'iacëxa. An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish niruquin anu 'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë unix ca pitiñuma 'iti 'icë quixun. Axa usai quicësabi oi ca Claudio cacë uníxa 'apu 'ain 'iacëxa.

29 Usai 'icëbëa Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax atun piti ñuñuma 'icë ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icë unicaman curíqui atu buánmiti sináncëxa, axa 'itsa curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiñu 'icë acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancëxun.
30 Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an 'itsa nanmainun 'itsamashi curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin cacáncëxa:

—Ënë curíquicama camina Judeanuxuan an Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

12

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

1 Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamëcë uni raíri bëtsi bëtsi omiacëxa.
2 Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën, Jacobo, a manë xëtocën 'amiacëxa.
3 Usoquin 'acëbëa judíos unicama cuëënia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun quixun aín suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'ain ca Heródesnën Pedro bimitancëxun sipuamiacëxa.
4 Sipuamiquin ca ësaquin sinántcëxa: Ënë nëtëcama inúcëbëtan sipunua chiquíminuxun cana judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sinánquin ca chiquíti rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun ca dieciseis suntáru a bërúanun mëníoquin policíanën rabë̆ 'imainun rabë̆ suntárunën paían bërúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bërúancëcamaxa cuancëbë cuancëbë uquin raírinënribi bërúancëxa.
5 Usa 'ixun ca Pedro sipunua bërúancëxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëtë̆quinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

6 Imë̆ishi Heródesnën ñucánuan përcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtëcërëcacë 'ixuan suntáru rabëtan pararua-mainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bërúancë suntáru rabë̆ribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bërúain ni-acëxa.
7 Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucë̆xa aín ángel ucëbëshi aín cushían sipu pëcacë 'iacëxa. Usaía 'icëbëtan aín pichánpurunu ratícaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:
—Bënëtishi ca nirut.
Quixuan cacë̆bëshi ca anun mëtëcërëcacë manë risi tubucuti nipacëacëxa.
8 Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:
—Mi cuanun ca anúnmi tsitëcërëquicë mëníonan min taxaca tañut.
Usaquin cacë̆xa mëníocatia ca ángelnën Pedro cacëxa:
—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.
9 Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquinmabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësai 'i —quixun sinántcëxa.

10 Sinánbiani cuanquian anërúancë suntáru ëbianquin an
'urínxunërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman
cuantinua 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë
chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro ëni ángel
nëtëacëxa.
11 Nëtëcëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:
—Asérabi canaërí 'unanin, judíos unicamax cuëëncësabi
oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu
Diosan 'ë iëmiaxa —quixun.
12 Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë
uni, aín tita Maríanën xubunu cuancëxa, anuaxa timëax
'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu.
13 Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xun-
tacu, Rode, ax xëócai uacëxa.
14 Uquinbi Pedro banaia cuati cuëëni ca xëcuë xëocaíma
—Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú
abáquiancëxa.
15 Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:
—Sapi camina ñunshían —quixun.
Usaquin cacëxbi ca quiacëishiacëxa:
—Asérabi ca Pedro 'icën.
Quia ca:
—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.
16 Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë tax-
cacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca
ratúcancëxa.
17 Ratúcaniabi ca nëtënun quixun aín mëcënan sanánquin,
usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin
bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:
—'Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun
xucëantu ñuixunti 'ai —quixun.
Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.
18 Usaía 'ion pëcaracëbë ca anërúoncë suntárucamax, uimi
cara Pedro quiónxa quiax sináncasmai raíribë ñucacanancëxa.
19 Usa 'ain ca —'aíma ca —quixuan ñuia cuaquin Pedro
barinun quixun Herodesnën suntárucama cacëxa. Cacëxun
bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro
sipunuaërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun
raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea
ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

20 Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami
Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi
cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riquianxun ca an
Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa. Abë
banai mëníonanquin ca ësoquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatisa tanin.
21 Usaquian atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nëtë mëníocëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upíira pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa.
22 Banaia cuati ca sharárui quicancëxa:
—Axa banacë uni ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.
23 Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabican —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabicëbëtan, Nucën 'Ibu Diosan bënënquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes 'insíancëxa. 'Insíanx ca xënan picëx bamacëxa.
24 Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancëxa.
25 Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalénuxun a buáncë curíqui unicama 'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosribi cacë a buani, Antioquíanu cuantëcëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNËxËSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMËA (13-28)

13
Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobëa Bernabé Jesús ñui bëtsi nëtënu cuan

1 Antioquíanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama raírinëx ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa, raírinëx ca an aín bana unicama 'unánmicë 'iacëxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun Simeón 'icëbi Tunan Uni caquinribi anëcë, a 'imainun Cirene menu 'icë uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icë 'apu Herodes, abë canicë, a 'imainun Saulo, acamax Antioquíanu 'iacëxa.
2 Usa 'ixuan achúshi nëtën timëxun ñu piquinma Nucën 'Ibu Dios rabicëxun ca aín Bëru Ñunshin Upitan atu cacëxa:
—'Ën caíscësabi oquian bana ñuixunun camina Saulocëñun Bernabé cati 'ain.
3 Usaquian cacëxun piquinma Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun atun mëcënan ramëquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Bernabécëñun Saulo, Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunia bërúanx cuantánun caxun xuacëxa.

Pablobëtan Bernabénën Chiprenuxun bana ñuixuan

4 Usaquian 'acëx ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
xucëx Saulobë Bernabé Seleucia ëmanu cuancëxa. Cuanx ca
anuax manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa.
5 Chiprenu 'icë ëma Salamina anu bëbatancëxun ca anu
judíos unicama timëcë xubucamanuxun Jesucristo ñuiquin
Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa. Bana ñuixunia
ca Juanënribi 'aquiancëxa.
6 Salaminanu 'icë unicama bana ñuixuntancëx ca Chipre
nasícamanu cuantancëx Pafos cacë ëmanuribi bëbacëxa. Anua
ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anëcë, ñubë uni a
mëracëxa. Barjesús ax ca cëmëi —'ëx cana an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ai —quiacëxa.
7-8 Barjesús ax ca aín anë itsi Elimas cacë 'iacëxa. Elimas
quicë ax ca ñubë qui quicë bana 'iacëxa. Barjesús ax ca Sergio
Paulo cacë 'apu an ñu mëëxuncë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca
Sergio Paulonën sinánñuira 'ixun Nucën Papa Diosan bana
cuaisa tanquin Bernabécëñun Saulo unun quixun camiacëxa.
Sergio Paulonëan Nucën Papa Diosan bana sinántisa taniabi
ca Barjesúsnën a bana sinánxma 'inun quixun cacëxa.
9 Usa 'aínbi ca Saulo 'icëbi Pablo caquinribi anëcë, an
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Bar-
jesús ñachacëxa.
10 Ñachaquin ca cacëxa:
—Cëmë camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish
ñunshin 'atimanën sinánmicë 'ain. Usa 'ixun camina min ñu
upí cuëëniman. Nucën 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí
'aínbi ¿caramina min uisa cupí a cuaxunma 'anun quixun uni
paranin?
11 Usa 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan bërí mi castícania. An 'imicëx
bëxuñu 'ixun camina 'itsa nëtën xabá isnuxunma 'ain.
Usaquian cacëxuinshi ca Barjesús bëxuñu 'ixun iscasmacëxa.
Iscasmaquin ca uin cara isa mëínbianquin buánti 'icë quixun
mancasmacëxa.
12 Usaía 'icëbëtan ca Pablonën Nucën 'Ibu Jesús ñuia cuanan
usaria Barjesús 'ia isi ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesu-
cristomi catamëacëxa.

Pisidia menu 'icë ëma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

13 Pafos ëmanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë
unicamabë Panfilia menu 'icë ëma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax
ca raíri uni ëbiani Juan Jerusalénu cuantëcëancëxa.
14 Cuancëbë Perge ëmanuax cuanx ca Pisidia menu 'icë
ëma Antioquía anu bëbacëxa. Bëbatancëx ca anuax anun
ñu mëëtima nëtën anua judíos unicama timëti xubunu
atsíntancëx tsoócëxa.

15 Tsotan anu 'icë unicamanribia cuamainun Moisésnën
cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana 'atancëxun ca a xubunu
'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé cacëxa:

—'Ën xucëantu, mitsúnribi unicama 'ësëtisa tanquin camina
cati 'ain.

16 Cacëxun ca Pablonën niruquin an cacëxun cuanun quixun
aín mëcënan sanánquin ësaquin cacëxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana
sináncë unicama, 'ën mi camainun ca 'ën bana cuacan.

17 Nucën Papa Dios, Israel unibunën Dios, an ca nucën
raracama ainan 'inun caísacëxa. Caístancëxuan an 'imicëx ca
Egipto menu pain tsoti anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa
Diosan aín cushínbi atu Egiptonua bëacëxa.

18 Bëquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux
ami catamëisama tancëxunbi bërúancëxa.

19 Usaquian 'acëxa atux bëbacëbëtan ca Nucën Papa Diosan
Canaán menua 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë 'apu a aín
unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun nucën
raracama 'inánuxun.

20 Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin
Nucën Papa Diosan bëtsix paían 'iá 'ain, 'aían 'inun achúshi
achúshi uni atun cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa quicë
bana unicama ñuixunti nëtëa 'itámainun.

21 Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax 'apuñu
'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjaminën
rëbúnqui, Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu
'imiacëxa.

22 Cuarenta baritia 'icëbëtan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën
Papa Diosan David Israel unicaman 'apu 'imiacëxa. David ñui
ca Nucën Papa Dios quiacëxa: "'Ën iscëx ca Isaínën bëchicë,
David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëëncësabi
oquin 'ati 'icën".

23 Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia
catamëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama tërënquin ainan
'inun iëminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai 'iti
ñui quiásabi oquin.

24 Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama bana
ñuixunquin ësoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati cam-
ina nashimicë 'iti 'ain.

25 Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësai Juan quiacëxa: Mit-
sun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana
'ain. 'Ëx ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish
cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama
'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

26 'Ën xucëantu, mitsúxmi Abrahamnën rëbúnqui 'aish
raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana mitsu

cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish
Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana, ënëx ca
mitsúnribimi cuati 'icën.
27 Ësaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antio-
quíanu 'icë anua judíos unicama timëti xubunuxun cacëxa:
—Jerusalénu 'icë unicamabëtan ca aín cushicamanribi Jesús,
ax ca Cristo, axa uti atun caíncë, a 'icë quixun 'unánma 'icën.
Anun ñu mëëtima nëtën 'icëbë timëxun an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana iscë 'ixunbi
ca uisai quicë cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icë —
quiacëxa, a bana quicësabi oi.
28 Jesús 'anuxun sináncancëbëbi ca an ñu 'atima 'acë 'aíma
'iacëxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca judíos unicaman ainsa Jesús
'aminun quixun Pilato cacëxa.
29 Usai ca ax 'iti 'icë quiáxa a ñui cuënëo bana quiásabi oquin
ca bamamiacëxa. Usa 'ain ca i curúsocënua bamacë bitancëxun
mapara naëcënu nanxun mëníocëxa.
30 Mëníocëbi ca Nucën Papa Diosan baísquimiacëxa.
31 Baísquimicëx ca 'itsa nëtën pain 'i, abëa Galilea menuax
Jerusalénu cuancë unicamami 'itsai chiquiracëacëxa. Usa 'ain
ca atun bërí a ñuiquin unicama ñuixunia.
32 Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuëënun upí bana ënë mitsu
cain, Nucën Papa Diosan nucën raracama a ñuiquin cá a ca axa
ucë ax 'iaxa quixun.
33 Salmos dos, anu ca Nucën Papa Diosan aín bëchicë cá
bana 'icën, ësai quicë: “Mix camina 'ën Bëchicë 'ain. Usa 'icë
cana xënibua 'aínbimi 'ëbë 'inun mi 'imin”. Usai 'inun ca Nucën
Papa Diosan aín Bëchicë Jesucristo baísquimiacëxa. Usaquin ca
'acëxa quixun cananuna nun 'unanin.
34 A banacamanu nun, an ca aín Bëchicë aín nami
chëquítimoquin baísquimiti 'icë quixun 'unánun ca Nucën Papa
Diosan aín uni ësaquinribi cuënëomiacëxa: “'Ën upí bana ñuiquin
David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'imiti 'ain”.
35 Quianan ca ësairibi Salmos quiricanu quia: “Minan 'aish
upí 'icë isquin camina bamacëbi 'ën nami chëquinun ënquinma
'ë baísquimiti 'ain”.
36 Usaquian Davidnën cuënëo 'aínbi cananuna 'unanin,
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icë
unicama 'aquintancëx ca David bamacëxa. Bamacë ca anu aín
aintsi maían anuribi maíncancëxa. Maíncëx ca chëquiacëxa.
37 David chëquia 'aínbi ca a Nucën Papa Diosan baísquimicë
Jesús ax chëquiama 'icën.
38 'Ën xucëantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupíshi
ca uni aín 'uchacama tërëncë 'iti 'icën. Ca usa 'icë quixun
cananuna mitsu cain.

39 Usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana cuatíbi
uni aín sinan upí 'iáma 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë
unicamax aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan
'imicëx aín sinánribi upí 'icën.
40 Camina bërúancacanti 'ain, an Nucën Papa Dios quicë
bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana quicësabi oi mina
'in, a banax ca ësai quia:
41 Mitsux, 'ën banami cuaicë 'aish, camina uisashiti caramina
ratúanan cëñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ëx Dios 'ixun
cana mitsúnmi ismainun unin 'acëma ñu 'ati 'ain. A 'ën
'aia isquian ñuicania cuaquinbi camina —asérabi ca —
quixun sinántima 'ain.
42 Usaquin caquin bana ñuixuntancëxa anu judíos unicama
timëti xubunuax chiquitia ca abëa 'icëcamacëñun Pablo —
anun ñu mëëtima nëtë itsínribi camina ënë banacama nu
ñuixuntëcënti 'ai —quixun unicaman cacëxa.
43 Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquícëbë judíos
uni raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana
sinánquin ax quicësabi oquin 'acë, acamax Bernabé 'imainun
Pablobë cuancëxa. Cuania buánquin ca Pablobëtan Bern-
abénën 'ësëquin ësaquin cacëxa:
—Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manu-
tima ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
44 Usai 'iixan Pablobëtan Bernabénën anun ñu mëëtima
nëtën Nucën Papa Diosan bana ñuixuntëcënia cuati ca a ëmanu
'icë unicamax camáxëshi timëcësa 'inun timëacëxa.
45 Usaía 'itsaira uni timëcë isi ca judíos unicamax pishui
Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cëmëi ca quia —quiax
'atimati Pablomi banacëxa.
46 Usa 'ain ca Pablobëtan Bernabénën racuëquinma atu
cacëxa:
—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëxbi camina 'iti 'aíshbi ainan 'iisama tanquin aín bana
cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama
Jesús ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain.
47 Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëënia quixun cana-
nuna 'unanin, Jesucristo ñuiquian ësoquin aín bana cuënëo
isquin:
Israel unicamaishima bëtsi unicamaribi aín sinan upí 'inun
'iminun cana mi 'imian. 'Imianan cana aín 'uchacama
tërëncë 'aísha 'ënan 'inunmi camabi menu 'icë unicama
iëminun mi 'imian.
48 Usoquian caia cuati ca judíosma uni raírinëx cuëëni, —
Nucën Papa Diosan bana ënëx ca asábi 'icë —quiacëxa. Usa
'aish ca uicamax cara Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi
abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi catamëacëxa.

49 Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan
bana a mecamanuxun ñuixuncania cuacëxa.
50 Usa 'aínbi ca judíos unicaman Pablocëñun Bernabé ñui
ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi xanu Nucën Papa Diosmi
sináncë 'ianan —atux ca aín nuitu upí 'icë —quixun unin cacë
acama 'imainun a ëmanu 'icë cushi unicamaribi Bërnabé
'imainun Pablomia nishnun quixun tsuáquirumiacëxa.
Usocëxun ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin aín
nëtënuaxa cuanun quixun xuacëxa.
51 Usa 'ain ca a ëmanuax cuanquin —nun aín bana cuatima ca
Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixuan anu 'icë uni-
caman 'unánun quixun aín taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani,
Iconio cacë ëmanu cuancëxa.
52 Cuanbi ca Antioquía ëmanu 'icë axa Jesucristomi
catamëcë unicama aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish chuámashirua
tani cuëëancëxa.

14

Pablobë Bernabé Iconio ëmanu 'iá

1 Antioquíanuax cuanx Iconio ëmanu bëbax ca Pablobë Bern-
abé anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan
bana ñuixuncëx ca 'itsaira judíos uni 'imainun judíosma uni
acamaxribi ami sinani Jesúsmi catamëacëxa.
2 Catamëcëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë
judíos unicaman, judíosma unicama 'atimaquin sinánmiquin
axa Jesucristomi catamëcë unicamami nishnun quixun
tsuáquirumiacëxa.
3 Usaía 'icancëbë ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa.
'Ixun ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti racuëquinma a ñuiquin
upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca —nu nuibaquin
ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëminun aín Bëchicë
xuacëxa —quixun cacëxa. Usoquin an atu ñuixuncë banax
ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën 'Ibu
Jesusan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan 'acëxa.
4 Usa 'aínbi ca Iconio ëmanu 'icë unicama raírinëxa —judíos
uni 'ixun cananuna Jesucristomi catamëti bana cuatima 'ai —
quimainun raírinëxribishi —Jesusan aín bana ñuixunun caíscë
uni rabë ënën bana ca upíira 'icë —quiacëxa.
5 Usax ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíriribi,
acamax Iconionu 'icë atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé
ami nishquin ñu catancëxun maxaxan 'anux 'ësënancëxa.
6 'Ësënania ñuia cuabiani ca Licaonia menu 'icë ëma rabë,
Listra 'imainun Derbe, 'imainun a 'urama 'icë me camanuribi
cuancëxa.
7 Cuanxun ca a menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi
catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Dios-
nan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

8 Usa 'ain ca uni achúshi aín niti bëtsicë usabi bacëan 'aísha
nicëma, ax Listranu 'iacëxa.
9 Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonëan bana ñuia cuacëxa.
Cuatia isquin ca Pablonën, ënë unin ca —Nucën Papa Diosan
ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncëxa.
10 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:
—Cushi ca nirut.
Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa.
11 Pablonëan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti Licaonia
menu 'icë unicaman banan munuma banai quiacëxa:
—Unisa 'aish ca dios rabë nunu uaxa.
12 Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan
Pablo ñui, an uni bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —
quiacëxa.
13 Usai quiquin ca anuxun Júpiter rabiti xubu axa a
ëmanu atsínti bainubi 'ain, an a rabicë sacerdote achúshinën
Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca bënëcamacëñun ñu ua
upí oquin xëocë bëacëxa. Bëtancëxun ca unicamabëtan vaca
bënëcama a rëquin Pablocëñun Bernabé rabitisa tancëxa.
14 Usaquian 'aisa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé
ratúacëxa. Ratuti atu nëbëtsi cuanquin ca aín chupabi tucai
munuma banaquin cacëxa:
15 —¿Uisocasquin caramina ësoquin ñu 'acanin? Nuxribi cana-
nuna mitsusaribi unishi 'ain. Usa 'aíshbi canananuna an mitsu
'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën Papa
Dios ashi rabinun quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi tsóo
'ixun naí, me, bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a
camina sinánti 'ain.
16 Bëráma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian atun
cuëëncësa oquin ñu 'anun quixun unicama ëancëxa.
17 Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérabi Dios 'icë quixun
'unánun, an 'acësabi oquin upí oquinshi camabi menu 'icë
unicama 'aquinquin, 'uí 'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi canim-
iquin bimimia. Usoquin an 'imicë cupí canananuna ñu pi nux
chuámarua bucuin.
18 Pablobëtan Bernabénën usoquin cacëxbi ca a unicamax
vaca bënë rëxun atu rabicatsi quiax sinanaisama tancëxa.
Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.
19 Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca
judíos unibunën raíri sinanamiquin Pablocëñun Bernabé
maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun sinánquin
ca nirínbianxun ëma 'uri racáncëxa.
20 Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi
catamëcë unicaman nëbëtsioracëxbi ca niruquiani a ëmanubi
cuantëcëancëxa.
Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe ëmanu
cuancëxa.

21 Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca aín
'uchacama tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —
quixun unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa
uni Jesucristomi catamëacëxa. Usaquin 'atancëx ca Derbe-
nuax Listranu cuantëcëanx Icónionu cuanan Antioquíanuribi
cuantëcëancëxa.
22 A ëmacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi
catamëcë unicama cushioquin Jesucristomi catamëti
ënxunma 'anun 'ësëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish
cananuna uni itsían bëtsi bëtsiocë 'iti 'ai quixun cacëxa.
23 Usoquin canan anua 'icë ëmacamanuax axa Jesucristomi
catamëcë unicamabë timëquin ca atun cushi 'inun, axa
asérabi Jesucristomi catamëcë unicamaishi anëacëxa.
Anëtancëx píma abë banaquin ca —axa mimi catamëcë ënë
unicama camina upí oquin ñu 'anun sinánmianan bërúanti 'ai
—quixun Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa.

Sirianu 'icë Antioquíanu Pablobë Bernabé cuantëcëan

24 Usoquin 'atancëxun Pisidia menu 'icë Antioquíanuxunribi
bana ñuixuntancëx ca anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa.
25 Panfilia menu 'icë ëma Perge anuxun bana ñuixuntancëx
ca Atalia ëmanuribishi cuancëxa.
26 Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía ëmanu manë nuntin
cuantëcëancëxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamëcë
unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëëti
sënëonquin 'atánun quixun xucë, a ëma 'iacëxa.
27 Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë uni-
cama timëacëxa. Timëxun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan
'acë ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxëshima, judíosma uni-
camaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi
catamëtia —quixun ñuixuancëxa.
28 Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë uni-
camabë Bernabé 'imainun Pablo 'itsa 'uxën pain Antioquíanu
'iacëxa.

15

Jerusalénu timëcan

1 Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquíanu
cuanxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama ësaquin cacëxa:
Mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iëtisa tani camina
Moisés quiásabi oi 'unánti oracacë 'iti 'ain.
2 Usaía quicëbëbi ca Pablobë Bernabé —usama ca —quiax
atubë canancëxa. Canantancëxun ca Pablocëñun Bernabé
'imainun raíriribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an aín bana
ñuixunuan Jesusan caíscë unicamacëñun axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushicama, —judíosma 'aíshbi cara uni

Jesucristonan 'iisa tani 'unántiocë 'iti 'icë —quixun ñucátanun quixun xuacëxa.

3 Xuquian Antioquíanu 'icë unicaman —bërúanx ca cuantan —quixun cacëx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamëaxa —quixun ñuixuancëxa. Usaquian ñuia cuati ca Fenicia 'imainun Samarianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax cuëëinra cuëëancëxa.

4 Usaquin ñuixunbiani cuani ca raíribë Bernabé 'imainun Pablo Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabëtan, atun cushicama 'imainun aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamanribi cuëënquin —¿caina ain? —caquin atu biacëxa. Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmiaxa —quixun ñuixuancëxa.

5 Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa:

—Judíosma 'aíshbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocë 'ianan usaía judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana raíri quicësaribi oi 'iti 'icë —quiax.

6 Usai quicëbë ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —quixun sinánux timëacëxa.

7 Timëxun sinania 'uran canania oi niruqiun ca Pedronën atu cacëxa:

—'Ën xucëantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caísacëxa, usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatía atúxribi ainan 'inun.

8 An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'aíshbi Jesucristomi asérabi sinánxa quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiaxa.

9 Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama tërënquin aín sinan upí 'imiaxa.

10 ¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quiax Nucën Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos unibu 'icësai 'iti 'icë quiax quin? Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana cuacë 'aíshbi ca a banacama quicësabiira oi nucën raracamax 'iáma 'icën. Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacën.

11 Usa 'aínbi cananuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamëcëxun ca nun 'uchacama tërënquin Nucën 'Ibu Jesusan nu Nucën Papa Diosnan

'imiaxa. Judíosma unicamaxa ami catamëtia ca usaribi oquin ainan 'imiaxa.

12 Pedronën cacëx ca anu 'icë uni camáxbi banaima nëtëishiacëxa. Nëtëishitancëxun ca Pablonëan Bernabébëtan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaxa quixun ñuixuanan uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acëma ñu 'amiaxa, quixun ñuixuncëxun cuacëxa.

13 Usaquin caía Pablobë Bernabé sënëncëbëtan ca Jacobonën anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat.

14 Simón Pedronën ca nu ñuixuanxa, Nucën Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiaxa quixun.

15 Usai ca 'iti icë quixun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëocëxa. A banax ca ësai quia:

16 Mitsu 'aquintëcënquin cana aín rëbúnquinëxa 'apuma 'aínbi Davidnën rëbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain.

17 Judíos unicamainshima judíosma unicamanribia 'ënan 'inuxun 'ë ñucácë cupí cana acaman 'apu, Davidnën rëbúnqui achúshi 'imiti 'ain.

18 Usai cana mitsun 'Ibu Dios an ënë banacama bëráma ñuiá 'ëx quin.

19 Usa 'ain cana 'ën sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamëcë, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquian 'anun catima 'ain.

20 Ësaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Uníbia uniocë ñu rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain, 'imainun camina min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain, 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain.

21 Nucën raracaman 'ásaribi oquin ca camabi ëmanuxun unin anua judíos unicama timëti xubunuxun anun ñu mëëtima nëtëcaman, Moisésnëan cuënëo bana ñuixunia. Usa 'ixuan Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'unáncë 'icë cananuna ësaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

22 Usaía Jacobo quia cuaquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín cushicamabëtan sináncëxa, Antioquíanua Bernabé 'imainun Pablobë cuantánun cananuna rabë uni caísti 'ai quixun. Usaquin sinánxun ca axa Jesucristomi catamëcë uni rabë, Judas 'icëbi Barsabásribi cacë, acëñun Silas caísacëxa.

23 Caístancëxun ca atúan buánun quixun ësaquin cuënëoxun quirica 'ináncëxa:

"Nux Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman nun cushicamabëtan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma 'aíshbimi Jesucristomi catamëcë 'aish nun xucëantu 'icë, Antioquía ëmanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia menu 'icë, cananuna ësaquin mitsu cain.

24 Nun xucëxmabi cuanxun isa uni raírinën mitsubë banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quiásabi oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumiaxa quixuan ñuicania cananuna cuan.

25 Usa 'ain cananuna timëxun, axa nubë nuibanancë Bernabé 'imainun Pablobë cuanxuan mitsu isi cuanun rabë uni caístancëxun xuti sinan.

26 Nun caíscë uni a rabëtan ca ami nishquian unin 'aisa tancëxunbi Nucën 'Ibu Jesucristoa usai 'ia ñuiquin racuëquinma unicama ñuixunia.

27 Usa 'ain cananuna Judascëñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Pablobëa cuanun. Xucëxun ca atun ënë quirica quicësabi oquin mitsu ñuixunti 'icën.

28 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icën, mitsúnmi Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo banacama quicësabi oquin 'aquinma ënë ñuishi 'ati:

29 Unínbia uniocë ñu a rabiquian 'acë ñuina a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubë 'itima 'icën. Ënë banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bërúanx camina 'icanti 'ain".

30 Usaquin quirica 'atancëxuan xucëx cuanx ca Antioquíanu bëbacëxa. Bëbaia cuatía timëtia ca axa Jesucristomi catamëcë unicama a buáncë quirica 'ináncëxa.

31 'Ináncëxun a quirica uisai cara quia quixun istancëx ca cuëëni chuámashirua 'icancëxa.

32 Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'ixun Judas 'imainun Silasnën 'itsa oquin bana ñuixunquin anu 'icë unicama 'ësëacëxa. 'Ësëcëxun upí oquin Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuëëancëxa.

33 'Itsa nëtën Antioquíanu 'itancëxa Judasbë Silas an xucë unicamanu cuantëcënia ca anua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —bërúanx camina cuanti 'ai —quixun caquin xuacëxa.

34 Usa 'aínbi ca Silanën Judas cuantámainun ax bërúti sináncëxa.

35 Usaquin sinántancëx bërúxun ca anuxun Pablobëtan Bernabénën an Jesucristomi catamëcë 'ixun aín bana ñuixuncë unicamabëtan —Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën

Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixunquin Antioquíanu 'icë unicama 'unánmiacëxa.

Pablo mecama oi cuantëcëan (15.34-18.22)

36 Usa 'ain ca anu pain 'itancëxun Pablonën Bernabé cacëxa:

—Anuxunu Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuncë ëmacamanu cuanquin cananuna anua 'icë nun xucëantu uisa cara istëcëni cuanti 'ai —quixun.

37 Cacëxun ca Bernabénën Juan 'icëbi Marcosribi cacë uni, a buántisa tancëxa.

38 Buántisa taniabi ca Pablonën Bernabé cacëxa:

—Panfilia nëtënuax ca nubëtan Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunima nu ëbëtsini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.

39 Usai canantancëx ënananquin Marcos buani ca Bernabé, manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa.

40 Cuancëbëtan ca Pablonën Silas abëa cuanun caísacëxa. Caíscë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —Nucën 'Ibu Diosan ca nuibaquin bërúanquin mi 'aquinia —quixun catancëxun xuacëxa.

41 Xucëx cuanquin ca Pablobëtan Silasnën Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'aísha cuëënun sinánmiacëxa.

16

Pablo 'imainun Silasbë Timoteo cuan

1 Cuanx ca Pablobë Silas Derbe ëmanu cuanan anuribi cuani Listra ëmanu bëbacëxa. Anu ca axa Jesucristomi catamëcë Timoteo cacë uni 'iacëxa. Aín titax ca judío xanu 'ianan Jesúsmi sináncë 'iacëxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacë 'iacëxa.

2 Listra 'imainun Iconio ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman —upí uni ca —quixun ñuicë ca Timoteo 'iacëxa.

3 Usa 'ain ca abëa Timoteo cuanti cuëënquin Pablonën sináncëxa, —Timoteonën papax ca judío unima 'aish griego banan banacë 'icë quixun ca Listranu 'icë 'imainun Iconionu 'icë judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icësai 'unántiocë 'iti 'icë —quixun. Sinántancëxun 'unánti oracamibianquin ca Pablonën Timoteo buáncëxa.

4 Listranuax Timoteo buani bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama, uisaquin cara Jerusalénu 'icë Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancëxa.

Ñuixunquin ca atúxa quicësabi oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamëcë unicama cacëxa.

5 Usaquian Pablobëtan Timoteonën bëtsi bëtsi ëmanu cuanquin bana ñuixuncëx ca axa ami catamëcë unicamax upiti Jesúsmi sináncëxa. Usai 'icëbëa camabi nëtën uni raírinëxribi ami sináncëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aisamaira 'iacëxa.

Namácësa oquian Pablonën Macedonianu 'icë uni isa

6 Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx ca Pablobë Silas 'imainun Timoteo Frigia cacë me 'imainun Galacia cacë menuribi cuancëxa.

7 Cuanx anu bëbaquin Misia cacë me inubiani, Bitinia cacë menuribishi cuainsa taniabi ca Nucën 'Ibu Jesusan Bëru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmiacëxa.

8 Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa.

9 Bëbaxun ca Pablonën imë namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu 'aquinti 'ain.

10 Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënënquinshi anu cuanuxun ñu mëníocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'iá

11 Manë nuntin Troasnuax cuanshiax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna Neápolis ëmanu bëbacën.

12 Anuax cuanx cananuna Filipos ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë ëma cha anuribia Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë 'iacën.

13 A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtën baca cuëbí cuancën, anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi xanucama timëcë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancën.

14 A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanën pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi catamëtía ainan 'inun sinánmiacëxa.

15 Sinánmicëx Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa. Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:

—Mitsun, 'ëx cana asérabi Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.

16 Nëtë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa
Diosbë banai cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi
ñunshin 'atimañu isacën. A xanun ca ñunshin 'atimanëan
'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun ñucácëxun uni usai
camina 'iti 'ain quixun ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin ca aín
patróncama 'itsa curíqui bimiacëxa.
17 A xanu xuntacunëx ca Pablocëñun nu nuibiani munuma
banai quiacëxa:
—Ënë unicaman ca Dios, naínu 'icë 'Apuira a ñu 'axunia.
Usa 'ixun ca anúnmi mitsun 'uchacama tërëncë 'aish ainan 'iti
bana mitsu ñuixunia.
18 Usai quiquin ca 'itsa nëtën nu nuiacëxa. Usoquin 'uran
ubíocëx cuainacëquin ca Pablonën ñunshin 'atima cacëxa:
—Jesucristonëan quimicëxun cana mi cain, ënë xanunuax ca
chiquit.
Quixuan cacëxëshi ca bënëtishi ñunshin 'atima chiquíacëxa.
19 Usai 'icëbëtan ca aín patróncaman, a xanuan an 'acësabi
oquin ñu 'acëbëtanma ca curíqui bitima 'icë quixun sinánquin,
Pablocëñun Silas biacëxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icënu
buáncëxa.
20 Buánxun ca an uni bëtsi unimi manania cuacë uni cacëxa:
—Ënë uni rabëtan judíos uni 'ixun bana ñuixuncëxun cuati ca
nun ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruia.
21 Tsuáquirumiquian bana ñuixuncë 'aínbi cananuna nun ro-
mano uni 'ixun an ñuixuncë bana axa quicësabi oquin 'atima
'ain.
22 A xanun patróncaman usaquin an uni uni itsimi manania
cuacë unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun
Silasmi tsuáquiruacëxa. Tsuáquirucëbëtan ca a unicaman, aín
chupa pëmitancëxuan manë xon rishquinun quixun aín uni-
cama cacëxa.
23 Usoquin cacëxun cushíinra 'itsa oquin rishquitancëxun ca
sipuacëxa. Sipuatancëxun ca an sipunu 'icë unicama bërúancë
uni cacëxa, Pablocëñun camina Silas machiquitia upí oquin
bërúanti 'ai quixun.
24 Usoquin 'anúan cacëxun ca sipu 'ucë mëúira atsínmixun i
quini ocën tabíataxacëxa.
25 Usoquian 'acëx ca Pablobë Silas imë naëx Nucën Papa
Diosbë bananan a rabi cantacëxa. Usaría 'ia ca anua 'icë
sipuacë uni raírinën cuacëxa.
26 Usaía 'icëbëa me cushínra shaíquicëbë ca ami tapuocë
icama shaíquicëbëa xëcuëcamaxribi xëoquimainun manë risi
anun uni sipuacë tëcërëcacëcama tubucuti rëucüacëxa.
27 Usaía 'icëbë bësuquinbi, xëcuëcama xëóquicë isquin ca an
sipuacë unicama chiquíti rabanan bërúancë unin sináncëxa,—
sipuacë unicama ca chiquíquiani cuanxa —quixun. Sinánquin
ca axbi taroracácatsi quixun aín manë xëtocë biacëxa.

28 Bitsiabi ca Pablonën munuma banaquin cacëxa:
—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ënu 'ain.
29 Cacëxuinshi, anun pëcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bënëtishi abáquiani sipu mëú atsíancëxa. Atsini, bërëqui racuëtan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin purúancëxa.
30 Usai 'itancëxun ëman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacëxa:
—¿Añu carana 'ën 'uchacama tërĕncë 'aish iĕnuxun 'ati 'ain?
31 Quia ca cacëxa:
—Nucën 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamët. Ami catamëti camina min xubunu 'icë min aintsi 'ibucamabëbi mitsun 'uchacama tërĕncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain.
32 Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa.
33 Ñuixuncëxuinshi ca imĕbi an sipuacë unicama bërúancë unin Pablo 'imainun Silas anua manë xon 'acë aín namicama chucaxuancëxa. Chucaxuncëbë ca an sipuacë unicama bërúancë unibë axa aín xubunu 'icëcamaxribi Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa.
34 Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bërúancë unin aín xubunu buánxun Pablocëñun Silas pimiacëxa. Usocëx ca a unibë aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi Nucën Papa Diosmi catamëti ainan 'aish, chuámashirua tani cuëëancëxa.
35 Usaía 'ian pëcaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman policía xuquin cacëxa:
—An sipuacë unicama bërúancë uninu cuanxun camina a uni rabĕa cuantánun ënun quixun cati 'ain.
36 Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama bërúancë unin Pablo cacëxa:
—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun quixun 'ë camiaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.
37 Usaquian an sipuacë unicama bërúancë unin cacëxun ca Pablonën policíacama cacëxa:
—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara bërí uni raírinën isnúnma nu chiquinin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icën.
38 Ësoquian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policíacaman an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuĕacëxa.
39 Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:
—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin ëman buánxun ca —ënë ëmanuax camina cuanti 'ai —
quixun cacëxa.
40 Usaquian cacëx sipunuax chiquíquiani ca Lidianën
xubunu cuancëxa. Cuanx atsínquinbi ca axa Jesucristomi
catamëcë unicama anu timëcë isquin upí oquin 'ësëtancëx
anuaxribi cuancëxa.
Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

17

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

1 Usaquiani cuani Anfípolis ëma 'imainun Apolonia ëma
anun cuanx ca Tesalónica ëmanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca
anua judíos unicama timëti xubu achúshi 'iacëxa.
2 Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa
'icësabi oi anun ñu mëëtima nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos uni-
cama timëti xubunu atsínxun, anua timëtia unicama cuënëo
bana 'unánmiquin, Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quixun cai
atubë canancëxa.
3 Cuënëo bananu ñuicësabi oquin 'unánmianan ca —a bana
quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo paë tantancëx bamatancëx
baísquiaxa —quixun canan ca —'ën mitsu ñuixuncë Jesús abi ca
axa uti nun caíncë Cristo ax 'icë quixun ñuixuancëxa.

4 Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca asérabi
Cristo 'icë quixun sinani, ami catamëti Silas 'imainun Pablobë
timëacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni 'ixunbia
Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín
nuitu upí 'icë —quixuan unin cacë xanucamaxribi Jesúsmi
catamëacëxa.
5 Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sináncëma,
ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni
'atima chiquíshcama timëtancëxun a ëmanu 'icë unicama
tsuáquirumiacëxa. Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu
banaruquin barii ca, camabi unían isnun ëma nëbëtsi buánti
ca Pablocëñun Silas chiquínti 'icë quiax quicancëxa.
6 Usai quiquinbi ëraquinma ca Jasóncëñun axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama raíri nirínbianquin a ëmanu 'icë
unicaman 'apunu buáncëxa. Buani ca munuma sharati
quicancëxa:

—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax
ca ënu uaxa.
7 Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsínmiaxa. A
unicamax ca Romanu 'icë 'apu César quicë bana cuaisama
tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.

8 Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a ëmanu 'icë
'apucamaxribi sharati tsuáquiruacëxa.

9 Tsuáquiruiabi ca Jasónbëtan raírinën a ënun quixun curíqui
'ináncëxa. 'Ináncëxun ca Jasóncëñun raíri cuantánun quixun
ëancëxa.

Pablobë Silas Berea ëmanu 'iá

10 Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unica-
man bënënquinshi imë Pablocëñun Silas Berea cacë ëmanu
cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx ca anua
judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa.
11 Atsínxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos uni-
caman, Tesalónica ëmanua 'icëcamasamaira 'ixun, cuëënquin
Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia
cuacëxa. Cuaquin ca asérabi cara Pablonëan ñuixuncë bana
ax 'icë quixun 'unáncasquin camabi nëtën Nucën Papa Diosan
bana cuënëo isacëxa.
12 Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —asérabi ca —quixun sinani
Jesucristomi catamëacëxa. Usai 'imainun ca griego banan
banacë unicama 'imainun xanucamaribi —upí sinánñu ca —
quixuan unin 'unáncë, acamax Jesucristomi catamëacëxa.
13 Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax,
Pablonëan Bereanuxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunia
ñuicania cuabiani anuribishi cuancëxa. Cuanxun ca Pablomia
nishnun quixun anu 'icë unicamaribi tsuáquirumiacëxa.
14 Tsuáquirumicëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë uni-
caman bënënquinshi Pablo manë nuntían cuantánun quixun
xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi bërúacëxa.
15 Bërúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas ëmanu
buáncëxa. Buántancëxun a ëbianía Bereanu cuantëcënia ca
Pablonën a unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isi unun
quixun camiacëxa.

Atenas ëmanua Pablo 'iá

16 A unicama cuan ca Pablonën Atenas ëmanuxun Timo-
teocëñun Silas aia caíancëxa. Caini a ëmanu niquin, unían
uniocë ñu a unin rabicë, a 'aisamaira isi ca Pablo masá
nuituacëxa.
17 Usa 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubunuxun,
judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia an Nucën Papa
Dios rabicë unicamaribi, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa uti
judíos unicaman caíncë, a 'icë quixun sinánmisa tani cuënëo
bana ñui atubë canancëxa. Usai 'ianan ca camabi nëtën
anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icë unicamabë Jesús ñui
canancëxa.
18 Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icë quixun
epicúreo cacë unicaman bana ñuia cuacë, 'imainun estoico
cacë unicamanribia bëtsi bana ñuia cuacë, a unicamaxribi
uax Pablobë banacëxa. Abë banatancëx ca raírinëx quiacëxa:

—¿Añu cara banañuira 'ixun ënë unin nu ñuixuinsa tanin?

Quicëbë ca raírinëx Pablonëan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —quixun cacëxun cuax quiacëxa:
—Nun rabicë diosma, bëtsi dios ñui sapi ca quia.
19 Usai quitancëxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacë, anu buánxun cacëxa:
—Nun nu cuacëma a ñuiquinmi nu cacë bana ënë cananuna upí oquin 'unántisa tanin.
20 Nun cuacëma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicë cara quixun cananuna 'unántisa tanin.
21 Usa 'ain ca Atenasnu 'icë unicama 'imainun 'uracëox uax atubë 'icë unicama an uisa bana cara an cuacëma 'icë a cuaisa tancëxa. 'Imainun ca unían ñuia cuacëma ñuribi ñuiquin uni caisa tancëxa. Usai ca a unicamax 'iacëxa.
22 Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timëcë unicama nëbëtsinuax niruquin cacëxa:
—Atenasnu 'icë unicama, 'ën iscëxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a rabin.
23 'Ëx ënë ëmanu 'icë bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabicë 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ësaquin cuënëocë isan: "Ënëx ca anuxun nun 'unáncëma dios rabiti a 'icën". 'Unánxunmabimi rabicancë dios a cana 'ën mitsu ñuixunin.
24 An ca me 'imainun anu 'icë ñucamaribi uniocëxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icën. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acë xubunu 'ima.
25 Unin a ñu 'axuncëxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsóti nëtë 'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.
26 An ca achúshi uni aín rëbúnquicamaxa mecamanu tsónun uniocëxa. Unioquin ca uiti barin cara aín rëbúnquicamax camabi menu tsóti 'icë quixun mëníonan, anua aín me sënëncëcamaribi mëníoxuancëxa.
27 Nucën Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni uniocëxa. Uisaxun caranuna a 'unánti 'ai quixunu sináncëxbi ca Nucën Papa Dios nu 'urama 'icën.
28 Nucën Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna ënë menu 'ain. Mistun aintsi raírinëx ca ësai quiacëxa: "Nux cananuna diosan rëbúnqui 'ain".
29 Nux aín rëbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unían 'acë curi 'acë ñuusa 'ianan uxua manë 'acë ñuusa 'ianan maxax 'acë ñuusa 'icë quixun.
30 Nucën Papa Dios 'unáncëma 'ixun ca unin anbia uniocë ñu rabiacëxa. Rabia isquinbi ca Nucën Papa Diosan isëshiacëxa. Isëshia 'ixunbi ca bërí camabi menu 'icë uni 'atimaquin sináncë 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia.
31 Nucën Papa Diosan ca mëníocëxa, anúan achúshi uni, Jesucristonën camabi uni, aín nuitu cara upí 'icë, cara upíma

'icë quixun isti nëtë. Usaquian 'anun ca an caísacëxa quixuan
camabi unin 'unánun, ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi
baísquimiacëxa.
32 Usaquian bamatancëx ca Jesús baísquiacëxa quixun ñuia
cuati ca uni raírinëx Pablomi cuaiacëxa. Cuaimainun ca
raírinën Pablo cacëxa:
—Minmi ñuicë bana ënëmi ñuitëcënia cananuna bëtsi nëtën
cuatëcënti 'ain.
33 Usaquian cacëx ca Pablo acama ëbiani cuancëxa.
34 Cuancëbë Pablobë cuani ca raírinëx ami sinani Jesúsmi
catamëacëxa. Acamax ca Dionisio, Areópagonu 'icë uni a
'imainun xanu achúshi Damaris cacë a 'imainun raíriribi
'iacëxa.

18

Pablo Corinto ëmanu 'iá

1 Areópago cacë matánuxun bana ñuixuntancëx ca Pablo Ate-
nas ëmanuax Corinto ëmanu cuancëxa.
2 Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacë, mëracëxa.
Ax ca Ponto cacë menuaxa bacëan 'iacëxa. Usa 'aish ca aín
xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma ëmanu 'iacëxa. 'Icëbëbia
anu 'icë 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Roman-
uax cuanti 'icë —quicëbë ca Corintonu tsoti cuancëxa. Usa
'ain ca Corintonu bëbatancëx Pablo Aquilacëñun Priscila isi
cuancëxa.
3 Aquila ax ca Pablonëan 'acësaribi oquian an chupa xubu
'acë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën aín xubunu 'ixun
Aquilabëtan chupa xubu 'acëxa.
4 Usoquin 'anan ca anun ñu mëëtima nëtëcaman anua
judíos unicama timëti xubunu cuanxun —Jesús ax ca asérabi
Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun bana
ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun
judíosma unicama raírinënribi —Jesús ax ca asérabia Nucën
Papa Diosan xuá a 'icë —quixun 'unánquin sináncëxa.
5 Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu
bëban Pablonën bëtsi ñu mëëti 'aquinma Jesús ñui quicë ba-
naishi ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca
asérabi Cristo axa utia atun caíncë a 'icë quixun upí oquin
ñuixuancëxa.
6 Cacëxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banai ami
nishacëxa. Usaía 'ia ca Pablonën anuax ca cuania quixuan
atun 'unánun aín chupa tacaquin cacëxa:
—Mitsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima
'ain. Usaími 'icëxbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsúnmi ënë bana
cuaisama tancëbëtan cana judíosma unicama ñuixuni cuanin.
7 Catancëx anua judíos unicama timëti xubunuax
chiquíquiani ca judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë,

Justo cacë uni, aín xubunu cuancëxa, axa anua judíos unicama timëti xubu rapasu 'ain.

8 Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu,
Crispo, abë aín xubunu 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi ami
sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca
Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icë uni-
camaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë
'iacëxa.
9-10 Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin ësaquian
Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun imë cuacëxa:

—'Ë cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi mi paë
tanmiquin mëëtima 'icën. Ënë ëmanuax ca 'aisamaira uni
'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain camina racuëquin ënquinma 'ën bana
ñuixunti 'ain.
11 Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun
mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë Corintonu 'iquin uni-
cama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.
12 Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu
'icë unicaman 'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi
tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an uníxa unimi
manania cuacë unicama timëcë anu buáncëxa.
13 Buánxun ca Galión 'imainun abë 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo
bana quicësama oquin Nucën Papa Dios rabinun quixun uni-
cama caia.
14 Quixuan cacëbëa Pablo quicascëbëtanbi ca Galiónën judíos
unicama cacëxa:

—Ënë uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana
mitsúnmi a ñuiquin cacëxun cuatsian.
15 'Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usai ca quia
quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mitsúnbi mëníoti 'ain. 'Ën
cana ënë ñu mitsu mëníoxuntima 'ain.
16 Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë
unicama a cuantánun quixun cacëxa.
17 Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama timëti xubunu
'icë 'apu, Sóstenes, a bixun mëëcancëxa. Usoia isquinbi ca
Galionën caquinma isëshiacëxa.

Antioquíanu cuantëcëntancëxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan (18.18-21.26)

18 Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo
Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomi catamëcë unicama
—cana cuanin —cabiani, Priscila 'imainun Aquílabë manë
nuntin cuancëxa. Cuanx Cencrea ëmanu bëbaxun ca Pablonën,
—'ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni —quixun
sinánquin aín bu tëamiacëxa.

19 Tëamitancëx cuanx ca Efeso ëmanu bëbacëxa. Bëbax Priscila
'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos unicama timĕti
xubunu atsíanx ca anuax Pablo anua timĕcë judíos unicam-
abë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana
cuënëo ñui canancëxa.
20 Usaía 'ia judíos unicaman atubëa 'inun cacëxbi ca Pablo
anu 'iáma 'icën.
21 Abë 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

—Judíos unicama anun timĕti nëtë sënĕncëbë atubë
Jerusalénu 'itancëx cana Nucën Papa Dios cuëëncëbë mitsu isi
utëcënti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa.
22 Cuanx Cesárea ëmanu bëbax ca nuntinuax 'ibúquiani taën
Jerusalénu cuancëxa. Cuanx bëbaxun atu istancëxun axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama —cuanmainun ca 'it —cabiani ca
Antioquíanu cuancëxa.
23 Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca Galacia menu 'icë ëma
'imainun Frigia menu 'icë ëmacama oi cuanquin Pablonën axa
Jesucristomi catamëcë unicama upiti Jesucristomi sinani ax
cuëëncësabi oi 'inun quixun caquin atu 'ësëacëxa.

Efesonuxuan Apolosnën bana ñuixuan

24 Pablonëan Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuan-
quin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëmainun ca Ale-
jandría ëmanu 'icë judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu
cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuënëo
upí oquin 'unáncë 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncë
'iacëxa.
25 Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancë 'ixun ca
Apólosnën cuëëni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin
Efesonu 'icë unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin
bana ñuixuanan, —aín 'uchacama chiquinatia ca Juanën
uni nashimiacëxa —quixun 'unánquinbi ca Apolosnën —
Jesucristonën ca aín Bëru Ñunshin Upí aín unicama abĕa
'inun 'inania —quixun 'unánma 'icën.
26 Usa 'ain ca anua judíos unicama timĕti xubunuxun
Apolosnën racuĕquinma bana ñuixunia cuaquin ca
Aquílabëtan Priscilanën 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi catamëti
ca uni usai 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa.
27 Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancëbëtan
axa Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —catancëxun
atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayan-
uax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuancëxa.
Cuënëoxunia quirica bibiani manë nuntin cuanx Acayanu
bëbatancëxun ca Apolosnën anua 'icë a Nucën Papa Diosan
nuibaquin Jesúsmi sinánmicë unicama upí oquin 'aquiancëxa.

28 'Aquianan ca unicaman cuamainun —Cristo ca ucëma 'icë
—quixuan sinaniabi abë banaquin judíos unicama, Jesús ax ca
asérabi Cristo, axa utia atun caíncë a 'icë quixun canan usai ca
Cristo 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia
quixun 'unánmiacëxa.

19

Pablo Efesonu 'iá

1 Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama
oi cuantancëx Efesonu bëbacëxa. Bëbaxun ca anu 'icë axa
Jesucristomi sináncë unicama mëracëxa.
2 Mëraxun ca ñucácëxa:
—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncëbë cara aín Bëru Ñunshin
Upí mitsunu uax?
Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:
—Nun cananuna Jesucristomi catamëti ca uni aín Bëru
Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacëma 'ain.
3 Usaía quia ca Pablonën atu cacëxa:
—¿Añu sinani caramina nashimicë 'ian?
Cacëxun ca cacëxa:
—Juanëan uni 'unánmicë bana sinani cananuna nashimicë
'ian.
4 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Atimaquin sináncë 'ixunbia sinanatia ca Juanën uni
nashimiacëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni
achúshi, Jesús, axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, ami
sinánun quixun.
5 Usaía Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti a
unicamax nashimicë 'iacëxa.
6 Usa 'ain ca a unicama Pablonën aín mëcënan ramĕcëbë
atunu Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icëbë unin 'unáncëma banan bananan ca a unicaman, usaquian Nucën Papa Diosan sinánmicë bana unicama
ñuixuancëxa.
7 Anu 'icë uni nashimicëcama ax ca mëcën rabĕ 'imainun
rabĕ unisa 'iacëxa.
8 Usa 'ain ca Pablonën anu rabĕ 'imainun achúshi 'uxë
'iquin, anua judíos unicama timĕti xubunuxun racuĕquinma
upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca,
Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
quixuan 'unánun anu 'icë unicama ñuixuancëxa.
9 Ñuixuniabi ca raírinën masáquin sinánquin cuaisama
tancëxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timĕcë unicaman
cuamainunbi —Jesúsmi sinánti ca 'aisama 'icë —quiax
quiacëxa. Usai quicëbë, anuax chiquíquianquin ca Pablonën
axa Jesucristomi catamëcë unicama buani, Tirano cacë unían

anuxun uni 'unánmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca
anuxun camabi nëtën bana ñuixuancëxa.
10 Usaquin ca Pablonën rabë̆ barin anuxun bana
ñuixuancëxa. Pablonëan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icë
unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi
Nucën 'Ibu Jesús ñuiquian ñuixuncë bana cuacëxa.
11 Cuacëbëtan ca Pablonën anuxun Nucën Papa Diosan 'am-
icëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.
12 Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicë chupa 'imainun pañun
abia anu buania mëëi uni ñucëcamax pëxcúacëxa, pëxcúmainun
ca ñunshin 'atimacamaxribi uninuax chiquíacëxa.
13 Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia
istancëxun ca an cuaínbëquini niquin uninua ñunshin 'atima
chiquíncë judíos unicama raírinën, Nucën Papa Diosan 'am-
icëxuan Pablonën 'acësaribi oquin 'ati sináncëxa. Usaquin
sinánquin ca uninu 'icë ñunshin 'atima cacëxa:
—Pablonëan unicama ñuixuncë Jesús an 'amicëxun cana mi
cain, ënë uninuax ca chiquit —quixun.
14 Usaquian an ñu 'acë uni raírinëx ca judíos sacerdotenën
cushicama achúshi, Esceva cacë, aín bëchicë mëcën achúshi
'imainun rabë̆ 'iacëxa.
15 Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën
bëchicëcama cacëxa:
—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui
caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.
16 Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu
uni an cupinunma atu mëëacëxa. Mëëquian cushíinra mëëcëx
ca chupañuma 'aish aín nami tëátëábu 'aish xubunuax chiquiti
abácëxa.
17 Usoquian 'acëa ñuia ca Efesonu 'icë judíos unicama
'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa. Cuati racuë̆quin
ca:
—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icë —quiquin a rabiacëxa.
18 Usaía 'icëbë uxun ca axa Jesúsmi catamëcë 'itsa unin —
usaribi oquin cana 'ën ñu 'atima 'acë —quixun chiquinacëxa.
19 Usomainun ca an ñubë̆ti 'unáncë unicaman anua
ñubë̆ti 'unáncë quiricacama bëxun, camabi unían ismainun
nëëancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil
curíquisa 'iacëxa.
20 Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia cuati Jesucristomi
catamëti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.
21 Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya
menu pain cuantancëx Jerusalénu cuanti sináncëxa.
Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx
cana Roma ëmanuribi cuanti 'ain.
22 Usaquin sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabë̆,
Timoteo 'imainun Erasto, a Macedonia menua cuantánun

xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma Efeso, anu 'ëora pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

23 Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama tani, a ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa.

24 Usaía 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë, an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua uniocëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abëtan ñu 'acë unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa.

25 Demetrionën ca abëtan usoquin 'acë unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu 'acë unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin.

26 Usa 'aínbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso ëmanushima, Asia menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca asérabi diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa.

27 Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu uniocë uxua manë 'acë xuburatsu bitima 'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'aínbi unicaman anuxuan a rabicë xubu cha manuti 'icën. Diana axa Asianu 'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabicë 'aíshbi ca rabicëma 'iti 'icën.

28 Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë diosa ca Diana 'icën.

29 Usari quicëbë ca Efeso ëmanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icë uni rabë, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun nirínbianx ca anua unicama timëcë xubunu abáquianx atsíancëxa.

30 Atsíncëbëa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa taniabi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —miribima bitsia atsíanxma ca 'it —quixun Pablo cacëxa.

31 Camainun ca an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinënribi anu timëcanti xubunu atsíanxma 'inun quixun Pablo camiacëxa.

32 Usa 'ain ca axa timëcë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinëxribi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën añu 'anux cara timëaxa quixun 'unánma 'icën.

33 Pablomia 'icësaribiti ca anua timëcë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiribi nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timëaxa quixun an anua timëcë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca

Alejandronën aín mëcënan sanánquin aín bana cuanun quixun
cacëxa.
34 Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun 'unani nëtëtima
rabë horan pain munuma sharati quicancëxa:
—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabicë
diosa ca Diana 'icën.
35 Usa 'ain ca sharatia nëtënun cacëxbi nëtëtisama taniabi
an 'apu quirica cuënëoxuncë unin nëtëmiacëxa. Nëtëmia ca
cacëxa:
—Efesonu 'icë unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat.
Ënë ëmanu 'icë unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu
bërúanan a iscësa maxax naínuax nipacëcë bërúancë 'icën. Usa
ca quixun ca camabi menu 'icë unicaman 'unánxa.
36 Usa 'ain ca, usama ca quiax uíxbi quitima 'icën. Usa
'ain camina nëtëti 'ain. Nëtëanan camina sinánxunmaishi ñu
'atima 'ain.
37 Mitsúnmi bëcë uni rabëtax ca mitsun rabicë diosa ñui
'atimati banacëma 'icën.
38 Usa 'aínbi ca Demetrio 'imainun an abëtan uxua manë
'acë ñu 'acë unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa
uni itsimi manania cuacë unicama cati 'icën. Canan ca 'apu
raíriribi cati 'icën. Cacëbëtanbi ca Demetrio 'imainun abë 'icë
unicamaxa ami manáncë unicamanribi, an uníxa uni itsimi
manania cuacë unicama cati 'icën.
39 Usa 'ain camina bëtsi ñuribi mëníoisa tanquin anúan 'apu-
cama timëti nëtën anu timëcë unicaman cuamainun cati 'ain.
40 Uisai 'i caranuna sharati quixuan ñucácancëxun a ñuiquin
cati ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icësa sináncanti
'icën.
41 Usaquin catancëxun ca timëcë unicama cuantánun
quixun xuacëxa.

20

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

1 Usaquin cacëxa cuancëbëtan ca Pablonën axa Jesucristomi
catamëcë unicama camicëx aia 'ësëanan bana ñuixuntancëxun
—cuanmainun ca 'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu
cuancëxa.
2 Cuanquin ca a menua 'icë ëmacamanua 'icë axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama, ëníma Jesúsmi catamënun quixun
caquin sinánmiacëxa. Sinánmibiani ca Grecia 'icëbi Acayaribi
cacë menu cuancëxa.
3 Cuanx bëbax ca anu rabë 'imainun achúshi 'uxë 'iacëxa.
Anu 'aish ca manë nuntin Siria menu cuanti sinánquinbi,
judíos unicamaxa ami 'ësënania ñuia cuati sinanacëxa. Sinan-
abiani ca Macedonia anu pain bain cuancëxa.
4 Cuancëbë ca Berea ëmanu 'icë uni, Sópater, a 'imainun
Tesalónica ëmanu 'icë uni rabë, Aristarco 'imainun Segundo,
'imainun Derbe ëmanu 'icë uni, Gayo, 'imainun Asia menu

'icë unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobë
cuancëxa.
5 Cuanx Macedonia menu bëbacëbë ca atux pain Troas
ëmanuxun nu caini cuani nu ëbiani rëcuënquiancëxa.
6 Usa 'ain cananuna anun chamiti ñucëñunma 'acë pán
anun piti nëtë inúmitancëx, nuxribi Filiposnuax manë nuntin
cuanx, mëcën achúshi nëtë 'icëbë Troasnu bëbacën. Bëbax
cananuna mëcën achúshi 'imainun rabë nëtë anu 'iacën.

Troas ëmanu Pablo 'iá

7 Anu 'aish cananuna domingo nëtën axa Jesucristomi
catamëcë unicamabë pán tucapaxun pi timëacën. Timëan
ca Pablonën, imëishinu cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran bana
ñuixuancëxa. Usoquin ca imë naëx 'itámainun 'acëxa.
8 Usoquin ca Pablonën xubu cata itsi manáinra 'icë, anua
lamparín 'itsaira tiríocë 'icë anunu timëcë, anuxun bana
ñuixuancëxa.
9 Usaquian Pablonën manámi 'icë xubu cata rabë 'imainun
achúshi, anuxun bana ñuixuncëbëbi ca bëná uni achúshi, Eu-
tico cacë, ax xubu manámia 'icë xëcuë anu tsotax, 'uxcënan
tënáncëx 'uxax ëman nipacëacëxa. Nipacëtía bamaia ca bi-
cancëxa.
10 Bicëbë xubunuax 'ibúquianquin bëná uni 'icúquin bitsi
rantin purúnquin ca Pablonën anua 'icë unicama cacëxa:
—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacëtia.
11 Catancëx manan 'irutëcënxun, pán tucapaxun pianan
pëcaratamainun bana ñuixunëti, ca Pablo atu ëbiani cuancëxa.
12 Cuancëbë ca bëná uni Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icë
buani cuëënquiani cuancancëxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

13 Usa 'ain cananuna Pablonëan taën cuainsa tanquin, anua
bitsi cuanun cacëx, nux pain rëcuënquiani manë nuntin Asón
cacë ëmanu cuancën.
14 Cuanx bëbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abë
nuntin Mitilene cacë ëmanu cuancën.
15 Mitilenenuax coonx cananuna Quío cacë nasí rapasu
bëbacën. Bëbax anuax coonx cananuna Samos cacë nasínu
bëbacën. Bëbatancëx cananuna anu 'icë ëma Trogilio anuax
pain tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx cananuna Mileto cacë
ëmanu bëbacën.
16 Anuxun ca Pablonën Pentecostés cacë nëtë 'iisama pain
'ain Jerusalénu bëbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tan-
quin, Efeso ëma 'urama 'aínbi anu cuantima sináncëxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin cushicama Pablonën bana ñuixuan

17 Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icë axa
Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa anu unun quixun
Pablonën camiacëxa.

18 Camicëx aia ca cacëxa:

—Asia menu utancëx carana mitsubë 'aish uisai 'ëx 'ia quixun camina mitsun 'unanin.

19 'Ëx mitsubë 'ixun cana mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma axa cuëëncësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan. Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx 'aisamaira tëmëran.

20 Usai 'iquinbi cana ënquinma uisai caramina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuëquinma mitsu bana ñuixuan. Usaquin nëtëquinma mitsúxmi timëcë ñuixuanan cana mitsun xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan.

21 Ñuixunquin cana judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'inux sinanatía Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënun quixun can.

22 Usa 'ain cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi.

23 An 'unánmicëxun cana 'unanin, uinu 'icë ëmanu carana cuani anuxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë caia, anuax cana sipuocancë 'ianan unían 'atimocëxun 'aisamaira oquin tëmëranuxun 'ai quixun.

24 Usaquian 'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bënëtiman. Bamanuxunbi Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin 'ai cuëënquin sënëonti cana cuëënin, Nucën Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun iëmisa tania quixuan camabi unin 'unánun.

25 Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucën Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ë istëcënuxunma 'aia quixun.

26-27 Mitsúnmi 'ë istëcëncëxunmabi cana ësoquin mitsu cain, uisai cara Jesucristo cupí aín unicamax, an mëníosabi oi 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ëmanu 'icë unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamëcëma 'ain 'ën 'uchama 'icën.

28 Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bërúancati 'ain. Bërúancanan camina axa Jesucristomi catamëcë unicamaribia upí 'inun bërúanti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanun mitsu 'imiaxa. A unicamax ca axa bama cupí Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish aín uni 'icën.

29 'Ën cana 'unanin, 'ëx cuancëbë ca uni raíri uti 'icën. Uxun ca axa ami sináncë unicama, Jesucristomi catamëti bana a ënun quixun paránti 'icën. 'Inúanëan bëtsi biquin carnero

tsuácacësaribi oquin ca a unin axa ami sináncë unicama Jesús manunun quixun parántisa tanti 'icën.

30 Ësaquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëcë unicama bëtsi bëtsin ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñuixunquinma, cëmë bana ñuixunti 'icën, a bana quicësabi oi isa 'inun quixun.

31 Usa 'ain camina unin paráncëma 'inuxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabë 'imainun achúshi barin cana ñantánbi nëtënbi nëtëquinma bëunan mëscúquin mitsu 'ësëan.

32 Bërí cana an bërúanun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuibaquin mitsu ami cushinun 'imianan axa ami sináncë unicama 'imicësaribi oquin asérabi ainan 'aíshmi ax cuëëncësa oíshi 'inun mitsu 'imiti 'icën.

33 'Ën cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácëma 'ain.

34 Mitsúnbi camina 'unanin, 'ën mëcënanbi ñu mëëxun cana 'ën piti 'imainun 'ën chupa bianan 'ëx abë 'icëcamaribi bixúan.

35 Usaquin ñu mëëcë 'ixun cana mitsu 'unánmia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucën 'Ibu Jesús ësai quiacëxa: “A unin ñu 'inánce uni ax cuëëncësamaira oi ca an uni ñu 'inánce uni ax cuëënia”. A bana camina manuquinma sinánti 'ain.

36 Ësaquin catancëx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icë unicamabë Nucën Papa Diosbë banacëxa.

37-38 Banai sënënia ca —'ë camina istëcënuxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abë 'icúcanani bëunan mëscúquin bërúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo buáncëxa.

21

Jerusalénu Pablo cuan

1 Buáncëx 'iruax Efesonu 'icë unicama ëbiani cuanx cananuna Cos cacë nasínu cuancën. Anuax coonx cananuna Rodas cacë nasínu cuanx, anuaxribi Pátara cacë ëmanu bëbacën.

2 Bëbaxun cananuna anua axa manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mëracën. Mërax cananuna a nuntin atubë cuancën.

3 Cuanxun Chipre nasía mëmiu 'icë inubiani cananuna Siria menu cuancën. Cuanx cananuna anu 'icë unicaman buáncë aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro ëmanu cuancën.

4 Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama mërax, cananuna mëcën achúshi 'imainun rabë nëtën atubë anu 'iacën. Nuxnu anu 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun a unicaman uisai cara Pablo 'iti 'icë quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacëxa.

5 Usaquian cacëbëbi cananuna a nëtëcama inúcëbë cuancën.
A ëmanuax cuancëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax
aín xanu 'imainun aín bëchicëbëbi nubë masinu cuancëxa.
Cuanx cananuna rantin puruni tsóbuax masinuax Nucën
Papa Diosbë banacën.
6 Usai 'itancëxun atubë 'icucananquin —cuanmainun ca
bërúanx 'ican —quixun atu cai cananuna manë nuntinu 'iru-
acën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icënu cuantëcëancëxa.
7 Anuax cuanx cananuna Tolemaida ëmanu cuancën. Cuanx
bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama catancëx cana-
nuna achúshi nëtën atubë 'iacën.
8 Anuax pëcaratëcëncëbë cuanx cananuna Cesárea ëmanu
bëbacën. Bëbax cananuna Felipenën xubunu abë 'i cuancën.
Felipe ax ca an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncë 'ianan
mëcën achúshi 'imainuan rabë uni Jerusalénuxun an piti
mëtícanun caíscan acama achúshi 'iacëxa. A Felipebë cana-
nuna 'iacën.
9 Aín bëchicë ca rabë 'imainun rabë xanu bënëñuma 'iacëxa.
A xanucaman ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni
ñuixuancëxa.
10 Anu 'itsa nëtë 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni achúshi Agabo cacë,
ax Judea menuax bëbacëxa.
11 Bëbax nu isi uxun anun Pablo tsitëcërëquicë, a biax anun
tanëacanan anun mënëacati ca quiacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca ësari quia: Ënën
'ibu ca ësaribi oquin nëaxun Jerusalénu 'icë judíos unicaman
judíosma unían binun 'inánti 'icën.
12 Ësaría Agabo quia cuaquin ca nubëtan Cesáreanu 'icë uni-
camanribi, Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacëxa.
13 Cacëxbi ca Pablo quiacëxa:
—¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mëscúquin 'ë
masá nuitumin? Jerusalénuxuan Nucën 'Ibu Jesúsnan cupí 'ë
nëacancëxbi cana bënëtima 'ain. Usoquin nëanan 'ë 'acancëxbi
cana asábi 'iti 'ain.
14 Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo
sinanamicasmacën. Usa 'ain cananuna quiacën:
—Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi ca 'iti 'icën.
15 Usa 'ain cananuna ñu mëníobiani Cesáreanuax Jerusalénu
cuancën.
16 Cuancëbë ca nubë Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamëcë
unicama raíri cuancëxa. Acaman ca Chiprenuax ucë uni
Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamëcë, a 'unáncë
'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncëxa.

Pablo Jacobo isi cuan

17 Usa 'ain ca Jerusalénu bëbaia axa Jesucristomi catamëcë
unicaman cuëënquin nu biacëxa.

18 Usaquian bicëx 'inëti cananuna pëcaracëbë Pablobë Jacobo isi cuancën. Abë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicamaribi 'iacëxa.
19 'Icë —¿uisa caina 'ai? —quixun catancëx atubë banaquin ca Pablonën uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan 'amicëxun, anua judíosma unicama 'icë ëmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancëxa.
20 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabiacëxa. Rabitancëxun ca Pablo ësaquin cacëxa:
—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax ca Jesúsmi sinánxa. Sinánxunbi ca ësaquinribi sinania, Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicésabi oi cananuna 'iti 'ai quixun.
21 A unicamax ca quia, min isamina bëtsi bëtsi menua judíos unicama, Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acësaribi oquin bëbu tuá 'unántioxunma 'anun quixunribi can.
22 An usa bana cuacë unicamax ca mi ucë cuati timëti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain?
23 Nun ësaquin cacësabi oquin camina 'ati 'ain. Ënu ca rabë 'imainun rabë judíos uni, an Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i sënënquian aín bu tëamitishi 'icën.
24 Ënë uni buani camina abë judíos uni 'icësaribiti 'inux mixribi nashi mëníocati 'ain. Mëníocanan camina a unicamaxa Moisésnën cuënëo bana usai 'iti quicësabi oi 'ianan aín bu tëacë 'inun cupíoquin mëníocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icën, mix camina Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncë bana ax ca cëmë 'icë quixun 'unánti 'icën.
25 Mixmi judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicësabi oi 'iti 'aínbi ca nun sináncëx judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icën. Usaquin sinánquin cananuna ësaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai 'iti banacama quicësa oquin 'aquinma camina ësaquinshi 'ati 'ain, unínbia uniocë ñu rabiquian 'acë ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tëtsëcacë ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bëtsi xanubë 'ima uni aín xanubëishi 'iti 'icën.

Roma ëmanua Pablo cuan ñuicë bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

26 Usaquian abëa 'icëcamabëtan Jacobonën cacësabi oquin, rabë 'imainun rabë uni a buonx ca Pablo judíos unicama 'icësaribiti nashi abë mëníocacëxa. Mëníocanan ca uisa nëtën cara anun mëníocati nëtë sënënti 'icë quixun canan uisa nëtën

cara Nucën Papa Dios rabiquin ñuina rëti 'icë quixun anu 'icë sacerdotebëtan mëníoi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa.
27 Anun mëníocati nëtë mëcën achúshi 'imainun rabë sënënti 'uramara 'ain ca judíos unicama raíri, Asianuax ucë, acaman Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua isacëxa, isquian tsuácarucëxun Pablo biacëxa.
28 Bitsi ca munuma cuënishi quicancëxa:
—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ënë unix ca an camabi menu cuanquin judíos unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncë a 'icën. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnën cuënëo quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënë 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma, axa griego banan banacë unicama raíriribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ënë xubu upí 'atimamiaxa —quiax.
29 Jerusalënuaxa abë nitsia isbaiëxanx ca Efesonu 'icë uni, Trófimo, a Pablonën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínmicësa sinani usai quicancëxa.
30 Usaía quicëbë tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalénu 'icë unicaman biquin, Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ëman nirínbianquin bënënquinshi xëcuëcama xëpuacëxa.
31 Usaquin 'ai Jerusalénu 'icë camabi uni tsuáquirucëa ñuia ca comandantenën cuacëxa.
32 Usaquin cuaquin aín suntárucamacëñun suntárunën cushicama timëtancëxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icë anu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca mëëquinbi Pablo ëancëxa.
33 Usocëbë uquin ca Pablo biquin comandantenën aín suntárucama manë risi rabëtan tëcërëcanun quixun cacëxa. Caquin ca ui cara ax 'icë quixun ñucánan añu cara 'axa quixun ñucácëxa.
34 Ñucácëbëbia unicamax bëtsi bëtsi bana ñui sharácëbëtan upí oquin cuaquinma ca comandantenën anua suntáru bucucë xubunua buánun quixun cacëxa.
35-36 Cacëxuan buáncëbë, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacëxa:
—Ca bamati 'icën.
Usai quia tsuáquirucëbëtan ca uníNma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icë tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncëxa.

Unicamax ami manáncëxuan Pablonën ca

37 Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicëxunbi ca Pablonën comandante cacëxa:
—¿Bananun caina 'ë 'imitima 'ain?
Cacëxun ca comandantenën cacëxa:
—¿Griego banan banati caina 'unan?

38 ¿Mix caramina Egiptonu 'icë uni an bari itsin, 'apumi
nishquin unicama tsuáquirumitancëxun uni 'aquin cuatro mil
uni, anu uni 'icëma menu buáncë, ama 'ain?
39 Usaquin ñucácëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Ëx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë ëma cha, Tarso,
anu 'icë. ¿Usa 'ain caramina 'ën axa tsuáquirucë unicama
canun 'ë camitima 'ain?
40 Cacëxun ca comandantenën —camina cati 'ai —quixun
cacëxa. Cacëx tapitinu nixun mëcënan sanáncëxa nëtëtia ca
Pablonën hebreo banan banaquin ësaquin unicama cacëxa:

22

1 'Ën aintsicama 'imainun caniacëcë unicama, uisai carana
'ia quixun 'ën asérabi mitsu ñuixunmainun ca cuat.
2 Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascësarua 'inun
nëtëacëxa. Nëtëtia ca Pablonën cacëxa:
3 —'Ëx cana judíos uni, Cilicia menua 'icë ëma Tarso, anuax
bacëan 'ain. Usa 'ixunbi cana Jerusalén ënuax caniquin,
an uni 'unánmicë uni, Gamaliel, an 'unánmicëxun quirica
'unánquin, nucën raracaman cuatia Moisésnën cuënëo bana
upí oquin 'unáncën. 'Imainun cana mitsúxmi 'icësaribiti Nucën
Papa Diosan bana quicësabi oquin 'ati cuëëancën.
4 Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncë unicama bëtsi
bëtsi ocën. Bëtsi bëtsi oquin 'anan cana bëbu 'imainun xa-
nuribi nëaxun tëmëramianan sipuanuxun buáncën.
5 Sacerdotnën cushicaman 'apubëtan ca caniacëcë uni-
camanribi 'unánxa, atun ca Damasconu 'icë judíos uni-
cama 'inani cuanun quirica 'ë ináncëxa quixun. 'Ináncëx
cana axa Jesucristomi sináncë unicama Jerusalén ënuxun
tëmëraminuxun bitsi cuancën.

Pablonëan axa usai Jesucristomi catamëa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 Bain cuani Damasconu bëbai cuanquin, 'ën usai 'iti
sináncëma 'aínbi ca bari xamáruti 'urama 'ain, naínuax cushiira
pëqui ichúquin nëbëtsioraquin 'ë pëcacëxa.
7 Usaquian pëcacëx menu nipacëxun cana ësaquian 'ë cacë
bana cuacën: "Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?"
8 Ësaquian cacëxun cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën
'Ibu Dios sapi camina 'ain". Cacëxun ca 'ë cacëxa: "'Ëx cana
Jesús, Nazaretnu 'icë, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain".
9 Usaquian 'ë cacëbëtan pëquia isquinbi ca axa 'ëbë cuancë
unicaman 'ëbëa banaia cuama 'icën.
10 Ësaquian cacëxun cana cacën: "Mix camina 'ën 'Ibu 'ain.
¿Usa 'aish caramina añu 'ën 'ati cuëënin?" Cacëxun ca 'ë cacëxa:
"Niruquiani camina Damasconu cuanti 'ain. Anuxun ca uisa
ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icën".

11 Usaquin cacëx menuax niruiabia axa pëquicë an
bëtĕnancëx bëxuñu 'ixun iscasmatia, axa 'ëbë cuancë
unicaman mëínbianquin buáncëx cana Damasconu bëbacën.
12 Anu ca uni achúshi, Ananías cacë, an Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'aish ca a unix Damas-
conu 'icë judíos unicaman, ax ca upí nituñu 'icë quixun ñuicë
'iacëxa.
13 Usa 'aish ca 'ë isi uacëxa. Uxun ca 'ë cacëxa: Saulo,
mix camina 'ën xucën 'ain. Camina amiribishi istëncënti 'ain.
Quixuan cacëxuinshi cana a isacën.
14 Iscëxun ca 'ë cacëxa: Nucën Papa Dios, a nucën raraca-
manribi rabia, an ca mi caísacëxa, añu cara ax cuëënia quixun
'unánanmi aín Bëchicë aín sinan upíira aribi 'unánan ax banaia
cuanun.
15 Usa 'ixun camina min ami iscë ñucama 'imainun usaquian
mi cacëxunmi cuacë banacamaribi camabi menu 'icë unicama
ñuixunti 'ain.
16 Usaími 'inúan caíscë 'aish camina bënëtishi nirui min
'uchacama tërĕnun Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë 'iti
'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

17 Usa 'ain cana Ananías quicësai 'itancëx Jerusalénu
cuantëcëancën. Cuanx cana Nucën Papa Diosbë banai anuxun
a rabiti xubunu cuancën. Anu 'ixun cana namáquin iscësoquin
Nucën 'Ibu Jesús isacën.
18 Iscëxun ca ësaquin 'ë cacëxa: Jerusalénu 'icë unicaman
ca mínmi 'ë ñuiquin cacëxunbi cuaisama tanti 'icën. Usa 'ain
camina bënëti Jerusalénuax cuanti 'ain.
19 Usaquian cacëxunbi cana Nucën 'Ibu Jesús cacën: Ënu 'icë
judíos unicaman ca 'unánxa, 'ën cana anua judíos unicama
timĕti xubucamanu cuanquin, axa mimi catamëcë unicama
sipuanuxun buánan mëëa quixun.
20 Estébanën an mi ñuiquin uni bana ñuixuncë, a maxaxan
'acanmainun cana 'ëx anu 'ixun cuëënquin an Esteban rëcë
unicaman chupa bërúan.
21 Usaquin cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacëxa: Cam-
ina cuanti 'ain. Cana 'ura 'icë judíosma unicamami bana
ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

22 Usaquian Pablonën ñuixuncëxun pascësarua 'aish sëtĕxun
cuatibi ca judíosma unicama ñuia quia cuati sharatëcëni
quicancëxa:

—Ënë uni ca bamati 'icën, 'aíma 'inun.

23 Usai qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi
pëxun niquin me cupúcë bixun manámi mësuquin puacëxa.

24 Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenën anua
suntárucama bucucë xubunua Pablo atsínminun quixun aín
suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai
sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishquiti 'ai
quixun cacëxa.
25 Usaquian comandantenën cacëxuan rishquiminuxun
nëamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:
—¿Mitsúnmi románo uni, añu cara 'axa quixun upí oquin
cuaxunmashi rishquiti cara asábi 'ic?
26 Ësaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitanën ësaquin
comandante cacëxa:
—Ënë unix ca románo 'aish quiricañu 'icën. Usa 'ain camina
uisaquin caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin
sinánti 'ain.
27 Usaquian cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo
ñucáquin cacëxa:
—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?
Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—Usa cana 'ain.
28 Cacëxun ca comandantenën cacëxa:
—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ën 'itsaira curíqui
cupíocën.
Quia ca Pablonën cacëxa:
—'Ën papan Romanu 'icë quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana
'ëx románo 'ain.
29 Usaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncëcaman
Pablo ëancëxa. Ëncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha
quiricañu 'icëbi cana Pablo nëamia quixun sinani, racuëacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

30 Usa 'ain ca pëcaracëbëtan comandantenën añu cupí cara
Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin,
anúan nëacë manë risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sac-
erdotenën cushicama 'imainun judíos unibunën cushicaman
'apucama timënun quixun aín unicama cacëxa. Cacëxuan an
cacësabi oquin timëan ca comandantenën Pablo axa timëcë
'apucaman isnun chiquímiacëxa.

23

1 Usa 'ain ca suntárucaman bëcëxun isquin Pablonën judíos
unibunën 'apucama cacëxa:
—Mitsux judíos uni 'aish camina 'ën xucëantu 'ain. 'Icë cana
mitsu cain, 'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai quixun ca Nucën Papa
Diosan 'ë isia.
2 Quiáxa quicëbëtan ca sacerdotenën cushicaman 'apu,
Ananías, an a rapasu 'icë unicaman Pablo cuëtáshcanun
quixun cacëxa.

3 Caia ca Pablonën cacëxa:

—Unían, upí ca quixun mi sináncë 'aíshbi camina mix usama 'ain. Nucën Papa Diosainra ca 'ëmi 'amicësa usoquin mi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin uisa caramina 'ë oti 'ai isti cupíshi camina anu tsotan. ¿A bana quicësabi oquin 'ë ñucáxunmabi caramina 'ë mëënun quixun uni cain?

4 Caia oquin ca a rapasu 'icë unicaman Pablo cacëxa:

—¿Usaquin caramina Nucën Papa Diosnan 'icëbi min sacerdotenën cushicaman 'apu cain?

5 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, Moisénën cuënëo bana ca quia: “Min aintsicaman 'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'aínbi cana ax ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'icë quixun 'unánquinma usaquin can.

6 Usaquin catancëxun ca Pablonën anua timëcë 'apucama, a raírinëxa saduceo uni 'imainun raírinëx fariseo uni 'icë 'unáncëxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—'Ën aintsicama, 'ëx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bëchicë cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë 'ain ca 'ëmi manáncania.

7 Ësaía quia cuati acamaxbi cuëbicanantancëx ënananquin ca fariseo unicaman bëtsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bëtsi oquin sináncëxa.

8 Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'aíma 'icë —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë uni baísquiti 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icë —quixun sinania.

9 Usa 'aísha camáxbi cuëbícanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë, an niruquin munuma banaquin cacëxa:

—Nun iscëx ca ënë unix añu ñubi 'acëma 'icën. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicëxuan nu bana ñuixuncëxunbi ënë uni 'atimoi atununa Nucën Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

10 Usaría 'aisamairai cuëbicanáncëbë ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuëacëxa. Usai 'iquin ca comandantenën —unicama nëbëtsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icë xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacëxa. Cacëxun ca suntárucaman anua atux 'icënu buánxun atsínmiacëxa.

11 Usaquian 'oon ñantánbucëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesusan a rapasu niracëquin Pablo cacëxa:

—Masá nuituti bënëaxma ca 'it. Jerusalén ënuxunmi 'ë ñuiquin cacësaribi oquin camina Roma ëmanuxunribi 'ë ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ësënan

12 Usaquian Nucën 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama raírinëx timëax 'ësënani ësai canancëxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën.

13 Axa usai 'ësënancë unicama ax ca cuarenta unibëtan sënënma 'iacëxa.

14 A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëñun caniacëcë unicama ësaquin cacëxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia.

15 Usa 'ain camina 'apu raíribëtan paránquin mitsun ësaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë a upíira oquin 'unánuxun cananuna Pablo ñucátëcëntisa tanin. Nun nu ñucátëcënun camina pëcaracëbëtan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacësabi oquian comandantenën cacëxun aín suntárucaman bëia cananuna Pablo 'ati 'ain.

16 Usai 'ësënaniabi ca Pablonën chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabianxun ca suntárunën xubunu atsínxun Pablo ñuixuancëxa.

17 Ñuixuncëxun cuaquin cuënxun ca Pablonën capitán achúshi cacëxa:

—Ënë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.

18 Quixuan cacëxun bibianquin buánxun ca capitánën comandante cacëxa:

—Sipunua 'icë Pablo an ca cuënxun 'ë caxa, ënë tuá camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.

19 Cacëxun mëínbianquin 'uri buánxun ca comandantenën a tuá ñucáquin cacëxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?

20 Cacëxun ca cacëxa:

—Judíos unicaman ca Pablomi 'ësënanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi, atun isa aín ñu 'acë upí oquin istëcënun, judíos 'apucamanu Pablo buántëcënun cëmëquin mi camicatsi quixun.

21 Usaquian cacëxunbi camina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'ësënancë uni ax ca cuarenta unibëtan sënënma 'icën. Acaman ca 'anuxun unëxun Pablo cainia. Ësai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati

'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unëxun cainia.
22 Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën chirabacën tuá cacëxa:
—A ñuiquinmi 'ë cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

23 Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabë cuënxun comandantenën cacëxa:
—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun doscientos masíbun tuíncë suntárucama bëánquitancëxa imë naëx 'iisama pain 'aían Cesáreanu cuanun mëníocamiti 'ain.
24 'Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mëníoti 'ain, anúnmi unínma 'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.
25 Usaquin aín capitán rabë catancëxun ca comandantenën Felix buánminuxun ësaquin quirica cuënëocëxa:
26 "'Ëx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain?
27 Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun 'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian.
28 Añu cupí cara ami manancania quixun 'unántisa tanquin cana judíosnën 'apucamaxa timëcënu Pablo buan.
29 Buánxun ñucácëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'ima quixun 'ë caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma 'ianan a cupí sipuatibi 'aíma 'iaxa.
30 Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'ësënania ñuia cuaquin cana bënënquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'ësënania quixuan mi canun quixun minu xutin. Ënëishi cana mi cain".
31 Ësoquian cuënëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi oquin, suntárucaman bibianquin Pablo imë Antípatris cacë ëmanu buáncëxa.
32 Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantëcëancëxa.
33 Cuantamainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin ca a ñuiquin cuënëocë quirica Felix 'ináncëxa.
34 'Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëísquin ñucáquin cacëxa:
—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?

Cacëxun ca —'ëx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa.
35 Cacëxun ca Felixnën cacëxa:
—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.
Caxun ca Herodesnën xubunuxuan bërúanun quixun suntárucama cacëxa.

24

Felixnën ñucácëxuan Pablonën cá

1 Mëcën achúshi nëtë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë uni raíri 'imainunÉrtulo cacë uni, an banati 'unáinracë, acamax Cesárea ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manánux Felixnu riquiancëxa.
2 Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, caÉrtulonën Felix ësaquin cacëxa:
—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu upitax bucunun upí oquin bana mëníoin.
3 Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi ëmanuxun camabi nëtën, asábi ca quixun sinani, upitax bucuin.
4 Usa 'ain camina mix upí nuituñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmainun, nun cacëxun cuati 'ain.
5 Ënë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacë unicaman cushi a 'icën.
6 Usa 'ixuan judíosma uni anu atsínmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisësnëan cuënëo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan.
7 Bicëbi ca comandante Lisiasnën aín suntárubë cuanxun nu bicuaënxanxa.
8 Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati 'icë quiax quiixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucácëxa quia cuaquin camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca asérabi 'icë quixun 'unánti 'ain.
9 Usaquian Értulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Értulo quicësabi oi ca asérabi 'iaxa quixun cacëxa.
10 Ësaquian cacëxun cuatancëxun ca Felixnën Pablo axribia bananun quixun aín mëcënan sanánquin tanxuancëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:
—Minmi 'itsa baritian ënë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun cuacë 'icë cana racuëtima cuëënquin uisai carana 'ia quixun mi cain.
11 Usa 'ain camina asérabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucën

Papa Dios rabinux 'ëx Jerusalénu cuaënxancë ca mëcën rabë
'imainun rabë nëtësa 'icën.
12 Anu 'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
'imainun anu judíos unicama timëti xubucama 'imainun
ëmacamanuxunribi abë cuëbícananquin 'ën unicama
tsuáquirumia uinu 'icë unínbi iscëma 'icën.
13 'Imainun ca ënë unicamaxa quicë bana ënëx ca asérabi
'icë quixuan an mi cati uni 'aíma 'icën.
14 Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman
rabia, a cana 'ënribi rabin. Aín bana, Moisésnën cuënëo
'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni-
camanribi cuënëo, a banacamax ca asérabi 'icë quixun cana
'unan. Usa 'aish cana a banacama quicësabi oía uá aín Bëchicë
amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin, judíos uni-
cama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi.
15 Atúan sináncësaribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama
'imainun uni 'atimacamaxribi baísquiti 'icë quixun sinanin.
16 Usaquin sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima
'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana
camabi nëtën ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ain.
17 Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancëx
Jerusalénu utëcëan. Uquin cana nun aintsi ñuñumacama
'inánun quixuan uni raírinën 'ë bëmicë curíqui bëan.
Bëanan cana 'ën curíquiribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuxun 'inánuxun bëan.
18 Bëxun 'inánux cana judíos unicama 'icësaribiti nashi
mëníocan. Anun mëníocati nëtë sënëncëbë cana 'ën bëcë
curíquicama 'inani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu
cuan. Anua ca axa Asianuax ucë judíos unicaman 'ë mëraxa.
Axa 'ëbë tsuáquiruti 'itsa uni ca anu 'aíma 'iaxa.
19 Asianuax ucë unicama ax 'ëmi manántisa tani ca ënuxun
mi 'ë ñuiquin cai utsíanxa.
20 Usa 'ain ca atúxa ucëma 'ain, axa Tértulobë ucë ënë
unicaman mi cati 'icën, Jerusalénuxuan judíos 'apucaman 'ë
ñucácëbëtan cara uisa ñu 'acë 'ë isaxa quixun.
21 Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo
utëcëncëbë unicama baísquiti 'icë quixun 'ën sináncë 'ain cam-
ina 'ëmi manáncani quiax 'ëx quiixancë bana mi ñuixunti 'icën.
22 Usaía Pablo quia cuaquin ca Felixnën, Jesúsmi catamëti
ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nëtë
itsin mëníonuxun, Tërtulo 'imainun abë ucë unicama ësaquin
cacëxa:
—Comandante Lisias ax ucëbëtan cana Pablo ñuimi quicë
bana ënë mëníoti 'ain.
23 Catancëxun ca Felixnën aín capitán cacëxa:
—Chiquíti rabanan camina Pablo bërúanti 'ain. Bërúanquinbi
camina añu cara 'aisa tania a 'amianan axa abë nuibanancë

unicaman a istisa tania ismianan añu ñu cara cuëënia a 'axunun 'amiti 'ain.

24 Usa 'ain ca nëtë itsin Felix, judía xanua biá, Drusila cacë, abë utëcëancëxa. Uxun ca Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo camiacëxa.

25 Camicëx uxuan, Jesucristomi catamëtia uni, aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atëcëinsa tanquinbi tënëti banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acë cupía unin paë tanquin tëmërati bana ñuixuncëxun cuati ratúquin ca Felixnën Pablo cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. A 'ën 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mi camitëcënti 'ain.

26 Usaquin cacëxa cuan ca Felixnën —'ën chiquínun ca Pablonën 'ë curíqui 'inánti 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin camicëxa cuancëbë cuancëbë ca Pablobë 'itsai banacëxa.

27 Usaquin rabë baritia inúnmi 'apu 'aíshbi chiquíquin ca Felixnën judíos unicamabë upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi ëancëxa. Felix chiquícëbë ca bëtsi uni Porcio Festo cacë, ax 'apu 'iacëxa.

25

Festonën Pablo ñucá

1 Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bëbacëxa. Bëbax ca rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë Cesárea ëmanuax Jerusalénu cuancëxa.

2 Anua 'icë ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi manánquin Festo cacëxa,

3 ësaquin, —Nux cuëëncësabi oquin camina Pabloa Jerusalénu min unin bënun camiti 'ain. Bain aia 'acatsi quiax 'ësënanxun ca Pabloa bënun quixuan caminun quixun judíos unicaman Festo usaquin cacëxa.

4 Cacëxunbi ca Festonën cacëxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocë 'icën. 'Ëx cana 'itsama nëtëinshi ënuax anu cuanin.

5 Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ëbë Cesáreanu cuanti 'icën. Cuanxun ca a unían ñu 'atima 'acë 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icën.

6 Catancëx ca mëcën rabë nëtësa 'icëbë Festo Jerusalénuax Cesárea ëmanu cuancëxa. Coonx pëcaracëbë, anua uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun ca Pablo bëcánun quixun camiacëxa.

7 Camicëxuan bëcëbë ca Jerusalénuaxa ricuatsíncë judíos unicamax a nëbëtsiorati, ënë unin ca 'atima ñuira 'axa quiacëxa. Usaía quicancëbëbi ca Pablo ñuia, usai quicancë bana ax ca asérabi 'icë quiáxa ax quiti uni raíri 'aíma 'iacëxa.

8 Usa 'ain ca Pablonën amia manáncancëxun ësaquin Festo cacëxa:
—'Ën cana Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacëma 'ain. Usa 'aish cana 'ëxribi a bana quicësabi oi 'ian. 'Ianan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma uni atsínmicëma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icë 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uni cacëma 'ain.
9 Quia ca Festonën judíos unicamabë upí 'iisa tanquin Pablo cacëxa:
—¿Mi ñuia quicancë bana ënë 'ën anuxun mi mëíoxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?
10 Cacëxun ca Pablonën cacëxa:
—'Ëx románo uni 'icë ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën 'imicë an uníxa románo unimi manania cuacë uni ainshi 'ë ñuia uni quicë bana mëníoti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx románo 'aían 'ëmi uni manania minbi mëníoti 'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ëx 'uchacëma 'ain ca 'ën 'acë ñu a aín 'apucaman mëníoti 'aíma 'icën.
11 Axa quicësabi oquin nun 'ati bana quicësa oquin 'acëma 'icëa unin 'ë bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca uisa ñubi 'uchacëma 'icë atúxa 'ë ñui quicë bana asérabima 'ain, uinu 'icë unínbi atúan 'anun judios unicama 'ë 'inántima 'icën. Usa 'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnënbia uisa cupí cara uni 'ëmi manania quixun isti cuëënin.
12 Usaquian cacëxun ca an a 'aquincë unicamabë banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:
—Césarnënbi uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuëëncë cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

13 'Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea ëmanu Festo isi cuancëxa.
14 Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:
—Ënu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ëbiancë uni achúshi 'icën.
15 Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushicamabëtan judíos caniacëcëcaman a ñui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun.
16 Cacëxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icë quixun caima, axa ami manáncë unicaman abë banaquin a uni añu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain.
17 Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax ënu uóncë nëtë pëcaracëbëtan, anua an uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun Pablo bëcanun quixun camian.

18 Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablonën 'axa quixun
sinan. Sinánquin camicëxuan Pablo bëánbi ca 'ën sináncësa oi
axa ami manáncë unicamax quicëma 'icën.
19 Quimabi ca ësai cuni quiaxa, nuxnu usai 'iti bana
quicësabi oi 'ima 'ianan ca Pablonën, uni achúshi Jesús cacë,
ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuia quiax.
20 Usa 'ain cana uisa carana ënë uni oti 'ai quixun
sinántancëxun, ¿mi ñuia quicancë bana ënë anuxun mi
mëníoxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun Pablo
ñucan.
21 Ñucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni
manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë
quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nëtë sënëntamainuan
sipunubi 'inun quixun can.
22 Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:
—'Ënribi cana a unían bana ñuia cuaisa tanin.
Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:
—Iméishibi camina axa quia cuati 'ain.
23 Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama
'imainun a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun
Agripa aín ñun curánanën mëníocacuatsini uacëxa. Ucëbëtan ca
Festonën Pablo bënun quixun aín suntárucama cacëxa.
24 Cacëxuan Pablo bëcëbëtan ca Festonën axa ucëcama ësaquin
cacëxa:
—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë timécë unicama
cain, ënu ca a uni ñuia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun
Cesáreanuaxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca ba-
mati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën.
25 'Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën.
Usa 'aínbi cana axbi, César Augustonënbi ca 'ëmia uni manáncë
bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë
cacë cupí Césarnu xuti sinan.
26 Sináncëxbi ca a ñuiquin, usai ca ënë uni 'iaxa quixun cati
bana 'aíma íaxa. Usa 'ain cana mitsúnmi ñucánuan a bënun
quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain.
'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara
'axa quixun. Ñucácëxa quia cuaxun cana añu cara 'axa quixun
caquin nun 'apuira César quirica buánmiti 'ain.
27 Añu ñu 'aisama cara 'axa quixun ñuixunxunmashi cana
Césarnu sipuacë uni xutima 'ain. Xuáxbi cana nuituñuma 'ixun
añu ñu 'acëma 'icëbi a uni xucësa 'iti 'ain.

26

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

1 Festonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:
—Mixribi camina banati 'ain.

Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín mëcënan sanani ësai Pablo quiacëxa:

2 —Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai carana 'ia quixun mi cai cana cuëënin.

3 Min camina judíos unicamaxa usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina añu ñu ñui cara quia quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma cuati 'ain.

4 Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'ën nëtënuax cania quixun 'unánan uisai carana Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unánxa.

5 Usa 'ain ca atun 'unáncë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icësamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'ain.

6 An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti 'icë quicë banax ca asérabi 'icë quixun cana 'ën sinanin. Usaquin 'ën sináncë cupí ca ënë unicamax 'ë ñui 'ëmi manánxa.

7 Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca mëcën rabë 'imainun rabë 'iacëxa. Aín bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti nëtë cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nëtë ca uti 'icë quixun sinánquin ca nëtënbi imëbi ami sinánquin Nucën Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribiti 'ëx 'icë cupí ca ënë unicamax 'ëmi manania.

8 Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama baísquimiti 'icë quixun sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamëcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi o

9 Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa:

—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamëcë unicama bëtsi bëtsi oti isa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun.

10 Usaquin sinánquin cana Jerusalénuxun a unicama bëtsi bëtsi oquin tëmëramianan, sacerdotenën cushicaman 'ë cacësabi oquin axa Jesúsmi catamëcë uni 'aisamaira sipuacën. Sipuaia unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun sináncën.

11 'Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ënía, ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama timëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acën. Usonan cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi menu 'icë ëmacamanuribi cuanquin, anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamëacëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

12 Catancëxun ca ësaquinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco
ëmanuxunribi usaribi oquin 'anux cana sacerdotenën cushica-
man usoquin 'anun quixun 'ë 'axuncë quirica buani cuancën.
13 Cuanquin cana bari xamárucëbë naínuax pëqui, barían
pëcacësamaira oi ichuquin nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë
unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën.
14 Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacën. Nipacëxun
cana hebreo banan ësai quia cuacën: "Saulo, Saulo, ¿uisoti
caramina 'ë bëtsi bëtsi oin? Ami tatíqui chacati nishquin
i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi
'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina mixbi
'atimóracatin".
15 Ësai quia cana cacën: "¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios
sapi camina 'ain". Cacëxun ca 'ë cacëxa: "'Ëx cana Jesús, ami
bëtsi bëtsi ocë, a 'ain.
16 Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími 'ë iscë
ñuianan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun
cana mi cain.
17 Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama
'imainun judíosmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana
unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain.
18 Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani
bëánquibucënu nicësa 'aíshbi sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun
cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën 'ibuacë
'aíshbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi
catamëcë 'aísha aín 'uchacama tërëncë 'inun cana atunu
mi xutin. Usa 'ain ca an mëníosabi oi atux aín unicamabë
Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën".

Jesusan cacësabi oía Pablo 'iá

19 Pablonën ca ësaquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana
mi cain, usaquian Jesusan naínuxun 'ë cacëxun cana aín bana
parëquinma an cacësabi oquin 'acën.
20 'Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama
ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea
menu 'icë ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana
judíosma unicamaribi ñuixunquin ësaquin can: 'Atimaquin
sináncë 'aíshbi sinanati camina Nucën Papa Diosnan 'iti
'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma ax
cuëëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan
camabi unin 'unánun.
21 Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aisa
tanxa.
22 Atúan 'ë 'aisa taniábia Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë
'acëma 'ixun cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun

cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën.

23 A banax ca ësai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain ca usaribiti camabi uni bama 'aíshbi Cristo utëcëncëbë baísquiti 'icën. Usai baísquia 'ixun ca Jesusan judíos unicamaishima judíosma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

24 Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa:

—Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.

25 Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:

—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma uníxa quicësama 'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën.

26 'Apu Agripa ënën ca 'ëx a ñui quicë ñucama ënë upí oquin 'unánxa. Unían isnunma ñu 'acëma 'ixun cana 'ën, an ca asérabi 'ën ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain cana racuëquinma ënë ñucama a ñuixunin.

27 Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banax cara asérabi 'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérabi ca a bana 'icë quixun camina sinanin.

28 Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bënënquinshi camina 'ë Cristonën uni 'imitisa tanin.

29 Quia ca Pablonën cacëxa:

—Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacë unicamaxribia, 'ëx 'icësaribiti, bënëtishi Cristonën uni 'iti cuëënin. Bënëtishi 'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuëënin. Mix 'ëx 'icësaribiti Cristonan 'aíshmi, 'ëx 'icësaribiti manë risin tëcërëcacëma 'iti, cana cuëënin.

30 Usaquian Pablonën cacëx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abëa anu tsócëcama ax niruacëxa.

31 Niruquiani 'uri cuanx ca canani quiacëxa:

—Ënë unían 'acë ñu 'atima ca 'aíma 'icën. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acë ñu 'aíma 'icën.

32 Usai quiquin ca Agripanën Festo cacëxa:

—Chiquíntisa 'aíshbi ca ënë unix Romanu 'icë 'apu, Césarnëinsa ënë ñu mëníoxunun anu cuancatsi quiaxa.

27

Roma ëmanua Pablo cuan

1 Usaquin anua César 'icë Italia menu nu xuti sinántancëxun ca Agripabëtan Festonën, Pablocëñuan sipuacë uni raíriribi, an

buánun quixun Julio cacë capitán a cacëxa. Julio ax ca Augusto
cacë suntárucama achúshi 'iacëxa.
2 Usa 'ain cananuna parúnpapa cuëbí cuanx, Adramitio
ëmanuaxa ucë manë nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iru-
acën. Nubë ca Macedonia menu 'icë ëma Tesalónica, anua 'icë
uni Aristarco, axribi cuancëxa.
3 Usaquiani coonx cananuna Sidón cacë ëmanu bëbacën.
Anu bëbaxun ca abë upí 'ixun Julionën Pablo a ëmanua 'icë
axa abë nuibanancë unicama isanan abë bananan, atun
xubunuxun pitánun quixun cacëxa.
4 Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu
cuancë amiax uquin bëcacëx, caxutanma nu buania quiax, nu
mëmiua 'icë Chipre nasí inubiani amotan cuancën.
5 Cuanx cananuna Cilicia me ratábianxun Panfilia meribi
ratábianx Licia menua 'icë ëma Mira cacë anu bëbacën.
6 Mira ëmanuxun ca a capitanën Alejandría ëmanuax ucë
manë nunti isacëxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín
'ibubëtan mëníocëxa.
7 Mëníocëbë cuanx 'itsa nëtë munu cuanquin cananuna
Gnido cacë ëma isacën. Isbiani cuaniabia anúnu cuancë
amiax uquin nëtëquinma suñun bëcacëx cananuna Salmón
ëma inubiani Creta cacë nasí a rapasu cuancën.
8 Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bëcacëx cuëtsinan
munu cuanx, Buenos Puertos cacë ëma, Lasea cacë ëma cha
'urama 'icë, anu bëbacën.
9 Anu bëbaquiani cuancëbëa, mita rënimëbúcëbë ca
parúnpapan cuanti 'aisama 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën
axa nubë cuancë unicama ësaquin cacëxa:
10 —'Ën sináncëx ca usabi cuanti 'aisama 'icën. Usabi cuani
cananuna nunti 'imainun ñucama nëtëmianan nuxribi cëñúti
'ain.
11 Cacëxbi ca an manë nunti niquincë unicaman cushi
'imainun nunti 'ibúxribi anu 'uran 'iisama tanmainun
Julionëxribi Pablonën bana cuaisama tani cuancatsi quiax
bënëacëxa.
12 Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuëënquinma, unicama aín
patsanën ësaquin sináncëxa:
—Ënuax cuanx caranuna Fenice ëma, Creta nasí aúa bari
cuabúcë, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun
cananuna tanti 'ain.

Parúnpapa tucánquia

13 Usaquin sináncëbëbia aín tsipúmiax suñu munuishi
bëquicëbëtan ca an manë nunti niquincë unicaman —
cananuna cuanti 'ai —quixun sináncëxa. Sinánbianquin ca
Creta nasí cuëtsinan nu buáncëxa.
14 Cuancëbëbi ca suñúan matámiax bëquiacëxa.
15 Usai 'iquian cuainsama oquin manë nunti tuíncëbëtan
cananuna anbia nu buántanun quixun sináncën.

16 Suñúan bëquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma,
Cauda cacë, a rapasu cuani ami catamëacën. Ami catamëquin
cananuna nunti chamaratsu bëchunan buaniabi anun
tëcërëcacë itsi a biquin anun bëacën.
17 Bëxun cananuna manë nunti chanu 'aruacën. 'Aru-
tancëxun ca an manë nunti niquincë unicaman manë nunti
cushioquin aín amo camabi runucaxun nëacëxa. Nëatancëxun
ca sináncëxa, Sirte cacë masi 'urama sapi cananuna 'ai
quixun. Uinu 'icë unin cara a masi amatia, ax ca anu
pëánquiax ëchiquitima 'icë quixun sinani ca anu cuainsama
tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amiquisama tanquin, chupa ami
suñu bëquicë, an nunti niquincë unin buánpacëxa. Buánpaquin
ca suñúinshia nu buántanun quixun sináncëxa.
18 Usaquiani coónbia suñúan nëtĕcëbëtanma ca an manë
nunti niquincë unicaman ñu buáncëcama raíri parúnpapa
nëbĕtsi puacëxa.
19 Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama
parúnpapa nëbĕtsi puacën.
20 Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nëtën bari isíma,
'isparibi isíma, 'ianan suñúanën parúnpapa bëchúancë, ashi
isquin —ënuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncën.
21 Usa 'ain 'itsa nëtën picëma 'ain ca Pablonën atu
nëbĕtsinuax niruquin unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oi Buenos Puertosnubi bërúax cana-
nuna asábi 'ianan nun ñucama pucëma 'itsían.
22 'Aínbi camina masá nuitutima chuámashi 'icanti 'ain.
Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, manë nuntíxëshi ca
nanĕti 'icën.
23 Ënë imĕ cana ainan 'ixun 'ën a rabicë, Nucën Papa Diosan
xucĕxa ucë ángel isan.
24 Iscëxun ca 'ë caxa: Pablo, camina racuĕtima 'ain. Mi
cupí ca micëñun axa mibë manë nuntinu 'icë unicamaribi
bacamiquiti 'icëbi Nucën Papa Diosan iĕmiti 'icën. Iĕmicëx
cuanx camina Romanu 'icë 'apu, Césarnu bëbati 'ain.
25 Angelnën 'ë cacë sinani camina chuámarua 'icanti 'ain.
'Ën cana 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx ca ángelnën 'ë
cacësabi oi 'iti 'icën.
26 Usa 'aínbi ca manë nuntíxëshi nasínu 'irui anu ránquiti
'icën.
27 Usa 'ain cananuna rabĕ semana 'icëbë suñúanëan amo
amo oquin buáncëx, parúnpapa Adria cacë, anu 'iacën.
Anuxun ca imĕ naëx an nunti niquincë unicaman —sapi
cananuna menu bëbai —quixun sináncëxa.
28 Sinánxun ca parúnpapa nëmin tanquin —ca treinta y seis
metros 'icë —quixun isacëxa. Isax 'uri cuanxun tantëcënquin
ca —ca veintisiete metros 'icë —quixun isacëxa.

29 Isax ca maparami 'ia manë nunti tuquiti sinani
racuëquin aín tsipúnuxun rabë 'imainun rabë manë cha, tësë
itsin tëcërëcaxun, manë nunti anubi bëspúnun nipácëxa. Imë
naëx nipátancëxun ca pëcaranun quiax bënëquin caíancëxa.
30 Caínquin ca an nunti niquincë unicaman manë nunti
rëbunuxun tësë itsin tëcërëcaxun manë nipácësa 'itánun,
nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanpácatsi quixun
sináncëxa.
31 Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonën Capitán
Juliocëñun aín suntárucama cacëxa:

—Ënë unicama manë nuntinu bërúcëbëma camina mitsux
bacamiquiti 'ain.

32 Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma
tëcërëcacë itsicama tëaxun, bacan buántanun nipácëxa.
33 Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain Pablonën camaxunbia
pinun quixun ësaquin cacëxa:

—Rabë semana camina ñu pima 'ianan 'uxcëma 'ain.

34 Uinu 'icë uníxbi ca nëtëtima 'icën. Camina usabi 'inuxun
'acanin. Usa 'ain camina min nami cushinuxun piti 'ain.
35 Usaquin caquin ca Pablonën pán bixun, acaman ismain-
unbi —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaxun
piacëxa.
36 Usaquin caquian piia isquin ca masá nuitucë a nëtëquin
camaxunbi piacëxa.
37 Manë nuntinua 'icë unicamax cananuna doscientos se-
tenta y seis uni 'iacën.
38 Acaman ca uiti cara piisa tania pitancëxun, manë nuntia
xanúntanun trigo sacocama parúnpapanu puacëxa.

Manë nunti nanëa

39 Usa 'ain ca pëcaracëbëtan me isquinbi uinu cara quixun
an nunti niquincë unicaman 'unánma 'icën. 'Unánquinmabi
ca parúnpapa tsintúncënua masi isquin anu manë nunti 'aruti
sináncëxa.
40 Sinánxun ca anun tëcërëcacë itsi tëaquin manëa nipácë a
parúnpapanubi ëancëxa. Ëanan ca anun puntëbianquin buánti
manë nunti tsipúnua 'icë inti, a anun tëcërëcacë itsicama
tubuacëxa. Tubutancëxun ca manë nunti rëbunu nitsíncë
iimi, ami 'iquian suñun manë nunti buánun quixun chupa
buánruacëxa.
41 Chupa buánrucëbë bëqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca
suñun baca xobucë rabë nëbëtsia 'icë masinu ráncaisama
oquin manë nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain ami
'i cushi xuquiquin bacan manë nunti tsipun tucapacëxa.
42 Tucapacëbëtan ca sipuacë unicama mëñuquianx abáti ra-
banan suntárucaman 'acatsi quiacëxa.

43 'Acatsi quiabi ca aín capitán Julionën Pabloribima 'aia
quixun sinánquin, sipuacë unicama 'axunma 'anun quixun
aín suntárucama cacëxa. Canan ca an mëñuti 'unáncëcamax
paían mëñuquianx 'irumainuan,
44 an mëñuti 'unáncëma unicamaxribi manë nunti panatan
mëñuquianx caman 'irutanun quixun cacëxa. Capitán
Julionën cacësabi oi mëñuquiani cuanx ca camáxbi caman
'irui cëñúruacëxa.

28

Malta cacë nasínua Pablo 'iá

1 Usai camáxbi bacamiquibi iëxun cananuna —Malta cacë
nasí ca ënëx 'icë —quixun a isacën.
2 A nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin, 'uí 'imainun
matsi 'ain, ami nux sënamënun quixun tsi tícaquin
ërënruacëxa.
3 Ërënrucëbëtan ca Pablonën mëchan xanúncë bixun, tsi
rëquirucënu niacëxa. Nicëbë tsian xarocëxun tanbëtsini uquin
ca Pablo runun mëcháncëxa.
4 Usoia isi ca a nasínu 'icë unicamax ratuti ësai canancëxa:
—Ënë unix ca asérabi an uni 'acë uni 'icën. Bacamiquibi
iëaxbi ca aín 'ucha cupí bamati 'icën.
5 Canancëbëtanbi ca Pablonën runu mëtúasquiquin tsinu ni-
acëxa. Usoíbi ca Pablo uisaíbi 'iama 'icën.
6 Usai 'ia isquin ca aín mëcën ca uáti 'icë quixun anu 'icë
unicaman sináncëxa. Sinánan ca —ca bamati 'icë —quixun
sináncëxa. Sinánxun 'uran caíncëxbia uatima 'ianan bama-
iama oi ca bëtsi oquin sinani —ënë unix ca dios achúshi 'icë
—quiacëxa.
7 Anunu 'icë a 'urama ca a nasínu 'icë Publio cacë uni aín
tucuricu aín me 'iacëxa. Usa 'ain ca a unin bitancëxun aín
xubunu 'inun quixun nu cacëxa. Cacëx anu rabë 'imainun
achúshi nëtën abë 'ia ca pimianan nu 'aquiancëxa.
8 Nux anu 'ain ca Publionën papa 'insinan 'ianan chixu-
tanribi 'i, racácë 'iacëxa. Usa 'icëa ñuia cuati ca Pablo a isi
cuancëxa. Cuanxun ca Nucën Papa Diosbë banatancëxun aín
mëcënan ramëquin pëxcüacëxa.
9 Usocëbëa anu aia ca Pablonën a nasínua 'icë uni
ñucëcamaribi pëxcüacëxa.
10 Usocëbëtan ca a nasínu 'icë unicaman numi sinánquin nu
'aquiancëxa. 'Aquianan ca nuxnu cuancëbëtan, manë nuntinu
nun pibianti ñucamaribi nu 'aruxuancëxa.

Pablo Romanu bëba

11 Usa 'ain cananuna rabë 'imainun achúshi 'uxën Malta
nasínu 'iacën. 'Itancëx cananuna anuxun mita inúmia aín 'ibu
anu 'ain, Alejandríanuxuan bëcë manë nunti anun cuanux
anu 'iruacën. A manë nuntin rëbunu ca uni rabëtan bëmánan

tanxun 'acë i 'iacëxa, ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anëcë
'iacëxa.
12 Malta nasínuax a nuntinu 'iruquiani cuanx cananuna
Siracusa cacë ëmanu bëbacën. Bëbax cananuna anu rabë̆
'imainun achúshi nëtën 'iacën.
13 'Itancëx cuanquin me ratábiani, parúnpapa cuëbíushi
cuanx cananuna Regio cacë ëmanu bëbacën. Bëbonx suñúan
caxucüax uquin nu bëcacëx cuanx cananuna rabë̆ nëtë 'icëbë
Puteoli cacë ëmanu bëbacën.
14 Bëbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomi catamëcë
uni raíri mëracën. Mëracëxuan abë 'inun cacëx cananuna anu
achúshi semana 'iacën. Achúshi semana 'itancëx cananuna
Roma ëmanu bain cuancën.
15 Usa 'ain ca nuxnu cuania cuabëtsini axa Jesucristomi
catamëcë uni raíri Romanuax ricuatsini Apio Foro cacë
ëmanuax nubë mëranani uacëxa. 'Imainun ca raírinëxribi
Tres Tabernas cacë ëmanuax nubë mëranancëxa. Acamabënu
mëranancëbëtan ca Pablonën Nucën Papa Dios —asábi ca —
caquin upí oquin sináncëxa.
16 Usari 'i cananuna Roma ëmanu bëbacën. Bëbacëbëtan ca
capitán Julionën an bëcë sipuacë unicama a guardianën cushi
'ináncëxa. 'Ináman ca Pablo bëtsi xubunua 'inun canan an
bërúanun quixun suntáru achúshi cacëxa.

Romanuxuan Pablonën bana ñuixuan

17 Romanu bëbax, rabë̆ 'imainun achúshi nëtë 'itancëxun
ca Pablonën judíos uni aín cushicamaxa a isi unun quixun
camiacëxa. Camicëx aía timëtia ca Pablonën cacëxa:
—'Ën aintsicama, cana mitsu cain, 'ën cana judíos unicama
uisa ocëma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocëcama 'iásabi 'ian.
Usai 'iabi ca Jerusalénuxun judíos unicaman an sipuanun
quixun romános unicama 'ë 'ináxa.
18 'Ináncëxun 'ë ñucáxun ca 'unánxa, 'ën ñu 'acë 'aíma 'ain ca a
cupía 'ë 'ati 'aíma 'icë quixun. Usa 'ain ca 'ë chiquíntisa tanxa.
19 Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'ëa chiquínxunma
'anun caxa. Usaquian caia cana 'apucama can, Romanu
'icë 'apu, Césarnën ca 'ëmia manáncë banacama mëníoti 'icë
quixun. 'Ëmia atux manáncë banacama a ñuixunibi cana
Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain.
20 Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubë banatisa tan-
quin, 'ëmi isi unun quixun mitsu camian. Judíos unicaman
sináncësaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë —
quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë cupí cana manë risi ënën
tëcërëcacë 'ain.
21 Usaía quia ca anua 'icë judíos unicaman Pablo cacëxa:
—Nun cananuna Judea menuxuan bëmicë quirica mi
ñuiquian 'acë achúshiratsubi bicëma 'ain. 'Imainun ca anuax
ucë judíos unicamax mi ñuiquin, min isamina ñu 'atima 'ai
quixun nu cacëma 'icën.

22 Cananuna 'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncë
unicama ami nishquin unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a
uisaira cara a ñucama 'icë quixun ñuia cuaisa tanin.
23 Usa 'ain ca a nëtëan Pablonën bana ñuia cuacatsia
quicë a nëtën 'aisamaira uni anua Pablo 'icënu uacëxa.
Aía timëtia ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi
bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucën
Papa Diosnan 'iti 'icë quixun canan —Moisés 'imainun an
Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribia,
axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacëxa —quixun
ñuixuancëxa.
24 Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asérabi
'icë —quixun cuamainun ca raírinën —a banax ca asérabima
'icë —quixun cuaisama tancëxa.
25 Usai 'i ca raírinëxa —asábi ca —quimainun uni raírinëxribi
—usama ca —quicëbëtan, camaxunbi bëtsi bëtsi oquin
sinánceëxa. Usaía 'ia ca Pablonën ësaquin cacëxa:
—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan
Isaíasnën nucën raracama cá banax ca asérabi 'icën. A banax
ca ësai quia:
26 Camina anu cuanxun atúan cuanun ësaquin judíos unicama
cati 'ain: Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi cam-
ina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërun
'ën 'aia isíbi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima
'ain.
27 Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman
atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama
tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi
'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun
iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.
28 Camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu ñuixuncë bana, Jesucristomi
catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiax quicë, a
bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux
a bana quicësabi oi 'iti 'icën.
29 Usaquian Pablonën cacëx ca judíos unicamax Pablonëan
ñuicë banacama a ñui qui atúxbi cuëbicananquiani atun xubunu
cuancëxa.
30 Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi
anu rabë baritia 'iacëxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucë unicama
nuibaquin biacëxa.
31 Biquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë
quixun ñuixuanan uisai cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti
'iti 'icë quixun ñuixuancëxa, uinu 'icë unínbia ubíocëma 'ixun.

PABLONËAN ROMANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica buánmia

1 'Ëx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana
uni ñuixuncë. Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucën
Papa Diosanbi ca Jesucristomi catamëquin ainan 'inux iënun
unicama aín bana ñuixunun 'ë caísacëxa.
2 Nucën Papa Diosan ca ainan 'inux iëti bana an
sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë unicama bëráma
cuënëomiacëxa.
3 A cuënëomia banax ca aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo ñui
quicë 'icën. Aín 'unan papa ax ca Davidnën rëbúnqui 'iacëxa.
4 Usa 'icëbi ca bamatancëx baísquicë cupía, Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin 'unánti 'icën,
Nucën 'Ibu Jesucristo ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan
asaribi upí 'aish cushiira 'icë quixun.
5 Jesucristo cupí ca Nucën Papa Diosan nuibaquin nun nu
uni aín bana ñuixunun mëníocëxa, camabi menua an Nucën
'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'acë unicama
'inun.
6 Mitsúxribi camina Nucën Papa Diosan Jesucristonan 'inun
caíscë 'ain.
7 Ënë quirica cana cuënëoxunin, Roma ëmanuaxmi Nucën
Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun caíscë 'aish ax cuëëncësabi
oi 'icë, micamaishi. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu
Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua bucucanti
cana cuëënin.

Romanu cuantia Pablonën sinan

8 Ësoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asérabi Jesu-
cristomi catamëti quixun camabi menu 'icë unicaman chan-
ioia cuaquin, cana 'ëxribi Jesucristonan 'ixun Nucën Papa Dios
—asábi ca —quixun caquin a rabin.
9 'Ën cana Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
chiquíshquinma aín Bëchicë ñuiquin unicama bana ñuixunin.
An ca 'unania, 'ën cana abë banaquin nëtë camabi mitsu
ñucáxunin.
10 Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bëráma cuainsa taníbi
cuancëma cupí, bërí mitsu isi cuanuan 'ë 'aquinun.
11 Mitsúxmi asérabiira Jesucristomi cushicë 'inun 'aquin-
uxun cana mitsu isi cuainsa tanin.

12 'Ëx Jesucristomi cushicë 'ixun 'aquincëxmi mitsúxribi ami
cushicë 'ain mitsubë cushionani cuëënmiananux cana mitsu isi
cuainsa tanin.
13 'Ën xucëantu, cuainsa taníbi cana cuancëma 'ain. 'Itsai
cana mitsu isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuëënin.
Mitsúxmi Jesucristomi catamënun, bëtsi menu 'icë unicama
'aquincësaribi oquin mitsu 'aquini cuainsa cana tan.
14 Raëcë 'imainun raëcëma unicama, 'imainun an quirica
'unáncë 'imainun an quirica 'unáncëma unicama, a unica-
manbi Jesucristo ñui quicë bana 'unánun cana an cacësabi
oquin 'ën aín bana ñuixunin.
15 Usa 'aish cana 'ëx, Roma ëmanu 'icë mitsuribi anun Je-
sucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinsa
tanin.

Uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quicë bana 'icë quixun Pablonën ñuia

16 'Ëx cana ënë bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a
bana quicësabi oi Jesucristomi catamëcë uni a ca Nucën Papa
Diosan aín cushínbi ainan 'inun iëmia. Judíos unicama pain
ñuixuntancëxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunin.
17 A bana 'unáncë 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin
cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëmia quixun. Nun
'ucha tërënun Jesucristomi catamëtiashi ca ainan 'inun nu
iëmia. Usai ami catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa
Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quiax ca aín bana cuënëo
ësai quia: “Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia, ax
ca asérabi ami catamëti tsóti 'icën”.

Unicaman Nucën Papa Dios 'unánma bana

18 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca an aín bana
quicësabi oquin 'aisama tancë 'ixun bëtsi uniribi ami sinánxma
'inun quixun paráncë unicama, a uisa cara oti 'icë usoquin
castícanti 'icë quixun.
19 Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara
Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sinanima.
20 Isquinmabi ca unin Nucën Papa Dios 'unánti 'icën, an
unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio cupí,
unin Nucën Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánan
ax ca nëtëtimoi usabi cushiira 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi
ami sináncëma 'icën. Usa 'aish ca, 'unáncëma 'aish cana ami
sináncëma 'ain, a unicamax quitima 'icën.
21 A unicaman, ui cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unánquinbi ca a sinánquin, —mix camina Nucën Papa Dios
'ai —quixun caiman. Nucën Papa Diosan ñu 'axuncëxunbi ca
a unicaman —camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icë —quixun
rabiquin cacëma 'icën. Caquinma atun sináncësa oquinshi

'acë ñuishi 'acë 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma unisa 'icanxa.
22 —'Ëx cana sinánñu 'ai —quicë 'aíshbi ca sinánñumasa 'icën.
23 Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoi tsócë, a rabiquinma ami manúanan axa bamati 'aínbi uni iscësa oquin ñu unionan ñuina pëchiñu 'imainun axa men niríсë ñuina, axa men nicë ñuina, acama iscësa oquin —ax ca nun dios 'icë —quiquin a rabinuxun unioia.
24 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti ëanan a unicaman aín cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'anun ëanxa. Usaquian Nucën Papa Diosan ëncëxun ca atúnbi a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa.
25 Usa ñu 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaquinma, unin cëmëquin ñuicë banaishi sinánxa. Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiaxa. Nucën Papa Dios ax ca xënibua 'aínbi aira unin rabicë 'iti 'icën.
26 Atúxa usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atúan cuëëncësabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun ëanxa. Xanúxribi ca bënëñu 'iisama tani bëbúxmabi bëtsi xanubë 'ia.
27 Usaribiti ca nucë bënë uníxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi bëtsi unibë ñunshini 'ia. Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucë bënë unin 'acësa oquin sinaníma axbi 'uchai Nucën Papa Diosmi sinántisama tania.
28 Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucën Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun ëanxa.
29 Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icë acama 'aia, bëtsi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan, xanúxmabi bëtsi unibë 'ianan, bëtsi uni 'icësamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'Ianan ca uni 'aisa tanan, bëtsibë cuëbicanánan, uni itsi parán an, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania.
30 Usai 'i ca uni itsi ñui cëmëanan ami sinanima Nucën Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni itsi —'aisama ca —quixun ñuianan ca abi rabiacati cërúanan raíri unimi nëtëtima 'ësënanan aín tita aín papan bana cuaisama tania.
31 Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicësabi oquin ñu 'acëma 'ianan uni itsi nuibacëma 'ianan abë nishananxbi uni itsibë mëníonainsama tanan 'aquinsa 'icëbi uni 'aquinima.
32 Atun ca 'unania, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca usa unicama ainanma 'aish xënibua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. Usaía Nucën Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuëënia.

2

Unin sinán cama Nucën Papa Diosan 'unáncë

1 Mitsúnmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinën 'unánti
'icën, mitsun camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icë quixun 'unanin.
Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma cana 'a
—quitima 'ain.
2 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uni aín 'ucha
cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin
an mëníosabi oquin 'aia quixun.
3 ¿Bëtsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quiax manánquinbi
minribi usaribi oquin ñu 'acëbi ca Nucën Papa Diosan a unishi
'uchonan mi 'uchotima 'icë quixun caramina sinanin? Usama
ca.
4 Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi nuibaíranan,
mi 'atima ñu 'acë 'icëbi 'atimoquinma mix sinanati ami
sinánun cainia. ¿Axa usa 'aínbi caramina min 'atima ñu 'acë
ëni ami sinántisama tanin?
5 Usa 'aínbi camina min sinan 'aisama 'aish sinanaisama
tan. Usai 'iquin camina ënquinma camabi nëtën 'atima ñuishi
sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucën Papa
Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícanti, a nëtën
'aisamaira oquin castícancë 'inuxun 'ain.
6 A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisaquin cara
oti 'icë quixun isti 'icën, atun ñu 'acësabi oquin.
7 Axa —Nucën Papa Diosan ca 'ë upí isquin abë nëtëtimoi
tsónun 'imiti 'icë —qui cuëëncë uni, an ca ënquinma Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acë uni a ca Nucën
Papa Diosan xënibua 'aínbi abë 'inun 'imia.
8 Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan
aín bana quicësabi oquin 'aisama tanquin, atux cuëëncësa
oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucën Papa Diosan ami
nishquin castícanti 'icën.
9 An castícancë 'aish ca an ñu 'aisama 'acë unicama aín
'ucha cupí, Nucën Papa Diosbë xënibua 'aínbi 'íma 'aisamairai
tëmërati 'icën. Judíos unibunëxëshia tëmërati 'aínbi ca judíosma
unibunëxribi aín 'ucha cupí tëmërati 'icën.
10 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an ainan 'ixun ax
cuëëncësabi oquin 'acë unicama a uisa ñu cara 'icëbëbi
bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nëtënu 'inun 'imiti
'icën. Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin
'imiti 'icën.
11 An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.
12 An Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo, a
'unáncëma 'ixun ñu 'atima 'acë unicamax ca atun 'ucha cupíbi
ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. 'Imainun ca
an Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinbi a
bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'acë unicama atux
ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucën Papa Diosan
'uchocë 'iti 'icën.

13 Aín bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni
a ca Nucën Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana
'unánquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a cuni Nucën Papa
Diosan upí 'icë isia.
14 Usa 'ain ca judíosma unin Nucën Papa Diosan bana
Moisésnën cuënëo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana
quicësabi oquin 'acë 'ixun, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë, uisa
ñu 'ati cara upí 'icë quixun 'unania.
15-16 Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icën, a
unicaman ca asérabi aín nuitu mëu 'unania, uisa ñu 'ati cara
asábi 'icë 'unánan uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun. Anúan
Nucën Papa Diosan camabi uni isti nëtën ca a unicaman aín
nuitu mëúbi 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan cara 'ë upí isti
'icë, cara 'ë upíma isti 'icë quixun. A nëtën ca Nucën Papa
Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu
cara unëxun aín nuitu mëúbi sinánxa, a camabi 'unánquin,
uisa cara oti 'icë usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icën, 'ën
unicama ñuixuncësabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acëma ñuicë bana

17 Usa 'aínbi camina —'ëx cana judío uni 'ai —quianan —usaía
judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish
cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quianan —judíosma uni-
camama, nuishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísacëxa
—quixun sinani rabiacatin.
18 Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun camina uisa oquin
unin ñu 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánan
a banaxa quicësabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun
'unanin.
19 Usa 'aish camina, 'ën cana an Nucën Papa Diosan bana
'unáncëma unicama bëxuñusa 'aísha bëanquibucënu nicësa 'icëbi
a bana 'unánmiti 'ai quin.
20 Moisésnën cuënëo bana ca uisai cara judíos uni 'iti 'icë
quiax asérabi quia. A bana 'unani camina quin, 'ën cana an
ënë ñucama 'unáncëma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti
'ain.
21 ¿Mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi
'unánmicë 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicësabi oquin
'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni itsin ñu mëcamatima 'icë quixun
caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mëcamatin?
22 ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubë uni 'itima
'icë quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi
uni itsin xanubë 'in? ¿Diosma 'icëbi ax isa dios 'icë quixun
unin cacë, a rabiti ca 'aisama 'icë quixunbi caramina uisa
cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsíntancëxun anu 'icë ñu
mëcamatin?

23 Mitsux —'ën Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'ixunbi a
bana quicësabi oquin 'acëma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin
sinánti 'icën, —Nucën Papa Diosan unix usai 'icë 'ain cana aín
uni 'iisama tani —quixun.
24 Asérabi mitsu ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ësai quia: “Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca
judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi 'atimati banaia”.
25 Mitsun Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo
quicësabi oquin asérabi 'acë 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax
asábi 'icën. Usa 'aínbi ca a bana quicësabi oquinmi 'acëma 'ain,
mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icën.
26 Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocëma 'ixunbi ami
catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'acë 'icë Nucën Papa Diosan
upí isia, axa 'unántioracacë unicama 'acësaribi oquin.
27 Usa 'ain ca an 'unántiocëma 'ixunbi Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'acë uni a Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.
Isanan ca an 'unántiocë 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana
'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma unicama Nucën
Papa Diosan upíma isti 'icën.
28 'Unántioracacë cupíshima ca uni judío uni 'icën. 'Imainun
ca 'unántioracacë uni, ax 'unántioracacëishima asérabi Nucën
Papa Diosmi catamëcë 'iti 'icën.
29 Axa aín nuitu mëu upiti Nucën Papa Diosmi sináncë uni ax
ca asérabi judío uni 'icën. 'Unántioracacë uni ax ca Moisésnën
cuënëosabi oquin aín namishi usoquin 'acë cupíma aín nuitu
mëu Nucën Papa Diosmi sináncë cupí asérabi judío uni 'icën.
Usa uni ca unían upí isiamabi Nucën Papa Diosan upí isia.

3

1 ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bëtsi unicamasamaira 'ic?
¿Unántioracacë 'iti ax cara ñancáishima 'ic?
2 Ca asérabi usama 'icën. Judíos unibu pain ca Nucën Papa
Diosan aín bana 'ináncëxa. 'Inánquin ca camabi unin 'unánun
a bana judíos uni raíri cuënëomiacëxa.
3 ¿Bëtsi bëtsi judíos unicaman Nucën Papa Diosmi sináncë
'ixunbi ñu 'aisama 'acë ax cara Nucën Papa Diosan 'ucha 'ic?
4 Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa oquin 'ananbi cëmëti
'aínbi ca Nucën Papa Diosainshi asérabi camabi ax quiásabi
oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín bana cuënëo
ësai quia:

Camabi unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabi upí 'icë
quixun. Asábi cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi
ca min 'acë ñu asábiira isquin unin —mix camina upí 'ai
—quixun 'unánti 'icën.

5 ¿Nun nu ax cuëëncësabi oquin 'aiama oquin, upí 'inun
quixun an nu castícania isquian uni raírinën Nucën Papa
Dios, ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna
uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu castícancë cupí ca Nucën Papa
Dios upíma 'icë quixun caranuna sinánti 'ain? Usai quicë
banax ca unin abi sináncësa 'icën.
6 Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa
Diosan uisaxun anúan 'ati nëtë sënëncëbëtan unin cara upí ñu
'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic?
7 ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni
raírinën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë
castícania isquian uni raírinën Nucën Papa Dios ax ca aín sinan
upíira 'icë quixun 'unáncë 'aínbi cara uisacasquin Nucën Papa
Diosan 'ë castícania? —quixun sapi ca bëtsi bëtsi unin sinania.
8 ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?, Nucën
Papa Diosan sinan ca upí 'icë quixun unicaman 'unánun. Usai
'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama quia
quiax ca bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax
quicë unicama a ca Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícanti
'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

9 ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unica-
masama upíira isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma
unicama 'icësaribiti ca judíos unicamaribi aín sinan upíma
'aish 'uchañu 'icën.
10 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia:
An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi.
11 An Nucën Papa Diosan bana cuacë uni ca 'aíma 'icën. Axa
Nucën Papa Diosan sinánmicë 'iisa tancë uni ca 'aíma 'icën.
12 Camabi unix ca Nucën Papa Diosmi manúaxa. Ami
manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania. An upí ñuishi 'acë uni
ca 'aíma 'icën. Achúshirabi ca 'aíma 'icën.
13 Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín
anëcë chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuëbínuax bana
'atima 'imainun cëmëi quicë bana chiquitia. Aín banan ca uni
itsi ñui cëmëia. Usaquin ca amia cëmëcë uni masá nuitumia.
Aín banax ca runun cuëbínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi
'icën.
14 Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi
banaia.
15 Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania.
16 Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati banaquin masá
nuitumianan uni 'atimamia.
17 Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma.
18 Axa nun cushi 'aínbi ca Nucën Papa Diosmi racuëti
sinaníma.

19-20 Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën
Papa Diosan aín unicama cuënëomiacëxa quixun cananuna
'unanin. Aín bana 'ináncëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan
judíos unicama ainan 'inun 'imiacëxa. Ainan 'imitancëxun
ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icë quixuan 'unánun
aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin ca judíos
unicamainshima camabi unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara
Nucën Papa Diosan iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana

21 Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'acë
cupíma Cristo cupíshi ca usaira oquin Nucën Papa Diosan uni
upí 'imia quixun ca bërí camabi unin upí oquin 'unánti 'icën.
Ca usai 'iti 'icë quixun ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios
quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuënëocëxa.
22 Camabi uni an Jesucristomi catamëquin —aín quicësabi
oquin ca 'ën 'uchacama tërënti 'icë —quixun 'unáncë, acama
ca Nucën Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamëcë cupíshi
ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia.
23 Camabi unix ca Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañu 'icën.
Upíira 'inuan Nucën Papa Diosan unio 'aíshbi ca usama 'icën.
24 Usa 'icëbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí
bama 'aían, cupíoima ami catamëtiashi Nucën Papa Diosan
nuibaquin aín 'ucha tërënquin uni 'uchañuma isia.
25 Ami catamëtía, uni aín 'uchacama tërëncë 'inun ca cam-
abi unin 'ucha cupía Cristo bamanun Nucën Papa Diosan
mëníocëxa. An Jesucristo bamati mënío 'ixun ca bëráma 'iá
uniribi, axa sinanatia Nucën Papa Diosan aín 'uchacama
ashiquin manumiacëxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin
'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan ca asérabi upíira upí 'ixun an
usai ca 'iti 'icë quixun mëníosabi oquin 'aia quixun.
26 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan Jesucristo bamati
mënío 'ixun, bëríribi axa Jesucristomi catamëcë unicama aín
'uchacama tërënquin manumia. Usaquin 'acë cupí ca camabi
unin 'unánti 'icën, asérabi ca Nucën Papa Diosan upíira upí
'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mëníosabi oquin 'aia quixun.
27 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë uni,
ax sapi ca rabíti 'icën, —'ën nuitu ca Nucën Papa Diosan upí
isia —quixun sinani. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë
unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí
isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabitíma.
28 Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acë cupíma, Jesucristomi
sinani ami catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín
'uchacama tërënquin an iscëx upí 'inun 'imia quixun.

29 ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imi-
anan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi
ainan 'imiti 'icën.
30 Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën. An ca judíos uni-
cama 'acësaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamëcë
cupíshi, an iscëx aín nuitu upí 'inun 'imia.
31 ¿Jesucristo cupíshi cana 'ën 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucën Papa
Diosan bana Moisésnën cuënëo ax ca cuatima 'icë quixun
sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi catamëtishi cananuna
asérabi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oíira 'iti 'ai quixun
cananuna unicama ñuixunin.

4

Amia catamëtia Nucën Papa Diosan Abraham upí isa

1 Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucën
rara Abraham a Nucën Papa Diosan upí isacëx?
2 Aín ñu 'acë cupía Nucën Papa Diosan upí iscë 'aish ca
Abraham —'ëxbi cana upí 'ai —quiax rabía 'itsíanxa. Usa 'aínbi
ca Nucën Papa Diosan iscëx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma
'iacëxa.
3 Abraham ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai
quia: “Ami sinánquian, an ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati
'icë quixun 'unáncë 'aish ami catamëcë cupí ca Nucën Papa
Diosan Abraham upí isacëxa”.
4 Usa 'ain ca ënëx ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë uni a ca an
ñu mëëmicë unin cupíoia. A curíqui ax ca ináinshicëma 'icën, ax
ca aín ñu mëëcë cupí 'ináncë 'icën.
5 Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acëma 'aíshbi, Nucën Papa Diosan
ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncë uni
a Nucën Papa Diosan ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami
catamëtia ainan 'imicë 'ixun.
6 Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama
tërëntancëxun Nucën Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscë
unix ca cuëënia quiax ca David ësai quiacëxa:
7 Ui unicama cara Nucën Papa Diosan tërënquin aín 'ucha
manuia, acamax ca chuáma tani cuëënia.
8 Ui unicama cara Nucën 'Ibu Diosan aín 'ucha manuquin
sinánmitëcënima, ax ca chuámarua tani cuëënia.
9 ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacëx? Usama
ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama tërëncë 'aish usai
cuëënti 'icën. Cananuna mitsu can, ax aín quicësabi oquin ca
Nucën Papa Diosan 'ati 'icë quixun sinani ami catamëcë cupí
ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa.
10 ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacëx?
¿'Unántioracacë 'icë cara Abraham Nucën Papa Diosan upí

isacëx? Usama ca. 'Unántioracacëma pain 'icëbi ca Nucën Papa Diosan a upí isacëxa.

11 Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamëtia an upí iscë cupía 'unántioracanun cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icësaribiti, 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnquisa 'icë quixun.

12 Judíos unicamax Abraham 'iásaribiti 'unántioracacë 'aíshbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcëcama axëshi asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'icën.

An ca aín quicësabi oquin nu ainan 'inun iëmiti 'icë quixun sináncë unishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmia quicë bana

13 Nucën Papa Diosan ca Abraham ësaquin cacëxa: "Mi 'imainun min rëbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ënan 'ianan 'ën mi 'inánti me anu 'iti 'icën". Axa usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíma asérabi ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacëxa.

14 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë cupíshi unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quicë bana ax cëmë 'itsíanxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancáishi 'itsíanxa.

15 Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icë quicë bana atúan cuati, a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icën. Usa 'aínbi ca usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'unáncë 'ixunbi axa quicësabi oquin 'acëma 'aish uni 'uchocë 'iti 'icën.

16 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín rëbúnquicamaxa atun ñu 'acë cupíma ami catamëtíshi asérabi ainan 'iti mëníocëxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicësabi oquin 'acë, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi catamëtia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia. Usa uni 'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnën rëbúnquisa 'ain.

17 Nucën Papa Diosan bana a ñuiquian cuënëo ax ca ësai quia: "Mi cupía min rëbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin". Usaquin ca Nucën Papa Diosan amia catamëcë 'ixun Abraham cacëxa. Nucën Papa Dios ax ca an uni bamacëbi tsótëcënun baísquimiti 'ianan an aín sinanëinshi, 'aíma 'icëbi, ñu uniocë a 'icën.

18 Nucën Papa Diosan "Min rëbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icë" quixun cacëxun ca Abrahamnën sináncëxa, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca 'ën rëbúnqui 'aisamaira 'iti 'icë quixun. Uisai cara usai 'iti 'icë quixun 'unánquinmabi ca ami

catamëquin, Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sináncëxa.
19 Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín
xanu Sara axribi xëni 'aish tuatisama 'iacëxa. Usa 'ixunbi
ca Abrahamnën —uisa 'aish carana bëchicëñu 'iti 'ai —quixun
'unánquinmabi —Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi ca asérabi 'iti
'icë —quixun sináncëxa.
20 Usai ca 'itima 'icë quixun sinánquinma, Nucën Papa Diosan
ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinani ami
catamëquin ca Abrahamnën Nucën Papa Dios rabiacëxa.
21 Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicësabi oquin
ñu 'ati 'icë quixun sináncëxa.
22 Usai 'ía ax ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan
Abraham asérabi upí uni 'icë isacëxa.
23 An iscëx ca ami catamëcë cupí Abraham upí uni 'icë
quixun cuënëomia 'aínbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma,
24 nuribi ñuiquin Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomia 'icën.
Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús
bamacëbi baísquimia, an ca ami catamëcë cupíshi nu upí isia
quixun 'unánti 'ain.
25 Nucën Papa Diosan ca nun 'uchacama tërëncë 'aíshnu upí
'inúan bamanun 'imitancëxun Jesucristo baísquimiacëxa. An
usoquin 'á 'aínnu ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan nu upí
isia.

5

Jesucristomi catamëcë cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti bana

1 Usai nux Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icë, a cupí ca
Nucën Papa Diosan nu upí isia. Usaquian iscëx cananuna abë
upí 'ain, Jesucristo cupí.
2 Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna uisaira oquin
cara Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imia
quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuëënquin cananuna, nux
cananuna Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai
quixun 'unanin.
3 Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icëbëtanbi
ami sinánti ëníma cuëënin. Cananuna 'unanin, tëmëraquinbi
tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ai
quixun.
4 Tëmëraíbi an 'imicëx masá nuitutima ami catamëcë 'aish
cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. An iscëx upí 'ixun
cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ai
quixun.
5 An ca —asérabi camina 'ëbë 'iti 'ai —quixun caquin nu
paraníma. An ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa.

Nubë 'ixun ca nu 'unánmia uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.

6 Nucën Papa Diosan nu nuibaquin mëníosabi oi ca, nuxbi nun 'ucha tërëni iëtima 'aínbi Cristo aín bamati nëtë ucëbë, unicaman 'ucha tërënux bamacëxa.
7 Uinu 'icë uníxbi ca bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni 'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanan cuni bëtsi uni bamati 'icën.
8 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha tërënuxa Cristo bamanun mëníocëxa. Usaquian mënío sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun.
9 Cristo bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma 'iti 'ain.
10 Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tërënquin nu nuibaquin ainan 'imiaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísquicë ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imia.
11 Usaquin 'imicëx cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'ai —quixun 'unani cuëëinra cuëënin.

Adán 'iá 'imainun Jesucristo usai 'iá bana

12 Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nëtë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia.
13 Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbi ca ax quicësabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa.
14 Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanën rëbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi. Adán cupía camabi uni 'uchacë 'aínbi ca axa a caxu uti a cupíira camabi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icën.
15 Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama tërëncë 'inun mëníocëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni cupíoima abë nëtëtimoi 'inun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

16 Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa
Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan
atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tërënquin nëtëtimoi abë
'inun uni iëmia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx
bama 'aían camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira,
atun 'uchacama tërëncë 'aish, abë upí 'inun Nucën Papa
Diosan uni iëmia.
17 Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish
Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara
Nucën Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha tërënquin upí isia,
acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx
Nucën Papa Diosbë nëtëtimoi aín nëtënu 'iti 'icën.
18 Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca
Nucën 'Ibu Jesucristonën bamaquin camabi uníxa 'uchocëma
'ianan Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa.
19 Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësabi oi
'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi
uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá cupí
'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.
20 Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —
quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti
'icë quicë bana Moisés cuënëomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni
nuibairaquin ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tërëncë
'inun mëníocëxa.
21 Usoquin mëníocëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'aíshbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí
aín 'ucha tërëncë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx
Nucën Papa Diosan nëtënu abë xënibua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatëcënuxma Cristo cupí Nucën Papa Diosnan 'iti bana

1 ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí
nu upí isia quixun sinani caranuna uisari quiti 'ain? ¿Nucën
Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëntëcënun caranuna
amiribi amiribi 'uchati 'ain?
2 Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna
nux 'uchatëcënuxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna
unin bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain. ¿Usa
'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsóti 'ain?
3 Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonën uni ax ca
nashimicë 'aish 'uchatëcëntimoi Cristobë bamacësa 'icë
quixun caramina 'unaniman?
4 Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha cupí
bama 'ain 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cana-
nuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín cushínbi

baísquimia cupí, usaribi 'aish bëtsi sinánñu 'ianan bëráma
'icësai 'itëcëntima oquin Nucën Papa Diosan 'imicë 'ain.
5 Nubëa Cristo 'ain cananuna abë bamacësa 'aish axa ba-
matancëx bëtsi 'inun baísquicësaribi 'iti 'ain.
6 Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna
ënquinma nux cuëëncësa oquinshi ñu 'atima 'acën. Usa ñu
sinántëcënuxunma cananuna Cristobë bamacësa 'ixun 'uchati
sinántëcëntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati
sinántëcënima. Usaribi oquin cananuna nux Cristobë ba-
macësa 'ixun ñu 'atima 'atëcënti sinántima 'ain.
7 Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquin
ëncësa usaribi 'ain.
8-9 Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo
uínsaran nëtënbi bamatëcëntima 'icën. Axa bamatëcënti ca
'aíma 'icën. —Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ësaquinribi
'unanin, nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'aish cana-
nuna abë baísquicësa 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'ain.
10 Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nëtënux
achúshitishi bamacëxa. Bamatancëx, bamatëcëntimoi baísquia
'aish ca ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'ia.
11 Usaribiti camina mitsux Cristobë bamacësa 'ixun mitsun
'ucha ashiquin ëncë 'aish, abë baísquicësa 'aish Jesucristo
'icësaribiti Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'iti 'ain.
12 Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun
mitsun sináncësa oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain.
13-14 Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima 'icë quixun
'unánquinbi 'á 'aíshbi camina Cristo cupí Nucën Papa Diosan
uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iá 'aíshbi bërí aín uni 'aish ax
cuëëncësabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun mëcën, mit-
sun taë, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucën
Papa Dios cuëëncë ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mëëmicë unin uni ñu mëëxuncësaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mëëxuncë bana

15 ¿Axa quicësabi oínu 'iti bana quicësabi oquinu 'acë cupíma
ami catamëtiaishi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'uchacama tërënti
'icë quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu
'atëcënti 'ain? Cananuna 'atima 'ain.
16 Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ëx cana min
uni 'iisa tani —quixun catancëxun camina aín uni 'ixun ax
quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin
'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'aish aín uni 'icën. Aín
uni 'aish ca Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi
ca uni itsix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë 'aish aín
uni 'ianan an iscëx upí 'icën.
17-18 Mitsux ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë
'iá 'aíshbi camina bërí usama 'ain. Camina a aín unicaman

mitsu 'unánmicë bana Cristo ñuicë sinánan a bana quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'ácama ëncë 'ixun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usaquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuëënquin Nucën Papa Dios —asábi ca— quixun cain.

19 Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncë 'icë cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu ñuixunin. Bëráma camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acën. Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëënun.

20 Ñu 'atima 'atishi sináncë 'ixun camina mitsun bëráma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánma 'ain.

21 Ñancábi camina usa ñu 'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bërí rabinin. Usa ñucama 'ati an ëncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën.

22 Mitsúnmi ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucën Papa Diosan mitsu an iscëxmi upí 'inun 'imia. 'Imianan ca nëtëtimoimi abë 'inun mitsu 'imia.

23 Aín 'ucha cupí ca uni iëtimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín 'ucha tërënun Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicama a abë xenibua 'aínbi 'inun Nucën Papa Diosan iëmia.

7

Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsúnribi a bana 'unáncë 'ixun camina 'unanin, bamacëma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicësabi oquin 'ati bana axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

2 Ësa ca. Nun ax quicësabi oquin 'ati bana ca quia, bënëñu xanun ca aín bënë bamacëma pain 'icë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca bënutisa tani bënuti 'icën.

3 Aín bënë bamacëma 'aían bëtsi unibë 'iti ca 'ucha 'icën. Usa 'aínbi ca aín bënë bamacëbëtan 'aisa tanquin uni itsi bënëoti 'icën. Usaquian bënëoti ca 'uchama 'icën.

4 'Ën xucëantu, usaribi camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicësa oíshi 'iá 'aíshbi camina bërí abë axa bamaxbi baísquicë Cristo ami catamëti, aín bana quicësabi oíshi 'in. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oi 'iquin Nucën Papa Dios cuëënmin.

5 Ainanma pain 'aish nux cuëëncësabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acën. Usa ñu 'acë 'aish cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.

6 Usai 'iá 'aíshbi cananuna nun, ax quicësabi oquin 'ati
bana axa quicësabi oquin 'acë cupíma, Cristomi catamëtishi
ainan 'ixun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun bëtsi oquin
sinánquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicë bana

7 A bana, uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë,
a banacama ca asábi 'icën. A bana 'aíma 'ain cananuna uisa
ñuxira cara 'atima 'icë quixun 'unánma 'itsían. A bana "mix
camina bëtsi unin ñu minan 'inun cuëëncë 'itima 'ai" quicëma
'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icë quixun 'unánma 'itsían.
8 A bana usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax asábi 'aínbi cana-
nuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncë 'aíshbi usai 'icë
cupí 'uchoti 'iacën. A bana, usai ca uni 'itima 'icë quicë, ax
'aíma 'ain ca anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa.
9 'Ën uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara 'atima 'icë quicë
bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca
'aisama 'icë quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancëxunbi cana a
bana 'unáncën. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icë
quixun 'unánxunbi 'acë 'aish 'ën 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë
'itimoi bamati 'iacën.
10 Ësa ca. A isía ax cuëëncësabi oi, usai aín uni 'inuan Nucën
Papa Diosan 'inan bana, ax quicësabi oi 'icëma cupí 'uchocë
'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacën.
11 A bana quicësabi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun
sinaníbi a bana quicësabi oíira 'icëma 'ixun cana, uisaira
carana 'uchai quixun sinani bënëacën. A bana asábi 'aínbi
a bana cupí 'uchocë 'aish cana Nucën Papa Diosbë 'itimoi
bamati 'iacën.
12 Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicësabi oquin 'ati
banax ca upí 'icën, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu cara
'atima 'icë quicë, ax ca asérabi upí 'icën.
13 ¿A bana asérabi upí 'aínbi caranuna a bana cupí Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan
upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucën Papa Diosbë 'itimoi
bamati 'iacën. Usai 'iquin cananuna 'unáncën, 'uchati ca
'aisama 'icë quixun. Usa 'ixun cananuna uisa ñu cara upí
'icë, uisa ñu cara 'aisama 'icë quicë bana axa asérabi 'aínbi
ax quicësabi oquin 'acëma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun
'unáncën.
14 Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icë, uisa ñu
cara 'atima 'icë quicë, ax ca upí 'icë quixun. A bana asábi 'aínbi
cananuna Jesucristonanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu
'atima 'atishi sináncën.
15 Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun
'aiman. A 'aquinma cananuna a nun 'aisama tancë ñu a

'ain. Uisa 'ixun carana 'ën a 'aisa tancë ñu upí 'aquinma a 'ën
'aisama tancë ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman.
16 Ñu 'aisama 'acë 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë
quicë bana 'unánquin, 'ën usa ñu 'aisama tania isquin ca unin
'unánti 'icën, 'ën sináncëx ca a bana upí 'aish cuati 'icë quixun.
17 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan
upíma cupí.
18 Ënëx ca ësa 'icën. Cananuna 'unanin, nun sinan upíma
'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi
cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman.
19 Nun 'aisa tancë ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama
tancë ñu 'atima a cananuna 'ain.
20 Nun ñu 'atima 'atëcëinsama tanquinbi 'acë ax ca nunbi
cuëënquin 'acëma 'icën. Nun sinan upíma 'ixun 'acë ca ax 'icën.
21 Nun 'unáncëx ca ësa 'icën: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cana-
nuna bënënquinshi ñu 'atima 'atëcënin.
22 Nun nuitu mëu cananuna asérabi Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'aisa tanin, axa usaínu 'inun quicë bana ca
upí 'icë quixun 'unánquin.
23 Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun
bëtsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima
'atëcënti sinanin. Sinántancëxun cananuna 'atëcënin.
24 Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmain. ¿Nun
sinan upíma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaima 'inun
cara uin nu iëmiti 'ic?
25 An nu iëmiti ax ca Nucën Papa Dios 'icën, Nucën 'Ibu Je-
sucristo cupí. An ca nu iëmiti 'icë quixun 'unánquin cananuna
—asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan
upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucën
Papa Diosainshi nu iëmiti 'icën.

8

*Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa Nucën Papa Diosan uni-
cama bëtsi sinánñu 'iti bana*

1 Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abë 'icë, acama
Nucën Papa Diosan 'uchoima. Usa unicamax ca Cristonanma
uni 'icësai ax cuëëncësarishi 'ima, Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'ia.
2 Nuxnu ami catamëcë 'aish Cristo Jesúsbë achúshisa 'icë ca
aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucën
Papa Diosbë 'itimoi bamati, a 'atëcënxunma 'anun nu 'imiaxa.
3 Uisa ñux cara 'ati 'icë, uisa ñux cara 'atima 'icë quicë bana
a 'unánquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicësabi
oquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unían a bana quicësabi oquin

'anun quixun Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, nusaribi uni
'inun, xuacëxa. Xutancëxun ca aín Bëchicë, 'uchañuma 'aíshbia
camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'ucha-
cama tërëanan 'uchatëcëanxma 'inun mëníocëxa.
4 Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icë quicë banaxa quicësabi
oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi tënëquin a 'aíma,
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi 'inun
ca aín Bëchicë bamanun Nucën Papa Diosan 'imiacëxa.
5 An Jesucristomi sinánquinma aín cuëëncësa oquinshi 'ati
sináncë unin ca ënë nëtënu 'icë ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi
ca axa Jesucristomi sináncë unin Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun an sinánmicësabi oíshi 'iti sina-
nia.
6 An Nucën Papa Dios cuëëncësoi 'iti sinánquinma ënë nëtënu
'icë ñuishi sináncë uni, ax Nucën Papa Diosnanma 'aish abë
'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicësabi oíshi 'iti sináncë uni, ax Nucën
Papa Diosbë upí 'aish abë nëtëtimoi tsóti sinani chuámarua
tani cuëënia.
7 An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë uni an ca Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca asérabi aín bana
'unáncëma 'aish ami nishcësa 'ixun añu ñu cara 'aisa tania a
ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaisama
tanan a bana quicësabi oquin 'aima.
8 Usa 'ain ca axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani atun cuëëncësa
oíshi 'icë unicama an Nucën Papa Dios cuëëmima.
9 Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an ënë nëtënu 'icë ñuishi
sináncë unin sináncësa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquinshi sinanin. Uicamax
cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma
'icën.
10 Aín 'ucha cupí ca camabi uni bamaia. Usa 'aínbi camina
mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.
Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru ñunshin
bamatimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.
11 Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísquimia, aín
Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo Jesús bamacëbi
baísquimia anbi mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan
baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.
12 'Ën xucëantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish
aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna ënë nëtënu 'icë ñuishi
sinani nux cuëëncësa oi 'itima 'ain.
13 Axa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani aín cuëëncësa oíshi
'icë uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën.
Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan

sinánmicësabi oquin ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish
Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.
14 Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin 'aia, acamax ca asérabi
Nucën Papa Diosan bëchicë 'icën.
15 Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca
Nucën Papa Diosan mitsúxmi bëráma 'iásaribiti mitsun 'ucha
cupí ami racuëtëcënun 'imicëma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí
an ca, ainan 'aish cuëënquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu
'imia.
16 Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu
'unánmia, nux cananuna asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë
'ai quixun.
17 Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin
nu 'aquianan aín nëtënu abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë
ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan
'ixúnu tëmëraquinbi ax cuëëncësabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca
Nucën Papa Diosan nuribi aín quicësabi oquin aín nëtënu
Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.
18 'Ën cana —asérabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë
nëtënuax Cristonan cupí tëmëracë 'ixunbi cananuna Cristobë
aín nëtënu 'aish cuëënquin —'ën tëmërati ca asábi 'iaxa —quixun
sinánti 'ain.
19-20 Cristo utëcëntamainun ca axbi 'iti 'aíshmabi, usai 'itio-
quian Nucën Papa Diosan mëníosabi oi camabi ñu tëmëranan
cëñutia. Unin 'ucha cupí usai tëmëranan chëquiti 'ixunbi ca
camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúinra 'aímai tëmëranan
chëquiti nëtë cainia.
21 A nëtë ucëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín bëchicëcama
cuëëni Cristosaribi 'inun 'imiti 'icën. 'Imianan ca camabi
ñuxa chëquitëcënunma ió 'imiti 'icën. Uisairai cara Nucën Papa
Diosan bëchicëcama Cristosaribi 'iti 'icë quixun ca camabi ñu, a
Nucën Papa Diosan unio, an istisa tanquin Nucën Papa Diosan
atu isminun quixun bënëquin cainia.
22 Cananuna 'unanin, nëtë ióñu a pain uniocëxbi uni 'ucha
cupía camabi ñu, uniribi, tëmëranan chëquiti oquin Nucën
Papa Diosan 'imiá 'aish ca bërí usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi
ca Nucën Papa Diosan ióotëcënun cainia, anun bacënti nëtëan
xanun tëmëraquin aín bacënti caíncë, usaribi oquin.
23 Camabi ñun a Nucën Papa Diosan ióotëcënun caínmainun
cananuna nunribi Nucën Papa Diosan nu ióotëcënun
bënëquin cainin. Nucën Papa Diosan nu aín Bëru Ñunshin
Upí nubë 'inun 'ináncë 'ain cananuna 'unanin, an ca asérabi
camabi aín bana quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun.
Usaquin 'unánquin cananuna nun aín bëchicë 'aish aín nëtënu
bëtsi namiñu 'iti cainin.

24 Nux Cristomi catamëti ainan 'aish abë nëtëtimoi tsónun
iëmiquin ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icë
quixun isnuxun caínun nu iëmiacëxa. Nua camabi an cacësabi
oquin 'imicë 'ixun cananuna, bëtsi cananuna 'iti 'ai quixun
sinánquin caíntsianxma.
25 Usa 'aínbi cananuna usaquin nu 'imicëma pain 'ixun usai
'iti cainin. Cananuna —bëtsi cana 'iti 'ai —quixun sinánquinbi
uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asérabi
ca usai 'iti 'icë —quixun cuëënquin cainin.

26 Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí an nuxnu tëmëraiabi nu
'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna
uisaquin cai carana Nucën Papa Diosbë banati 'ai quixun
upí oquin 'unaniman. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí anbi nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Usoquin nu
'aquinquin ca nun nu a Nucën Papa Dios ñucácëma banacama
a nu ñucáxunia.
27 An ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín unicama
a ñucáxunia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios, an camabi unin
nuitu mëu sináncë ñu 'unáncë, an uisa ñu cara aín Bëru Ñunshin
Upitan nu ñucáxunia a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucën Papa Diosan caíscë unicama 'iti 'icë quicë bana

28 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uisa ñu cara
'ia abi, ax ami sináncë unicamaxa an 'aquincëx, upí 'inun
mëníoxunia, atúan ax cuëëncësabi oquin ñu 'amainun. A uni-
cama ax cuëëncësabi oquin ainan 'inun sinánmicë 'ixun ca
Nucën Papa Diosan usoquin 'aia.
29 Ui unicama cara ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca Nucën
Papa Diosan aín Bëchicënëxa aín unicaman cushi 'inun atux
aín Bëchicë 'icësaribiti 'inun mëníocëxa.
30 Uicamax cara usai ainan 'iti 'icë quixun 'unánquin ca
Nucën Papa Diosan acama an sinánmicëxa ami catamëtia atun
'uchacama tërënquin ainan 'imiaxa. 'Imiquin ca atux aín
nëtënu abë 'iti 'imiaxa.
31 ¿A ñucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa
Diosan bërúancë 'icë ca an ëncëma 'icë uínbi uisashi cara
oquinbi a nubë ënanamima.
32 An ca —'ën Bëchicë ca bamatima 'icë —quiquinma nun
'uchacama cupía bamanun ënë nëtënu aín Bëchicë xuacëxa.
Usa 'ixun ca aín Bëchicë cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan
anun nu upitax tsóti ñucamaribi nu 'inánti 'icën.
33 ¿An ainan 'inun caíscë unicamaxa an iscëx upí 'ain cara
uin Nucën Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic?

Usaquin cacëxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icë —quixun cati ca
Nucën Papa Dios 'icën.
34 ¿Uin cara nu 'uchoti 'ic? Cristo bamacëbia Nucën Papa
Diosan baísquimicë, an ca aín nëtënu abë 'Apu 'aish aín mëqueu
'ixun, nu Nucën Papa Dios ñucáxunia. Ñucáxuncë 'ixun ca an
asérabi nu 'uchotima 'icën.
35 ¿Uinu 'icë unin cara Cristocëñun nu ënananmiti 'ic?
Ca 'atima 'icën. Nuxnu tëmëranan masá nuituanan bëtsi
unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan 'acëñuma 'ianan chupañuma
'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancë 'iti, a ñucamanribi ca
Cristocëñun nu ënananmitima 'icën.
36 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Nuxnu minan 'icë ca unin numi nishquin nuibaquinma nu
bëtsi bëtsi oia. 'Aracacë ñuinacama 'anuxun 'acësa oquin
ca nu 'aisa tanquin bëtsi bëtsi oia.

37 Usa ñu 'icëbëtanbia Cristonën nu nuibaquin cushiocëx cana-
nuna ami catamëti ëníma amiira cushiin, tëmëracëma pain
'aíshnu 'icësamairai.
38 Usa 'ain cana asérabi 'unanin, Nucën Papa Dioscëñun an nu
ënananmiti ñu ca 'aíma 'icën. Nux bamati 'imainun nun tsóti
'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun
uisa cushi cara, acama 'imainun axa bërí uisai cara 'icë uisa
ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucën
Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën.
39 Ñunshin 'atimanën 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara,
acama 'imainun ënë nëtënu 'icë 'apucamaribi 'imainun axa
naí manámi 'icëcama 'imainun axa naí meu 'icëcamaribi,
'imainun uisa ñucama cara Nucën Papa Diosan unio 'icë,
acamanbi ca Nucën Papa Dioscëñun nu ënananmitima 'icën.
Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucën Papa
Diosan Jesucristo ënë menu xuquin nu ismiacëxa.

9

Israelnën rëbúnqui ainan 'inun Nucën Papa Diosan caísa

1 Cristonan 'ixun cana cëmëquinma ënë banaribi mitsu cain.
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë 'unánmicëxun cana
'ën nuitu mëu 'unanin, 'ën mitsu bërí caisa tancë bana ënëx ca
asérabi 'icë quixun.
2 Ësaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ën aintsicama Jesu-
cristonanma 'icë, imébi nëtënbi sinani cana 'aisamaira masá
nuitutin.
3 Usai 'iti 'aínbi atúxa Cristonan 'inun 'ëx ainanma 'aish
Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'acë 'iisa cana
tanin.
4 'Ën aintsicama judíos unibu atux ca 'ësaribi Israelnën
rëbúnqui 'icën. Israelnën rëbúnqui, judíos unicama, ca Nucën

Papa Diosan aín uni 'inun caísacëxa. Caístancëxun ca, asérabi
ca ax Dios 'icë quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi
ismianan aín pëcacë aribi ismiacëxa. An ca atu ainan 'im-
iquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icë quixun 'unánun aín
banacama Moisés cuënëomiacëxa. Cuënëomiquin ca anuxun
a rabiti xubu 'atancëxun cara uisoquin a rabiti 'icë quixun
canan uisaira oquin cara an atu bërúanti 'icë quixun cacëxa.

5 Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun
Jacob, Israelribi cacë, acaman rëbúnqui 'icën. Uni 'aish ca
Cristonën 'unánpaparibi Israelnën rëbúnqui 'iacëxa. Ax Dios-
ribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman
'iburibi 'icën. A ca camabi unin xënibua 'aínbi rabiti 'icën. Usai
ca 'iti 'icën.

6 Israelnën rëbúnqui judíos unicama camáxira Nucën Papa
Diosnanma 'aínbi cananuna sinántima 'ain, Nucën Papa
Diosan ca aín quicësabi oquin Israel unicama ainan 'imiama
'icë quixun. Israelnën rëbúnqui 'aíshbi ca axa Nucën Papa
Diosmi sináncëmacamax asérabi Nucën Papa Diosnanma 'icën.

7 Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaac
aín rëbúnquishi ca asérabi min rëbúnqui 'aish 'ën unibu 'iti 'icë”
quixun. —Min bëchicë itsi aín rëbúnquicamax ca 'ën unibu
'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cáma 'icën.
“Isaacnën rëbúnquinëxëshi ca 'ënan 'iti 'icë” quixun ca cacëxa.

8 Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi
Nucën Papa Diosan uni 'itima 'icën. Nucën Papa Diosan aín
bana quicësabi oquin usaquin 'imicë 'aish cuni ca uni ainan
'aish asérabi Abrahamnën rëbúnqui 'ia.

9 Ënëx ca Nucën Papa Diosan, Isaac bëchitisama pain 'icë,
Abraham cá bana a 'icën: “Achúshi baritia 'icëbëa Sara tuáñu
'ain cana minu utëcënin”.

10 Ënëribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanën tuá rabë̆ ax ca
nucën rara Isaacnënbia bëchicë 'iacëxa.

11-13 A tuá rabë̆ bacëncëma pain 'ixun ñu 'atima 'ati
'unáncëma 'ianan ñu upí 'ati 'unáncëma pain 'ain, ca Nucën
Papa Diosan Rebeca cacëxa: “A paínmi bacëncë tuá an ca cani-
tancëxun aín 'anáca ñu 'axunuxun 'aia” quixun. A tuá rabë̆ aín
rëbúnqui ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia:
“Esaúnën rëbúnqui 'acësamaira oquin cana Jacobnën rëbúnqui
nuibatin”. Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucën Papa
Diosan ca aín cuëëncësabi oquinshi uni ainan 'inun caisia, aín
ñu upí 'acë cupíma.

14 ¿Usaquian caíscë cupí caranuna —Nucën Papa Diosan ca
'atimaquin sinania —quiti 'ain? Cananuna usai quitima 'ain.

15 An ca Moisés ësoquin cacëxa: “Axa 'ëx cuëëncësabi oi 'ën uni
'iti unicama a cana 'ënan 'imiti 'ain. A 'ëx cuëëncësabi oquin 'ën
nuibati unicama a cana nuibati 'ain”.

16 Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín
cuëëncësa oquinshi uni nuibaquin ainan 'inun caisia. —'Ë ca
an caísti 'icë —quicë cupíma 'imainun a cuëënminuxun ñu upí
'acë cupíma, aín cuëëncësa oquinshi ca Nucën Papa Diosan
ainan 'inun uni caisia.
17 Usaribi oi ca Faraón ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ësai quia: "Camabi unían 'ën cushi 'unánun cana mi Egipto
menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbëtan 'ën min
menuxun ñu 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë unin
'ëx cana asérabi cushi 'ai quixun 'unánti 'icën".
18 Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin uni raíri
nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan ca uni raíri axa
'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.
19 Usaquian 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:

—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën
Papa Diosan uni 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara
usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtsioti 'ic? Ca 'atima
'icën.
20 Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux
unishi 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain?
¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina ësoquin 'ë 'ai?
—quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën.
21 An ñutë ocë xanu an ca ax cuëëncësa oquin ñutë 'ati 'icën.
'Aisa tanquin ca bëtsi ñutë anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a
mapúbi bëtsi ñutëribi anun ñu 'aruti 'ati 'icën.
22 Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëëncësa oquin 'aia. Unin
ñu 'aisama 'ati ca ax cuëëníma quixuan camabi unin 'unánun
ca Nucën Papa Diosan an 'aisama ñu 'acë uni uisoquin cara
'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbi caínpainia.
23 Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbi
uni nuibaquin aín sinan upí 'imiti 'icë quixun camabi unin
'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia.
24 Raírinëxa judíos uni 'imainun raírinëxribi judíosma uni
'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiaxa.
25 Usoquinribi ca an aín uni, Oseas cacë, a ësoquin aín bana
cuënëomiacëxa:
Axa bëráma 'ën unima 'iá unibi cana —mitsux camina 'ën
unibu 'ai —quixun cati 'ain. 'Ënanma 'icë nuibáma 'ix-
unbi cana —mitsux camina 'ën nuibacë uni 'ai —quixun
cati 'ain.
26 Anuxuan —mitsux camina 'ën unima 'ai —quixun cá anux-
unbi ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an —mitsux
camina asérabi 'ën bëchicë 'ai —quixun uni cati 'icën.
27 Isaíasnënribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos
unibu ñuiquin ësaquin cacëxa: "Israelnën rëbúnqui 'aisamaira,

parúnpapa cuëbí 'icë masisa, 'aíshbi ca acama 'itsamanëxëshi asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'icën.
28 Anúan usaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ënë menuxun unin 'acë ñucama istancëxun bënënquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën".
29 Ësairibi ca Isaíasnën cuënëo bana quia:
Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri iëmicëma 'ain cananuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama 'iásaribiti camáxbi 'aíma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

30 ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma 'icëbi ca aín 'uchacama tërënun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isia.
31 Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos unibunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama quicësabi oquiinra 'acëma 'icën.
32 Nucën Papa Diosan ca aín cuëëncësabi oquin 'anun 'ë 'aquinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isia —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ënë menu xuti 'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni bai nëbëtsi racácë maxáxmi tatíqui chacácë usaribi ca usa uni 'icën. A maxáxsa ca Cristo 'icën. Judíos unicamax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'aíshbi ca Cristomi sinántisama tancë cupí ax cuëëncësabi oi 'ima.
33 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca maxax ñuicësa oquin Cristo ñui ësai quia:
Camina 'unánti 'ain, 'ën cana Sión cacë ëmanua, maxax achúshi 'inun mëníoin. Ami ca uni raírinëx tatíquianan maxax cha 'ain chacati nipacëti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcë unicaman 'unánti 'icën, an ca asérabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

1 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamëtia ainan 'inun iëmiti cuëënquin cana Nucën Papa Dios ñucáxunin.
2 Cana mitsu cain, atun ca asérabi Nucën Papa Dios cuëënmisa tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuëënmiti 'icë quixun 'unaníma.

3 Uisai cara unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë
quixun ca 'unánma 'icën. —'Ënbi Moisésnën cuënëo bana
quicësabi oquin 'acë cupíshi ca an 'ën nuitu upí isia —quixun
sinani ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi Cristomi catamëti
sinántisama tanxa.
4 Cristonëxa ucëbëtan judíos unibunën asérabi ami catamëti
'unánun quixun ca Nucën Papa Diosan aín bana Moisés
cuënëomiacëxa. Ui unicamax cara Cristomi catamëtia a ca
Nucën Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun
ca a bana judíos unibu 'ináncëxa. Usa 'aínbi ca ax ucëbë judíos
unicama ami sinántisama tanxa.
5 An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana 'acë cupí Nucën Papa
Diosan a 'uchañuma isti sináncë uni, a ñuiquin ca Moisésnën
ësaquin cuënëocëxa: "Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca asérabi a ba-
nacama quicësabi oquin 'ati 'icën".
6 Usa 'aínbi ca unin ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni
upí isia quixun 'unánan Cristo ca uti 'icë quixun 'unánun aín
bana cuënëo ësai quia: "Min nuitu mëu sinani camina quitima
'ain, ¿Uix cara naínu cuanti 'ic?" Cristo ënë nëtënu bënux.
7 Ësairibi ca quia: "Min nuitu mëu sinani camina quitima
'ain, ¿Uix cara anua uni bamacë 'icë anu cuanti 'ic?" anua
Cristo bënux.
8 Usai quianan ca ësairibi quia: "A bana Cristo ñui quicë,
a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu
mëu camina a bana sinanin". Usai quicë 'imainun cananuna
nunribi Cristomi catamëti ñuia quicë bana unicama ñuixunin.
9 A bana ca ësai quia:

—Jesús ca 'ën 'Ibu 'icë —quianan bamacëbi ca Nucën Papa
Diosan a baísquimiacëxa quixun min nuitunën sinania ca
Nucën Papa Diosan ainan 'inun mi iëmiti 'icën.
10 Nun nuitu mëu, asérabi ca nun 'ucha tërënti 'icë quixun
sinani Jesucristomi catamëtia, ca Nucën Papa Diosan nun
'ucha tërënquin nu upí isia. Usoquin an iscëxnu —Jesucristo
ax ca asérabi 'ën 'Ibu 'icë —quia ca Nucën Papa Diosan ainan
'inun nu iëmia.
11 Cristo ñuiquian Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësairibi
quia: "Axa ami catamëcë unicaman ca, an ca ax quicësabi
oquin 'ë 'aquinia quixun 'unania".
12 Judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi 'imainun
uisa uni cara, axbi ca Cristomi catamëti ainan 'ia. Cristo ax
ca camabi uni axa ami catamëcë aín 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca an
ñucácë unicama upí oquin 'aquianan ax cuëëncësamaira oquin
ñu 'inania.
13 Nucën 'Ibu Diosan bana cuënëo ca quia: "Uin cara an
iëminun ñucatia a ca Nucën 'Ibu Diosan ainan 'inun iëmiti
'icën".

14 ¿Usa 'aínbi cara an Nucën 'Ibu Diosan ca a iëmiti 'icë
quixun sináncëma unin a ñucáti 'ic? Ca ñucátima 'icën. ¿Uisaxun
cara uni itsin ñuia cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë
iëmiti 'icë quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icën. ¿Uisaxun cara
uni itsin ñuixuncëxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icën.
15 ¿Uisaxun cara unin uni itsin xucëma 'ixun uni raíri bana
ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icën. An aín bana ñuixuncë unicama ñui
ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: "'Ën unibunëxa
upí bana, —Nucën Papa Diosan ca aín 'ucha tërënquin abëa
upí 'inun uni 'imia —quicë, a ñui aia unin iscëx ca upíira upí
'icën".
16 A bana cuënëo 'aínbi ca camabi uníinra a bana sináncëma
'icën. Ësai ca Isaíasnën cuënëo bana quia: "Camabi uniínrama,
'itsama uníinshi ca nun ñuixuncë bana cuaquin —ca asérabi 'icë
—quixun sinania".
17 Usa 'ain cananuna 'unanin, uni itsían Cristo sinánquin aín
bana ñuixuncëxun ca unin cuatia. Cuaquin ca —a banax ca
asérabi 'icë —quixun 'unani Cristomi catamëtia.
18 Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Ca-
maxunbi ca asérabi cuaxa, ësai Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oi:

Aín unicamax ca camabi mënuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa
'ain ca camabi menu 'icë unicaman a bana ñuixunia
cuaxa.

19 Ësaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana
Cristo ñuicë cuaquin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun
'unánma 'ic? 'Unántsinxunbia judíos unicaman a bana
cuaisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu
caquin, Moisés ësaquin cuënëomiacëxa:

Judíosma unibunëxa mitsun aintsima 'icëbi 'ën 'ënan 'im-
icëbë camina mitsux nutsi nishti 'ain. Mitsúnmi a —
sinánñuma ca —quixun ñuicë unicama 'ën 'ënan 'imicëbë
camina mitsux 'ëmi nishti 'ain.

20 Nucën Papa Diosan ca —judíosma unibunëx ca 'ëmi sinánti
'icë —quixun 'unánquin Isaías ësaquin cuënëomiacëxa:

Ax 'ëmi sinánma uníinbi ca 'ë 'unánxa. 'Ënan 'inuxuan an 'ë
ñucáma unibi cana 'ëmi catamënun sinánmian.

21 Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu
ñuiribi ësai quiacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi: 'Ën bana
cuaisama tanan 'ëmi sinántisama taniabi cana judíos unibu
ënquinma —'ën mitsu 'aquinun camina 'ëmi sinánti 'ai —quixun
can. Cacëxbi ca 'ën bana cuaisama tani 'ëmi sinántisama
tanxa".

11

Judíos unicama raíri Nucën Papa Diosnan 'iti

1 Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucën Papa
Diosan aín bana cuaisama tania oquin ëanxa? quixun. Usama
ca. 'Ëxribi judío uni, Abrahamnën xutan bëchicë, Benjamín,
aín rëbúnqui 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë manuquinma upí
oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an ca judíos unicama
ëncëma 'icë quixun.
2 Bëráma ca Israelnën rëbúnqui judíos unibu ainan 'inun
Nucën Papa Diosan caísacëxa. Usaquin 'á 'ixun ca a unicama —
'ën unima ca —quiax ami manúcëma 'icën. Nucën Papa Diosan
bana cuënëo isquin camina 'unanin, Nucën Papa Diosbë ba-
nai ca Elías Israel unibumi manani ësai quiacëxa:
3 "'Ën 'Ibu Dios, axa mimi sináncëma unicaman ca an min
bana ñuixuncë unicama cëñuaxa. Cëñuanan ca mi rabitisama
tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi masóxa.
'Ëishi ca 'acëma 'icën. Usa 'ixunbi ca 'ëribi 'aisa tania".
4 Usaquian cacëxunbi ca Nucën Papa Diosan Elías cacëxa:
"Mishima, siete mil uníxribi ca 'ën bërúancëx 'ëmi sinania. Baal
ax isa dios 'icë quixuan uni raírinën rabíabi ca atun a rabicëma
'icë" —quixun.
5 Usaía bëráma uni 'iásaribiti ca bëríribi judíos unicama aín
patsan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aínbi raírinëx ainan
'inúan caíscë 'aish Nucën Papa Diosmi sinania.
6 A caíscëcama a ca atun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi
Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Atun ñu 'acë cupía
ainan 'inun caíscë 'aish ca acamax nuibaquinshia an caíscë
'itsíanma.
7 Usa 'ain ca ësai 'iaxa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa
taníbi ax quicësabi oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë
upíma 'aínbi ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sinánmicëx
Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín
patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan
atux cuëëncësa oía 'inun ëanxa.
8 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi ca 'iaxa:
"Usa unicamax ca usabia 'inun ëncë 'aish Nucën Papa Diosmi
sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisaíira cara aín cushi 'icë
quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín
bana cuaquinbi a bana quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca
pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaía 'inun ëncësabi oi.
Bërí nëtënbi ca usai 'ia".
9 A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama
ñuiquin ënë bana cuënëocëxa:

A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun
'aia. Usa 'aish ca ñuina, trampanu —ënë ñun ca 'ë maputi
'icë —quixun 'unanimaishi atsíncësaribi 'inun castícancë
'iti 'icën. Uisaíbi cana 'itima 'ai quixun sinani bëtsi unin

pi unun quixun camicëx cuëënibi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëënin.
10 Bëxuñu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tëmëraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëënin. Usaquin ca Davitan cuëënëocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira xënibua 'aínbia aín unima 'inun ëanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia.
12 Judíos unicamaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi catamëtia isi cuëënti 'icën.
13 Anu 'icë judíosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicama aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquíshquinma cuëënquin 'ain.
14 'Ën bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cuatia isía 'ën aintsi judíos unicamaxribi Cristomi catamëti iëti cana cuëënin.
15 Judíos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'aínbi ca judíos unicamaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aíshbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëëinra cuëënti 'icën.
16 Judíos unibunën ca aín ñu 'apácë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun upí 'aish camabi aín pëñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin cananuna 'unanin, judíos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë 'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicama camáxbi Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.
17 Ësa ca. I aín pëñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín pëñan anu tëacë anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín pëñánsabi 'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judíos unicama Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aíshbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i pëñan tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma uni 'aíshbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín pëñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain.

18 Usa 'aíshbi camina rabiti —'ëx cana judíos
unicamasamaira 'ai —qui cërútima 'ain. Camina sinánti 'ain,
aín tapúnmi cushicë cupí ca in pëñan cania. Usaribiti cana 'ëx
judíosma 'aíshbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën
Papa Diosnan 'ain.

19 Usa 'aínbi sapi camina ësaquin sinanin, —judíos unima
'aíshbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judíos unibu
ainanma 'inun ëanxa —quixun.

20 Usa ca. Usa 'aínbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi
catamëcëma cupí ca judíos unibu ainanma 'ia. Mitsux ami
catamëcë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx
cana judíos unibusamaira 'ai —quiax cërútima 'ain. Judíos
unibu 'icësaribiti Jesucristomi catamëcëma 'itin rabanan cam-
ina bërúancati 'ain.

21 Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan
'inun caísa 'ixunbi judíos unibu ami catamëtiama aín
'ucha tërëncëma 'ixun judíosma unibu 'aíshmi mitsux ami
catamëcëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.

22 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa
Diosan unicama nuibaquin upí 'imianan axa aín 'ucha ëni
ami catamëcëma uni uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usa
'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësabi oquin 'ai, ami catamëtia
oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icësabi camina 'iti
'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu 'icësaribiti
ainanma 'iti 'ain.

23 Aín raracama 'iásaribiti ami sinántisama taníbia ami sina-
natia ca Nucën Papa Diosan asérabi aín uni 'inun judíos
uniburibi 'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin.

24 Mitsux judíosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun
'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa judíos
unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan tëacë
'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain
ca i itsi tëaxun, bëtsi inu tacáshcacësamaira 'inun, aín pëñánbi
aín raranu tacáshcatëcëncëx asérabi upíira 'iti 'icën. Usaribi
oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainan 'itëcënun
'imiti 'icën.

Asérabia judíos unicama Jesucristomi catamëti bana

25 'Ën xucëantu, mitsux judíosma uni 'ixun —nux cana-
nuna judíos unían 'acësamaira oquin Cristomi catamëquin
Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmiti ñu 'unáncë 'ai —
qui rabíaxma 'inun quixun cana ësaquin unin 'unáncëma ñu
a ñuiquin mitsu cain: Judíosma unibu uicama cara Cristomi
catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën Papa
Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamëcëma
'aish usabi 'inun ëanxa.

26 Judíosma unibu ami catamëcëbë ca judíos unibunëxribi
ami catamëti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai
quicësabi oi:
An unicama asérabi Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti ax ca
Siónu 'icë judíos unicama achúshi 'iti 'icën. An ca Ja-
cobnën rëbúnqui judíos unicama ami catamëcëxun atun
'ucha tërënquin atun nuitu upí 'imiti 'icën.
27 'Ëmi catamëtia 'ën atun 'uchacama tërëncëx ca judíos unibu
asérabi 'ënan 'iti 'icën, 'ën cásabi oi.
28 Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia
ainan 'imiti 'icë quixun sinántisama tancë 'aish ca judíos uni-
bunëx ami nishcësa 'icën, mitsux paínmi judíosma uni 'aíshbi
ainan 'itámainun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun rara
—mitsun rëbúnqui ca 'ënan 'iti 'icë —quixun cá 'ixun a bana
manuquinma judíos unibu nuibatia.
29 Bëráma judíos unibu —'ënan ca mitsu 'imainun mitsun
rëbúnqui 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan cá 'ain ca a
banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca —mitsux
camina 'ënan 'iti 'ai —quitancëxun bëtsioquin sinántëcënima.
30 Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina
Nucën Papa Dios cuëëncësoi 'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icëbi ca
judíos unibu ami sinántisama tancë 'ain Nucën Papa Diosan
ainan 'inun mitsu 'imiaxa.
31 Judíos unima 'aíshmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan
mitsu ainan 'imiaxa. Usaribi oquin ca judíos unicama ami
sinántisama tania ainanma 'aíshbi ami sinania Nucën Papa
Diosan ainan 'imiti 'icën.
32 Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa
Diosan judíos unibu 'icësaribitia ami catamëtiama judíosma
uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an nuibaquin
camabi uni Cristomi catamëtía ainan 'inun 'imia.
33 Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna
'unántima 'ain. An ca camabi ñu 'unania. An 'unáncëma ñu
ca 'aíma 'icën. Uisaira 'ixun cara usoquin ñu 'aia quixun
cananuna 'unaniman.
34 Ësai ca aín bana cuënëo quia: "Uinu 'icë unínbi ca Nucën
'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Uínbi ca Nucën 'Ibu Dios —ësaquin
camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima".
35-36 Nucën 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin
uniocëxa. Usa 'ain ca aín bana cuënëo ësairibi quia: "¿An aribi
'inánun quixun sinánquin cara unin Nucën 'Ibu Dios ñu 'inánti
'ic? Ca 'inántima 'icën". A ca aín unicaman xënibua 'aínbi rabiti
'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

12

Aín unicamaxa asérabi Nucën Papa Dios 'inanmëcë 'iti bana

1 Usa 'ain cana ësaquin mitsu cain, 'ën xucëantu. Nucën
Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscë 'ixun camina
'atima ñu 'aquinma asérabi ax cuëëncësabi oquinshi 'anan,
ainanshi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti ca Nucën Papa Dios cuëënia.
2 An ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman sináncësa
oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina
sinanaquin uisairaimi upí 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia,
usai 'iti 'unánan an 'aquincëx usai 'iti 'ain.

3 Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucën Papa
Diosan caíscë 'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi
cushicë 'inun 'aquinun mitsu caíscë 'ixun camina ui unínbi —
'ëx cana bëtsi unibëtan sënënmaira 'iti 'ai —quixun sinántima
'ain. Uisa cara Nucën Papa Diosan mi 'imia, usa 'ixun camina
—usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun cam-
ina rabíquinma —Nucën Papa Diosan a 'anun 'ë 'ináncëxuinshi
cana ñu 'ai —quixun sinánti 'ain.

4 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín bëru,
aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi unishi 'icën. Unix ca aín
taën nitsia, aín mëcën anun ca ñu mëëia, aín bëru anun ca isia.
Camabi unin nami ca anúan an bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.
5 Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan
'aish ax nubë 'ain achúshi unisa 'ain. An 'amicëxuan bëtsi bëtsi
unin bana ñuixunmainun ca raírinën bëtsi bëtsi ñu 'aia. Usoquin
bëtsi bëtsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa
'ain.
6 Nucën Papa Diosan nu bëtsi bëtsi ñu 'anun caíscë 'ixun
cananuna an 'imicësabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun
'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánquin. An aín bana
ñuixunun caíscë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin aín
bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain.

7 Nun uni raíri 'aquinun an 'imicë 'ixun cananuna upí oquin
'aquinti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicë 'ixun
cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain.

8 Axa upí 'inun uni raíri 'ësënun quixun Nucën Papa Diosan
'imicë 'ixun cananuna upí oquin 'ësëti 'ain. Nun uni raíri
ñu 'inánun quixun 'imicë 'ixun cananuna unin nu rabinun
quixun sinánquinma cuëënquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi
'inun 'imicë 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin
bërúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun
cananuna uni 'aquinsa 'icë cuëënquin upí oquin 'aquinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamëti uni iti bana

9 Mitsux asérabi Jesucristomi catamëcë uni 'aish cam-
ina parána nanima asérabi bëtsibë nuibananti 'ain. Ñu 'atima
'ati cuëënquinma usa ñu timai camina Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

10 Camina bëtsibë bëtsibë 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucënbë 'icësaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bëtsi uni isquin upí oquin 'aquinti 'ain.

11 Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquin camina ënquinma, chiquíshquinma cuëënquin upí oquin 'ati 'ain.

12 Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin mitsu 'aquianan abë 'inun mitsu 'imiti 'icë quixun sinani camina chuáma tani cuëëni bucuti 'ain. Tëmëraibi camina masá nuituti bënëtima 'ain. Ënima camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

13 Axa Cristomi catamëcë uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë camina min ñu raíri 'ináṅti 'ain. 'Ináṅan camina axa min xubunu bëbacë uniribi pimianan anua 'uxtiribi 'ináṅti 'ain.

14 Axa mitsumi nishcë uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucën Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.

15 Axa chuámarua 'aish cuëëncë uni abë camina cuëënti 'ain. Axa masá nuituti incë uni a camina abë masá nuituquin nuibati 'ain.

16 Camina bëtsibë bëtsibë nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina cërúananima, axa uni itsibëtan sënënmara unibë upí 'aish abë upiti banati 'ain. Rabíquin camina —'ën cana uni itsin 'acësamaira oquin ñu 'unanin — quixun sináṅtima 'ain.

17 An paían mimi nishquin 'atimocëxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icë quixuan camabi unin 'unáṅcë a ñucamaishi 'ati 'ain.

18 Mitsux camina ax paían mimi nishcëxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina atúxa mitsumi nishcëxbi mitsux abë nishanantima 'ain.

19 'Ën xucëantu, axa mimi nishcë uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ësaía Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë cupí: "Uix cara 'uchaia a cana 'ënbi usaribi oquin cupiti 'ain". Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocëxunbi, Nucën Papa Diosainshi ca cupiti 'icë quixun sináṅti 'ain.

20 Mitsun a cupiima camina ënë bana cuënëo ësai quicësabi oi 'iti 'ain: "Axa mimi nishcë uni 'acëñuma 'icë camina piti 'ináṅti 'ain. Shimaia camina 'unpax 'ináṅti 'ain. Usaquinmi 'acëxun ca ax mimi nishtancëxbi rabini sinanaquin upí oquin sináṅti 'icën".

21 Mitsúxribi 'uchatin rabanan camina mitsu unin 'atimocëxunbi usaribi oquin cupitima 'ain. Usoquinmi nuibacëx ca ax sinanati 'icën.

13

1 Camabi 'apux ca Nucën Papa Diosan 'imicë 'icën. An 'imicëma 'apu ca 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman
bana cuati 'ain.
2 Usa 'ain ca an aín 'apu quicësa oquin 'acëma uni an Nucën
Papa Dios quicësa oquinribi 'aima. Usai 'icë uni ax ca Nucën
Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacësa oquin 'acëma
cupí axbi 'uchai castícancë 'iti 'icën.
3 An ñu upí 'acë uni ax ca aín 'apumi racuëtíma. An ñu
'atima 'acë uni ax cuni ca aín 'apumi racuëtia, 'ë cara uisoti 'icë
quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acë unicama upíoia.
Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuĕcëma 'iisa tanquin
ñu upíshi 'ati 'ain.
4 Nucën Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upiti
bucunuan an ñu 'atima 'acë unicama, uisoquin cara 'ati 'icë
usoquin 'anun mëníocëxa. Usa 'aínbi camina ñu 'atima 'acë
'aish 'apumi racuĕti 'ain, uisa cara mi oti 'icë quixun sinani.
Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca 'apucaman an ñu
'atima 'acë unicama uisa cara oti 'icë usoquin 'aia.
5 Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsu
castícanti sinanishi ami racuĕcë cupíma camina mitsux Cristo-
nan 'ixun ax cuëëncësabi oquin mitsun 'apun bana cuati 'ain.
6 Usaribi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui
'inánti 'ain, 'apun mëníosabi oquin. Usa 'iti oquin ca Nucën
Papa Diosan mëníocëxa.

7 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin camina 'apu buánmiti
curíqui buánmicë 'inun 'inánti 'ain. Mitsun ëmanu 'icë uniribia
'apun anëcë 'ain camina an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun
ëmacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibë cuëbicananquinma cam-
ina aín bana cuati 'ain.
8 Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacëma
'aish a ribíncësa 'itin rabanan, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain.
Asérabi uni nuibacë 'ixun ca unin uni itsi uisabi otima 'icën.
9 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Uni itsin
xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Unin ñu
camina mëcamatima 'ain. Minanma, bëtsi unin ñu minan 'iti
camina cuëëntima 'ain”. Ësai ënë banacama quicë 'aínbi ca
bëtsi banaribi axa quicësa oquinra 'ati ax ësai quia: “Mixmi
bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa
'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. Ënë bana quicësa oquin 'aquin
camina bëtsi banacamaribi quicësa oquin 'ain.
10 Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icë uniribi nuibacë
'ixun camina uisa unibi 'atimotima 'ain. Usa 'ain camina
uni nuibacë 'ixun Nucën Papa Diosan bana camabi quicësabi
oquin 'ain.

11 Ësoquinribi camina sinánti 'ain, nux ami catamëtabaquin
cananuna —Jesucristo ca utëcënti 'icë —quixun 'unáncën. Us-
aquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utëcënti nëtë ca
'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unían 'uxnëti pëcaracëbë
bësuquin, bari ca uruia quixun sinani bënëtishi aín ñu mëëti 'ai
cuancësaribi oquin, Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'ináncë ñu
'ati 'ain.
12 Jesucristo utëcëncëma pan 'ain cananuna imë upí oquin
isíma nicësa 'ain. Usa 'aíshbi cananuna ax utëcëncëbë abë 'aish
xabánu nicësa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu 'atima 'ati
ëni ami cushicë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain.
13 Ami cushicë 'aish cananuna upitaxëshi niti 'ain. Paënti,
paëanx cuëëni sharáti, uni aín xanuma xanu itsibë 'iti,
ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi
nutsiti, a ñucama ënquin cananuna usa ñu 'atima 'ain.
14 Usa ñucama ëni camina Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu
usai 'inun quixun sinánmicësabi oi 'iti 'ain. Ënë nëtënu 'icë
ñuishi sináncë uni an ñu 'atima 'acësaribi oquin 'ati camina
sinántima 'ain.

14

Axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama ñuitima bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unin uisai cara Jesusan uni
'iti 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'icëbi camina mitsubë
timëtisa tania cuëënquin biti 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti
'icë qui camina abë cuëbicanántima 'ain.
2 Bëtsi bëtsi unin ca uisa ñux cara piti 'icë, a cananuna 'aisa
tanquin piti 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bëtsi bëtsi
unin ca camabi ñu piti ca asábi 'icë quixun 'unánquinma nami
piquinma bëtsi ñuishi piia.
3 An camabi ñu picë unin ca bëtsi unían an picë ñu piamo-
quin ñuitima 'icën. Usaribi oquin ca an camabi ñu picëma
uni an bëtsi unían piia isquin ñuiquin —min camina ñu 'atima
'ai —quixun caquinma a uníxribi ca Nucën Papa Diosnan 'icë
quixun sinánti 'icën.
4 Mitsux camina bëtsi unin ñu mëëmicë uni a ñui —an ca
'atima ñu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icën,
cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usaribi oi
camina mitsux Nucën 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca
'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icën. Nucën 'Ibu
Diosan ca aín unicama ax cuëëncësabi oíshia 'inun 'imiti 'icën.
5 Ënëx ca ësaribi 'icën. Uni raírinën ca sinánti 'icën, ënë
nëtëx ca bëtsi nëtësamaira 'aish anúan unin Nucën Papa Dios
rabiti 'icë quixun. Sinánmainun ca uni raírinën —camabi
nëtë ca sënën 'icë —quixun sinánti 'icën. Mitsun bëtsi bëtsi
oquin sinanibi camina cuëbicanántima 'ain. Micama achúshi

achúshinën camina 'ën uisoquin 'ati cara Nucën Papa Dios
cuëënti 'icë quixun sinántancëxun usoquinshi 'ati 'ain.
6 Axa Jesucristomi catamëcë unin ca Jesucristoa cuëënun
aín 'ati ñucama 'aia. An —ënë nëtëa bëtsi nëtëṣama 'ain cana
anun Nucën Papa Dios rabiti 'ai —quixun sináncë unin ca a
nëtën ami upiti sinánquin a rabia. Bëtsi unin ca —anun Nucën
Papa Dios rabiti ca camabi nëtë sënën 'icë quixun sinánquin
usaquin rabia. An camabi piti ñu picë unin ca Nucën Papa
Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an
bëtsi bëtsi ñu picëma uni anribi bëtsi bëtsi ñuishi piquin Nucën
Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.
7 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu
Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancëxribi ainan
'ain.
8 Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu
Jesucristo cuëëncësabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun
bamati nëtë ucëbë ax cuëëncësabi oi abë 'inux bamati 'ain.
Nuxnu tsotax 'icësaribiti cananuna bamatancëxribi aín uni
'ain.
9 Aín unicamax bamacëma 'aish 'ianan bamatancëxribi
ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísquiacëxa.
10 Anúan ax uti nëtë sënëncëbëtan ca Cristonën uisai cara-
nuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icën. ¿Usa 'ain
caramina uisacasquin Nucën Papa Diosan uni itsíxa miisaribi
uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'itima 'ain. ¿Uisacasquin
caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain.
11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën 'Ibu Dios ca quia: 'Ëx bamatimoi tsócë 'icë ca camabi
nëtënu 'icë unicaman asérabi rabiquin 'ë cati 'icën, mix
camina asérabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi
unían cuanun 'ë rabiquin —mix camina asérabi Dios 'ai
—quixun cati 'icën.

12 Usoxun ca Nucën Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa
ñucama caranuna 'acën, uisai caranuna 'iacën, acama
'unánquin, uisa cara oti 'icë isti 'icën.

Uni 'uchamitima bana

13 Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu
'aisama 'aia —quiax manántima 'ain. Usai ami manánquinma
camina sinánti 'ain, uni raírinëxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icë
—quixun sinánxbi 'ën piia isquin anribi pi 'uchatin rabanan
cana 'ën a ñu pitima 'ain.
14 Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu
piti ca asábi 'icë quixun. Usa 'aínbi ca a uni —Nucën Papa
Diosan sinánëx ca a ñux pitima 'icë —quixun sinánquinbi picë
'aish 'uchati 'icën.
15 Usa 'ain ca axa —'ën usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun
sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacë, ax

ca min 'ucha 'iti 'icën. Min a uni nuibacëma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picëma ñu piquin, anun rabanan Cristo bama 'icëbi, uni 'uchamitima 'ain.
16 Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanan —pitima ca —quixuan an sináncë ñu a pitima 'ain.
17 Aín ñu picë cupíma 'imainun aín ñu picëma cupíma ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë cupíshi ca unin Nucën Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bëtsibë nishananíma nuibananan cuëëni upí oquin sinani tsotia.
18 Usai 'icë unicamax ca Cristo cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan unínribia iscëx upí 'icën.
19 Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bëtsibë nuibananun uni raíri nuibaquin 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain.
20 Usa 'ain camina a Nucën Papa Diosan ainan 'imicë uni a mitsun ñu picë cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Asérabi camabi ñu piti asábi 'aínbi ca, mitsúnmi a ñu piia isía bëtsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icën.
21 —Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicëma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xëati, uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucën Papa Dios cuëënia.
22 A picëma 'ixunbi a piía bëtsi uni 'uchati rabanan camina an picëma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icë —quixun min 'acësabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë quixun 'unánquin. Ui unin cara ñu 'aquin, —'ën ësa ñu 'ati ca asábi 'icën, 'ën ësaquin 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia —quixun 'unania ax ca chuámarua tani cuëënia.
23 Usa 'aínbi ca a uni —ësa ñu 'ati sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx asábima 'icë —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin —ësa ñu piti sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi picë uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquinti bana

1 Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënima quixun sináncë cupí a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain.
2 Cananuna nun 'unáncë unicamabë upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquínti 'ain.
3 Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan

bana quicësa oía aín Papabë banai Jesucristo ësai quicë ax
ca asérabi 'icën: “Mimia 'atimati banaa usaribiti ca unicama
'ëmiribi 'atimati banaxa”.
4 Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu
a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuënëomiacëxa. Usa 'ain
cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë
'icë ca tëmëraquinbi ëníma ami catamënun 'imianan, uisa ñu
cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun
Nucën Papa Diosan nu 'imia quixun.
5 Nucën Papa Dios, an aín unicama tëmëraquinbi ëníma ami
catamënun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin
'aquincë, an Cristo Jesús cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nis-
hananíma nuibananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun
'aquinti cana cuëënin.
6 Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëënquin bëtsin sináncësa
oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën
Papa, a rabiti cana cuëënin.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamëti bana cua

7 Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin
nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timëtisa tania
biti 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia.
8 'Ën cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun
raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa,
judíos unicaman Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin
'aia quixun 'unánun.
9 Judíos unibushima, judíosma unibunënribi Nucën Papa
Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun
ca Cristo uacëxa. Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui
ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati
'ain.

10 Ësairibi ca quia:

Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubë Nucën
Papa Dios rabi cuëënti 'ain.

11 Ësairibi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti
'ain. Camabi menu 'icë unicama ca —mix camina
cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icën.

12 Nucën Papa Diosan bana Isaíasnënribi cuënëo ca ësai quia:

Davitan papa, Isaí cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu
'aish judíosma unibunën 'Apuribi 'iti 'icën. An ca nu
'aquinti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami
catamëti 'icën.

13 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan
nux xënibua 'aínbi abë 'itioquin nu 'imia quixun. An mitsu
ami catamëti cuëëni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana

cuëënin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

14 'Ën xucëantu, 'ën cana 'unanin, mitsun camina bëtsibë
bëtsibë nuibanani 'aquiananquin Nucën Papa Diosan bana
Cristonën ñuicë a upí oquin 'unanin. 'Unánan camina ami
cushicë 'inux raíri unibë 'ësëanánti 'unanin.
15 Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi
manúti rabanan ënë ñucama upí oquin mitsu cuënëoxunin.
Nucën Papa Diosan ca 'ë nuibaquin,
16 aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ë cacëxa.
Nucën Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamëcë unicama
ainan 'inun iëmia quixun judíosma uniburibi 'unánminun ca
an 'ë 'imiacëxa. Nucën Papa Diosan 'ë usaquin 'anun casabi
oquin cana judíosma unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxunmi upiti ami catamëquin a
rabinun.
17 Cristo Jesúsnën cushiocëxun cana Nucën Papa Diosan
casabi oquin judíosma unibu bana ñuixuan quixun sinani cana
cuëënin.
18 Judíosma unibunën Nucën Papa Diosan bana cuati ami
catamënun ca Cristonën 'ë a banacama ñuixunun 'aquianxa.
An usaquin 'acë ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ë cush-
ioquin ca Cristonën aín cushínbi 'ën judíosma unibu upí oquin
bana ñuixuanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acëma ñuribi
'anun 'ë 'imiaxa.
19 Aín Bëru Ñunshin Upía 'ëbë 'ain usaquin 'anan cana
Jerusalénuxun 'atancëxun anuaxbi cuanquin bëtsi bëtsi me
'abiani cuantancëx cuainacëtancëx Ilírico cacë me, anu
bëbaquin, camabi menu 'icë unicama Cristo ñuiquin bana
ñuixunquin sënëon.
20 A nëtënuxuan uinu 'icë unínbi Cristo ñuiquin ñuixuncëma,
anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni raírinëan ñuixuncë
uni a ñuixuntëcënquinma, anuxuan unin Jesucristo ñuiquin
bana ñuixuncëma nëtë, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin,
21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oía ësai 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacëma unibunëx ca ami
sinánti 'icën. An a ñuicë bana cuacëma unibunën ca a
bana cuati 'icën.

Romanu cuantia Pablonën sinan

22 Usaquin an Cristo ñuicë bana cuacëma unibunën cuanun
bëtsi bëtsi menu bana ñuixuni cuancë cupí cana mitsu isi
cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain.
23 Cuanxunma cana anu 'ëx cuancë nëtëcamanuxun bana
ñuixunquin sënëon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan.

24 Usa 'ain canaërí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nëtëishi
mitsubë 'iquiani España nëtënu mitsúnmi 'ë 'aquinmainun
cuanti cana sinanin.
25 Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamëcë unicama
'ináṅti curíqui buani cuanin.
26 A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nëtënuaxa ax
Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénu 'icë ñuñuma uni-
cama a buánmiti timëaxa.
27 Judíos unibunën ñuixuncë cupí ca judíosma unibunën
Nucën Papa Diosan bana cuacëxa. Usa 'ain ca judíosma
unibunën judíos unibu 'aquinti asábi 'icën. Usaquin sinani
cuëënquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi
catamëcë unicaman binun buánmiti atun curíqui mësú
'ináṅxa.
28 A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icë unibu 'ináṅbiani
España nëtënu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain.
29 Cana 'unanin, 'ëx mitsubë 'ain ca Cristonën cushioquin
ami sinani cuëënun nu 'imiti 'icën.
30 'Ën xucëantu, 'ëx 'icësaribitimi mitsux Nucën 'Ibu Jesu-
cristonan 'ianan aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'aish 'ëbë
nuibanancë 'icë cana mitsu cain, Cristomi catamëcëma 'ianan
Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish ca 'itsa uni 'ëmi nishia.
Usa 'ain camina asérabi ami cushicë 'ixun 'ë Nucën Papa Dios
ñucáxunti 'ain.
31 Uisabi 'ë oxunma 'anuan Judea nëtënu 'icë axa Jesu-
cristomi catamëcëma unicama sinánminun camina Nucën
Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ën Jerusalénu 'icë axa
Jesucristomi catamëcë unicama 'ináṅti buáncë curíquia atun
cuëënquin binuan sinánminun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.
32 Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëëncëbë cuanxun
mitsu isi cana chuámarua tani cuëënti 'ain. Mitsucëñuan 'ë
Jesucristonën cushiocë 'aish cana ami sinani cuëënti 'ain.
33 Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtíma chuámarua
'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun mitsuribi usaquin 'imiti cana
cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

16

Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun Pablonën ca

1 Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu cain, ax ca
asérabi aín nuitu upí 'icën. An ca Cencrea ëmanuxun axa
Jesucristomi catamëcë xanucama 'aquianxa.
2 Usa 'icë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish
bëtsibë bëtsibë 'aquianancësabi oquin Feberibi upí oquin
bixun ax cuëëncësabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu
'aquianan 'ëribi 'aquincë cupí.

3 Priscila 'imainun Aquila, an 'ëbëtan Cristo Jesús ñuiquin
bana ñuixuncë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
4 Atun ca, —Pablo 'aquini sapi cananuna bamati 'ai —
quixun 'unánquinbi 'ë bamati 'icëbi 'aquinquin iëmiaxa. Us-
aquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain. 'Ëinshima ca
judíosma unicama a 'ën bana ñuixuncë, acamanribi, Priscil-
abëtan Aquilanën 'ë 'aquincë cupí, —asábi ca —quixun cai
cuëënia.
5 Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun
Aquilanën xubunu timëcëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë
caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'ën nuibacë Epeneto,
ax paían Acaya menuax Cristomi catamëcë, aribi bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain.
6 María an mitsu 'itsa oquin 'aquincë, aribi camina bërúanxa
'inu 'ë caxunti 'ain.
7 Adrónico 'imainun Junias, 'ën aintsi rabë, axa 'ëcëñun
sipuacë 'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. —Atux
ca asérabi upí uni rabë 'icë —quixun ca a Jesucristonën bana
ñuixunun caíscë unicaman ñuia. 'Ëx Cristomi sináncëma pain
'ain ca atux pain Cristomi sináncëxa.

8 Amplias axribi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish 'ën nuibacë
'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
9 Urbano an nubëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a
'imainun Estaquis, 'ën nuibacë, aribi camina bërúanxa 'inun
'ë caxunti 'ain.
10 Apeles, camaxunbia asérabi Cristonan 'icë 'unáncancë, a
'imainun Aristóbulonën xubunu 'icëcamaribi camina bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain.
11 'Ën aintsi Herodión, a 'imainun Narcisonën xubunu
'icëcama, axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë, aribi camina
bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
12 Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabë Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëcë 'ixun tëmëraquinbi ax cuëëncësabi oquin
'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Nucën
chirabacë Pérsida, a nun sináncë, anribi tëmëraquinbi upí
oquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin ñu 'acë, aribi
camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
13 Rufo, axa asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'icë
uni, a 'imainun aín tita, a 'ënribi titocë, a camina bërúanxa
'inun 'ë caxunti 'ain.
14 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas,
Hermes 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi
catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
15 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín
chirabacë, 'imainun Olimpas, 'imainun acamabë 'icëcama axa
Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

16 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina bëtsibë
bëtsibë nuibanani bërúanx 'inun cananti 'ain. Camabi ëmanu
'icë axa Cristomi catamëcë unicamax timĕxun ca mitsu
bërúanxmi 'icánun 'ën mitsu canun 'ë caxa.
17 'Ën xucĕantu, cana mitsu cain, bëtsi bëtsi unix Jesu-
cristomi catamëcë 'aish mitsubë timĕcë 'ixunbi ca an mitsu
bana ñuixuncë unin 'unánmicësabi oquin 'aima. Usa unin ca
uni raíri bëtsibë bëtsibë cuëbicanánmiquin 'atimaquin sinánun
'imia. Usai 'icë uni abë camina nitima 'ain. Abë camina
ënánanti 'ain.
18 Usa unin ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin
'aquinma aín cuëëncësa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucën Papa
Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicamabë upiti banaibi
cëmëia. Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.
19 Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesu-
cristo cuëëncësabi oi 'i quixun 'unania. Usaquian mitsu
ñuicania cuati cana cuëënin. Usa 'ain cana mitsúxmi ñu 'atima
'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti cuëënin.
20 Usoquin mitsun 'acëbëtan ca Nucën Papa Dios, an aín
unicama chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanën 'apu mitsu
ubíotëcënxunma 'anun bënĕnquinshi ñusmamiti 'icën. Nucën
'Ibu Jesucristonën mitsu nuibaquin 'aquincëx mitsux upí 'iti
cana cuëënin.
21 Timoteo, an 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuncë, abëtan
ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'ën aintsi 'ixun bërúanxmi
'inun mitsu canun quixun 'ë caxa.
22 'Ëx Tercio 'ixun Pablonën 'amicëxun ënë quirica
cuënëoquin cana 'ëxribi Jesucristonan 'ixun bërúanxmi 'inun
mitsu cain.
23 'Ëx cana Gayonën xubunu 'in. Ënë xubunu ca axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama timëtia. Gayo, anribi Jesucristo-
nan 'ixun ca bërúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ë caxa.
Erasto, an ënë ëmanu 'icë curíqui anun uni cupíoti a bërúancë
uni, a 'imainun nucën xucën, Cuarto, anribi ca mitsúxmi
bërúanx 'inun quixun mitsu canun 'ë caxa.
24 Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux
chuámarua 'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.

Pablonëan Nucën Papa Dios rabia bana

25 Cananuna Nucën Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux
ainan 'aish Jesucristomi catamëtia ca an mitsu upíira upiti ami
sinánun mitsu cushioti 'icën. Usoquin ca 'ati 'icë quixun ca aín
unicaman mitsu 'unánmiaxa. 'Ënribi cana usoquin unicama
ñuixunin. Ënë mecama uniocëma pain 'ixun ca Nucën Papa
Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icë quixun sinánceëxa. A ñucama
unin 'unánma 'aínbi ca bërí Jesucristo ucë cupí unin 'unánti
'icën.

26 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca aín unicaman, Cristo
ca uti 'icë quixun cuënëocëxa. Usai ca 'iti 'icë quixun ca Nucën
Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an mëníocëxa. A bana cuënëo
'icëbi ca uisai quicë cara ax 'icë quixun unin 'unánma 'icën.
'Unánma 'aínbi ca bërí camabi nëtënu 'icë unicaman Cristomi
catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'anuxun 'unánti 'icën.
27 Nucën Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unáncë, axëshi ca
Dios 'icën. A cananuna asérabi cuëënquin nëtëtimoquin rabiti
'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna
asérabi 'ati 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Corintonuaxa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti
'ain. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana unicama
ñuixunun ca Jesucristonën 'ë caísacëxa. An caísa 'ixun cana
Sóstenesbëtan mitsu quirica buánmin. Axribi ca Jesucristomi
catamëcë 'aish nucën xucën 'icën.
2 Mitsúxmi Corinto ëmanuax Jesucristomi catamëcë 'icë, cana cuënëoxun ënë quirica mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi catamëcë 'aish camina Nucën Papa Diosnan 'ain. An ca ax cuëëncësabi oíshi 'inun mitsu caísacëxa. Camabi menu 'icë unicama, an Nucën 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama
tërënxunun quixun ñucácë, a unicama usai 'inun caíscësaribi
oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu caísacëxa. Jesucristo ax ca
a unicaman 'Ibu 'ianan nun 'Iburibi 'icën.
3 Usa 'aíshmi mitsux Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëx chuámarua bucucanti cana
cuëënin.

Cristo cupí nuibaquin Nucën Papa Diosan uni 'aquinti bana

4 Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicë cupí cana
camabi nëtën Nucën Papa Dios —asábi ca —cain.
5 Cristobë 'aíshmi aín sinánsaribi 'icë ca Nucën Papa Diosan
an aín unicama 'unánmiti ñu 'unánmiquin upí oquin sinanimi
upiti bananun mitsu 'imiaxa.
6 Usa 'aish camina mitsux an Cristo ñui quicë bana
'unánquin, a bana quicësabi oquin 'acë 'ain.
7 Usa 'ixunmi Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nëtë cainia
ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'aquincësaribi oquin ami
'unánun mitsu 'aquinia.
8 Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan uinu 'icë unínbi mitsu
ñuiquin —a unix ca 'atima ñu 'acë 'icë —quixun canúnma ca
Nucën Papa Diosan mitsúnmi ami catamëquin 'atima ñu 'axunma 'anun ënquinma mitsu bërúanti 'icën.
9 Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi
aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesúsbë 'ixun, an sináncësaribi oquin
sinánun ca mitsu caísacëxa.

I. PABLONËAN CORINTONU 'ICË UNICAMA 'ËSËA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oquin sinántima bana

10 Mitsux Jesucristomi sináncë 'aish camina 'ën xucĕantu
'ain. Usa 'icë cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin
mitsu ësoquin cain: Bëtsin sináncësaribi oquin sinani camina
bucucanti 'ain. Masáquin sinani camina bëtsibë nishanancan-
tima 'ain. Nishananíma nuibananshiti camina camaxunbi
bëtsin sináncësa oquinshi sinani upitax bucucanti 'ain.

11 'Ën xucĕantu, cana mitsu cain, Cloénën aintsi 'ibun ca
mitsux ismina bëtsibë bëtsibë ubíonan ubíonani bucui quixun
ë caxa.

12 Usoquian cacëxun 'ën sináncëx ca ësa 'icën: mitsu raírinëx
ca ax isa 'ën 'unánmicë 'icë quia. Quimainun ca raírinëxribi
ax isa Apolonën 'unánmicë 'icë quimainun, raírinëxribishi ax
isa Pedronën 'unánmicë 'icë quimainun raírinëxribishi ax isa
Cristonën 'unánmicë 'icë quiax quia.

13 ¿Mitsun sináncëx cara Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama
'icën, ax ca achúshishi 'icën. 'Ëx cana mitsun ñu 'aisama
'acëcama tërĕncë 'inun i curúsocënu bamama 'ain. 'Ëmi
catamëtima Cristomishi catamëti camina nashimicë 'ian.

14 'Ën mitsu achúshibi nashimicëma cupí cana Nucën Papa
Dios —asábi ca —cain. Crispo 'imainun Gayo a rabĕishi cana
nashimian.

15 Usa 'ain camina mitsux Cristomi sinanima —Pablonan
'aish cana nashimicë 'ai —quiax quitima 'ain.

16 A 'imainun cana axa Estéfanasnën xubunu 'icëcamaishi
nashimian. 'Ën sináncëx ca bëtsi uniribi a 'ën nashimicë 'aíma
'icën.

17 Cristonën ca uni nashiminun 'ë cáma 'icën. Uni aín
'uchacama tërĕncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun iĕminux
ca Cristo i curúsocënu bamacëxa quixun camabi uni canun ca
Cristonën 'ë 'imiacëxa. An quirica 'unáncë unicamaxa quicësai
unin cuaisama banan banaquinma unin cuaisabi oquin, upí
oquin aín bana ñuixunun ca 'ë cacëxa.

Cristonëx ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'ianan aín sinánsaribi 'icë quicë bana

18 Cristo ca unin 'ucha cupí i curúsocënu bamacëxa quixun
ñuicë bana a ca an Nucën Papa Dios cuëëncëma unicaman —a
banax ca cëmë 'icë —quixun ñuiquin 'usania. Usa 'aínbi ca axa
Nucën Papa Diosbë 'inux iĕti unicaman a bana cuaquin, aín
cushin 'imicëx cananuna nun 'uchacama tërĕncë 'aish Nucën
Papa Diosnan 'ai quixun 'unania.

19 Ësai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ësai quia:

'Ën sinanëinshi cana ñu 'unani quixun sináncë unicama ax
ca 'ën 'imicëx aín sinan ñancáishi 'iti 'icën. 'Ën cana

ñu 'unani quixun sináncë uni ax ca 'ën 'imicëx ñu
'unáncëma unisa 'iti 'icën.
20 Sinánñu uni 'imainun an quirica 'unáncë uni 'imainun an
ënë menu 'icë ñuishi ñuiti 'unáncë uni acaman, ñu 'unáncë cana
'ai, quixun sináncë 'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinan abë
sënënmaira 'icën. Usa 'ain ca usa unicaman aín sinánsamaira
Nucën Papa Diosan sinan 'icë quixun isti 'icën.
21 Nucën Papa Diosan upí oquin sinánquin mëníosabi oi ca
uni anbi aín sinanënbi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.
Usa 'aínbi ca aín bana cuati ami catamëcë unicama ainan
'inun 'imia, raírinëxa —a bana ca ñancáishi 'icë —quicëbëtanbi.
22 Judíos unicaman ca, nun cananuna asérabi Nucën Papa
Diosan cushínbi ñu 'ai quixun 'unántisa tanquin unin 'acëma
ñunu 'aia istisa tania. Usai atux 'imainun ca griego banan
banacë unicaman unían 'unáncë ñu camabi 'unántisa tania.
23 A unicamaxa usa 'aínbi cananuna nun i curúsocënu
matáscë Cristo, a ñuiquin unicama bana ñuixunin. A bananu
nun unicama ñuixuncëbë ca judíos unicamax rabini, uisa
'aish caraisa Cristo i curúsocënu bamati 'icë quixun sinani,
ami catamëisama tania. Usaía judíos unicama 'imainun ca
judíosma unicaman —Diosan Bëchicë ca i curúsocënuax ba-
macëxa —quixun ñuiquin 'usania.
24 A unicama usai 'imainunbi ca uicama cara Nucën Papa
Diosan Cristomi catamënun sinánmicë 'icë acama, judíos uni-
cama 'imainun griego banan banacë judíosma unicamanribi,
—Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan upí oquin sinánquin
nun 'uchacama tërënquin ainan 'inun nu iëmia —quixun
'unania.
25 Nucën Papa Diosan Cristo i curúsocënuaxa bamanun ëncë,
ax ca 'aisama 'icë uni quicëbëtanbi ca axa usai quicë uni-
caman sináncësamaira oquin sinánquin Nucën Papa Diosan
Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamanun ëancëxa. —Ax
cushima 'ixun ca Diosan Jesucristo bamanun ëanxa —quixun
sináncancëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan unin cushisamaira
'ixun iëmitsinxunbi camabi unin 'ucha cupía bamanun Cristo
'imiacëxa.
26 'Ën xucëantu, mitsun camina ësoquin 'unánti 'ain: mit-
sux camina raírinëxëshi unin 'unáncë ñu 'unáinracë 'ain,
raírinëxëshi camina 'apusa 'ain, raírinëxëshi camina uni it-
sibëtan sënënmaira unin bëchicë 'ain. 'Itsamanëxëshi camina
usa uni 'ain. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun
micama caísaxa.
27 Nucën Papa Diosan ca unían sináncëxa ñu 'unánma uni-
cama ainan 'inun caísaxa. Caísun anbi atu 'unánmia isi ca
an ñu 'unáncë unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca unin
iscëxa cushima unibu Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa.
Caísuan anbi atu sinánmicëbë ca unin iscëx cushi unicama ax

—nun sináncësamaira oquin ca atun sinania —quixun 'unani
rabinia.
28 Ainsa ñu 'unánxa quixuan sináncë unicaman, —Diosan
'amicëxun ca aín unicaman nun sináncësamaira oquin sina-
nia —quixun istánun ca Nucën Papa Diosan axa ënë nëtënu
'icë unían ñu 'unánma isa quixun sináncë unibu ainan 'inun
caísaxa.
29 Uinu 'icë unínbia —'ënbi cana ñu 'unáncë 'ai —quixun
sinánunma ca Nucën Papa Diosan ënë nëtënu 'icë unían
sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa.
30 Nucën Papa Diosan 'imicëx camina ami catamëti Cristo
Jesúsbë 'ianan an sinánmicë 'ain. Usa 'aish camina Cristo Jesús
cupía, ax cuëëncësabi oquinshimi 'anun Nucën Papa Diosan
iëmicë 'ain.
31 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi
oquin, “Uinu 'icë unix cara rabítisa tania ax ca axbi rabia-
catima —Nucën 'Ibu Diosan 'imicëx cana asábi 'ai —quixun
sinánquin ashi rabiti 'icën”.

2

Cristo i curúsocënu bama bana

1 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan bana mitsu ñuixuni
cuanxun cana an quirica 'unáncë unicamaxa quicësai unin
cuaisama banan banaquinma mitsu ñuixuan.
2 Mitsubë 'ixun cana bëtsi bana ñuixunti sinánquinma, Jesu-
cristo, unin i curúsocënu matáscë, ashi mitsu ñuixunti sinan.
3 Mitsubë 'ëx 'ain ca 'ën nami 'aisama 'iaxa. Mitsúnmi 'ën
bana cuaisamasa sinani cana racuëti bërëan.
4 An ñu 'unáncë unían aín sinanënshi sinánquin bana
ñuicësa oquin cana Jesucristo ñuiquin mitsu ñuixuncëma 'ain.
Ama, aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun cana Nucën Papa
Diosan cushínshi ñuixunquin Jesucristomi catamënun mitsu
sinanamian.
5 Unían aín sinanënbi sináncë banami catamëcë cupíma,
asérabi aín cushían Nucën Papa Diosan sinanamicë mitsux
'inun quixun cana usaquin bana ñuixuan.

Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin Nucën Papa Diosan 'unánmicë ñu 'unánti bana

6 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín bana quicësabi
oquin 'aia cananuna a unicama uisaira cara aín banacama
quia quixun ñuixunin. Nun banax ca ënë nëtënu 'icë axa
Cristomi catamëcëma unicaman ñuicë bana ama 'icën. 'Ianan
ca aín 'apucaman ñuicë bana ama 'icën. Acaman banaxa cushi
'icëbi ca xënibuquin unin sinanima.
7 Usa bana ñuixunquinma cananuna Nucën Papa Diosan ënë
me uniocëma pan 'ixunbi sinan bana a ñuixunin. A bana

quicësabi oi ca Jesucristo cupí uni aín 'uchacama tërëncë
'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Usa 'icëbi
ca bëráma Nucën Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun
sinánmiama 'icën. Bërí cananuna an nu cacësabi oquin unica-
man 'unánun a bana ñuixunin.
8 Ënë menu 'icë 'apucaman ca a bana 'unánma 'icën. A bana
'unánxun ca Nucën 'Ibu Jesús, Diossaribi cushi, a i curúsocënu
matásmiama 'itsíanxa.
9 Nun nu ñuicë banax ca Nucën Papa Diosan bana
cuënëosaribi 'icën. A banax ca ësai quia:
Uinu 'icë unínbi ca iscëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca a ñui quia
cuacëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca aín sinanën sináncëma
'icën, uisairai cara an a nuibacë uni abë 'aish 'iti 'icë
quixun, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi.
10 Nucën Papa Diosan mëníocëxun ca unin 'unáncëbëtanmabi
aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmiaxa. An ca camabi ñucama
'unania, Nucën Papa Diosan sináncë ñucamaribi ca 'unania.
11 Uinu 'icë unínbi ca bëtsi unían sináncë ñu 'unanima, a
unínshi ca an aín nuitu mëu sináncë ñu 'unania. Usaribi oquin
ca unin Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unanima. Aín Bëru
Ñunshin Upitáinshi ca Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unania.
12 Nucën Papa Diosan ca nu axa Jesucristomi sináncëma
unían sináncësaribi oquin sinánun 'imicëma 'icën. Ama, uisaira
oquin cara an nu 'imiti 'icë quixun nun 'unánun ca Nucën Papa
Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa.
13 Nunbi sináncë bana cananuna unicama ñuixuniman.
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxunu sináncë
bana ashi cananuna axa aín Bëru Ñunshin Upíñu unicama a
ñuixunin.
14 An sinánmicëma uni an ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicë ñu 'unanima. A ñucamax ca an iscëx
'usani ami cuaitisa 'icën. Unin ca a ñu 'unánti 'icën, Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxuinshi.
15 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicë uni an, unin 'acë ñucama 'imainun aín banacama,
asérabi cara upí 'icë quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni itsin,
a unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun
'acë ñu cara asérabi an sinánmicëxun 'acë 'icë quixun 'unan-
ima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma
'ixun.
16 Aín bana cuënëo ca quia: “¿Uin cara Nucën Papa Diosan
sinan 'unanx? ¿Uin cara a 'unánmiti 'ic? An usaquin
'unánti uni ca 'aíma 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Cristonën
sináncësaribi oquin sinanin.

3

An Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë uni ñuicë bana

1 'Ën xucëantu, ëx mibë 'ixun cana axa aín Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicëx upiti Nucën Papa Diosmi catamëcë uni-
cama 'unánmicësa oquin mitsu 'unánmiama 'ain. Ama, an ënë
menu 'icë ñuishi sinánquin ëncëma pan unisa 'icë cana mitsu
'unánmiacën, bërími Cristo 'unáncë 'icë.
2 Tuá xuratsu aín titan ñu pain pimiquinma aín xuma
pain 'amicësa oquin, cana a pain 'unánti banaishi mitsu
'unánmiacën, Cristonëan mitsu 'unánmiti ñumi asérabi
'unántisama pain 'icë. Bëríbi camina usabi 'ain.
3 Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristo-
nanma unin sináncësa oquinshi sinanin. Usa 'i camina an
Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa 'icësai 'in.
4 Usa 'aish camina raírinëxa —'ëx cana Pablonën 'unánmicë
'ai —quimainun raírinëx —'ëx cana Apólonën 'unánmicë 'ai —
quin. Usai qui camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi
sinanin.
5 ¿'Ëx Pablo 'aish carana min sináncëx uisa uni 'ain? ¿Mitsun
sináncëx cara Apolo uisa uni 'ic? Nucën Papa Diosan nu
sinánmicësabi oquin mitsu bana ñuixuncëishi cananuna nux
'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëacën.
6 Ënëx ca ësa 'icën: Unían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi
unin 'umpaxan chabóia. Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu
bëru comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën Papa Diosan
bana ñuixunquin 'unánmiacën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a
ca Apólonën mitsu ñuixuntëcëancëxa. Usoquinu nu rabëtan
ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosainshi Jesucristomi catamënun
mitsu sinánmiacëxa.
7 An ñu bëru 'apácë uni 'imainun an a me 'unpaxan chabócë
uni anbi ca ñu comima. Nucën Papa Diosan cuni ca comia. Us-
aribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën Papa Diosanshi
uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia.
8 Ainra paían uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni
bana 'unánmitëcëncë uni ax 'icën. Uisoquin cara aín ñu mëëti
'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan a unicama cupíoti 'icën.
9 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin cananuna nucaman
mitsu Jesucristomi sinánun aín bana ñuixuancën, unían ñu bëru
'apácësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unían 'apácë
ñu bërua comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun
mitsu 'imia.
'Imainun ca ësa 'icën: Xubuoquin ca unin amia cushiti
itácama pain nitsíntancëxun i puruia. Usotancëxun ca aín mas-
cuáncama 'aia. Usoquian 'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi oquin

ca Nucën Papa Diosan mitsu upí oquin 'acë xubu achúshisa
'inun 'imia.
10 An xubu 'ati 'unáncë unin ca itá upí pain caístancëxun
nitsinia. Usaribi oquin cana 'ën pain mitsu Jesucristomi
catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsían, ami xubu
'ati nitsíncë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi
catamënun bana ñuixunquin mitsu 'unánmia. Usa 'ain ca uica-
man cara mitsu 'unánmia an Jesucristo cuëëncësabi oquin-
shi mitsu 'unánminux, bëtsi bana mitsu ñuixunti rabanan
bërúancati 'icën.
11 Unían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca 'ën a ñuiquin ñuixuncë
banaishi cuati Jesucristomi catamëti uni Nucën Papa Diosnan
'iti 'icën.
12-13 Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë, an ca Nucën
Papa Diosan 'aquincëxun aín bana upí oquin 'unánquin, Je-
sucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun
unicama 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën, usaquin
'unánmiquinma unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun
'unánmima. Usa 'ain ca utëcënquin Jesucristonën uin cara
aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun isnuxun 'aia. An upí
oquin 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca upí 'aish maxax
upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin nëënquinbi picëma
usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë
unicamax ca i, pëi, basi xo acama nëënquin tsin picë usaribi
'iti 'icën.
14 An a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian
unin Jesucristo quicësabi oquin 'acë 'ain ca an atu bana
ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquin camina uni 'ë
ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëënquin upí oquin
cupíoti 'icën.
15 Usa 'aínbi ca an aín bana cuacë unicama asérabi Jesu-
cristomi catamëquin ax quicësabi oquin 'ati 'unánmiama cupí,
an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi
'ën bana uni 'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati
'icën. Usa 'aish ca a uni —ñancábi cana uni 'unánmiacë —
quixun sinani, cupí bitsimabi iëti 'icën, tsin nëëncëxbia uni
iëcësaribi.
16 ¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë
a camina mitsux 'ai quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upí ax ca mitsunu 'icën.
17 Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa
Diosan iscëx upíira 'icën. Usa uni camina mitsux 'ain. Usa
'ain ca ui unin cara usa unicama sinanamiquin bëtsi bana
ñuixunquin ami manumia, a Nucën Papa Diosan uisa cara oti
'icë usoquin 'ati 'icën.
18 Uni itsían mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati
'ain. Mitsun camina —'ënbi ñu 'unáncë cana 'ai —quixun

sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina Jesucristonën
sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti 'ain.
19 Abia unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx
ñancáishi 'icën. Nucën Papa Diosan bana aín unin cuënëo, ax ca
ësai quia: “Ui unin cara bëtsi uni parania, a uni ca Nucën Papa
Diosan 'amicëxun bëtsi unínribi usaribi oquin cupiti 'icën”.
20 Ësairibi ca aín bana quia: “An ñu 'unáncë unicama anbi
sináncë banax ca ñuuma 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan
'unania”.
21 Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin 'unánmicëxbi
rabítima 'ain. Uisa ñu cara aín unicama Nucën Papa Diosan
'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain.
22 'Ë 'imainun Apolo 'imainun Pedro, nucaman mitsu
ñuixuncë banacama camina camaxunbi 'unánti 'ain. Nucën
Papa Diosan ca ënë menu 'icë ñu mitsu 'inania. An 'im-
icëx camina ënë menu upiti bucuin. An 'imicëx camina
bamatancëxbi abë upiti bucuti 'ain. Bërí camina an 'imicëx
asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain, xënibua 'aínbi.
23 'Ianan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucën Papa
Diosnan 'icën.

4

Usaía an aín bana ñuixunuan Cristonën caíscë uni 'iá bana

1 Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicëxun
Cristomi catamënun unicama aín bana ñuixuncëishi 'ain. Usa
'aish cananuna unían 'unánma 'icëbi, usai Cristomi catamëti
ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan sinan
bana, a uni ñuinun 'imicë 'ain.
2 Uinu 'icë unin cara uni ñu mëëxunia an ca —upí oquin ca ñu
mëëxunia —quixuan an ñu mëëmicë unin 'unánun upí oquin ñu
mëëti 'icën. Usaribi ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë
uni 'iti 'icën.
3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsúxmi 'ë ñui 'ëmi manáncë bana
'imainun an uni ñui uni itsimi manáncëxun cuacë 'apucaman
'ë 'uchocë bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ëx 'ai quixun
cana 'ënbi sinaniman, Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni ca 'una-
nia.
4 'Ën ñu 'atima 'acë 'ën chiquinacëma ca 'aíma 'icë quixun 'ën
sinaniabi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni carana asérabi ñu
'aisama 'acëma 'ai quixun 'unania.
5 Usa 'ain camina Jesucristo utëcëncëma pain 'ain, uisa
uni cara uni itsi 'icë quixun sinántima 'ain. Utëcënxun ca
Nucën 'Ibu Jesucristonën, camabi uni an unĕxun ñu 'acëcama
'imainun aín nuitu mëúa sináncë ñucamaribi, an upí oquin
'unánun 'unánmiti 'icën. 'Unánmicëbëtan ca Nucën Papa Diosan
ui unicaman cara aín 'ucha tërĕncë 'ixun ñu upí 'axa, a usaribi
oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuëënmiti 'icën.

6 'Ën xucëantu, Apolobë 'ëx 'icësaribitimi mitsux bëtsi bana
sinanima Nucën Papa Dios quicësabi oíshi 'inun cana ënë
ñucama ñuiquin mitsu cain. —An mitsu 'unánmicë unin
'unánmicësamaira oquin ca an nu 'unánmicë unin nu 'unánmia
—quixun camina bëtsi uni catima 'ain.
7 ¿Uin cara mitsu raíri, bëtsi unicama 'icësamaira oími upí
'inun 'imiaxa? Nucën Papa Diosan 'imicëxma camina upí
'itsianma. Nucën Papa Diosan 'imicëx upí 'ixun ¿caramina uisa
cupí —'ëxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?
8 Mitsun camina ësaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun camabi
ñu 'unanin —quixun. Usa 'aish camina nun bëtsi ñu mitsu
'unánmiti cuëëniman. Mitsun sinani camina mitsúxbi 'apusa
'ain, Jesucristo utëcëncëma 'aínbi. Mitsúxmi 'apu 'ain cana-
nuna nuxribi cuëëni 'apu 'itsían.
9 Usami mitsux 'aínbi ca 'ën sináncëxun Nucën Papa Diosan
nu uni raíri meuira 'imiaxa, aín bana ñuixunun Jesusan caíscë
nux 'icëbi. Unían —'uchañu 'aish ca bamati 'icë —quixun ñuicë
unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin unin ñuicë 'icë ca
unicama 'imainun ángelcamanribi 'isia.
10 Cristonën cacësabi oquin 'acë cupí mitsun iscëx nux
ñuumara 'imainun camina mitsux aín bana 'unáncë 'ain. Mit-
sun sináncëxa nun bana racuëti banacësa, 'imainun ca mitsun
bana cushi 'icën. Usa 'icë nu timaquin nu ñuianan ca mitsuishi
unin nuiia.
11 Bërí nëtënbi cananuna bëráma 'iásaribiti 'acëñuma 'ianan
shimanan chupa upíñuma 'ain. 'Imainun ca unin nu bëtsi bëtsi
oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi 'ain.
12 'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mëcënan ñu
mëëin. Numia 'atimati banaiabi cananuna nun Nucën Papa
Dios a unicama ñucáxunin. Nu bëtsi bëtsi ocëxunbi cananuna
tanshitin.
13 Nu ñui 'atimati banaiabi cananuna nun abë nuibanainsa
tanquin upí oquinshi 'ësëin. Unin sináncëx cananuna nux
'aisama 'icëa unin pucë chinan usaribi 'ain, bëríribi cananuna
unin nu sináncëx usa 'ain.
14 Mitsúxmi masá nuitunun cana ënë ñucama mitsu
cuënëoxuniman. Mitsúxmi 'ën bëchicësa 'icë cana nuibaquin
upí 'inun mitsu 'ësëin.
15 'Itsa unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixununbi cana 'ën pain
Jesucristo mitsu ñuixuancën. 'Ën ñuixuncëxun cuati camina ami
catamëacën. Usa 'ain cana 'ëxëshi mitsun papasa 'ain.
16 'Ën pain Jesucristonën bana mitsu ñuixuncë 'aish camina
'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain.
17 Mitsúxmi 'ëx 'icësaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun
xuan. 'Ën bana ñuia cuati axribi asérabi Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëcë 'aish ca 'ën nuibacë bëchicësa 'icën. Mit-

sunu cuanxun ca uisai carana 'ëx Jesucristomi catamëcë 'aish
'i, a mitsu ñuixunti 'icën. Camabi ëmanuaxa timĕcë axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama a cana usai cana 'ëx Jesucristomi
catamëti 'i quixun 'unánmin.
18 Mitsu raírinëx camina 'ëx sapi isna anu cuanti racuëti
quixun sinani cërutin.
19 Usaquin sináncëbëbi cana Nucën 'Ibu Jesucristo
cuëëncëbë 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti 'ain. Cuanxun
cana a unicaman cara aín cuëbitainshi banaquinma asérabi ax
quicësabi oquin 'aia quixun isti 'ain.
20 Axa —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quicë uni ama,
an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax cuni ca asérabi Nucën
Papa Diosnan 'icën.
21 ¿'Ën mitsu ñu cai cuanti caramina cuëënin? ¿'Ën ñu
caquinma mitsu nuibaquin upí oquinshi cai cuanti caramina
cuëënin?

5

Ax aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni ñuicë bana

1 'Ën cana ësoquian chanioia cuan, micama achúshinëx is-
mina min papan xanubë 'in. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. An
Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma uníxbi ca usai 'ima.
2 ¿An usa ñu 'acë uni mitsubë 'aínbi caramina mitsun —
nux cananuna asábi 'ai —quixun sinanin? Usaquin sinanima
camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani
rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubë 'inúnma chiquínti
'ain.
3 'Ëx mitsubëma 'ixunbi cana mitsubëtan 'acësaribi oquin
ënuxunbi sinanin. 'Ëxbi anu 'ixun 'acësa oquin cana —a uni ca
'aisama 'icë —quixun sinanin.
4 Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocëxun Nucën
'Ibu Jesucristo cuëëncësa oquin 'anux timĕti 'ain, 'ënribi an
cushiocëxun, an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxunmainun.
5 Timĕxun camina a uni ñunshin 'atimanën 'apun uisoquin
cara 'ati 'icë usoquian 'anun ënti 'ain. Usaquian 'acĕxa
sinanacë ca a uni bamacëbi aín bëru ñunshin Nucën 'Ibu Jesu-
san utëcënquin upí isti 'icën.
6 Bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux
cananuna asábi 'ai —qui cuëënin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën.
¿Caramina 'unaniman, “anun pán chamiti ñun ca chamaratsu
'ixunbi xuicëma pain 'icë páncama choia?” Usaribi oquin ca
anu 'icë uni achúshinën 'uchaxbi sinanacëma 'ixun anu 'icë
unicama usaribitia 'inun 'imiti 'icën.
7 Usa 'ain camina an a 'ai 'uchati ñu 'acë uni a ñua
'atëcënuxunma ashiquin ënun sinánmiti 'ain. Bëráma judíos uni-
camax carnero imi atun xëcuënu 'unánti oquin shiax, bamati

'aíshbi iëa, usaribiti cananuna Cristo bama cupí iëan. Bëráma axa iëcë unicaman anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piá usaribi 'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa 'uchabi 'atëcëntima 'ain.

8 Usa 'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi sinánan cëmë 'ixun uni paránquinma, —nun 'ucha tërëncë 'aíshnu Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo bamacëxa —quixun sinánti 'ain. Usa 'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima asérabi Cristomishi sinani ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

9 Mitsu buánminuxun 'ën cuënëocë quirica itsi anu cana ësaquin mitsu cacën, ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni abë niaxma 'inun.

10 Camabi unibë niaxma 'inun quixun cana mitsu caiman. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman ca ainanmabi xanu cuëëanan, uni itsin ñu cuëëanan, ñu mëcamanan, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabia. Camabi menu ca usa uni 'icën. Usa unibubë 'iisa tanquinmabi camina uinu 'icë menuabi usa uni isíma 'itima 'ain.

11 Ësaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa —'ëx cana Jesucristomi sináncë 'ai —quibi cëmëcë unibë camina nitima 'ain. Jesucristonainsa quiquinbia ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibëribi 'icë uni 'imainun bëtsi unin ñu cuëëncë uni 'imainun Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë uni 'imainun ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun mëcamacë uni, usa unibubë camina nitima 'ain, abëtanbi camina pitima 'ain.

12-13 'Ën cana axa Jesucristomi sináncëma unicama 'uchoquin —mix camina 'aisamaira uchañu 'ai —quixun catima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icën. Usa 'aínbi camina mitsúnbi ax mitsubë Jesucristomi catamëcë 'ixunbia 'atima ñu 'aia 'unánquin a uni 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquin camina axa mitsubë 'icë uni aín 'ucha cupí mitsubë 'iaxma 'inun chiquínti 'ain.

6

Axa Jesucristomi sináncë uníxa, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'apumi manántima bana

1 Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëxun camina axa Cristomi sináncëma 'apumi manánquinma, mitsúnbi an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raíribëtan mëníoti 'ain.

2 Jesucristo nun 'apu 'inux ucëbëtan ca aín unicaman abëtan camabi unin uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icën. ¿Mitsux Jesucristobë 'apu 'iti 'ixun caramina unían bërí 'acë ñu 'unánquin mëníoxuntima 'ain?

3 Angelnënribi cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain.
Angelcaman cara ñu upí 'axa quixun 'unánti 'ixun cananuna
asérabi ënë nëtënu 'icë unin cara ñu upí 'aia quixun 'unánti
'ain.
4 ¿Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi
sináncë unibë nishanantancëx caramina axa ami sináncëma
uninu ami manani cuanti 'ain?
5 Usai 'itimimi rabínun quixun cana usaquin mitsu cain.
¿Mitsúxbi caramina usa ñu mëníonantima 'ain?
6 ¿Axa Jesucristomi catamëcë uníxa bëtsi ñui ami manani,
axa Jesucristomi sináncëma 'apunu cuanti cara asábi 'ic?
7 An mitsubëtan Jesucristonën bana 'unáncë unimi
manánbëquinti ax ca 'aisama 'icën. Ami manánquinmami
an uisa cara mi ocëxunbi tanshiquin min ñua mëcamatiabi
isëshiti ca asábi 'iti 'icën.
8 Usai 'iti asábi 'aínbi camina mitsun uni itsimi 'uchaquin
aín ñu mëcamanan bëtsi bëtsi ñuribi 'ain, abëtanmi Jesucristonën
bana cuacë unibi camina usoquin 'ain.
9 ¿Aín nëtënu abë 'iisa 'aíshbi ca an ñu 'aisama 'acë uni
aín nëtënu Nucën Papa Diosbë 'itima 'icë quixun caramina
'unaniman? Camina 'unánti 'ain, ainanmabi xanu cuëëncë
unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin
'acë ñu rabicë unicama 'imainun aín xanuma 'aínbi bëtsi unin
xanubë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni,
10 'imainun an ñu mëcamacë uni 'imainun an bëtsi unin ñu
cuëëncë uni, 'imainun axa ñuianancë uni 'imainun paëncë uni
'imainun an uni paránxun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën
Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën.
11 Usa uni camina mitsu raírinëx 'iacën. 'Iá 'aínbi ca mitsun
ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa
'aish camina Nucën 'Ibu Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx, an iscëx ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

12 Asérabi ca ënë bana quia, “unin ca aín cuëëncësoquin ñu
'ati 'icën”. Usa 'aínbi cana 'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira
'atima 'ain. Unin ca aín cuëëncësoquin ñu 'ati 'icën. Usa 'aínbi
cana unían ñunshínquin 'acësoquin ñu 'atima 'aisama tanin.
13 Ësaía uni quicë ax ca asérabi 'icën: Piisa tanquin nun
picë ñu ax ca nun pucunu atsíntancëxun nun nami cushioia,
Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. Usa 'aínbi cananuna ënë
menuxunu 'acësa oquin Nucën Papa Diosan nëtënu 'ixun usa
ñucama sinántëcëniman. Usa 'aínbi ca unin usai 'iti sinánquinbi
tënëquin aín nami 'uchotima 'icën, aín xanuma 'aínbi xanu
itsibë 'ianan unix uni itsibë 'iquin. Unían ainan 'ixun ax
cuëëncësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uni
uniocëxa.

14 Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús
baísquimiasaribi oquin aín cushínbi nuribi baísquimiti 'icën.
15 ¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unan-
iman? ¿'Ëx Jesucristonan 'aíshbi carana 'ëx 'atima xanubë
asaribi 'inux 'iti 'ain? Uisa 'aíshbi cana 'itima 'ain.
16 ¿Axa xanu 'atimabë 'icë uni ax ca abë achúshisa 'icë quixun
caramina 'unaniman? Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quicësabi oi ca uni xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën.
17 Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan
'icë, an sináncësaribi oquin sinani abë achúshisa 'icën.
18 Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín
xanu 'aímabi xanu itsibë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni
itsibë 'icë uni an ca abi aín namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu
raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin aín nami 'uchoima.
19 ¿Aín Bëru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu 'ináncë,
ax ca minu 'icë quixun caramina 'unaniman? Mitsux camina
anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain, ax ca min
'Ibu 'icën.
20 Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín
Bëchicë bamati oquin mëníocëxa. Ainan 'aish camina mitsux
cuëëncësa oi 'ima ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. Usa 'ixun
camina mitsun nami 'imainun mitsun sinan upí 'ixun Nucën
Papa Dios cuëëncësa oquinshi ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux
'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun
'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

7

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

1 Mitsúnmi 'ë quirica bëmiquin ñucácë banacama a ñuiquin
cana ësaquin mitsu cain, unin xanu bitima ca asábi 'icën.
2 Usa 'aínbi ca camabi unin xanu cuëënia. Usa 'ain ca xanu
itsi cuëënti rabanan camabi uni xanuñu 'iti 'icën, camabi
xanúxribi ca bënëñu 'iti 'icën.
3 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca uni aín xanubë 'iti 'icën.
Usaribiti ca xanu aín bënëbë 'iti 'icën.
4 Xanux ca axëshima 'icën, ax ca aín bënënanribi 'icën. Us-
aribiti ca uni axëshima 'icën, ax ca aín xanunanribi 'icën.
5 Usa 'ain ca xanun aín bënë aín nami 'aisa tancëxun tima-
tima 'icën. 'Imainun ca unínribi aín xanu aín nami 'amitisa
tancëxun timatima 'icën. A rabëtaxbi upiti Nucën Papa Diosbë
banatisa tani cananquin mëníotancëx cuni ca ënánanti 'icën.
Ñunshin 'atimanën 'apúan 'atimaquin sinánmicëx tënëtisama
tani 'uchati rabanan biránantëcënuxbi ca bënëtishi ënánanti
'icën.

6 Unían asérabi xanu binun quixun cana 'ën caiman. Biisa
tanquin ca biti 'icën.
7 'Ën sináncëx ca camabi uni 'ësaribi xanuñuma 'iti asábi
'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan achúshi achúshi uni,
xanuribi, uisai cara 'iti 'icë quixun mëníoia.

8 Ësaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima
ca asábi 'icën, 'ëx 'icësaribiti. 'Imainun ca bënëñuma xanu
'imainun casunamëcë xanu bënutima asábi 'icën.
9 Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tënëtisama tanquin unin xanu
biti 'icën, xanúxribi ca bënëñuma 'iti tënëtisama tani bënuti 'icën.

10 Bënëñu xanu ñuiquin cana ësaquin cain, an ca aín bënë
ëntima 'icën. 'Ën sinanënbi caquinma cana Nucën 'Ibu Jesusan
sinánmicëxun usaquin cain.
11 Aín bënë ënquinbi ca xanun uni itsi bitima 'icën. Biisa
tanquin ca aín bënë bitëcënti 'icën. Usaribi oquin ca unin aín
xanu ëntima 'icën.

12 Ënë banaribi ñuiquin cana Nucën 'Ibu Jesusan 'ë
sinánmicëma, 'ënbi sinánquin, ësaquin mitsu cain: axa
Jesucristomi catamëcë unin ca aín xanúxa Jesucristomi
catamëcëma 'aíshbi abë upí 'ixun ëinsama tancëxun ëntima
'icën.
13 Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamëcë 'ixun
aín bënë Jesucristomi catamëcëma 'icëbi an ëinsama tancëxun
ëntima 'icën.
14 Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamëcë 'ixun aín bënëribi
Jesúsmi sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca aín tuácamaribi
Jesucristomi sinánun sinánmiti 'icën. Usaribi oquin ca aín
bënën Jesúsmi catamëcë 'ixun aín xanuribi Jesúsmi sinánun
sinánmianan aín bëchicë Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti
'icën. Usaquinmi 'aquincëx ca mitsun bëchicëcama ax an
Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin bëchicësa 'itima 'icën.
15 Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcëma unin aín xanu
Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tanquin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi
ca aín xanun 'uchama 'icën. Usaribi oquin ca axa Jesúsmi
catamëcëma xanun aín bënë Jesúsmi catamëcë 'icë ëinsa tan-
quin ënti 'icën. Usaía 'icëxbi ca aín bënën 'uchama 'icën. Nucën
Papa Dios ca nuxnu nun xanubë 'atimonani cuëbícanani tsoti
cuëënima.
16 Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa
tancëx cara min bënë Jesucristomi sinánti 'icë quixun. Cam-
ina 'unaniman, mix bëbu 'ixunmi ami sinánmisa tancëx cara
min xanu Jesucristomi sinánti 'icë quixun.

17 Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi camina a nëtëan an mitsu
ainan 'imicë, usaíbi 'iti 'ain. Usoquin cana camabi ëmanu 'icë
axa Jesucristomi catamëcë unicama cain.

18 Ënëx ca ësa 'icën. Mitsux judíos uni 'icë Nucën Papa Diosan
Jesúsmi catamënun sinánmicëx camina mitsux judíos unicama
'icësaribiti 'unánti ocë 'aish usabi 'iti 'ain. Usaribiti mitsux
judíosma uni 'aish Jesúsmi catamëti ami sinántancëx camina
judíos uni 'icësaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain.
19 'Unánti oracacë 'ianan 'unánti oracacëma 'ixunbia aín
bana quicësabi oquin 'aia cuni ca Nucën Papa Diosan uni upí
isia.
20 Uisai cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imicëma pain
'aish 'iaxa, usaíbi ca ainan 'aish uni 'iti 'icën.
21 Mixmi an uni ñu mëëxuncë uni 'icë Nucën Papa Diosan
ainan 'imicëxun camina bënëquinma min 'acësabi oquin an mi
ñu mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain. Usa 'aínbi camina an mi 'aisa
tanquin chiquíncëx anuax cuanti 'ain.
22 Uni an uni ñu mëëmicë uninan 'ixun ca aín 'ibu
cuëëncësabi oquin 'aia. Usa 'aíshbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën
ainan 'inun 'imicë 'ixun a unin an ñu mëëmicë uni ñu
mëëxuníbi, Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun upí oquin
'acë 'aish, abi 'axuncësa 'ia. Usaribi oquin ca uni an uni
ñu mëëxuncëma a Nucën Papa Diosan ainan 'inun Cristomi
sinánmicë 'ixun, ax aín bamati nëtë sënëntamainun Cristonën
uni 'ixun ax cuëëncësabi oquinshi 'aia.
23 Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín
Bëchicëbi camabi uni cupí bamati oquin mëníocëxa. Usa
'ain camina uinu 'icë unínbia Jesucristo cuëëncësoquinma ax
cuëëncësoquinshi 'acë 'itima 'ain.
24 'Ën xucëantu, cana mitsu catëcënin, uisai caramina Nucën
Papa Diosan Jesucristomi sinánmicëma pan 'aish 'ia, usabii
camina 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.
25 Nucën 'Ibu Jesusan sinánmicëma 'ëxbi cana, bënëñuma
xanu 'imainun xanuñuma uni ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë a ñui
ësai quin, Nucën 'Ibu Jesusan aín bana unicama ax cuëëncësabi
oquin ñuixunti 'imicë 'aish.
26 Axa ami catamëcëma unicaman ca axa Jesucristomi
catamëcë unicama ami nishquin bëtsi bëtsi oia. Usaquian
'acëx cananuna upitax bucuiman. Usa 'ain ca 'ën sináncëx,
xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icën, bënëñuma xanu axribi ca
usabi 'iti 'icën.
27 Xanuñu 'ixun camina a ënti sinántima 'ain. Xanuñuma
'ixun camina xanu biti sinántima 'ain.
28 Unin xanu biti, ax ca 'uchama 'icën. Usaribiti ca xanu
bënuti ax 'uchama 'icën. Usa 'aínbi ca an xanu bicë uni
'imainun axa bënucë xanu, ax an Nucën Papa Diosan bana
cuacëma unicaman 'atimocëx 'aisamaira tëmërati 'icën, an
xanu bicëma uni 'imainun bënucëma xanu 'icësamaira oi.
29 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu caisa tanin, xënibuirai
cananuna tsótima 'ain. Usa 'ain ca uni xanuñu 'aíshbi
xanuñumasa 'iti 'icën.

30 Axa rarumacë uni an ca aín rarumatishi sinántima
'icën. Axa bëtsi unicamabë timëax cuëëncë unicamax ca axa
cuëëncëma unicamasaribi 'iti 'icën. An ñu bicë uni axribi ca
ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icën.
31 Ënë nëtënuanu iscë ñu ënëx ca cëñutia. Usa 'ain ca ënë
nëtënuxuan an ñu bicë uni ax ñu bicëma unisa 'iti 'icën.
32 Mitsúxmi ënë nëtënu 'icë ñu 'aisamaira oquin sinani masá
nuitutí bënëti cana cuëëniman. Xanuñuma unin ca Nucën 'Ibu
Jesús cuëëncësa oquinshi 'ati sinania, axa cuëëntanun.
33 Usa 'aínbi ca xanuñu uni an ënë nëtënu 'icë ñuñu 'iti
sinania, aín xanu cuëëntanun.
34 Usaribi oquin ca bënëñuma xanun Nucën Papa Diosan
iscëxun ñu upíshi 'ati sinánan aín sinan upí 'ixun Nucën 'Ibu
Jesús cuëëncësa oquinshi 'ati sinania, ax cuëëntanun. Usa 'aínbi
ca bënëñu xanu an ënë nëtënu 'icë ñuishi sinania, aín bënë
cuëëntanun.
35 Mitsu ënë nëtënu 'icë ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun
caquin cana mitsu masá nuitumitisama tanin. Mitsúxmi
chuámarua 'iti cupíshi cana usaquin mitsu can, mitsúxmi bëtsi
ñumi sinanima Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oíshi 'i cuëënun.
36 Usa 'aínbi ca unin aín bëchicë xanu, aín bënuti
sënëncëbëtan, 'iisa tania bënumiti 'icën. Ax ca 'uchama 'icën.
Usaía 'iti ca asábi 'icën.
37 Usa 'aínbi ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bëchicë xanu
bënumisama tanquin axribia bënutisama tania, a bënumitima
'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën.
38 Usa 'ain ca unin aín bëchicë bënumiti asábi 'icën. 'Imainun
ca unían aín bëchicë bënumitima ax asábiira 'icën.
39 Bënëñu xanu an ca usai uni 'iti quicësabi oquin, bamacëma
'icë aín bënë ëntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca 'iisa tani
bënuti 'icën, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncëbë.
40 Usa 'aínbi ca 'ën sináncëx bënëñu 'aish 'icësamairai
bënëñuma 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën. 'Ën sináncëxun
ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan usaquin 'ë
sinánmiaxa.

8

Unin 'acë ñu rabiquin ñuina 'acë piti ñuiquian Pablonën ca bana

1 Unían unínbi 'acë ñu rabiquin 'aracacë ñuina 'acë a namix
cara piisa 'icë quixunmi 'ë ñucácë bana, a ñuiquin cana ësaquin
mitsu cain. 'Ën 'unáncësaribi oquin camina mitsun asérabi
'unan, Nucën Papa Diosëshi dios 'ain ca unin 'acë ñu rabiquin
ñuina rëcë a nami ax bëtsi namisaribi 'aish piti 'icën. Usaquin
sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun sinani, a nami
pi, bëtsibë cëruanánia. Usa 'aínbi ca raírinëx, a namix ca bëtsi
namisaribi 'aish piti 'icë quixun 'unánxunbi an picëma uni-
cama nuibaquin 'uchamisama tanquin piima, Jesucristonën
sinánsaribi 'ixun.

2 An —'ën cana ñu 'unan —quixun sináncë uni an ñu
'unánxunbi ca asérabi uisai 'iti cara quixun upí oquin 'unánima.
3 Usa 'aínbi ca axa asérabi ami sináncë uni a Nucën Papa
Diosan ainan 'icë 'unania.
4 Uníbi 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë aín nami piti cara asábi
'icë quixunmi 'ë ñucácë bana a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain.
Cananuna 'unan, unin 'acë ñu ax ca ñuishi uniocë 'aish asérabi
diosma 'icën. Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën, bëtsi dios
ca 'aíma 'icën.
5 Raíri unin ca sinania, 'aisamaira ca dios 'icë quixun. Usa
'aish ca naínu 'icë 'imainun menu 'icëribi 'icën. Ax ca dios 'icë
quianan ax ca nun 'ibu 'icë quiax quia.
6 Usaquian sináncëbëtanbi cananuna nun 'unanin, achúshi
ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca camabi ñu uniocëxa. Ainan
'inun ca nuribi uniocëxa. 'Imainun ca Nucën 'Ibu achúshi,
Jesucristo, ashi 'icën. An ca aín Papabëtan camabi ñu unionan
nuribi uniocëxa.
7 Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcë uni raírinën —unían
rabinuxun 'acë ñu ax ca ñuishi 'aish anu nun rabiti dios, ama
'icë —quixun upí oquin 'unaníma. 'Unánquinma ca usabi oquin
unin 'acë ñu rabicë 'ixun, Jesucristomi catamëquinbi a ñu
rabiquin ñuina rëxun aín nami piia. Piquinbi ca —unían a ñu
rabiquin rëcë ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun sinania.
8 Nucën Papa Diosan iscëx ca an ñu picëma uni 'icësaribi an
ñu picë uni 'icën. Usa 'ain cananuna nun ñu picë cupí 'ianan
nun ñu picëma cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ima.
9 'Aisa tanquin camina uni itsin usa ñu rabiquin ñuina 'acë
aín nami piti 'ain. Usa 'aínbi camina an upí oquin —a ñux ca
unin 'acë 'aish ñuishi 'icë —quixun 'unáncëma uni a 'uchamiti
rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun.
10 Ënëx ca ësa 'icën. Min a rabinuxun unin uniocë ñu a
rabiquinma camina —a rabiquian unin rëcë ñuina nami a
piibi cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima —quixun sinánquin,
anuxun a ñu rabiti xubunuxun a nami piti 'ain. Usa 'aínbi ca
minmi a nami piia iscë cupí an —unin uniocë ñux ca ñuishi 'icë
—quixun upí oquin 'unáncëma uni, an a ñu rabiquin a nami
piti 'icën.
11 Min a nami piquin camina, minun rabanan 'icësaribitia
anun rabananribi Cristo bama uni, a 'uchamin.
12 Usaquin piquin camina axa mibë Jesúsmi sináncë uni,
an —unin uniocë ñu ax uníbi 'acë 'aish cushiñuma 'ain ca a
rabiquin unin 'acë ñuina namix bëtsi namisaribi 'icë —quixun
'unáncëma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami 'uchai
camina Cristomiribi 'uchain.
13 Usaquin 'ën a nami piquin axa Jesúsmi sináncë uni itsi
'uchamiti rabanan cana xënibua 'aínbi unin 'acë ñu rabiquin
pitia 'acë ñu a pitima 'ain.

9

An Jesucristomi catamënun uni bana ñuixuncë uni ca cupí biti 'icë quicë bana

1 Nucën 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'ëx
'ain. An caíscë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi Nucën
'Ibu Jesús isacën. 'Ën aín bana ñuixuncë cupí camina mitsúxribi
ami catamëtin. Usa 'ain camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'ëx cana
asérabi a usaquin 'anúan Nucën Papa Diosan caísa 'ain.
2 —Jesucristonën aín bana uni ñuixunun 'imicëma ca Pablo
'icë —quixuan uni itsin sináncëbëtanbi camina mitsun —an
'imicë ca —quixun 'unánti 'ain. 'Ën aín bana ñuixunia cuati
camina mitsux Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëtin. Usa 'ain camina
asérabi 'unánti 'ain, an ca 'ë aín bana ñuixunun xuaxa quixun.
3 An 'ë ñuicë unicama cana ësaquin cain:
4 —An 'ën bana ñuixuncëxun cuacë unicaman 'ë piti
'ináncëxun 'ën biti ca asábi 'icën.
5 A Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíri 'imainun
Nucën 'Ibu Jesusan xucëantu 'imainun Pedro, acaman aín
xanu abë cuanun buáncësaribi oquin cana 'ënribi 'aisa tanquin
xanu buánti 'ain.
6 ¿Axa mitsubë 'icë uni raírinën 'acësaribi oquin 'ënribi Bernabébëtan 'ën mëcënan ñu mëëquinma, Nucën Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa.
7 Suntárunën ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a
'inania. Usaribi oquin ca an ñu 'apácë unin an 'apácë ñuxa
tuaia, aín bimi bixun piia. Usaribi oquin ca an vaca bërúancë
unin vaca xuma bixun xëaia.
8 'Ënbi 'ën sinanën sináncëma ca ënë bana 'icën. Moisésnën
cuënëo banaribi ca usai quia.
9 Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: "Trigo bimima
rëucubutia piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain".
Axa tëëcë cupía an piti ca asábi 'icën. Vaca bënëxëshi ca usai 'iti
quixun ca Nucën Papa Diosan Moisés ënë bana cuënëomiama
'icën.
10 Numiribi sinánquin ca usaquin Moisés cuënëomiacëxa.
Unin ca ñu bëru 'apánuxun me mëníoia. Mëníoquin ca —'apácëx
canitancëxuan ñu bërun tuaia cana aín bimi biti 'ai —quixun
sinania. Usaribi oquin ca unin trigo bimi biquin, —ënë bimi
cana pinuxun 'ai —quixun sinania.
11 Nun mitsúxmi Jesúsmi catamënun Nucën Papa Diosan
bana ñuixuncëxunmi mitsun nun piti ñu nu 'ináni ca asábi
'icën.
12 Nun cananuna bëtsi unin 'acësamaira oquin mitsu
'unánmian. Usa 'ain ca bëtsi unimi 'ináncësamaira oquin mitsun
nu ñu 'ináni asábi 'itsíanxa.

Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicëma 'ain. Mitsun
nun Jesucristo ñuicë bana cuaisama tanti rabanan cananuna
ñuñuma 'ixunbi mitsu ñu ñucácëma 'ain.
13 Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca
anuxun a rabiti xubunuxun an ñu 'acë unicama 'imainun
sacerdotecamanribi Nucën Papa Dios rabiquin 'acë ñuina aín
nami paná piia.
14 Usaribi oquin ca Nucën 'Ibu Jesusan mëníocëxa, an a
ñuiquin aín bana uni ñuixuncë unicama a ca an aín bana cuacë
unicaman anúan aín ñu biti 'inánti 'icën.
15 Usa 'aínbi cana 'ën Jesusan bana unicama ñuixunquinbi
añu ñubi bicëma 'ain. Bëríribi cana 'ëmi ñu 'inánun quixun
ënë quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncë cupí cana añu
ñubi bicëma 'ai quixun 'ën mitsu cacë, a bana cëmë 'iti cana
cuëëniman. 'Acëñuma 'aish 'ëx bamacëbëbi ca a bana cëmëma
'iti 'icën.
16 'Ën Jesusan bana unicama ñuixuncë cupí cana rabiacátima
'ain. ¡Aín bana ñuixunun Jesucristonën 'ë cacë 'ixunbi an cacësa
oquin 'acëma 'aish carana uisai 'icë 'itsían!
17 Nucën Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama ainan
'inun iëmiti 'icë quicë bana, a 'ëxbi cuëënquin ñuixuncë 'ixun
cana cupí biti sinántsian. 'Ixunbi cana 'ënbi sináncëma, an 'ë a
bana ñuixunun 'ë cacë cupí, an cacësabi oquinshi 'ati 'ain.
18 'Ën cupí biti asábi 'aínbi cana cupí biquinma unicama
Jesucristo ñuicë bana ñuixunin. Ñuixuni cana curíqui bitsi
cuëëncësamaira oi mitsúnmi 'ë cupíoquinmashi a bana cuati cupí
cuëënin.
19 'Ëa unin ñu mëëmicëma, 'aíshbi Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oíshi 'iquin cana an camabi uni ñu mëëxuncë
unisa 'ixun, Cristomi catamënun unicama aín bana ñuixunin.
20 Judíos unicamabë 'aish cana atu Jesucristomi sinánmisa
tani judío uni 'icësai 'in. Usaía judíos unicama 'inun Moisésnën
cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Nucën Papa Diosmi
catamëcë cupíshi cana iëti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai
judíos unicama íti Moisésnën cuënëo bana cuacë unicama
Jesucristomi sinánmisa tanquin a bana quicësaribi oquin 'ain.
21 Usa 'aínbi cana judíosma uni, an Moisésnën cuënëo bana
'unáncëma, acamabë 'ixun Jesucristomi sinánun 'unánmiti
cupí atux 'icësaribiti 'inux, usaía judíos unicama 'inun
Moisésnën cuënëo bana manucësa 'ian. Usai 'ibi cana
Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi
'in.
22 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi upí oquin ami catamëti
'unáncëma unicama Jesucristomi upiti catamënun quixun
cana atun sináncë ñu timaquinma bana ñuixunin. Camabi
uni cana uisai cara atux 'ia usairibi 'iquin, Cristomi upiti
catamënun 'aquinin.

23 Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan
'inun iëminun cana unicama bana ñuixunin, Jesucristomi
catamëcëbë atubë cuëënuxun.
24 Camina 'unanin, cuai ca uni uix pain cara bëbati 'icë
isnux, camáxbi abatia. Camáxbi abácëbëtanbi ca ax paían
bëbacë ainshi ñu bitsia. Usaribiquin camina Jesucristobë tsóti
sinani cuëënquin ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain.
25 Uni axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux
bachuaquin tania. Aín namia cushi 'iti cupí ca ñu 'atima
'aima. Usai 'itancëx abati ax pain bëbaquin ca ñu bitsia. Usai
'iquian bicëxbi ca a ñu chëqui 'atimatia. Usa 'aínbi cananuna
nux Jesús cuëëncësabi oi 'inux camabi nëtën upí 'iti 'ain. Usai
'itancëx cananuna an 'imicëx asaribi upí 'aish uinsaranbi
nëtëtimoi abë tsóti 'ain.
26 Amanu amanu sinánquinma cana Jesucristo cuëëncësabi
oquin upí oquin 'ati sinanin. Bëxuñu uníxa abati amo amotan
cuancësari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia suñubë
mëëanancësa 'iisama tanin.
27 'Ën Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë 'ixunbi ax
cuëëncësabi oi 'ima 'ëxbi cëmëia ca an aín bana ñuiaxma 'inun 'ë
cati 'icën. Usaquian 'ë cati rabanan cana 'ën nami ñu 'atima
'ati cuëëncëbëtanbi 'aíma Jesucristo cuëëncësabi oíshi 'in.

10

Unían a rabinuxun uniocë ñu rabitima bana

1 'Ën xucëantu, ënëmi mitsun 'unánun cana mitsu cain:
—Nucën raracamaxa Egiptonuax cuania ca Egiptonu 'icë
suntárucaman 'atin rabanan Nucën Papa Diosan nëtë cuin
bëararamiacëxa. Usaquiani ca Nucën Papa Diosan parúnpapa
tëárabëoquin aín nëbëtsi ësquimiquin me racáncëbë anun 'ucë
manan sicaracëacëxa.
2 Usaquin nëtë cuinan bëararacë 'aish parúnpapa
sicaracëtancëx ca nucën raracamax Nucën Papa Diosmi
catamëti Moisésbë upí 'aish an buáncëx abë cuancëxa.
3 Cuanquin ca camaxunbi Nucën Papa Diosan 'ináncë
piti piacëxa. An 'ináncë 'unpáxribi ca camaxunbi xëacëxa,
xaxúnpapanuaxa shaquibutia.
4 Xaxunuaxa chiquícë 'unpáxsaribi 'ixun ca Cristonën abë
cuanquin atu cushiocëxa. Usa 'ain ca anuaxa 'unpax chiquícë
xaxusa Cristo 'iacëxa.
5 Usa 'aínbi ca ax quicësa oquian 'aiama oquin, usaía atux
'iti cuëënquinma Nucën Papa Diosan anu uni 'icëma menuxun
'itsamashi bërútamainun aín patsan cëñúmiacëxa.
6 Nun atun ñu 'aisama 'ati cuëëansaribi oquin cuëënuxunma,
nun a 'unánti oi ca usai 'iacëxa.

7 A unicama raírinëan 'ásaribi oquin camina unin 'acë ñu
rabitima 'ain. Atu ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuënëocëxa:
“Aín paë bata xëanan pi bucubutancëx cuëëni ca ransacëxa”.
8 Usai 'ianan ca a unicama raírinëx aín xanuma xanu itsibë
'i 'uchatancëx achúshi nëtëinshi 'itsaira veintitrés mil uni ba-
macëxa. A unicama raírinëxa aín xanuma xanu itsibë 'iásaribiti
cananuna 'itima 'ain.
9 Atúnbi —Nucën Papa Diosan sapi ca nu 'atimotima 'icë
—quixun sinánquin ñu 'aisama 'atancëxbi ca runun picëx
a unicama bamacëxa. A unicamaxa Nucën Papa Diosmi
'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucën 'Ibu
Jesúsmi 'uchatima 'ain.
10 Usaribitia a unicama raírinëx a ñui 'atimati banaia ca
Nucën Papa Diosan cëñúmiacëxa. A unicama 'iásaribiti cana-
nuna Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatima 'ain.

11 Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi
catamëti ainan 'ixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan Moisés
cuënëomiacëxa.
12 Nux cananuna usai 'itima 'ai quixun sinanibi camina
bërúinraoracati 'ain, usai atu mina 'in.
13 Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain,
mitsúinshima uni itsínribi ca usaribi oquin sinani tëmëraia
quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ax quicësabi oquin
mitsu 'aquinquin, ñunshin 'atimanën mitsu 'aisamaira oquin
tanun ënima. An ca ami catamëquinmi min ñu 'atima 'ati
sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti 'ai
quixun mitsu sinánmiti 'icën.

14 'Ën nuibacë xucëantu, unínbi 'acë ñu a camina ami
'unánquin rabitima 'ain.
15 Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa
'ixun camina 'ën mitsu cacëxun cuaquin ënë banax ca asérabi
'icë quixun 'unánti 'ain.
16 Timëxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi
'apati i curúsocënuax bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —
quixun Nucën Papa Dios cain. Catancëxun cananuna manë
xanpanua bimi baca xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí
cananuna nun 'ucha tërëncë 'ai —quixun sinanin. Pánribi
tëaxun tucatancëx mëtícanantancëxun piquin cananuna ca-
maxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamacëxa
—quixun sinanin.
17 'Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán piquin, —
nux cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun
sinanin.
18 Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman
ca Nucën Papa Dios rabia. 'Imainun ca an a ñuina nami picë
unicamanribi Nucën Papa Dios rabia.

19 Usaquin caquin cana unían a rabinuxun uniocë ñu ax
ca cushi 'icë quixun mitsu caiman. 'Imainun ca a rabiquian
'acë ñuina nami axribi bëtsi namisama 'icë quixun cana mitsu
caiman.
20 Ësaquin cana mitsu cain, judíosma unibunëx Nucën Papa
Diosmi sináncëma 'ixun ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin
ca Nucën Papa Dios rabiquinma ñunshin 'atima rabia. Us-
aribiquin ñunshin 'atima rabimi mitsux aín uni 'iti cana
cuëëniman.
21 Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa quixun
sinánquin uvas bimi aín baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan
ñunshin 'atima rabiquin xëati ñu xëatima 'ain. Nucën 'Ibu
Jesucristo sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun
camina ñunshin 'atima sinánquin a rabiquin 'ati ñu pitima 'ain.
22 Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin camina ñunshin 'atima
rabitima 'ain. Nuxnu cushima 'imainun ca axira nubë
sënënmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bëtsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

23 Ënë banax ca asérabi 'icën, “Unin ca aín cuëëncësa oquin
ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nux asábi 'iisa tanquin
camabi ñuira 'atima 'ain. Asérabi ca “unin aín cuëëncësa oquin
ñu 'ati 'icë” 'aínbi cananuna nux Jesusan bana quicësabi oi 'iisa
tanquin camabi ñuira 'atima 'ain.
24 Axa Jesúsmi sináncë unin ca 'ënanshi ca quixun sinánquin
ñu 'atima 'icën. Bëtsi uniribia upí 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu
'ati 'icën.
25-26 Mecama 'imainun menu 'icë ñucama ax ca Nucën 'Ibu
Diosan unio 'aish ainan 'icën. Usa 'ain camina anuxun nami
maruti anu 'icë nami maruxun piishiti 'ain. Uinua bëcë cara
quixun camina ñucátima 'ain. —A pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai
—quixun camina sinántima 'ain.
27 Axa Jesucristomi catamëcëma unían abëtanmi pi cuanun
quixun cacëx camina cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun
camina —uinua bëcë cara a nami 'icë —quixun ñucáquinma
piishiti 'ain. —A nami pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun
camina sinántima 'ain.
28 Mitsun piti 'aínbia uni itsin mitsu —ënë namix ca unin 'acë
ñu rabiquin piti 'acë 'icë —quixun mitsu cacëxun cuni camina
pitima 'ain. An mitsu cacë uni an Jesucristomi catamëcë
'ixunbi, camabi nami ca bëtsi namisaribi 'icë quixun upí
oquin 'unáncëma 'ixun, —ënë nami pi cana Nucën Papa Diosmi
'uchain —quixun sináncë 'ain camina a nami pitima 'ain.
29 —A piti ca asábi 'icë —quixun mitsun sináncëbëtanbi an mi
cacë unin —usa ñu 'ën piti ca 'ucha 'icë —quixun sináncëbëtan
camina pitima 'ain.

Sapi camina 'ë ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsían,
ënë nami piti ca 'ucha 'icë quixun sináncë cupí 'ën pitima 'ai
quixun.
30 ¿Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ën piabi cara
unin 'uchoquin, —Nucën Papa Diosmi 'uchaquin camina pia
—quixun 'ë cati 'ic?
31 Ënëx ca ësa 'icën. Ñu piquin, ñu xëaquin, añu ñu caramina
'ai, usa ñu 'aquin camina Nucën Papa Dios cuëënun a sinánquin
'ati 'ain.
32 Usoquin camina uinu 'icë unibi, judíos uni 'imainun
judíosma uniribi, 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unica-
maribi, Nucën Papa Diosmi 'uchati sinánmitima 'ain.
33 'Ënribi cana camabi uníxa 'ën 'aia isi cuëënun ñu 'ain.
'Ën cuëëncë ñu 'atishi sinánxun cana ñu 'aiman. Jesucristomi
catamëtía iënun camabi uni 'aquínti sinánxun cana ñu 'ain.

11

1 'Ëx Cristo 'iásaribiti 'icësaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

*Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbë usai xanu-
cama 'iti bana*

2 'Ën xucëantu, mitsun 'ë manuquinma camina 'ën mitsu
ñuixuncë bana quicësabi oquin 'ain. Usaími 'ia cuaquin cana
—asábi ca —quixun mitsu cain.
3 Ënë banaribi cana mitsúnmi 'unánun ësaquin mitsu cain,
Cristonën aín Papan bana cuacësaribi oquin ca camabi unin
Cristonën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca camabi xanun aín
bënën bana cuati 'icën.
4 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbëtan ca nucë
bënë unin Nucën Papa Diosbë banaquin aín mañuti mañutima
'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan sinánmicë bana
uni ñuixunquin aín mañuti mañutima 'icën. Usoquian unin aín
mañuti mañucëx ca 'aisama 'iti 'icën.
5 Usa 'aínbi ca xanux abë bananan Nucën Papa Diosan
sinánmicë bana ñuixuni mapúcë 'iti 'icën. Usaía 'icëxma ca
'aisama 'aish maxcúcë xanusa 'ia.
6 Axa mapútisama tancë xanu ax ca maxcúcë 'iti 'icën. Usa
'aish ca maxcútimi rabíanan, maruñusa 'aish rabíntisama tani
mapúti 'icën.
7 Nucën Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni uniocëxa. Usa
'ain ca Nucën Papa Diosan asaribi 'inun unio 'aish uni
mapútima 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an uni
'aquinti oquin xanu uniocëxa.
8 Nucën Papa Diosan ca xanun putu bixun uni unioma
'icën. Usaquin 'aquinma ca nucë bënë unin putu bixun xanu
uniocëxa.

9 Xanunan 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëbu unioma
'icën. Bëbunan 'iti oquin ca xanu Nucën Papa Diosan uniocëxa.
10 'Ën uni 'aquinquin ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën
Papa Diosan 'ë uniocëxa quixun sinani ca xanux mapúcë 'iti
'icën, ángelcaman —a upí sinánñu ca —quixun isnun.
11 Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman ësaquin
'unánti 'icën, bëbu uni ashi 'ixunbi ca camabi ñu aín cuëëncësa
oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi camabi
ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën.
12 Bëráma ca Nucën Papa Diosan xanu unioquin unin putu
bixun uniocëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mëníosabi
oquin xanúinshi uni tuaia.
13 Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën
Papa Diosbë banaia xanu mapútima cara asábi 'icë quixun.
14 Cananuna 'unan, uni aín bu chaxcëira 'aish ca rabin 'iti
'icën.
15 Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia 'aish xanux aín bu chaxcë
'icën. Usabi anun mapúti oquin ca Nucën Papa Diosan
mëníocëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën.
16 Axa ënë bana cuati cuëbicanáncë unicama cana cain, usai
ca xanu 'iti 'icë quixun cananuna camabi uni cain. Axa
Jesucristomi catamëcë unicama timëcëcamanribi ca —usai ca
'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo asérabi sinánquin 'ati bana

17-18 Ësaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina
Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca 'anux timëaxbi
camáxbi nuibananima bëtsibë bëtsibë nishananin. Usaquin
ñuicania cuaquin cana sinan, usai sapi camina 'icani quixun.
Usa 'aish camina ñancábi timëcanin. Timëaxbi camina an-
uaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo sinánquin pán pi-
anan bimi baca xëaibi camina asérabi ami sinánquinmi 'acëma
cupí 'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina
'ai quixun caiman.
19 Usaquin bëtsi bëtsi oquin sinania raírinëx cuamianan-
mainunbi raírinëx nishananiama isquin ca unin isti 'icën,
uicamax cara asérabi Cristonan 'icë quixun.
20 Camáxbi timëxun nuibananquinma piquin camina
asérabi Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin 'aiman.
21 Usa 'ixun camina uni raíri tënánan micama raírinën mit-
sun bëcë ñu pin. Uni raírinëxa 'acëñuma 'aish panántamainun
camina micama raírinëx 'aisamaira oquin pitancëx paënin.
22 Mitsux camina anuxun pianan xëati xubuñu 'ain. Axa Je-
sucristomi catamëcë unicamabë timëaxmi usai mitsux 'icëbë
ca uni raírinëx Nucën Papa Dios timai ainan 'iisama tanti
'icën. Usami ocëx ca anu 'icë ñuñuma unicamax ñuñuma 'aish

rabinia. ¿Uisoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usaími 'ia carana uisa 'ixun mitsu —asábi camina 'ai —quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Nucën 'Ibu Jesusan 'ë cacë bana ñuiquin cana ësaquin mitsu can, anúan uni itsin 'anun quixun unin a 'ináṅti, a ñantan ca Nucën 'Ibu Jesusan pán biacëxa.
24 Bitancëxun ca aín Papa —asábi ca —catancëxun tëcënpaxun mëtícaquin cacëxa: "Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën, axa minun rabanan bamati a. Ësoquin piquin camina 'ë sinánquin 'ati 'ain".
25 Usaribi oquin ca pitancëx sënënxun xanpanu 'icë uvas baca biquin cacëxa: "'Ëx 'ën imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'ën Papa Diosan mëníocëxa. Ënë sinánquin camina ësoquin bimi baca 'aquin 'ë sinánquin 'ati 'ain".
26 Usa 'ain ca Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëntamainun aín unicaman ësoquin pán 'imainun bimi baca 'ati 'icën. Usaquian aín unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, atun 'ucha cupía Jesucristo bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Asérabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

27 Usa 'ain ca uix cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'íma 'ianan —Jesucristo ca nun 'uchacama tërënux aín imi 'apati bamacëxa —quixun sinánquinma a manucë 'ixunbi usoquin pán 'imainun bimi baca 'aia, a unix ca Nucën 'Ibu Jesucristomi 'uchaia.
28 Usa 'ain camina pán 'imainun bimi baca 'anuxun, mitsux caramina asérabi ami sinani Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'i quixun upí oquin sináṅti 'ain.
29 Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'uchacama cupí bamacëxa quixun sinánquinmabi usoquin pán 'imainun bimi baca 'ai 'uchacë cupí camina castícancë 'iti 'ain.
30 Usai 'uchacë cupí camina Nucën Papa Diosan 'imicëx raíri cushima 'ianan 'insínñu 'ain. Usa 'aish ca raíriribi bamaxa.
31 Usa 'aínbi ca nun 'uchacama mëníocë 'ixun —asérabi ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'icë —quixun sinánquinu pán 'imainun bimi baca 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchotima 'icën.
32 Usa 'aínbi ca asérabi ami sinánquinmabi usoquin a ñu 'aia, Nucën Papa Diosan nu 'uchoquin, axa ami sináncëma unicamabënu nuxribi 'uchocë 'itin rabanan, usoquin 'atëcëníma 'inuxun 'unánun, uisai caranuna 'i usaínu 'inun nu castícania.
33 'Ën xucëantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimi baca 'anux timëti camina pinux caínanpanti 'ain.

34 Usai 'iimi upiti timëtiama isquian Nucën Papa Diosan
mitsu castícanti rabanan camina panancë 'ixun mitsun
xubunuxun piti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai
caramina 'icani, a mitsu mëníoxunti 'ain.

12

Aín cushi 'ináncëxun ca Nucën Papa Diosan unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia quixuan Pablonën ca

1 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain,
axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca aín Bëru Ñunshin
Upitan 'amicësabi oquin bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.
2 Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamëcëma pan
'aish camina unían 'acë ñu banañumabia, ax isa dios 'icë
quixun unin cacë ñu rabi axa Jesúsmi sináncëma unibubë
niacën.
3 Usa 'aínbi camina bërí Jesúsmi catamëcë 'ixun 'unánti 'ain:
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx cuni ca
uni "Jesús ca Nucën 'Ibu 'icë" quia. 'Imainun ca axa "Jesús
ca 'aisama 'icë" quicë unicama ax Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan sinánmicëma 'icën.
4 Nucën Papa Diosan ca atúan bëtsi bëtsi ñu 'anun quixun
aín unicama sinánmiquin usaquian 'anun aín cushi 'inania.
Achúshi 'ixunbia aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun ca axa
Jesúsmi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia.
5 Bëtsi bëtsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucën 'Ibu
Jesús, ashi rabiquin ñu 'axunia.
6 Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama bëtsi bëtsi sinan
'inanibi Nucën Papa Dios ax achúshi 'icën.
7 Nucën Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan
aín unicama raíri upiti Jesucristomi sinánun quixun 'aquinun
'inania. 'Ináncëxuan aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ixun upí oquin ñu
'aia isquin ca unicaman 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'amicëxun ca 'aia quixun.
8 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa,
uni raíri sinánñuira 'aish upiti bananun quixun 'imia. 'Imi-
anan ca uni raírinëxa aín nuitu mëu racanaquin uisai cara
quiti 'icë quixun sinántancëx upiti bananun quixun 'imia.
9 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxuan
uni raírin ami catamëquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi 'ë
'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia. 'Amianan ca
aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin uni 'insíncë
pëxcunun quixun 'amia.
10 Aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca bëtsi bëtsi unin,
uni itsían 'acëma ñu 'aia. An sinánmicëxun ca bëtsi bëtsi unin
Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin aín bana unicama

ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi bëtsi unix Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan bëtsi unin uisai quicë cara a bana 'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia.

11 Usaquin 'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

12 Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu, aín bëru, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo achúshishi 'icën.

13 Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx judíos uni 'imainun raírinëxribi axa griego bana banacë uni 'imainun raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun cananuna raírinëxribi an uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aíshbi cananuna nucamax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa 'ain. Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama 'inánxa.

14 Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu acamax 'itsa 'icën.

15 Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsíanxa: "'Ëx aín mëcënma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain". Usa 'aínbi ca ax aín mëcënma 'aíshbi ax a uninan 'icën.

16 Aín pabitax banati 'unan 'ixun ca catsíanxa: "'Ëx aín bëruma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain". Usa 'aínbi ca aín bëruma 'aíshbi ax a uninan 'icën.

17 Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën. Pabíñushi 'ixun ca unin uisaxunbi xëtima 'icën.

18 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan an sináncësabi oquin pabí, bëru, taë, quisi, pucu acamañua 'itánun uni uniocëxa.

19 Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa.

20 Usa 'ain ca uni taë, pabí, bëru, acamañu 'aíshbi achúshishi 'icën.

21 Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin mëcën: "Mixmi 'aíma 'aínbi 'ëxëshi 'aíshbi cana asábi 'itsían" quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca unin maxcatax banati 'unan 'ixun a unin taë: "Mixmi 'aíma 'aínbi cana 'ëxëshi 'aíshbi asábi 'itsían" quixun catima 'icën.

22 Bëru, mëcën, maxcá, acama 'imainunbi nun nami raíri anu bërúinra ocëma acamaxa 'aíma 'ain cananuna uisa 'aíshbi tsótsianma.

23 'Imainunribi cananuna nami an bëpánti chupa pañuin. Pañuanan cananuna nun namicamaira unin isti rabanan rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin.

24 Acama bërúanquinbi cananuna nun bëru, nun mëcën
acama unínma isia quixun mapuima. Usa 'ain ca Nucën
Papa Diosan mëníosabi oi nun namicama asábi 'icën. A ma-
pucëcamax ca anu mapucëmacamasaribi 'icën.
25 Usa 'ain cananuna —amo 'icëxa 'aisama 'imainun ca amo
'icëxëshi nun nami upí 'icë —quixun sinántima 'ain. Camabi
nun namix ca upí 'icën.
26 Nun mëcënaxa paëia ca camabi nun namin tania. Us-
aribiti ca nun pabitax paëia camabi nun namin tania. Us-
aribiti cananuna unían —min bu, min bëmána, min pëñan ca
upí 'icë —quixun cacëx nun namicamabëbi chuámarua tani
cuëënin.
27 Usa ca ënëx 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín pabí acamaxa
'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristobë aín
unicama achúshishi 'icën.
28 Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca axa Jesucristomi
catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia. Raíri unix ca aín bana
ñuixunuan Jesucristonën caíscë 'ia. Raíri unin ca Nucën Papa
Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raíri unin ca axa Jesúsmi
catamëcë unicama aín bana 'unánmia. Raíri unin ca uni itsin
'acëma ñu 'aia. Raíri unínribi ca uni ñucë pëxcuia, raíri unin
ca unicama 'aquinia, raíri unix ca Nucën Papa Diosan bana
cuatia timëcë unicama aín cushi 'ia, raíri uníxribi ca Nucën
Papa Dios rabi unían cuatima banan banaia.
29 Usa 'aíshbi ca camáxira aín bana uni ñuixunuan Jesusan
caíscë 'ima, camáxira ca an Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixuncë 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi catamëcë
unicama aín bana 'unánmicë 'ima, camáxira ca an uni itsin
'acëma ñu 'acë 'ima.
30 Camáxira ca anun uni 'insíncë pëxcuti cushiñu 'ima,
camáxira ca axa Nucën Papa Dios rabi unin cuatima banan ba-
nacë 'ima, camáxira ca uníxa bëtsi banan banacë an ñuixuncë
'ima.
31 Camabi ñu 'aquinmabi camina añu 'aquin caramina cam-
abi unia Jesucristomi upiti sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi 'anúan
mi 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. A ñucamami upí
oquin 'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bëtsi ñu upíirami 'anun.

13

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonën ca

1 'Ëx bëtsi bëtsi banan bananan anun ángel banacë banánribi
banacëxbi ca uni nuibacëma 'aish 'ën bana rata tancácësa
ñancáishi 'icën.
2 'Ën Nucën Papa Diosan a sinánmicë ñu ñuiquin unicama
ñuixuanan, camabi ñu 'unánquin uni itsin 'unáncëma ñuribi
'unánan, —Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinti 'icë —quixun

sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi, ca uni itsi
nuibaquin 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isima.
3 'Ën ñucama ñuñuma uni 'inánan upí ñu 'acë cupí bëtsi unin
nëëncëx bamaiabi ca uni nuibati 'icëma 'icë, Nucën Papa
Diosan 'ë upí isima.

4 An uni raíri nuibacë unin ca bëtsi unia abë upíma 'icëbi
ami nishquinma upí oquinshi caia. Usa 'aish ca bëtsi unibë
upí 'ia. An uni raíri nuibacë uni ax ca bëtsimi nutsima. Ca
—bëtsi unibë sënënmaira cana 'ai —quixun sinanima. Ca
rabiacatima.
5 Ca nishcësashi 'aish aín cuëëncësa oíshi 'ima. Aín cuëëncësa
oquinshi ñu 'acë ca 'ima. Ca bënëtishi nishima. Ami nishquian
unin 'atimocëxunbi ca axribi ami nishquinma tanshitia.

6 Ñu 'atima unin 'acëbë ca cuëënima. Usa 'aish ca upí ñu cuati
cuni cuëënia.
7 An uni nuibacë unin ca amia nishcëxunbi uni, axribi ami
nishquinma —sapi ca sinanati 'icë —quixun cainia. Axa upíma
'aínbi ca ami nishíma usabi abë upí 'ia.

8 Ënë nëtëcama cëñúcëbëtan camaxunbi a 'unáncë cupí
ca uinu 'icë uníbi Nucën Papa Dios quicë bana unicama
ñuixuntëcëntima 'icën, uinu 'icë uníxbi ca Nucën Papa Dios rabi
unin cuatima banan banatima 'icën, uían bëtsi uni 'unánmiti
ca 'aíma 'iti 'icën. Usai 'iti a 'aíma 'aínbi ca nux nuibananti
ax cëñutima, bamatancëxribi cananuna Nucën Papa Diosan
nëtënu 'aish anuaxribi bëtsibë nuibananti 'ain.
9 Ënë nëtënuxun cananuna 'unánquinbi camabi uisai cara-
nuna 'iti 'ai quixun 'unaniman. Usa 'ixun cananuna camabi-
ira 'unáncëma 'ixun nun 'unáncëshi ñuixunin.
10 Usa 'aínbi cananuna ënë menuxun 'acësamaira oquin aín
nëtënuxun upíira oquin an sinánmiti ñucama 'unánuxun 'ain.

11 Xuratsu 'aish cana 'ëx tuá xuratsu 'icësari banacën. Usa
'ixun cana tuá xuratsunën sináncësa oquin sináncën. Xuratsu
'ixun cana xuratsunëan cuacësa oquin cuacën. Usa 'ixunbi
cana canitancëxun xura 'aish 'ëx 'iá acama ëancën.
12 Espejo upíirama 'aínu upí oquin anun ñu iscëma usaribi
oquin cananuna uisaira cara Nucën Papa Diosan sinan 'icë
quixun camaira 'unaniman. Usa 'aínbi cananuna aín nëtënu
'ixúinra 'unánti 'ain. Bërí cana camabiira 'unaniman. Usa
'ixunbi cana 'unánti 'ain, an 'ë 'unáncësaribi oquin.
13 Bëtsi ñucama cëñúcëbëbi cananuna nux cëñútimoi abë
'aish Nucën Papa Diosmi catamëti 'ain. —Cananuna ënë
Nucën Papa Diosan nëtënuax cëñútimoi 'iti 'ai —quixun 'unani
cananuna cuëëinra cuëënti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi
cëñútimoi bëtsibë nuibananti 'ain. Nucën Papa Diosmi
catamëti cuëëanan abë nëtëtimoi 'iti sinani cuëëníbi cananuna
bëtsibë nuibanancë cupíira cuëëinra cuëënti 'ain.

14

Unin 'unáncëma banan banati ñui quicë bana

1 Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain.
Nuibanan camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
mitsu bëtsi bëtsi ñumi 'anun 'amiti cuëënti 'ain. Bëtsi ñu 'ati
cuëëncësamaira oi camina an mi sinánmicëxun aín bana upí
oquin unicama ñuixunti cuëënti 'ain.
2 Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë
uni, ax ca unin uisai cara quia quixun cuanunmabi Nucën
Papa Dios rabi an cuanun banaia. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëx ca ax unin cuacëma banan banaia.
3 Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín
bana unicama ñuixuncë uni an axa Jesucristomi catamëcë
unicaman ami catamëquin an cacësabi oquin 'anun 'unánmia.
'Unánmianan ca ñu upíshia 'anun cushioquin 'ësëia. 'Ësëanan
ca masá nuitutiabi sinanamiquin upí oquin sinánmia.
4 Axa Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacë uni
ax ca axbi Jesucristo upiti sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixuncë uni an axa
Jesucristomi catamëcë unicaman ami catamëquin an cacësabi
oquin 'anun 'unánmia.
5 Mitsúxmi unin cuacëma banan banati cana 'ëx cuëënin.
Usa 'aínbi cana mitsúxmi usai banati cuëëncësamaira oi
mitsúnmi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama
ñuixunti cuëënin. Unin cuacëma banan banaquinbi uisai
quicë cara a bana 'icë quixun ñuixuncëxunma ca bëtsi unin
uisai quicë cara quixun 'unántima 'icën. Nucën Papa Diosan
'imicëxuinshi ca unin 'unánti 'icën. Usa 'ain ca ami catamëcë
unicama Jesucristo cuëëncësabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana
'unáncë unin uisai quicë cara quixun raíri ñuixunti 'icën.
6 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain. Mitsu isi cuanx
Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banaquinbi, an
'ë sinánmicë ñu mitsu ñuixuncëma 'ianan usai ca axa Jesúsmi
sináncë uni 'iti 'icë quixun caíma, 'ianan Nucën Papa Diosan
bana mitsu upí oquin sinánmiquin 'ësëima, 'ianan aín bana
ñuiquin mitsu 'unánmicëma 'aish cana upitimi Jesúsmi sinánun
mitsu 'aquincëma 'itsían.
7 Ënëx ca ësa 'icën. Unían paca 'imainun arpasa, a upí
oquin banaocëbëtanma ca uni itsin uisai quiquin cara bana
oia quixun 'unanima.
8 Bëtsían upí oquin manë xo bana ocëbëma ca suntárucama —
cananuna 'acananti 'ai —quixun 'unanima mëniocatima 'icën.
9 Usaribi oquin ca mitsúxmi Nucën Papa Dios rabi unin
cuacëma banan banacëbëtan uínbi a bana cuatima 'icën. Usa
'aish camina ñancábi banati 'ain.

10 Camabi menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaía
quiabi ca an a bana 'unáncë uni an a bana cuatia.
11 Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín bana uisai cara quia
quixun cuacëbëtanma —ax ca 'ën aintsima 'icë —quixun sinánti
'icën. 'Ënribi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun
sinánti 'ain.
12 Mitsux asérabi bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iisa tanquin camina añu
'aquin caramina camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax
cuëëncësabi oi 'inun sinánmiti, a ñuishi 'ati 'ain.
13-14 'Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucën Papa
Dios rabiquinbi uisai carana qui quixun 'unaniman. Usa
'ain ca axa unin cuacëma banan banacë uni, an unicama
ñuixunuxun uisai cara a banacama quia quixuan a 'unánminun
Nucën Papa Dios ñucáti 'icën.
15 Usa 'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucën Papa Dios
rabi 'ën cuacëma banan banaibi 'ën cuacë banánribi banati
'ain. A rabi cana 'ën cuacëma banan cantanan 'ën cuacë
banánribi cantati 'ain.
16 Unin cuacëma banan banaquinmi Nucën Papa Dios rabi-
abi ca min bana cuaquinma an Nucën Papa Diosan bana upí
oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucën Papa Dios rabiti
sinántima 'icën.
17 Minmi a banan Nucën Papa Dios rabicë axa asábi 'aínbi
camina bëtsi uniribi upitia Jesúsmi sinánun 'aquiniman.
18 Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Dios rabi unin
cuacëma banan banain. 'Ën usai banati 'unáncë cupí cana
Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.
19 Usa 'aíshbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama
timëcë 'ain, unin cuacëma banan 'itsaira banati
cuëëncësamaira oi unían cuacë banan banati cuëënin. A
banan 'itsamashi banaquinbi unicama atun cuaisabi oquin
'unánmiti ca asábi 'icën.
20 'Ën xucëantu, tuáratsunën sináncësa oquin camina
sinántima 'ain. Ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'aísha tuáratsu
'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi camina bëtsi ñucama
sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin sinánti 'ain.
21 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Bëtsi banan
banaquin cana ënë unicama ñuixunti 'ain, bëtsi nëtënu 'icë
unin ca ën 'imicëxun atu cati 'icën. Usaquian cacëxbi ca 'ëmi
sinántima 'icë quiax ca Nucën 'Ibu Dios quia”.
22 Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma ba-
nan banaia cuaquinbi ca raírinën uisai cara quia quixun
'unánquinma a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesu-
cristomi sináncëma unin a bana cuaquin sinánti 'icën, Nucën
Papa Diosan 'imicëx sapi ca banaia quixun. Usa 'aínbi ca
an sinánmicëxuan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uníxa

banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icën.
Usa 'aínbi ca axa ami catamëisama tancë unicaman a bana
cuaquinbi asérabi ca usa 'icë quixun sinanima.
23 Aín bana cuacë 'aíshmi mitsux timĕax camáxbi Nucën
Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbë ca an mitsúxmi
usai 'ia 'unáncëma uni raíri 'imainun axa Jesúsmi sináncëma
uni raírinëx atsínti 'icën. Atsínquin mitsúxmi usai banaia
cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa —quixun sinánti 'icën.
24 Usa 'aínbi ca timĕxunmi mitsun Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun bana ñuicëbë, axa Jesucristomi catamëcëma uni
'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncëma uni, ax atsínxun mitsúnmi
ñuia cuaquin —a banax ca asérabi 'icën, 'atima ñu cana 'ën 'a
—quixun sinánti 'icën.
25 —'Ën unĕxun 'acë ñuribi ca Nucën Papa Diosan isaxa —
quixun sinánquin ca a ñucama chiquinaquin Nucën Papa Dios
rabiti 'icën. Rabianan ca —asérabi ca Nucën Papa Dios mitsubë
'icë —quiti 'icën.

Timĕax sharáruima banati bana

26 'Ën xucĕantu, timĕax camina ësai 'iti 'ain. Raírinëx camina
'iisa tani cantati 'ain, raírinën camina Nucën Papa Diosan
bana ñuixunti 'ain, raírinën camina añu cara Nucën Papa
Diosan mitsu sinánmiaxa a ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina
raírinëx unin cuacëma banan banati 'ain, raírinën camina
uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'ain. Timĕxun
caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani
Jesucristo cuëëncësabi oi 'inun sinánmiananti 'ain.
27 Usa 'ain camina unin cuacëma banan Nucën Papa Dios
rabi banatisa tani, rabëtaxëshi banati 'ain. 'Ianan camina rabĕ
'imainun achúshtaxëshi banati 'ain. Usa 'aíshbi camina achúshi
achúshitaxëshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicë cara
a bana 'icë quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniama ca
bëtsi unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icën.
28 An uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixunti 'aíma
'ain camina uni timĕcë anuax Nucën Papa Dios rabi unin
cuacëma banan banatima 'ain. Usari banaima camina min
nuitu mëúishi ami sinani Nucën Papa Dios rabi abë banati
'ain.
29 Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan sinánmicëxun
aín bana ñuixuinsa tanquin rabĕxuinshi unicama ñuixunti 'ain.
Ñuixuanan camina rabĕ 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain.
Ñuixunia camina raírinën —a unin banax cara asérabi Nucën
Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun cuati 'ain.
30 Usa 'aínbi ca an bana ñuixuncë uni, uni itsínribia bana
ñuixuinsa tania isi, nëtĕti 'icën.

31 Usoquin camina uicamax caramina Nucën Papa Diosan
sinánmicë 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti 'ain. Uso-
quin bana ñuixuncëx camina camaxunbi upí oquin Nucën
Papa Diosan bana 'unani ami cushicë 'iti 'ain.
32-33 Nucën Papa Diosax ca aín unicamaxa timĕax an bana
ñuixuncë unían ñuixuncëxun bana cuatima raíri sharárui banati
cuëënima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixuinsa tanquinbi
tënëpaínti 'icën.
Uinu cara timëtia, anuax ca axa Jesucristomi catamëcë
unicamax ësai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain.
34 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timĕcë 'ain ca xanu
banatima 'icën. Usa 'ixun ca bëbu uníxa banaiashi cuati 'icën,
Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin.
35 Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xa-
nun aín bënë ñucáti 'icën. Axa Jesucristomi catamëcë unicama
timĕcë anuax xanux banati ca upíma 'icën.
36 Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucën Papa Diosan
aín bana 'unánun 'imiama 'icën. —Nuinshi canananuna aín bana
'unani —quixun camina sinántima 'ain.
37 Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana
ñuixuncë 'imainun a aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë uni-
cama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuënëoxuncë
banacama, ënëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acë 'icë quixun.
38 Ui unin cara usaquin sinánquinma —anbi sinani ca Pablo
quia —quixun sinania, a uni camina —asérabi ca aín bana 'icë
—quixun sinántima 'ain.
39 'Ën xucĕantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë 'iti camina sinánti 'ain.
Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Dios rabia unin cuacëma
banan banaxma 'inun uni catima 'ain.
40 Usa 'aínbi camina micamax timĕax sharárui banatima,
bëtsix paían quimainun caini upí oquin sinani banati 'ain.

15

Bamaxbi Jesús baísquia

1 'Ën xucĕantu, 'ën mitsu ñuixuncë Jesucristo ñui quicë bana,
anúan unicama ainan 'inun Nucën Papa Diosan iĕmiti, a bana
cana mitsu sinánmitëcëinsa tanin. A bana upí oquin cuati
camina Jesucristomi catamëtancëx ax quicësabi oi 'in.
2 'Ën mitsu ñuixuncë bana manucëma 'ianan a bana quicësabi
oi 'i camina min ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosnan
'inun iĕmicë 'ain, asérabi cëmëima ami catamëcë 'aish.
3 Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman 'ë unánmicë
bana, a paínmi 'unánun quixun cana ësaquin mitsu cacën: Nun
ñu 'aisama 'acë nu tërĕnxunux ca Cristo bamacëxa. Usai ca 'iti
'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia.

4 Bamacëa maíncancëxbi ca rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë
baísquiacëxa. Usaía 'iti ñuiquin ca Nucën Papa Diosan 'am-
icëxun aín unin cuënëocëxa.
5 Baísquitancëx ca Pedromi chiquiracëanan aín 'unánmicë
unicama, mëcën rabë 'imainun rabë uni, amiribi
chiquiracëacëxa.
6 Usai 'itancëx ca 'aisamaira, quinientos uni timëcë aca-
mamiribi chiquiracëacëxa. A unicamax ca raíri bamacëxa. Aín
patsanëx ca bamacëma paín 'aish tsotia.
7 Usai 'ianan ca Jacobomiribi chiquiracëanan an aín bana
ñuixunun caíscë unicamamiribi chiquiracëtëcëancëxa.
8 Acamami chiquiracëtancëx ca 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 'Ëx
aín 'unánmicë uni 'icëmabi ca an 'ë ami sinánun sinanami-
acëxa. Usa 'ain ca acamami pain chiquiracëa 'aish 'ëmiribi
chiquiracëacëxa.
9 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocë 'aish
cana 'ëx Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíribë sënënma
'aish acama meuraira 'ain. Usa 'aish an caíscë uni 'iisama
'icëbi ca 'ë aín bana ñuixunun cacëxa.
10 Nucën Papa Diosan nuibaquin 'imicëx cana 'ëx bëráma
'iásama 'ain. Ñançáma ca 'ë aín uni 'imiacëxa. 'Imicëxun cana
aín 'unánmicë unicaman 'acësamaira oquin a ñuiquin unicama
ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'ënbi 'acëma 'ain, Nucën Papa
Diosan aín cushin 'amicëxuinshi cana 'an.
11 A aín bana ñuixunun Jesusan caísa unicaman ñuixuncë
banasaribi ca 'ën unicama ñuixuncë bana 'icën. Nun a bana
ñuixuncëxun cuati camina —a banax ca asérabi 'icë —quixun
sinani Jesucristomi catamëacën.

Bama 'aíshbi ca uni baísquiti 'icë quicë bana

12 ¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacëxa —quixun
ñuixuncëxbi caramina uisa 'aish mitsu raírinëx uni isa bama
'aish baísquitima 'icë quin?
13 Bama 'aísha Jesucristo utëcëncëbë uni baísquitima 'ain ca
Cristo baísquiama 'itsíanxa.
14 Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncë bana cëmë
'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi catamëcë axribi ca ñancáishi
'itsíanxa.
15 Cristo baísquimiama 'ain cananuna —Nucën Papa Diosan
ca Cristo baísquimiacëxa —qui cëmëtsian. Unicamaxa ax
utëcëncëbë baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa.
16 Uni bama 'aíshbi baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama
'itsíanxa.
17 Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi ami catamëti ax
ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain camina mitsun ñu 'aisama 'acëcama
tërëncëma 'aish usabi 'itsían.
18 Cristo baísquiama 'ain ca axa ami catamëti bama unica-
max abëma 'itsíanxa.

19 Aín nëtënuaxribi cana ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ënë
nëtënuaxëshi Cristonan 'iti sináncë 'aish cananuna uni raíri
'icësamaírai masá nuituti bënëtsian.
20 Usama ca. Bamatancëxbi ca Cristo asérabi baísquiacëxa.
Cristo baísquia usaribiti ca axa ami catamëcë unicama bama
'aíshbi ax utëcëncëbë baísquinuxun 'aia.
21 Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni bamaia. Usaribiti
ca achúshi uni baísquia cupí axa ami catamëcëcama bama
'aíshbi ax utëcëncëbë baísquiti 'icën.
22 Adanën ñu 'atima 'a cupí ca aín rëbúnquicama ñu 'atima
'ai bamaia. Usa 'aínbi ca Cristonan 'aish uni bama 'aíshbi
baísquitancëx tsóti 'icën.
23 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca Cristo pain
baísquiacëxa. Baísquitancëx naínu cuan 'aísha ax utëcëncëbë
ca aín unicama baísquiti 'icën.
24 Nucën Papa Dios axëshia 'Apuira 'inun, ca Cristonën
utëcënquin ñunshin 'atima 'imainun an Nucën Papa Dios
quicësama oquin ënë nëtënuxun uni sinánmicë cushicama
cëñuti 'icën.
25 Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca Cristonën 'Apu 'ixun
axa ami nishcë unicama 'ibuaquin ax quicësabi oquian 'anun
'imiti 'icën.
26 Usotancëxun ca uni bamatima oquin 'imiti 'icën.
27 Nucën Papa Diosan 'imicëx ca Cristo camabi uni, camabi
ñu aín 'ibu 'ia. Usai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia. A
bana quicësabi oi Cristo ax Nucën Papa Diosan 'imicëx camabi
uni, ñu, acaman 'ibu 'aíshbi ca ax Nucën Papa Dios, an camabi
ñun 'ibu a 'imicë, aín 'ibuma 'icën.
28 A camabi uni 'imainun camabi ñun 'Ibu 'imicë 'ixun, ca
Cristonën Nucën Papa Dios —mix camina 'ën 'Apuira 'ai —
quixun canuxun 'aia. Usai 'icëbë ca Nucën Papa Dios aín
unicama 'imainun uisa ñu cara, aín cushi 'iti 'icën.
29 ¿Uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cara
uisax uni raírinëx axa Jesucristomi catamëcë unicama bama
abë 'iti sinani nashimicë 'iti 'ic? Ca 'itsíanxma.
30 Bama 'aísha uni baísquitima 'ain carana uisa cupí unían
'ë bëtsi bëtsi ocëxunbi Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana
'acëma 'itsían.
31 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'amicëxun 'ën
micama a ñuiquin bana ñuixuncëx camina ami sinan. Mitsúxmi
ami sináncë cupí cana cuëëinra cuëënin. Usa cupí cana cuëëni
quixun 'unáncësaribi oquin cana 'unanin, 'ëx Jesucristonan
cupí cana uinu carana 'ai, uinu carana cuani anuax sapi cana
bamati 'ai quixun.
32 Efeso ëmanu 'icë unicamax pianancë ñuinasa 'aish, 'ëmi
nishcëxunbi Cristo ñuiquin a unicama bana ñuixunia ca aca-
man 'ë bëtsi bëtsi oxa. Usa 'aínbi ca bamatancëxa Cristo

baísquiama 'aínbi 'ëx unin bëtsi bëtsi ocë 'inuxun bana ñuixuncë ax ñancáishi 'itsíanxa. Unia bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cananuna uni raírinëxa quicësaribiti ësai quitsían: “Bëtsi nëtënbi cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bamacëma pain 'ixun puchá quin pianan xëai nux cuëëncësa oíshi 'iti 'ain”.

33 'Atimati banacë unínma mi parania ca bërúancat. Ësaía uni quicë bana ax ca asérabi 'icën: “Upí 'ixunbi 'atimatia bëtsi banaia cuaquin ca unin 'atimaquin sinánquin ñu 'atima 'ati 'icën”.

34 Micama raírinën uisai 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncëma 'ixun camina ñu 'atima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aíshmi rabínun quixun cana ësaquin mitsu cain. Usa 'ain camina ami sinanati ax cuëëncësabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Uisai cara uni bama 'aíshbi baísquiti 'icë quicë bana

35 Raíri unix sapi ca quiti 'icën: —¿Uisai cara uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquiti 'ic? ¿Baísquiax cara uisa uni 'iti 'ic?”

36 Usaía quicë uni ax ca bana cuacëma unisa 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. Unían 'apácëx ca ñu ënxë aín íxa cotanun aín nami chëquia.

37 Trigo 'apánan bëtsi ñuribi 'apáquin ca unin aín i 'apáquinma aín bëruishi 'apatia.

38 An mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan ñu ënxë 'apácë anua aín i comiquin canimia. Bëtsi bëtsi ñu ënxë ca aín íxa uisa cara, usa 'itánun canimia.

39 Camabi ñux ca mëscú 'icën. Unix ca ñuina iscësama 'icën. Men nicë ñuinanëx ca ñu pëchiñu iscësama 'icën, ñu pëchiñunëx ca bacanu 'icë ñuina iscësama 'icën.

40 Naínu 'icë ñux ca menu 'icë ñu iscësama 'icën. Naínu 'icë ñux ca upí 'icën, 'imainun ca menu 'icë ñuxribi upí 'icën. Usa 'aíshbi ca naínu 'icë ñun upí ax menu 'icë ñun upí iscësama 'icën.

41 Usa 'ain ca barín pëcacë ax bëtsi 'icën. 'Uxën pëcacëribi ca bëtsi 'icën. Usaribiti ca 'ispan pëcacë bëtsiribi 'icën. Usa 'ixun ca camabi 'ispan bëtsin pëcacësaribi oquin pëcaima. Usa 'aíshbi ca camáxbi upí 'icën.

42 Usaribiti ca uni bama 'aish baísquicë, ax bamacëma pain 'aish uni 'icësaribiti 'itima 'icën. Uni bamacë maíncë ax ca aín nami, aín xo acamax chëquia. Usa 'aíshbi ca baísquitancëx chëquitëcënux bamatëcëntima 'icën.

43 Bamacë maíncëx 'aisama 'itancëxbi ca baísqui upíira upí 'iti 'icën. Bamacë maíncëx aín cushi 'aíma 'itancëxbi ca baísqui cushi 'iti 'icën.

44 Ënë menua tsócë unicamax ca aín nami, aín xo, acamax chëquiti 'icën. Usa 'aíshbi ca bama 'aish baísquitancëx aín nami, aín xo, acamax bëtsi 'aish chëquitima 'icën. Axa chëquiti nami,

xo acamañu 'iá 'aíshbi ca axa chëquitima nami, xo, acamañu
'inuxun 'aia.
45 Acama ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:
“Nucën Papa Diosan a pain unio uni, Adán, ax ca sinánñu
'ianan banañu 'ianan an ñu 'ati 'iacëxa”. Usa 'aínbi ca Cristo,
Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucën Papa Diosnan 'inun uni
iëmiquin abë chëquítimoi nëtëtimoia tsónun 'imiti, a 'icën.
46 Axa chëquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icën. Axa
chëquiti namiñu pain 'itancëx ca uni axa chëquitima namiñu
'iti 'icën.
47 A pain unio uni ax ca me 'acë 'iacëxa. A caxua ucë ax ca
me 'acëma, naínuaxa ucë, Nucën 'Ibu Jesucristo, 'iacëxa.
48 A pain uniocë uníxa me 'acë 'iásaribi ca ënë menu 'icë
unicama 'icën. Usa 'aínbi ca uicamax cara ainan 'icë acamax
naínu 'icë Jesucristo, asaribi 'iti 'icën.
49 A pain me 'acë uni ax ca namiñu 'ianan xoñu 'iacëxa. Usa
cananuna nuxribi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna nux ainan 'aish
Jesucristonën namisaribi 'iti 'ain.

50 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain, nucën nami, nucën
xo, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën. Aín
nëtënu 'icë ñucamaxa chëquitima 'ain ca chëquiti ñucamax anu
'itima 'icën.
51 Unin 'unánma ñu cana mitsúnmi 'unánun quixun ësaquin
ñuin, camáxira cananuna bamatima 'ain. Bamacëma 'aíshbi
cananuna camáxbi bëtsi 'iti 'ain.
52 Nuxnu bëriquicë usariishi cananuna bënëtishi aín manë
banañua banocëbëishi bëtsi 'iti 'ain. Usai 'i cananuna bama
'aish amiribishi bamatëcëntimoi baísquiti 'ain. Usai 'imainun
cananuna bamacëmacama nuxribi bëtsi 'iti 'ain.
53 Nun nami, nun xo, acama chëquiti 'aíshbi cananuna
bëtsi 'aish nun nami, nun xo acama chëquitima 'ain. Usari
ca nun nami, nun xo acamax bamati 'aíshbi amiribishi ba-
matëcëntimoi 'iti 'icën.
54 Nun nami, nun xo, acama chëquiti aíshbia bëtsi 'aish
chëquitima 'ianan nun nami, nun xo, acamax bamatëcëntimoi
'icë 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quiásabi oi 'iti
'icën. A bana ca ësai quia: “Bama 'aíshbi ca baísquiax uni
bamatëcëntimoi tsóti 'icën.
55 Usaía 'icëbë ca bamaquin anun unin paë tanti 'aíma 'iti
'icën. Bama 'aíshbi ca uni bamatëcëntimoi tsóti 'icën”.
56 Aín 'ucha cupí ca unicama chëquinux bamaia. Nucën Papa
Diosan bana cuënëo anua ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara
'ucha 'icën, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun. A bana quicësoi
'ima ca uni 'uchaia.
57 Usa 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nun
'uchacama tërëncë 'aish bamatimi racuëtima ax utëcëncëbë
baísquitancëx bamatëcëntimoi tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin

cananuna cuëënquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.
58 'Ën nuibacë xucëantu, uisa ñu cara 'icëbëbi camina ëníma ami catamëti Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oi 'iquin aín bana unicama ñuixunti 'ain. Camina 'unanin, usaquinmi Cristonëan cushiocëxun 'acë ax ca ñancábimi 'acëma 'icën. Usaquin 'unánquin camina ënquinma mitsun 'acësamaira oquin nëtë camabi 'ati 'ain.

16

Axa Jerusalénu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmia

1 Axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'ináti ñuiquinmi 'ë ñucácëxun cana mitsu cain, 'ën Galacia menu 'icë unicama cacësabi oquin camina mitsúnribi curíqui 'ináti 'ain.
2 Domingo nëtëcaman camina mitsu achúshi achúshinën mitsúnmi bicë curíqui uiti caramina 'inánuxun nanti 'ai quixun upí oquin sinántancëxun min xubunuxun nanti 'ain. 'Ëx bëbacëbëtan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain.
3 Mitsúnmi nancë curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raíri caísti 'ain. Usa 'ain cana bëbaquin, 'ën a unicama mitsúnmi nancë curíqui acëñun uisa cupí cara atux cuania quixun caquin cuënëoxun quirica 'inánquin, Jerusalénua a buani cuantánun xuti 'ain.
4 'Ëxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ëbë cuanti 'icën.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ëmanu cuanti sinan

5 Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancëx cana anuax mitsu isi cuanti 'ain.
6 Cuantancëx bëbatancëx sapi cana mitsunu pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancëx anuax cuania camina 'ën cuanti 'ë mëníoxuncanti 'ain.
7 Inúquinshi mitsu isti cana cuëëniman. Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncëbë cana mitsubë 'ëora pain 'i cuanti 'ain.
8-9 Efeso ënuxun 'ën a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuëëni ca 'itsa uni Cristomi catamëtia. Usaía 'icëbëtanbi ca 'itsa uniribi 'ën ñuicë bana cuaisama tanquin timanan 'ën ñuixunxunma 'anun 'ë 'imitisa tania. Usa 'ain cana Pentecostes nëtë utámainun Efeso ëma ënu pan 'iti sinanin.
10 'Ën 'acësaribi oquin ca Timoteonën Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina axa bëbaia upí oquin biti 'ain, mitsubë 'aísha upí oquin sinani cuëënun.
11 Usa 'ain camina a ñui uisaíbi banacantima 'ain. Axa nucën xucëantu raíribë aia cana cainin. Usa 'ain camina mitsubë 'itancëxa ënu unun anúan uti ñu 'inánan upí oxun xuti 'ain.
12 Nucën xucën, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë, a ñuiquin cana mitsu cain, a cana axa Jesucristomi catamëcë

uni raíribëa mitsu isi cuantánun quixun can. Cacëxbi ca bërí cuainsama tanxa. Usa 'ain ca uinsaran cara cuanti 'icë quixun isti 'icën.

Pablonëan ashiquin bërúanxa 'icánun quixun ca

13 Mina 'atima ñu 'ai quiax bërúancaquin camina uisa ñu cara
'icëbëbi manutima Jesucristomi catamëti 'ain. Ami catamëti
camina unimi racuëtima an cushiocë 'iti 'ain. Upí sinánñu
unían sináncësa oquin camina sinánti 'ain.
14 Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati
'ain.
15 'Ën xucëantu, camina 'unanin, Acaya menu 'icë raírinëxa
'icëma pan 'ain ca Estéfana 'imainun aín xubunu 'icëcamax
Jesucristomi catamëacëxa. Ami sinánquin ca axa Jesucristomi
catamëcë unicama 'aquinquin ñu 'axunia. —Ësaquin nun 'ati
ënëx ca nun ñu mëëti 'icë —quixun ca sinánxa.
16 A unicamabë upí 'ianan camina aín bana cuati 'ain.
An 'acësaribi oquin ñu 'acë unicama 'imainun an unicama
'aquinquin ñu mëëcë unicama camina abë upí 'ianan aín bana
cuati 'ain.
17 Estéfanas, Fortunato, Acaico acamaxa mitsunuax 'ë isi
ucëbë cana cuëëan. 'Ëbëma 'ixunmi mitsun 'ë 'axuntima 'aínbi
ca a unicaman 'ë ñu 'axuanxa.
18 Mitsúnmi xucëxa ucëbë cana cuëëan. Usaribiti camina
mitsúxribi acama 'ënua unun xuti cuëëan. Usa unicama cam-
ina ax ca upí uni 'icë quixun 'unánti 'ain.
19 Asia menu 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acaman
ca bërúanxmi 'inun mitsu camia. Aquila 'imainun Priscila
'imainun aín xubunu timëcëcama, an ca Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi sináncë 'ixun bërúinroxmi 'icánun quixun 'ë mitsu
camia.
20 Axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë uni raíricamanribi
ca mitsu bërúanxmi 'icanun camia. Jesucristo cupí mitsun nu-
itu upí 'aish camina nuibanani bërúanxa 'inun bëtsibë bëtsibë
cananti 'ain.
21 'Ëx Pablo 'ixun 'ënbi cuënëoquin cana bërúanx mi 'icanun
cain.
22 Ui unin cara Nucën 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucën
Papa Diosan iscëx 'aisama 'icën. Nucën 'Ibu Jesucristo axa uti
cana 'ëx cuëënin.
23 An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuëënin.
24 Mitsúxribimi 'ësaribi Cristo Jesúsnan 'icë cana micama
sinanin. Ashi, Pablo.

PABLONËN CORINTONU 'ICË UNICAMA BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Corintonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti
'ain. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ca Jesucristonën 'ën
a ñuiquin aín bana uni ñuixunun 'ë caísacëxa. An caísa 'ixun
cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin. Axribi Jesúsmi
catamëcë 'aish ca nun xucën 'icën. Mitsúxmi Corinto ëmanu 'icë
axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun Acaya menu
'icëcama axa Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë,
micama cananuna ënë quirica buánmin.
2 Usa 'aínmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesu-
cristonën nuibacëx chuámarua bucucanti cana cuëënin.

Tëmëraiabi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonën ca

3 Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios
'ianan aín Papa 'icën. Camabi unin ca a rabiti 'icën. Ax ca
Nucën Papa Dios 'icën. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu
'imianan nu masá nuitutiabi upí oquin sinánmiti, a 'icën.
4 Uisa ñu cara 'ia 'icëbënu a cupí tëmërai masá nuitutiabi ca
Nucën Papa Diosan upí oquinu sinánun nu 'imia. An nu us-
aquin 'imicë cupí cananuna bëtsi uni nux 'icësaribitia tëmërai
masá nuitutiabi, 'ë 'aquincësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan
mi 'aquinti 'icë quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi
'aquinun ca Nucën Papa Diosan nuxnu masá nuitutiabi upí
oquinu sinánun nu 'imia.
5 Jesucristonan cupí cananuna axa tëmërasaribi oi
'aisamairai tëmërain. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan, nuxnu
Jesucristonan cupí, upíira oquin nu 'aquinia.
6 Mitsúnmi —Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun
'unánan Jesucristomi catamëti mitsun 'ucha tërëncë 'aish aín
uni 'inun cananuna tëmëraquinbi aín bana mitsu ñuixuan.
Mitsúnmi Nucën Papa Diosan ca mitsu tëmëraíbimi cuëënun
'imiti 'icë quixun 'unánun ca an nuxnu tëmëraquinbi tanshiti
cuëënun nu 'imia. Usaquin 'unánquin camina mitsun nux
'icësaribiti tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ënquinma tan-
shiti 'ain.
7 Cananuna 'unanin, nux 'icësaribiti mitsux masá nuituti
tëmëraibi camina Nucën Papa Diosan upí oquin sinánmicë 'ain.
Usa 'ain cananuna, uisa ñu cara 'icëbëbi camina Jesucristomi
catamëquin ënima quixun sinani, masá nuitutíma cuëënin.

8 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu cain, Asia
menuxun 'aisamaira oquin tëmëraquin cananuna sinan, cana-
nuna tënëtima 'ai quixun. Usa 'ain cananuna bamati sinan.
9 Asérabi cananuna bamai quixun cananuna sinan. A
ñucamax ca ësaquin nun sinánun 'iaxa: Nuxbi cananuna iëtima
'ain, Nucën Papa Dios, an uni bamacëbi baísquimiti, ainshi ca
nu iëmiti 'icë quixun.
10-11 Nuxnu bamati 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu iëmiaxa.
Usa 'ixun ca usabi oquin nu 'ati 'icën. Cananuna 'unanin,
mitsúnmi a nu ñucáxuncëxun ca an 'acësabi oquin nu iëmiti
'icën. 'Itsa unían a nu ñucáxuncëxuan, an nu iëmianan nu
'aquincë cupí, nun upí oquin bana ñuixunia cuati ca ami
sinánquin 'aisamaira unin cuëënquin, asábi ca quixun caquin
Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

I. —ASERABIA NUCËN PAPA DIOSAN CAISCË 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONËN CA (1.12-7.16)

Uisa cupí cara Pablo Corintonu cuanma 'icë quicë bana

12 Cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx
nun nuitu upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi
'a quixun. Unicaman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían
nu iscësamaira oquin camina usaínu 'ia mitsun nu isacën.
Usaquin sinani cananuna cuëëinra cuëënin. Nunbi unin
sináncësa oquin sinani cananuna usai 'icëma 'ain. Nucën Papa
Diosan nu nuibaquin 'aquincëxëshi cananuna usai 'ian.
13-14 Nun cananuna mitsúnmi ënë bana cuaisama oquin
'axun mitsu paránuxun quirica buánmicëma 'ain. Nucën 'Ibu
Jesús ucëbëmi mitsux abë 'icë isi cananuna —nun bana ñuixuan
cupí ca atux Jesucristobë 'icë —quixun sinani cuëëinra cuëënti
'ain. Nux cuëëncësaribi oi camina, —Pablobëtan ca abë 'icë uni-
caman nu 'unánmiacëxa —quixun sinani, nu nuibati cuëënti
'ain. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun upíira oquin
'unánti cana cuëënin.
15 Mitsúxmi usai nubë cuëënti 'unánx cana mitsu isi rabëti
cuanti sinan, mitsúxmi nubë isanani cuëënun.
16 Macedonia menu cuanquin mitsu isbiantancëxun Mace-
donia menuax utëcënquinribi mitsu isti cana sinan. Anu 'icëmi
Judea menu cuanun mitsun 'ë 'aquinti cana sinan.
17 ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristo-
nanma unix ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unanibi —cana 'ati
'ai —quia. ¿Mitsúnmi sináncëx carana 'ëx usa uni 'ain?
18 Usama cananuna nux 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'una-
nia, nux —cananuna cuanti 'ai —quiquin cananuna —asérabi
cananuna cuanti 'ai —quixun sinan.

19 Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristo, a 'ëbëtan Silvano
'imainun Timoteonën mitsu ñuixuncë, an ca —cana 'atima 'ai
—quixun 'unánquinbi —cana 'ati 'ai —quixun uni cáma 'icën. An
ca axa quicësabi oquin 'aia.
20 Nucën Papa Dios quicësabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús
cupí sënëoncë 'iti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna Jesu-
cristo cupí, aín bana cuaquin —ca usai 'iti 'icë —quixun Nucën
Papa Dios rabin.
21 Nucën Papa Dios ax ca an micama 'acësaribi oquin nuribi
Cristomi catamëcë 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun 'imicë a 'icën.
'Imianan ca nuxnu asérabi ainan 'inun nu 'imiacëxa.
22 Nux ainan 'aish cananuna xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai quix-
unu 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa
'inun nu 'ináncëxa.
23 Nucën Papa Diosan ca 'ën nuitu mëu 'ën ësaquin sináncë
'unania, mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icë isti cuëëni cana
mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain. Nucën Papa
Diosan ca 'unania, usa ca quixun.
24 Jesucristomi upiti sinani camina mitsux ami cushicë
'ain. Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacësa oími 'inun mitsu
caiman. Jesucristomi upiti catamëcë 'aíshmi chuámashirua
tani cuëëni upitax bucunun quixuinshi cananuna mitsu
'aquinsa tanin.

2

1 Mitsu masá nuitumiti rabanan cana mitsu isi bënëtishi
cuantëcëntima sinan.
2 ¿'Ën mitsu masá nuitumia cara uin 'ë upí oquin sinánmiti
'ic? 'Ën sapi cana mitsu masá nuitumia, usa 'aínbi camina
mitsúinshi 'ë upí oquin sinánmiquin 'ë cuëënmiti 'ain.
3 Mitsu isi cuaniami 'ë masá nuitumiti rabanan cana cuan-
quinma mitsu usaía quicë quiricashi buánmian. Buánmiquin
cana sinan, 'ëx cuani masá nuitutíma cuëënia isi camina
mitsúxribi upí oquin sinani cuëënti 'ai quixun.
4 Mitsu buánminuxun a quirica cuënëoi cana mitsu sinani
masá nuituti bëunan mëscuti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun
quixun cana a quirica 'acëma 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu
nuibati quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana

5 'Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi
cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acë unin ca 'ëishima micamaribi
masá nuitumiaxa.
6 Timëxunmi mitsun 'ën mitsu cacësa oquin 'acë uni a
camina usashi oxun ënti 'ain.
7 Usaquin 'acëxa sinanatia camina aín 'acë ñu manuquin a
nuibaquin aín masá nuitucë nëtëmiquin, upí oquian sinánun
'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan.

8 Usaquin 'aquin camina axribia mitsubë timënun canan
mitsun camina a nuibati quixuan 'unánun abë upíonanti 'ain.
9 Asérabi caramina Jesucristo cuëëncësabi oquin 'aquin, 'ën
mitsu cacë bana cuaquin 'ati 'ai quixun 'unánuxun, cana a
quirica mitsu buánmian.
10 Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi
manumicëbëtan, cana 'ënribi aín 'ucha manuin. Axa 'ëmi
'uchacëbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucë cupí, 'ënribi aín
'ucha manuan, Cristo cuëëncësabi oquin.
11 Usoquin manucëma 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Sa-
tanás, an nu 'atimaquin sinánmiquin 'atimamiti 'icën. Usa ca
ax 'icë quixun cananuna 'unan. An usoquin nu 'atimaquin
sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manui a unibë upí 'iti
'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bënëa

12 Troas ëmanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux
bëbatancëxun, ax cuëëncësabi oquin 'ën ñuixuncëxun cuati
ca unicama cuëëanxa.
13 Cuëënia ñuixunti 'aíshbi cana nucën xucën Titobë
mërananxma bënëti, anu 'icë unicama ëbiani, Macedonia menu
cuan.

Cristomi catamëti aín unicama cushi 'iti bana

14 Ñunshin 'atimanëan nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín
bana ñuixunxunma 'anun 'imitisa taniabi ca Nucën Papa
Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acësabi oquinu aín bana
ñuixunun nu 'imia. An ca aín 'acësabi oquin nu 'aquinia quixun
'unánquin cananuna —asábi ca —quixun caquin a rabin. Uinu
caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús ñuiquin aín
bana ñuixunia, a banax ca asérabi upíira 'icë quixun unin
sinania.
15 Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin
ñuixuncëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia. Nun nu ñuixuncëxun
cuatia raíri uni ainan 'inun iëmicë 'imainuan raíri unix ami
sinántisama tani iëmicëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios nun nu a
unicama nuibaquin aín bana ñuixuncëbë cuëënia.
16 Axa ami sinántisama tancë unicamax ca nun nu Cristo
ñuixuncëxun cuatíbi cuëënima, xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbëma 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancë
unicamax nun nu Cristo ñuixuncëxun cuati, ami catamëti —
usai 'inux iëmicë 'aish cana xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë
'iti 'ai —quixun 'unani cuëënia. ¿Usoquin unicama sinánmiquin
bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic?
17 'Itsa unin ca curíqui biti cupíshi Nucën Papa Diosan
bana ñuixunquinbi a bana quicësa oquin ñuiquinma bëtsi oquin
ñuixunia. Usa 'aíshbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa
'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucën Papa Diosan nu aín

bana ñuixunun caíscë 'ixun, axa cuëëncësabi oquin aín bana unicama ñuixunin.

3

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucën Papa Diosan mënío bana

1 ¿Ësaquinu mitsu cacëxun caramina nux cananuna nubi rabiacati quixun sinanin? Usama ca. Uni raírinën 'acësa oquin cananuna mitsu isi cuanquin, uisa uni caranuna nux 'ai quixun 'acë quirica buántima 'ain. 'Anan cananuna usa quiricami nu 'axunun quixun mitsu catima 'ain.

2 Usaquin 'acë quirica isquinmabi ca nun nu mitsu bana ñuixuncë cupí unin mitsu isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icën.

3 Nun cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicë bana ax ca quiricanu tintan 'anan maxax paránu 'acëma 'aíshbi Cristo cupía Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitunu 'imicë 'icën.

4 Nucën Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana ñuixunun nu 'aquianxa quixun 'unánquin cananuna usaquin sinanin.

5 Nun cushínbi cananuna Cristo ñuiquin mitsu bana ñuixuan quixun cananuna sinaniman. Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi cananuna mitsu aín bana ñuixuan.

6 Moisésnën usaía judíos unicama 'iti ñuiquin cuënëo bana ca quia, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a ñuixunun Nucën Papa Diosan nu 'imiaxa. A banax ca quia, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca uni ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë upí 'iti 'icën.

7 Aín bashinuax maxax paránu Nucën Papa Diosan cuënëocë bana a 'unánquian unin, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun sinánti, a bëi atu 'inani aia ca Moisés Israel unicaman aín bëmánan ichúquin bëtënancëxun ami racuëquin ñachama 'icën. Usai 'ia iscasmacëxbi ca aín ichúcë ax munuira munu nëtëbuacëxa.

8 A bana Nucën Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira ca —Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia —quicë bana ax 'icën.

9 Moisésnëan uni 'inan banaxa upíira upí 'aínbi ca a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ia. Usa 'aínbi ca a ñui quicë bana cuati Cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo banasamaira 'aish Cristo ñui quicë banax upí 'ia.

10 Moisésnëan uni 'inan banaxa 'iásamaira oi ca Cristo ñui quicë bana upí 'icën.

11 Nucën Papa Diosan 'ináncë bana uni 'ináncëbë ichutibi
ca Moisésnën bëmánan bënëtishi aín ichúcë nëtĕbuacëxa. Usa
'ainbi ca Cristo ñuicë bana axira bëtsi banasamaira upí 'ain
usai ami catamëtia uni upí 'iti ax nëtëtima.
12 Cristo ñui quicë banaxa nëtĕtimoi upí 'ain, usai 'i ami
catamëtia ca uni upí 'iti nëtëtima quixun asérabi 'unánquin
cananuna rabínquinma unicama ñuixunin.
13 Aín bëmánan ichúcë axa nëtëtiama Israel unibunën isia
quiax ca Moisés bëmápucüacëxa. Moisés usai 'iá 'aínbi cana-
nuna nux usai 'ima.
14 Israel unibunën ca uisashi oquin cara Nucën Papa
Diosan atu upí 'imitisa tancëxunbi 'unánma 'icën. Usa 'aish
ca bëmápucucësa 'iacëxa. Bërí nëtĕnribi ca a bana isquinbi
cuatima. Cristomi catamëquin cuni ca unin, uisashi oquin
cara Nucën Papa Diosan Moisés 'inan bana quicësabi oi 'inun
aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánti 'icën.
15 Bërí nëtĕnbi ca Moisésnën cuënëo bana isquinbi uisashi
oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania
quixun 'unanima.
16 Usa 'aínbi ca, Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi Cristo 'icë quixun
sinánan ami catamëquin cuni 'unánti 'icën.
17 Nucën 'Ibu Jesucristonën sináncësaribi oquin ca Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa
Jesucristomi catamëcë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan 'imicëxun, upí oquin uisashi oquin cara Nucën Papa
Diosan aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánan, Nucën Papa
Dios quicësabi oi 'i cuëënia.
18 Usa 'ain cananuna bëmápucucësama 'ixun, Jesús ca asérabi
Cristo 'icë quixun 'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían
pëcaquin espejo ichucësaribi oquin ca Jesucristonënbi asaribi
'inun aín upí nu 'inania. Usaquian nu 'acëx cananuna
bërámanu 'á ñucama ëuncubiani Jesucristo cuëëncësabi oi bëtsi
sinánñu 'aish, asaribi 'in. Aín Bëru Ñunshin Upitanbia 'imicëx
cananuna usai 'in.

4

1 Ësoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbi nuibaquin
sinanamixun ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun
nu 'imiaxa. Usa 'ain cananuna masá nuituquin ënquinma aín
bana uni ñuixunin.
2 Uni itsimi unĕxunu 'acë ñucama ënquin cananuna a 'aínu
rabínti ñu 'atimaribi 'aiman. Uni paránti sinánquinma cana-
nuna Nucën Papa Diosan banaribi bëtsi oquinma ax asérabi
quicë banaishi uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia cuaquin ca
camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cana-
nuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun.

3 Nun nu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan
'iti 'icë quixun uni ñuixuncë 'aínbi sapi ca axa Jesucristomi
catamëti iëtisama tancë unicaman a banax ca upí oquin
cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën.
4 Usaquin sináncë unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan
sinánmicëxun, uisairai cara aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa
Diossaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun 'unanima.
5 Nuxbi ñuiacaquin cananuna unicama bana ñuixuniman.
Usoquin cananuna —Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun
unicama bana ñuixunin. Nuxbi ñuiacaquinma cananuna Jesús,
an nu nuibacë, an nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu
ñuixunin.
6 Nucën Papa Dios axa bëráma, "Bëánquibucë ca pëquiti 'icë"
quiá, anbi ca Cristonëan nun nuitu mëúxun nu chuámashi
tani cuëënquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios 'icë quixun
'unánun 'imiaxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

7 Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi
ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ai quixuan unicaman 'unánun ca
Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'ixúnu aín
cushínbi ñu 'anun nu 'imia.
8 Unían nu 'atimocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu
'aquincë cupí asábi 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëbi cananuna
sináncasmai bënëtiman.
9 Unin bëtsi bëtsi oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin
bamatanun quixun mëëcëxbi cananuna bamaiman.
10 Uinu caranuna cuani anuax cananuna Jesús 'iásaribiti,
camabi nëtën tëmërai unin bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usaínu 'iabia
Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën.
11 Jesusan ca nu iëmiquin 'aquinia quixun camabi unin
isnun ca nun aín bana ñuixuncëbë uni raíri nëtëtima nu ba-
mamicatsi quiax 'ësënania.
12 Aín bana ñuixuncë cupí nu bamamisa tani uni numi
ësënanmainunbi camina mitsux nun nu ñuicë bana cuati
Jesúsmi catamëti nëtëtimoi Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë
'ain.
13-14 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu
Jesús bamacëbi baísquimia, an ca usaribi oquin nuribi ainan
'icë Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën. Baísquimitancëxun
ca mitsubënu abë aín nëtënu 'inun nu 'imiti 'icën. Us-
aquin 'unánquin cananuna —ainan 'inun an nu iëmicë
'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun unicama
cain, bëráma Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin ësaquin
cuënëosabi oquin: "Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun
'unánquin cana camabi uni —usa ca —quixun can".
15 Nun tëmëraquinbi mitsu bana ñuixuncëx camina 'itsaxira
Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish cuëënin.

Usai 'iquin camina mitsun 'itsaxuinra Nucën Papa Dios —
asábi ca —caquin a rabin, Nucën Papa Dios cuëënun.
16 Usa 'ain cananuna masá nituquinma aín bana ñuitiribi
ëniman. Nucën nami axa abiira abi xënibucëbëtanbi ca Nucën
Papa Diosan camabi nëtën ami catamëti cuëënun nu cushioia.
17 Cananuna 'unanin, ënë nëtënuaxnu tëmëracë 'aínbi ca a
ñucamax bënëtishi cëñutia. Tëmëracëbi ca nun sináncësamaira
oquin Nucën Papa Diosan nux tëmëracë cupínu abë 'aish
chuámarua tani cuëëinra cuëënun nu 'imiti 'icën.
18 Usa 'ixun cananuna nun bërúnbi iscë ñu 'aisamaira oquin
sinánquinma unin iscëma ñu, uni nuibati, cëmëi banatima, upí
sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun bërun nu iscë ñucamax ca
cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca unin aín bërun iscëma, nun nuitu
mëúnu sináncë ñucamax, Nucën Papa Dios rabiti, uni 'aquinti,
acamax cëñútima 'icën.

5

1 Cananuna 'unanin, bëráma unin 'á 'aísha xubu
chëquicësaribiti ca nun nami anu nun bëru ñunshin 'icë ax 'ia.
Usaía nun nami 'iti 'aínbi ca Nucën Papa Diosan chëquitimoínu
anu abë 'iti a aín nëtënu nu mëníoxuanxa. Ax ca unían 'acëma
'icën.
2 Usai cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun
'unani cananuna asérabi ënë nëtënuax anu cuainsa tani
bënëtin.
3 Anuax cananuna ënë namima bëtsi namiñu 'iti 'ain.
4 Ënë nëtënu 'aish cananuna paë tani masá nituti bënëtin.
Usa 'aish cananuna ënë namiñuma bëtsi nami bamatima, axa
usabii 'iti, aañu 'iti cuëënin.
5 Usaínu 'inúan an nu 'imicë ax ca Nucën Papa Dios 'icën. An
ca, usai cananuna 'iti 'ai quixúnu 'unánun aín Bëru Ñunshin Upí
nubëa 'inun nu 'ináncëxa.
6 Usa 'ain cananuna an ca aín quicësabi oquin nu 'imiti
'icë quixun sinani, Nucën Papa Diosmi catamëti bënëtiman.
Ënëribi cananuna 'unanin, ënë nëtënu 'aish, nun nami, nun xo
acamax ió 'icëma pain 'aish, cananuna Nucën 'Ibu Jesúsbë aín
nëtënuirama pan 'ain.
7 A isímabi cananuna ënë nëtënuax ami catamëti ax
cuëëncësoi 'in.
8 Usa 'aish cananuna —an ca abë 'inun nu 'imiti 'icë —quixun
'unani chuámashi tani cuëënin. Usai 'i cananuna ënë nëtënu
'ima Nucën 'Ibu Jesúsbë aín nëtënu 'iisa tanin.
9 Usa 'ain cananuna ënë nëtënu 'aish 'icësaribiti aín
nëtënuxunribi ax cuëëncësa oquin ñu 'ati cuëënti 'ain.
10 Utëcëntancëxun ca Cristonën unicama achúshi achúshi
uisaquin cara ënë nëtënuxun ñu 'axa quixun isti 'icën. Usoquin
ca, atun ñu 'acë cara upí 'icë, cara upíma 'icë quixun isti 'icën.
Atun ñu 'acësabi oquin istancëxun ca raíri ax cuëëncësabi oquin

'acë, axa cuëënun 'imianan raíri an aín bana quicësabi oquin 'acëma uni a uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

Uisai cara uni chuámarua 'iti 'icë quicë bana

11 Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën unicama ashúshi achúshi isti 'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuĕquin camabi unínribi 'unánun a ñucama ñuiquin bana ñuixunin. An nu sinánmicësabi oquin cananuna bana ñuixuni quixun ca Nucën Papa Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami mitsúnribi 'unánti cana cuëënin.

12 Nuxbi rabíacatëcëni banaquinma cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun 'unánquin axa nu ñui banacë unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca —nux cananuna upí 'ai —quixun uni sinánmisa tanquinbi aín nuitu upí 'iti sinanima.

13 Uni raírinëan, nux cananuna ñunshíncësa 'ai quixun sinánmainunbi cananuna Nucën Papa Dios ax cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux cananuna ñunshíncëma asábi 'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucën Papa Diosmi sináncë 'inun, aín bana mitsu ñuixunin.

14 Cristonën ca camabi uni 'itsaira nuibatia quixun 'unánquin cananuna a sinánquin —usa ca —quixun atu cain. Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aíshbi ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usaía Cristo 'iá 'ain, cananuna tëmëraíbi nux cuëëncësabi oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.

15 Aín unicamaxa ënë nëtënuax atux cuëëncësa oi 'ima, ax cuëëncësabi oi 'inun ca Cristo, axa atu cupí bamatancëx baísquia, ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa.

16 Bëráma uni isquin, ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërí, uisa uni cara, —axribi ca Jesucristonan 'iti 'icë —quixun sinanin. Usaribi oquin —Cristo ax ca unishi 'icë quixun sinan 'ixunbi cananuna bërí Cristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë, an nu ainan 'inun iëmicë, a 'icë quixun 'unanin.

17 Usa 'ain ca uinu 'icë unix cara Cristomi catamëtia ax Cristobë 'aish bëtsi uni 'icën. Usa 'ixun ca bëráma 'acësa oquin sinántëcënima. Bëtsi oquin ca sinania.

18 Nucën Papa Diosan 'imicëx ca axa Cristomi catamëcë uni usai 'ia. Cristo cupí nux abë upí 'inun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiacëxa. 'Imianan ca camabi uníxa abë upí 'inun aín bana ñuixunun nu 'imiacëxa.

19 Ënëx ca ësa 'icën: Nucën Papa Diosan ca Cristo cupía camabi uni abë upí 'inun mëníocëxa. Mëníonan ca atun ñu 'atima 'acëcama a sinántëcënuxunma tërĕnxuanan, nun aín bana anun unicama abë upí 'inun ñuixunun nu cacëxa.

20 Nux Cristonën 'imicë 'ixun cananuna an sinánmicësabi
oquin mitsu ësaquin cain, Nucën Papa Dios anbia mitsu cacësa
'inun: Nucën Papa Diosbë upí 'inux camina min 'uchacama
tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti 'ain.
21 Cristo axa añu 'uchañumabi 'icëbi ca nun 'uchacama
tërëncë 'inúan, nun 'ucha bitsi 'uchañuirasa 'inun Nucën Papa
Diosan 'imiacëxa, nux an iscëx 'uchañuma 'inun. Nuxnu abë
'imainuan Cristo axribi nubë 'icëbëtanu ax cuëëncësabi oquin
'anun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama a 'ináncëxa.

6

1-2 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Anúnmi 'ë ñucácë nëtën cana min bana cuan. Cuaquin cana
anúnmi 'ënan 'inux iëti nëtën mi iëmian.
A bana quicësabi oi ca bëríribi anúan mitsun ñucácëxun cuati
nëtë a 'icën, bëríbi ca anúan mitsu ainan 'inun iëmiti nëtë
'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosbëtan mitsu cain,
an mitsun bana cuanan 'aquinsa tancëxun camina an mitsu
'aquinun axa cuëëncësabi oquin a ñucáti 'ain.

3 Uinu 'icë unínbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin
cuaisama tanunma cananuna ñu 'atima 'aquinma Nucën
Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.
4 Bëtsi bëtsi onan numi nishquin unin tëmëramicë 'ianan
uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiquin Nucën Papa
Diosan bana ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti 'icën, nux
cananuna asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun.
5 Unían nu mëëanan sipuanan raíri uni numi
tsuáquirumimainun 'aisamaira oquin ñu mëëanan, 'uxti tëanan
'acëñuma 'aish panancë 'ixunbi cananuna bënëquinma
tanshitin.
6 Usa 'ixun ñu 'aisama 'ati sinánquinma Nucën Papa Diosan
bana 'unáncë 'ixun ami nishíma unibë asérabi upí 'ianan
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan,
paránquinma asérabi uni nuibanan
7 bëtsi bana ñuiquinma, an cushiocëxuinshi aín bana ñuixunia
isquin ca nux cananuna asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ai
quixun camabi unin 'unánti 'icën. An iscëx nun nuitu upí
'ixun cananuna racuëquinma uni itsiribi Cristomi sinánun
'aquinti 'ain. Usoquin 'aia ca numi manánquinbi unin 'unánti
'icën, nun cananuna ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun.
8 Raíri uni nu ñui —a unicamax ca aín nuitu upí 'icë —
quimainun raírinëxribishi nu ñui 'atimati banaia. Usaribitia
raírinëx nun isanuna Nucën Papa Diosan bana upí oquin
ñuixuni quimainun ca raírinëxribi nun isanuna Nucën Papa

Diosan bana 'unáncëma 'ai quia. Usaribiti ca raíri uníxa —
Pablonën bana ca asérabi 'icë —quimainun raírinëxribishi —a
banax ca cëmë 'icë —quia.
9 —Uínbi 'unáncëma ca a uni 'icë —quiax nu ñui quicancëbëbi
ca raíri —nun 'unáncë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icë
—quia. Bamatisa 'aíshbi cananuna iëan. Usai 'ínu upiti ami
catamëti 'unánti cupía Nucën Papa Diosan nu castícancëxbi
cananuna bamacëma 'ain.
10 Masá nuitucë 'aíshbi cananuna chuámaruaishi 'ain.
Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuiquin bana ñuixuncëx ca an a
bana cuacë unicamax uni ñuñu 'icësamaira oi chuámarua tani
cuëënia. Ñuñuma 'icëbi ca Cristonën nubë 'ixun ax cuëëncësabi
oínu anun 'inun nu ñu 'inania.
11 Corintonu 'icë nucën xucëantu, asérabi mitsu nuibaquin
cananuna nux 'icëcama 'imainun nun sináncë ñucamaribi
mitsu ñuixuan.
12 'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacësaribi oquin mitsun nu
nuibaquin cati sináncëbëtanbi camina nu cacëma 'ain.
13 Usa 'icë cana unían aín bëchicë cacësaribi oquin mitsu cain,
'ën mitsu 'acësaribi oquin camina 'ëribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucën Papa Dios 'icë a 'ai quicë bana

14 An ñu upíshi 'acë unin sináncësaribi oquin ca an ñu
'aisama 'acë unicaman sinaníma. Usa 'ain camina mitsux
Jesucristomi catamëcë 'ixun axa Jesucristomi catamëcëma
unicamabëtan atun cuëëncësa oquin ñu 'atima 'ain. Nëtëx ca
imëbë mëscutíma. Usaribiti ca Cristonën unicamax Cristo-
nanma unicamabë nuianantima 'icën.
15 ¿Cristonën cara ñunshin 'atimanën 'apúan sináncësa oquin
sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¿Axa Cristomi catamëcë
unin cara axa Cristomi catamëcëma unin sináncësaribi oquin
sinanin? Usaquin ca sinaníma.
16 ¿Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun cara atúnbi
'acë ñu unin rabiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nucën Papa Dios, ax
bamatimoi tsócë, a aín unicaman rabicë, ax ca mitsunu 'icën,
axa ësai quiásabi oi:

'Ëx cana atubëbi 'ianan uinu cara atux cuania anuribi atubë
'iti 'ain. 'Ëx cana aín Dios a atun rabiti a 'ain, atux ca 'ën
unibu 'iti 'icën.

17 Ësairibi ca Nucën 'Ibu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabë 'ima 'ianan camina atun
sináncësaribi oi 'icantima 'ain. Usai 'iquin camina 'ëx
cuëëncëma ñu 'atima 'ain. Usai 'ia cana 'ënan mitsu
'imiti 'ain.

18 'Imianan cana mitsun Papa 'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux,
bëbu 'imainun xanucamaxribi, 'ën bëchicë 'iti 'ain. Usai cana
mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7

1 'Ën nuibacë xucëantu, a banacama nun cuanun ca Nucën
Papa Dios quiacëxa. A banacama 'unánquin cananuna nun
sinanën upíira oquin sinánan nun nuituribi upí 'ianan nun
'acë ñuribi upí 'inun camabi nëtën bërúancati 'ain. Usai 'i
cananuna aín bana cuati ainanshi 'aish ax cuëëncësabi oíshi
'iti 'ain.

Corintonu 'icë unicamaxa sinana bana

2 Mitsun nuitunënbi camina upí oquin sinánquin nu nuibati
'ain. Mitsu achúshibi cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu
achúshibi cananuna 'atimaquin sinánmicëma 'ain, mitsu
achúshibi cananuna paráncëma 'ain.
3 'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin
cana mitsu catëcënin, cana 'aisamaira mitsu nuibatin. Mit-
sux cuëëncëbë cana 'ëxribi cuëënin, mitsux masá nuituti
tëmëracëbë cana 'ëxribi masá nuituti tëmëracësa 'ain.
4 Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana cuëënin.
Usa 'aish cana, nux tëmëraquinbi mitsun upí oquin 'aia cuati,
chuámarua tani cuëënin.
5 Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nu-
ituan. Ënuax cananuna 'aisamaira tëmëran, numi uni nishcë
cupí 'ianan mitsucëñun Titoribi sinani masá nuituti.
6 Usai 'iabi ca Nucën Papa Dios, an uni tëmërai masá nu-
itutiabi chuámarua 'inun 'imicë, an Tito mitsunuax ënu unun
mëníoxun nu chuámarua 'imiaxa.
7 Tito ucë cupíshima, an mitsu ñuiquin 'ë cacë bana aribi cuati
cananuna chuámarua tani cuëëan. Mitsunuax uxun ca Titon
nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu isi cuëëanxa
quixun. Nux mitsu isi cuanti cuëëananmi 'ën mitsu quiricanu
cacë ñucama sinani masá nuitutími 'itsaira 'ëmi sináncancë,
acama Titon ñuia cuati cana cuëëan.
8 A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa
'aínbi cana, a quirica buánmiti ca 'aisama 'icë quixun pain
sinánxunbi bërí 'unanin, 'aisamairai camina masá nuitu-
cancëma 'ai quixun.
9 Mitsúxmi 'ën buánmicë quirica isi masá nuitucë cupíma,
mitsúnmi masá nuitutancëxunbi sinanacë cupí cana cuëënin.
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi camina usai 'ican. Usa 'ain ca
nun mitsu buánmicë quirica an uibi 'atimaquin sinánmicëma
'icën.
10 Aín 'uchacama cupí masá nuitutancëxa uni sinanati
ca Nucën Papa Dios cuëënia. Sinanatancëx ca aín 'ucha
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'ia. Usai 'itancëx
cuëënquin ca —'ëx 'ën 'uchacama sinani pan masá nuituti ca
asábi 'iaxa —quixun sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raíri aín ñu
'atima 'acë cupí masá nuituquinbi acama ëni ami sinanacëma
'aish Nucën Papa Diosnan 'ima.

11 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi masá nuitutancëxun camina 'ën mitsu cacë bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia —quixun sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acë uni 'axunma 'anun cacëma 'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuëquin camina upí oquin mëníoti sinan. Camina 'ën mitsu isi cuanti cuëëanan, an ñu 'aisama 'acë uni upía 'inun 'ë mitsu cacësabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ën mitsu cacë ñucama upí oquin mënío quixun cana 'unanin.

12 'Ën mitsu quirica buánmiquin cana an ñu 'atima 'acë uni ashi sinánquin cuënëocëma 'ain, ami ax 'uchacë uni aribishi sinánquin cana 'acëma 'ain. Nucën Papa Diosan iscëxun camina asérabi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi mitsun 'unánun cana a quirica mitsu buánmian.

13 Usa 'ain cananuna acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuëëan.

'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'icancë bana ñui cuëënia isi cuëëinra cuëëan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquian upí oquin sinánun 'imian.

14 Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí 'icë —quixun mitsu rabiquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacë bana axa cëmëma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacë banacamaxribi cëmëma 'iaxa.

15 Mitsúnmi axa bëbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicë, a sinánan an cacësabi oquinmi mitsun 'acë ñucama aribi sinánquin, ca an asérabi mitsu nuibatia.

16 Usa 'ain cana, mitsun camina asérabi upí oquin sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuëënin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

8

'Aquinsa 'icë uni upí oquin 'aquinti bana

1 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia nëtënu 'icë unicamax ca ainan 'aish ësai Nucën Papa Diosan sinánmicëx 'ia.

2 Amia uni nishmainun bëtsi ñu cupíribi tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ëníma ca chuámaruaishi 'aish bucuia. Chuámarua 'ixun ca ñuñuma 'ixunbi cuëënquin ñuñu unin 'acësa oquin curíqui 'inánxa.

3 'Ënbi cana uisoquin cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuëënquin ca a 'inánti a 'inánanbi ainan 'itia nancë aribi 'inánxa.

4 'Itsa oquin ca ësoquin nu caxa:

—Nunribi canananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi
catamëcë unicama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun.
5 Nun sináncësamaira oquin 'aquin ca Nucën 'Ibu Jesús pain
—nux minan 'ixun canananuna mix cuëëncësabi oquin 'ati 'ai —
quixun catancëxun Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin
nun bana cuanan nun nu Jerusalénu buánun atun curíqui nu
'ináxa.
6 Macedonianu 'icë unían 'acë sinánquin canananuna an
bëráma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi
sënëonma cupí, a sënëonquin bitsia isía cuanun quixun
Tito xutin.
7 Raírinëan 'acësamaira oquin camina upí oquin sinani Je-
sucristomi catamëanan, Nucën Papa Diosan bana 'unánquin a
bana uni 'unánmiti 'unánan, asérabi chiquíshquinma cuëënquin
ñu 'anan, asérabi nu nuiban. Usaquin 'axun camina raírinëan
'acësamaira oquinribi Jerusalénu 'icë unicama nuibaquin atu
buánmiti curíqui timëquin nanti 'ain.

8 Usoquin 'ati cuëënquinmabimi 'anun quixun cana mitsu
caiman. Macedonianu 'icë unicaman ca cuëënquin axa
Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'inania
quixunmi 'unánun quixuinshi cana mitsu can. Usoquin
'unánquin camina 'unánti 'ain, caramina asérabi Jerusalénu
'icë unicama nuibati 'ai quixun.
9 Uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Jesucristonën nu nuiba-
tia quixun camina 'unanin. Mitsúxmi chuámarua 'ianan aín
nëtënu xënibua 'aínbi abë 'iti cupí ca ax aín Papan nëtë upí
ëbëtsini ënë menu ñuñuma 'inux uacëxa.
10 Usa 'ain cana 'ën mitsu cacë cupímami mitsúxbi cuëënquin
Jerusalénu 'icë unicama curíqui 'ináti sinan 'icë ësaquin mitsu
cain: bëtsi baritian camina mitsun curíqui 'ináti sinani
cuëëancën. Usaquin sinánxun atu 'ináti curíqui biquinbi
camina sënëoncanma 'ain.
11 Sënëonma 'ixun camina bërí sënëoncanti 'ain. Uiti
curíquiñu caramina 'icanin, a camina mitsúnbi sinánquin,
mësú 'ináti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuëëansabi oquin
sënëonquin 'inani camina cuëëncanti 'ain.
12 Curíquiñu 'ixun unin 'inántisa tanquin 'ináti ax ca Nucën
Papa Diosan iscëx asábi 'icën. Usaribiti ca curíquiñuma 'ixun
unin 'inántisa tanquinbi 'ináncëma, axribi Nucën Papa Diosan
iscëx asábi 'icën.
13 Atu curíqui 'inántancëxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana
mitsu caiman. Mitsux 'icësaribitia atúxribi ñuñu 'iti cupíshi
cana mitsu cain.
14 Usa 'ain camina mitsux bërí ñuñu 'ixun ñuñuma unicama
'ináti 'ain. Usaribi oquin ca atúxribi ñuñu 'ixun mitsu ñuñuma
'icë 'ináti 'icën. Usai 'i ca camabi uni ñuñu 'iti 'icën.

15 Usaribi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:
“An piti 'itsa bicë, ainan ca tëxëcëma 'icën. 'Imainun ca an
'itsamashi bicë, anribi puchá quin piaxa”.

Titocëñun abë 'icë unicama ñui quicë bana

16 Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca 'ën 'acësaribi oquin
Titon mitsu nuibaquin 'aquinsa tania. An usaquin Tito
sinánmicë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —cain.
17 'Ën mitsu isi cuantánun cacëx ca axribi cuainsaira tani
cuëëanxa. Usa 'aish ca ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquinuxun
isi cuania.
18 Bëtsi uniribi —an ca upí oquin Cristo ñuiquin bana
ñuixunia —quixuan camabi ëmanuxun 'unáncancë, aribi cana-
nuna Titobë cuanun xutin.
19 A uni ca camabi ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë
unicaman ënë ñu mëëti nu 'aquinia nubë cuanun caísaxa.
Mitsúnmi usoquin 'ináncë isquian unicaman Nucën 'Ibu Jesús
rabinun cananuna ënë curíqui bixun Jerusalénu 'icë unicama
'inani cuanin.
20 Unían nunan 'inun a curíqui biisa sinánquin nu ñuiti
rabanan ca a uni nubë cuania.
21 Nun cananuna ënë curíquicama mëcamaquinma upí oquin
buánti 'ai quixun Nucën 'Ibu Diosan ismainuan unicamanribi
'unánti cananuna cuëënin.
22 Tito 'imainun 'ën mitsu ñuixuncë uni, acëñun cananuna
bëtsi uniribi mitsunu cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamëcë
'aish nun xucën 'ixun nu upí oquin ñu 'axúanxa. Mitsun
camina Jerusalénu 'icë unicama curíqui buánmisa tani quixun
'unani ca axribi mitsu 'aquini cuainsa tania.
23 An 'unáncëma unicaman —ui cara Tito 'icë —quixun
ñucácëxun camina cati 'ain, —an Pablobëtan ñu mëëquin
mitsu 'aquinti uni ca ax 'icë —quixun. Canan camina abë
cuancëcamaribi ñuiquian —ui cara —quixun ñucácëxun cati
'ain, acamax ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman xucëxa
cuancë 'icë quixun. Cristonën 'imicë 'ixuan atun upí oquin ñu
'aia isquin ca —usa ca Cristonën uni 'icë —quixun camabi unin
'unania.
24 Usa 'ain camina ënë unicama upí oquin biti 'ain. Mitsun
usaquin 'aia cuaquin ca camabi ëmanuaxa ax Jesucristomi
catamëcë unicaman 'unánti 'icën, mitsun camina acama
nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicë bana ca
asérabi 'icë quixun 'unánti 'icën.

9

Axa Jerusalénuax Cristomi catamëcë unicama buánmiti
curíquia Pablonën ñuia

1-2 Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi
cuëënquin axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui
buánmiti sináncancën. Usaquinmi sináncë cupí cana mitsu
ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë unicaman curíqui
timëti sinánxa —quixun Macedonia menu 'icë unicama cain.
Usaquin 'ën ñuia cuaquin ca Macedonianu 'icë unicaman
mitsun 'acësaribi oquin 'ati sinánxa.
3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu ñuiquin atu cacë bana cëmë 'iti
rabanan, ënë unicama mitsunu cuanun xutin, 'ëx quicësabi
oía mitsun curíqui mëníocë 'iti cupí.
4 Macedonianu 'icë unían 'ëbë mitsunu cuanxun iscëxbi
nun sináncësabi oquin mitsun 'acëma 'ain cananuna rabínti
'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma 'aish camina
nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usaínu 'itima cupí cana ënë
unicama mitsunu cuanun xutin.
5 Usa 'ain cana ënë unicama atux pain cuanxuan, mitsun
sinánsabi oquin curíqui timëti 'aquinun quixun rëcuëonquin
xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë cuancë uni-
caman 'unánti 'icën, nun sinánmicëxunmabi camina mitsúxbi
cuëënquin curíqui Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.

6 Ësa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë
uni, an ca aín bimiribi 'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an
ñu bëru 'itsa 'apácë uni an aín bimiribi 'itsa bitsia.
7 Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu mëu upí oquin
sinántancëxun 'inánti 'ain. Sinánquinbi 'inántisama tanquin
camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni itsían mi
cacëxuinshi 'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an asérabi
cuëënquin uni ñu 'ináncë uni a nuibatia.
8 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami
sinani cuëëni bucuti mitsu 'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi
usaribi oquin bëtsi uniribi 'aquinun mitsu 'inánti 'icën.
9 Usa 'ain ca axa ami sináncë uni ñui Nucën Papa Diosan
bana cuënëo ësairibi quia:

Upí oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa.
Usoquian 'acë a ca Nucën Papa Diosan manuquinma
xënibua 'aínbi sinania.
10 Nucën Papa Dios, an 'apáti ñu bëru uni 'ináncë, an ca
'apáxuan aín bimi piti oquin uni 'inania. Usaribi oquin
ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi 'inánti 'icën, camabi
nëtënmi anun upí oquin uni 'aquinun.
11 Usa 'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa
Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun
buánmicë curíqui nun 'ináncëxun biquin ca Jerusalénuaxa ax
Jesucristomi catamëcë unicaman —asábi ca —caquin Nucën
Papa Dios rabiti 'icën.

12 Usoquin 'aquinquin cananuna anun aín cuëëncë ñuñu 'inun
'inanin. Usaquin 'inánquin cananuna —asábi ca —caquin rabia
Nucën Papa Diosmi sinánun acama 'aquinin.
13 Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun
camina Cristonan 'ixun aín cuëëncësabi oquin 'ai —quixun
sinánquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca mitsun
camina atu 'imainun uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun
sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'icën.
14 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan nuibaquin
'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë cupí, atun mitsu
nuibaquin Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën.
15 ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi nu iëminuxa bama-
nun xuá, a sinani caranuna uisairai quiti 'ain? A sinánquin
cananuna cuëënquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

10

—Aín bana ñuixunun Jesusan cá cana 'ëx 'ai —quiáxa Pablo quia

1 'Ëx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acësaribi oquin
mitsu nuibaquin upí oquin cati cana cuëënin. Uni raírinëx
caísa quia, 'ëx mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi
banain. Bëtsi ëmanuxun quirica buánmiquin cuni isana ñu
caquin cacësa oquin mitsu cain.
2 Usai quicëbëtanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën
isna axa 'ëbë nicë unibëtan, Nucën Papa Diosan sinánmicëma,
nunbi sinánxun bana uni ñuixuni quixuan an nu ñuicë uni-
cama, abë banaquin cati cana sinanin. 'Ën mitsu isi cuanxun
ñu caquin catima cupía upitishi bananun camina a unicama
uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti 'ain.
3 Asérabi cananuna nux unishi 'aíshbi ënë nëtënu 'icë uni-
cama 'icësaribiti 'acanániman.
4 Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë
ñu anúnribi nux 'acanániman. Nucën Papa Diosan cushínshi
cananuna axa ami nishcë unicama usai 'iaxma 'inun nëtëmiti
'ain.
5 Usaribi oquin cananuna unían 'atimaquin nu ñuicë bana,
'imainun unin anbi sinánquin, Nucën Papa Diosan bana
cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin sinánmicë banacamaribi,
Nucën Papa Diosan cushínshi ñancáishi 'itánun nëtëmti 'ain.
Usa 'ain cananuna aín cushínbia 'imicëxun Cristo cuëëncësabi
oquinshi 'ati sinanin.

6 'Ën mitsu cacë ñucamami mëníoquin sënëoncëbë mitsunu
cuanquin cananuna an Nucën Papa Diosan bana cuaisama
tancë unicama sinananun 'ësëquin, atun 'aisama ñu 'acë a
ëinsama taniabi ëmiti 'ain.

7 Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain.
Asérabi camina Cristonan 'ai quixun sinánquin camina 'unánti
'ain, nuxribi cananuna Cristonan 'ai quixun.

8 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana mitsu ñuixunun
'ë cacëxa, masá nuitumiquin 'uchoquin ñu caquinma ax
quicësabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin
'anuan Jesucristonënbi 'imicë 'aish cana 'itsa oquin mitsu caíbi
rabiniman.

9 Racuëoti cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi
sináncanti cana cuëëniman.

10 Uni raírinëx caísa quia, 'ën quiricanu cuënëocë bana ax
cushi 'aínbi isana 'ëx mitsubë 'aish cushima 'ianan 'ëx quicësa
oquin unin 'aisama 'ai quiax.

11 Axa usai quicë unin ca 'unánti 'icën, 'uránxun quiricanën
cacësa usaribi oquin cananuna mitsubë 'ixun mitsu cati 'ain.
'Anan cananuna quiricanu nun mitsu cacësabi oquin 'ati 'ain.

12 An nu ñuicë unicamax ca atúxbi rabiacatia. Usairibi
cananuna nux 'itima 'ain. Atun sináncësabi oi ca 'ia, atux ca
bëtsibë tanánantishi cuëënia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia.

13 Atux ca atun sináncësabi oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna
nun Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncësabi oquinshi 'ain. An
mëníoxuncësabi oquin cananuna mitsuribi aín bana ñuixuan.

14 Nunbi sináncë cupíma, Nucën Papa Diosan nu mëníoxuncë
cupíshi, cananuna mitsun ëmanu cuanxun aín banami
'unánun mitsu ñuixuan. Nucën Papa Diosan mënísabi oquin
cananuna nun pain mitsu Cristo ñuiquin bana ñuixuancën.

15 Bëtsi unin 'aquincë cupía uni Jesucristomi sinania cana-
nuna —'ën bana ñuixuncë cupíshi ca usai 'iaxa —quixun
caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi catamëquin
ënquinma ax quicësabi oquin 'acë cupí, aín bana mitsu
'unánmitëcëni cuainsa tanin, Nucën Papa Dios cuëëncëbë.

16 Usoquin mitsu amiribishi 'unánmitëcëntancëx cananuna
mitsu 'ura 'icë ëmacama, anua unin bana ñuixuncëma, aca-
manu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuanti sinanin,
nun 'unánmixunmabi uni itsían 'unánmicë, nun 'unánmicë isa
quixun catima cupí.

17 Ui unin cara —'ën cana upí oquin 'ai —quixun sinania,
an ca —Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxuinshi cana upí oquin 'ai —
quixun sinánti 'icën.

18 Axa rabiacacë uníxma, axa Nucën 'Ibu Jesucristonën iscëx
upí 'icë uni, ax cuni ca asérabi upí 'icën.

11

Pablo 'imainun Jesucristonën 'imicëxun isa aín bana ñuixunia quicë unicama

1 Sinánñuma uni 'icësai 'ëx rabiti banaiabi mitsun 'ën bana cuati cana cuëënin. Usai banaiabi 'ën bana cuatibi camina 'icanin.
2 Cristonainshi 'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bëtsi unin bana cuatima aín bënën banaishi cuati ami sináncësaribi oi, mitsux bëtsi bana quicësa oíma Cristo quicësabi oíshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicëxun.
3 Ax cëmëti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncëxa. Usaribi oquin sapi ca anu 'icë unicaman mitsu parania quixun cana 'itsa sinanin. Cristomi asérabi upiti catamëcë 'ixunbi sapi camina bëtsi oquin sinánquin aín bana ënti 'ai quixun cana sinan.
4 Mitsun camina uni itsían nun 'acësabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bëtsi oquin ñuixuncëxun cuatin. Cuanan camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma, bëtsi ñunshinan sinánmicë unicaman mitsu ñuixuncëxun a bana cuatin. Cuanan camina Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan nu iëmiti a bana pain cuaxunbi ënquin bërí bëtsi bana, unin ñuixuncë, aribishi cuacanin.
5 Mitsúnmi, 'ësamaira isa a unicama mitsun aín bana cuacë, ax 'icë quixun sináncëbëbi, cana 'ën sináncëx 'ëx atu meuma 'ain.
6 'Ëx upíira upiti banati 'unáncë 'ixunmabi 'ën ñuicë bana ax ca asérabi 'icën, nun mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'ia camina nu iscan.
7 'Ën añubi ñucáquinma mitsu anun Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuncë cupí, sapi camina, mitsux ismina 'ëx meura 'imainun 'ë manámi 'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun sináncëx cara añubi ñucáquinma 'ën mitsu bana ñuixunti 'aisama 'iax?
8 Mitsu bana ñuixunti cupí cana bëtsi ëmacamanuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'ináncëxun curíqui bian.
9 Mitsubë 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucácëma 'ain. Macedonianuaxa ucë axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuni ca 'ën cuëëncë ñucama 'ë 'inánxa. 'Ën mitsu 'acësabi oquin cana mitsu ñu ñucátima 'ain.
10 Cristonan 'aish cëmëquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icë unicamaxa atúinsa 'ë ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain.
11 ¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ën cana mitsu nuibatima quixun. Nucën Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ën mitsu nuibati quixun 'unania.

12 Usoquinmi sináncancëbëtanbi cana 'ën 'acësabi oquinshi
'ati 'ain. Mitsubë 'icë unicama, an nun ñuicë banama bana
itsi ñuicë, acamax ca quia, nux cananuna Pablo 'imainun abë
'icë unicama 'icësaribi 'ain, abë sënënribi 'aish. Nun 'acësaribi
oquin ca Pablonën curíqui bitsia. A unicamaxa usai quitin
rabanan cana curíqui bitsiman.
13 A unicamax ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucën Papa
Diosan nu 'imiaxa —quiax quia. Usai quibi ca asérabi usama
'icën. Cëmëquinshia an uni paráncë ca atux 'icën.
14 Usaquin uni parania isíbi camina ratúcantima 'ain.
Ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, anribi ca aín bana isa Diosan
banasaribi 'icë quixun sinánmisa tanquin uni parania.
15 Usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicë uni, ax
bëtsi unían iscëx an ñu upí 'acë unisa 'icën. Usa 'aíshbi ca
asérabi Nucën Papa Diosmi sinánquin ñu 'acëma 'aish Nucën
Papa Diosnanma 'icën.

Jesusan bana ñuixuncë cupí Pablo tëmëra

16 Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnmi —sinánñuma ca —
quixun 'ë sinánti cana cuëëniman. —Sinánñuma ca —quixun
'ë ñuiquinbi camina 'ën mitsu cacëxun cuati 'ain, an 'ë ñuicë
unicamaxa 'icësaribiti 'itsamashi 'ëx rabiacamainun.
17 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca rabiacanun 'ë cacëma 'icën.
Sinánñuma uni 'icësaishi cana rabiacatin.
18 'Itsaira uníxa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani rabiacacësaribi
oi cana 'ëxribi rabiacati 'ain.
19 Mitsun, nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux
sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi camina a unicamax banaia
cuëënquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icëbi.
20 A unicaman atun cuëëncësa oquin 'acëxunbi camina mit-
sun tanshitin. Atun ca mitsu ñu mëëmianan, parán xun mit-
sun ñu bianan, mitsux camina meu 'aish atubë sënënma 'ai
quixun canan, mitsu bëtashcaia. Usaquin 'acëxunbi camina
tanshitin.
21 Nux cushima 'ixun cananuna mitsu usoquin 'acëma 'ai
quixun sapi camina sinán canin.
Uni sinánñuma banacësa 'aíshbi cana a unicama rabia-
cacësaribi oi 'ëx rabiacati 'ain.
22 ¿Atúxëshi cara hebreo banan banacë uni 'ic? 'Ëxribi cana
usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Israelnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi cana
usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Abrahamnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi
cana usaribi 'ain.
23 ¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma uni
quicësai cana quin, atun 'acësamaira oquin cana 'ën 'acën. Atux
'icësamairai cana bana ñuixuni tëmëracën, atu 'acësama oquin ca
'ë 'itsa oquin sipuacancëxa, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin
rishquicancëxa, 'itsai cana bamaibi iëacën.

24 Mëcën achúshi oquin ca judíos unicaman 'ë treinta y
nueve oquin rishquiacëxa.
25 Rabë̈ 'imainun achúshi oquin ca 'ë manë xon
rishquicancëxa. Achúshi oquin ca 'ë maxaxan 'acancëxa. Rabë̈
'imainun achúshiti ca 'ëx anun cuancë manë nunti nanëti
nëtëacëxa. Achúshi oi cana manë nunti nëtëcëbë achúshi imë̈
'imainun achúshi nëtënribi parúnpapa nëbë̈tsinuax mëñuacën.
26 'Ën nicënuax cana 'aisamaira tëmëracën, bacan cuani
'ianan men cuaniribi. Bëtsi nëtën cana bacamiquisa 'iacën,
bëtsi nëtën cana an ñu mëcamacë unin 'aisa 'iacën. Bëtsi nëtën
ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi 'ë bëtsi
bëtsi oti sinánc ëxa. Bëtsi nëtën ca ëma chanu 'icë unicamaribi
'ëmi tsuáquiruacëxa. Bëtsi nëtën cana anu uni 'icëma menuax
tëmëracën. Bëtsi nëtën cana parúnpapanuax tëmëracën. Bëtsi
nëtën ca axa —Cristonan cana 'ai —quibi cëmëcë unicamaxribi
'ëmi nishacëxa.
27 Ñu mëëi cana tëmëracën. 'Uxti tëanan cana 'acëñuma 'aish
panancë 'ianan, shimanan, chupañuma 'aish matsin bamatisa
'iacën. Usai cana tëmëracën. Usa 'aish cana usabii 'in.
28 Ënë ñucama 'imainun cana camabi nëtën, camabi ëmanu
'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama cara asérabi Jesu-
cristomi catamëtia quixun sinani bënëtin.
29 Ui unix cara ami catamëcë 'aíshbi Jesucristomi manu-
tia a uni cupí cana 'ëxbi Jesucristomi manucësa 'aish masá
nuitutin. Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi catamëcë
uni 'uchamicëbë 'ëribia usoquin 'acësa 'aish rabíanan an a uni
'uchamicë unimi nishin.
30 'Ëx rabiacátisa tani cana —'ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi
ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa —quixun sinánquin a rabi
rabiacáti 'ain.
31 'Ën mi cacë ax ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa
Diosan 'unania. Ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín
Paparibi 'icën, a ca camabi unin nëtëtimoquin rabiti 'icën.
32 'Ëx Damasconu 'ain ca an Aretas cacë 'apu ñu mëëxuncë
unin a 'apun suntárucama 'ëa chiquitia binun quixun, a ëma
aín cënën xëcuëcama bëaramiacëxa.
33 Usoquian bëaracancë 'aínbi ca caquí chanu 'aruxun,
cënë manámia 'icë xëcuë chamaratsunën 'ë ëman 'apácancëxa.
Usocëx cana 'iacëacën.

12

Namácësa oquian Pablonën isa

1 'Ëx rabiacacë 'aíshbi ca ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'aínbi cana
'ën namáquin iscësa oquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ismicë ñu
'imainun an 'ë sinánmicë ñu a ñuiti 'ain.
2 'Ën cana ësaía 'ia ñu 'unanin. Axa Cristomi catamëcë uni
achúshinëx ca naí cata rabë̈ 'ucë cuancëxa, Nucën Papa Diosan

'imicëx. Aín namibëbi cara cuancëxa, aín bëru ñunshínshi cara cuancëxa cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni 'iá ca catorce baritia 'icën.

3 A uni cara aín namibë cuancëxa, cara aín namibëma cuancëxa quixun cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa.

4 'Ën cana 'unanin, an 'imicëx ca a uni Nucën Papa Diosan nëtënu cuancëxa. Cuanxun ca uinu 'icë uníbia ñuitima bana cuacëxa, cuanan ca uinu 'icë uníbia chiquinaquin uni ñuixuntima bana cuacëxa.

5 'Ëxbi ënë ñu ñui rabiacátisa 'aíshbi cana 'ëxbi rabiacatiman. 'Ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa quixuinshi sinani cana rabiacatin.

6 Rabiacátisa tani 'ëx quicëxbi ca 'ën bana, cëmëma 'aish sinánñuma uni banacësa 'itima 'icën. Usa 'aínbi cana rabiacatima 'ain. 'Ëx rabiacatiamabi camina 'ën 'acë ñucama isanan 'ën bana cuaquin mitsun uisa uni carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin camabi unin 'ë 'unánti cana cuëënin.

7 'Insíncë 'aish 'ën nami paëi 'ëx ubiti tëmëracë 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ëx aín nëtënu cuanxun ñu iscë cupí rabiacáti rabanan usoquin 'ë 'iminun ñunshin 'atimanën 'apu ëanxa.

8 Rabë̆ 'imainun achúshi oquin cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'ën ñucë ënëa 'ë tërë̆caxunun quixun ñucan.

9 Ñucácëxunbi ca 'ë caxa: "'Ën mi nuibaquin 'aquincëxun 'unani camina usashi 'iti 'ain. An —cushima cana 'ai —quixun sinánсë uni, a cana 'ën cushínbi upí oquin ñu 'anun 'aquinin". Usoquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upiti ami catamëquin ñucë 'ixunbi ñu 'anun 'ë 'aquinia quixun 'unani cana 'ëx ñucë 'aíshbi cuëënin.

10 Usa 'aish cana Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixuncë cupí uni 'ëmi 'atimati banacë 'ianan ñuñuma 'ianan unin bëtsi bëtsi ocë 'ianan numi uni nishmainun bëtsi ñu cupíribi tëmëraquinbi bënëquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi cana Cristonën cushiocëxun ax cuëëncësabi oquin cushiñu 'ixun ñu 'ati 'ain.

Corintonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamami sinania Pablo bënë̆a

11 Mitsúnmi 'ë rabicëma cupí cana sinánñuma uni banacësari rabiacan. Mitsúxira 'ë rabi upiti banatisa 'ixunbi camina —Pablosamaira 'aish ca an Pablo ñuicë unicama ënëx Nucën Papa Diosan uni 'icë —quixun sinánan 'ën bana isa ñancáishi 'icë quixun sinánquin a unicaman mitsu ñuixuncë bana cuacanin. Usaquinmi mitsun sináncëbëbi cana 'ëx a unicama meuma 'ain, 'ënbi 'aquinma, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi 'ën 'acë cupí.

12 Mitsubë 'ixun cana tëmëraquinbi tanshiquin, Cristo
ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin 'acëma ñu 'acën. 'Ën 'aia
isquin camina, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosan aín bana
ñuixunun caíscë 'ai quixun 'unancën.
13 'Ën bëtsi bëtsi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë uni-
cama 'acësaribi oquin cana mitsu nuiban, mitsúxmi atusaribi
'icë. Usa 'aínbi sapi camina mitsúnmi curíqui 'ináanti sináantisa
tancëxunbi 'ën bicëma cupí masáquin sináncanin. 'Ën mit-
sun curiqui bicëma axa 'aisama 'ain camina 'ëmi masáquin
sináanquinma a ñu manucanti 'ain.
14 Rabëti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istëcëni
cuanti cana sinanin. 'Ën 'acësabi oquin cana curíqui
'ináananmi 'ë ñu 'ináncanun mitsu ñucátima 'ain. Mitsun 'ë
ñu 'ináanquinmabimi mitsun 'ë nuibati ashi cana cuëënin. Aín
bëchicënën ca uni curíqui timëxuntima 'icën. Aín papan cuni
ca aín bëchicë curíqui timëxunti 'icën. Usa 'ain cana 'ëx mitsun
papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain.
15 'Ëx asérabi mitsu nuibati tëmëraquinbi cana Cristo cupí
mitsux upí 'inun mitsu aín bana ñuixunquin, 'ën curíqui
cëñúanan 'ën cushi cëñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ën mitsu
asérabiira nuibacëxunbi sapi camina 'ën 'acësaribi oquin mit-
sun 'ë nuibatiman.
16 Micama raírinëx caísmina 'ën isna mitsúnmi 'ë 'itsaira
nuibaquin 'aquinun quixun mitsu paráanquin bana ñuixunquin
ñu ñucácëma 'ai quiax quin.
17 ¿An mitsu paráanun carana uni xuan? Cananuna xucëma
'ain.
18 Mitsu istánun cana Titocëñun axa Cristomi catamëcë uni
itsiribi xuan. ¿Titon cara mitsu paranx? Titobëtan ca axa abë
'icë unin mitsu paráncëma 'icën. 'Ën 'acësaribi oquin sináanquin
ca atun ñu 'axa.
19 Nun usaquin mitsu cacëxun oquin mitsun nu nuiba-
nun quixun isanuna ësaquin mitsu cai quixun sapi camina
sináncanin. 'Aíshbi ca usama 'icën. 'Ën nuibacë xucëantu,
cana mitsu cain, ami catamëti ax quicësabi oíshi 'inun cana-
nuna Cristo cuëëncësabi oquin mitsu 'aquinsa tanquinshi ënë
ñucama mitsu ñuixuan. Asérabi ca usa 'icë quixun ca Nucën
Papa Diosan 'unania.
20 'Ën mitsu isi cuanxun iscëxbi sapi camina 'ën sináncësama
'icanti 'ai quixun cana sinanin, 'ëxribi mitsun sináncësama
'imainun. Usa 'ixun cana sinanin, mitsux sapi camina nutsi
cuamianani cuëbicananan, bëtsibë bëtsibë nisháananc ë 'ianan,
bëtsimi manáncë 'ianan, minainshi ñu 'ati sináanan bëtsi unibë
ñuianancë 'ianan, rabiacaquin upí oquin sináncëma uni 'ain.
21 Mitsu isi cuantëcënia sapi ca aín bana cuacë 'aíshbimi usai
'icancëbëtan Nucën Papa Diosan mitsu cupí 'ë rabínmiti 'icë

quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin, mitsu raírinën ñu 'aisama 'ai mitsunanmabi xanu itsibë 'ianan xanusa unibë 'ianan ñunshinacëquin ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacëma cupí sapi cana bëunan mëscúti 'ai quixun.

13

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

1 Mitsu isi rabëti cuan 'aíshbi cana amiribishi mitsu isi cuantëcënti 'ain. Camabi ñu ca unin, rabë̈ unían ñuia cuapánti 'icën. Rabë̈ 'imainun achúshi unían ñuiaira ca asérabi ca quixun 'unánti 'icën.

2 Mitsu isi cuanx anu 'ixun cana mitsu can, 'ën mitsu istëcëni uxun iscëxa an ñu 'atima 'acë unicama 'imainun raíri uníxribi sinanatíma usabi 'ain, cana atu 'ësëquin cushin cati 'ain. Usoquin 'ën mitsu cacësabi oquin cana 'ura 'ixunbi ënë quiricanën mitsu catëcënin.

3 Mitsun camina upí oquin 'unántisa tan, carana Cristonën sinánmicësabi oquin unicama bana ñuixuni quixun. 'Ëx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acë unicama cushin cacëbëtan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun. Cristo ax ca cushiñúmama 'icën. Usa 'ixun ca mitsu sinanamianan ami catamëtími upí 'inun 'imiquin, aín cushi mitsu ismiti 'icën.

4 Cristo ax ca uni itsi 'icësai i curúsocënu matáscë 'iacëxa. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí Nucën Papa Diosan cushin uisatimoi tsotia. Usa 'ain cananuna nux Cristo 'iásaribiti 'iquin uisa cara unin ocëxunbi cupiquinma tanshiti cushimasa 'ixunbi an 'imicëxun Nucën Papa Diosan cushin mitsu 'aquinin.

5 Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina asérabi Cristomi catamëti ax cuëëncësabi oi 'i quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman. Jesucristo ax ca asérabi mitsubë 'icë quixun? Asérabi Cristonanma 'ain ca ax mitsubëma 'icën.

6 Cristo ca asérabi nubë 'icë quixunmi mitsun 'unánti cana cuëënin.

7 Mitsun —usama ca —quixun nu sináncëbëtanbi cananuna ñu 'atima 'axmami 'icanun quixun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Nun cananuna mitsu upí oquin 'unánmia quixuan unin sinánti cupíma, mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

8 Cristonën bana quicësama oquin cananuna 'aiman. Aín bana quicësabi oquinshi cananuna 'ain.

9 Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincëxmi mitsux upí 'ain cananuna cuëënin. Mitsun ñu 'atima 'acëcama mëníocë 'aish upíshi 'inun cananuna ënquinma Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

10 Nucën 'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë cacë 'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin, cuanxun 'ën

iscëxmi 'aisama 'icania cushin banaquin masá nuitumiquin mitsu catin rabanan.

11 'Ën xucëantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara 'aisama 'icë camina mëníoquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë banacama cuati camina bëtsin sináncësabi oquin sinani nishananíma nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an aín unicama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

12 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

13 Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish aín sinan upíira upí acamanribi ca mitsu chuámarua 'aishmi bërúanx 'icanun 'ë camiaxa.

14 Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iëmicë 'icëa Nucën Papa Diosanribi nuibamainuan aín Bëru Ñunshin Upí axribi mitsubë 'icëbëmi chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN GALACIANU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Galacia menuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana
ñuixunun 'ë caísama 'icën. Nucën Papa Dios, an a bamacë
'icëbi baísquimicë, abëtan ca Jesucristonën aín bana ñuixunun
'ë caísacëxa.
2 Ënu 'icë axa ami catamëcë unicamabëtan cana Galacia
mecamanu 'icë ëmacamanuaxmi Jesucristomi catamëcë 'icë,
ënë quirica mitsu cuënëoxunin.
3 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu
nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucucanti cana
cuëënin.
4 Ënë menu 'icë ñuishi 'atia an sináncë unicaman 'acësaribi
oquin ñu 'atima 'ati rabanan nu iëmi ca ax bamatsianxmabi
nun 'ucha cupí bamacëxa, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi.
5 Nucën Papa Dios ax ca unicaman xënibua 'aínbi rabicë 'iti
'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quicë bana

6 Cristonën nuibacë 'aíshmi ainan 'inúan Nucën Papa Diosan
caísquin sinánmicë 'ixunbimi mitsun aín bana ënquin bëtsi
bana cuacëbëtan, cana uisacatsi caramina usari 'icani quixun
sinanin.
7 Anúan uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan
'inux iëti bëtsi bana ca 'aíma 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírinën
mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bëtsi oisa tanquin bëtsi
oquin ñuia.
8 Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncë Nucën Papa
Diosnan 'inux anun uni iëti bana, abi ñuixunquinma bëtsi bana
mitsu ñuixunia, a ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë
usoquin 'ati 'icën. Usoquin ca 'ë 'imainun naínuax ucë ángelribi,
bëtsi bana uni ñuixuncë 'icë, 'ati 'icën.
9 'Ën cacësaribi oquin cana mitsu catëcënin, ui unin cara nun
ñuixuncëxunmi cuacë a banama bëtsi bana mitsu ñuixunia, a ca
Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
10 ¿Ësaquin mitsu caquin carana unían 'ëx cana asérabi upí
'ai quixun 'ë rabiti sinan? Usaquin sinánquinma cana Nucën
Papa Diosan 'ë upí isti sinan. ¿Carana unicamabë upí 'iti
sinan? Cana usaquin sinaniman. Nucën Papa Diosma unishi
cuëënmiti sinani cana Cristonën unima 'itsían.

Uisax cara Pablo an Jesucristonën bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa quicë bana

11 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain,
Jesucristo ñui quicë bana 'ën mitsu ñuixuncë ax ca unínbia
sináncë banama 'icën.
12 A bana cana unin ñuia cuacëma 'ain. Uinu 'icë unínbi
ca a bana 'ë 'unánmicëma 'icën. Jesucristonënshi ca a bana 'ë
'unánmiaxa.
13 'Ën judíos unicama cuëëncësa oquin ñu 'aia unin ñuia
camina cuacën. 'Ën cana axa Jesucristomi catamëcë unicama
'aisamaira oquin bëtsi bëtsi ocën, Jesucristomi sinánti bana
ënun quixun.
14 Usoquin 'anan cana judíos unin sináncësa oquinshi
sináncën. 'Ën aintsi 'ëbë sënënburibi an 'acësamaira oquin cana
uni apáncaman 'ë 'unánmicësa oquinshi 'ën chaitinën ñuiasabi
oquin 'aisa tancën, 'ëx asérabi judío uniira 'ixun.
15 Usai 'iabi ca Nucën Papa Diosan, 'ën titan pucu mëucüabi
'ë aín bana ñuixunun caísa 'ixun nuibaquin asérabi ainan 'inun
'ë sinánmiquin,
16 aín Bëchicëmi catamëti 'unánmianan, atúxribia ami
catamënun judíosma unicamaribi bana ñuixunun 'ë 'imiacëxa.
Usaquin 'anúan 'imicëxun cana uibi uisai carana 'iti 'ai quixun
ñucáma 'ain.
17 'Ën a 'unáncëma pain 'aían a pain aín bana ñuixunun
Cristonën caísa uni camabi ñucati cana Jerusalénu cuánma
'ain. Anu cuaníma cana Arabia cacë menushi cuantancëx
Damásconu cuantëcëancën.

18 Rabë 'imainun achúshi bari inúcëbë pain cana Jerusalénu
Pedro isi cuancën. Cuanx cana anu abë rabë semana
'imainun achúshi nëtë 'iacën.
19 Aribia Nucën 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni
raíri isquinmabi cana Jacobo, Nucën 'Ibu Jesusan xucën, ashi
isacën.
20 'Ën a cuënëoquin mitsu cacë bana ënëx ca cëmëma 'icë
quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania.

21 Jerusalénu 'itancëx cana Siria me 'imainun Cilicia menu
cuancën.
22 Usa 'ain ca Judea menu 'icë ëmacamanu 'icë axa Jesu-
cristomi catamëcë unicaman 'ë 'unánma 'icën.
23 'Unánquinmabi ca ësaquian 'ë ñuicania cuacëxa: An nu
bëtsi bëtsi o uni, an ca bërí Jesucristomi catamënun quixun
unicama bana ñuixunia, ami catamëtia ënun quixun unicama
bëtsi bëtsi o 'ixunbi.
24 Usaquian 'ë ñuia cuaquin ca Nucën Papa Dios rabiacëxa.

2

Jesucristonën aín bana ñuixunun caíscë raírinëan cuëënquin Pablo bia

1 Usa 'ain cana catorce baritia 'icëbë Tito buani, Bernabébë
Jerusalénu cuantëcëancën.
2 Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanx
bëbax cana anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushi-
camabëshi banacën. Banaquin cana 'ën judíosma unicama Je-
sucristo ñuiquin ñuixuncë banacama ñuixuancën, usaquin cana
unicama ca quixun caquin. 'Ën usaquin bana ñuixunti cara
atun sináncëx asábi 'icë quixun 'unánuxun cana 'ën judíosma
uni ñuixuncë banacama chiquinaquin cacën, 'ën uni ñuixuncë
bana axa 'ëx cëmëi banacësa 'aish ñancáishi 'itin rabanan.
3 'Ën usoquin judíosma uni bana ñuixuncë chiquinaxuncëxun
ca —asábi ca —quixun sinánquin —griego uni 'icë camina Tito
judíos unicama 'icësaribitia 'inun 'unántioracamiti 'ai —quixun
'ë cáma 'icën.
4 Usa 'aínbi ca a cushi unicaman 'ë uisaquin cacëbëmabi,
nuxnu anu timëanbi ax isa Jesucristomi catamëcë 'icë quibi
cëmëcë unicama, axribi anu atsíancëxa. A unicamax ca,
judíosma unicama ca Jesucristomi catamëcë 'aish judíos uni-
cama 'icësai 'inun 'unántioracacë 'iti 'icë quixun nu sinánmisa
tani, uisa cupí caranuna judíosma unicama 'unántiocë 'inun
'imicëma 'ai quixun isi uacëxa. A unicaman, judíosma
uniribi ca 'unántiocë 'iti 'icë quixun caquin nu sinánmisa
tancëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman
Tito, 'unántioracamicëma 'icëbi nu uisaquinbi cáma 'icën.
5 A unicaman judíosma unicamax ca judíos unicama 'icësa
'iti 'icë quixun nu sinánmisa tancëxunbi cananuna, mitsúnmi
Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë quixun asérabi 'unánti
cupí, atun nu cacësa oquin sinánma 'ain.
6 —Axa ami sináncë unicaman cushi 'inun Jesucristonën
'imicë ca atux 'icë —quixun unin cacë 'ixunbi ca a unicaman
bëtsi ñu 'anun 'ë cáma 'icën. A unicamax nun cushi 'aínbi
cana 'ën 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín nuitu 'unánquin,
camabi uni asérabi uisa uni cara quixun 'unania.
7 Bëtsi ñu 'anun 'ë caquinmabi ca a cushi unicaman, judíos
unicama bana ñuixunuan Pedro 'amicësaribi oquin ca Nucën
Papa Diosan judíosma unicama bana ñuixunun 'ë 'amiaxa,
quixun 'unáncëxa.
8 An judíos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro
'imia 'ixun ca 'ëribi judíosma unicama bana ñuixunun 'imiacëxa.
9 Nucën Papa Diosan usaquin 'ë 'imicë 'icë 'unánquin ca
Jacobo, Pedro, Juan, acaman atux Jesucristomi catamëcë
unicaman cushi 'ixun Bernabécëñun 'ë aín mëcën 'inánquin,
—asérabi camina nu 'acësaribi oquin Cristo ñuiquin aín bana

ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ai —quixun canan —
nun nu judíos unicama bana ñuixunmainun camina mitsun
judíosma unicama bana ñuixuni cuanti 'ai —quixun nu cacëxa.
10 Canan ca ësoquinshi nu cacëxa, —camina ñuñuma uni
'aquinti 'ai —quixun. Usoquin 'ati cana sináncën.

Antioquíanuxuan Pablonën Pedro ñu ca

11 Usa 'ain cana 'ëx Antioquía ëmanu 'ixun Pedro
Jerusalénuaxa ucë upí oquian asérabi Jesusan bana
'aiamoquin ñu cacën.
12 Jacobonëan xucëxa uni raíri ucëma pain 'ain ca Pe-
dronën judíosma unicamabëtan piacëxa. Usaquin 'axunbi
ca Jacobonëan xucë unicama ucëbëtan atubëtan piquinma,
judíosma unicama ëancëxa, axa Jerusalénuax ucë unicaman a
ñu cati rabanan.
13 Pedronëan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi
catamëcë judíos unicama raírinënribi, judíosma unicama
axribi Jesucristomi sináncë 'icëbi, atubëtan piquinbi ëancëxa.
A unicamaxa usai 'ia isi ca Bernabénëxribi usaribiti 'iacëxa.
14 Acamaxa —judíos uni cupíma Jesucristomi catamëtíshi ca
uni iëti 'icë —quixun 'unanibi usai 'ia isquin cana axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama timëcënuxun Pedro ësaquin cacën:
¿Mix judío uni 'aíshbi judíoma uni 'icësai 'iquinbi caramina uisa
cupí judíosma unia judíos unicama 'icësai 'inun quixun cain?

Judíos unicamaxa judíosma unicama 'icësaribiti Nucën Papa Diosnan 'iti bana

15 'Ë 'imainun 'ëbë 'icë unicamax cananuna judío unin
rëbúnqui 'aish judío uni 'ain. Nux cananuna an Nucën Papa
Diosan bana 'unáncëma judíosma unicamasaribima 'ain.
16 Usa 'ixunbi cananuna 'unanin, Moisésnën usai ca judíos
unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quiásabi oquian ñu 'acë
cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa
Diosan aín 'uchacama tërënquin ainan isia. Usaquin 'unani
cananuna nuxribi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux Jesu-
cristomi catamëacën. Usai ca unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë
cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia.
17 Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tërënquin nu
iëminun Cristo cain. ¿Usaquin caquin caranuna Cristonën ca
nu 'uchañu 'imia quixun cain? Usama ca.
18 —Nun 'acë upí ñu a cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi
cananuna Nucën Papa Diosan iscëx abë upí 'ai —quixun
'unáncë 'ixunbi, amiribishi —'ën upí ñu 'acë cupí cana Nucën
Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'aish cana Nucën
Papa Diosan iscëx 'uchañumama 'ain.
19 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo
bana quicësabi oquin sënëonquin 'acëma 'aish cana iëtimoi

bamati 'iacën. Usai 'icëbi ca Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oi 'inun, 'ën 'uchacama tërënquin 'ë ainan 'inun iëmiacëxa.

20 'Uchatëcënuxunma ashiquin 'ën 'uchacama ëni cana Cristobë bamacësa 'ain. Usa 'aish cana 'ëshima, Cristo ax 'ëbë 'ain, aín cushínbi ax cuëëncësa oíshi 'in. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa 'ë nuibati bamatsianxmabi 'ën 'ucha cupí bama, ami catamëti cana ax 'ëbë 'ain, ax cuëëncësabi oi 'in.

21 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia quixun sináncë 'aish cana Cristo bama ax ca ñancáishi 'icë quicësa 'itsían. Usa 'aínbi cana, Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë ñancábi bamanun xuacëxa quixun sinanima, asérabi ami catamëtin.

3

Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshia uni upí 'iti bana

1 Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía ax i curúsocënu bama Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana ñuixuancën. Ñuixuncëbi ca uni raírinën bëtsi bana ñuixunquin, Jesucristo ñui quicë bana cuaxunma 'anun quixun mitsu paránxa.

2-3 Camina 'ë cati 'ain, ¿Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo banami cuacë cupí cara Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun mitsu 'ináncëx? Usama ca. Jesucristo ñui quicë bana cuatími ami catamëcëxuinshi ca aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa. ¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu upí 'imiti sinántancëxunbi —'ën ñu upí 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun sinanin? Usaquin sinani camina sinánñuma unicamasa 'ain.

4 ¿Ñancábi caramina cëmëishi tëmëraibi Jesucristomi sináncën? Mitsúxmi usai 'icë ax ñancábimi usai 'icëma 'itibi ca 'ia.

5 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acëma ñu mitsu 'amia. ¿Uisa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana cuacë cupíma mitsúxmi Jesucristo ñui quicë bana cuati, ax ca asérabi 'ëbë 'icë quixun sinani, ami catamëcë cupí.

6 Abrahamnën ca sináncëxa, Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usaquin sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham aín nuitu upí 'icë isacëxa.

7 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, an ax quicësabi oquin
ca Nucën Papa Diosan 'aia quixun sinani ami catamëcë uni-
camax ca axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish
Abrahamnën rëbúnqui 'ia.
8 —Judíos unicamaishima camabi uni cana axa Jesucristomi
catamëtia nuibaquin aín nuitu upí isti 'ai —quixun 'unánquin
ca Nucën Papa Diosan an Abraham ësaquin cacë bana aín uni
cuënëomiacëxa: "Mi cupí ca camabi menu 'icë unicama 'ën
'imicëx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën".
9 Usa 'ain ca ui unicamax cara Abraham 'iásaribiti —Nucën
Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia —quixun sinani ami
catamëtia ax ca Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosan 'imicëx
aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëënti 'icën.

10 Usa 'aínbi ca ësairibi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icë
quixun cuënëo ax quia: "Ui unicaman cara camabi cuënëo
bana quicësabi oquinra 'acëma a ca Nucën Papa Diosan uisa
cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën". A bana asérabi 'ain cana-
nuna 'unanin, a bana quicësabi oquin 'acë 'aish cana Nucën
Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'ai quixun sináncë unix ca a
banacama quicësabi oquinra 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan
uisa cara oti 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.
11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësaribiti quia: "Ui
unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi
ami catamëti tsóti 'icën". Usaquin cuënëo bana 'unánquin
cananuna 'unanin, Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë
quixun cuënëo bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni
ainan 'icë upí isia, quixun.
12 Moisésnën cuënëo banax ca quia: "Nucën Papa Diosbë upí
'inux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca
asérabi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën". Usai quibi ca,
ami catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icë quima.

13 A bana, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën
cuënëo, a banacamaxa quicësabi oquiinra 'acëma 'icë, nu
uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan
nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí tëmëramia cupí, nu
ami catamëtia uisotima 'icën. Camabi unin 'ucha cupí ca
'uchañuira uni 'icësari Cristo i curúsocënu bamacëxa, Nucën
Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: "Ui unix cara i
curúsocënu matáscë 'icë ax ca asérabi 'uchañuira 'aish Nucën
Papa Diosan uisaira cara oti 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën".
14 Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oía judíosma unica-
maxribi Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira
uni 'icësari bamacëxa. Ax usai bama cupí ca axa ami catamëcë
unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inania, ax
quiásabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosmi catamëti quicë bana

15 'Ën xucëantu, ësa ca ënë bana 'icën. Achúshi unían, usa
ca ënë ñu 'iti 'icë quixun quiricanu cuënëocë 'icë ca uinu 'icë
uníbi a bana tërëcaquin bëtsi otëcëntima 'icën.
16 Usaribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cá bana 'icën. An
ca Abraham aín rëbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi
menu 'icë unicama an iscëx upí 'aish cuëënti 'icë quixun
cacëxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá bana ax ca
"aín rëbúnquicama" ñui quima, "aín rëbúnqui achúshi" ñui quia.
Usa 'ain ca aín rëbúnqui achúshi a ñuia quiá ax Cristo 'icën.
17 Ësa ca a bana 'icën. Nucën Papa Diosan ca aín rëbúnqui
achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icë unicama an
iscëx upí 'aish cuëënti 'icë quixun caquin Abrahambëtan
ashiquin mëníocëxa. Usaquian mënío 'ixun ca cuatrocientos
treinta baritia inúcëbëtan Nucën Papa Diosan usai ca judíos
unicama 'iti 'icë quicë bana Moisés cuënëomiacëxa. Usaquin
cuënëomiquinbi ca an Abrahambëtan mënío bana ñancáishia
'inun Nucën Papa Diosan tërëcama 'icën.
18 Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo
bana quicësabi oquin 'acë cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'ain ca an Abrahambëtan mënío bana ñancáishi 'itsíanxa.
Usa 'aínbi ca usama 'icën. A ñuiquian an Abrahambëtan mënío
achúshi uni a cupíshi ca uni ami catamëtia Nucën Papa Diosan
upí isia.
19 ¿An Abraham cá bana xënibua 'aínbi asérabi 'ain cara
uisacasquin Nucën Papa Diosan usai judíos unicama 'iti bana
cuënëonun Moisés cacëx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quix-
uan unin 'unánti cupí ca a bana judíos unicama 'ináncëxa.
Abrahamnën rëbúnqui, Cristo, axa utia Abraham ñuixuan, a
utámainuan a bana quicësabi oquin pain 'anun ca Nucën Papa
Diosan a bana Moisés cuënëomiacëxa. Nucën Papa Diosan
cacëxuan ángelcaman a cacë bana ca Moisésnën cuënëo bana
'iacëxa.
20 An cacë bana ñuiquin judíos unicama canun Moisés 'imin-
uxbi ca Nucën Papa Dios achúshi, ax Abrahambëbi banacëxa,
uni itsi camima.

Uisa cupí cara Nucën Papa Diosan usaía uni 'iti bana Moisés 'ináncëxa quicë bana

21 ¿'Ëx ësai qui carana Nucën Papa Diosan Abraham cá
banaxa bëtsi 'imainun ca an Moisés cá banáxribi bëtsi 'icë
quin? Usama ca. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë
cupía uni aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain, ca a
bana 'acë cupíshi uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'itsíanxa.

22 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo —camabi
unin ca ñu 'atima 'aia —quia. A banaxa asérabi 'ain ca axa Je-
sucristo cupí ami catamëcë unicamaxëshi Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'iti 'icën, an aín rëbúnqui achúshi ñuiquin Abraham
cásabi oi.
23 Ami catamëtinu iëti Jesucristoa utámainun ca judíos uni-
caman Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati 'iacëxa.
24 Usa 'ain cananuna an bërúancë xanun bana tuacën
tancësaribi oquin, Moisésnën cuënëo bana tanquin, a bana
quicësabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë, uisa
ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun 'unáncën, aminu catamënuan
Cristo utámainun. Usai 'ia 'aíshbi cananuna Cristo uá 'ain, ami
catamëtia nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'ain.
25 Nux ami catamënuan Cristo uá 'ain cananuna ami
catamëquin an bërúancë xanun bana tuacën tancësaribi oquin
Moisésnën cuënëo bana tancë cupíma, Jesucristomi catamëcë
cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.
26 Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamëti abë 'aish
Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain.
27 Ami catamëtia ainan 'icë nashimicë 'aish camina unían
aín chupa xëni 'aisama pëquin chupa ió pañucë usaribi 'aish
mibëa Cristo 'ain min nuitu upíira 'ain.
28 Judíos unicama 'imainun axa griego banan banacë
judíosma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun
an uni ñu mëëxuncëma unicama, bëbu 'imainun xanu,
acamáxbi camina Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan
iscëx bëtsisaribi 'aish achúshisa 'ain. Jesucristonan 'ixun
camina camaxunbi bëtsin sináncësaribi oquin sinanin.
29 Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'iásaribiti Nucën Papa
Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ain. Usa 'aish
camina Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham
cásabi oi aín uni 'ain.

4

1 Ësaquin cana mitsu cain, aín papa bamacëbëtan ca aín
ñucama ainan 'icëbi canicëma pain 'ixun aín bëchicënën bit-
sima. Canitancëxun cuni ca biti 'icën. Usa 'aish ca a tuá aín
papan ñucama axa ainan 'aínbi a ñucama bicëma pan 'aish, an
aín papa ñu mëëxuncë unisaribi 'icën.
2 Aín papan anúan aín ñu biti mënío nëtë sënëntamainun ca
aín papan caíscë unin aín bëchicë bërúanan aín chupa acama
aín papan curíquinën bixunti 'icën.
3 A tuásaribi ca Jesucristo ucëma pan 'ain judíos unicama
'iacëxa. Usa 'ixun ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin
'anan aín nuitu upí 'inúan unin sináncë ñuishi 'ati sináncëxa.

4 Usa 'aínbi ca aín uti nëtë sënĕncëbëtan Nucën Papa Diosan
aín Bëchicë ënë nëtënu xuacëxa. Achúshi xanúxa bacĕncëx
canitancëx ca judíos unicama 'icësaribiti Moisésnën cuënëo
bana, usaía judíos unicama 'iti, a 'unáncë 'iacëxa.
5 Ax ca judíos uni 'aíshnu nux Moisésnën cuënëo bana cuacë
'icë, an 'imicëxëshi nun 'uchacama tërĕncë 'aish Nucën Papa
Diosan bëchicë 'inun nu 'iminux uacëxa.
6 Mitsux camina asérabi aín bëchicë 'ai quixunmi 'unánun ca
Nucën Papa Diosan aín Bëchicënën Bëru Ñunshin Upí mitsubëa
'inun xuacëxa. Usa 'ain camina aín bëchicë 'ixun —'ën Papa
Dios camina mix 'ai —quixun Nucën Papa Dios cain.
7 Usa 'aish camina an uni ñu mëëxuncë uni 'icësai 'ima xubu
'ibu unin bëchicë 'icësai asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë
'ain. Mixmi aín bëchicë 'icë ca Cristo ax quiásabi oquin mitsun
'uchacama tërĕnquin an iscëxmi upí 'inun 'imianan aín Bëru
Ñunshin Upí mitsubë 'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamëti unicamamia Pablo sinan

8 Bëráma camina —Nucën Papa Dios ca asérabi Dios 'icë —
quixun 'unáncëma 'ixun Diosma ñucama rabiquin bëtsi bëtsi ñu
'acën.
9 Usaquin bëtsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sinánmicëxun —
Nucën Papa Dios ax ca asérabi Dios 'icë —quixun 'unanin. ¿An
mitsu ainan 'imicëxunbi caramina uisa cupí mitsúnmi bëráma
rabia ñucama rabitëcënti sinan?
10 Nucën Papa Diosan mitsu upí isnun quiax camina
bërámami quiásaribiti nëtë ñui —ënë nëtëx ca bëtsi nëtësama 'icë
—quianan 'uxë ñui —ënë úxëx ca bëtsi 'uxësama 'icë —quianan
bari ñui ënë barix ca bëtsi barisama 'icë —quin.
11 Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama
manucësa 'ain cana —sapi cana ñancábi mitsu 'unánmia —
quixun sinanin.
12 'Ën xucĕantu, mitsux judíos unima 'ixun camina
Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma 'ixun a bana quicësabi
oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana —a bana quicësabi oquin 'acë
cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun bërí
sinaniman. Usa 'ain camina mitsúxribi 'ëx 'icësaribiti Nucën
Papa Diosan iscëx upí 'inux asérabi Jesucristomishi catamëti
'ain. 'Ëx mitsubë 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain.
13 Camina 'unanin, 'ën nami 'aisama 'ixun cana bëtsi menu
cuanti sinánquinbi anuxuinshi Jesucristo ñuiquin mitsu bana
ñuixuntabaquin ñuixuancën.
14 'Ëx 'ñucë 'aish upíma 'icë isquinbi camina 'ë timáma 'ain.
Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan xucë ángel bicësa oquin
upí oquin bianan Jesucristo 'acësa oquin 'ë biacën.

15 'Ë isi camina cuëëancën. ¿Usai 'iá 'aíshbi caramina bërí
uisacatsi usama 'ain? Usama 'aínbi cana 'unanin, usoti 'icë
cuni camina mitsun bëru ëchíxun 'ë 'inan 'itsían.
16 ¿'Ën mitsu asérabi cacë bana sinánquin caramina 'ëx cana
mitsumi nishi quixun sinanin? Usama ca.
17 An mitsu bana itsi 'unánmicë unicamax ca cëmëquin
parani mitsubë upiti banaia. Usai 'iquinbi ca asérabi mitsu
'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ë sinánquinma atuishi sinánquin
aín banaishi cuati ca cuëënia.
18 Usa 'aínbi cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin
ñu 'aquincëxmi mitsux abë nuibananti ca asábi 'icën. Us-
aribi oquinmi mitsubë 'icë 'acësaribi oquin mitsubë 'icëmabi 'ë
sinánti ca asábi 'iti 'icën.
19 Mitsux camina 'ën bëchicësa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi
Cristo 'unáncëma pain 'ain 'iásaribiti mitsúxmi asérabi ami upiti
catamënun quixun sinani, masá nuituti bënëtin, bacënuxun
paë tania xanu bënëcësaribi oi.
20 'Ëx anu mitsubë 'iti cana cuëënin. 'Ëx anu 'ixun cuni cana
mitsubë banaquin, upí oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu
upí oquin 'ësëtsian. Mitsubëma 'ixun cana uisai caramina
'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin carana
mitsu cati 'ai quixun 'unaniman.

Agarcëñun Sara ñuicë bana

21 Mitsux Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati
cuëëncë 'ixun camina 'ën ñucácëxun 'ë cati 'ain, ¿caramina uisai
cara a bana quia quixun upí oquin 'unáncëma 'ain?
22 A banax ca quia, Abraham ca rabë bëbu bëchicëñu 'iacëxa.
Bëtsin titax ca Abrahamnën xanúan ñu mëëmicë, Agar cacë
xanu, 'iacëxa. Bëtsix ca Abrahamnën xanun tuábi 'iacëxa.
23 An Abrahamnën xanu ñu mëëxuncë xanun tuacëx ca
camabi tuásaribi 'aish unin bëchicëishi 'iacëxa. Usa 'aínbi ca
bëtsix Abrahamnën xanu, Sara, ax tuacëma 'aíshbi Nucën Papa
Diosan Abraham cásabi oi tutancëx bacëancëxa.
24 Ënëx ca ësa 'icën. Ënë xanu rabë 'imainun tuá rabë ñui
quicë bana isquin cananuna bëtsi bana rabëribi sinánti 'ain,
ësai quicë: A bana achúshinëx ca Cristo ñui quicë 'icën. A bana
ca asérabi 'icë quixun sinani Cristomi catamëcë unicamax ca
Saran rëbúnquisa 'icën. Bëtsix ca Nucën Papa Diosan Moisés
cuënëomia bana a ñui quicë 'icën. Aín bashi Sinaí, anuax
'itsa nëtë abë banaquin ca Nucën Papa Diosan usai ca 'ën
uni 'iti 'icë quixun Moisés cacëxa. A bana quicësabi oquin aín
unicaman 'anun 'inan 'aínbi ca 'itsa unin, a 'acë cupíshi cana
Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun sinania. Usaquin sináncë
unicama ax ca Agarnën rëbúnquisa 'icën.
25 Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icën. Aín bashi
Sinaínuxuan abë banaquin Nucën Papa Diosan Moisés, usai
ca aín unicama 'iti 'icë quixun cá bana 'acë cupí cana Nucën

Papa Diosan uni 'ai quixun sináncë unicamax ca Jerusalénu
'icë unicamasa 'icën. Usaquin sináncë unicamax ca Agarnën
tuá 'iásaribi 'icën. Usa 'aish ca ësa 'icën. Nucën Papa Diosan,
min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca
Abrahamnën bëchicëñu 'iti cuëënquinshi Agar cacë xanumi
bëchiacëxa. Usa 'aish ca a tuá a Nucën Papa Diosan Abraham
ñuixuan, ama 'iacëxa.
26 'Itsa uníxa Agarnën tuá 'iásaribi 'aínbi cananuna usama
'ain. Nux cananuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë Jerusalén
anu abë 'iti uni 'ain.
27 Abrahamnën xanu ñui ca cuënëo bana ësai quia:
An tuacë xanun rëbúnquinëxa 'icësamaira oi ca —'ën cana
tuaima —quixuan an sináncë xanu aín rëbúnqui
'aisamaira 'iti 'icën. Usa 'ain camina mix tuatima
'aish tuáñuma xanu 'aíshbi —tuáñu cana 'iti 'ai —quixun
'unani cuëënti 'ain; tuacën paë tancëma xanu 'aíshbi
camina tuá 'imainun rëbúnquiñu 'icë cupí chuámarua
tani cuëënti 'ain.
28 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi
oquin ca Isaac aín titan tuacëxa. Usaribiti cananuna nux
Nucën Papa Diosan mëníosabi oi Cristo cupí ainan 'ain.
29 Bëráma ca Agarnën tuá, axa camabi tuá 'icësaribi unin
bëchicëshi 'inun aín titan tua, an, Isaac, Nucën Papa Diosan
cacësabi oquian Abrahamnën bëchicë, a bëtsi bëtsi ocëxa.
Usaribi oquin ca an Nucën Papa Diosnan 'inuxun, usai ca
judíos unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë unin, axa Nucën Papa
Diosnan 'inux Cristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia.
30 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai
quia: "Aín xanúan ñu mëëmicë xanun tuacën rëbúnquinëx
ca Nucën Papa Diosan cásabi oi Abrahamnën xanun tuacën
rëbúnquisaribi 'itima 'icën. Usa 'ain ca aín xanúan ñu mëëmicë
xanubë aín tuá ashiti Abrahamnën xubunuax utëcëntimoi
cuanti 'icën".
31 'Ën xucëantu, usa 'ain cananuna nux Agarnën tuá
'iásaribima 'aish Saran tuása 'ain.

5

Jesucristonan 'ixun bëráma 'á ñucama sinántëcëntima bana

1 Nun Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun
cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma cananuna Cristomi
catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain camina
asérabi Cristomi catamëquin a ënti sinántima 'ain. Usai judíos
unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí
cana Nucën Papa Diosnan 'ai quixun camina sinántëcëntima
'ain.
2 Pablo 'ixun 'ën mitsu camainun ca cuat, Nucën Papa
Diosnan 'inux cana judíos unicama 'icësai 'unántioracati 'ai

quixun sinanibi camina Cristomi catamëcëma 'aish Nucën
Papa Diosnan 'itima 'ain.
3 Cana mitsu catëcënin, uicaman cara —'unántioracacëma
'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'ën nuitu upí 'inux
'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sinania, a unicaman ca
'unántioracacë 'iti ashima camabi usai ca judíos unicama
'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ati
sinánti 'icën.
4 Uicaman caramina —Moisésnëan usai ca judíos unicama
'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca ainan
'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun sinani, mix camina
upí 'inux ami catamëtancëxunbi Cristo ëncë 'ain. Usa 'aish
camina Nucën Papa Diosnanmasa 'ain.
5 Usa 'aínbi cananuna nun, ami catamëti ënquinma aín Bëru
Ñunshin Upitan 'imicëx cananuna Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'iti 'ai quixun sinanin.
6 Nux asérabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracacë
unicama 'icësaribiti 'unántioracacëma 'aíshbi Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'ain. Jesucristomi catamëcë 'ixúan an uni
nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën.
7 Mitsux camina upiti Jesucristomi sináncën. ¿Ui unin cara
Jesusan banami ënun quixun mitsu sinanamiax?
8 Nucën Papa Dios an mitsu ainan 'inun sinánmicë, an ca
Jesusan bana ënun quixun mitsu sinánmicëma 'icën.
9 Unix ca quia, “Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icë pán
'ati ñu acëñun mëscucëxun camabi chamia”. Usaribi 'ixuan an
uni paráncë unin ñuixuncëxun ca camabi unin aín bana cuatia.
Usa unin sapi ca mitsu paránxa.
10 Usa 'aínbi cana mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristomi
catamëcë 'ain ësaquin sinanin, mitsun camina 'ën 'acësaribi
oquin —Moisésnëan cuënëo bana cupíma Jesucristomi
catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí
'ai —quixun 'unanin. Usa 'aínbi ca an mitsu 'atimaquin
sinanamisa tancë uni, uisa uni cara, abi Nucën Papa Diosan
castícanti 'icën.
11 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, 'ën —Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'inux ca uni 'unántioracacë 'iti 'icë —quixun caquin,
unicama bana ñuixuncë 'aish cana judíos unicaman bëtsi
bëtsi ocëma 'itsían. I curúsocënuaxa ax bama, Jesucristo, ami
catamëtishi ca uni upí 'iti 'icë quixun a bana 'ën ñuicëbëma ca
uni 'ëmi nishtsíanma.
12 An mitsu 'unántioracanun quixun ubíocë unicama aín
namiribi tëatibi ca 'ia.
13 'Ën xucëantu, mitsun ñu 'acë cupíma Cristomi catamëcë
cupíshi an iscëx upí 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísaxa.
Usa 'ixun camina mitsux cuëëncësabi oquin ñu 'atima 'ati

sinántima 'ain. Usaquin 'aíma camina bëtsibë nuibanani
asérabi 'aquiananti 'ain.
14 Nucën Papa Diosan bana ca quia:
—“Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama
nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana quicësa
oquin 'acë 'ixun camina bëtsi uni nuibati 'ain, mix
bërúancacësaribi oquin. Usoquin 'acë 'ixun camina Nucën
Papa Diosan bana raírinëxa quicësabi oquin 'acë 'iti 'ain.
15 Usa 'aínbi bëtsibë nishanani cuamianani camina mitsux
Jesucristonën unimasa 'iti 'ain. Usai 'itin rabanan camina
bërúinraocati 'ain.

Unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iti bana

16 'Ën cana mitsu cain, mitsux cuëëncësabi oquin ñu 'atima
'aquinma camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicësa oquinshi sinánquin ñu 'ati 'ain.
17 Nun sináncësa oquinshi ënë nëtënu 'icë ñu 'aquin cana-
nuna Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cuëëncësama
oquin 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca nun
sináncësa oquinu ñu 'ati cuëënima. Usa 'ixun camina mitsux
an sinánmicë 'ixun mitsun cuëëncë ñu 'atima 'ain.
18 Mitsun aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu
'acë 'aish camina usai ca uni 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo
bana quicësamaira oi 'icë 'aish 'uchocëma 'iti 'ain.
19 Camina 'unanin, unin ca 'aisa tanquinbi tënëquinma aín
cuëëncësa oquin ësa ñucama 'aia quixun: aín xanuma 'aínbi
xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, 'imainun ñunshínquin ñu
'atima 'ati.
20 'Anan ca 'aia, Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë
ñu rabiti, ñubë 'iti, bëtsibë nishánanti, cuamianani nishánanti,
ñuñanánti, unimi pishui nishti, bënëtishi unimi nishti, anbi
ñu 'acatsi quixun sináncë 'iti, 'imainun uni raíri, raíri unibë
nishananquin amanu amanu sinánun sinánmiti, acamaribi.
21 'Imainunribi ca 'aia, bëtsi unin ñu cuëënti, uni 'ati, paënti,
picëntapun 'iti, acama. Usa ñucama ca unin aín cuëëncësa
oquin ñu 'aquin 'aia. Usa 'ain cana ën mitsu cacësaribi oquin
mitsu catëcënin, usa ñua an 'acë unicamax ca aín unima 'aish
Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima 'icën.
22 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicëxuan an sináncë uni ax ësai 'ia: unicama nuibacë,
chuámarua 'aish cuëëncë, uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua 'aish
bënëcëma, an 'atimocëxunbi uni cupicëma, cuëmëninínshi ba-
nacë, upí nuituñu, 'imainun Jesucristomi upiti catamëcë,
23 rabícëma, aín cuëëncësari 'iisa tanquinbi tënëcë. Usa uni
ñuia, ax —usai 'itima ca —quicë bana ca 'aíma 'icën.

24 Cristo nun 'ucha cupí i curúsocënu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi oquin 'atëcënuxunma ñu 'atimacama ëan.
25 Usa 'ain cananuna nux aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Nucën Papa Diosan uni 'ixun, aín Bëru Ñunshin Upitan an nu sinánmicësabi oquin 'ati 'ain.
26 Usa 'ain cananuna —'ëx cana bëtsi unisama 'ai —quiax rabítima 'ain, cananuna cuëbicanani unibë nishanantima 'ain, 'imainun cananuna bëtsimi nutsitima 'ain.

6

Bëtsibë 'aquiananti bana

1 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëcë unían manúxun ñu 'aisama 'aia camina mitsux asérabi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun axa upí 'inun quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin —'ëx cana 'uchañuma 'ai —quixun sinánquinma. Mixribi usai 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
2 Min ñuishi 'ati sinánquinma camina uni raíriribi ami sinánquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Usai camina bëtsibë bëtsibë 'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain.
3 Ui unin cara asérabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icë quixun sinania, ax ca aín sinanëinshi cëmëia.
4 Ñu 'aquin ca aín unin —¿Cristo cuëëncësabi oquin carana 'ai? —quixun sinánti 'icën. Usai 'i ca unían a cuëënti sinanima —Cristo cuëëncësabi oi cana 'i —quixun sináncë cupí a uni chuámarua tani cuëënti 'icën.
5 Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan 'icë quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icë quixun anbi sinánti 'icën.
6 An Nucën Papa Diosan bana 'unánmicë uni a ca a 'unánmicë unin cupíoquin uisa ñuñu cara, a mësú 'inánti 'icën.
7 Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios parani ca uni ami cuaitima 'icën. Ënëx ca ësa 'icën: An 'apácë ñu bëru aín bimibi ca unin biti 'icën.
8 Usaribiti ca axa aín 'uchacama ënima aín cuëëncësa oíshi 'icë uni ax ainanma 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'íma. Usa 'aínbi ca an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu upí 'acë uni ax Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë 'ia.
9 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aquin atsánquin ëntima 'ain. Usoquin ñu upí oquin 'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincë 'ianan aín nëtënu abë 'iti 'ain.
10 Usa 'ain cananuna axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icë uni raíriribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

11 'Ën mëcënanbi chaira letranën mitsu cuënëoxuncë bana
ënë camina isti 'ain.
12 An —camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun caquin mitsu
'unánmicë unicaman ca judíos unicama cuëënmiti cupíshi
usaquin 'unánmia. I curúsocënua ax bama, Cristo, ami
catamëtishi ca uni iëti 'icë quicë, a bana cupí bëtsi bëtsi ocë 'itin
rabanan ca —mitsux camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quia.
13 Axa 'unántioracacë unicamanbi ca camabi Moisésnën usai
ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo banacama quicësabi
oquiinra 'aima. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicë cupí camina
mitsux judíos uni 'icësaribiti 'unántioracacë 'ai quiax rabiácati
sinánquin usaími 'inun quixun mitsu 'unánmia.
14 Usa 'aínbi cana 'ëxbi rabiacaquinma, i curúsocënua ax
bama 'aían a cupí uni iëti, Nucën 'Ibu Jesucristo, ashi rabin.
Cristo i curúsocënu bama cupí cana a 'ën 'atia Nucën Papa Dios
cuëëncëma ñucama ëni, usa ñu 'atëcënti cuëëniman. 'Imainun ca
unin a 'atia Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu 'ë 'amitima 'icën.
15 Nux asérabi Cristonan 'aish cananuna, axa usabi
'unántioracacë unicamaxa 'icësaribiti 'unántioracacëma 'aíshbi
Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Ainan 'icëa Cristonën nu
'imicëxun bërámanu 'ása oquin sinántëcënquinma bëtsi oquin
sináncë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.
16 Axa usai 'icë unicamacëñuan uicamax cara asérabi aín uni
'icë, acama Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tërëanan
chuámashirua 'imiti cana cuëënin.
17 Nucën 'Ibu Jesúsnan 'icë unin bëtsi bëtsi ocë cupí, 'ën
nami tëacë mocë, aín bërucama isquin ca ui uni cara, anbi, 'ëx
cana asérabi Nucën 'Ibu Jesusan uni 'ai quixun 'unánti 'icën.
'Unánquin ca uisa uni carana 'ai quixun 'ë ñucátëcëntima 'icën.
18 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin mitsu
asaribi 'aíshmi upí 'inun 'aquinti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën.
Ashi, Pablo.

PABLONËAN EFESONU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Efeso ëmanuax ax Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín
bana ñuixunun Jesucristonën caísa 'ain. Usa 'ixun cana Efeso
ëmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami catamëti Nucën Papa
Diosnan 'icë ënë quirica mitsu buánmin.
2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu
nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucucanti cana
cuëënin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBË ACHUSHISA 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucën Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

3 Nucën Papa Dios ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios
'ianan aín Papa 'icën. A rabinun ca 'acan. Aín nëtënuxun nu
sinánxunquin ca nuxnu Cristonan cupí nuibaquin 'aisamaira
ñu nu 'aquinquin upí oquin sinánmianan nu cuëënmia.
4 Mecama uniocëma 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan Cristo
cupínu an iscëx 'uchañuma 'ianan ainanshi 'inun nu caísacëxa.
5 Axa cuëëncësabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aín
bëchicë 'inun nu caísacëxa.
6 Usaquin ainan 'inun caístancëxun an nu nuibaquin, aín
nuibacë Bëchicë nubë 'aínu ainan 'aish upí 'inun nu 'imicë
'ixun canananuna ami catamëquin, xënibua 'aínbi a rabin.
7 An ca nun 'ucha cupínu ainanma 'icëbi Cristo bama 'ain,
nun ñu 'aisama 'acëcama tërënquin ainan 'inun nu iëmiaxa,
an nu nuibaquin.
8 Usa 'ixun ca nuibaíraquin uisairai cara uni ainan 'iti 'icë
quixun upí oquin 'unánun nu 'imiaxa.
9 Unin 'unánma 'icëbi ca nu 'unánmiaxa, uisa cupí cara
ax cuëëansabi oquin Cristo ënë nëtënuaxa bamanun xuacëxa
quixun.
10 Ësaquin ca nu 'unánmiaxa: An ca anúan ax utëcënti nëtëa
sënëncëbëtan Cristo xuti 'icën, an unio ñucama, naínu 'icë
'imainun menu 'icë aín 'ibua 'inun.
11 Nux Cristonan cupí aín uni raíri 'acësaribi oquin nu axa
cuëëncësabi oi 'ianan aín nëtënu abë 'iti nu 'iminuxun ca Nucën
Papa Diosan ainan 'inun nu caísacëxa. Usai nux 'inun ca

Nucën Papa Diosan camabi ñu ax cuëëncësabi oquin 'aquin
mëníocëxa.
12 Nun nu an sinánmicëxun upí oquin ñu 'aia isquian uni
raírinënribi a rabinun ca nux pain Cristomi catamëcë 'aíshnu
ax cuëëncësabi oi 'inun nu caísacëxa.
13 Mitsúxribi camina —Jesucristo cupí ca uni aín 'ucha
tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuicë bana
cuati Cristomi catamëacën. Cristomi catamëtia ca Nucën Papa
Diosan ax quicësabi oquin aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun
mitsu 'ináncëxa, mitsúxmi asérabi ainan 'icë 'unánti oquin.
14 Aín Bëru Ñunshin Upí axa nubë 'ain cananuna 'unanin,
anúan Nucën Papa Diosan an caíscë aín unicama biti nëtë
sënëncëbë cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ain, ax quiásabi oi.
Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicëxunu a rabinun ca usai 'iti
'icën.

Efesonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

15 Usoquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxmi mitsux asérabi
Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëanan axa ami sináncë unicamabë
nuibanania ñuicania cana cuan.
16 Usa 'ain cana ënquinma —asábi ca —quixun caquin rabi-
anan abë banaquin Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.
17 Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan 'Apuira, Nucën
Papa Dios, a cana an 'unánmicëxunmi upí oquin sinánquin a
'unáncanun quixun mitsu ñucáxunin.
18 'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicëx caramina
uisairai ënë nëtënuax Jesucristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai
quixunmi mitsun 'unánun. Ñucánan cana uisairai caramina
aín nëtënu abë 'aish, axa ami catamëcë unicamabë 'iti 'ai
quixunmi 'unánun mitsu ñucáxunin.
19-20 Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín
cushi anúan axa ami catamëcë unicama 'aquinti a 'icë quix-
unmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacëbi baísquimixun
Cristo aín nëtënu aín mëqueu 'aish abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. A
cushíinra ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia.
21 Usai 'inúan 'imicëx ca Cristo ax, a unin iscë 'apu 'imainun
a unin iscëma 'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa
'apu cara, uisaquin caquin anëcë cara, acamabë sënënmaira
'icën. Usa bërí 'aish ca ënë nëtë cëñúcëbëribi usai 'iti 'icën.
22 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu, uni, ángel, acaman
'ibu 'inun Cristo 'imiacëxa. 'Imianan ca axa ami catamëcë
unicaman 'iburibi 'inun 'imiacëxa.
23 Axa ami catamëcë unicamax ca 'itsa 'aíshbi camáxbi
Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an abë 'ixun an sináncësaribi
oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icën.

Abë 'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí
'ixuan ax cuëëncësa oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

1 Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aíshmi uni bamacësa
'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu xënibua 'aínbi abë 'inun
ainan 'imiaxa.
2 Ënë nëtënu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësa
oquinshi sinánquin camina ñu 'aisama 'acën, ñunshin 'ati-
manën 'apu cuëëncësabi oquin. An ca an Nucën Papa Diosan
bana cuaisama tancë unicama ax cuëëncësabi oquin 'anun
sinánmia. Usaribiti camina mitsux an sinánmicë 'iacën.
3 Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësa oquinshi
sinánan nun sinan 'atima 'ixun nux cuëëncësabi oquin 'acën.
Usai 'icë 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish numi
nishquian Nucën Papa Diosan castícanti 'iacën.
4 Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira
nuibaquin,
5 nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësa 'iá 'icëbi
ainan 'aish upiti tsónun nu 'imiaxa, nuxribi bama 'aíshbi
Cristobë baísquicësa 'inun.
6 Nux Cristo Jesúsbë baísquicësa 'inun 'imianan ca Nucën
Papa Diosan nuxribi ënë nëtënuaxbi Cristo Jesúsbë, aín
nëtënuribi abë 'inun nu 'imiaxa.
7 Jesucristonan 'aíshnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira
oquin cara an nu nuibatia quixun nëtë xënibucëbëtanbi isnun
ca Nucën Papa Diosan usaínu 'inun mëníocëxa.
8 Nuibaquin ca asérabi cuëënquin mitsúxmi Cristomi
catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa. Mitsúnmi ñu upí
'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax
cuëënquinshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa.
9 An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iëmima. Usa
'ain ca uinu 'icë uninbi —'ën upí ñu 'acë cupí cana iëa —quixun
rabíquin sinántima 'icën.
10 Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun
sinan bëtsi 'inun ca an mëníosabi oquin nu 'imiaxa.

Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

11 Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima,
uni itsi 'aish camina axa 'unántioracacë judíos unicaman —a
unibunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë 'iacën.
12 Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicë bana cuacëma
'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aínbi camina mitsun Nucën

Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëëncësa oíshi tsóti sináncën.

13 Usai 'iá 'aíshbi camina camabi unin 'ucha cupía Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi bërí a 'unani ainan 'ain.

14 Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiaxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos unicamaxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësa 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibananun 'imiaxa.

15 Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mënícocëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uniquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imiaxa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain.

16 Ax camabi unin 'ucha tërëncë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísquiquin ca Cristonën judíos unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mënícocëxa. Usoquian 'acë cupí ca axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën.

17 Ax ënë nëtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunquin, camabi unix ca ami catamëti Nuncën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia.

18 Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mënícocëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

19 Usa 'ain camina judíosma uni 'aíshmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín nëtënu abë 'iti 'ain.

20 Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicë 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriribi bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxsa 'ain.

21 Amia catamëtia ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama
ax cuëëncësabi oía 'inun 'imia. Usaquin 'imicëxa, asérabi ami
catamëcë aín unicama abë ca Nucën Papa Dios 'ia.
22 Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicam-
abëribi ca aín uni raíribëa 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín
Bëru Ñunshin Upía aín unicamabë 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa

1 Mitsúxmi judíosma uni 'aíshbi Cristo Jesúsmi sinánun aín
bana mitsu ñuixuncë cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacë 'ain.
Usa 'ixun cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin.
2 Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu
nuibaquin ca Nucën Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana
mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun.
3 A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'icëbi ca
bërí unin 'unania. Nucën Papa Diosanbi ca 'ëribi 'unánmiaxa.
'Itsamashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin
cuënëon.
4 'Ën mitsu buánminuxun cuënëocë bana ënë isquin camina
'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë
'unani quixun.
5 A bana ca bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain, uisai cara
quia quixun uni Nucën Papa Diosan 'unánmiama 'icën. Usa
'aínbi ca bërí aín Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun
caíscë unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiaxa.
6 Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ësai quia, judíos unicama
'icësaribiti ca judíosma unicama, Cristo Jesús bama cupí ami
catamëti Nucën Papa Diosan uni 'ianan abë aín nëtënu 'iti
'icën, ax quiásabi oi.
7 'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucën
Papa Diosan Cristo Jesús ñui quicë bana unicama ñuixunun 'ë
'imiacëxa.
8 'Ëx axa ami catamëcë uni raíribë sënënmara 'icëbi ca Nucën
Papa Diosan nuibaquin, judíosma unicama Cristo ñui quicë
bana 'unánminun 'ë 'imiaxa, uisaira oquin cara Cristonën
aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë nëtënuxun aín
unicaman 'unáinracëma 'icëbi.
9 Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti
'icë —quixun bëráma mënío 'ixunbi Cristo ucëmapan 'ain, a ñui
quicë bana uisai quicë cara quixuan unin cuanun 'unánmiama
'icën. 'Unánmiama 'ixunbi ca bërí a bana unicama 'unánminun
Nucën Papa Diosan 'ë caxa.
10 Axa ami catamëcë unicamaxa an 'imicëx upí isquian
naínu 'icë ángelcama, aín cushicamanribi uisaira cushiñu

'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun ca Nucën
Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa.
11 Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an
mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, Nucën 'Ibu
Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa.
12 Cristo cupí cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucën Papa
Diosbë banati 'ain, an ca Cristomi catamëcë cupí nun bana
cuatia quixun 'unani.
13 Usa 'ain camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tëmëraia
ñuicania cuatíbi racuëti masá nuitutima 'ain. 'Ën tëmëraquinbi
Cristo ñui quicë banacama mitsu ñuixuncëxmi ami catamëtia
Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish camina masá
nuitutíma cuëënti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibatia quicë bana

14 Usa mitsux 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa,
Nucën Papa Dios, a rantin purúnquin mitsu ñucáxunin.
15 Ax ca menu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcamaribi
an unio 'aish acaman 'Ibu 'icën.
16 Ax upíira 'aish cushiira 'ixúan aín Bëru Ñunshin Upitan
mitsun nuitu mëu sinánmiquin, ax cuëëncësabi oquinmi 'anun
mitsu cushionun, cana a mitsu ñucáxunin.
17 'Imainun cana Cristomi catamëtia an mitsubë 'ixun an
cushiocë 'aish, uisai cara 'íbi bëtsibë bëtsibë nuibananquinmi,
18 axribia ami sináncë unicamabëtan, uiti chaira aín sinan
'ixun cara Cristonën camabi menu 'icë unicama, 'apucama
'imainun 'apuma unicamacëñunbi ñumaraira unibi nuibatia
quixun mitsun nuitu mëu 'unánun mitsu ñucáxunin.
19 Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun, uisaira
oquin cara Cristonën mitsu nuibatia quixun, aín cushi an
mitsun nuitu upí 'imiti axa asérabi mitsubë 'ain 'unánun cana
Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.
20 Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun
ñucácësamaira oquin nu 'axúanan nun sináncësamaira oquin-
ribi sinánxunquin nu 'aquinti 'icën.
21 Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xënibua 'aínbi a
rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ËSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

*Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unica-
man bëtsin sináncësaribi oquin sinánti bana*

1 Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin
bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain, an caíscë aín

unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi oi camina ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.
2 Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënëtishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain.
3 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iti sinani camina usaíbi 'iti 'ain.
4 Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa áin ca bëtsin 'unáncësaribi oquin aín unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caísacëxa quixun.
5 Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën, amishi catamëti canananuna camáxbi nun 'ucha tërëncë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí canananuna nashimicë 'ain.
6 Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca ax cuëëncësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.
7 Usa 'ain ca axa ami catamëçë unicama bëtsin sináncësaribi oquin sináncë 'icëbi ax cuëëncësa oquian bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun Cristonën nu 'imiaxa.
8 Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëënquin aín unicama an bicë ñu 'ináncësabi oquin ca Cristonën bamax baísquitancëx naínu cuantëcëntancëxun cuëënquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imiaxa.

9 ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantëcëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca ësai quia, aín Papan nëtënuax ënë menu utancëx ca anu cuantëcëancëxa, quiax.
10 Axa ënë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín cuëëncësa oquin 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín Papan nëtënu cuantëcëancëxa.
11 An ca ax cuëëncësa oquían bëtsi bëtsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bëtsi bëtsi unix ca aín bana ñuixunuan 'imicë 'icën. Raírinën ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raírinën ca axa Jesucristomi catamëcëma unicama amia catamënun upí oquin 'aquinia. Raírinën ca axa ami catamëcë unicama upiti Jesucristo cuëëncësabi oi ínun áquinia. Raírinën ca uisai cara Nucën Papa Diosan bana cuënëocama quia quixun uni 'unánmia.
12 Axa ami catamëcë unicaman upí oquin sinánan ax cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ati 'aquinun ca Cristonën aín

unicama bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imia.
13 Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa
ñu cara 'icëbëbi asérabi ami catamëti 'ain. Ainan 'ixun Nucën
Papa Diosan Bëchicë a asérabi 'unani cananuna an 'imicëx aín
sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan
upíira upí 'aish ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.
14 Usai 'i cananuna bërámanu 'iásaribiti bërí 'itima 'ain. Bërí
cananuna tuáxunratsunën unín paráncëxun sinánbëquincësa
'aish unín bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncëxun amanua
amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncë unicaman
cëmëquin nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicëx usai 'iá
'aíshbi cananuna bërí usai 'itëcëntima 'ain.
15 Nuxnu ainan 'aían aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubë
'ain cananuna nëtë camabi an nu 'unánmicësabi oquin 'ai,
aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bëtsibë bëtsibë
nuibananquin, cëmëquin uni itsi paranima, Cristo cuëëncësabi
oíshi 'iti 'ain.
16 Nun namicama amanu amanu 'aish nun mëcën, nun
taë, nun pëñan, nun bëru, acama upiti tacáshquiama 'aish
cananuna unima 'itsían. Usa 'aíshbi ca uni camabi aín namia
upiti unia 'ain, asábi 'icën. Usaribiti ca axa Jesucristomi
catamëcë unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonën
'aquincëx camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncë 'iti 'icën.
Usai 'i ca Cristonëx cuëëncësabi oi bëtsibë bëtsibë nuibanani,
an sináncësaribi oquin sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'iti bana

17 Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë sinánmicësabi oquin cana
mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma uníxa 'icësaribiti
'iá 'aíshbi camina usai 'itëcëntima 'ain. A unicamax ca Nucën
Papa Dios cuëëncësa oíma atúnbia sináncësa oíshi 'i bucuia.
18 Usa 'aish ca bëánquibucë 'ain mancasmatia uni
bënĕcësaribi oi 'ia. Cristo ñui quicë bana cuaisama tancë 'ixun
ca ainan 'iti 'unáncëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'itsianxbi
ainanma 'icën.
19 A 'ai ñunshíncë 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara
'aisa tania a 'aia. Aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni
itsibë 'iti, usa ñucama 'ati cuëënia.
20 Usaía atux 'icëbëtanbi ca Cristonën usaími 'inun mitsu
sinánmicëma 'icën.
21 Mitsúxmi a rabi timĕcë 'ain cara Jesús uisai mitsux 'iti
cuëënia quixun 'unánmicë 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca
mitsúxmi a unicama 'icësaribiti 'iti cuëënima quixun.
22 Usaribiti 'iquin camina bëráma mitsux cuëëncësabi oquin
ñunshínquin ñu 'atima 'acën. Usaquin 'aquin camina mitsun
sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama 'icë
quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu
'atimami 'á, acama ënti 'ain.

23 A ëni camina Nucën Papa Diosan 'imicëx bëtsi sinánñu 'iti
'ain.
24 Bëtsi sinánñu 'imicëx camina an iscëx asérabi upí
'ianan unínribia iscëx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi.
25 Usai 'iquin camina cëmëquin uni parántima 'ain. Camáxbi
cananuna Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abë banaquin min
aintsicama asérabi banáinshi caquin parántima 'ain.
26 Unibë nishanantancëxbi camina 'uchati rabanan
xënibutíma a nëtënbi bënëtishi manúti 'ain.
27 Nishtancëxunbimi manuiama ca ñunshin 'atimanën mitsu
masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti 'icën. Usaquian
'atin rabanan camina mitsun nishcë bënënquinshi manuti
'ain.
28 An ñu mëcamacë uni an ca usaquin 'atëcëntima 'icën.
Usaquin 'atëcënquinma ca chiquíshquinma aín mëcënanbi upí
oquin ñu mëëti 'icën, cupí bixun anun ñuñuma uniribi 'aquinti
sinánquin.
29 'Atimati banaima upitishi banaquin camina uni Jesu-
cristomia upiti catamënun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai ba-
naia cuati Jesucristomi upiti catamëtia Nucën Papa Diosan
nuibaquin 'aquincëx ca cuëënti 'icën.
30 'Atimati banaquin camina Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí masá nuitumiquin rabínmitima 'ain. Axa mibë
'inun 'inánquin ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun
'unántioxa, Jesucristo utëcëncëbëmi aín nëtënu abë 'iti oquin.
31 Usa 'ain camina uinu 'icë unibëbi nishanantima 'ain,
uni itsimi camina xuamati nishtima 'ain, unibë camina ñu
canantima 'ain, uni ñui camina 'atimati banatima 'ain, uisa
ñu cara 'atima 'icë a camina 'atima 'ain.
32 Usai 'ima camina abë nuibanani uni itsibë 'aquiananti
'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocëxbi camina abë
tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocëxbi a
manui abë upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acëcama manuia,
Nucën Papa Dios Cristo cupí mitsubë upí 'ain, camina us-
aribiti uni itsibë 'iti 'ain.

5

Uisai cara Nucën Papa Diosan unicama 'iti 'icë quicë bana

1 Mitsux aín bëchicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti
sinani Nucën Papa Dios 'icësaribiti 'iti 'ain.
2 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin judíos unin aín 'ucha
cupí rëcëxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu
nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami catamëtíshinu iënun.
Cristonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxribi us-
aribiti bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

3 Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara
'atima 'icë a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë
'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, minanmabi uni itsin xanu
'imainun ñu cuëënti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa
ñu ñui banatima 'ain.
4 Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain,
uni 'imainun xanu rabínmi camina 'usánani banatima 'ain,
cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai 'iquinma
camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati
'ain.
5 Camina asérabi 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë
'icë uni, axa xanúxmabi unibë 'icë uni, an ainanma uni itsin
ñu cuëëncë uni, a unicamax ca Nucën Papa Diosmabi, unínbi
'acë ñuishi rabicësa 'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan
nëtë anua Cristoribi 'icë anu abë 'itima 'icën.
6 Uni raírinëan —ñu 'atima 'acë 'aíshbi camina Nucën Papa
Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun cacëxunbi camina mitsun, —
cëmëi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama
tanquin usa ñu 'acë unicama a ca ami nishquin Nucën Papa
Diosan castícanti 'icën.
7 Usaribi 'itin rabanan camina an usa ñu 'acë unicamabë
'itima 'ain.
8 Bëráma Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'aish unían
bëánquibucënuxun ñu 'atima 'acësa 'iá 'ixúnbi camina bërí
Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuëëncësabi oquin ñu upíshi
'ain. Usa 'aish camina bërí xabánu nicësa 'iti 'ain.
9 Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan
asérabi banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina
mitsux 'iti 'ain.
10 Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia a camina upí
oquinra 'unánti sinánti 'ain.
11 Ax bëánquibucënu nicësa uni an ca axa cuëëncësa oquinshi
ñu 'aquin, Nucën Papa Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami
sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icë unicama camina atun
'acësaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —
quixun upí oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain.
12 Usa ñua a unicaman unĕxun 'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish
ñuitisama 'icën.
13 Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quixun unĕquinma cacëxun ca
camabi unin —asérabi ca usaquin 'ati 'aisama 'icë —quixun
'unánti 'icën.
14 Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

'Uxcësa 'aíshbi bësucësa 'inux ca Cristomi catamët. Ainanma
'aish min 'ucha cupí bamacësa 'aíshbi ca Cristomi
catamëti iĕt. Usa 'icë ca min ñu 'aisama 'acëcama
ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icën.

15 Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana
'unáncë unisa 'ixun camina ax quicësabi oquin ñu upíshi 'ati

'ain.
16 Ax cuëëncësa oquinshia unin ñu 'atima 'acëbëtanbi cam-
ina mitsun ñancáishi nëtë inúmi 'iquinma Jesucristomi sináncë
'ixun, ax cuëëncësabi oquinshi 'ati 'ain.
17 Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucën
'Ibu Jesucristo cuëënia, a camina 'unánti 'ain.
18 Mitsux camina paëntima 'ain. Paëncë uni ax ca uisai cara
banatisa tania usai bananan, añu cara 'aisa tania a 'aia. Usai
'ima camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsubë
'ixun anbi upí oquin cushiocë 'aish upiti bananan upí ñuishi
'ati 'ain.
19 Usa 'aish camina mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo
rabianan Nucën Papa Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë
bananan cantati 'ain.
20 Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian
'aquianan, an nu 'imicëcama, a sinánquin, Nucën Papa Dios
—asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain.
21 Nucën Papa Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima
an cacëxun aín bana cuati, uni raíribë nuibananti 'ain.

Ësai ca uni aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

22 Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën 'Ibu
Jesucristo cuëëncësabi oquin.
23 Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tërënquin Nucën
Papa Diosnan 'inun iëmicë a 'icën. An iëmicë 'ixun ca aín
unicaman aín bana cuatia.
24 Aín unicaman Cristo cuëëncësabi oquin ñu 'acësaribi oquin
ca xanun aín bana cuaquin aín bënë cuëëncësabi oquin 'ati
'icën.
25 Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi
bamacëxa. Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi
oquin ca bëbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icën.
26 Aín unicama aín nuitu upí 'imiquin ca Cristonën ax aín
sinan 'aisama 'icëbi bëtsi oquin aín sinan upí 'imia. Usoquin ca
ax quicësabi oquían 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama
aín nuitu upí 'aísha chucacësa 'inun 'imia.
27 Usoquin 'imitancëx utëcënxun ca aín unicama uisa
'uchañumabi 'ianan Nucën Papa Diosan iscëx atun ñu 'atima
'acë ëni upí 'icë isti 'icën.
28 Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin
ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi
nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín xanu
nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axbi
bërúancacësa 'icën.
29 Uinu 'icë uníxbi ca aín namimi nishima. Aín nami upí
'aish cushi 'iti cupí ca chupa pañuanan ñu upí oquin pianan

axbi aín nami bërúanracati upitax tsotia. Usaribi oquin ca
Cristonën aín unicama bërúanquin upitax tsónun 'imia.
30 Nux asérabi ainan 'aish ax cuëëncësabi oi 'ianan ami
catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu bërúanquin 'aquinia.
31 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Usa 'ain
ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë ënanantimoquin aín
xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxbi achúshisa 'ia”.
32 A bana bëráma cuënëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa
'aíshbi ca 'ën sináncëx a bana uníxa usai aín xanubë 'iti ñui
quicë 'aíshbi Cristonëx ca usaribiti aín unicamabë achúshisa
'icë quicë 'icën.
33 Usa 'aínbi cana mitsu cain, min namimi bërúancësaribi
oquin camina mitsun xanuribi nuibaquin bërúanti 'ain. Us-
aribi oquin ca xanúnribi ami sinánquin aín bënën bana cuati
'icën.

6

1 Papañu titañu tuácama, ësaquin cana mitsu cain, min papan
bana, min titan bana cuaquin camina an mi cacësabi oquin
'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquin. Mitsux usai
'iti ca asábi 'icën.
2-3 Ax quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana
achúshinëx ca ësai quia: “Chuámarua 'aish xënibuti ënë menu
tsónuxun camina min papan bana, min titan bana upí oquin
cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain”. Bëtsi bëtsi bana ax
quicësabi oquin 'ati 'aínbi ca ënë banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca
uni chuámarua 'aish xënibuti ënë menu tsóti 'icën.
4 Bëchicëñu unicama, mitsuribi cana cain, min bëchicë cam-
ina nishmitima 'ain. Min bana parequinma min cacësabi
oquin 'anun camina canioti 'ain. Usoquin canioquin camina
a ñuixunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëëncësabi oquian 'anun
'unánmiti 'ain.
5 An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina
upí oquin sinánquin an mi ñu mëëmicë unia cuëëntanun
paránquinma an cacësabi oquin 'ati 'ain, Cristoribimi 'axuncësa
'itánun.
6 An mi iscëxuinshi camina axa cuëëntanun quixun uni
ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin 'axunquinma camina an
iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chiquíshquinma cuëënquin upí
oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquin.
7 —Ënë ñu cana unishi 'axunima, Nucën 'Ibu Jesucristoribi
cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu
mëëmicë uni ñu mëëxunti 'ain.
8 Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acë uni a ca Nucën 'Ibu
Jesucristonën, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti
'icën, an uni ñu mëëxuncë uni 'imainun an uni ñu mëëmicë
uniribi.

9 An uni itsi ñu mëëmicë unicama, mitsun camina an mi
upí oquin ñu 'axuncësaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami
nishquin ñu caquínma ñu mëëmiti 'ain. Camina 'unanin,
Nucën 'Ibu Jesucristo aín nëtënu 'icë, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan
ami ñu mëëmicë unicaman 'Iburibi 'icën. An ca aín unicama
bëtsibë sënën isia.

Ñunshin 'atimanëan ñu 'atima 'anun sinánmicëxbia uni Cristomi catamëti bana

10 'Ën xucëantu, ënë banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax
mibë 'ixúan mi sinánmicësabi oquin 'ai camina Nucën 'Ibu
Jesucristomi asérabi catamëti 'ain. Usaími 'ia ca aín cushínbi
mitsu cushioti 'icën.
11 Ñunshin 'atimanëan paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa
tancëxbi camina an mitsu 'ibuati rabanan uisoquinra cara
an mitsu cushioti 'icë, usaquin Nucën Papa Diosan cushiocë
'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain.
12 Nux cananuna suntárunëxa 'acanancësaribiti 'in. Usai 'ibi
cananuna unibë 'acananiman. Nun nuitu mëúishi cananuna
'acanáncësa 'ain, ñunshin 'atimanën nu 'ibuati rabanan. Aín
'apubë cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun
nu 'amitisa tania. Atun an ënë menuxun ñu atima 'acë
unicama 'ibuacë 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania.
13 Ñu 'atima 'anun an sinánmicëxunbi 'aquinma ñunshin
'atima abáminux cushi 'iti cupí camina manutima, uisoquinra
cara an mitsu cushioti 'icë usaquian Nucën Papa Diosan cush-
iocë 'inux upí oquin sinani ami catamëti 'ain. Usai cushicë
'ixúnmi abámicëxuan ñunshin 'atimanën mitsu tantëcëncëxbi
usabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish camina uisaíbi 'itima
'ain.
14 Ñunshin 'atima nun nuitu mëúnu abë 'acanancë an
tanquinbi uisabi otima cupí camina Nucën Papa Diosmi
catamëcë 'aish Romanu 'icë suntárunëan amia catamëti aín
manë chupa pañucësa 'iti 'ain. Aín manë chupa pañuquin ca
anúan tsitëcërëquiti anun tsitëcërëquianan, aín shican bëpánti
manë chupánribi shimápucüanan, aín taxacaribi tañuanan, aín
manë mañuti mañuanan, aín manë pará tuíanan aín manë
xëtocëribi tuinia. Suntáru aín manë chupami catamëcë 'aínbi
camina mitsúxribi mitsun nuitu mëu upiti 'acananux manë
chupa ami catamëti pañucësa 'iti 'ain. Uni paráncëma 'ianan
cëmëima asérabi banan banacë 'aish camina suntáru aín manë
chupa pañuax upiti tsitëcërëquicësa 'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati ëncë
'ixun upí ñuishi 'ati sináncë 'aish camina suntáru aín shican
bëpánti manë chupan shimapucucësa 'iti 'ain.
15 —Cristo cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën
Papa Diosbë upí 'ai —quixun uni ñuixunux mëníocacë 'aish
camina suntárunëan aín taxaca tañucësa 'iti 'ain.

16 Ñunshin 'atimanëan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu
uisabi otima cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ë
bërúanquin 'ë 'aquinia quixun 'unani, ami catamëti 'ain. Usa
'aish camina suntárunëan 'acánanquin anua pia atsínti ra-
banan, aín manë pará ami catamëti tuíncësaribi 'iti 'ain.
17 Mitsun camina asérabi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mit-
sun 'uchacama tërĕncë 'aish camina Nucën Papa Diosan
iscëx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usaquin 'unani camina
suntáru manë mañutinën mapucësa 'iti 'ain. Aín Bëru Ñunshin
Upitan 'unánmicëxun Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí
oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuĕtima 'ain. A
banami catamëti camina suntárunëan aín manë xëtocë ami
catamëquin tuíncësa 'iti 'ain.
18 Usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi
oquin añu caramina 'ai a ñu 'ai Nucën Papa Diosbë bananan
an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abë bananux camina
atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamëcë
unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
19 Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuĕquinma
ñuixunuan uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun
Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë bana a
bëráma unin upí oquin 'unánma 'icëbi bërí unin 'unánun.
20 Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'imicë
'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain.
Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuĕquinma a bana upí
oquin ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bërúanx 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

21 Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën
minu cuanxun mitsu ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun
nuibacë xucën 'ixun ca Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí
oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa.
22 An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nu-
itutíma cuëënun quixun cana a mitsunu cuanun xutin.
23 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'im-
icĕxmi mitsux 'ëx 'icësaribiti ami catamëcë 'aish ami sinánan
bëtsibë bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish upitax bucuti cana
cuëënin.
24 Mitsúxmi a manutëcëntimoi Nucën 'Ibu Jesucristomi
catamëcë 'icëa, Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti
cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN FILIPOSNU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Palonëan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Timoteobëtan mitsu quirica buánmin.
Jesucristonën casabi oquin aín bana uni ñuixuncë cana-
nuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ëmanu 'aish Jesucristomi
sinania cana mitsun cushicama 'imainun an axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaribi ënë quirica
buánmin.
2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën
nuibacëxmi mitsux chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

3 Mitsux camina upiti Jesucristomi catamëcë 'ai quixun
sinánquin cana —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios
rabin.
4 Abë banaquin cana upí oquin sinani cuëënquin mitsu
ñucáxunin.
5 'Ën mitsubë timëxun bana ñuixuntabacëxun camina 'ën
'acësaribi oquin, Jesucristomi catamëquin uni raíriribi amia
catamënun 'aquinin. Usa 'ain cana —asábi ca —quixun caquin
Nucën Papa Dios rabin.
6 Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi catamënun sinánmicë
'ixun ca axa utëcënti nëtë 'itámainun Nucën Papa Diosan Jesu-
cristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia.
7 Sipuacë 'icëa, 'apun ñucácëxun cana 'ën, Jesucristomi
catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti bana ax ca asérabi 'icë
quixun can. Usaquin 'ën 'amainun camina mitsúnribi
nuibaquin Nucën Papa Dios 'ëa 'aquinun quixun ñucan. Usa
'ain ca 'ëa 'aquincësaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsuribi
tëmëraiabi nuibaquin 'aquinia. Usaími mitsux 'icëbëtan cana
nuibaquin mitsu sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —
caquin mitsu ñuixunin.
8 Nucën Papa Diosan ca 'unania, Jesucristonëan unicama
nuibacësaribi oquin cana 'ën mitsu nuibaquin 'aisamaira
sinani quixun.
9 Usa 'ain cana mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios mitsu
ñucáxunin, mitsúnmi 'acësamaira oquinmi upí sinánñu 'ixun ax
cuëëncësabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun.
10 An 'unánmicëxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati
'unánun cana Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi

ax cuëëncësa oquinshi 'acë 'icë ca Cristonën utëcënquin mitsu
'uchoquinma upíshi isti 'icën.
11 Jesucristonën 'aquincëxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin
ca unin —Nucën Papa Dios ax ca asérabi upí 'icë —quixun
caquin a rabiti 'icën.

—'Ëishima, Cristo 'ëbë 'ain cana abëtan ñu 'ai —quiáxa Pablo quia

12 'Ën xucëantu, mitsun 'unánun quixun cana ësaquin mitsu
cain, 'ë sipuacancë cupí ca 'itsa uni Jesucristomi sinania
quixun.
13 'Apun suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania,
Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ai
quixun.
14 'Ëx usai 'ia 'unáncë cupí ca axa Cristomi catamëcë uni
aín patsanën, atun 'acësamaira oquin Jesucristomi catamëquin,
racuëquinma Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunia.
15 Usa 'ain ca raírinën 'ëmi nutsiquin, 'ën bana 'acësamaira
oquin isa unin aín bana cuanun quixun, Cristo ñuiquin bana
ñuixunia. Ñuixunmainunbi ca raírinën asérabi, an Jesucristomi
catamënun uni 'aquinti sinánquin upí oquin bana ñuixunia.
16 Axa 'ëmi nutsicë unicaman ca 'ëx sipunu 'ain, Jesucristo-
mia sinánun ñuixunquinma aín cuëëncësa oquinshi uni bana
ñuixunia, 'ëx a cuati bëënun quixun.
17 Usa 'aínbi ca raírinën 'ë nuibaquin, Jesucristomi catamëti
Nucën Papa Diosnan 'iti bana ax ca asérabi 'icë quixun ënuxun
cati cupí cana 'ëx ënu 'ai quixun 'unánquin, upí oquin a bana
ñuixunia.
18 Atúan uisaquin cara uni bana ñuixuinsa tania, usoquin
ñuixuncëxbi ca asábi 'icën. Usaquian Jesucristo ñuiquin 'itsa
unin bana ñuiia unin ñuiia cuati cana cuëënin.
'Ianan cana 'ëx 'icësamairai cuëënti 'ain,
19 mitsúnmi Nucën Papa Dios 'ë ñucáxuncëxuan
Jesucristonën Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx cana chuámarua
chiquíti 'ai quixun sinani.
20 Usa 'ain cana 'ëx Jesucristomishi catamëtia uni iëti bana,
a ñui rabínquinma, 'ën 'acësabi oquin ñuitisa tanin. Usoquin
'ai cana nëtë camabi ami catamëti asaribi 'iisa tanin, ax ca
asérabi upíira 'icë quixun 'unania camabi uni ami catamënun.
Bamacëma 'ixun 'ën bana ñuixuncë cupí 'iananbia, 'ëx ba-
macëbëbi uni 'ën aín bana ñuixuncë cupí Jesucristomi sinánti
cana cuëënin.
21 Ainan 'aish cana ënë nëtënuax abë 'aish cuëëinra cuëënin.
Usai 'itancëx bamatancëx cana ënë nëtënuax 'icësamairai abë
aín nëtënu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain.

22 Usa 'aínbi cana 'ëx bamacëma pain 'ixun uni Cristo ñuiquin
bana ñuixunquin ëniman. Usoquin 'ën ñuixuncëx ca uni Cristomi
sinanati 'icën. Usa 'ain cana uisairai 'iti carana cuëëni quixun
'unaniman.
23 Uisaira carana 'iti 'ai quixun sinani cana sinánсasmain.
Bamatancëx ënë nëtënuax 'icësamairai Cristobë aín nëtënu
chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin.
24 Usa 'aínbi ca mitsúnmi upí oquin Jesucristo 'unánun mitsu
'aquinti cupí 'ëx ënë nëtënu pain 'iti asábi 'icën.
25 Asérabi ca usa 'icë quixun sinánquin cana 'unanin, Jesu-
cristomi upiti sinánun 'aquianan ami catamëti cuëënun mitsu
'aquinti cupí cana 'ëora pain ënë menu 'iti 'ai quixun.
26 Usa 'aish cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamëti
cuëënun mitsu isi cuantëcënti 'ain.
27 Ësaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo
quiásabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsu isi cuananbi, cuanquin-
mabi cana, mitsux camina bëtsibë nuibanani Jesucristomi
catamënun 'aquianani quixuan unin ñuia cuaisa tanin.
28 Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocëxunbi
camina racuëquin a ëníma Jesucristomi catamëti quixuan
unin ñuia cuaisa tanin. Mitsúxmi usai 'icëbëtan ca Nucën
Papa Diosan sinánmicëxun axa mimi nishcë unicaman 'unánti
'icën, ainanma 'aish ca atux nëtëtimoi usabi 'inux bamati 'icë
quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux iëcë 'aish
Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai quixun 'unánti 'icën.
29 Nucën Papa Diosan ca Cristomi catamënun mitsu 'imi-
axa. 'Imianan ca ami catamëtia unin mitsumi nishquin 'ati-
mocëxbimi cuëënun mitsu 'imiaxa.
30 Usaribi oquin ca 'ëribi 'imiaxa. Jesucristonan cupía unin
'ë 'atimoia camina isacën. Bëríribi cana tëmërai quixun 'ën
mitsu quirica buánmicëxun camina 'unanin. 'Ëx 'icësaribiti
camina mitsúxribi tëmërain.

2

Bamatancëx baísquia 'icëa Cristo camabi unin rabiti bana

1 Mitsux an 'aquincëx Cristomi cushianan an nuibacëx
cuëëni, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan 'ë
nuibacë 'aish,
2 camina 'ë cuëënminux ësai 'iti 'ain, bëtsin sinánсësaribi
oquin sinani asérabi camáxbi bëtsibë nuibananquin amanua
sinánquinma achúshi oquinshi sinani 'iti 'ain.
3 Bëtsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánshi 'iti ñu
'atima 'ain. 'Ëx cana bëtsi unisama 'ai quixun sinani
rabíquinma camina —uni raírinëx ca 'ëx 'icësamairai upí 'icë —
quixun sinánti 'ain.

4 Mitsúxëshi chuámarua 'aish cuëënuxun ñu 'atishi
sinánquinma camina uni raíriribi chuámarua 'i cuëënun 'aquinti
'ain.
5 Jesucristonëan 'ásaribi oquin camina sinánti 'ain.
6 Aribi 'aish Nucën Papa Diosbë 'ixunbi ca —anu 'ëx asaribi
'aish 'ën Papa Diosbë 'icë ënë nëtë cana ëbiántima 'ai —quixun
sinánma 'icën.
7 Aín nëtë ëbëtsini utancëx uni 'aish ca aín Papa cuëëncësabi
oquin camabi uni 'aquinux ënë menu 'iacëxa.
8 Aín Papa cuëëncësabi oi ca bamatsianxmabi i curúsocënuax
bamacëxa, 'uchañuira uni 'icësaribiti.
9 Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo, unicama
'imainun ángelcamabëtan sënénmaira 'imiacëxa. Bëtsi unica-
masamaira ca a uni Jesús caquin anëcë, a 'icën.
10 Usa 'ain ca a ñuicë a bana cuaquin, camabi nëtënu 'icë
unicama 'imainun naínu 'icë ángelcama 'imainun anua uni
bamacë anu 'icëcamanribi ami racuéquin a rabiti 'icën.
11 Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca asérabi camabi
menu 'icë uni 'imainun ñucaman 'Ibu 'icë —quixun cati 'icën,
Nucën Papa Dios ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánquin.

Axa Jesucristo catamëcë unicaman, upí 'inun bëtsi unica-
maribi 'aquinti bana

12 'Ën nuibacë xucéantu, a ñucama 'unani camina 'ëx mit-
subë 'ain, 'ën Jesucristo ñuiquin mitsu cacë bana quicësabi
oi 'ian. Usa 'ain camina 'ëx mitsubë 'ain 'icësamaira oi 'ëx
mitsubëma 'ain, 'ën mitsu cásabi oi 'iti 'ain, Nucën Papa Dios
cuëëncëma ñu 'atimi racuëti.
13 Nucën Papa Diosanbi ca ñu upí 'aími ax cuëëncësabi oi
'inun mitsu sinánmia. Sinánmianan ca a 'atimi sináncë ñu a
'anun mitsu aín cushi 'inania.
14 Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan
cuëbicanánquinma nëtéxuinshi 'ati 'ain,
15 bëtsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oíshi 'ia isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax
ami sináncëma unicaman, Nucën Papa Diosan bëchicë 'aíshmi
mitsun nuitu upí 'icë isti 'icën. Usa 'aish camina mitsux
'ispacaman bëánquibucë 'icëbi pëcacë usaribi 'ain,
16 —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia
—quixunmi unicama bana ñuixuncë cupí. Mitsúxmi usa 'ain
cana 'ën Cristo ucëbëtan —ñancábi cana tëmëraquinbi Cristo
ñuiquin Filiposnu 'icë unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun
'unani cuëënquin upí oquin sinánti 'ain.
17 Mitsun camina tëmëraquinbi Jesucristomi catamëquin ax
cuëëncësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi
usai 'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux 'icësaribiti

cuëënin. Cristomi sináncë cupí sapi cana bamati 'ai quixun
'unanibi cana masá nuitutíma mitsúxmi 'icësaribiti cuëënin.
18 'Ëx usai cuëëncëbë camina mitsúxribi —Jesucristonan 'iti
ca asábi 'icë —quixun sinani cuëënti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

19 Nucën 'Ibu Jesús cuëëncëbëtan Timoteo mitsu istánun
'itsama nëtë 'icëbëtan xuti cana sinanin. An mitsu
isbëtsíntancëxun uisa caramina 'icani quixun ñuixuncëxun
cuati cana cuëënti 'ain.
20 Timoteonënshi ca 'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Us-
aquian an sináncë bëtsi uniribi ca 'aíma 'icën.
21 Ënu 'icë uni raírinën ca aín cuëëncë ñu 'atishi sinánquin a
'anúan Cristo Jesús cuëëncë ñu 'ati sinanima.
22 Acamaxa usa 'aínbi camina Timoteonën ca Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'aia quixun 'unanin. An ca 'ëbëtan
Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Aín bëchicënëan aín papa
'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa.
23 Uisaquin cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë
caia quixun cuatancëxun Timoteo xuti cana sinanin.
24 Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan 'aquincëx 'itsama
nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti sinanin.
25 Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë,
a mitsunu cuanun xuti ca asábi 'iti 'icë quixun cana sinan.
Suntárunëan tëmëraquinbi aín capitanën bana tancësaribi
oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana quicësabi oquin
racuëquinma 'anan 'ëbëtan unicama bana ñuixuanxa.
26 Mitsúnmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti
sinani bënëtia.
27 'Insíncë 'aish ca asérabi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca
Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa. 'Ëx a sinani masá nuitu-
tancëx axa bamacëbë 'aisamairai masá nuituti rabanan ca
'ëribi nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa, 'ën upí oquin
sinánun.
28 Usa 'aínmi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma ca —quiax
a istëcëni cuëënti cupí cana bënënquinshi mitsunu cuanun
xutin, 'ënribi upí oquin sinánuxun.
29 Usa 'ain camina cuania, axa Nucën 'Ibu Jesucristonan
cupí cuëënquin upí oquin bicanti 'ain. Usa unicama camina
—upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin aín bana cuati 'ain.
30 'Ëx 'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana
bamati 'ai —quixun sinanibi Epafroditonën ënu uxun 'ë
'aquianxa. Asérabi ca Jesucristo cuëëncësabi oquin 'acë cupí
bamaibi iëaxa.

3

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

1 'Ën xucëantu, ësaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën
'Ibu Jesucristonan 'aish camina chuámashirua tani cuëënti
'ain. 'Ën cacësabi oquin mitsu catëcëni cana atsaniman,
mitsúxmi upí 'iti cupí.
2 An ñu 'aisamaishi 'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati
banacë unicama 'imainun an —Nucën Papa Diosan uni 'inux
cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sináncë uni, acaman
mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
3 Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aínbi cananuna nux asérabi
Nucën Papa Diosan uni 'ain, aín Bëru Ñunshin Upitan 'im-
icëx. Usa 'ixun cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi catamëcë
'ixun cuëënquin 'unanin, nux 'unántioracacë cupíma Cristo
Jesúsmi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan uni 'ai
quixun.
4 'Ëx 'unántioracacë cupí cana judíos uni 'aish upí 'ai quix-
uan atun sináncë 'aínbi cana 'ëx 'iisa tani atúxa 'icësamairai
rabítsian. Uinu 'icë unínbi ca 'ën 'acësamaira oquin usai judíos
unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma
'icën.
5 'Ëx mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë
'icë ca judíos unin bëchicë 'icë 'ë 'unántiocëxa. Usa 'aish
cana Benjamínën rëbúnqui 'aish 'ën aintsi 'icësaribiti hebreo
banan banain, 'ën papa 'ën tita 'icësaribiti. Usa 'aish cana
'ëx Moisésnën cuënëo bana fariseo unicaman 'unánmicësabi oi
'iacën.
6 Judíos unicaman cuati Moisésnën cuënëo bana axëshi
ca asábi 'icë quixun ñunshínquin sinánquin cana —axa Je-
sucristomi catamëcë unicamax ca 'aisama 'icë —quixun
sinánquin atu bëtsi bëtsi ocën. Axa quicësabi oquin 'ati
Moisésnën cuënëo banacama quicësabi oquin cana 'ën 'acën.
Usa 'ain ca a ñuiquian 'ë 'uchoti ñubi 'aíma 'iacëxa.
7 —Usa ñucama 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí
'ai —quixun sinan 'ixunbi cana bërí Cristo 'unánquin usai 'ëx
'iá ax ca ñancáishi 'icë quixun 'unanin.
8 Judíos unicama Nucën Papa Diosan uni 'icë 'unántiocë
'aish 'iásamaira ca Nucën 'Ibu Jesucristo amishi catamëti upíira
'icën. Usa 'ain cana 'ën 'á ñucama ñu 'atima pucësa oquin ëni
Jesucristonan 'inux amishi catamëtin.
9 Usa 'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'acë cupíma axa 'ëbë 'inun Cristomi
catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'icë ca
an axa Cristomi catamëcë aín unicama 'acësaribi oquin Nucën
Papa Diosan 'ë upí isia.
10 Usa 'ixun cana Jesucristonën sináncësaribi oquin sinánan,
anun Jesucristo baísquimia aín cushi anúan Nucën Papa
Diosan 'ë cushiocë 'iti cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi

oi tëmëratancëx ca Jesucristo bamacëxa. Axa tëmërasa usaribiti
'ëxribi ainan cupí tëmërati ca asábi 'icën. Cristo bamasaribi
oquin 'ën 'uchacama 'atëcëntimoquin ëncë 'iti cana cuëënin.
11 Usai 'itancëx axa bamaxbi baísquiasaribi oi 'ëx bama 'aíshbi
asaribi 'inux ax utëcëncëbë baísquiti cana sinanin.

Aín nëtënu abë 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuëëncësabi oi 'iti bana

12 Usa 'aínbi cana asérabi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun
cana asérabi an 'acësaribi oquiinra sinaniman. Usa 'ixunbi
cana 'unanin, axa quiásabi oi asaribi 'inun ca 'ë iëmiacëxa
quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi 'inuxun, ënquinma aín
bana quicësabi oquin 'ain.
13 'Ën xucëantu, 'ëx cana —asaribi cana 'ai —quiman. Us-
aquin sinánquinmabi cana 'ën 'á ñucama sinántëcënquinma,
asérabi ami catamëti ax cuëëncësa oíshi bërí 'iti sinánan, uisai
caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'ë sinánmicë
ñuishi upí oquin 'ain.
14 Usoquin 'atancëxun cananuna uisaira caranuna aín
nëtënu abë 'aish asérabi asaribi 'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan
cananuna uisaira oquin cara Cristo Jesúsnan 'icë Nucën Papa
Diosan nu 'imiti 'icë quixun isti 'ain.
15 Usaquin cananuna nun Nucën Papa Diosan bana asérabi
'ati 'unáncë 'ixun sinánti 'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama
ca Nucën Papa Diosan mitsuribi usaquin sinánun 'unánmiti
'icën.
16 Usa 'ain cananuna uisai 'inun cara Nucën Papa Diosan nu
'unánmiaxa, usai 'iti 'ain.
17 'Ën xucëantu, mitsun camina 'ëx usai 'iia 'unanin. Usa 'ain
camina 'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai
'inun nux 'iia an iscë unicamaxa 'icësaribiti 'iti 'ain.
18 Usaquin caquin cana bëráma 'itsa oquin cásaribi oquin
bëunan mëscuquin ësaquin mitsu catëcënin, 'itsa unin ca 'ën
mitsu cacësabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i curúsocënu
bama, Cristo, a ñui quicë banacama cuaisama tania quixun.
19 Atúan ñunshínquin aín cuëëncësabi oquinshi ñu 'aia isquian
unin —ñu 'aisama ca 'aia —quixun ñuicëxbi rabínquinma an
'acësabi oquin 'ai ca rabitia. Jesucristomi sinánquinma ca ënë
menu 'icë ñuishi sinania. Usaía 'icë cupí ca ainanma 'aish
xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën.
20 Atúxa usai 'imainunbi cananuna nux Nucën Papa Diosan
nëtënu abë 'iti 'ain. Usa 'ain cananuna a nëtënuaxa Nucën 'Ibu
Jesucristo, an nun 'ucha tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun
nu iëmicë, axa uti cuëënquin cainin.
21 Nux bamai chëquiti 'icëbi ca ax uquin nu axa bamax
baísquiasaribi oquin, asaribi 'inun, nu bëtsi oti 'icën. Usonan

ca aín cushi anun ax camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu bëtsi oti 'icën.

4

Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuëënti bana

1 'Ën xucëantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani
cana cuëënin. 'Ën mitsu ñuixuncëxmi Jesucristomi catamëcë
cupí cana cuëëinra cuëënin. Mitsux usai 'icëbë cana cupí
bitsi cuëëncësaribi oi cuëënin. Usa 'ain cana nuibaquin mitsu
cain, mitsun 'acësabi oquin camina ënquinma Nucën 'Ibu Jesu-
cristomi catamëquin an cacësabi oquin 'ati 'ain.
2 Evodiacëñun cana Síntiqueribi cain, mitsux cuamianancë
'aíshbi camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuamiananima
bëtsin sináncësabi oquin sinani nuibananti 'ain.
3 An 'ëbëtan Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë a cana
ësoquin cain, ënë xanu rabë camina bëtsibë upí 'inun 'aquinti
'ain. Atun ca 'ë 'imainun Clemente, 'imainun anribia 'ën
'acësaribi oquin aín bana ñuixuncë a unicamabëtan, Jesucristo-
mia sinánun unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincë
unicaman anë ca Nucën Papa Diosbë 'itioquian aín nëtënu 'icë
quiricanu cuënëo 'icën.
4 Mitsux camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani
camina camabi nëtën uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua tani
cuëënti 'ain. Usai 'inun caxunbi cana mitsu catëcënin,
chuámarua ca 'ican.
5 Uisa ñu cara 'icëbëbi nishímami upí sinánñu 'icëa camabi
unin mitsu isti cana cuëënin. Nucën 'Ibu Jesús anun utëcënti
nëtë ca 'uramatia.
6 Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ain.
Bënëquinma camina abë banaquin Nucën Papa Dios a ñucama
ñuiquin cati 'ain. An mitsu 'aquinun ñucáquin camina ami
catamëquin —asábi ca —quixun rabiquin cati 'ain.
7 Usaquinmi cacëxun cuaquin ca Nucën Papa Diosan
mitsu nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun mitsu 'imiti
'icën, uisa 'aish cara aín uni usai 'ia quixuan uni raírinën
'unáncëbëtanmabi. Usaquin 'imianan ca Jesucristobë 'icë mit-
sun sinan 'imainun mitsun nuitu upí 'inun bërúanti 'icën.

Upí ñuishi sinánti bana

8 'Ën xucëantu, ësaquinshi cana mitsu cain, unían ësa ñu
'aia isquin camina mitsun —ax ca asábi 'icë —quixun sinánti
'ain, cëmëma banacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicë
ñucama, 'imainun uni itsi paránquinma upí ñu 'acë, 'imainun
ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti sináncë, 'imainun bëtsibë
upiti nuibananti, acama 'imainun rabiquian unin —upí ca a
uni 'icë —quixun mitsu ñuixuncë, acama. 'Imainun camina

uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati ñui cara —asábi ca —quiax uni quiti 'icë, acama sinánti 'ain.

9 'Ën mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'ën 'unánmicëxunmi 'acësabi oquin 'anan 'ën mitsu ñuixuncëxunmi cuacë banacama quicësabi oquinribi 'anan 'ën 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Usoquinmi 'acëbë ca Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

Filiposnu 'icë unicaman Pablo curíqui 'inan

10 Mitsúnmi 'ë nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántëcëncëbë cana Nucën 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuëënin. Bëráma ca a curíquimi mitsun 'ë bëmiti 'aínbi an bëti uni 'aíma 'iaxa.

11 Usa 'ain cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icësaribiti cana ñuñuma 'aíshbi bënëtiman.

12 Ñuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin. Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma 'itiribi cana 'unan.

13 Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin Cristo cuëëncësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun.

14 Usa 'aínbi ca mitsúnmi 'ëx tëmëraia 'aquinquin 'ë curíqui bëmicë asábi 'iaxa.

15 Mitsux Filipos ëmanu 'icë uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Jesucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax cuania, camina mitsúinshi curíqui bëmiquin 'ë 'aquiancën, 'ën mitsu 'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman ca 'ë 'aquianma 'icën.

16 'Ëx Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icë camina mitsun curíqui timëtancëxun 'ë buánmiacën. Achúshi oquinshima, camina buánmitancëxun amiribishi 'ë buánmitëcëancën, 'ën cuëëncë ñu anun binun.

17 Mitsúnmi 'ë curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi 'aquincë cupími mitsux Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëënin.

18 'Ëmi bëmicë curíquicama cana bian. Anun 'ën cuëëncë ñu bitiribi ca tëxëaxa. Epafroditonën ca mitsúnmi bëmicë curíquicama 'ë 'ináxa. Mitsúnmi ainan cupí nuibaquin 'ë usaquin 'inania isi ca Nucën Papa Dios cuëëanxa.

19 A 'ën rabicë Nucën Papa Dios, an ca ami cuëëncë ñu mitsu 'ináti 'icën. Jesucristonëan mitsu ainan 'inun 'imicë 'icë ca Nucën Papa Dios ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mitsúnmi cuëëncë ñu a 'ináan mitsu 'aquinti 'icën.

20 Axa asérabi Nucën Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icën, nëtë xënibua 'aínbi. Usaquin ca asérabi 'ati 'icën.

Bërúanx 'inuan Pablonën Filiposnu 'icë unicama ca

21 Anu 'icë axa Jesucristonan 'aísh Nucën Papa Diosan uni-
cama aribi, camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Ëbëa
'icë axa nubë Jesucristomi sináncë nucën xucëantunribi ca
bërúanxmi 'icánun quixun mitsu canun 'ë caxa.
22 Axa Jesucristomi catamëcë ënu 'icë unicamabëtan ca
atúxribi Jesucristonan 'ixun Romanu 'icë 'apu Césarnën
xubunu 'icëcamanribi bërúanxmi 'icanun mitsu canun 'ë caxa.
23 Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi mitsun
nuitu upí 'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONËAN COLOSASNU 'ICË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Colosasnuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín
bana uni ñuixunun Jesucristonën caísa 'ain. Usa 'ixun cana
axribi Jesucristomi sináncë 'aísha nucën xucënsa 'ain, Timo-
teobëtan mitsu quirica buánmin.
2 Colosas ëmanuaxmi Cristomi sinani ami catamëti Nucën
Papa Diosnan 'icë, cana ënë quirica mitsu buánmin. Nucën
Papa Diosan mitsu nuibaquin upí oquin sinánxuncëxmi
chuámarua bucucanti cana cuëënin.

I. CRISTONËXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICË QUICË BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi catamëcë unicama Pablonën Nucën Papa Dios ñucáxuan

3 Mitsu ñucáxuni abë banaquin cananuna nun 'acësabi
oquin, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, ax Nucën Papa Dios
'icë, a —asábi ca —quixun cain.
4 Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asérabi catamëtími
Nucën Papa Diosan unicamabë nuibanania ñuicania cuan.
5 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi aín nëtënu abë 'iti sinani
camina usai 'icanin. Jesucristomi catamëti aín 'uchacama
tërëncë 'aish ca uni ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'iti 'icë quixuan aín unin mitsu ñuixuncëxun camina a
bana cuaquin upí oquin 'unáncan.
6 Nucën Papa Diosan ca usaquin nu nuibatia quixun unin
ñuia mitsun cuacë a banabi ca bëtsi bëtsi menu cuanquin
'itsaira unin ñuia. Usa 'ain ca unin ñuia cuatishimi mitsux
'icësaribiti camabi menu 'icë uni a bana cuati —asérabi ca —
quixun sinani Jesucristomi catamëtia.
7 A bana ca nun nuibacë Epafrasnën, axribi nubëtan uni
bana ñuixuncë 'ixun nux cuancëbëtanmabi ñuixunquin upí
oquin mitsu 'unánmiaxa.
8 An ca Cristonan 'aish camina mitsux bëtsibë bëtsibë
nuibanani upitax bucui quixun nu caxa.
9 Epafrasnëan mitsu ñuiquin nu cacë bana cuaxun cananuna
ënquinma Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. Uisaími 'iti cara
Nucën Papa Dios cuëënia, a mitsu 'unánminun ñucáxuanan

cananuna an aín unicama 'unánmiti ñucama mitsu 'unánminun
a ñucatin.
10 Mitsux usai 'i camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aísha
uni 'icësai 'iti 'ain. Usa 'aish camina ax cuëëncësabi oquinshi
'aquin, uisa ñu cara upí 'icë ashi 'anan, asérabi mitsun nuitu
mëu upí oquin Nucën Papa Dios 'unánti 'ain.
11 'Anan cananuna ax cushiira 'ixúan, uisa ñu cara 'icëbëbi
bënëtima cuëënquin tanshinuan mitsu 'aquinun quixun a
mitsu ñucáxunin.
12 Usoquin cananuna uisaira oquin cara aín unicama
cuëënmiti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun a —asábi ca —canun,
Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.
13 Ñu 'atima 'atishi sinánan nux cuëëncësabi oíshi 'iisa taniabi
ca Nucën Papa Diosan aín nuibacë Bacë Bëchicënan 'inun nu
'imiaxa.
14 Nun 'uchacama cupínu abë 'itima 'icëbi ca aín Bëchicë
bamacë cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tërënquin ainan
'inun nu iëmiacëxa.

Cristo bama cupía uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti

15 Uinu 'icë unínbia Nucën Papa Dios istima 'aínbi ca unían
uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun asaribi 'aish
aín Bëchicë ënë menu uacëxa. Añu ñubi unitisama 'ain ca axira
pain aín Papabë 'iacëxa.
16 Nucën Papa Diosan uniomicëxun ca aín Bëchicënën naínu
'icë ñucama 'imainun menu 'icë ñucamaribi 'anan bëtsi bëtsi
ñu unin aín bërúnbi iscë 'imainun unin iscëma ñucamaribi
uniocëxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara,
acamaribi uniocëxa, ainan 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun.
17 Ñucama uniocëma pan 'aish ca axira pain 'iacëxa. 'Ixun ca
uniotancëxun, usabia 'inun camabi ñu mëníocëxa.
18 Cristo axira ca axa ami catamëcë unicaman cushi 'aish
amiira aín unicama catamëcë 'icën. Ësa ca Cristobë aín
unicama 'icën. Mëcënñu, taëñu, xoñu, nuituñuribi 'aíshbi ca
uni achúshi 'icën. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish
'aisamaira 'aíshbi abë achúshisa 'ain. Aín unicamaxa us-
aribiti 'iti oi axira pain bamatancëx baísquia 'aish ca an unio
ñucamabë sënënmaira 'icën.
19 Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi ca Jesucristo ax asaribi
cushiira 'ianan upíira sinánñu 'iacëxa, uni 'aíshbi.
20 Aín nuitu 'aisama 'aísha uni abë up'i 'itima 'aínbi ca
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin Cristonën i curúsocënu ba-
maquin ënë menu 'icë ñucama 'imainun naínu 'icë ñucamaribi
an iscëxa upí 'inun mëníocëxa.
21-22 Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu
'aisamaishi 'acë 'aish camina abë upíma 'aish ami nishcësa
'iacën. Usai 'iá 'icëbi ca Cristo uni 'aish bama cupími abë
upí 'inun Nucën Papa Diosan mitsu 'imiaxa. Mitsúxmi upíira

sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish Nucën Papa Diosnanshi 'inun
ca Cristo bamacëxa.
23 Usa 'inuxun camina camabi nëtën Cristomishi catamëcë
'ixun sinánbëquinquinma ainan 'aíshmi aín nëtënu abë 'iti ashi
manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni asérabi Nucën Papa
Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi
ñuicania. 'Ënribi cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamëcë unicama aín bana ñuixunun 'imia

24 Mitsux ainan 'inun 'ëx tëmëracë cupí cana cuëënin. Usai
'i cana Cristonëan camabi uni ainan 'inun tëmëra 'ain, 'ëxribi
camabi menu 'icë unicama a 'unánti cupí tëmëraíbi cuëëinra
cuëënin.
25 Aín unicamabëtanmi mitsúnribi upí oquin aín banacama
cuanun a bana ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa.
26 Uínsaran nëtënbi uinu 'icë uníbi a bana 'unánma 'icëbi
ca bërí aín unicama, an iscëxa upí 'icë, Nucën Papa Diosan
'unánmia.
27 Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan
aín unicama 'unánmisa tancëxa. A banax ca judíosma unica-
mananribi 'icën. A banax ca ësai quia, Cristo ax ca mitsubë
'icën. Axa mitsubë 'ain camina aín nëtënuribi abë 'iti 'ain.
28 Nun cananuna Cristo ashi ñuiquin aín unicama ñuixunin.
Ñuixunquin cananuna aín unicaman upí oquin cuanan, Cristo-
nan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'inun quixun upí oquin 'ësëquin,
aín unicama 'unánmin.
29 Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cush-
iocëxun ënquinma aín bana ñuixunin.

2

1 Ënë ñucama 'unánun cana ësoquin mitsu cain: Mitsúnmi
'acësaribi oquian Laodiceanu 'icë unicama 'imainun bëtsi
bëtsi ëmanu 'icë unicamanribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu
'imainun aturibi sinánquin Nucën Papa Dios 'itsaira ñucáxunin.
2 Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë bëtsibë nuibanani
achúshisaishi 'ianan upí oquin a 'unáncëma 'ixunbi bërí Cristo
'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë quixun
'unánun, cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin.
3 An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca ainan cupíshi Cristonën aín
unicama 'unánmia.
4 Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin
sinanamiti rabanan cana mitsu ësaquin cain,
5 mitsu 'ura 'aíshbi 'ën sináncënëinshi mitsubë 'icësa 'aish
cana mitsúxmi uisa ñu cara 'icëbëbi a ëníma Cristomi catamëti
ami cushicë 'icë cuati cuëënin.
6 Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucën 'Ibu Jesucristonën
mitsu ainan 'imicë cupí axa mitsun 'ibuira 'ain, upitiira ami
catamëti abë 'i ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

7 A upí oquin 'unánan uisa cara ax 'icë quixun 'unani camina
aín unían mitsu cacësabi oi, ami upiti catamëcanti 'ain. Usai
'iquin camina camabi nëtën Nucën Papa Dios —asábi ca —
quixun cati 'ain.

Cristonan 'aísha uni bëtsi 'icë quicë bana

8 An uni bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncë unicaman
mitsu, Cristomi catamëcë 'icëbi, ami manúnun quixun paránti
rabanan camina bërúancati 'icanin. A unicaman ca Cristo
ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicë bana 'imainun ënë
nëtënu 'icë ñu sinánti, a banacamaishi uni 'unánmia.

9 Cristonëx ca uni 'icën, 'aíshbi ca uisaira cara Nucën Papa
Dios 'icë usaribi 'icën.

10 Ax cushiira 'ixuan an 'imicëxma ca ángelcama 'imainun
ñunshíncamaribi 'imainun uisa ñun cushi cara, acamaxbi
ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'ain ca Cristobëmi achúshisa 'ain, aín
cushi anúnmi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati ax mit-
subë 'icën.

11 Mitsux usai Cristobë achúshisa 'aish camina Nucën Papa
Diosnan cupí 'unántioracacësaribi 'ain. Judíos unicamaxa
chamaratsu 'aish 'unántiocë usa 'aíshmabi camina Cristonënbia
mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ëmicë 'aish, Nucën
Papa Diosnan cupí 'unántiocësa 'ain.

12 Mitsun, Nucën Papa Diosan ca bamacëbi Cristo
baísquimiacëxa quixun 'unánquin, an ca a cushínbi 'ë iëmiti 'icë
quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicë 'aish Cristobëbi
bamacë acëñun maíncëx abëbi baísquiasa 'ain.

13 Mitsun cuëëncësa oquinshi ñu 'aími bamacësa 'ianan
judíos unicamaxa 'icësaribiti 'unántiorcacëma 'aish ainanma
'icëbi ca Nucën Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama
tërënxunquin Cristobë baísquicësa mitsu 'imiaxa.

14 Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama
tërënxunquin, nun nu Moisésnën cuënëo bana quicësabi
oquin 'acëma 'icëbi Cristo i curúsocënu bama cupí, nun
'uchacama sinántëcënuxunma nu tërënxuancëxa.

15 Usonan ca Cristonën i curúsocënu bamaquin uisa
ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icë, abi camabi unían 'unánun
ñusmoquin cushiñuma 'imiacëxa.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

16 Atúan 'acësaribi oquinmi ñu pianan ñu xëaima 'ianan cam-
abi nëtë ca bëtsi nëtësaribi 'icë quixun sinánan 'uxë isícëbëa
atux 'icësai 'ima 'ianan anun tantiti nëtën atux 'icësaribiti 'iama
oquian unin ñuicëxunbi camina tantima 'ain.

17 Uisai cara Cristo ucë 'ain 'iti 'icë quixuan unin sinánun ca
ënë ñucama 'iacëxa. Usa 'aínbi cananuna Cristo uá 'ain ainan
'ixun, uisa caranuna Cristobë 'iti 'ai quixun 'unanin.

18 Atúnbi ca —'ëx asama 'ixun cana Nucën Papa Diosma
ángelcamaishi rabiti 'ai —quixun sinánquin atúnbi sináncë ñu
ñui rabíquin unicana bana ñuixunia. Usa 'ain camina Cristonan
'iti ëntin rabanan atúan mitsu ñuixuncë bana a tantima 'ain.
19 A unicaman ca ami sináncëma 'ixun Cristonëan ësaquin aín
unicama 'imiti a sinanima. An ca aín unicama asaribi upí
'inun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'imia. Aín mëcën,
aín xo, aín imi acamañu 'aíshbia uni achúshi 'icësaribi oquin ca
Cristonën aín unicamaxa 'itsa 'aíshbi bëtsin sinánсësabi oquin
sinánсë 'aish achúshisa 'inun 'imia.
20 ¿Mitsux 'uchatëcënuxma Cristobë bamacësa 'aíshbi caram-
ina uisa 'aish bërámami unin ñuicë ënë nëtënu 'icë ñuishi
sinánquin rabicësa 'itëcënin?
21 Axa usai 'icë unicamax ca ësai quia:
—Nucën Papa Diosbë upí 'inuxun camina bëtsi bëtsi ñu
ramántima 'ain, camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ain, camina bëtsi
bëtsi ñu min mëcënan bitima 'ain.
22 Usoquian ñuicëxbi ca a ñucama cëñutia, a banacamax ca
unían sinánxun ñuicëshi 'icën.
23 —Usaquin 'ën ñu 'acë ax ca asérabi 'icë —quixun sinánquin
an usashi oquin ñu 'acë uni a isquin ca uni itsin sinánti 'icën,
ax isa asérabi sinánñuira 'icë quixun. Usa 'aínbi ca usaquin ñu
'aíbi aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMAX CA ËSAI 'ITI 'ICË QUICË BANA (3.1-4.6)

3

1 Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicësaribi
'ain. Usa 'ain camina ax, asaribi cushiira 'aish aín Papa
mëqueu tsócë, ax cuëëncësabi oi 'itishi sinánti 'ain.
2 Camina ënë menu 'icë ñuishi sinánquinma Cristo cuëëncësa
oishi 'iti sinánti 'ain.
3 Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain camina
'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ain. Usa 'aish camina axa
baísquitancëx abë 'ain, mitsúxribi aín Papabë 'ain, mitsux
Cristobë 'aish.
4 Cristo, anun nux tsóti, axa upíira 'ianan cushiira 'aish
utëcëncëbë camina nëtëtimoi abë 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bëráma 'acësa oquin ñu 'aisama 'atëcëntima bana

5 Usa 'ain camina bërámami 'acansa oquin Nucën Papa
Diosnanma unicaman 'acësa oquin ënë menu 'icë ñuishi 'ati
sinántëcëntima 'ain. Unix ca aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë
'itima 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë
'itima 'icën. 'Imainun ca uni xanúxmabi bëtsi unibë 'itima 'icën.
'Imainun camina ñunshinacëquin 'atima ñu 'ati cuëëntima 'ain.

Camina ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuëëncë unix ca Nucën Papa Dios rabima, a cuëëncë ñuishi rabicësa 'icën.

6 Usai 'iia, ax cuëëncësabi oi 'iisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin castícanti 'icën.

7 Jesucristo 'unáncëma pain 'ixun camina mitsúnribi usa ñucama 'acën.

8 Usa 'ain camina bëráma 'á 'ixunbi ënë ñucamaribi ënti 'ain: Bëtsi unibë nishánanti, 'imainun bënëtishi nishti, 'imainun bëtsi unibë 'atimonanti, 'imainun bëtsi unimi 'atimati banati.

9 Acama ëanan camina bëráma 'atimaquin sinan 'ixunbi bërí Cristonën sináncësa oquinshi sináncanin. Usa 'aish camina cëmëi paranántima 'ain.

10 Mitsun bëtsi oquin sinánquin camina Cristonën sináncësa oquin sinánti 'ain. Usai 'iquinmi a upí oquin 'unánun ca an unio 'ixun Nucën Papa Diosan mitsu 'imia.

11 Judíosma unicama 'imainun judíos unicama, 'unántioracacë unicama 'imainun 'unántioracacëma unicama, bëtsi menu 'icë unicama 'imainun raëcëma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, a unicamaxbi ca Cristonan 'aish bëtsibë sënën 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abë 'ain Cristonainshi 'icën.

12 'Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscëx upí 'inun mitsu caísacëxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bëtsi uni nuibaquin upíoti 'ain. Usoquin 'anan camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'aish upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani camina bënëtishi unimi nishtima 'ain.

13 Mimi nishquian unin 'atimocëxunbi aribi 'atimoíma camina usaquian mi 'acë ñucama a manui abë upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu Cristonëan tërënxunquin mitsun 'uchacama manucësaribi oi camina axa mimi 'uchacë uni aín 'ucha manumi abë upí 'iti 'ain.

14 Ësai 'inux camina bëtsibë nuibananti 'ain. Bëtsibë nuibanancë 'aish camina 'itsa 'ixunbi bëtsin sináncësa oquinshi sinánan 'ën mitsu cacësabi oi 'icanti 'ain.

15 Usa 'aíshmi 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiacëxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicëx camina usai 'iti 'ain. Usai 'iquin camina cuëënquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.

16 Bëtsi bana 'acësamaira oquin Cristonëxa a ñui quicë bana sinani camina axa quicësa oíshi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin 'unani 'unánmianani 'ësëánani 'icanti 'ain. 'Ianan camina a rabi Nucën Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acë bananribi a rabi cantati 'ain. Camina Nucën Papa Dios min nuitu mëu sinánquin —asábi ca —cai cantati 'ain.

17 Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi upiti banaquin mitsux Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun a

'axuncësa oquin 'ati 'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'ain.

Cristonën unix ca bëtsi unibë ësai 'iti 'icë quicë bana

18 Asérabia ax Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë xanux ca aín
bënëan cacëxun cuati 'atimaquin sinanima abë upíshi 'iti 'icën.
Bënëñu xanucama, mitsux camina usai 'iti 'ain.
19 'Imainun camina xanuñu unicama, mitsúnribi mitsun
xanu nuibanan, masá sinánquin timatima 'ain.
20 Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabëtan
mitsun titan cacëxun a cuëbíquinma aín bana cuaquin an
cacësabi oquin ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux 'ia isi ca Nucën 'Ibu
Jesucristo cuëënia.
21 Bëchicëñu unicama, mitsun camina min bëchicënëan
'atima ñu 'aia isquin a 'axunma 'anun caquinbi 'aisamaira
oquin ñu catima 'ain, usaquinmi cacëxuan masá nuituquin —
cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti rabanan.
22 An uni ñu mëëxuncë unicama, mitsúnribi camina an mi
ñu mëëmicë unían cacësabi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina
axa cuëënun an iscëbëtan upí oquin 'anan an iscëxunmabi, 'ën
'Ibu Dios ca ënë ñu mëëti 'ën upí oquin 'ati cuëënia quixun
sinánquin upí oquin 'ati 'ain.
23 Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —
unishima 'ën 'Ibu Jesucristoribi cana ënë ñu 'axuni —quixun
sinánquin upí oquin 'ati 'ain.
24 Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucën 'Ibu 'ixun ca
Cristonën mitsun a ñu mëëxuncë cupí, cuëënmiquin aín nëtënu
abë xënibua 'aínbi tsónun mitsu biti 'icë quixun.
25 Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acë uni, a aín 'ucha cupí uisa
cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'ati 'icën. Usa 'ain
ca 'apu uni, 'imainun 'apuma uni, uisa uni cara, acamaxbi
'aisama ñu 'acë 'aish an ñu 'acë usaribi oquin castícancë 'iti
'icën.

4

1 Mitsux an uni ñu mëëmicë uni 'ixun camina an mi ñu
mëëxuncë unibë upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun
camina uni ñu mëëmiquin sinánti 'ain, —'ëxribi cana Nucën
Papa Dios naínu 'icë an ñu mëëmicë 'ai —quixun.
2 Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ëníma Nucën
Papa Diosbë banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abë
banati 'ain.
3 Abë banaquin camina nun unían 'unánma bana Cristo ñui
quicë ñuixunuan 'aquinun Nucën 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana
uni ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ain.

4 Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin
'unánminun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ën ax
cuëëncësabi oquin 'anun.

5 Uisa nëtën caramina axa Cristomi sináncëma unibë 'ain,
a nëtë ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abë banati
'ain.
6 Unibë banai camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish
upitishi banati 'ain. Usa 'ixun camina mia ñucácëxun caram-
ina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti 'ain.

III. BËRUANX 'INUAN PABLONËN CA (4.7-18)

Bërúanxa 'inuan Pablonën Colosasnu 'icë unicama ca

7 Nun nuibacë xucën Tíquico, an upí oquin 'ë 'aquianan
'ëbëtan Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncë, an ca
mitsu isi cuanxun nun 'acë 'imainun 'ëx usai 'icëcamaribi mitsu
ñuixunti 'icën.
8 'Ëx cana usa 'ai quixun caquian mitsu upí oquin
sinánminun cana a mitsu isi cuanun xutin.
9 'Imainun cana mitsubëa Colosasnu 'icë uni Onésimo,
axribia Jesucristomi catamëcë 'aish nubë nuibanancë, aribi
xutin. Usa 'ain ca a uni rabëtan ënuxun nun 'acë 'imainun
ënuaxnu 'icëcama mitsu upí oquin ñuixunti 'icën.

10 Acëñun 'ë sipuacancë Aristarco, 'imainun Bernabénën
sëcënanë, Marcos, anribi ca bërúanx 'inun mitsu camia. A
ñuiquin 'ën cacë 'ixun camina Marcos mitsu isi cuania upí
oquin bicanti 'ain.
11 'Imainun ca Jesús, Justo caquinribi anëcë, anribi mitsu
bërúanx 'inun camía. Cristomi catamëcë judíos unicamama,
rabë 'imainun achúshi ënëinshi ca 'ëbëtan Nucën Papa Dios-
nan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'ë upí oquin sinánmiaxa.
12 Axribia Colosasnu 'icë uni, Epafras, anribi ca bërúanxmi
'inun quixun mitsu camía. An ca Cristo cuëëncësabi oquin
'anan camabi nëtën Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunia, ami
sinánti ënquinmami ax cuëëncësabi oquinshi upí oquin 'anun.
13 Cana mitsu cain, 'ënbi cana 'unanin, Epafrasnën ca mitsu
'imainun axa Laodicea 'imainun Hierápolis ëmanuax Jesúsmi
sináncë unicama 'itsaira sinánquin, camabi nëtën ënquinma
Nucën Papa Dios ñucáxunia.
14 Lucas an uni roncë, axa nubë nuibanancë, abëtan ca
Demasnënribi bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía.

15 Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun
camina Ninfascëñun aín xubunua 'icë axa Jesúsmi
catamëcëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
16 Mitsun pain timëxun istancëxun camina ënë quir-
ica Laodiceanuaxa Jesúsmi catamëcëcamanribia isnun atu

buánmiti 'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icë unicaman isnun 'ën buánmicë quirica itsi aribi mitsúnribi bixun isti 'ain.
17 Arquipo aribi camina Nucën 'Ibu Diosan 'ináncë ñu mëëti a ënquinma upí oquin 'axunun cati 'ain.
18 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icánun quixun mitsu cain. Usa 'ain camina 'ëx cana unin sipuacë 'ai quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucën Papa Diosan nuibacëxmi chuámashirua 'aish cuëëni upitax bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TESALONICANU 'ICË UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan abë 'icë unicamabëtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobëtan
Tesalónica ëmanuaxmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu
Jesucristonan 'icë, mitsu ënë quirica buánmin. Nucën
Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin
chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuëënin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONËN ÑUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icë unicaman ca upí oquin Jesucristo ñuicë bana cuatia quixuan Pablonën ca

2 Mitsúxmi asérabi Nucën 'Ibu Jesucristomi cushicë 'ain
cananuna camabi nëtën abë banaquin —asábi ca —quixun
cain.
3 Nucën Papa Diosbë banaquin cananuna mitsúnmi amiira
pain catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'anan, upí oquin uni-
cama nuibaquin 'aquianan, a ëníma, Nucën 'Ibu Jesucristonën
ca ax quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun manucëma cupí —
asábi ca —quixun a cain.
4 Nun xucëantu, asérabi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin
ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin.
5 Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti
'icë quixun bana ñuixunquin cananuna nun cuëbitainshi ba-
naquinma, aín Bëru Ñunshin Upitan nu sinánmicëx Nucën Papa
Diosmi cushicë 'ixun aín bana mitsu ñuixuan. Nun ñuicë banax
ca cëmëma 'aish asérabi 'icë quixun 'unáncë 'ixun cananuna
upí oquin a bana mitsu ñuixuan. Mitsúxmi upí 'iti cupí cana-
nuna mitsubë 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.
6 Nux 'icësaribiti 'ianan Nucën 'Ibu Jesús 'iásaribiti tëmëraibi
camina mitsux Jesucristo ñuicë bana cuati ainan 'aish Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx cuëëinra cuëëan.
7 Tëmëraibi usari 'i camina mitsux Macedonia menu 'icë
'imainun Acaya menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unica-
man cuacëx upíira sinánñu 'ain. Usaími 'ia mitsu cuaquin ca
—usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icë —quixun sináncania.
8 Usaími mitsux 'icëbëtan ca Macedonia 'imainun Acayanu
'icë unicamainshima, bëtsi bëtsi menu 'icë unicamanribi Je-
sucristo ñuicë bana 'unánan mitsúxmi asérabi Nucën Papa
Diosnan 'icë cuaxa. Nun ñuixuncëxunmabi ca camabi unin, uni

raírinëan camabi menuxun mitsu chanioia cuaquin, mitsux
camina asérabi Nucën Papa Diosmi upiti catamëti quixun
'unania.
9 Usa 'ixun ca nun cacëxunmabi mitsúnmi nu upí oquin bicë a
ñuia. Ñuianan ca mitsux ismina unínbia 'acë ñuishi rabia 'ixunbi
a ënquin, axëshia Dios 'aish bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios,
ashi rabianan ax quicësabi oi 'i quixun ñuia.
10 Acama ñuianan ca mitsun camina Nucën Papa Diosan
Bëchicë Jesús bamacëbia anbi baísquimia, axa naínuax uti caini
quixunribi ñuia. Ax ca an Nucën Papa Diosan, uni aín 'ucha
cupí castícancëbëtanbi, ainan 'icë nu iëmiti a 'icën.

2

Tesalónica ëmanu 'icë unicama Pablonën bana ñuixuan

1 Nun xucëantu, mitsúnbi camina, nun bana ñuixuncëxun
asérabi cuaxun 'unanin, nux cananuna mitsu isi ñancábi
cuancëma 'ai quixun.
2 Filipos ëmanuxun ca nu ñui 'atimati bananan bëtsi bëtsi
oquin unin nu tëmëramiaxa quixun camina 'unanin. Usai
tëmëratancëxunbi cananuna Nucën Papa Diosan 'aquincëxun
mitsuribi Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Dios-
nan 'iti 'icë quixun a bana ñuixuan, 'aisamaira uníxa numi
nishcëxunbi.
3 Nun cananuna Jesucristo ñuiquin bëtsi oquin uni bana
ñuixuncëma 'ain. 'Imainun cananuna 'atimaquin sinanx ba-
naquin uni paráncëma 'ain.
4 Usama ca, Nucën Papa Diosanbi ca asérabi caranuna
aín bana uni ñuixunti 'ai quixun upí oquin 'unántancëxun —
atun ca asérabi 'ati 'icë —quixun sinánquin aín bana unicama
ñuixunun nu cacëxa. Usaquin 'anun cacë 'ixun cananuna an
—Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'inux iëti
'icë —quixun unicama ñuixunin. Usaquin 'aquin cananuna Je-
sucristo ñuiquin unicama cuëënmiti sinánquinma, Nucën Papa
Dios, an camabi unin nuitu 'unáncë, axëshia cuëëntanun uni
bana ñuixunin.
5 Mitsúnbi camina 'unanin, uisa 'aíshbi cananuna mitsúnmi
nux cuëëncësa oquin nu ñu 'axúnun quixun sinani cëmëi
banacëma 'ain. Mitsun curíqui binuxun cananuna mitsu
paráncëma 'ain. Nucën Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa.
6 Uisa nëtënbi cananuna, raíri unicamanribia 'amainun
camina mitsúnribi nu rabiti 'ai quixun sináncëma 'ain. Unin ca
nun nu asérabi Cristonën xucë 'ixun aín bana ñuixuncëxun upí
oquin a bana cuaquin nun cacësabi oquinshi 'ati 'icë quixun
'unánxunbi cananuna unían nu rabiti sináncëma 'ain.
7 Nun cananuna xanúan aín tuá chamara 'icë anun
cuëënquin 'acësa oquin, 'itsaira nuibaquin mitsu 'aquian.

8 Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin, Jesucristomi
catamëti iëti banaishi ñuixunquinma Nucën Papa Diosan nu
'unánmicë ñucamaribi mitsu 'unánmisaira tan. Usa 'ixun cana-
nuna nuibairaquin mitsu 'itsaira sinanin.

9 Nucën xucëantu, mitsun camina 'unanin, nun cana-
nuna pitiñuma 'ianan nun curíqui cëñuti rabanan tëmërai
atsánquinbi ñu mëëan. Micama uinu 'icë uníxbia nu ñu 'ináncasi
bënënunma cananuna nëtën 'anan, imëribi nun cuëëncë ñu
biti cupí usoquin 'an. 'Anan cananuna Jesucristomi catamëti
ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun caquin mitsu bana
ñuixuan.

10 Mitsun camina 'unanin, Nucën Papa Diosanribi ca 'una-
nia, nux cananuna mitsúxmi Jesucristomi catamëcë 'ain mit-
subë 'ixun uisa ñu 'atimabi 'aima upí 'ia quixun. Usai 'ia ca
uinu 'icë uníbi nu 'uchocëma 'icën.

11 Usaribi oquin camina 'unanin, unían aín bëchicë 'acësaribi
oquin cananuna mitsu achúshi achúshi upí oquin sinánmiquin
'ësëa quixun.

12 Mitsúxmi Nucën Papa Dios, axa upíira, ax mitsubë 'ain, aín
nëtë upí anu abë 'iti sinani, an sinánmicësabi oíshi aín uni 'aish
'inun quixun cananuna mitsu upí oquin 'ësëquin 'unánmian.

13 Nun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin aín bana
ñuixuncëxun cuaquin camina —a banax ca uníbi sináncëma
'icën, asérabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca nu
ñuixuncania —quixun sinan. A banax asérabi ainan 'ain
camina mitsux a cuati Nucën Papa Diosnan 'ain. Mitsux usai
'ia 'unánquin cananuna nëtëquinma a —asábi ca —quixun
caquin rabin. Mitsúnmi —a banax ca asérabi 'icë —quixun
cuatia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa.

14 Nucën xucëantu, mitsux camina Judea menuaxa Jesu-
cristomi catamëti Nucën Papa Diosan unicamax 'icësaribi 'ain.
Acama ca aín aintsi 'ixunbi judíos unicaman bëtsi bëtsi ocëxa.
Usaribi oquin ca mitsuribi mitsun aintsinbi bëtsi bëtsi oxa.

15 Aín raran bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni
ñuixuncë uni raíri 'ásaribi oquin ca Judeanu 'icë unin Nucën
'Ibu Jesús 'acëxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama
tanquin aín ëmanuax cuantánun quixun bëtsi bëtsi ocëxa. Usa
'aish ca Nucën Papa Dios cuëëncësa oquin 'ati sinanima unica-
mamiribi nishia.

16 Nun judíosma unicama Cristomi sinánun bana ñuixuinsa
taniabi ca usaquinu bana ñuixunun nu ëncëma 'icën. Usai
'ia aín 'ucha cëxtutia ca Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin
castícanti 'icën.

Tesalónicanu 'icë unicama isía Pablo cuainsa tan

17 'Ën xucëantu, mitsubë ënanantancëxun cananuna isquin-
mabi mitsu 'itsaira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi
cuainsaira tanin.
18 Cuanti cananuna sinan. Raírinëxa cuancëbëmabi, cana
'ëxëshi 'itsai mitsu isi cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin
'atimanën 'apun nux cuanti bëaraxa.
19 ¿Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbëtan añu isti caranuna cuëënin?
Abë 'icë mitsu isi cananuna cuëëinra cuëënti 'ain, nun mitsu
aín bana ñuixuncë cupí camina abë 'ai quixun sinani.
20 Nun 'aquincëxmi upiti Jesucristomi catamëcancë cupí
cananuna cuëënquin upí oquin sinanin.

3

1 Mitsu istëcëncëma 'aish cananuna uisa caramina 'ai,
caramina asérabi Jesucristomi sinani quixun sinani bënëan.
Bënëti nuxëshi Atenas ëmanu bërúanan
2-3 nucën xucën Timoteo mitsu istánun quixun xuti cana-
nuna sinan. Anribi ca ami sináncë 'ixun —Jesucristomi
catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan
bana nubëtan camabi uni ñuixuanxa. Usa 'ixun ca cuan-
tancëxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tëmëraíbi ami man-
uaxma 'inun upí oquin 'ësëquin mitsu cushioti 'icën. Mitsúnbi
camina 'unanin, Nucën Papa Diosan unicamax ca bëtsi unían
bëtsi bëtsi ocë 'iti 'icë quixun.
4 'Anan cananuna mitsubë 'ixun, unin ca nu bëtsi bëtsi oti
'icë quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia quixun camina
'unáncanin.
5 Mitsux usai tëmëraia cuati bënëquin cana mitsun caram-
ina asérabi Jesucristomi catamëti ëncëma 'ai quixun isnun
Timoteo xuan. Mitsu sapi ca ñunshin 'atimanën 'apu, an
uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicë, an Jesús ñuicë bana
ënun quixun sinanamiaxa quixun cananuna sinan. Usa 'ixun
cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncë ax ca ñancáishi 'iti 'icë
quixun sinan.
6 Usa 'aínbi ca Timoteonën mitsunuax uxun nu caxa, mit-
sun camina asérabi Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë
nuibananquin, nun mitsu 'acësaribi oquin 'itsaira istisa tan-
quin nu sinani quixun.
7 Nun xucëantu, usaími mitsux asérabi Jesucristomi
catamëtia cuaquin cananuna unin nu bëtsi bëtsi omainun
raíri ñu cupíribi tëmëraquinbi masá nuituquinma upí oquinshi
sinani cuëënin.
8 Usa 'aish cananuna mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesúsmi asérabi
sinania cuati mitsu sinani masá nuitutancëxunbi upí oquin
sinani cuëëinra cuëënin.
9 Mitsu sinani cuëënquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —
caquin rabiquinbi, cananuna uisaira oquin caranuna ra-
biquin a cati 'ai quixun 'unaniman.

10 Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësabi oi 'ianan upí
oquinra a 'unánun mitsu 'aquini cuanúan nu 'iminun quixun
cananuna nëtën 'anan imëribi abë banaquin Nucën Papa Dios
ñucatin.
11 Nucën Papa Dios abëtanbia Nucën 'Ibu Jesucristonën
mitsu isi cuanti nu 'aquinti cananuna cuëënin.
12 Mitsúnmi bëráma 'icësamairai upitiira bëtsibë nuibanan-
quin raíri uniribi nuibanuan, Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu
'aquinti cananuna cuëënin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acësaribi
oquin mitsun camabi uni nuibanun.
13 Usoquian an 'aquincëxmi asérabi a 'inamëcë 'aish ami
cushicë 'icëa, Cristo aín unicamabë utëcëncëbëtan, Nucën Papa
Diosan añu 'uchañumabi 'icë mitsu isti cananuna cuëënin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONËN 'ËSËA BANA (4-5)

4

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

1 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oquin
'ësëquin cananuna ësaquinribi mitsu cain, uisai 'ianan caram-
ina uisaira oquinribi Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ai
quixunu mitsu 'unánmicësabi oquin 'aquinbi camina mitsun
'acësamaira oquin camabi nëtën 'ati 'ain.
2 Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin nun mitsu cacë bana
camina mitsun 'unanin.
3 Nucën Papa Dios ca cuëënia mitsúxmi ainan 'aish ax
cuëëncësabi oíshi 'iti. Ax ca cuëënia mitsun xanuma, xanu
itsibë 'itima 'ianan xanúxmabi bëtsi unibë 'itima.
4 Ax ca cuëënia, mitsúnmi xanu bitancëxun masóquinma abë
nuibananquin upí oxun 'iquinti.
5 Ca cuëënia, mitsúxmi an Nucën Papa Dios 'unáncëma uni-
camaxa ñunshini aín cuëëncësa oíshi xanubë 'icësaribiti 'itima,
6 'ianan aín xanubë 'i bëtsi unimi 'uchatima. Usaía ax 'icë
uni a ca aín 'ucha cupí, Nucën 'Ibu Jesucristonën uisa cara oti
'icë usoquin 'ati 'icën, nun mitsu ñuixuncësabi oquin.
7 Nucën Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun
nu 'imicëma 'icën. Ama. Ax cuëëncësabi oquin 'ai upíshi 'inun
ca nu ainan 'imiaxa.
8 Usa 'ain ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicë banacama
ënë cuaisama tania an, unin banama, Nucën Papa Dios, an aín
Bëru Ñunshin Upí nu 'ináncë, aín bana timaia.
9 Nucën Papa Diosan 'unánmicëxunmi upí oquin 'unáncë
cupí cana, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca bëtsibë
bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsu cuënëoxuniman.
10 Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedonia menu 'icë
axa Jesucristomi catamëcë unicamabë nuibananin. Usa

'icëbi cananuna mitsux 'icësamairaimi camabi nëtën upitiira nuibananun quixun mitsu cain.
11 Camina upítaxëshi bucuquin uni raíri ubíoquinma mitsun ñu mëëtishi mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacësabi oi.
12 Usai 'i camina axa Jesucristomi sináncëma unicaman upí uni 'icë 'unáncë 'ianan, ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti bana

13 Nucën xucëantu, bamacë unicamax cara uisai 'iti 'icë quixun 'unáncëma mitsux 'iti cananuna cuëëniman, an ënë ñu 'unáncëma unicamaxa aín aintsi bamacëbë 'icësaribitími mitsux 'aisamaira masá nuitutima cupí.
14 Jesús ax ca bamatancëx baísquiacëxa quixun 'unáncë 'ixun cananuna, a 'imiasaribi oquin ca axa ami catamëcë 'aish bama unicama Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan baísquimiti 'icë quixun 'unanin.
15 Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Jesusan nu cacësabi oquin mitsu cain, ax ucëbëa aín uni bamacamax baísquicëma pan 'ain cananuna bamacëmacama nux Nucën 'Ibu Jesucristobë 'itima pan 'ain.
16 Nucën Papa Dios axbi quicëbëtan, aín ángelcaman cushi an munuma banaquin aín manë banañu, anun Nucën Papa Dios rabiti, a bana obëtsinmainun ca Nucën 'Ibu Jesucristo axbi naínuax unuxun 'aia. Usai 'icëbë ca axa Jesucristomi catamëcë 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icën.
17 Usacëbë cananuna Nucën Papa Diosan 'imicëx, bamacëmacama nuxribi atubëbi biranani manámiquiquianx, nëtë cuin mëúcüax, Nucën 'Ibu Jesúsbë birananuxun 'ain. Usaquiani cuanx cananuna Nucën 'Ibu Jesucristobë xënibua 'aínbi ënánantimoi 'inuxun 'ain.
18 Usa 'ain camina ënë bana, abëmi 'icë unicamabë masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5

1 Nucën xucëantu, uisa nëtën 'ianan cara uínsaran Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti 'icë quixun cananuna mitsu cuënëoxuniman.
2 Mitsun camina upí oquin 'unanin, unían sinánmabia an ñu mëcamacë uni imë ucësa usaribi ca anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë 'iti 'icën.
3 Axa Jesucristomi sináncëma unicamaxa: “Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu uisotima 'icë” quicëbëbi ca anúan cëñúcanti nëtë atun sináncë 'aímabi unuxun 'aia. Xanu tuñunën ca anúan ax bacënti nëtë sënéncëbëtan paë taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacë unicama anúan cëñúti nëtëa ucëbë iëtima 'icën.
4 Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncëma unicama 'icësai 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nëtë

sënëncëbëa Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbë ratútima 'ain, an
mëcamacë unían aín ñu mëcamaquin ratucëxa uni 'icësai camina
'icantima 'ain.
5 Nucën Papa Diosnan 'aish camina mitsux an nëtën upí ñu
'acë unisa 'ain. Cananuna an imë ñu 'atima 'acë unicamasama
'ain.
6 Usa 'aish cananuna uni raírisaribi 'uxcësa 'itima 'ain. Cana-
nuna manúcëma 'aish upí oquin sináncë uni 'iti 'ain.
7 Axa 'uxcë unicamax ca imë 'uxia. Usaribiti ca axa paëncë
unicama 'uxanan imë paënia.
8 Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan uni 'aish cam-
abi nëtën upí oquin sináncë 'iti 'ain. Cristonën ca ax quicësabi
oquin 'ë 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamëquin
uni raíriribi nuibati 'ain, ñunshin 'atimanëan nu ñu 'atima
'anun sinánmitima cupí. Cristomi catamëquin raíri uniribi
nuibacë 'aish cananuna suntárunëan 'acánani ami catamëti
cupí anun aín shican bëpánti manë chupa pañucësa 'ain. Usai
'iquin, Jesucristo utëcëncëbë cana asaribi upí 'iti 'ai quixun
sináncë 'aish, cananuna axa ami nishcë unían 'ati rabanan
suntárunën aín maxcá manë mañutinën mapucësaribi 'ain.
9 Nucën Papa Diosan ca nun 'ucha cupí numi nishquin
castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën 'Ibu Jesucristo
cupíshi upí 'inun iëminuxun nu caísaxa.
10 Jesucristo ax ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan
bamatancëxbi abë tsónun nu cupí bamacëxa.
11 Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi
cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi
'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

12 Nucën xucëantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushi-
cama 'imainun an mitsu 'aquincëcama 'imainun an mitsu
Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë unicama acaman mitsu
cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati 'ain.
13 Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama
nuibaquin, asérabi ca upí uni 'icë quixun sinánquin, atun
bana cuati 'ain. Camina bëtsibë bëtsibë nishánanima upí onani
chuámashi bucucanti 'ain.
14 Nucën xucëantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu
cain, an ñu mëëtisama tanquin uni itsi ubíocë unicama, a
camina sinananun 'ësëti 'ain. Jesucristonan 'aíshbi upiti
ami catamëcëma unicama a Jesucristomi upiti catamënun
sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbi an ñu 'atima
'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan
camina camabi uni ami nishquinma nuibaquin upí 'inun
'aquinti 'ain.

15 Mitsu uinu 'icënbi camina bëtsi uni mimi nishquian
'atimocëxun ami nishquin aribi cupiquin nishananquintima
'ain. Usai 'ima bëtsibë bëtsibë 'aquiananquin camina camabi
uni 'aquinti 'ain.
16 Masá nuitutíma camina camabi nëtën cuëëni chuámashi
'icanti 'ain.
17 Usai 'i camina camabi nëtën Nucën Papa Diosbë ba-
nacanti 'ain.
18 Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina mitsun Nucën Papa Dios
—asábi ca —quixun cati 'ain. Jesucristomi catamëcë 'ixunmi
mitsun usaquin a cati ca Nucën Papa Dios cuëënia.
19 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan
unin upí ñu 'aia camina ëmitima 'ain.
20 Nucën Papa Diosan sinánmicëxuan unin ñuixuncëxun cam-
ina a bana cuaisama tantima 'ain.
21 Unían bana ñuixuncëxun camina, Nucën Papa Diosan
sinánmicëx cara quia quixun pain cuati 'ain. Cuacëxa usa 'icë
camina aín bana upí oquin cuati 'ain.
22 Uisa ñucamax cara 'atima 'icë, acama ënquin camina uisa
ñu 'atimaratsubi 'atima 'icanin.
23 Nucën Papa Dios, an nu bënëtima chuámarua 'imiti, an
mitsu upíshi 'inun 'imianan mitsun sinan, mitsun nuitu
'imainun mitsun namíxbia uisa 'uchañumabi 'inun mitsu 'imiti
cana cuëënin, utëcënquian Nucën 'Ibu Jesucristonën usa 'icë
mitsu isti cupí.
24 Nucën Papa Dios, an ainan 'inun mitsu caíscë, an ca mitsu
usoquin 'imiti 'icën, ax quicësabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

25 Nucën xucëantu, camina nu sinánquin Nucën Papa Dios
nu ñucáxunti 'ain.
26 Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama bërúanxa 'inun cati 'ain.
27 Nucën 'Ibu Jesucristonën uni 'ixun cana an 'ë
sinánmicësabi oquin mitsu cain, ënë quirica camina axa
ami catamëcë unicaman cuanun ñuixunti 'ain.
28 Mitsu Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi
mitsux upitax bucuti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TESALONICANU 'ICË UNICAMA ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pablonëan abë 'icë unicamabëtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobëtan, Tesalónica ëmanuaxmi Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, mitsu ënë quirica buánmin.

2 Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuëënin.

I. JESUCRISTO UTËCËNTIA PABLONËN ÑUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan, 'uchañu unicama uisa cara oti 'icë quixun isti bana

3 Nucën xucëantu, mitsu sinánquin cananuna nëtëquinma —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsux camina bëráma 'icësamairai Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananin. Usaími mitsux 'icëbëtan nun Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiti ca asábiira 'icën, anbi mitsu upíira oquin sinánmicë cupí.

4 A rabianan cananuna camabi ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcë mitsu ñuiquin ësaquin cain, mitsux camina unían ubíonan bëtsi bëtsi ocëx tëmëraquinbi tanshianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi ëníma Jesucristomi catamëti quixun.

5 Ainan cupí usai tëmëratancëxmi mitsux aín nëtënu abë 'inuan an mëníocë cupí camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios ax ca asérabi aín sinan upí 'icë quixun.

6 An mitsumi nishquin mitsu tëmëramicë unicama a usaribi oquin Nucën Papa Diosan tëmëramiti ca asábi 'icën.

7 Usoquin 'anan aín ángelnën cushicamabëtan, tsi rëquirucësa 'ixuan pëcacë nëbëtsi, Nucën 'Ibu Jesús naínuax ucëbëtan, an nucëñun unían tëmëramicë 'icëbi mitsu chuámarua 'imiti ca asábi 'icën.

8 Aín ángelnën cushicamabë utancëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan ui unicaman cara ami catamëisama tancë 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icë, acama uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

9 Usoquian xënibua 'aínbi cëñútimoquin 'aisamaira oquin castícancë unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë upí, aín

cushían pëcacë, anu Nucën 'Ibu Jesúsbëma 'aish, a 'ura 'ianan
aín cushin 'aquincëma 'iti 'icën.
10 Usai ca 'iti 'icën, a nëtë anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti,
aín unicaman —upíira ca Nucën 'Ibu Jesucristo 'icë —quixun
ami sinani cuëënquin a rabinun. Mitsúnribi nun aín bana
ñuixuncëxun cuati ami catamëcë 'ixun camina aín unicam-
abëtanbi cuëënquin a rabiti 'ain.
11 Usai 'iti cupía ainan 'inun caíscë 'ixun usai ca aín uni 'iti
'icë quixun an sináncësabi oi 'inun mitsu 'iminun cananuna
Nucën Papa Dios mitsu nëtë camabi ñucáxunin. Ñucáxuanan
cananuna ax cuëëncësabi oquinmi mitsun upí ñu 'aisa tancë
acama 'anan ami catamëtia an mitsu sinánmicëxunmi upí
oquin 'anun aín cushínbi mitsu cushionun quixun a ñucatin.
12 Usaquinmi mitsun 'acëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesucristo, ax
asérabi upí 'ianan cushiira 'icë 'unánquin unin rabiti 'icën. Ra-
bicëbëtan ca mitsúxribi Jesucristosa 'icë unin isti 'icën. Nucën
Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin
'imicëx camina mitsux usa 'iti 'ain.

2

Axa uti cëmëi parananti 'unáinracë uni achúshi ñuicë bana

1 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux
abë biranani timëti ñuiquin cananuna ënë bana mitsu cain.
2 Aín uti nëtë ñuiquin ca unin —Nucën Papa Diosan
'unánmicëxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nëtë ca uaxa
—quixun mitsu cati 'icën. Camainun ca raírinënribi —aín
uti nëtë ca asérabi sënënia —quixun bana ñuixunquin mitsu
cati 'icën. Raírinënribishi ca —Pablonën ca nu, anúan Nucën
'Ibu Jesucristo uti nëtë ca sënënia quixun quirica bëmiaxa —
quixun mitsu cati 'icën. Usaquian cacëxbi camina bënëti ratuti
sináncasmatima 'ain.
3 Usai quicë bana ñuia cuaquinbi camina —asérabi ca —
quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nëtë ucëma pan 'ain
ca 'aisamaira unin Nucën Papa Diosan bana cuaisama tanti
'icën. Usaía 'icëbë ca aínra unicama paránquin aín bana cua-
nun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa aín 'ucha cupí
'aisamaira oquin castícancë 'iti, ax uti 'icën.
4 A unin ca camabi uni Nucën Papa Dios 'imainun atúan
rabiquin, ax ca nun dios 'icë quixun cacë, a ñucama ënquin
aishi rabinun cati 'icën. Canan ca anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubunubi atsíanx —'ëx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti
'icën.
5 ¿Mitsubë 'ixun 'ën usai ca 'iti 'icë quixun mitsu ca, a caina
sináncaniman?
6 Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax aín
uti nëtë sënëncëma 'aínshi aima quixun.

7 A unia ucëma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin
ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bërí nëtënbi ñu 'atima 'aia. An
aín uti bëaracë axa nëtëcëbë cuni ca uti 'icën.
8 Usoquin ëncëx pain aia cëmën tapun 'atima uni a camabi
unin isiabi ca Nucën 'Ibu Jesusan axira uquin aín cuëbitan
uíncënëinshi 'aquin aín cushían pëcabëtsincë anúinshi cëñuti
'icën.
9 Cëmëi paránanti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanën 'apu,
Satanás, an 'imicëx aín cushibë uti 'icën. Uquin ca cushiira
'ixun unían 'acëma ñu 'itsaira aín cushínbi 'aquin uni paránti
'icën.
10 Usonan ca Jesucristomi catamëisama tancë cupía xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi
paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icë abi 'ati 'icën.
11 Nucën Papa Diosanbi ca a unían paráncë unicama a —
asérabi ca a bana usa 'icë —quixun sinánun usoquin 'imiti 'icën.
12 An Jesucristo ñuicë bana cuatíbi ainan 'iisama tancë 'ixun
atun cuëëncë ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acë unicama, axa atun
'ucha cupíbi castícancë 'inun ca usai 'iti 'icën.

Nucën Papa Diosan ainan cupía iënun caíscë unicama

13 Nucën xucëantu, usa 'aínbia Nucën 'Ibu Jesucristonën
nuibaquin mitsu ainan 'imicë cupí canananuna Nucën Papa
Dios —asábi ca —ënquinma cati 'ain. Mecama unioisama
pain 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inux iëti mitsu
sinánxuancëxa. Usa 'aish camina aín Bëru Ñunshin Upí an ax
cuëëncësa oíshi 'inun mitsu sinánmicë, a cupí 'ianan asérabi
Jesucristo ñuicë bana sináncë cupí, ainan 'ain.
14 Nucën Papa Diosan ca nun nu —Jesucristomi catamëti ca
uni ainan 'iti 'icë —quixun aín bana ñuixuncëxmi ami catamëti,
asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'inun mitsu caísaxa.

15 Nucën xucëantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomi
catamëti ëntima 'ain. Ëníma 'ianan camina nun nu mitsu
ñuixuncë banacama 'imainun nun nu mitsu buánmicë quir-
icanu 'icë banacamaribi cuaquin manuima a banacama
quicësabi oi 'iti 'ain.
16 Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun Nucën Papa
Dios an nuibaquin nux chuámashi tani cuëënun 'imianan
xënibua 'aínbi abë 'inun nu 'imicë,
17 anbia, mitsu upí oquin sinánmianan Jesucristomi
catamëti ënquinma ax cuëëncësabi oquin upí banaishi ñuianan
ñu upíshi 'anun 'aquinti cuëënin.

II. PABLONËN 'ËSËA BANA (3)

3

Nucën Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonën ca

1 Nucën xucëantu, ësaquinribishi cananuna mitsu cain, cam-
abi menu 'icë unicaman nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia
cuanun camina Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain, nun mitsu
bana ñuixuncëxun cuaquinmi —a banax ca upíira 'icë —quixun
caquin mitsun 'acësaribi oquian atunribi sinánun.
2 'Imainun camina an 'atima ñu 'acë 'aisama unicaman nu
ubíoxunma 'anun Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain. Camabi
uníxira ca Jesucristomi catamëcëma 'icën,
3 usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesusan aín quicësabi oquin mitsu
ami catamënun cushioquin, ñu 'atima 'axunma 'anun bërúanti
'icën.
4 Cananuna 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquincëxun
camina mitsúnmi nun cacëxun bërí 'acësabi oquin ënquinma 'ati
'ai quixun.
5 Nucën 'Ibu Jesucristonëan —Nucën Papa Diosan ca asérabi
mitsu nuibatia —quixun upí oquin 'unánan, ax 'icësaribiti uisa
ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiti 'unánun mitsu 'aquinti
cananuna cuëënin.

Axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca ñu mëëti 'icë quixun Pablonën ca

6 Nucën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën nu
sinánmicësabi oquin cananuna mitsu cain, ui unin cara
Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nun mitsu 'unánmicësabi oi
'iisama tanan ñu mëëtisama tania, abë camina ënananti 'ain.
7 Mitsúnbi camina 'unanin, uisai caramina nux 'icësaribiti 'iti
'ai quixun. Mitsubë 'aish cananuna ñu mëëima 'icëma 'ain.
8 Cupíoquinma cananuna unin piti picëma 'ain. Nun mitsun
piti 'imainun mitsun curíqui cëñuti rabanan cananuna nëtën
'anan imëribi tëmërai atsánquinbi ñu mëëan.
9 Mitsúnmi nu cupíoquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui
'ináncëxun nun biti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi cananuna,
mitsúnribimi nun 'acësaribi oquin 'anun, nun cuëëncë ñu bin-
uxun nunbi ñu mëëan.
10 Mitsubë 'ixun cananuna ësoquin mitsu can, an ñu
mëëtisama tancë uni an ca pitima 'icë quixun.
11 Ësaquian mitsu ñuicania cananuna cuan, micama raírinëx
ismina ñu mëëimabi bana ñuibëquinishi nitsi quixun.
12 Usa unicama cananuna Nucën 'Ibu Jesucristonën nu
sinánmicësabi oquin 'ësëquin cain, atun cuëëncë ñu binuxun ca
uni itsi ubíoquinma atúnbi ñu mëëti 'icë quixun.
13 Nucën xucëantu, camina unicamaxa chuámarua bucu-
nun ñu upí 'ati, a 'aisama tanquin ëntima 'ain.

14 Ui unin cara nun cuënëocë bana ënë ënxun nux quicësabi
oquin 'aisama tania, a unibë camina nitima 'ain, axa
rabíntanun.
15 'Aíshbi camina abë nishanantima 'ain. Nishananquinma
camina nun bana quicësaribi oquin 'anun 'ësëti 'ain, nun
xucënu 'acësaribi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

16 Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bënëtima
chuámarua 'inun 'imicë, anbia mitsúxribimi uisa ñu cara
'icëbëbi camabi nëtë chuámarua 'inun mitsu 'imiti cana
cuëënin, axbi mitsubë 'iquin mitsu bërúanti cana cuëënin.
17 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin bërúanxmi
'icanun quixun mitsu cain. Ënë isquin camina 'unánti 'ain,
ënëx ca Pablonëan cuënëocë 'icë quixun. Ësoquinshi cana
cuënëoin.
18 Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux
upitax bucuti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Timoteo quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonën caísa
'ain. Usa 'inun ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun
iëmicë, abëtan Jesucristo, an nu asaribi 'iminunu nun caíncë
an mëníocëxa.
2 Timoteo, 'ën cana ënë quirica mi buánmin. 'Ëx ami
sináncësaribi oi mix Jesucristomi sináncë 'aish camina 'ën
bëchicësa 'ain. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesu-
cristo, an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibaquin min 'ucha-
cama tërëncë cupímí ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuëënin.

Unin cëmëquin ñuicë bana cuatima bana

3 'Ëx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ëmanu
bërúnun quixun cana mi can, anuxunmi an Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oquin 'unánmiquinma bëtsi bana uni ñuixuncë
unicama usoquin 'axunma 'anun quixun canun.
4 Usa 'ain camina a unicama cati 'ain, uni raírinëan nun
rara tsóa 'imainun uisai cara nun rara 'iacëxa quixun ñuicë
banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama cuati
ca uni ñancábi cuëbicanania. Usa 'ain ca an a banacama
ñuicë unicaman Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'anun nu 'aquinima.
5 Nucën Papa Dios ca cuëënia aín unicamaxa ësai 'inúnu
'unánmiti: aín nuitu upí 'ianan aín 'uchacama tërëncë 'ixun
'atëcënti sináncëma 'ianan Jesucristomi asérabi catamëcë 'ixun
unicama nuibati.
6 Usaía 'inun 'unánminun ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun
sinanima ca bëtsi bëtsi uni amanu amanua sinani banaia. Usa
'ixun ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oía 'inun aín unicama
'aquinima.
7 Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmisa tanquin
ñuixunquinbi ca a bana —uisai cara quia —quixun cuatima.
'Imainun ca a ñuixuncë banacama —asérabi ca usa 'icë —
quixun ñuixunquinbi uisai quicë cara quixun a bana anbi
cuatima.
8 Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan aín bana
uni 'ináncëxa. Usa 'ain ca a bana quicësabi oi 'iquin unin
'unánti 'icën, a banax ca upíira upí 'icë quixun.
9 Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca unin usai ca uni
'itima 'icë quixun cuënëo bana isquinmabi ñu 'aisama 'aima.
'Aínbi ca an ësa ñu 'acë unicaman —usaquin 'ati ca 'aisama

'icë —quixun 'unánti cuënëo ca a bana 'icën: an Nucën Papa
Diosan bana cuëëncëma, 'imainun an aín bana tancëma, 'atima
'aish 'aisama sinánñu, 'uchañuira, an Nucën Papa Diosmi
racuëquinma aín bana quicësabi oquin 'acëma, 'imainun an
aín papa 'acë, an aín tita 'acë, an uni itsi 'acë, acama 'imainun,
10 aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë unicama, aín bënëma 'aínbi
unibë 'icë xanucama, xanúxmabi unibë 'icë unicama, an ñu
mëcamacë unicama, cëmëcë unicama, axa anun Nucën Papa
Diosbë upí 'iti bana, ënëxa quicë ñucama cuëëncëma unicama.
Ësa ñu 'acë unicaman —usai 'iti ca 'aisama 'icë —quixun
'unánun ca Nucën Papa Diosan uni aín bana 'ináncëxa.
11 Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quicë bana, usaribiti ca
Jesucristo ñui quicë bana, a uni ñuixunuan Nucën Papa Diosan
'ë caíscë, ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicëxun unin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati bana

12 Nucën 'Ibu Jesucristonën ca 'ën an cacësabi oquin 'ati
'unánxun, aín bana ñuixunun caxun, usoquin 'anun 'ë cush-
ioxa. Usa 'ain cana a ñucama sinánquin —asábi ca —quixun a
cain.
13 Jesús ñui 'atimati bananan 'atimaquin sinánquin aín uni-
cama tëmëramianan 'atimaquin ñuia 'icëbi ca 'ë aín uni 'imi-
acëxa. 'Ëx Jesucristomi catamëcëma pan 'ianan ax ca Nucën
Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unáncëma 'ixun usoquin
'a 'icë ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë
tërënxuancëxa.
14 Tërënxuanan ca Cristo Jesúsnan 'aish abë achúshi
sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin nuibanan upiti ami
sinánun 'imiquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cushioxa.

15 Ënë banax ca asérąbi 'icën. Usa 'ain ca camabi unin —
asérabi ca —quixun 'unánti 'icën: Camabi uni aín ñu 'aisama
'acë cupía tëmërati 'icëbi Nucën Papa Diosnan 'inun iëminux
ca Cristo Jesús ënë menu uacëxa. Uni itsi 'icësamairai 'uchacë
'icëbi ca ainan 'inun 'ë iëmiacëxa.
16 'Ëx 'uchañuira 'icëbia Jesucristonën 'ëmi nishquinma
ainan 'ë 'imicë cupí ca axa ami catamëti xënibua 'aínbi Nucën
Papa Diosbë 'iti unicaman 'unánti 'icën, usaribi oquin ca Jesu-
cristonën aribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'icë quixun.
Atúan usaquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ë
ainan 'imiacëxa.
17 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, axa usabi 'Apuira
'iá 'aish cëñútimoi usabi 'iti, a unin aín bërúnbi iscëma, 'ianan
an camabi ñu 'unáncë, axëshia Dios, a xënibua 'aínbi rabiti 'ain.
Usai ca 'iti 'icën.

18 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë, cana mi cain, Nucën Papa
Diosan sinánmicëx ca aín unicama mi ñui quiacëxa, —
Timoteonëx upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana unicama
ñuixunti 'icën. Mi ñuia usai quicë unicaman bana sinánquin
camina ami catamëquin, Jesucristo cuëëncëma ñu 'aquinma
'aisama ñu 'ati sinánquinbi tënëquin upí ñuishi 'ati 'ain.
19 Usa 'aínbi ca —ësa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun
'unánquinbi usaquin 'acë 'aish uni raíri Jesucristobë upiti nit-
sima.
20 Usai ca Himeneo 'imainun Alejandro 'iaxa. A uni rabë
cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatëcënunma ñunshin
'atimanën 'apu Satanasnëan tëmëraminun ëan.

2

Camabi uni Nucën Papa Dios ñucáxunti bana

1 Ënë ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min cam-
ina axa Jesucristomi catamëcë unicaman, uni raíri upiti bu-
cunun 'imianan aín cuëëncë ñuribi bianan ami catamëanuan
sinánminun, Nucën Papa Dios ñucáxunun 'ë caxunti 'ain. Canan
camina atúan Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun canun cati
'ain.
2 Usonan ca camabi nëtënu 'icë 'apucama 'imainun 'apun
anëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën, nuxnu
upí sinánñu 'ianan ubíonananima chuámashirua 'aish ax
cuëëncësabi oi 'i bucunun.
3 Usoquin Nucën Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca asábi
'icën. Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, ax ca
usoquian aín unicaman 'ati cuëënia.
4 Ax ca camabi unían ainan 'inux iëquin ax cuëëncësabi oi 'iti
'unánti cuëënia.
5 Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icën. An abëa camabi
uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icën, a uni ca Jesu-
cristo ax 'icën.
6 Camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan
'inun ca 'itsianxmabi bamacëxa. Usai ca 'iacëxa quixun ca
aín unicaman Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin unicama
ñuixunia.
7 Usa 'ain cana an 'imicë 'ixun judíos unicamaishima
judíosma unicamaribi Jesucristomi catamëtía Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmin. Usaquin uni 'unánminun
ca Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa quixun ñuixunquin cana
Cristonan 'ixun cëmëquin paránquinma mi can.

8 Ësa cana 'ëx cuëënin, uinu cara axa Jesucristomi catamëcë
unicama timëtia anuax ca nucë bënë unix upí oquin sinani,
unimi nishi abë cuëbicananima, aín mëcën manámi oi Nucën
Papa Diosbë banati 'icën.

9 Usaribiti ca axa Jesucristomi catamëcë xanucamaxribi ax
tanxëshi mëníocati 'icën, 'aisamaira cupícë ñu, chupa, curi,
'imainun perla, acama ca pañutima 'icën. Aín buribi ca unin
isnun quixun 'aisamaira oquin mëníotima 'icën.
10 Usai 'iquinma ca uisoquin cara axa Nucën Papa Diosmi
catamëti ami cushicë xanun ñu 'ati 'icë, usoquinshi aín nuitu
upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icë raíri 'aquinti 'icën.
11 Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain ca
xanuxun banaquinma nucë bënë unían Nucën Papa Diosan
bana ñuixunia cuaquin, a banaxa quicësabi oquin 'ati sinánti
'icën.
12 Cana mi cain, axa Jesucristomi catamëcë unicama
timëcëbëtan ca xanuxun bana ñuixuntima 'icën, nucë bënë
unían aín bana tanquin an cacësabi oquin 'anun quiax ca
quitima 'icën. Usai 'ianan ca unían Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëbë banatima 'icën.
13 Nucën Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain
uniotancëxun xanu achúshi, Eva, aribi uniocëxa.
14 Uniocëbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun ru-
nun Adánma, Eva paránquin ñu 'atima 'amiacëxa. Usocëx ca
'uchacëxa.
15 Usa 'aínbi ca uinu 'icë xanun cara tuáñu 'ianan Jesu-
cristomi catamëcë 'ixun, bëtsibë nuibananquin upí sinánñu
'ixun 'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí
oquin 'aia, a xanux Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquincë 'iti
'icën.

3

Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa usai 'iti bana

1 Ënë bana ca asérabi 'icën: Axa Jesucristomi catamëcë
unicaman cushi 'iisa tancë uni an ca 'unánti 'icën, ënë ñu mëëti
ca upíira 'icën. —Usa 'ain cana upíira oquin 'ati 'ai —quixun
sinánti 'icën.
2 Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi
ax ësa uni 'iti 'icën: Ca 'iti 'icën, —'aisama ca —quixun unin
ñuicëma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu, cuaibë banacëma,
upí oquin sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma. 'Ianan ca a isi aia
cuëënquin uni bicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana 'unánmiti
'unáncë 'iti 'icën.
3 Paëncëma 'ianan ca unibë mëëananti sinánñuma 'iti 'icën.
Usa 'aish ca bënëtima cuëmëninishi unibë bananan curíquiñu
'iisa tani bënëtima 'icën.
4 Aín xubunu 'icë aín aintsicamaxa upí 'inun bërúanti ca
'unánti 'icën. An upí oquin 'unánmicëxuan aín bëchicënën aín
bana cuacë ca 'iti 'icën.

5 Aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti
'unáncëma 'ixun ca unin axa Jesucristomi catamëcë unicama
upí 'inun bërúantima 'icën.
6 Bëríratsu ami catamëcë uni ax ca axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushi 'itima 'icën. Usa 'ixunbi ca —'ëx
cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icën. Usaribiquin
rabíquin —'ëx cana Nucën Papa Diossaribi 'ai —quixun sináncë
cupí ca Nucën Papa Diosan ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás,
aín nëtënua chiquíancëxa. Usaribitía rabíti rabanan camina
axa bëríratsu ami catamëcë uni axa Jesucristomi catamëcë
unicaman cushi 'imitima 'ain.
7 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi ax ca axa
Jesúsmi sináncëma unínbia —ax ca upí nuituñu 'icë —quixun
'unáncë 'iti 'icën. Usama 'icë ca unia a ñui 'atimati bana-
mainun ñunshin 'atimanën 'apúnribi ñu 'atima 'amiti 'icën.

An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unicamaxa usai 'iti bana

8 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'icësaribiti ca
an atu 'aquincë unicamáxribi 'iti 'icën. Upí uni ca quixuan
unin 'unáncë ca 'iti 'icën. 'Ianan ca cëmëma 'ixun aín quicësabi
oquin ñu 'acë 'iti 'icën. Paëncëma 'ianan ca curíqui binuxun
uni paráncëma 'iti 'icën.
9 Usa 'ixun ca Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Diosan
Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë ñucama upí oquin 'unani an
'imicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'i ca —'ën cana Nucën Papa Dios
cuëëncëma ñu 'aima —quixun 'unáncë 'iti 'icën.
10 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti uni
caísnuxun camina uisa uni cara, uisoquin cara ñu 'aia quixun
pain istancëxun caísti 'ain.
11 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unin
xanux ca —upí xanu ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iti
'icën, ca cëmëi bëtsimi manáncëma 'iti 'icën, paëncëma 'ianan
ca aín ñu 'ati upí oquin 'acë 'iti 'icën.
12 An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unix ca
achúshi xanuñuishi 'iti 'icën. Aín bëchicë 'imainun aín xubunu
'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën.
13 Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi catamëcë unicama upí
oquin 'aquinia isquin ca camabi unin —atux ca upí uni 'icë
—quixun ñuiti 'icën. Usaquian ñuicëxun ca ami cushicë 'aish
racuëquinma Cristo Jesús unicama ñuixunti 'icën.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamëcë unicamainshi 'unáncë bana

14-15 'Ën cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ix-
unbi cana 'ëx bënëquiancëbëtanmami, usai ca Jesucristomi
catamëcë unicama bucuti 'icë quixun 'unánun, quirica pan

mi buánmin. Axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín uni 'icën. Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. Atu cupíshi ca bëtsi unicaman ënë ñucamax ca asérabi 'icë quixun manutima 'icën.

16 Asérabia unin 'unáncëma ñu Nucën Papa Diosan aín unicamaishi 'unánmicë 'ain ca nun ñuicë bana ënëx asérabi 'icën: Jesucristo ax ca Diosribi 'aish ënë menuax uni 'iacëxa. Jesucristonën ca aín nuitu upí 'ixun upí ñuishi 'aia quixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan unicama sinánmiacëxa. 'Imainun ca Jesucristonëx ángelnënribia iscë 'iacëxa. Usa 'ain ca a ñuiquin aín unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun sinani ca camabi menuax, uni ami catamëtia. Usa 'aish ca ënë menu 'itancëx aín Papabë 'i aín nëtënu cuancëxa.

4

An Nucën Papa Diosan banamabi bana itsi uni ñuixuncë uni ñuicë bana

1 Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun 'unánmia, Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca ñunshin 'atima, an uni paráncë, acaman sinananmicëxun, uni raírinën 'atima ñu 'aquin Jesucristomi catamëti ënti 'icë quixun.

2 Usai 'iquin ca axa cëmëcë unin bana cuati 'icën. A cëmëcë unicama an ca cëmëntapun 'aish cëmëquin, usai banati ca 'aisama 'icë quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpi 'itsisan mëpëpëcacëxa mocënu ñun naxcacëxunbia paë tancëma unisaribi 'icën.

3 A unicamax ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman isa xanu bitima 'icë quianan bëtsi bëtsi ñuribi pitima 'icë quiax quia, an 'ináncëxun aín unicama an aín bana 'unáncë 'ixun a —asábi ca —caquin piti oquian camabi ñu Nucën Papa Diosan unio 'aínbi.

4 Nucën Papa Diosan unio camabi ñux ca upí 'icën. Usa 'ain ca aín unicaman —pitima ca —quixun timaquinma Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icën.

5 Aín banaxa —asábi ca camabi piti ñu 'icë —quiax quicë cupí cananuna an nu ñu 'ináncëxun, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuëëncësabi oquin bana ñuixuncë uni ñuicë bana

6 'Ën mi cacë bana ënë axa Jesucristomi catamëcë unicama ñuixuncë 'aish camina an Jesucristo cuëëncësabi oquin bana

ñuixuncë 'iti 'ain. 'Ianan camina ami ñuixuncë bana upí oquin
'unánquin a banaxa quicësabi oquin 'ati 'ain.
7 Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'iá bana
ñuicëbëtanbi, usaribi oquin 'aquinma, upíira oquin sinánquin
Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'ati 'ain.
8 Ënëx ca ësa 'icën. Camabi nëtën cuai aín nami
bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti cuai cuëënia. Usai
cuëëncësamaira oi ca camabi nëtën upíira oquin sinánquin
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ai, uni ënë menuax
upitax bucui cuëëanan usai 'itancëx Nucën Papa Diosan
nëtënuaxribi abë 'aish cuëënti 'icën.
9 Usai ca 'iti 'icë quicë banax ca asérabi 'icën. Usa ca quixun
ca camabi unin upí oquin 'unánti 'icën.
10 Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an camabi uni
ainan 'inun iëmisa tanquin Jesucristomia ax catamëcë uni-
cama iëmicë, an ca axa quicësabi oquin ënë menuxun 'imi-
anan aín nëtënuxunribi aín unicama upitax 'inun 'imiti 'icë
quixun canananuna 'unanin. Usa 'ixun canananuna nun 'acësaribi
oquian camabi unin 'unánun, tëmëranan uni numi 'atimati
banacë 'ixunbi unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixunin.
11 'Ën mi cacë banacama ënë camina axa Jesucristomi
catamëcë unicama usaquian 'anun quixun caquin 'unánmiti
'ain.
12 Usoquin 'anan camina mix mëcó unima cupía unin
timaquin min bana cuaisama tanti rabanan upí uni 'iti 'ain.
Mixmi 'icësaribitia axa Jesucristomi catamëcë unicamaxribi
upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama
nuibanan, uisa ñu cara 'icëbëbi Jesucristomi catamëanan, min
xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain.
13 'Ëx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomi catamëcë
unicama timëcënuxun Nucën Papa Diosan bana, min 'acësabi
oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati 'ain. Atúxa
upiti Jesucristomi catamënun camina bana ñuixunquin upí
oquin sinánmiti 'ain.
14 Axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcë 'aían atun
cushicaman aín mëcën minu nanxun, Nucën Papa Diosan
sinánmicëxun mi cá bana a camina manutima 'ain. Atúan
cacësabi oquinmi 'anun ca Nucën Papa Diosan mi cushioti
'icën.
15 —An ca Jesucristomi catamëcë 'ixun, upí oquin ñu 'aia —
quixuan unicaman mi isnun camina upí oquin sinánquin 'ën
mi cacë banacama quicësabi oquin ënquinma 'ati 'ain.
16 Amanu amanua sinanima camina a bana quicësabi oi
'ianan a banaxa quicësabi oquin uni bana ñuixunti 'ain. Us-
aquin 'aími mix iëcë 'imainun ca an mínmi a bana ñuixuncëxun
cuacë unicamaxribi Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë 'iti 'icën.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicamabë usai 'iti bana

1 Uni apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina
min papami 'acësaribi oquin uni apan upí banaishi ñuixunquin
'ësëti 'ain. Min xucënmi 'acësaribiquin camina bëná unica-
maribi nuibaquin 'ësëti 'ain.
2 Min titami 'acësaribi oquin camina nuibaquin xanu
xënicama 'ësëti 'ain. 'Anan camina min chirabacëmi 'acësaribi
oquin xanu xuntacucamaribi 'atimaquin sinánquinma upí
oquin sinánquin 'ësëti 'ain.
3 Casunamëcë xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain,
'aquinti 'ain.
4 Usa 'aínbi ca xanu casunamëcënëx tuáñu 'ianan babañu
'icë aín tuábëtan aín baban 'aquinti 'icën, chamará 'icë ca
aín papabëtan aín titan tëmëraquinbi nuibaquin tuá canioia,
usa cupí. Usa 'ain camina uni 'imainun xanu, aín tita, aín
papa 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicamaribi 'aquianan
ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usoquian 'ati ca Nucën Papa Dios
cuëënia.
5 An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamëcënëx Nucën
Papa Diosmishi catamëtia. Usa 'aish nëtënbi, imëbi ëníma abë
banaquin ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia.
6 Casunamëcë xanu axa xanu raíri 'aquinti sinanima, aín
cuëëncësarishi 'icë, ax ca bamacëma pain 'aíshbi bamacësa
'icën.
7 Usa 'ain camina 'ën mi cacë banacama ënëxa quicësabi
oía 'inun, axa Jesucristomi catamëcë unicama 'unánmiti 'ain,
unían —aín aintsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima —quixun ñuiti
rabanan.
8 Uni 'imainun xanu Jesucristomi catamëcë 'ixunbia, an
aín xubunu 'icëcama 'imainun aín aintsi 'ibucamaribi ami
sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi catamëcëmasa 'icën.
Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamëcëma uníxa 'icësamaira oi
'atimaira 'icën.
9 An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamëcë, axa Je-
sucristomi catamëcë unicaman 'aquinti 'icën. 'Aquincëxun
ca atúinshia ñu 'axunun caínquinma, anribi axa Jesucristomi
catamëcë unicama 'aquinti 'icën. Usaquian 'anun aín anë
quiricanu 'acë xanu, ax ca sesenta baritiañuma pan 'itima
'icën. Casunamëcëma 'aish achúshi bënëñuishi 'iá ca 'iti 'icën.
10 Upí oquian ñu 'aia unin 'unáncë ca 'iti 'icën. Cara
aín tuá upí oquin canioxa, cara uni 'imainun xanu a isi
aia upí oquin biaxa, cara axa Jesucristomi catamëcë uni-
cama 'aquianxa, cara axa tëmëracë unicama chuámarua 'inun
'aquianxa, 'imainun cara uisa ñu upíribi 'axa quixun 'unáncë
'aish ca aín anë 'acë 'iti 'icën.

11 Usa 'ain camina casunamëcë xanu xutani 'icë axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa
xanux ca Jesúsmi manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën.
12 Usari 'i ca —'ën cana axa Jesucristomi catamëcë unicama
'aquinti 'ai —quixunbi 'aquiníma 'uchati 'icën.
13 'Ianan ca usa xanux ñu mëëtisama tani chiquishi, bëtsi
bëtsi xubunu atsínbëquinquin bana ñuibëquini niti 'icën. Ni-
anan ca a ñuitima ñuribi ñuiti 'icën.
14 Usaía 'itima cupí cana cuëënin, xutani 'aísha ax ca-
sunamëcë xanux ca bënuti 'icën. Bënutancëxun tuatancëxun ca
aín tuá 'imainun aín xubunu 'icë ñucama upí oquin bërúanan,
aín bënëribi 'aquinti 'icën. Usaquian 'acëbë ca axa Jesu-
cristomi sináncëma unicama a xanu ñui 'atimati banatima
'icën.
15 Usai 'iquinma ca casunamëcë xanu raírinën Nucën Papa
Diosmi sinánti ënxun ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan
sinánmicësabi oquinshi 'aia.
16 Usa 'ain cana mi cain, bëbu 'imainun xanu axa Jesu-
cristomi catamëcëcaman ca aín aintsi 'ibu casunamëcë 'icë
upitaxa 'inun bërúanti 'icën, axa Jesucristomi catamëcë uni-
caman isa a bërúanun quixun sinánquinma. Usa 'aínbi ca axa
Jesucristomi catamëcë unicaman, an 'aquinti aín aintsi 'ibu
'aíma 'ain, xanu casunamëcë 'aquinti 'icën.
17 Aín cushían upí oquin 'aquincëxun ca axa Jesucristomi
catamëcë unicaman ami sinánquin nuibaquin aín bana cuati
'icën. Usa 'ixun ca bëtsi 'acësamaira oquin an bana ñuixuanan
upí oquin 'unánmicë, ami sinánquin nuibanan upíira oquin aín
bana cuati 'icën.
18 Moisésnëan cuënëo bana ca quia: “Trigoma rëucubutanun
amáquin piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Je-
susaxribi ca ësai quiacëxa: “An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu
mëëmicë unin cupíoia”. Usaribiti ca an Nucën Papa Diosan
bana ñuixuncë uni an aín cupí biti asábi 'icën.
19 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushia, usai ca
'ia quixun uni achúshinën ñuia camina cuashiti 'ain. Rabĕ
unían ñuia camina cuapánti 'ain. Rabĕ 'imainun achúshi unían
ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun 'unánti 'ain.
20 Usa 'ixuan asérabi ënquinma 'aisama ñu 'aia camina axa Je-
sucristomi catamëcë unicama timĕcënuxun sinanatánun 'ësëti
'ain, usaquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi catamëcë uni
raírinën —'ënribi cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun.
21 Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun
aín ángel upícamanribia ismainun cana ësaquin 'anun mi cain:
Min aintsi 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina axa
Jesucristomi catamëcë unicama timĕcënuxun sinanamiquin
cati 'ain, 'ën mi cacësabi oquin.

22 Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina uni axa Jesu-
cristomi catamëcë unicaman cushi 'imitima 'ain. Upí oquin
pain uisa uni cara quixun istancëxun camina min mëcën
anu nanquin anëti 'ain. Isunmabi upíma uni anëaxbi camina
usaribiti upíma 'iti 'ain. Usaquin ñu 'ati rabanan camina
bërúancati 'ain.
23 Min pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxëshi 'aquinma
vino chamara 'unpáxcëñun mëscuxun 'ati 'ain.
24 Uni raírinëan unĕquinma ñu 'aisama 'aia ca a uni-
cama policíanën buáncëma 'aínshi unin isia. Isananbi ca uni
raírinënribi unĕxun ñu 'aisama 'aiabia policíanën a unicama
buáncëbëtan cuni unin 'unania.
25 Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia.
Usaquian iscëma 'aíshbi ca unían upí oquin 'acë ñu ax raíri
unían 'unáncëma 'itima 'icën.

6

1 An uni ñu mëëxuncë uni, ax Jesucristomi catamëcë 'ixun
ca an ñu mëëmicë uni ñuiquinma upíxuinshi ñu mëëxunti 'icën,
unían Nucën Papa Dios ñuianan aín banaribi 'atimaquin ñuiti
rabanan.
2 A rabëtaxbi Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an uni ñu
mëëxuncë unin —an ë ñu mëëmicë uni cana upí oquin ñu
mëëxunima —quixun sinántima 'icën. Usai 'iquinma ca an
ñu mëëmicë uni axa Jesucristomi catamëcë 'aish aín nuibacë
xucënsa cupí, bëtsi uni 'acësamaira oquin ñu mëëxunti 'icën.
Usai 'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmiti 'ain.

Jesucristomi catamëcë uni ñuñu 'iisa tani bënëtima bana

3 Ui unin cara uníbi sináncë bana uni 'unánmiquin Nucën
'Ibu Jesucristonën ñuicë bana, anun uni iëti, a 'imainun an
sinánmicëxuan aín unicamanribi ñuicë bana cuaisama tania,
4 a unin ca rabiacaquinbi añu ñubi 'unáncëma 'icën. Usa unin
ca abë cuëbicanantishi cuëënquin —usama ca, ësaira ca bana 'icë
—quixun raíri unicama cuëbicananquinia. Usai 'i ca a unicamax
nutsianan, nishánanan, ñuianani 'atimati banaia. Usa 'ixun ca
uinu 'icë uníbi ca asérabi bana ñuima quixun sinania.
5 Usa 'aish ca a unicamax usaíshi 'iquin uisa ñu 'ati cara
upí 'icë, uisa ñu 'ati cara upíma 'icë quixun 'unanima nëtëtima
nishánani cuamianania. Usai 'icë unicaman ca Nucën Papa
Diosan bana 'aquin isa unin curíqui biti 'icë quixun sinania.
A unicamabë camina nitima 'ain.
6 Axa ñuñu 'iisa tani bënëtima Jesucristomi catamëcë uni ax
cuni ca upí oquin sinani cuëënia.
7 Ñuñu cananuna bacëanma 'ain. Usaribiquin cananuna
bamaquianquin uisa 'ixunbi nun ñucama buaniman.

8 Usa 'ain cananuna pitiñu 'ianan chupañu 'aish cuëënquin
'aisamaira ñuñu 'iti sinántima 'ain.
9 Axa 'aisamaira ñuñu 'iti cuëëncë uni a ca ñunshin 'ati-
manën 'apun ñu 'aisama 'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca
a unicaman, uni sinánñuman 'acësaribi oquinshi 'ati 'icën.
Atúan usoquin sináncë cupí ca an 'aisama ñu 'atishi sináncë
unicamax, aín sinan ñancáishi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa
Diosbë 'itimoi bamanuxun 'aia.
10 Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu 'iti cuëëncë uni
an ca masáquin sinan sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë abi
'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin Jesucristomi
sináncë 'ixunbi 'aisamaira ñu biti cuëënquin, Jesucristo manu-
bianxun ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca masá nuituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tënëti bana

11 Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëëncë
cupí 'atima ñu 'acëbëbi camina mix Nucën Papa Diosmi
catamëcë 'aish atumi 'unánti 'ain. 'Unánquin camina upí
sinánñu 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anan, ami
catamëti unicamabë nishánanima nuibananan, uisa ñu cara
'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabitima cuëmëninishi banati 'ain.
12 Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tënëquin
camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi
oquinshi ñu 'ati 'ain. Usoquin 'atancëxmi xënibua 'aínbi aín
nëtënu abë 'inun ca an mi caísacëxa. Asérabi cana 'ëx usai 'i
quiax camina 'itsa unían cuamainun quiacën.
13 Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesu-
cristo, Poncio Pilatonën ñucácëxun chiquinaquin —'Apu 'inux
cana uacë —quixun cá, ax cuëëncësabi oquin cana mi cain,
14 Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nëtë 'itámainuan xënibua
'aínbi uínbi min camina ñu 'atima 'acë quixun sinánti rabanan
camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana bëtsi oquinma
ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain.
15 Aín nëtëa sënëncëbëtan ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi
'icëa camabi unin ashi rabiti, 'ianan cushiira cushi 'aish, 'apu-
caman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu, anbi Nucën 'Ibu Jesucristo
utëcënun xuti 'icën.
16 Nucën Papa Dios axëshi ca cëñutima usabi 'ia. Ax ca uíxbi
bëbaquiantisama oquian pëcacë nëbëtsi 'icën. Uínu 'icë unínbi
ca a isáma 'icën. Istisama ca ax 'icën, uínbi ca a isima. Ax
cushiira cushi 'icë ca xënibua 'aínbi camabi unicama 'imainun
ángelcamanribi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.
17 Axa Jesucristomi catamëcë uni, 'itsa curíquiñu 'imainun
'itsa ñuñu 'icë camina ësaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina
—'ëx cana ñuñuira 'aish bëtsi unisama 'ai —quixun sinántima
'ain. Curíqui 'imainun ñucamaxribi ca nëtëti 'icën. Usa 'ain
camina min curíquimi catamëquin —uínbi ca 'ë uisoima, añu

ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai —quixun sinántima 'ain.
Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an bamatimoi
tsócë 'ixun, anun nux chuámarua bucunun camabi ñu nu
'ináncë, amishi catamëti 'ain.
18 Canan camina ësaquinribi atu cati 'ain, ënquinma upí ñuishi
'anan ca uix cara ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë aribi ñonquinma
'aquínti 'icë quixun.
19 Usoquin 'acë 'aish ca ñuñu uni ax Jesucristonën 'acësaribi
oquin sináncë 'aish ënë menuxun pain Nucën Papa Dios
cuëënmitancëx, bamatancëxribi xënibua 'aínbi chuámarua abë
'iti 'icën.

Ashia Pablonën Timoteo cá bana

20 Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina
Jesucristo ñuicë banaishi bëtsi oquinma unicama ñuixunti
'ain. Jesucristo ñui quicë bana isa quixunbi ca bëtsi bëtsi unin
asérabi a bana quicësa oquin ñuixunquinma bëtsi bana ñuia. A
banax ca an ñu 'unáncë unicaman asérabi isa quixun ñuicë
'aíshbi ñancáishi 'icën. A bana camina cuatima 'ain.
21 Raírinën ca a bana cuaquin Nucën Papa Diosmi sinánti
ëanxa.
Nucën Papa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bërúanx
'it. Ashi, Pablo.

PABLONËAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pablonëan Timoteo quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonën caísa
'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin. —Jesucristomi
catamëtíshi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun uni-
cama canun ca Jesucristonën 'ë 'imiacëxa.
2 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë nuibaquin cana ënë quirica mi
buánmin. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, an
nu ainan 'inun iëmicë, an nuibaquin min 'uchacama tërëncë
cupími ainan 'aish chuámashirua 'iti cana cuëënin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

3 Nucën raracaman 'asaribi oquin 'ënribi asérabi a 'inamëcë
'ixun rabicë, Nucën Papa Dios, a cana imëbi nëtënbi abë
banaquin mi ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain.
4 Mixmi bëunan mëscúcë aribi manucëma 'ixun cana
chuámarua tani cuëëinra cuëënuxun mi istëcëinsa tanin.
5 'Imainun cana mixmi asérabi Jesucristomi sinania 'ën mi
iscë a manuiman. Min chichi, Loida, 'imainun min tita, Eu-
nice, axa 'icësaribiti camina mix asérabi Jesucristomi sináncë
'ai quixun cana 'unanin.
6 Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ën mëcën minu
nancëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín bana ñuixunun aín
cushi mi 'ináncëxa. A cushia minuax nëtënunma camina
bënamëbutibia tsi rëquirutëcëncësa 'inuxun, ami catamëquin aín
bana ñuixunti 'ain.
7 Ainan 'aíshnu racuë 'inun ca Nucën Papa Diosan nu
'imiama 'icën. An ca nu ainan 'imiacëxa, aín cushiñu 'ixúnu
nuibaquin unicama 'aquianan upí oquin sinánquin ñu 'anun.
8 Mix ainan 'aish camina —'ëx cana Nucën 'Ibu Jesucristo-
nan 'ai —quixun uni catimi rabíntima 'ain. 'Imainun camina
Jesucristonën bana uni ñuixunia 'ë sipuacancë cupí rabíntima
'ain. Usai 'iquinma camina miribia uni Nucën Papa Diosan
bana ñuixuncë cupí, unin tëmëramicëxunbi rabínquinma tan-
shiti 'ain, Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mi cush-
iomainun.
9 Nucën Papa Diosan ca nu iëmiquin ainan 'imiacëxa, nuxnu
ax cuëëncësabi oíshi upí 'inun. Nun ñu upí 'acë cupíma, axbi
nuxnu ainan 'iti cuëënquinshi, ca nu nuibaquin Jesucristo
cupí nu ainan 'imiacëxa. Camabi ñu uniocëma pain 'ixun ca
Nucën Papa Diosan nuibaquin, Cristo Jesusan nu iëminun
mëníocëxa.

10 Mënío 'ixun ca camabi unían —an ca nu nuibatia —
quixun 'unánuan nu iëmiti Jesucristo xuacëxa. Xuá 'aish ca
axa ami catamëcë unicamaxa ax utëcëncëbë usaribiti 'iti oi
bamatancëxbi baísquiacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan
'aish ca uni aín nëtënu cëñútimoi abë 'iti 'icë quixun.
11 Usaía Jesucristo ñui quicë banacama camabi judíosma
unicama ñuixuanan aín bana quicësabi oía 'inun 'unánminun ca
Nucën Papa Diosan 'ë 'imiacëxa.
12 An 'imicëxun usoquin 'acë cupía bëtsi bëtsi ocancëxbi cana
rabiniman. Ami catamëquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun
ca Nucën Papa Diosan, 'ëx a 'inamëcë 'icë bërúanquin aín bana
bëtsi oquin ñuiquinma upí oquinshi unicama 'unánminun 'ë
'aquinti 'icën. 'Aquianan ca anúan ax utëcënti nëtën uquin an
'ën 'acë ñucama upí isti 'icën.
13 'Ën mi ñuixuncë banacama quicësabi oquin camina
manuquinma 'ati 'ain. 'Anan camina ainan 'icëa Cristo Jesu-
san mibë 'ixun cushiocëx ami catamëti camabi uni nuibacë
'iti 'ain.
14 Aín Bëru Ñunshin Upí an nubë 'ixun nu sinánmicë, an
'aquincëxun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'ianan
Jesucristo ñuicë banaishi ñuixunti 'ain.
15 Camina 'unan, Asia menuax ucë unicamabëtan ca Figelo
'imainun Hermógenes, axribi anuax ucë 'ixun, anribi 'ë
ëbianxa.
16-17 Usa 'aínbi ca Onesíforonën 'ëx masá nuitucasíabi 'ë
'ësëquin 'ë cuëënmiaxa. Romanu ax bërí ucë 'ixun mëracatsi
bënëquin bariquinbi 'acasmapantancëxun 'ë mërax ca 'ëx
sipunu 'aínbi rabinima 'itsai 'ë isi uaxa. Usa 'ain cana Nucën
'Ibu Diosan Onesíforonën xubunu 'icëcama nuibaquin 'aquinti
cuëënin.
18 'Imainun camina 'unanin, Efeso ëmanuxunribi ca
Onesíforonën ñu nu 'itsa oquin 'axuanxa. Usa 'aían Nucën
'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën 'Ibu Diosan a upí isti
cana cuëënin.

2

Aín cushían cacësabi oi suntáru 'icësaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

1 Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë cana mi cain, Jesucristonëan
nubë 'ixun nuibaquin nu 'inánti aín cushi a bitsi camina ami
cushicë 'iti 'ain.
2 Axa timëcë unicama 'ën caiami cuacë banacama, a cam-
ina, an asérabi uni raíri 'unánmiisabi sinánñu uni caístancëxun
usaribi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.
3 Suntárunëan upí 'ixun aín cushían cacësabi oquin
tëmëraquinbi 'acësaribi oquin camina mix, Jesucristonën uni
'ixun, tëmëraquinbi an cacësabi oquin 'ati 'ain.

4 Suntárunën ca suntáruma unicamabëtan ñu mëëquinma
atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun ca aín comandante
cuëënminuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia.
Usaribi oquin camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuëëncësa
oquinshi 'ati 'ain.
5 Ënëx ca ësaribi 'icën. An pelota 'acë unicamax ca usaquin
pelota 'ati 'unáncëma 'aish ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín
cupí bitsima.
6 Ësaribi ca. An ñu mëëcë unínribi ca aín naënu ñu 'apáxun
mëníoquin, ax paían 'icëcama a ainan 'inun cuëënquin bitsia.
7 'Ën mi cacë banacama ënë camina upí oquin sinánti 'ain.
Sinania ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upí oquinmi cuanun mi
'unánmiti 'icën.
8 Axa bamaxbi baísquia Jesucristo, Davidnën rëbúnqui, a
camina manuquinma sinánti 'ain. A ñui quicë bana anun uni
Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca 'ën unicama ñuixuncë ënëx
'icën.
9 A bana ñuixunia oquin ca unin 'ë sipuaquin tëmëramianan
'uchañu uni 'acësaira oquin 'ë manë risin tëcërëcaxa. Uso-
quin 'ë 'aquinbi ca uinu 'icë unínbi Nucën Papa Diosan bana
cëñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsmi sinania.
10 An sinánmicëx ca 'itsa uni Nucën Papa Diosnan 'inux
Cristo Jesúsmi sinánti 'icën. Acamaxa aín 'uchacama tërëncë
'ianan Cristo Jesúsbë 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan
'inun cana unían tëmëramicëxunbi tanshiti cuëënquin a bana
ñuin.
11 Ësaía quicë bana ënëx ca asérabi 'icën:
Nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'itancëx abë baísquicësa
'aish cananuna abë 'iti 'ain.
12 Nucën Papa Dios ainan cupí tëmëraquinbi ëncëma 'aish cana-
nuna abë 'apusa 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca nuxnu —'ëx cana
Jesucristonën unima 'ai —quicëbë axribi nu ñui —ax ca 'ën
unima 'icë —quiti 'icën.
13 Axa quicësabi oquinu 'acëbëtanmabi ca ax cëmëma 'ixun
asérabi ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aia.

Upí oquin 'unáncë 'ixun Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunti

14 Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina
axa bëtsibë cuëbicánani —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quiax
cuamianáncë unicama, a Nucën 'Ibu Dios cuëëncësabi oi usai
'iaxma 'inun quixun cati 'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama
'icën. Usa bana cuaquin ca uni itsin 'atimaquin sinánti 'icën.
15 Nucën Papa Diosan iscëxun camina aín bana upí oquin
'unáncë 'ixun rabínquinma unicama ñuixunti 'ain.
16 Ënë nëtënu 'icë ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacë unica-
masaribi camina 'itima 'ain. Usai ax banacë unicamax ca
Nucën Papa Diosmi sinanima camabi nëtën 'uchaia.

17 Nunu 'irutancëx chaaquin ca cun, nucën nami tsit-
siaráquin paë oia. Usaribi oquian upíma unicaman 'aisama
bana chanioquin ñuia ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca
Himeneo 'imainun Fileto 'icën.
18 A uni rabëtax ca Nucën Papa Diosan banamabi cëmë bana
ñui, anun baísquiti nëtë isa inúacëxa. Usa 'aínsa uni bama
'aish baísquitima 'icë quixun caquin, uni raíri uisa cara 'iti 'icë
quixun sináncasmamia.
19 Unían bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aínbi ca sinanatëcëntima
oquian, xënibua 'aínbi usabi 'iti oquin, Nucën Papa Diosan
'inan bana, ënëx ësai quia: "Uicamax cara asérabi ainan 'icë
quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania". Quianan ca ësairibi
quia: "Uicamax cara —'ëx cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu
'aisama 'ati ënti 'icën".
20 Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acë xanpa 'imainun uxu
manë 'acë xanpa 'imainun i 'acë xanparibi 'imainun mapú
'acë xanparibi 'icën. Usa 'ain ca curi 'acë 'imainun uxu manë
'acë upíira anúinshi aín 'ibun piti 'icën. Usa 'aínbi ca i 'acë
'imainun mapú 'acë ñu ax anun ñu 'arutishi 'icën.
21 Usaribiti ca an Nucën 'Ibu Diosbëtan upí ñu mëëti 'acë uni
ax añu ñu 'atimabi 'ati sináncëma 'iti 'icën. Usa 'aish ca uisa ñu
upía 'anun cara Nucën 'Ibu Dios cuëënia, a cuëënquin 'anuxun
caínti 'icën.
22 Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acë, usaribi oquin 'ati
sinántima cupí camina atumi 'unánti 'ain. Usai 'i camina
axa aín nuitu upí 'aish Nucën 'Ibu Diosbë banacë unicam-
abëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti, abë nuibanani
pëcananíma chuámashi 'iti 'ain.
23 Sinánñuma unían 'acësa oquin camina unia cuëbicanáncë
bana a cuatima 'ain. Usai cuëbicánani ca unicama bëtsibë
nishánani upitax 'ima.
24 An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë unicaman ca abë
cuëbicanánquinma camabi uni upíoti 'icën. Nucën Papa Diosan
bana 'unáncë 'ixun ca bëtsi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti
'icën. 'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën.
25 Usa 'ixun ca ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana
cuaisama tancë unicama munu upí oquin 'ësëquin 'unánmiti
'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa Diosan 'imicëx ca sinanati
Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti 'icën.
26 Usaquian 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën
'apun ax cuëëncësabi oquian ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a
uni ënti 'icën.

3

Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

1 Ësaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti
nëtëa 'urama 'ain ca aín unicamax 'aisamaira tëmëranuxun
'aia.
2 Usaía 'icëbë ca ësa uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu
cuëëncë, curíquishi biti cuëëncë, axa rabiacati —'ëx cana uni
itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë, an
aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi —asábi ca
—canancëma, axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë.
3 Usa 'aish ca bëtsibë nuibanainsama tanan aín ami nishcë
uniribi abë mëníonantëcëinsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca
cëmëi bëtsimi manánan ñunshinacëquin aín sináncë ñuishi 'ati
'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri uni tëmëramiti 'icën. Usai
'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti 'icën.
4 Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Nuituñuma 'ixun
ca ax cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca
añu cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinánquinma ax
cuëëncësoquinshi ñu 'ati 'icën.
5 —Uni raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi
sinani nitsi —quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana
quicësabi oquin 'atima 'icën.

Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain.
6 A unicama raírinëan xubu itsi xubu itsinu atsínbëquinquin,
bana ñuixunquin paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë
xanucaman sinánñumasa 'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin
sinánquinma ca a xanucaman bëtsi bëtsi oquin sinania.
7 Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai cara Jesu-
cristomi catamëti 'icë quixun 'unanima.
8 Usa unicaman ca Janesbëtan Jambresnën Moisésnën 'acë
ñu ax ca cëmë 'icë quixun uni sinánmiasaribi oquin Nucën Papa
Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun unicama sinánmia. Aín
sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx ainanma 'icën.
9 Usa 'aínbi ca —cëmëntapun 'aish ca sinánñuma uni 'icë —
quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti
'icën, bëráma unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manu-
asaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

10 Min camina 'ën bana ñuia upí oquin cuanan uisai carana
'ëx 'i abi 'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan
camina 'unan, 'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín
bana cuaisama taniabi ami nishquinma uni upí oxuinshi
bana ñuixuan quixun. Camina 'unan, tëmëraquinbi ënquinma
cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi sinánquin
unicama ñuixuan.
11 Min camina 'unan, axa 'ëmi nishcë unicaman ca bëtsi bëtsi
oquin 'aisamaira 'ë tëmëramiaxa. Uisai carana 'ëx Antioquía,

Iconio, Listra, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax
tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iëan.
12 Asérabi ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama
unin bëtsi bëtsiocëx tëmërati 'icën.
13 Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uni
paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi
oquin uni paráncë 'aish axa 'iásamaira 'iti 'icën.
14 Usa 'aínbi camina a ëníma mínmi 'unáncë bana quicësabi oi
'iti 'ain. —Asérabi ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan.
Uicaman cara mi 'unánmiaxa quixun camina 'unanin.
15 Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina Nucën Papa Diosan
bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai caramina
'iti 'ai quixun 'unánan, uisari caramina Jesucristomi catamëti
Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ai quixun 'unánti 'ain.
16 Camabi Nucën Papa Diosan banax ca anbia
sinánmicëxuan aín unicaman cuënëo 'icën. Usa 'ain cananuna
a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa
Diosan nu ainan 'imia quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna
'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancëxbi Nucën
Papa Diosbë upí 'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna
asérabi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun.
17 Usaquin 'unani ami catamëcë 'ixuan aín unicaman bëtsi
unicamaribi 'unánminun ca Nucën Papa Diosan aín bana aín
unicama cuënëomiacëxa.

4

1 Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, ax
'Apuira 'aish uxuan uni bamacëmacama 'imainun uni ba-
macëcamaribi, uisa cara oti 'icë quixun isti, an cuamainun
cana mi cain,
2 minmi ñuixuncëxuan min bana cuanan, cuatiamabi cam-
ina uni bana ñuixunti 'ain. Ñuixunquin camina Jesucristo
ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun 'unánmiquin amia sinánun
'aquinti 'ain. 'Aquianan camina an ñu 'aisama 'acë uni-
camaribi 'ësëanan camabi uni Jesúsmi catamëcë 'aísha upí
'inun 'ësëti 'ain. Min cacëxun cuacëbëma bënëquinma camina
minmi upí oquin 'unáncë bana ñuixunquin uni 'ësëti 'ain.
3 Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca unin Nucën Papa
Diosan bana anúan atux upí 'iti a cuaisama tanti 'icën. A bana
cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancë bana
ñuixunun quixun bëtsi unicama bariti 'icën.
4 Nucën Papa Diosan bana cuaisamaira tanquin ca unían
anbi sinánquin ñuicë banaishi cuati 'icën.
5 Usa 'aínbi camina min upí oquinra sinánxun ñu 'ati
'ain. Tëmëraquinbi tanshiquin camina ënquinma —Jesucristomi
catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun caquin

uni bana ñuixunti 'ain. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin camina sënëonuxun ënquinma min ñu mëëti 'ati 'ain.

6 Nucën Papa Dios cuëënminuxun cana aín ñu mëëti 'an. Usa 'ain ca 'ën bamati nëtë 'urama 'icën.

7 Uisa ñuishi cara 'icëbë tëmëraquinbi cana Nucën Papa Diosan bana ënquinma uni ñuixunquin Jesucristonëan 'ë cacësabi oquin 'aquin sënëon. Usonan cana asérabi Nucën Papa Diosmi sinánti ëníma aín bana quicësabi oi 'ian.

8 Usa 'ixun cana Nucën 'Ibu Jesucristonën utancëxun, upí oquin ax cuëëncësabi oquin 'ën 'acë cupí cara uisaira 'ë 'imiti 'icë quixun isti 'ain. An ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca 'ëishima, an axa uti cuëënquin caíncë unicamaribi, utancëxun uisaira oquin cara aturibi 'imiti 'icë usoquin 'imiti 'icën.

Ësaquinribia Pablonën Timoteo cá bana

9 Bënëtishi camina 'ë isi uti 'ain.

10 Demas ax ca ënë menu 'icë ñuishi 'aisamaira cuëëni, 'ë ëbiani Tesalónica ëmanu cuanxa. Crescente axribi ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi Dalmacia menu cuanxa.

11 Lucasëshi ca 'ëbë 'icën. Usa 'ain camina Marcos barixun mërabëtsínquin 'ëa Nucën Papa Diosan bana ñuiquínun bëti 'ain.

12 Tíquico cana Efeso ëmanu xuan.

13 Uquin camina Troas ëmanu Carponën xubunu 'ën nanbëtsíncë tari a 'ë bëxunti 'ain. Bëxuanan camina 'ën quiricacama 'ë bëxuanan quirica catacama aribi manuxunma 'ë bëxunti 'ain, a cana cuëënin.

14 Alejandro, an manë ñu uniocë uni, an ca 'ëmi manánxun 'itsaira 'ë tëmëramiaxa. Usa cupí ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ati 'icën.

15 Nun nu Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëbë ca a bana ñui 'atimati banaxa, Usa 'ain camina mix an ñuicë bana cuati rabanan abë nitima 'ain.

16 'Ë ñuia ami uni manáncëxuan, 'atabaquin amia uni manáncë 'apun camicëx cuanxun, 'ën usai cana 'i quixun chiquinaquin caiabi ca uinu 'icë unínbi 'ënun rabanan 'apu cacëma 'icën. Camáxbi ca 'ë ëbiani cuanxa. Usa 'ë ocëbi Nucën Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi ca 'iti 'icën.

17 Acaman ëniabia Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquinia ca a 'apun 'ë uisabi ocëma 'icën. Usoquin ca 'inúan nëëcënëan piisa tancëxbia ñuina abácësaribi oquin, unin 'aisa taniabi Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë iëmiaxa. Usoquian iëmitancëxun cushiocëxun cana aín bana ñuitëcëan, judíosma unicamánbia cuanun.

18 Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën 'ë 'aquianxa. Usaribi oquin ca 'ë 'aquintëcënquin uisa cara ocaniabi 'ë 'aquinti 'icën. 'Aquintancëxun ca 'ëx aín nëtënu abë tsónun 'ë 'imiti 'icën.

Upíira 'icë ca cëñútimoquin unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.
Usai ca 'iti 'icën.

Upíoquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bëruanxa 'inun ca

19 Prisca 'imainun Aquila camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Imainun camina Onesíforonën xubunu 'icëcamaribi
bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.
20 Corinto ëmanu Erasto bërúmainun cana Trófimo aín nami
upíma 'icë, Mileto ëmanu ëbian.
21 Mitabúcëma 'aínshi camina bënëtishi uti 'ain. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, acama 'imainun an Nucën Papa Diosan
bana 'acë unicamanribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi camia.
22 Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa Diosan mibë 'icëcamacëñun mi nuibaquin
'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONËAN TITO BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Tito quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pablo, an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
'anan Jesucristonëan a ñuiquin aín bana ñuixunun caísa 'ain.
Usa 'aish cana 'ëx, uisai cara a Nucën Papa Diosan ainan
'inun caísa unicama Jesucristomi catamëti upí 'iti 'icë quixun
'unánmicë uni 'ain.
2 Usa 'ixun cana ainan 'aish ca uni xënibua 'aínbi aín nëtënu
abë 'iti 'icë quixun unicama 'unánmin. Ax asérabi cëmëma
'aish ca Nucën Papa Dios bëráma, me 'imainun camabi ñu
uniosama pain 'aíshbi, ësai ca 'ën unicama 'ën nëtënu 'ëbë 'iti
'icë quiax quiacëxa.
3 An mëníosabi oquin ca anúan unicama ënë ñucama 'unánti
nëtëa 'icëbëtan aín unicaman bana ñuixuncëxun camabi unin
cuanun mëníoquin, 'ënribi uni aín bana ñuixunun Nucën Papa
Diosan 'ë caísacëxa. An ca Cristomi catamëtia ainan 'inun
unicama iëmia.
4 Tito, 'ën cana ënë quirica mi buanmin. 'Ëx ami
sináncësaribi oi mixribi Jesucristomi sináncë 'aish camina 'ën
bëchicësa 'ain. Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesu-
cristo, an nu ainan 'inun iëmicë, an nuibacëxmi ainan 'aish
chuámarua 'iti cana cuëënin.

Creta nasínuxun Titon usoquin ñu 'a

5 Anuax uquin cana nun nu sënëoncëma ñucama ami
sënëonun Creta nasínu mi ëbëtsían, anuxunmi 'ën mi cacësabi
oquin ëmacamanu cuanquin, uicamax cara axa Jesucristomi
catamëcë unicaman cushi 'iti 'icë quixun caístancëxun anënun.
6 Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'inun camina
ësa uni caísti 'ain: Unin —'aisama ca —quixun ñuicëma ca
'iti 'icën. Usa 'ianan ca xanu achúshiñuishi 'iti 'icën. 'Ianan
ca aín bëchicëcamaxribi upí oquin bana cuacë 'iti 'icën. Aín
bëchicëcamax ca —bana cuacëma 'ixun ca 'aisama ñu 'aia —
quixuan unin ñuicëma 'iti 'icën.
7 Usa 'icëmi mitsun caíscë unicaman ca atun cushi 'ixun
aín unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin bërúanti
'icën. Usa 'aish ca upí ñuishi 'ai —ñu 'aisama ca 'aia —quixuan
unin ñuicëma 'iti 'icën. 'Ianan ca bëtsi uni ñuuma ca quixun
sinánquin ashi ñu 'axunun cacë 'itima 'icën. 'Ianan ca bënëtishi
masáquin sinani nishtima 'icën. 'Ianan ca paëntima 'icën.
'Ianan ca unibë mëëananti sinánñu 'itima 'icën. 'Ianan ca
curíquiñu 'inuxun uni paránti sinántima 'icën.
8 Usai 'iquinma ca a isi aia cuëënquin uni biti 'icën. Añu
ñucamax cara upí 'icë ashi 'ati ca sinánti 'icën. Upí oquin

sináncë 'ixun ñu 'atima 'acëma ca 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan
bana quicësabi oi ca 'aisama ñu 'aíma upíshi 'iti 'icën.
9 Atun ca nun ñuixuncë bana upí oquin cuacë 'ixun bëtsi
uniribi a bana cuanun 'unánmiti 'icën. 'Unánmianan ca a bana
ca cëmë 'icë quixuan an sináncë unicamaribi sinanamiti 'icën.
10 'Itsa unix —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuati —quicë
'aíshbi ca a bana quicësabi oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania.
Uni itsíxa usari 'icësamaira oi ca judíos unicama raírinëx 'ia.
11 A unicaman ca curíqui biti cupíshi unicama parántisa
tanquin bëtsi bana ñuixunquin, bëtsi bëtsi uni 'imainun aín
xubunu 'icëcamaribi, atun sináncësa oquian sinánun quixun
sinánmia. A unicama camina amiribishi uni parántëcëanxma
'inun cati 'ain.
12 Cretanu 'icë uni achúshi, ax isa banati 'unáncë 'icë quix-
uan aín aintsicaman cacë, ax ca aín aintsicama ñui ësai quiaxa:
"Cretanu 'icë unicamax ca usabi cëmëcë 'ianan, ñuina pi-
anancësa 'ianan ñu mëëtisama tancë 'ianan 'aisamaira oquin
picë 'icën".
13 A unían aín aintsi ñuicë bana ax ca asérabi 'icën. Usa 'ain
camina a unicama 'ësëquin Nucën Papa Diosan bana upí oquin
cuatía a bana quicësabi oi 'inun upí oquin sinanamiti 'ain.
14 Unin sináncësa oquinshia judíos unicaman anbi
sinánxun ñuiá bana cuaxunma 'anun camina sinánmiti 'ain.
Sinánmianan camina an Nucën Papa Diosan bana cuaisama
tancë unin cëmëquin ñuicë banaribi cuaxunma 'anun upí
oquin sinánmiti 'ain.
15 Ënëx ca ësa 'icën. Ui unix cara aín sinan upí 'icë an ca ñu
upíma isquinbi upí oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara
Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan aín sinan upíma 'icë, an
upí ñu isquinbi 'atima ñuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun
ca usa unin 'atimaquin sinania.
16 Atúxa —'ëx cana Nucën Papa Diosan uni 'ai —quiabi ca an
ñu 'aisama 'aia iscë unicaman —usama ca —quixun 'unania.
Atúan ñu 'aisama 'acë cupí ca unin atu cuëënima. A unicaman
ca bana cuacëma 'ixun ñu upí 'ati sinanima.

2

Uisai cara uni upí 'iti 'icë quicë bana

1 Usa 'aínbi camina, an upí oquin min bana cuacë uni-
cama a Nucën Papa Dios cuëëncësabi oishía 'inun bëtsi bana
ñuixunquinma Jesucristo ñuicë banaishi upí oquin ñuixunti 'ain.
2 Uni apan, anpan mëcócama, ax ca paëncëma 'ianan upí
oquin sinánquin ñu 'anan ñu 'aisama 'acëma 'iti 'icën. 'Ianan ca
Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ianan bëtsibë nuibanan
an uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin Nucën Papa Diosmi catamëti
ëntima 'icën.

3 Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, ami sinani
ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi upí nuituñu 'iti 'icë quixun.
Bëbu 'imainun xanunbi ca cëmë bana ñuitima 'icën. Ca
paëntima 'icën. Atúan aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca
atun xanu tuácama 'imainun atun ñe xutacamanribi usaribi
oquin 'ati 'icën.
4 Xanu apáncaman ca ësai 'iquin aín tuá 'imainun aín ñe
xutacamaribi ësaía 'inun 'unánmiti 'icën: atun bënë nuibanan
ca atun tuáribi nuibaquin bërúanti 'icën.
5 Ñu 'aisama 'acëma 'ianan ca bëcántapun 'itima 'icën. 'Ianan
ca aín xubu upí oquin bërúancë 'ianan upiti abë cananquin
bëtsi xanu 'aquincë 'iti 'icën. Aín bënën bana ca cuati 'icën.
Unínma Nucën Papa Diosan bana ca upíma 'icë quixun caia,
usa 'ain ca an aín bana cuacë xanucamax usai 'i upí 'iti 'icën.

6 Usaribi oquin camina uni bënácamaribi upí oquin
sinánquian ñu upíshi 'anun cati 'ain.
7 'Imainun camina minribi min 'aia isquian usaribi oquin
unin 'anun upí ñuishi 'ati 'ain. Atu 'ësëquin camina amanu
amanua sinánquinma upí oquin Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oquin 'unánmiti 'ain.
8 'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucën Papa
Diosan bana quicësabi oía 'inun upí oquin unicama ñuixunti
'ain, bëtsi unían —min bana ca 'aisama 'icë —quixun ñuiti ra-
banan. Usoquinmi 'acëbë ca axa mimi nishtisa tancë unicama
ax a cupía mi ñuiti bana 'aíma 'ain, rabínti 'icën.

9 'Anan camina an uni ñu mëëxuncë unicamaribi 'ësëquin an
a ñu mëëmicë unin bana parëquin cuëbíquinma, an cacësabi
oquin 'anun cati 'ain.
10 'Anan camina a unicama ësaquin 'unánmiti 'ain, an iscëxun
'ananbia an ñu mëëmicë unían iscëxunmabi, ñu mëcamaquinma
upí oquinshi ñu mëënun. Atúxa usai 'icëbëtan ca camabi unin
—Nucën Papa Dios, an uni ainan 'inun iëmicë, aín unicamax
ca asérabi upí 'icë —quixun 'unánti 'icën.

11 Nucën Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin
abëa upí 'inun 'iminuxun aín Bëchicë ënë menu xuacëxa, unían
uisaira oquin cara an atu nuibatia quixun 'unánun. Usa ca
Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ën mi
cacësabi oquin unicama 'unánmiti 'ain.
12 Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish
cananuna abë upí 'aish ax cuëëncëma ñu 'ati ëni, upíshi 'ianan
axa ami sináncëma unicamaxa 'icësai 'iti sinanima, 'ianan ami
cushicë 'ixun, añu ñucama nun 'ati cara cuëënia ashi 'ati 'ai
quixun.
13 Usaquin 'unánmianan ca nu 'unánmia, nux ainan 'ixun
cananuna ax quiásabi oía an nu iëmicë Jesucristo, ax Nucën

Papa Diosribi 'aish, aín cushibëbi utëcënti nëtë caínti 'ai quixun.

14 Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacëxa, nun 'uchacama tërënxunquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun iëmianan nun sinan upí 'ixúnu bëtsi ñu sinántëcënquinma ax cuëëncësabi oquinshi 'anun.

15 'Ën mi cacë banacama ënë camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa, asérabi ca a bana icë quixun sinani racuëtima Jesucristomi cushicë 'inun 'ësëanan camina atúan 'aisama ñu 'axunma 'anun caquin 'ësëti 'ain. Usoquin 'aquin camina ui uníbi mi timaquin min bana cuaisama tanun 'imitima 'ain.

3

Usaia axa Jesucristomi catamëcë unicama 'iti bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina manuaxma 'inun ësaquinribi cati 'ain: Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana cuaquin ca atun cacësabi oquin 'ati 'icën. Uisa ñu cara upí 'icë a ca chiquíshquinma 'ati 'icën.

2 Uinu 'icë unimibi ca 'atimati banatima 'icën. Bëtsi unibë cuëbicanancëma 'ianan ca upí sinánñu uni 'aish rabiti cuamianantima 'icën.

3 Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iáma 'ain. Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bëtsi unin sinánmicëxun 'anan nunbi sinani nux cuëëncësabi oi ñunshini 'iacën. 'Aisama ñuishi 'anan cananuna bëtsi unimi nutsianan numia uni nishcëx abë nishanancën.

4 Usaínu 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmiti, an, an ca upíira 'ixun nu nuibatia quixun nu 'unánmiacëxa.

5 Usoquin ca nun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun iëmiacëxa. Iëmiquin ca bacëntëcëncësa 'inun nun 'uchacama tërënquin aín Bëru Ñunshin Upitan nu bëtsi ocëxa.

6 Jesucristo, an nu iëmicë, a cupíshi ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'iti oquin nu 'ináncëxa.

7 Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí 'imicë cupí, abënu xënibua 'aínbi tsóti, a caínti 'ain.

8 Ënë banacamax ca asérabi upí 'icën. Usa 'aían ax quicësabi oi camabi uni 'iti ca asábiira 'icën. Usa 'ain camina axa ami catamëcë unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iquian ënquinma ñu upíshi 'anun upí oquin 'ësëti 'ain.

9 Bëtsi bëtsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui bëtsi unibë cuëbicanánan, usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana uisai quicë cara quixun ñui cuamianani bëtsibë nishánania. Usaía 'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isëshiti 'ain. Usai 'iquin upí oquin sinani banacëma 'ixun ca unin bëtsi uni upitaxa 'inun 'aquinima.

10 Uinu 'icë unin cara axa Jesucristomi catamëcë unicama
bëtsin sináncësa oquian sinánunma amanu amanu sinánmia, a
camina usai 'iaxma 'inun quixun caquin 'ësëti 'ain. Cacëxbia
sinanatiama camina amiribishi catëcënti 'ain. Cacëxunbia
cuatiama camina mitsubëa 'inúnma ënti 'ain,
11 ax upí sinánñu 'iá 'aíshbi ca bërí usama 'icë quixun
'unánquin. Aín ñu 'aisama 'acë sinanaquin ëncëma cupí cam-
ina usoquin 'ati 'ain.

Ësaquinribia Pablonën Tito cá bana

12 Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain,
Artemas carana xuti 'ain, Tíquico carana xuti 'ain, xucëbë
camina panatima Nicópolisnu 'ë isi uti 'ain.
13 Ucëma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama
'ësëcë uni, Zenas, abëtan Apolonën cuanuxun aín ñu mëníoia
'aquinti 'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara cuëënia a
'inánti 'ain.
14 Usa 'ain camina axa Jesucristomi sinánncë unicaman upí
ñuishi 'anan bëtsi uniribi 'aquinsa 'icë 'aquinun sinánmiti
'ain, usaquin 'aquian uni raíriribi Jesucristomi catamënun
'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

15 'Ëbë 'icëcaman ca camaxunbi bërúanxmi 'icanun mitsu
canun quixun 'ë caxa. Uicaman cara nuxnu Jesúsmi sinánncë
'icë nu nuibatia acama camina bërúanxa 'inun cati 'ain. Nucën
Papa Diosan micama nuibaquin 'aquincëxmi upitax 'iti cana
cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONËAN FILEMÓN BUÁNMIA QUIRICA

Pablonëan Filemón quirica cuënëoxuan

1 Filemón, 'ëx Pablo, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë
cupí sipuacë 'ixun, cana axribi Jesucristomi catamëcë 'aísha
nucën xucën 'ain, Timoteobëtan mi quirica buánmin. Min-
ribimi nubëtan Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë 'icë cana-
nuna ënë quirica mi cuënëoxunin.
2 Usa 'ain cananuna axa Jesucristomi catamëcë 'aish min
xubunu timëcë unicama 'imainun nucën chirabacësa, Apia,
'imainun Arquipo, anribia nubëtan tëmëraquinbi Jesucristo
ñuiquin uni bana ñuixuncë, acaman cuanun ënë quirica mi
buánmin.
3 Mitsúxmi Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën
nuibaquin 'aquincëx chuámarua 'iti cana cuëënin.

Ainan 'aish aín unicamabë nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

4-5 Nucën Papa Diosbë banaquin cana camabi nëtë mi
sinánquin a mi ñucáxunin. Ñucáxuanan cana, mitsux isamina
Nucën 'Ibu Jesúsmi upiti sinani ami catamëti, aín unicamabë
nuibananin quixun ñuicania cuaquin Nucën Papa Dios —asábi
ca —caquin a rabin.
6 Mix Jesucristomi catamëquinmi ax cuëëncësabi oquin 'acë
cupí, ca uni raírinëxribi ami catamëaxa. Acaman uisaira oquin
cara Jesucristonën aín unicama 'aquinia quixun 'unánun cana
aturibi Nucën Papa Dios ñucáxunin.
7 'Ën xucën, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamëcë
uni raírinëan masá nuitucë 'ixunbi minmi nuibaquin
'aquincëxun upí oquin sinania ñuia cuaquin cana cuëënquin
upí oquin sinan.

Onésimo binuan Pablonën Filemón ca

8 Cristonëan 'ë aín bana ñuixunun 'imicë 'ixun, 'ëx cuëëncësabi
oquinmi 'anun 'ën mi cati ca asábi 'icën.
9 Usa 'aínbi cana —'ë nuibaquinshi camina ëx cuëëncësabi
oquin 'ati 'ai —quixun sinánquin mi cain. 'Ëx cana Pablo,
caniacëcë uni 'aish, Cristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí
sipuacë 'ain.
10 Usa 'ixun cana Onésimo ñuiquin mi cain. Ënë sipunuxun
'ën aín bana ñuixuncëxun cuati ca Onésimo Jesucristomi
catamëaxa. Ax bërí Jesucristonan 'aish ca 'ën bëchicësa 'icën.

11 Bëráma ca Onésimo min ñu mëëmicë uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi 'aquincëma 'icën. Usa 'ixunbi ca bërí 'ëa 'aquincësaribi oquin miribi 'aquinti 'icën.
12 Minu cuantëcënun cana a xutin. 'Ën nuibairacë 'aish ca ax 'ën taná bëchicësa 'icën. Usa 'icë camina upí oquin biti 'ain.
13 Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'icëa, min 'aquiniamabi an ënuxun 'ë ñu 'axunun bërúnti cana sinan.
14 Usa 'ixunbi cana mi ñucácëma pain 'ixun a bërúncëma 'ain. 'Ëx cuëënquinbi, 'ën mi ñucácëxunmabimi mix cuëënquin a 'ë ñu 'amixunti cana sinanin.
15 Ënanantëcëntimoi mibë 'iti cupí sapi ca Onésimonën mi ëanxa.
16 Min ñu mëëmicë unishi 'iá 'aíshbi ca bërí Onésimo Jesucristomi catamëcë 'aish min xucënsa 'iti 'icën. 'Ën cana a nuibatin. Usa 'icëbi camina miinra 'ën 'acësamaira oquin a nuibati 'ain, min ëmanu 'icë cupishima, Jesucristomi catamëcë 'aísha min xucënsa 'icë.
17 Usa 'ain camina —'ëx cana Pablobë nuibanancë 'ai — quixun sináncë 'ixun minmi 'ë bicësaribi oquin a biti 'ain.
18 An min ñu mëcamanan mi ribíncë 'ain camina 'ën mi a cupíonun 'ë cati 'ain.
19 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuënëoquin mi cain, 'ën Jesucristo ñuiquin cacë cupí ainan 'ixunmi min 'ë cupíoti asábi 'aínbi cana Onésimonëan mi ribíncë a mi cupíoti 'ain.
20 Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ën xucënsa 'ixun, Jesucristomi catamëcë unin 'acësoquin upí oquin sinánquin, 'ëxribi ainan 'icë upí oquin sinani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.
21 'Ën cacësa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ën mi cacësamaira oquin 'ati 'ai quixun sinánquin cana mi buánminuxun ënë quirica cuënëoin.
22 Nucën Papa Diosmi 'ë ñucáxuncëx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana sinanin. Usa 'ain camina anu 'ëx 'i cuanti 'ë meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

23 Epafrasnën ca 'ëcëñuan Jesucristonan cupí sipuacancë 'ixun bërúanxmi 'inun mi canun 'ë caxa.
24 'Imainun ca an ëbëtan bana uni ñuixuncë unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, acamanribi bërúanxmi 'inun mi canun quixun 'ë caxa.
25 Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi min sinan upí 'aish chuámarua 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACË UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

I. CRISTONËX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBËTAN SËNËNMAIRA 'ICË QUICË BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancëxuan Nucën Papa Diosan aín Bëchicëira xua

1 Bëráma ca Nucën Papa Diosan nucën raracaman aín cushi
'unánan uisai cara aín uni 'iti 'icë quixun 'unánun, Nucën Papa
Dios, an sinánmicë bana uni ñuixuncë unicamabë bananan
namámiquin canan, bëtsi bëtsi ñu ismiquin canan, bëtsi bëtsi
ñu 'aquinribi atu ismiacëxa.
2 Bëráma usaquin nucën raracama 'unánmia 'aínbi ca
an xucëxun aín Bëchicë anbi aín Papan bana unicama
ñuixuancëxa. Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë camabi ñu
uniomiacëxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icë ángelcama
'imainun, ënë menu 'icë unicama 'imainun, camabi ñu unio
'icë aín Papan a 'ibuamiacëxa.
3 Nucën Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish upíira 'icën.
Usa 'ain ca aín Bëchicë Jesucristo axribi asaribi 'icën. Usa 'ain
ca uisa cara ax 'iacëxa quixun 'unánquin unin 'unánti 'icën,
aín Papa Dios ax ca asaribi upí 'icë quixun. An unio 'ixun
ca an unio ñucama, aín banánbia usabi 'inun 'imia. Usa 'aish
ca camabi unin 'ucha tërëncë 'inun bamax baísquitancëx, aín
Papan nëtënu cuan 'aish aín mëqueu abë 'Apu 'icën.
4 Nucën Papa Diosan Bëchicë ax ca aín Papa cuëëncësabi
oi 'icë cupí, aín ángelcamasamai upíira 'icën. Usa 'ain ca aín
Bëchicë Jesucristo axribi asaribi 'icën. Usa 'ain ca uisa cra 'aish
aín Papabë 'Apu 'icën. Usa 'aísha ax aín Papabë 'Apu 'ain ca
ángelcama abë sënënma 'icën.

Nucën Papa Diosan Bëchicë, ca ángelcamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana

5 Nucën Papa Diosan ca uinu 'icë ángelbi cáma 'icën:
Mix camina 'ën Bëchicë 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'ai
quixun. 'Imainun ca uinu 'icë ángelbi ñuima, Jesúsëshi ñui,
Nucën Papa Dios ësairibi quiacëxa:
'Ëx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ën Bëchicë 'iti 'icën.
6 Usa 'aish ca aín Bëchicë aratsushi 'icëbi ënë menu xuti ësai
quiacëxa:
'Ën ángelcaman ca a rabiti 'icën.
7 Angelcama ñui ca Nucën Papa Dios ësai quiacëxa:

'Ën 'amicëxun ca 'ën ángelcaman 'ën cacësabi oquin ñu 'aia. Usa
'ain cana 'aisa tanquin suñusa 'imianan 'aisa tanquin tsi
rëquirucësa 'imin. Usa 'ixun ca 'ë ñu 'axunia.
8 Usai quiquinbi ca aín Bëchicë aira ësaquin caia:
Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'ën nëtënu 'Apu 'ain.
Mix 'Apu upíira 'aían min banaribi upí 'ain ca min 'ati
ñucamaribi upí 'icën.
9 Unían upí ñuishi 'ati cuëëanan camina atúan 'aisa tancë 'atima
ñu a cuëëncëma 'ain. Usa 'icë cana 'ëx Dios 'aish min Dios 'ixun,
unicama 'imainun ángelcamaribi 'acësamaira oquin, cuëëinra
cuëënun mi 'imian.
10 Usaquin canan ca Nucën Papa Diosan ësaquinribi aín Bëchicë
caia:
Mix camina camabi ñu aín 'ibu 'ain. Min camina bëráma
mecama 'imainun naí 'imainun anu 'icë ñucamaribi
uniocën.
11 A ñucamax ca nëtëti 'icën. Nëtëcëbëbi camina mix nëtëtima
'ain. Chupa 'icësaribiti ca a ñucama xënibuti 'icën.
12 Usa 'icëmi min, chupa xëni 'acësaribi oquin capúncëxbi ca me
'imainun naí iótëcëncë 'iti 'icën. Acamaxa usai 'icëbëbi camina
mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'iti 'ain.
13 Uínsaranbi ca uinu 'icë ángelbi Nucën Papa Diosan ësoquin
cáma 'icën:
Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix
'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.
14 Camabi ángelnëx ca an Nucën Papa Dios ñu 'axuncë 'icën.
Usa 'ixun ca an xucëxun, uicamax cara an mëníosabi oi Nucën
Papa Diosnan 'inux iënuxun 'aia, acama 'aquinia.

2

Jesucristomi catamëti iëtisama tantima bana

1 Usa 'ain canananua Nucën Papa Diosan Bëchicë ñui quicë
bana a upí oquinra bëmëquin cuati 'ain, a bana manuquinma
ax quicësabi oquin 'anuxun.
2 Bëráma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucën Papa Diosan
nucën raracama ñuixunun quixun, Moisés aín bana 'ináncëxa.
Usa 'ain ca raírinën a bana quicësabi oquin 'amainunbia an a
bana quicësabi oquin 'acëma unicama, a Nucën Papa Diosan
atun 'ucha cupíbi castícancëxa.
3 ¿Asérabi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamëtia
uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëti bana a cuatíbi, a bana
quicësabi oi 'icëma 'aish uisa tancëx iëti 'ain? A bana anun nun
'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca Nucën
'Ibu Jesucristonën pain unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an
cuacë uni raírinën, a bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin,
nuribi 'unánmiacëxa.

4 A unicama ca Nucën Papa Diosan uni itsin 'acëma ñu 'anun
'amiacëxa, an aín bana ñuixunia cuacë unicaman, asérabi ca aín
bana 'icë quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bëtsi bëtsi ñua 'anun
aín Bëru Ñunshin Upí 'ináncëxa, ax cuëëncësabi oquin.

Axa ami catamëti unicamasaribia Jesucristo 'iá bana

5 Aín unicama cara uisai 'iti 'icë quixun ñuiquin cana mitsu
cain, Nucën Papa Diosan ca ángelcama —mitsux camina 'ën
unicaman 'apu 'iti 'ai —quixun cáma 'icën.
6 Usama 'aínbi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ësai quia:

Nucën Papa Dios, ¿axa añu 'icë caramina uni sinánxunin? ¿Axa
añu 'ain caramina axa chëquiti unicama 'aisamaira
oquin sinanin?

7 Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sënënmara 'inun
uni 'imiacën. Usa 'imiquinbi camina minan 'aísha mibë
xënibua 'aínbi 'itioquin 'imianan min unio ñucamaribi 'ibuami-
acën.
8 Usonan camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiacën.
Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiquin Nucën Papa Diosan
añu ñubi an 'ibuacëma 'itimoquin unicama uniocëxa. Usa
'aínbi cananuna 'unanin, camabi ñuira ca unin 'ibuacëma pain
'icën.
9 Usa 'aínbi cananuna Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan,
usabi 'inuxmabi ënë menu uni 'aish ángelcama meura 'inun
xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën Papa Diosan sinánsabi
oi ca ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usa 'icëbi ca
paë tani bamacë cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan
aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani
bamacë cupí baísquimitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu
abë 'Apu 'inun 'imiacëxa.
10 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun uniocëxa.
Usoquin 'á 'aish ca, an aín bana cuacë aín bëchicëcamaxa aín
nëtënu abë 'iti cuëënia. Usa 'ixun ca axa uni 'aish tëmëranan
paë tani bamacë cupíshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni
iëminun Jesucristo 'imiacëxa.
11 Jesús, an aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun
'imicë a 'imainun an usaquin 'imicë unicama, acaman Papa
ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'ain ca Jesús aín unicama sinani
rabinima, atux ca 'ën xucëantu 'icë quia,
12 aín bana quiricanu cuënëo quicësabi oquian aín Papa
ësaquin cásabi oi:

Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucëantu ñuixunti 'ain.
Min unicamaxa timëcë, abëtan cana mi rabiti 'ain.

13 Ësaribitia Jesús quiá ca cuënëo bananu 'icën:

'Ëx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.

Ësaribi ca cuënëo bananu 'icën:
'Ëx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'ináncë aín bëchicëcamabë.
14 Achúshi unin bëchicëcamax ca aín xucënsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni 'aish ca, an ñu 'atima 'ati sinánmicë 'aísha Nucën Papa Diosbë uni 'itima 'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa.
15 Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami catamëcëma 'aish aín bamati sinani racuëcë unicama, ax ainan 'aish aín bamatimi racuëtimoquin mëníocëxa.
16 Usa 'aish ca Jesús ángelcama 'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara Abraham Nucën Papa Diosmi catamëasaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca Jesús uni 'inux uacëxa. Asérabi ca usa 'icë quixun cananuna 'unanin.
17 Ësaquin nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun 'unánan paë tani tëmërati 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa Dios upí oquin ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tërënux bamati cupí nusaribi uni 'iacëxa.
18 Ax tëmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi ñu 'atima 'aíma 'ixun ca an, a ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun sinánmicë aín unicamaribi usoquin 'axunma 'anun cushioti 'icën.

3

Moisésbëtan sënënmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina, Nucën Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nëtënu xuá 'ixuan an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa uni cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain.
2 Bëráma ca Jesús ucëma pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucën Papa Diosan cacësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan usaquin 'anun caíscë 'ixun, an cacësabi oquin camabi ñu 'acëxa.
3 Nucën Papa Diosan Moiséscëñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aínbi, ca a unicama asérabi Nucën Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain ca Moisésbë sënënmaira Jesucristo 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu rabicësamaira oquin ca an xubu 'acë uni a unin rabia. Usaribi oquin ca Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin Jesucristo rabiti 'icën.
4 Ësa ca. Uisa 'aíshbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia. An 'acë uni ax ca aín 'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés

'imainun judíos unicama ainan 'itioquin mëníonan camabi menu 'icë ñucama unio ax ca Nucën Papa Dios 'icën.

5 Nucën raracama judíos unibu 'ain ca Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë quixuan judíos unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa.

6 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi 'icën, nun nu ami catamëti ënquinma cuëënquin abë aín nëtënu 'iti sináncë 'ain.

Nucën Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

7 Usa 'ain ca a bana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin cuënëo, ax ësai quia:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin

8 camina cuacëmasa otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai, —Nucën Papa Diosan ca nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu uni 'icëma menuax.

9 Ësai ca Nucën Papa Dios quia: Anuax ca 'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu 'axuncëxun isíbi mitsun raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa.

10 Usai 'ia oi atumi nishi cana ësai quiacën: Ënë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi sinánquin 'ëx cuëëncësoi 'iti 'unántisama tanxa.

11 Quianan cana atumi nishi sinanatëcëntimoi ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

12 'Ën xucëantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain, 'atimaquin sinánquin Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, a ami catamëquinma ëntin rabanan.

13 Usai 'ima camina micama uinu 'icëxbi 'atima ñu 'atishi sinani Nucën Papa Diosmi manúti rabanan, camabi nëtën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti sinánmiananti 'ain, ënë nëtëa cëñútisama pan 'aínshi.

14 Anun nux aín nëtënu 'iti nëtë sënéntamainun cananuna ami catamëtabatínu 'iásabi 'i ami catamëti 'ain. Usai 'i cananuna camabi nëtën Cristobë 'ain.

15 Ësairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain. Mitsun raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banacëxa.

16 ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi
cuacëmasa oi ax quicësabi oi 'iisama tancëx? Moisésnëan
Egipto menua bëcë unicamax ca usai 'iacëxa.
17 ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios cuarenta bari-
tian nishacëx? Axa aín 'ucha cupíbi an anua bëbati ñuixuncë
menu bëbaima, anu uni 'icëma menuax cëñúa unicamami ca
Nucën Papa Dios nishacëxa.
18 ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan
sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë menu ca chuámarua tani
bucunux bëbatima 'icë quixun cacëx? An a timaquin aín bana
cuaisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin
cacëxa.
19 Usa 'ain cananuna a ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín
bana ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'ianan ami catamëcëma
cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua chuámarua tani
'itia ñuixuncë menu bëbamiama 'icën.

4

1 Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'im-
iti nëtë inúcëma 'aínshi, ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsu raírinëxmi
Nucën Papa Diosnanma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.
2 A me anu chuámarua 'iti ñui quicë bana a ca nucën
raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca —asérabi ca a menunu
'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a
ñuixuan menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama
'aínbi ca Nucën Papa Diosan nucën rara cásaribi oquin nux
Jesucristomi catamëti aín nëtënu abë 'inux iëti bana ñuiquin
nuribi caxa.
3 Nucën raracama ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:

Atumi nishi cana sinanatëcëntimoi a unicama ñui quiacën:
Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux
bëbatima 'icën.

Atúxa usai 'iá 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosmi
catamëti ax nubë 'ain chuámarua 'i cuëënin. Usaínu 'itioquin
ca Nucën Papa Diosan camabi ñu unioquin mëníocëxa,
4 aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Camabi ñu mëcën achúshi 'imainun achúshi nëtë cëñuquin
uniotancëx ca Nucën Papa Dios nëtë itsin tanti —'ë ñu
uniocëcama ca asábi 'icë —quixun isi upí oquin sinani
cuëëancëxa.

5 Nucën raracama ñui ca Nucën Papa Diosax ësaribiti quiacëxa:

Atux ca 'ën atu ñuixuncë me anu 'ëbë chuámarua 'aish cuëëni
bucunux bëbatima 'icën.

6 Usa 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicama Nucën Papa Diosmi
catamëti abë upí 'aish chuámarua 'iti, 'aíshbi raírinëx ami
sináncëma pain 'icën. Usaribiti ca atun pain cuaquinbi a bana

quicësabi oquin 'acëma 'aish a Nucën Papa Diosan ñuixuncë menu bëbama 'icën.
7 A paían ñuixuncë unicaman aín bana cuama 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicaman cuati oi Nucën Papa Dios amiribishi quitëcëni, bërí camina 'ëmi catamëcanti 'ai quiax quiacëxa, ësai:
Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain.
Usaquin ca Davitan, Josuénëan judíos unicama Nucën Papa Diosan ñuixuan menu bëbaquiían 'ain, a xënibucëbëtan cuënëocëxa.
8 A unicama Nucën Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncë menu bëbáma 'aínbi ca aín bëchicëcamax Josuénën buáncëx anu bëbacëxa. Josuénëan anua atux chuámarua 'aish bucuti menu buáncëx bëbatancëxuan ax quicësabi oquin 'ai ami catamëcë 'ain ca Nucën Papa Dios amiribishi anun uni chuámarua 'iti bana ñui quitëcëanma 'itsíanxa.
9 Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax cuëëncësabi oi ënë menu chuámarua 'itancëx aín nëtënuira chuámarua 'aish bucuti oquin mëníocëxa quixun.
10 Uicamax cara ax cuëëncësa oíshi 'iti sinani bënĕti a ëni, ami catamëti Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ia, ax ca Nucën Papa Dios ñucama uniotancëx cuëëansaribi oi 'ia.
11 Nucën Papa Diosan atu ñuixuncë menu bëbáma unicama usaribiti nuxribi ami catamëcëma 'itin rabanan cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami catamëquin ëníma bërúancati 'ain.
12 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bamatimoi tsotia. Ax ca cushiira 'icën. Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun caranuna asérabi upí oquin sinani, caranuna upí oquin sinanima quixun. 'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai quixun nu 'unánmia.
13 Axa an unio 'aish Nucën Papa Diosmi unĕti uisa ñubi ca 'aíma 'icën. An uni aín ñu 'acë cupí, uisa cara oti 'icë quixun 'unáncë, Nucën Papa Dios, an ca camabi ñua unin 'aia 'unánan aín nuitu mëúa chiquinaquinma sináncë ñubi 'unania.

An aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Jesucristo ñuicë bana

14 Jesús ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan, an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aish aín Papa Diosan nëtënu abëbi 'icën. Usa 'icë cananuna ami catamëquin aín bana cuati ëntima 'ain.
15 Jesús an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë, ax ca uni 'aish nux 'icësaribiti tëmëraíbi 'uchama 'icën. Usa 'ixun ca nuribi tëmëranan ñunshin 'atimanën 'atima ñu 'amitisa taniabi nuibaquin nu 'aquinti 'icën.

16 Asérabi ca usa 'icë quixun 'unánquin cananuna ami
racuĕquinma, an nu nuibacë Nucën Papa Dios a nun 'uchacama tërĕnquin nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacë cupí.
Usaquin cananuna anúnu uisai cara 'icë nëtën, nuibaquian nu
'aquinun ñucáti 'ain.

II. LEVITAN RËBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICË QUICË BANA (5-8)

5

1 Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun, judíos unicaman 'ucha 'imainun
aín 'ucharibi tërĕncë 'inun 'aracacë ñuina 'axunquin Nucën
Papa Dios ñucáxunia.
2 Usa 'ixun ca axribi uni 'icëa ñunshin 'atimanën 'apun ñu
'atima 'anun quixun tancëxun 'unan 'ixun uni itsi usaribiti
'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —
quixun 'unánquinma an ñu 'acë unicama 'imainun, —usa ñu 'ati
ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinbi 'acë unicama aribi, ami
nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icën.
3 Axribi ñu 'atima 'acë 'ixun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun judíos uni raírinën 'uchacama 'imainun aín 'uchacamaribi tërĕncë 'inun quixun 'aracacë ñuina 'aia.
4 Ui uníxbi ca axbi 'iisa tani judíos sacerdotenën cushicaman
'apu 'itima 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëx cuni ca usai
'iti 'icën, Nucën Papa Diosan —Aaronën ca 'ën unicama 'ë
ñucáxunti 'icë —quixun Moisés cásaribi oi.
5 Usaribiquin ca Cristonën anbi judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iti sinánma 'icën. Nucën Papa Dios an
Mix camina 'ën Bëchicë 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'ai,
quixun cacë, anbi ca Cristo judíos sacerdotenën cushicaman
'apu 'imiacëxa.
6 Ësairibi ca cuënëo bananua Nucën Papa Diosan aín Bëchicë cá
bana quia:
Mix camina nëtĕtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë
ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.
7 Jesusan ca ënë menu 'aish abë banaquin aín Papa ñu
ñucácëxa. Ñucáquin ca axa bamatimoquin a iĕmiti cushiñu
'icë 'unánquin, munuma banaquin cacëxa. Usaquian ax
cuëëncësabi oquin 'aquinun quixun ñucácë cupí ca Nucën
Papa Diosan Jesucristo 'aquiancëxa.
8 Usa 'ain ca Cristonën, ax aín Bëchicë 'aíshbi tëmëracë 'ixun,
Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ati 'unáncëxa.
9 Ax tëmëraibi aín Papa Dios cuëëncësabi oi 'iá 'ixun ca an aín
bana cuaquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a aín 'ucha

tërënquin Nucën Papa Diosnan 'aish xënibua 'aínbi abë 'inun iëmia.
10 Ax ca ësaquian Nucën Papa Diosan cá, a 'icën, —mix camina
sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec
'iásaribiti.

Jesucristomi catamëquin ëncë 'icë 'aish 'unánmitëcëinsa bana

11 Usa 'aínu mitsu ënë banacama ñuixuinsa tancëxunbi cam-
ina mitsun asérabi upí oquin a bana cuaisama tanin.
12 Mitsúinra a ñuicë bana a 'unáncë 'ixun uni itsi 'unánmisa
'aíshbi camina mitsúnmi bëráma cuacë bana Jesucristo ñui
quicë, a 'unánmitëcëinsa 'ain. Ënë ñu upí oquin cuacëma 'aish
camina mitsux tuáratsu ñu iru piisama pain 'ixun aín titan
xuma 'acësa 'ain.
13 Bëráma cuacë bana 'unánmitëcëinsa 'aish camina an aín
titan xuma 'acë tuásaribi 'ain, uisai cara Nucën Papa Diosan
uni 'iti 'icë quixun 'unáncëma 'aish.
14 An Nucën Papa Diosan bana upí oquin sinánquin an
cacësabi oquin 'acë uni, an ca upí oquin 'unania, uisa ñu
'ati cara Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë, uisa ñu 'ati cara
'aisama 'icë quixun. 'Unánquin ca usoquin 'aia. Usa unix ca
tuá xuratsusama 'aish uni apánsa 'icën.

6

1 Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icësaíma uni apan 'icësai
'inuxun a paínu cuacë bana Cristo ñui quicë, aíshima bëtsi
ñuribi 'unánti 'ain. Cananuna a paínu 'unan banacama ësai
quicë, a ñuitëcëntima 'ain: nunbi ñu 'atima 'acë cupí Nucën
Papa Diosnanma 'aish bamati 'aíshbi sinanati Nucën Papa
Diosmi catamëtishi iëti,
2 'imainun Jesús sinani nashimicë 'iti, 'imainun Jesúsnan
'ixun axa ami catamëcë uni itsinu nun mëcën nanquin Nucën
Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísquia ca Nucën
Papa Diosan an 'acë ñucama 'unánquin uisa cara oti 'icë quixun
cati, acama.
3 Ësa banacama mitsu ñuixuntëcënquinma cananuna Nucën
Papa Dios cuëëncëbëtan bëtsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.
4 Ui unicamax cara Jesucristomi catamëcë 'ixun, ax ca abë
'icë quixun 'unáncë, 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan aín nuitu mëu sinánmicë 'ianan,
5 Nucën Papa Diosan bana ca upíira upí 'icë quixun
sinánquin cuanan, Nucën Papa Diosan cushi, anun cana aín
nëtënu 'iti 'ai quixun sináncë,
6 'ixunbi ami sinánquinbi ëni uni raírinën cuatánun —'ëx cana
Jesucristomi sinántëcënima —quia, a unix ca an Nucën Papa
Diosan Bëchicë i curúsocënu matáscë uníxa 'iásaribi 'icën. Usai
'icë uni ax ca amiribishi Jesucristomi sinanatëcënima.

7 Usa unicamax ca anu ñu 'apáti meesaribi 'icën. Ësa ca.
Nucën Papa Diosan, menu 'uí 'itsa 'ibúmicëxun chabócëx ca ñu
bëru 'imainun unían 'apácë ñu cotancëx tapunia, tapúanan ca
tuaia. Usaía 'inúan Nucën Papa Diosan 'imicëxa 'ia ca an ñu
'apácë uni an aín naënu 'icë ñu pinuxun bitsia.
8 Usa 'aínbi ca bëtsi me camabi ñu 'atima, muxa, chucu,
acama anu coi canicëbë anu upí ñu 'iruima. Usa 'aish ca Nucën
Papa Diosan iscëx a me 'aisama 'icën. Usa 'icë ca aín 'ibun axa
corucë ñucama nëënia.

Xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti cupí bënëtima chuámarua 'iti

9 'Ën nuibacë xucëantu, uni raírinën ca Nucën Papa Diosan
Bëchicëmi catamëtancëxunbi ënia quixun ñuixunquinbi cana-
nuna 'unanin, mitsux camina Jesucristo cupí ainan 'inun
iëmicë 'ixun ëncëma 'aish asérabi Nucën Papa Diosan upí
oquin 'aquíncë 'ai quixun.
10 Nucën Papa Dios, an ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi
aín unicama nuibaquin upiti bucunun 'aquianan bëríribi uso-
quin mitsun 'aia, manuquinma sinania.
11 Usa 'aínbi cananuna anúnmi Nucën Papa Diosan nëtënu
'iti nëtë utámainunmi mitsun 'acësabi oquin chiquíshquin
ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati cuëënin.
Usaquin 'aquin camina Nucën Papa Diosan nëtënu cëñútimoi
abë 'iti sinánquin caínti 'ain.
12 Mitsúxmi chiquish 'iti cananuna cuëëniman. Cananuna
cuëënin, Nucën Papa Diosan aín quicësabi oquin 'aquincëxa
aín uni raírinëx a ëníma ami catamëti upiti 'ia isími usaribiti
'iti.
13 Nucën Papa Diosbë ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi
sënëníma. Usa 'ixun ca anbi sinanatëcëntimoquin Abraham
cacëxa:
14 "Ësoquin cana asérabi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin
sinánxunquin bëchicëñu mi 'imianan min rëbúnqui 'itsaira
'inun uámiti 'ain".
15 Usaquian cacëxun ca Abrahamnën —Nucën Papa Dios
quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun sinánquin bënëquinma,
caíancëxa. Caíncëbë ca Nucën Papa Dios quicësabi oi Abra-
hamnën xanu tuutancëx Isaac bacëancëxa.
16 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca uni itsían aín bana isa asérabi 'icë
quixun 'unánun quiax, aín 'apu axa asamaira 'ain, a ñui ësai
quia: Nun 'apúnbi ca 'unania, 'ën mi cacë bana ënëx ca asérabi
'icën. Usai quicëbëtan ca an aín bana ca asérabi 'icë quixun
'unánquin abë cuëbicanántima 'icën.

17 Usaribiti ca Nucën Papa Dios axribi, axa ami catamëti
ainan 'iti unicaman —aín quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë —
quixun 'unánun, —xënibua 'aínbia sinanatëcëntimoi usabi 'iti ca
ënë bana 'icë —quiax quiacëxa.
18 Usa 'ain cananuna an ca ax quicësabi oquin 'aia quixun
'unánan, axa —sinanatëcëntimoquin cana mitsu cai —quicë
cupí ca an asérabi usoquin 'ati 'icë quixun 'unanin. Usaquin
'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácë
'ixun ca nu asérabi 'aquinti 'icë quixun. 'Unánan cananuna
ami catamëquin —aín bana quicësabi oi cana asérabi ainan
'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun 'unanin.
19 Ënëx ca ësaribi 'icën. An manë nunti niquincë unica-
man ca aín manë nuntia bëchunan tucáncaquin amami amami
buánti rabanan, manë cha manë risin tëcërëcaxun, an cushio-
quin tuínun quixun baca nëbëtsi nipatia. A manë chan tuíncë
cupí ca nunti amanu amanu cuanima. Usaribiti cananuna
Cristo anu Nucën Papa Dios 'icë anu cupí nun amanu amanu
sinánbëquínquinma Jesucristomi sinánti ëntima 'ain.
20 Cristo axa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ain cananuna
nuxribi anu abë 'iti 'ain. Ax ca nëtëtimoi xënibua 'aínbi usabi
sacerdotenën cushicaman 'apu 'aish, an aín unicama Nucën
Papa Dios ñucáxunti a 'icën, Melquisedec 'iásaribiti.

7

Jesús ax ca Melquisedec 'iásaribiti an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icë quicë bana

1 Mitsux Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina 'unanin,
Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unicaman 'apu
'iacëxa. Ax ca sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios
manámi 'icë a ñucáxuncë 'iacëxa. Usa 'ain ca bëtsi menu 'icë
'apucaman Abrahamnën xucënan bëchicë Lot cacë, aín nëtënu
'icë unicamabë 'acánanquin ñusmotancëxun aín ñucamacëñunbi
'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáribi buáncëxa. Uso-
quin 'acë cuabiani aín unicama buani cuanxun ca Abra-
hamnënribi a suntárucama ñusmoxun abámianan anu 'icë 'apu-
caman buáncë unicamacëñun camabi ñu bitëcëancëxa. Bib-
iani cuantëcëni ca Abraham Melquisedecbë mëranancëxa.
Abë mërananquin ca Melquisedecnën, Nucën Papa Diosan ca
Abraham 'aquianxa quixun 'unanquin —an ca mi upí oquin
sinánxunia —quixun caquin, a Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
2 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú
Melquisedec 'ináncëxa. Melquisedec quicë bana ax ca "upí
'apu ca ax 'icë" qui quicë bana 'icën. Melquisedec ax ca Salem
cacë menu 'icë unibu aín 'apu 'iacëxa. Salem quicë bana ax
ca "bëtsi unibubë 'acananima ca chuámarua bucuia" qui quicë

bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti sináncëma 'apu
'iacëxa.
3 Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara aín tita
'iacëxa, añu nëtën cara bacëancëxa, añu nëtën cara bamacëxa,
uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma 'icën. Usa
'ain ca judíos unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —
quia. Nucën Papa Diosan Bëchicënëx ca nëtëtimoi xënibua
'aínbi sacerdote, an unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'icën,
uni Melquisedec ñui quiásaribiti.
4 Abraham a pain nucën rara, anbi ca abëa 'acánancë uni-
cama ñusmoxuan bicë ñu mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec,
'ináncëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Abraham ax ca
Melquisedec meu 'iacëxa quixun.
5 Moisés cuënëomiquin ca Nucën Papa Diosan —ësai ca 'iti 'icë
—quixun caquin ësaquin cacëxa:
—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín
rëbúnquicamaxa sacerdote 'icë ca Abrahamnën rëbúnquicama
raírinën aín ñucama mësú 'ináнti 'icë —quixun. A uni camáxbi
Abrahamnën rëbúnqui 'aish aín aintsi 'ixunbi sacerdotecama
usaquin aín ñu 'inánun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
6 Usa 'aínbi ca Melquisedec, Levitan rëbúnqui 'ixunmabi,
Abrahamnën aín ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucën
Papa Diosan upí oquin sinánxuncë, Abraham, a ca
Melquisedecnën aín ñu biquin —an cacësabi oquin usoquin
ca Nucën Papa Diosan mi 'axunti 'icë —quixun caquin Nucën
Papa Dios ñucáxuancëxa.
7 Uni itsían Nucën Papa Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucën
Papa Dios ñucáxuncë uni meu 'icën. Uinu 'icë unínbi ca —
usama ca —quixun caima. Usa 'ain ca Abraham Melquisedec
meu 'iacëxa.
8 Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a judíos unicama
raírinën aín ñu mësú 'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaia. Usa
'aínbi ca Abrahamnën aín ñu mësú Melquisedec, a ñuia uni —
ax ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa.
9 Usa 'ain ca ësoquinribi sinánti asábi 'icën: Levitan chaitiocë
Abraham, an ca Melquisedec aín ñu mësú 'ináncëxa, ax a
meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, a
judíos unicaman bërí aín ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abra-
hambëtan aín ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën.
10 Levitan rëbúnquicama 'aíma pain 'aíshbi ca Abrahambë
'icësa 'iacëxa, aín rëbúnqui 'aish. Usa 'ain cananuna 'unanin,
Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, acam-
abë sënënmaira cushi 'iacëxa quixun.
11 Bëráma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai
cara judíos unicama 'iti 'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana
Levitan rëbúnquicama, sacerdotecama 'ixun, judíos unicama

'unánminun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'ixuan Levitan rëbúnquinën 'aquincëx judíos unicama asérabi aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Dios quicësabi oi 'icëbë ca sacerdote itsi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa.

12 Usa 'ain ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rëbúnquicama sacerdote 'ixun judíos unicama 'unánmicë, a 'unanibi aín sinan upíma 'ain, a ënquin bëtsi bana Jesús ñui quicë unin cuanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

13 Nucën 'Ibu Jesús a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë, ax ca judíos uni 'aíshbi Levitan rëbúnquima Judanën rëbúnqui 'iacëxa. Judanën rëbúnquinëx ca judíos sacerdote 'iti 'icë quiax ca Moisésnën cuënëo bana quiáma 'icën.

14 Camabi unin ca 'unania, Nucën 'Ibu Jesús ax ca Judanën rëbúnqui 'iacëxa quixun. Usa 'aínbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanën rëbúnquinëx ca sacerdote 'iti 'icë quiax quiáma 'icën. Levitan rëbúnquishi ca usai 'iti 'iacëxa.

15 Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Melquisedec 'iásaribitia sacerdote 'inun Jesúsëshi,

16 ax bamaxbi bamatëcëntimoi baísquicë 'icë, a sacerdote 'imiacëxa, Moisésnën cuënëo bana, Judanën rëbúnqui ca sacerdote 'iti 'icë quicë 'aímabi.

17 A ñuiquin ca Nucën Papa Diosan ësaquin cacëxa:

Mix camina nëtëtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

18-19 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana upí 'aínbi ca anun unin sinan upí 'iáma 'icën. Usa 'aínbi cananuna bëtsi bana, Jesús ñui quicë, a cupí asérabi nun 'uchacama tërëncë 'ianan nun sinan upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain.

20 Aín Bëchicë an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin mëníocëxa.

21 Levitan rëbúnquinën ca 'ën unicama ë ñucáxunti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin cáma 'icën. Usa 'ixúnbi ca an sinanatëcëntimoquin caquin, Jesús asérabi an unicama a ñucáxunti 'imiacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Diosan ca sinanatëcëntimoquin aín Bëchicë ësaquin cacëxa: Mix camina nëtëtimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi, quixun.

22 Usa 'ain ca an Moisésnën cuënëo bana cuacë uni 'iásamaira oi an Jesús ñuicë bana cuacë uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ia.

23 Levitan rëbúnqui sacerdotecama ca ax pain 'itancëxa bëtsix bamacëbë bamacëbë sacerdote 'icë 'aish 'itsaira 'iacëxa.

24 Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócë 'aish usabi sacerdote 'ixun Jesusan cuni aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia.

25 Ui unicaman cara a cupí abë upí 'iisa tanquin Nucën Papa
Dios ñucatia, a ca Jesusan xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan
'inun iëmia. A unicama Nucën Papa Dios ñucáxunux ca bama-
timoi tsotia.
26 Usa 'aían Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíira 'icën.
Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'ixun ñu 'atima 'acëma 'ianan
ñu 'atima 'ati sináncëma 'ianan ax upíira sinánñu 'aish ca aín
Papabë 'Apuira 'icën.
27 Ax ca Levitan rëbúnqui 'icësai 'iáma 'icën. Atun ca camabi
nëtën aín 'ucha pain tërëanan judíos unicaman 'uchacamaribi
tërënun Nucën Papa Dios ñucáxunia, ñuina rëtancëxun xaro-
quin. Usama ca Jesús 'icën. Axbi ca camabi unin 'ucha cupí
ñuina rëxun xarocësa 'itánun bamatsianxmabi achúshitishi ba-
macëxa.
28 Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi Levitan
rëbúnqui, 'uchañu 'aíshbi an judíos unicama Nucën Papa Dios
ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana xënibucëbëtan,
Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin caquin, aín Bëchicë
Jesús, axa asérabi 'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an
aín unicama a ñucáxunun 'imiacëxa.

8

Jesús ñui quicë bana

1 Ënë banaxa bëtsi banasama 'icëmi mitsun 'unánun cana-
nuna ënë ñuiquin mitsu cain, an Nucën Papa Dios aín unicama
ñucáxunti, Jesús, ax ca usa 'aish bërí aín nëtënu abë 'aish,
Nucën Papa Diosbë 'Apu 'icën.
2 Tabernáculo cacë xubu unin 'acë anuxuan Levitan
rëbúnqui achúshinën judíos unicama Nucën Papa Dios
ñucáxuncë 'aínbi ca anuxunma, aín nëtë anu Nucën Papa
Dios 'icë, anuxunbi Jesusan nu Nucën Papa Dios ñucáxunia,
Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin.
3 An unicaman 'ucha Nucën Papa Diosan tërënun ñuina rëcë
xaronux ca sacerdotenën cushicaman 'apu an Nucën Papa
Dios aín unicama ñucáxuncë 'ia. Usaribiti ca Jesús unicaman
'ucha tërëncë 'inun ñuina rëtíma, a cupía unicaman 'ucha
tërëncë 'inun bamatsianxmabi bamacëxa.
4 Bëríbi nubë 'aish ca Jesús sacerdote 'itsianxma. Lev-
itan rëbúnquinëxëshi Moisés quiásabi oi sacerdote 'ixun ca
ñuina rëtancëxun xaroquin judíos unicama Nucën Papa Dios
ñucáxunia.
5 —Jesucristo ax unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamax
baísquitancëxun ca ënu 'ëbë 'ixun unicama 'ë ñucáxunti 'icë
—quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan bëráma Jesu-
cristo ucëma pain 'ain —Levitan rëbúnquinën ca tabernáculo
xubunuxun judíos unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëxun
xaroquin unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun mëníocëxa.

Tabernáculo xubu 'ati ñuiquin ca Nucën Papa Diosan Moisés
"aín bashinuxun 'ën mi ismicësabi oquin camina a xubu
'imainun anu 'icë ñucama 'ati 'ai" quixun cacëxa. Usa 'ain cana-
nuna 'unanin, Jesucristo aín nëtënu abë 'ixun nu a ñucáxunti
sinánquin ca judíos sacerdotenën tabernáculonu 'icë ñucama
'anun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
6 —Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana quicësabi oi
'i ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quiáxa ax quicë bana,
asamaira ca —Jesúsmi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan
'iti 'icë —quicë bana, ax 'icën. Usa 'ain ca Levitan rëbúnquinën
unin 'ucha tërënce 'inun 'ásamaira oquin Jesusan nun 'ucha
tërënquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun nu 'imia.
7 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo
bana quicësabi oquin 'ai aín nuitu upí 'ain ca bëtsi bana Jesús
ñui quicë a Nucën Papa Diosan mëníoma 'itsíanxa.
8 Nucën Papa Diosan ca judíos unicama an cacësabi oi 'iiama
isacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:
Nucën 'Ibu Dios ca quia, usai ca judíos unicama, Israelnën
rëbúnqui 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana 'inan,
'ixunbi cana 'itsa bari inúcëbëtan bëtsi bana judíos uni-
cama 'inánti 'ain. Anun 'ën a bana 'inánti nëtë ca uti
'icën.
9 A banax ca judíos unicama Egipto menua buánquin uisai cara
atux 'iti 'icë quixun 'ën Moisés cá banasama 'iti 'icën. Judíos
unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ën bana cuaquin 'ën
cacësabi oquin 'acëma cupí atu ëancën.
10 Usa 'ixunbi cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain,
usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ën a pain 'inan
bana sënëncëbëtan cana bëtsi bana judíos uni Israel unicama
'inánti 'ain. Ësai ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana
'ën unicaman manuquinma sinánan aín nuitu mëu upí oquin
'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ëx cana aín Dios 'aish atúan rabicë 'iti
'ain. 'Imainun ca atux asérabi 'ën unicama 'iti 'icën.
11 'Ën unicaman ca 'ë 'unánti 'icën. Ñu 'unáncëma 'imainun ñu
'unáncë uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ë 'unánti 'icën.
Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi bëtsi uni, aín xucënbi, abë 'icë unibi
cacëxunmabi atúnbi 'ë 'unánti 'icën.
12 Usaía ax 'icë uni a cana ñu 'atima 'acëbi nuibaquin aín 'ucha-
cama tërënti 'ain. Tërënxun cana manuquin aín 'uchacama
sinántëcëntima 'ain.
13 Ësaía Cristo cupí aín unicama aín nuitu upí 'iti ñui ca Nucën
Papa Dios —'ën bëráma usai ca judíos unicama aín 'ucha
tërënce 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana a camina ënti
'ai —quiax quia. Usa 'aish ca a bana sënëntishi 'icën.

III. LEVITAN RËBUNQUINËN ÑU 'ACË CUPI UNI 'IASAMAIRA OI CA JESUS CUPI UNI

AIN 'UCHA TËRËNCË 'IA (9-10)

9

Anuax judíos sacerdotecama Nucën Papa Diosbë baná tabernáculo ñuianan Jesucristo anu Nucën Papa Dios 'icë ñuicë bana

1 Bëráma ca Nucën Papa Diosan judíos unicaman usoquin a
rabinun quixun caquin, anuxuan Levitan rëbúnquinën judíos
unicama a ñucáxunti tabernáculo cacë xubu 'anun quixun
cacëxa.
2 An Moisés cacësabi oquin ca judíos unicaman tabernáculo
'aquin, amo rabëa aín namë 'itánun nëbëtsi chupan bëpáncëxa.
Anu paín atsínti anu ca anu lamparín nanti 'imainun curi
mesa, anu uni itsin pitima pán nancë, acama 'iacëxa. Anu uni
aín 'ucha tërëncëma 'ianan upiti mëníocacëma 'aish atsíntima
'ain ca a 'iti Cata Upí cacë 'iacëxa.
3 Cata Upí a 'ucë ca bëtsi cata 'iacëxa. Ax ca Cata Upíira cacë,
'iacëxa.
4 Tabernáculo nëbëtsi rabë oquin bëpáncë chupa rapasu
ca anuxun tsëpasa ñu sanutanun xaroti nancë 'iacëxa, a
Cata Upíira cacë, a rapasu. A Cata Upíira cacë, anu ca
bunánti, curin ratacacacë 'aish anúnribi aín namënu rocë
'iacëxa. A bunántinu ca curi 'acë chumu, anu maná cacë piti
ñu 'itsamashi purucë, 'imainun Aaronën tsati 'aíshbi coo, a
'imainun maxax parúsha rabë, anu usai ca aín uni 'iti 'icë
quixun Nucën Papa Diosan cuënëo, acama 'iacëxa.
5 A bunánti aín mapútinu ca querubín rabë, Nucën Papa
Diosan suntárusa oquin curi uniocë, bësúnarabë oquin tsóncë
'iacëxa. A nëbëtsinuax ca aín pëcacë 'ucë mëucüax Nucën
Papa Dios banacëxa. Anu ca judíos sacerdotenën cushicaman
'apun 'aracacë ñuinanën imi ánscacëxa, Nucën Papa Diosan
atun 'uchacama tërënun. Ënë ñucama camina 'unáncan. Usa
'ain cananuna camaira ñuiquin mitsu caiman.
6 Usaquin tabernáculo xubunu 'icë ñucama mënío 'ain ca
anu pain atsíncë cata, ax Cata Upí cacë, anu atsínxun judíos
sacerdotenën an 'ati ñu 'aia, lamparín mëníoti, pán mesanu
nanti, acama, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin.
7 Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atsínti, anuishi
atsinia. Usa 'aínbi ca cata itsi, Upíira cacë, anu judíos sac-
erdotenën cushicaman 'apu axëshi camabi baritian achúshi
oíshi atsinia. Anu atsínquin ca 'aracacë ñuinanën imi buania,
aín 'uchacëñuan judíos unicaman 'uchacamaribi Nucën Papa
Diosan tërënun quixun ánscaquin.
8 Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upitan nu ësaquin 'unánmia, anu pain atsínti cata
anuxun atun 'acësabi oquian camabi nëtën ñu 'acëbë ca judíos

unicamax Cata Upíira cacë, anu Nucën Papa Dios 'icë, anu abë
bananux atsinima.
9 Usai ca 'ia quixun 'unánquin cananuna sinanin, Moisés
quicësabi oquin ñuina rëxun xaroquinbi ca a unicaman, aín nu-
itu ca Nucën Papa Diosan iscëx asérabi upí 'icë quixun 'unan-
ima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin.
10 Nucën Papa Diosan ca usoquin judíos unibunën 'ati
ñuiquin bëtsi bëtsi ñuina nami pitima 'imainun amiribi amiribi
mëchucati, usa ñucama 'anun quixun mëníocëxa. Usai a ba-
nacama quicësabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aían judios unibunën usa
ñucama 'anun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

11 Usa 'ain ca Cristo ënë menu uá 'aish anu Nucën Papa
Dios 'icë, anu cuantëcëancëxa. Ënë menuax cuantëcëan 'aish
ca anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'icë sacerdote, an Nucën
Papa Dios nu ñucáxuncë, a 'icën. Anu ax sacerdote 'icë ax unin
'acëma 'aish ca ënë nëtënu 'icë tabernáculosamaira 'icën.
12 Tabernáculonu 'icë cata Upíira cacë, anua sacerdotenën
cushicaman 'apun chivo 'imainun vaca bacë rëxun aín imi
buan 'aínbi ca Jesucristo aín imi 'apati bamatancëx baísquiax,
anuira Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. Anu ashiti cuan
'ixun ca nun 'uchacama tërëncë 'aíshnu xënibua 'aínbi Nucën
Papa Diosnan 'inun nu 'imia.
13 Judíos unicaman ca aín 'ucha cupí chivo ímainun vaca
bacë, tabernáculo xubunu buánxun rëxun judíos sacerdotenën
a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncëxun ca sacerdotenën a ñuinacan
imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu bixun a unica-
manu sácaia. Usoquian 'acëx aín 'ucha tërëncë 'aishbi ca
'uchatëcënima 'inúan 'acëma 'icën.
14 Ñuina rëcë aín imi cupí uni 'icësamaira oi cananuna Cristo
bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish upí 'iti 'ain. Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upí, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax
abë 'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aíshbi bamatsianxmabi,
nun 'uchacama tërëncë 'inun bamacëxa. Xënibua 'aínbi abë
'itimoinu bamati 'icëbi ca nun 'uchacama tërënquin, ax aín
imi 'apati bama cupí, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë,
a rabinu ax cuëëncësabi oi 'inun nu 'imia.
15 Usa 'ain ca Nucën Papa Dios quiásabi oi, an Cristomi
catamënun sinánmicë unicama xënibua 'aínbi abë 'inun Cristo
bamacëxa. An Moisésnën cuënëo bana cua nucën raracaman
'ucharibi ca Cristo bama cupí, tërëncë 'icën. Usa 'ain ca
Moisésnën cuënëo bana 'iásama Cristo ñui quicë bana 'icën.
16-17 Unin ca uin cara ax bamacëbëtan aín ñu biti 'icë quixun
ñuiquin, —usai ca 'iti 'icë —quicë quirica mëníoia. Usa 'aínbi ca
a uníxa bamacëma pain 'ain, aín ñu bëtsi uninanma 'icën. Aín
'ibúxa bamacëbë cuni ca aín ñucama asérabi bëtsi uninan 'ia.

18 Usaribi oquin ca 'aracacë ñuina aín imi 'apati ba-
macëbëtainshi Nucën Papa Diosan judíos unicama aín 'ucha-
cama tërënquin manúmiacëxa.
19 Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën a ba-
nacama ñuiquin judíos unicama catancëxun vaca bacë im-
icëñun chivo imi bixun 'unpáxcëñun mëscutancëxun ro, hisopo
cacë, aín xo, xónsa carnero rani 'acë risi anun tëcërëcacë a
chabóquin, cuënëo banami 'anan unicamamiribi ánscacëxa.
20 Anscaquin ca judíos unicama cacëxa: "Ënë imi ánscacë
isquin camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca asérabi
ax quiásabi oquin mitsun 'ucha tërënquin, mitsúxmi aín uni
'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu sinánxunia" quixun.
21 Usaribi oquin ca Moisésnën tabernáculo xubu 'imainun
aín Cata Upí anu 'icë ñucama anun Nucën Papa Dios rabiquin
ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánscacëxa.
22 Usa 'ain ca usoquin ca judíos sacerdotenën 'ati 'icë quixun
Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin, anun Nucën Papa
Dios rabiti ñucama ami imi ánscacë 'iacëxa, a ñuxa Nucën Papa
Diosan iscëx upí 'inun. Ñuina bamacëbëma ca judíos unin
'ucha tërëncëma 'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain
unin 'ucha tërëncëma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icë quicë bana

23 Usaria Jesucristo anua Nucën Papa Dios 'icë anu atsínti
tani ca unin 'acë tabernáculo xubu aín Cata Upíira cacë, anu
judíos sacerdotenën cushicaman 'apu atsíancëxa. Usai Je-
sucristo 'iti 'ain ca a ñucama Nucën Papa Diosan upí isnun
'aracacë ñuinanën imi anu a sacerdotenën ánscacëxa. Usa 'aínbi
cananuna ñuinanën imi ánscacë cupíma, Jesucristonëxbi aín
imi 'apati bama cupíshi anua Nucën Papa Dios 'icë anu nux
abë 'iti 'ain.
24 Ax ca tabernáculo, anua Nucën Papa Dios 'icë tanquian
unin 'acë, anuma, anua Nucën Papa Dios 'icë anubi atsíancëxa,
anuxuan nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë anu.
25 Judíos sacerdotenën cushicaman 'apu ax ca tabernáculo
xubu aín Cata Upíira anu camabi baritia achúshitishi, aín im-
ima, 'aracacë ñuinanën imi ánscai atsinia. Usa 'aínbi ca Cristo,
anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'itsai atsínima.
26 'Itsai atsínux ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Cristo
aín uti nëtë sënëncëbë uni 'inux uá 'aish bamatsianxmabi
achúshitishi unin 'ucha cupí bamacëxa.
27 Ënë nëtënu 'icë camabi unix ca achúshitishi bamati 'icën.
Usa 'icë ca aín ñu 'acëcama 'unánquin Nucën Papa Diosan
uicamax cara aín nëtënu abë 'iti 'icë quixun canan uicamax
cara anu abë 'itima 'icë quixun cati 'icën.

28 Usaribiti ca Cristo ënë menuax achúshitishi bamacëxa.
Ax 'uchañuma 'aíshbi ca camabi unin 'ucha ainansa 'aish
tërëncë 'inun bamacëxa. Bamatancëx baísquitancëx ca aín
Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ënë nëtënu utëcënti 'icën.
Camabi unin 'ucha cupí bamatëcëni aima ca an aín uti caíncë
unicama abëa 'inun bitsi utëcënuxun 'aia.

10

1 Jesucristoa ënë menu utancëx unicaman 'ucha cupí usai
'iti tanquian judíos unicaman aín 'ucha cupí castícancëma 'in-
uxun 'aracacë ñuina 'anun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa.
Usoquin mëníocë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosbë
upí 'iisa tanquin camabi baritia 'aracacë ñuina 'axun xaroia.
Usoquin 'acë 'aínbi ca aín nuitu asérabi 'uchatëcëntimoquin upí
'inun mëníocëma 'icën.
2 Aín 'ucha tërëncë 'ianan aín nuitu asérabi upí 'imicë 'ain ca
judíos unicaman Nucën Papa Diosan isnun quixun 'aracacë
ñuina amiribi amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë ñuina
'acë cupía aín 'ucha tërëncë 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca
'aracacë ñuina rëmitëcënti sináncëma 'itsíanxa.
3-4 Vaca bacë 'imainun chivo rëxun xaroanan aín imi
ánscacë 'aínbi ca a unicama aín sinan ashiquin upí 'inun
mëníocëma 'icën. Usa 'ain ca judíos unicaman camabi bari-
tia ñuina rëmiquin —'ën sinan ca asérabi upíma 'icë —quixun
sinántëcënia.
5 Usa 'ain ca Cristonën ënë nëtënu uquin aín Papa Dios
ësaquin cacëxa:
Ñuina unin rëxun xaroti cuëënquinma camina 'ëx uni 'aish
unicaman 'ucha cupí bamati mëníon.
6 Aín 'ucha cupía unin ñuina rëxun mi xaroxuncë a camina
cuëëniman.
7 Usa 'ain cana mi can: 'Ën Papa Dios, mix cuëëncësabi oquin-
shi 'anux cana ënë nëtënu ain, min bana cuënëo quicësabi oi.
8 Moisésnën cuënëo bana, aín 'ucha tërëncë 'inun ca unin ñuina
rëxun xaroti 'icë quicë 'aínbi ca Cristonën aín Papa Dios cacëxa,
"aín 'ucha cupía unin ñuina rëxunmi xaroxuncë a camina
cuëëniman".
9 Catancëxun ca Cristonën ësaquinribi aín Papa Dios cacëxa: "'Ën
Papa Dios, mix cuëëncësabi oquinshi 'anux cana ënë nëtënu
ain". A bana cuënëosabi oi utancëxa Cristo camabi unin
'ucha cupí bama 'ain ca bërí unin aín 'ucha cupí ñuina rëxun
xarotëcëntima 'icën.
10 Jesucristo aín Papa Dios cuëëncësabi oi, bamatsianxmabi
achúshitishi bama 'ain cananuna nux Cristo bama cupí Nucën
Papa Diosan iscëx nun 'ucha tërëncë 'aish asérabi ainan 'ain.
11 Judíos sacerdotecaman ca camabi nëtën 'uchañu unían
bëxuncëxun aín 'ucha tërëncë 'inun 'aracacë ñuina rëxunia.
Usoquian 'acëbëbi ca aín nuitu upíma usabi 'ia.

12 Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin 'ucha
tërëncë 'inun bamax baísquitancëx anu aín Papa 'icë anu abë
'Apu 'aish aín mëqueu 'i cuancëxa.
13 Anu 'aish ca axa ami nishcë unicama a Nucën Papa
Diosan 'ibuamimainun anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'icën.
14 Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamëcë
unicama aín 'ucha tërëanan nëtëtimoia abë upí 'inun 'imia.
15 Usa ca quixun ca aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmia,
ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia quixun nu
sinánmiquin:
16 Ësoquin cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca
judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ë a pain 'inan
bana sënëncëbëtan cana bëtsi atu 'inánti 'ain. Ësai ca a
bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman
aín nuitu mëu upí oquin 'unánan manuquinma sinánun
'unánmiti 'ain.
17 Quianan ca ësairibi a bana quia:
Aín ñu 'atima 'acëcama tërënxun cana manuquin aín 'ucha-
cama sinántëcëntima 'ain.
18 Usa 'aían unin 'ucha sinántëcëntimoquin tërëncë 'inun Cristo
bama 'ain ca unin aín 'ucha tërëncë 'inun 'aracacë ñuina rëxun
xarotëcëntima 'icën.

Cristonan cupí abë banaquin Nucën Papa Dios ëntima ñui quicë bana

19 'Ën xucëantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun
'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish cana-
nuna —Cristo cupí ca Nucën Papa Diosan nux banaia cuati 'icë
—quixun sinani racuëtima abë banati 'ain.
20 Bamax baísquitancëx aín Papan nëtënu abë 'i cuan 'ixuan,
Jesusan nu 'aquincëx cananuna ax bamatimoi tsócë Nucën
Papa Dios, abëbi banati 'ain, nucën rara judíos unicama
'iásamai.
21 An Nucën Papa Diosan unicama a ñucáxuncë ax ca Jesús
'icën.
22 A cupí nun 'uchacama tërëncë 'aish cananuna uisa ñu
cara 'aisama 'icë quixunu 'unánquin mëníocë 'aish asérabi ax
cuëëncësabi oi 'iisa tani Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an
ca cuati 'icë quixun 'unani. Ax Nucën Papa Diosbë banai
tabernáculo xubunu atsínux ca sacerdote aín 'ucha tërëncë
'ianan upiti nashi mëníocacëxa. Usaribiti cananuna Jesucristo
cupí chucacësa 'aísha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucën
Papa Diosbë banain.
23 —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin nu upí 'imi-
anan nux aín nëtënu abë 'inun 'imia —quixun 'unánquin cana-
nuna asérabi ami catamëquin aín bana ënquinma an nu cacësabi

oquin 'aquin bëtsi uniribi —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin, usoquin nu 'aquinia —quixun ñuixunti 'ain.

24 Camaxunbi cananuna uisai caranuna bëtsibë bëtsibë nuibananan Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'anun 'aquiananti 'ain quixun sinánti 'ain. Sinántancëxun cananuna asérabi usoquin 'ati 'ain.

25 Usabi 'icë aísha bëtsi bëtsi uni axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timĕtisama tancëbëbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabë timĕanan bëtsibë bëtsibë Jesucristomia catamënun 'aquiananti 'ain, Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun sinani.

26 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nunbi 'aisa tanquin ënquinma ñu 'atima amiribi amiribi 'ai cananuna nun 'ucha tërĕnun Jesucristomi catamëti cuëëncëma cupí nun 'ucha tërĕncëma 'aish usabi 'iti 'ain.

27 Usa 'icë, anun an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Diosan ax cuëëncësa oi 'iisama tani ami nishcë unicama 'acësaribi oquin nuribi 'uchoquin manë tsinu 'imicëx cananuna nux abë 'itimoi 'iti 'ain.

28 An usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma uni a ñuia, rabĕ 'imainun achúshi uni —asérabi ca usa 'icë —quicëbëtan ca nuibati sinanaquinma a uni uni itsin 'aia. Rabĕ uníxëshia a ñui usai quicëbëtanribi ca usaquin 'aia.

29 A unia usoquin 'ásamaira oquin ca axa aín Bëchicë 'imainun aín Bëru Ñunshin Upími 'atimati banacë uni a Nucën Papa Diosan castícanti 'icën. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa unicama 'uchañu 'icëbi iĕminux aín imi 'apati bama, a ami 'atimati bananan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí an uni nuibaquin 'aquincë ami 'atimati banacë, a unicamax ca an Moisésnën cuënëo bana 'acëma unia 'acësamaira oquian Nucën Papa Diosan castícancë 'iti 'icën.

30 Cananuna 'unanin, ësai ca Nucën 'Ibu Dios quiacëxa quixun: “Uix cara 'uchaia, a cana 'ënbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Ësairibi ca quiacëxa: “Uinu 'icë 'ën unicaman cara 'ëx quicësabi oquin 'acëma 'icë a cana 'ën uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ain”.

31 Usa 'ain cananuna nun 'ucha ëncëma 'aish, Nucën Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun uisaira oquin cara 'ati 'icë usoquin nu 'ati 'icë quixun sinani ami racuĕti 'ain.

32 Jesucristomi catamëtabatia, unin mitsu bëtsi bëtsi oquin tëmĕramicëxunbi camina bënĕquinma tanshiacën. Usaími mitsux 'ia a camina sinánti 'ain.

33 Mitsu raírinëx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa unin ismainun mëëcë 'iacën. Usai 'imainun ca axa Cristomi

catamëcë uni raírinën mitsux usai 'icë isi masá nuituquin ënquinma 'aquiancëxa.
34 Usa 'ixun camina Jesucristomi catamëcë cupía sipuacë
unicama nuibaquin 'aquiancën. Mitsumi nishquian mitsun
ñu bicancëbëbi camina masá nuitutíma usabi cuëëancën. —
Ënë nëtënuax ñuñu 'aish cuëëncësamaira oi cana Nucën Papa
Diosnan 'aish aín nëtënu nëtëtimoi abë 'iti 'ai —quixun sinani
camina cuëëancën.
35 —Usai cana 'iacë —quiax manúquinma camina min 'acësabi
oquin Jesucristomi catamëti ëntima 'ain. Ami catamëcë 'aish
camina a cupí nëtëtimoi abë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti
'ain.
36 Jesucristo ucëbë ax quicësabi oi Nucën Papa Diosan
nëtënu abë 'inuxun camina uni itsían mitsu tëmëramicëxbi a
taníma usabi Cristomi catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'ati
'ain.
37 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:
Xënibutíma ca ax bënëtishi uti 'icën. A nun caíncë ax ca
nëtëbutima uti 'icën.
38 'Ën iscëxa ax upí 'icë 'ën unicamax ca tëmëraibi 'ëmi catamëti
tsóti 'icën. Usa 'aínbi cana an 'aquinbi racuëquin 'ën bana ëncë
uni a isi cuëëntima 'ain".
39 Usaía an aín bana 'aquinbi ëncë uni ax Nucën Papa Diosan
nëtënu abë 'itima 'aínbi cananuna nun ami catamëquin ëncëma
'aish, asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCËMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINËX ASERABI NUCËN PAPA DIOSMI CATAMËACËXA QUIAX QUICË BANA (11-13)

11

Usaía judíos unicaman rara raírinëx Nucën Papa Diosmi catamëa bana

1 Nun Nucën Papa Dios isquinmabi cananuna asérabi ca anu
'icë quixun 'unanin. Aín bana ca cëmëma asérabi 'icë quixun
sinánquin cananuna 'unanin, an ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë
quixun. Usaquin ca axa ami catamëcë unicaman 'unania.
2 Nucën Papa Diosan ca axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun
sinánquian, ami catamëquin nucën raracaman ñu 'aia isi ca
Nucën Papa Dios cuëëancëxa.
3 Ënë nëtëcamax ca Nucën Papa Dios quicëbëshi an
sináncësabi oi uniacëxa. Uisa ñu 'aíma 'aínbi ca an unin iscë
ñucama uniocëxa. Usoquin unioia isáma 'ixunbi cananuna a
bana acama ñuiquin cuënëo a isquin, usai ca 'iacëxa quixun
'unanin.

4 Bërí nëtẽnma ca Adanën bëchicë, Abel, an ami sinánquin
Nucën Papa Dios quicësabi oquin a rabiquin 'aracacë ñuina
rëxun xaroxuancëxa. Usomainunbi ca aín xucën Cainan aín
cuëëncësa oquinshi aín ñu bimishi Nucën Papa Dios xarox-
uancëxa. Cainan usoia isi ca Nucën Papa Dios cuëëanma
'icën. Abelnëan 'axuncëxun isi cuni ca cuëëancëxa. Abel bama
'aínbi cananuna —Abelnën ca asérabi Nucën Papa Diosmi
catamëquin ax quicësabi oquin 'acëxa —quixun sinanin.

5 Ënẽnsaran nëtẽnma ca Enoc cacë uni, amia catamëcë
cupía anun Nucën Papa Dios cuëëncë 'iacëxa. Usa 'icë ca
ënë menuax bamaima aín nëtënu 'inun Nucën Papa Diosan
buáncëxa. Buáncë ca unin mërama 'icën. Usoquin buáncëma
pain 'aish ca Nucën Papa Dios Enocnën cuëëancëxa quiax ca
aín bana cuënëo quia.

6 Uicamax cara Nucën Papa Diosbë banatisa tania, uica-
max cara ainan 'iisa tania, an ca —Nucën Papa Dios ca
asérabi anu 'icë —quixun sinánti 'icën. Sinánan ca —an ca 'ën
ñucácëxun cuati 'icë —quixun sinánti 'icën. Usaía ax asérabi ami
catamëcë uni anun cuni ca Nucën Papa Dios cuëënia. Axa ami
catamëcëma unin ca Nucën Papa Dios cuëënmima.

7 Ënẽnsaran nëtẽnmaribi ca Noénën ami catamëquin —
Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun 'unáncëxa.
'Unáncë 'icë ca Nucën Papa Diosan Noé cacëxa, —camabi
uníxa 'aisamairai 'uchacë cupí cana unían usai ñu 'iti
sináncëbëtanmabi camabi me baca mapumiquin cëñuti 'ai
—quixun. Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun
'unánquin ca Noénënshi, 'itsa 'uí 'ibúcëma pain 'aínbi aín manë
nunti chaira anua aín aintsi 'ibucama atsínmiti 'acëxa, Nucën
Papa Diosan a cacësabi oquin. An usoquin 'aia iscë unicama
ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën
Papa Diosan cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën
Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sinánquian Noénën,
an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

8 Bërámaribi ca Abraham cacë uni aribi ami catamëcë 'icë
Nucën Papa Diosan cacëxa:

—Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain.
Min rëbúnquicamanan ca a me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham
uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín me,
Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi
oquin 'ati 'icë quixun 'unani.

9 Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish ca Abraham a me, a
Nucën Papa Diosan a ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsoócëxa.
Anu 'aísh ca aín menumabia uni tsócësa 'iacëxa. Anu 'aíshbi
ca upí oquin xubuoíma, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Us-
aribiti ca aín bëchicë Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob,
acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina 'ënan 'iti 'ain, min

rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac, 'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa.
10 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë quixun mënío 'ain cananuna ënë menu tsócë 'aíshbi Nucën Papa Diosnan 'aish, an sináncësabi oquin mënío aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.

11 Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin, caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí. Usai tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacëancëxa.
12 Usa 'ain ca, Abraham caniacëcëra 'aíshbi bëchicëñu 'iacëxa. Aín bëchicënën rëbúnqui ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parúnpapa cuëbí 'icë masiribi cananuna tupúntima 'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish unin tupúntisama 'iacëxa.

13 Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuiasa oi 'icëma pan 'ain bamacëxa. Usa 'aínbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun masá nuituquinma cuëënquin, Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unáncëxa. Usaquin 'unani ca ësai quicësa 'iacëxa: nux ënë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi bëtsi menu cuanúxbi tsócësa 'ain.
14 Usaia quiása 'ain cananuna 'unanin, a unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu 'iti unima, bëtsi menu 'iti uni cananuna nux 'ai —quixun sináncëxa.

15 Anuaxa cuancë me, Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan 'itsíanxa.
16 Cuantëcënti 'aíshbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira oi bëtsi nëtë, upíira a Nucën Papa Diosan atu mëníoxuncë, anu 'iti ca cuëëancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun sinani cuëënia. Usai cuëënquin ca anua atux abë 'iti nëtë mëníocëxa.

17-18 Abraham ca —asérabi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin 'ati 'icë —quixun 'unani ami catamëacëxa. Ësai ca 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaacnën rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan —asérabi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unántisa tanquin, Abraham cacëxa —min camina 'aracacë ñuina 'axunquinma, min bëchicë Isaac abi 'ë rabiquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca usoquin anuxun 'atinu Isaac buáncëxa.
19 Buánquin ca sináncëxa:

—'Ën bëchicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca asérabi 'itsaira
'iti 'icën, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca
bamacëbi baísquimiti 'icë —quixun. Usaquin sinánquian Nucën
Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën 'ati 'aíshbi ca Nucën
Papa Diosan xucëxun ángelnën Abraham cacëbë Isaac bamati
'aíshbi iëacëxa.
20 Usa 'ain ca Isaacnënribi, —Nucën Papa Diosan ca aín
quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unánquin, aín bëchicë rabë,
Jacob 'imainun Esaú, —Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi
oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën Papa
Dios ñucáxuancëxa.
21 Jacobnënribi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin
'ati 'icë —quixun 'unánquin ca aín bamati sënëncëbëtan, xëni
'aish, aín tsatimi cëpíxun aín xuta Josénën bëchicë rabë, —
Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë
—quixun caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
22 José, Egipto menu 'ixun ca —ax quicësabi oquin ca Nucën
Papa Diosan nun rëbúnqui Egipto menua nun nëtë, Canaán,
anu 'itëcënun buánti 'icë —quixun sinánquin aín aintsi cacëxa:
Ënë nëtënuax nun nëtënu cuanquin ca mitsun rëbúnquinën 'ën
xoribi buánxun anu maínti 'icë quixun.
23 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnën rëbúnquicama 'icëbë
ca a menu 'icë 'apu, Faraón cacë, ax Jacobnën rëbúnquimi
nishacëxa. Nishi ca bëbu tuácama bërí bacëncë —ax ca bamati
'icë —quiacëxa. Quicëbëtanbi ca achúshi bëbu tuá, Moisés cacë,
aín papabë aín tita Nucën Papa Diosmi catamëti, Faraónmi
racuëquinma —ënë tuá ca upíira upí 'icën, usa 'ain cananuna
'apun bana tanquinma unëti 'ai —quixun sináncëxa. Usaquin
sinánxun ca rabë 'imainun achúshi 'uxën Moisés unëacëxa.
24 Usaquian unëcë 'icë ca a 'apun bëchicënën Moisés aín
tuásа 'inun caniocëxa. Usa 'aínbi ca Moisés canitancëx a 'apun
bëchicënën tuásа 'iisama tancëxa.
25 Ca sinánсëxa, Egiptonu 'icë 'apu ënëbë 'aish cana aín
xutasa 'aish 'ëx camabi ñuñu 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca Egipto
menu 'icë unicama ënën Nucën Papa Dios cuëëncësama oquin
ñu 'atimashi 'ati cuënënia. Usaquin 'anan ca axa Nucën Papa
Diosmi sinánсë unicamaribi 'atimoia. Usaquin sinani ca ax
Egiptonu 'icë 'apun xutasa 'itsíanxbi aín aintsi judíos unicama,
a Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acamabë tëmëraibi 'iti
cuëëancëxa.
26 Cuëënquin ca sinánсëxa, Egiptonu 'icë unicamax ñuñu
'aish cuëëncësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinánсë
'aish tëmëraibi cuëënti 'ain. Cristonan 'icëa unin 'atimocëx
tëmëraibi aín unicama cuëëncësaribi oi ca Moisés tëmëraibi
Nucën Papa Diosan unicamabë 'i cuëëancëxa. Ax ca —Nucën
Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu ainan 'aish aín nëtënu
abë 'inun 'imia —quixun 'unani ami catamëti cuëëancëxa.

27 —'Ën bërúnbi isquinmabi cana Nucën Papa Dios ca asérabi
'ëbë 'icë quixun 'unani —quixun sinani ca Moisés ami catamëti
Egipto menuax Madian cacë menu cuancëxa, racuëtima ax
cuancëbëa 'apu nishtánunbi.

28 Madianuax Egipto menu cuantëcëntancëxun ca Moisésnën
—Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin asérabi 'ati 'icë —
quixun sinánquin, an cacësabi oquin judíos unicaman xubu-
cama 'unánti oquin, aín xëcuë ëman carnero imi shimiacëxa,
Nucën Papa Diosan ángelnën atun rëcuën bëchicëcama 'atin
rabanan.

29 Egipto menuax cuani ca judíos unicama —Nucën Papa
Diosan ca ax quicësabi oquin nu 'aquinia —quixun sinani
parúnpapa Xonsa cacë, a nëbëtsi me racácëbë sicaracëacëxa,
me ësquicënu cuancësabiquiani. Atúxa usai cuancëbë ca axa
atu catícabiani cuancë Egiptonu 'icë suntárucamax —nuxribi
cananuna usai sicaracëti 'ai —quixun sinanx cuanibi, 'unpax
anu racátëcëncëbë bacamiquiacëxa.

30 Judíos unicama Egiptonuax cuantancëx anu atux cuancë
me anu bëbatancëxun, a mecama 'ibuanux ca Nucën Papa
Diosmi catamëti aín quicësabi oi judíos suntárucama siete nëtë,
Jericó cacë ëma ratanarati cuainácëti niacëxa. Nicëbë ca
Nucën Papa Diosan sinanënshi, a ëma anun cënëcë, ax ruru-
cubuacëxa.

31 A cënë rurucubúcëbëa anu 'icë unicama an Nucën Papa
Diosan bana cuacëma 'aish cëñúmainun ca 'atima xanu Rahab
cacë, axëshi 'iacëacëxa, an Nucën Papa Diosmi sinánquin judíos
unibunën xucë uni rabë 'aquincë cupí.

32 ¿Uisaquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideón, Barac,
Sansón, Jefté, David, Samuel, acama 'iá 'imainun an Nucën
Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaribi mitsu
ñuixunquinbi cana sënëontima 'ain.

33 Raíri unínribi ca Nucën Papa Diosmi catamëquin —an
ca nu 'aquinia —quixun 'unánquin bëtsi 'apun suntárucamabë
'acananquin ñusmocëxa. Raíri uniribi 'apu 'ixun ca Nucën
Papa Diosmi sinánquin a unicama upiti bucunun, upí oquin
'aquiancëxa. Ami sinania ca a unicama ax quicësabi oquin
Nucën Papa Diosan 'aquiancëxa. Raíriribi ca ami nishquian,
unin 'inun pinun quixun aín cënënu niabi, Nucën Papa Diosan
sinanën 'inúnbi piama 'icën.

34 Axa Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíriribi ca tsi
rëquirucë an nëëntanun quixun anu niabi Nucën Papa Diosan
sinanën tsinbi uisabi oma 'icën. Raíri uníxribi ca suntárunën
'ati 'aíshbi Nucën Papa Diosan sinanën iëacëxa. Raírinëxribi
'insíncë 'aish cushima 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan sinanën
cushi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca suntárunën

cushiira 'ixun abë 'acanancë bëtsi 'apun suntárucama abámiacëxa.
35 Bëtsi bëtsi xanun ca aín tuá bamacë 'icëbi Nucën Papa Diosan sinanën baísquiia biacëxa.
Raíri unin ca unin Nucën Papa Diosan bana ënun quixun bëtsi bëtsi oquin paë tanmicëxunbi, ami sinánquin ëníma —'ëx masócë 'aish bamaibi cana Jesucristobë 'iti 'ai —quixun sinánquin ami catamëti ënquinma tanshiacëxa.
36 Raíri uni ca Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí unin ami cuaianan rishquiacëxa. Raíri ca unin manë risin ëaxun sipuacëxa.
37 Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíri ca unin maxaxan rëacëxa. Raíri ca Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun unin bëtsi bëtsi ocëxa. Raíri ca unin tëarabëocëxa. Raíri ca manë xëtocën 'acëxa. Raírinëx ca chupañuma 'ixun carnero rani pañuanan chivo rani pañuax cuaínbëquini niacëxa. Ñuñuma 'aish nuibacacë 'ianan ca bëtsi bëtsi ocë 'iacëxa.
38 A unicama aín nuitu upíira 'aish ënë nëtënu 'ima Nucën Papa Diosan nëtënuira 'iisa 'aíshbi ca anu uni 'icëma menu nitsi aín bashinuribi cuaínbëquini xubuñuma 'aish bashi quininu 'iacëxa.
39 A unicama ñuiquin cuënëo bana isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosmi ca asérabi catamëacëxa quixun. Ami catamëquinbi ca uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, Cristo cupí, aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánma 'icën.
40 A ñucama 'unánma 'aíshbi ca utancëxa Cristo bama cupí nux 'icësaribiti, axa bëráma ami sinan unicamax Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan asérabi ainan 'aish nubë aín nëtënu nëtëtimoi 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca camáxbi Nucën Papa Diosan aín unicama cásabi oi 'inuxun 'aia.

12

Jesúsmi cananuna catamëti 'ai quicë bana

1 A unicamaxa 'iásaribiquin ca nubë 'icë 'itsa unin tëmëraquinbi —Nucën Papa Diosan ca asérabi aín quicësabi oquin nu 'aquinti 'icë —quixun 'unánquin ami catamëquin ënima. Atúxa 'icësaribiti 'inuxun cananuna an nu 'atimaquin sinánmicë a ñucama ëanan an usabi 'itioquin nu 'atima 'imicë ñucamaribi ënti 'ain. Acama ënquin cananuna bënëquinma añu ñu 'ën 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. Cuai bëtsibë upiti abáti cupí ca unin an iëocë ñu nania, usaribiquin cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin sinánmia, a ënti 'ain.
2 Jesús, a cupí nux ami catamëcë 'aish ainan 'ianan asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uni 'acësa

oquin ca unin i curúsocënu a matásti 'icë quixun 'unánxbi
ca ënë menu uacëxa, —ënë ñucama inúcëbë unicama upí 'iti
mëníotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i cuëëntëcënti 'ai —quixun
'unani. Usai bamax baísquia 'aish ca Nucën Papa Diosan
nëtënu abë 'Apu 'icën.

3 Tëmëraquin —axa ami sináncëma unicaman ca 'ëx Je-
sucristonan 'icë cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin
ami catamëti ëntin rabanan camina —usaribi oquian ami
nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonën tanshiacëxa —
quixun sinánti 'ain. Usaquin sinani camina ami catamëtia
unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain.
4 Mitsux 'uchati rabanan tëmëranan Jesucristonan cupí bëtsi
bëtsi ocë 'aíshbi camina bamacëma 'ain.

5-6 ¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa
Diosan cacë a caramina manuan? ësai quicë:

'Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë
unicama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi
'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisoquin cara
'ati 'icë usoquin 'aia. Uicama cara aín bëchicë 'inun
'imiaxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain camina ñu
'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxbi
aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina
masá nuituti sináncasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun
sinántima 'ain.

7 Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun
quixun 'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan
ñu 'atima 'aia oquin uisa cara ocëxunbi a tani masá nu-
ituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an ca mitsúxmi aín
bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin.
8 Nucën Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin
amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin
cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin mitsu 'acëma 'aish camina
mitsux asérabi ainanma 'aish aín bëchicëma 'ain.
9 Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma
'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan
nu mëëacëxa. Mëëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax
cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa 'ain caranuna uisa cupí Nucën
Papa Diosan nux abë upí 'inun quixun, uisa oquin cara nu 'ati
'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain?
10 Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sináncësa oquin
'unánmiquin usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca
Nucën Papa Diosan asaribi upí 'iminuxun upí oquin nu
'unánmia.
11 Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan usoquin nu 'acëxun
taní cananuna masá nuitupanin. Usai 'itancëxbi cananuna

usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí 'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñui quicë bana timati rabanan bërúancati

12 Usa 'ain camina tëmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami cushi Cristomi catamëti 'ain.
13 Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin 'aia isquin ca raíri uniribi ami catamëti upí oquin 'unáncëma 'aíshbi a ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.
14 Nishananima camina upitaxëshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncëma unix ca Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'ain camina nishananima upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain.
15 Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquincëma 'itin rabanan camina an mitsu 'unánmicësabi oi 'inux bërúancati 'ain. Usai 'iquin camina uni raíri 'aisama nuituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain.
16 Uni aín xanubëishi 'itioquin mënío 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu itsibë 'itima 'icën, bëbúxribi ca xanúxmabi uni itsibë 'itima 'icën. Nucën Papa Dios ca uni 'imainun xanuribi usai 'iti cuëënima. Usai 'itin rabanan camina camáxbi upí sinánñu 'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnën ca Nucën Papa Diosan cacë bana sinánquinma, ax rëcuën 'ixunbi aín piti cuëëncë cupíshi aín xucën aín rëcuën 'imiacëxa. Ax piti cuëëncë cupía Esaú 'iásaribiti camina 'itima 'ain.
17 Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icëbë ca Esaú aín papan rëcuën bëchicë 'itëcënti sináncëxa. Usaquin sinani masá nuituti iníbi ca 'iáma 'icën. Usa 'ain ca Esaúma, aín xucën Jacob, axa aín rëcuën bëchicësa 'icë, aín papan Isaacnën upí oquin sinánxunquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.
18 Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucën raracaman Nucën Papa Diosan bana cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamë'ëo sharaquimainun ca a bashix nëtë cuinan mapucë bëánquibucë 'iacëxa. Aín bashicamanubi ca tsi rëquirucë tínbu 'iacëxa. Anu camina mitsux 'iáma 'ain.
19 Manë bana ocë sharatia camina cuama 'ain. Cuatíma 'ianan camina Nucën Papa Dios banaiaribi cuama 'ain. Nucën Papa Dios banacëbëa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca nucën raracaman racuëquin Moisés cacëxa:

—Nux bamatima cupí camina minbi Nucën Papa Diosan cacëxun nu cati 'ain.
20 Bananuxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: "Uinu 'icë uníxbi ca aín bashi tanáin cuantima 'icën, ñuinacaxribi ca cuantima 'icën. Uni 'imainun ñuina ax anu cuancëcamax ca maxaxan rëanan masíbunën 'acë 'iti 'icën". A bana sinani ca nucën raracamax racuëacëxa.

21 Usaía 'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésnëxribi quiacëxa:
"'Ëxribi cana racuëti bërëin".

22 Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucën Papa
Dios baná anu cuanma 'ain. Bëráma camina mitsux Nucën
Papa Dios rabinux Sión cacë matá, anua Jerusalén 'icë, anu
cuancën. Usai 'iá 'aíshbi camina Jesucristonan 'aish, uinu
caramina 'ai anuax, Nucën Papa Dios axa bamatimoi naínu
'icë Jerusalén aín nëtënu tsócë, abë banain. Anuxun ca 'itsaira
'ixun aín ángelcama timëxun a rabia.

23 Anuribi uicamax cara ainan 'icë, aín anë 'acë, acamanribi
ca a rabia. Anu ca ax 'Apuira 'ixuan an camabi unin 'acë ñu
iscë, Nucën Papa Dios, ax 'icën. Anuribi ca Nucën Papa Diosan
ainan 'icë upí 'imicë 'aísha bamacë unicama aín bëru ñunshin
'icën.

24 Anuribi ca ax aín imi 'apati bama 'ixuan an nuxribinu
anu 'inun mëníocë, Jesús, ax 'icën. —Cain, an Abel 'acë
uni, ax ca cupicë 'iti 'icë —quiax Nucën Papa Dios quicëbë
ca usai 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Jesús bamacë cupí uínbi an
'acë uni cupiama 'icën. Usoquian Jesús unin 'á 'ixunbi ca
aribi cupiquinma uicamax cara ami catamëtia, a aín 'ucha
sinántëcëntimoquin tërënia.

25 Cananuna 'unanin, Moisésnëan Nucën Papa Diosan bana
ñuixuncëxunbia an a bana timaquin cuaisama tancë, nucën
raracamax ca castícancë 'iacëxa. Moisésnën ñuiá banasamaira
ca Jesucristo ñui quicë bana, Nucën Papa Diosan naínu 'ixun
nu 'inan, ax 'icën. Usa 'ain ca nucën raracamaxa 'iásamaira oi
an Jesucristo ñui quicë bana timaquin cuaisama tancë uni-
cama iëtima 'icën. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucën
Papa Diosan a aín nëtënua xua, a ñui quicë bana timaquinma
upí oquin cuati 'ain.

26 Bëráma ca Moisésbëa Nucën Papa Dios banacëbë mecama
shaíquiacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Dios ësairibi quia:
"Mecama amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma
naínu 'icë ñu, bari, 'uxë, 'ispa acamaribi shaícati 'ain".

27 Nucën Papa Diosa "cana amiribishi ñucama shaícatëcëni"
quiá 'ain cananuna 'unanin, usoquin shaícacëx ca a ñucama
cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'aínbi ca uisai cara aín
unicama abë 'iti 'icë quixun an mëníosabi oi 'iti 'icën.

28 Ax xënibua 'aínbi cëñútimoi nucën 'Apuira 'ain cananuna
nux nëtëtima anu abë 'ianan aín unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti
sinánquin cananuna Nucën Papa Diosmi sinánquin aín bana
cuaquin —asábi ca —cai cuëënquin a rabiti 'ain, ax cuëëncësabi
oquin,

29 ax upíira 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acësaribi oquin ñu
'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

13

Usaquian aín unicaman Nucën Papa Dios cuëënmiti bana

1 Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucënsa 'aish camina
mitsux 'icësabi bëtsibë bëtsibë nuibanani 'iti 'ain.
2 Mitsun 'unáncëma unibi camina mitsun xubunu bëbaia
cuëënquin biti 'ain. Usai 'iquin ca raírinën 'unánquinmabi ángel,
unisaribi 'icë, biacëxa.
3 Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina
axa Jesucristonan cupí sipuacë unicama manuquinma a
sinánquin 'aquinti 'ain. Mitsúxribi usaribi uni 'ixun camina —
usaribi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë —quixun sinánquin unían bëtsi
bëtsi ocë uni a 'aquinti 'ain.
4 Min xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu
minan 'iti bitancëxun camina abë nuibananquin upí
oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma 'ain bënëñuma xanubë 'iti
'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucën Papa Dios cuëënima.
Cuëënquinma ca usa uni 'imainun usa xanuribi 'uchoquin
uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.
5 'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucën
Papa Diosan "'Ën cana mi 'aquinquin ëntima 'ai" quixun cacë a
sinani camina mitsux 'aisamaira ñuñuma 'aíshbi masá nuituti
bënëtima cuëënti 'ain.
6 Usaquin sinánquin cananuna ënë bana cuënëo quicësabi
oquin sinánti 'ain:
Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara
ocëxbi racuëtima 'ain.
7 Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina
manuquinma sinánti 'ain. —Atun ca Jesucristomi catamëquin
upí ñuishi 'aia —quixun sinani camina usaribiti 'iti 'ain.
8 Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríribi usabi 'aish, usabi 'iti
'icën.
9 Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin
Jesucristomi sinánti ënun quixun cacëxunbi ëntima 'ain. A
unicamax ca —bëtsi bëtsi ñu piquinbi camina bëtsi bëtsi ñu
pitima 'ai —quia. Atúxa usai quia a bana cuatibi ca uni aín
nuitu upí 'ima. Usa 'ain camina —Cristo cupíshi ca Nucën Papa
Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëanan nux ainan 'inun
'imia —quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.
10 Nun nu —Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë
'icë —quixun 'unáncë 'aínbi ca judíos sacerdotecaman 'aracacë
ñuina rëcë aín nami picë 'aíshbi, ami catamëcëma 'ixun, —
Jesucristo bama cupí cana 'ën 'uchacama tërëncë 'ai —quixun
'unanima.
11 Unicaman 'ucha tërëncë 'inun ca sacerdotenën cushica-
man 'apun, 'aracacë ñuina rëcë aín imi, anuxun Nucën Papa
Dios rabiti xubu 'ucë mëu, Cata Upíira cacë, anu buánxun

anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ëma
'ura buánxun nëënia.
12 Usaribiti ca Jesús, Jerusalén 'uri aín imi 'apati i
curúsocënu, camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa
Diosnan 'inun, bamacëxa.
13 Usa 'ain cananuna Jesús, axa ëma 'uracëox 'uchañuira
uni 'icësari bama, a nuxnu ainan 'icëa uni itsin tëmëramianan
'usáncëxunbi, ainan 'iti ëntima 'ain.
14 Ënë nëtënu ca axa cëñutima usabi 'icëbënu anu 'iti ëma
'aíma 'icën. Usa 'ain cananuna axa cëñútima nëtë Nucën Papa
Diosbënu anu 'iti a cainin.
15 Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi nëtën abë
banai cuëënquin Nucën Papa Dios nun cuëbitan rabianan —
mix camina asérabi nun 'Apu 'ai —quixun caquin a rabiti 'ain.
16 Rabianan camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manu-
tima 'ain. Ñuñuma uniribi camina nuibaquin min ñu mësú
'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëënia.
17 Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi
sinánun mitsu 'aquinia. Usaquin mitsu 'aquinuan Nucën
Papa Diosan caíscë 'ixun ca an cacësabi oquin upí oquin 'aisa
tania, ax cuëëntanun. Usa 'ain camina aín bana cuaquin
atux quicësabi oquin 'ati 'ain. Mitsun usaquin 'aia isquin ca
atun masá nuituquinma cuëënquin mitsu 'aquinti 'icën. A
unicaman bana cuaquinbimi an cacësa oquin 'aiama isi ca
Nucën Papa Dios cuëëntima 'icën.
18 Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aisa
tania ca Nucën Papa Diosan nu upí isia quixun. Usa 'icë
camina nu Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.
19 'Ëx mitsubë 'itëcëni bënëtishi cuanun camina manúquinma
Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bërúanx 'inuan Pablonën ca

20 Nucën Papa Dios, an aín unicama abë upí 'inun 'imicë,
an ca Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bërúainracë, a
bamacëbi baísquimiacëxa. An Jesús aín imi 'apati bamacë
cupí nun 'uchacama tërënquin nux xënibua 'aínbi ainan 'inun
'imicë,
21 anbia an iscëxmi upí 'inun 'imianan ax cuëëncësabi
oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu 'imiti cana cuëënin. 'Ianan
cana an, Jesucristo cupí, ax cuëëncësabi oquin nu 'imiti
cuëënin. A ca aín unicaman xënibua 'aínbi ënquinma rabiti 'icën.
Usaquin ca 'ati 'icën.
22 'Ën xucëantu, 'ën mitsu 'ësëquin, 'itsamashi cuënëoxuncë
banacama ënë camina upí oquin sinánquin cuati 'ain.

23 Mitsun camina 'unánti 'ain, nucën xucën, Timoteo, a ca
sipuacë 'icëbi chiquíncanxa. 'Itíxa bënëtishi bëbaia cana mitsu
isi cuanquin a buánti 'ain.
24 Anu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun mit-
sun cushicama a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Ital-
ianuax ucë unicamanribi ca mitsu bërúanxmi 'inun mitsu
camia.
25 Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua
'aish bucuti cana cuëënin. Ashi.

SANTIAGONËAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Aín menuma 'icë judíos unicama Santiagonën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Santiago, an Nucën Papa Dios 'imainun Nucën
'Ibu Jesucristonën cacësabi oquin ñu 'acë 'ain. Israelnën
bëchicë mëcën rabĕ 'imainun rabĕ aín rëbúnqui 'aíshmi bëtsi
bëtsi menu tsóti cuan 'icë cana mitsu ënë quirica buánmin.

Nucën Papa Diosan sinánmicë 'aísha aín unicamax bëtsi sinánñu 'iti

2 'Ën xucĕantu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa
ñu cara mitsumi 'icëbëbi camina upí oquinshi sinani cuëënti
'ain.
3 Camina 'unanin, usai 'i bënĕquinma tanshiquin camina
uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima upiti Jesucristomi catamëti
'unánti 'ain.
4 Mitsux usai 'inux camina ëníma Jesucristomi sinani uisa
ñu cara 'icëbëbi masá nuitutima ami catamëcanti 'ain.
5 Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncëma 'ixun
camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucácëxun ca an mi
usaími 'iti 'unánmiquin cushioti 'icën. An ca an a ñucácë unimi
nishquinma cuëënquin upí oquin 'unánmia.
6 'Ixunbi camina —Nucën Papa Diosan sapi ca 'ën cacëxun
cuatima 'icë —quixun sinánquinma, —an ca asérabi 'ën cacëxun
cuati 'icë —quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara 'ë 'aquinti
'icë, cara 'ë 'aquintima 'icë quixun sináncë uni ax ca suñun
bëcacĕxa parúnpapa amami amamiqui tucánquicësa 'icën.
7 Mitsux usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca 'ën bana
cuatia quixun sinántima 'ain.
8 Usaquin sinánbëquincë unix ca an sináncësabi oi 'ima
cëmëbëquinia.
9 Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscë 'iaxbi
Jesucristomi catamëtia, Nucën Papa Diosan 'aquincëx bëráma
'iásama 'icë, ax ca cuëënti 'icën.
10 'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamëti ñuñumaibi
cuëënti 'icën. Axa ñuñuira uni ax ca ro uáxa upíira upí 'itancëxbi
aín upí bënëtishi nëtĕcësaribi 'icën.
11 Barin uruquin pëcaquin xarocëx ca ro uá chushia. Usari
'i ca ro uá rëucuti aín upí nëtëtia. Usaribiti ca ñuñu uni ax
curíquiñuira 'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icën.

Uisa ñu cara 'icëbëtanbi Jesucristomi catamëti ëntima

12 An uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiquin Jesu-
cristomi catamëti ëncëma unicama a ca usaía ax ami sináncë
unicama 'iti ñuia quiásabi oquin Nucën Papa Diosan aín nëtënu
abë 'aish chuámarua 'aish cuëënun 'imiti 'icën.
13 Usa 'ain ca ui unin cara 'atima ñu 'ati sinania, a unin
—Nucën Papa Diosan ca usaquin 'anun 'ë sinánmia —quixun
sinántima 'icën. Nucën Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun
sinánmitima 'icën. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icë unibi 'atima
ñua 'anun sinánmima.
14 Unían ñu 'atima 'acë ax ca Nucën Papa Diosan 'amicëma
'icën. Abi aín sinan 'atima 'ixun ca usoquin 'aia.
15 Usaquian sináncë cupí ca unin ñu 'atima 'aia. Ñu 'atima
ënquinma amiribi amiribi 'ai 'uchacë cupí ca bamai Nucën
Papa Diosbë 'itima 'icën.
16 'Ën nuibacë xucëantu, uinu 'icë unínbi paráncë camina
'icantima 'ain.
17 Camabi uisa ñu cara upí 'icë, ax ca Nucën Papa Dios naínu
'icë, an bari, 'uxë, 'ispa acama unio, an camabi uni 'ináncë
'icën. A ñucamaxa bënamëanan bëánquicë 'aínbi ca Nucën Papa
Dios axira usabi 'iá 'aish usabi 'icën.
18 An ca unían aín bana ñuixuncëxun cuatínu ainan 'inun
nu 'imiaxa, nux pain 'icë cupía raíri unixribi Jesucristomi
catamëcë 'aish camabi ñu an uniosamaira 'inun.

Asérabi Jesúsmi catamëtia usai uni 'iti bana

19 'Ën nuibacë xucëantu, usa 'ain camina Nucën Papa
Diosnan 'ixun mitsun unían bana ñuia upí oquin pain cuati
'ain. Cuati camina mitsux munu pain sinántancëx bananan
bënëtishi nishtima 'ain.
20 Axa nishcë unix ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'ima.
21 Usa 'ain camina ñu 'atima 'aisamaira oquinmi mitsun
'acë a ëanan uisa ñucama cara 'aisama 'icë ënti 'ain. A ënquin
camina ami cuacë Nucën Papa Diosan bana a mitsun nuitu
mëu racanaquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacë bana
ënëxa quicësabi oquin, Jesucristomi catamëcë 'ixun, 'acë 'aish
camina Nucën Papa Diosnan 'inux iëcanti 'ain.
22 Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí
oquin sinánquin a bana quicësabi oquin 'ati 'ain. Usoquin
'acëma 'aish camina —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —
quixun sinanibi cëmëcë mitsux 'iti 'ain.
23 Axa Nucën Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a
bana isi ax quicësabi oi 'icëma uni ax ca an aín bëmánan
espéjonën iscë unisaribi 'icën.
24 —Uisa carana 'ai —quixun istancëxbi ca mëníocatima
manúquiani usabi cuania.
25 Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncë
uni, ax a bana quicësabi oquin ënquinma 'acë 'aish chuámarua

tani cuëënti 'icën. A banax ca anúnu upí 'ianan, ñunshin 'atima
cuëëncësa oi 'ima Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inux iëti a
'icën.
26 Ui unix cara —'ëx cana Nucën Papa Diosan bana cuacë 'ai
—quibi sinánxmaishi 'aisamairai banaia a unix ca Nucën Papa
Diosan bana quicësabi oi 'íma cëmëia.
27 An Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë unin ca
ësaquin 'ati 'icën: Papañuma titañuma tuácama 'imainun
casunamëcë xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia
isquin ca 'aquinti 'icën. 'Aquianan ca an Nucën Papa Diosmi
sinánquinma ënë menu 'icë ñuishi sináncë unin 'acësaribi oquin
ñu 'aisama 'atima 'icën.

2

Raíri unishi nuibanan raíri 'atimotima

1 'Ën xucëantu, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi
upí, ami catamëcë 'ixun camina raíri unibëishi nuibananquin
raíri uni timatima 'ain.
2 Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni axa upiti mëníocanan, upí
chupa pañuanan, curi manë mëñuax, anu mitsux timëcënu
atsínmainun ca ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax atsínti
'icën.
3 Atsiniami mitsun ñuñu uni a upí oquin biquin: Anu tsóti
upí ënu ca tsót quixun canan ñuñuma uni aribi: 'Iisa tani
nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama 'icën.
4 Usoquin 'aquin camina camabi uni sënën nuibaquinma
'atima sinánñu 'ixun raírishi nuibanan raíri uni 'atimoin.
5 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat. Nucën
Papa Diosan ca axa ënë menuax ñuñuirama unicama a caísia,
atúxa ami upiti catamëcë 'ianan aín nëtënu abë 'inun, an
nuibacë unicamax ca usai 'iti 'icë quiáxa aín bana quicësabi
oquin.
6 Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma uni a —'aisama ca —
quixun timaquin rabínmin. Ñuñuira uni an ca mitsu paránquin
ñu mëëmianan tëmëramiquin mitsumi manánquin, an uníxa ami
bëtsi uni ñui manáncëxun cuacë uninu buania. ¿Atux cara
usama 'ic?
7 Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicë
a ñui 'atimati banaia. ¿Atux cara usama 'ic?
8 Aín bana raírinëxa quicësoi 'icësamaira oi a bana quicësoi
'iti Nucën Papa Diosan banax ca ësai quia: “Mixmi upiti
bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa
'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. A bana quicësabi oquin 'acë 'ixun
camina mitsun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ain.
9 Usa 'aínbi camina mitsun, raíri unishi nuibanan raíri uni
nuibacëma 'ixun, 'uchaquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quicësabi oquin 'aiman.

10 Ësa ca. An camabi aín bana cuënëo quicësabi oquin
'aquinbi Nucën Papa Diosan bana achúshi quicësa oquin
'acëma uni, an ca camabi Nucën Papa Diosan bana cuënëo
quicësa oquin 'acëmasa 'aish 'uchaia.
11 Nucën Papa Dios axa “Min xanuma 'ain camina xanubë
'itima 'ain” quiá, axbi ca “Uni camina 'atima 'ain” quiacëxa.
Usa 'aínbi ca an aín xanuma 'ain, xanubë 'iquinmabi uni 'acë
uni an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aima.
12 Usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan, anun cam-
abi unían ñu 'acë isti nëtën, mitsux caramina Jesucristomi
catamëti axa cuëëncësabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi ba-
nanan upíshi 'iti 'ain.
13 Anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtë anun ca Nucën
Papa Diosan, an bëtsi uni nuibaquin 'aquincëma unicama a
aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usonan ca an
bëtsi uni nuibaquin 'aquincë unicama ashi uisabi otima 'icën.

Jesucristomi catamëcë 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

14 'Ën xucëantu, an “'ëx cana ami catamëti Jesucristonan
'ain” quiquinbi, Jesusan bana quicësabi oquin upí ñuishi
'acëma uni ax ca aín bana ñancáishi 'icën. ¿Usa unix cara
Jesucristonan 'aish iëti 'ic? Ca 'itima 'icën.
15 Ësa ca. Axa Jesucristomi sináncë uni, bëbu 'imainunbi
xanu, chupañuma 'ianan a piti ñuñuma isquin,
16 sapi camina mitsu achúshinën cati 'ain: Bërúanx ca cuan-
tan, mina matsi ca mapút, pucháquin ca pit quixun. Usaquin
caquinbi añu ñubi 'ináncëma 'aish camina min bana ñancáishi
'aish banáinshi quicë 'ain.
17 Usaribiti ca uni Jesucristomiisa catamëtia quiquinbi
uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish asérabi Jesucristomi
catamëcëma 'icën.
18 Unin sapi ca uni itsi cati 'icën: Mixmi Jesucristomi
cana catamëti quimainunbi cana 'ën upí ñu 'ain. Mixmi —
Jesucristomi cana catamëti —quicëbëtanbi cana minmi upí ñu
'aia iscëma 'ixun asérabi camina usa 'ai quixun sinántima 'ain.
Usa 'aínbi cana 'ën ñu upí 'acë 'ixun mi ismiti 'ain, 'ëx cana
asérabi Jesucristomi catamëcë 'ai quixun. Usaía a uni quicë
ax ca asérabi 'icën.
19 Min camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun
sinanin. Usaquin sinánti ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë
'aínbi ca ñunshin 'atimacamanribi —usa ca —quixun 'unani
ami racuëtan bamai bërëruia.
20 ¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman,
Jesucristomi cana catamëti quiquinbi uni itsi nuibaquin
'aquincëma 'aish ca a uni Jesucristomi catamëcëmasa 'icën?

21 Ësa ca. Nucën rara, Abraham, an ca Nucën Papa Dios
rabinuxun an cacësabi oquin aín bëchicë Isaac 'ati mëníocëxa.
Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca 'ën bana
cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax
quiacëxa.
22 Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí
camina 'unanin, Abrahamnëx ca asérabi Nucën Papa Diosmi
catamëcë 'iacëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi oquin 'acë
'aish ca Abraham asérabi ax 'icësamaira oi Nucën Papa Diosmi
sináncëxa.
23 Nucën Papa Diosan bana cuënëo axa a ñui quicësabi
oi ca Abraham 'iacëxa, ësai quicë: "Nucën Papa Diosan ca
aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca Abraham ami
catamëacëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx
Abraham upíira uni 'iacëxa". Usa 'icë ca Abraham unin, Nucën
Papa Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.
24 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan
ca ami sináncë cupíshima, ami sinánquian ax cuëëncësabi oquin
ñu upí 'acë cupíribi, uni —ax ca asérabi upí 'icë —quixun isia.
25 Usaribi oquin ca Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia
Israel uni rabë Jericó ëmanu 'icë unicaman 'atin rabanan, aín
xubunu unëxun bëtsi bain cuantánun xucë, a cupí Nucën Papa
Diosan upí isacëxa.
26 Cananuna 'unanin, bamatancëx ca bëru ñunshínñuma
'aish uni aín nami ñancáishi 'icën. Usaribi ca uni ax isa Jesu-
cristomi catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma
'aish, aín banax ñancáishi 'icën.

3

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

1 'Ën xucëantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesu-
cristomi catamëcë unicama 'unánmicë uni 'itima 'ain. Camina
'unanin, usa uni 'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raíri unicama
'acësamaira oquin 'uchocë 'iti 'ain.
2 Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati
banacëma uni ax ca asérabi upí uni 'icën. A unin ca 'atimati
banatisa tanquinbi tënëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima 'ati cara
sinania, abi tënëti 'icën.
3 Ësa ca. Caballo niquinquin cananuna anun nitsinananbi
anun buinati itsi aín cuëbínu tëcërëcain. Usoxun cananuna
nun cuëëncësa oquin niquínti 'ain.
4 Usaribi ca manë nunti 'icën. Chaira 'icëbi ca suñun bëcaquin
buania. Usa 'icëbi ca an niquincë unin, uinu cara cuainsa
tania ami oquin anun chibíti axa chairama 'aínbi anúinshi
puntëbianquin buania.

5 Usaribi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu
nun cuëbí 'aínbi cananuna uisa ñuishi ñui cara, anun banain.
Tsi chamaratsu bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë rëquiquiani
chaquin cëñuia. Usaribi oquin ca nun anáxa chamará 'aínbi
uisa banaratsu cara unin uni itsi ñuiabi, a bana chanioquin
tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun.
6 Tsi chamaratsu usaribi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan
banacë, ax 'icën. Chamaratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati
banati 'ain. Usai banacë cupí nun sinánribi 'atima 'ixun
cananuna ñu 'atimaribi 'ain. Usa 'ixun ca anúnu 'atimati
banacë 'ixun nun bamati nëtë utámainun usabi nu 'imiti 'icën.
Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uni 'atimati banati sinánmia.
7 Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu
'imainun men nirícë ñuina 'imainun baca mëu 'icë ñuina a
camabi aín cuëëncësa oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia.
8 Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati banati ashi tënëtima
'icën. Usa 'ain ca uni usabi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unin
bana anun uni bamati muca rosaribi 'icën.
9 Nun ana anúnu banacë, anúnbi cananuna Nucën 'Ibu Dios
rabin, anúnribi cananuna uni, a Nucën 'Ibu Diosan asaribi
oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati banaquin ñu cain.
10 Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin. Rabi-
anan cananuna nun cuëbitan 'atimati banain. 'Ën xucëantu,
usai 'iti ca 'aisama 'icën.
11 ¿Anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë, anuax cara bata
'unpax 'imainun muca 'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën.
12 'Ën xucëantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin
tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. ¿Uvasnënribi cara higueranën bimisa
oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. Usaribiti ca anuaxa me
mëúcüax 'unpax chiquícë anuax tashiñu 'unpáxbëbi bata 'un-
pax utima 'icën. Usaribiti cananuna nun cuëbitan Nucën Papa
Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncë 'iti bana

13 Micama uinu 'icëx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin
bana cuacë 'ain camina cëruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain.
Usaquinmi 'aia isquin ca —a unix ca asérabi sinánñu 'ianan upí
oquin bana cuacë 'icë —quixun unin 'unánti 'icën.
14 Usa 'aínbi camina mitsux unimi nishcë 'ianan uni itsimi
sinánanima nutsi mixëshi ñuñu 'iti cuëëncë 'ixun, rabiacáquin
—'ëx cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin
sináncë 'aish ca min bana cëmëcë 'icën.
15 Usaquin sináncë unix ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma
'icën. Ax ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa
'icën. Ñunshin 'atimanën sinánmicë ca usa uni 'icën.
16 Axa nishanan ami sinanima uni itsimi nutsianan axëshi
ñuñu 'iti cuëëncë uni an ca upí oquin sináncëma 'ixun camabi
'atima ñu 'atishi sinania.

17 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinánmicë unin upí
oquinshi sinánquin upí ñu 'aia. Ca unibë nishananquinma
nuibananquin bëtsi unían cacëxun cuaquin upí oquin bana
sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia. Usa
unin ca cëmëma 'ixun parananquinma aín quicësabi oquin 'aia.
18 Axa unibë nishananima upitishi banacë unicama an ca
chuámarua 'ixun upí ñuishi 'aquin uni raíriribi chuámarua 'inun
'imia.

4

An ënë menu 'icë ñuishi sinánçë unicamasaribi 'itima bana

1 ¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin?
Mitsúnbi bëtsi bëtsi ñu 'atimaquin sinani camina usai 'icanin.
2 Mitsun cuëëncë ñu bicasi bënëquinbi bicëma 'ixun camina
binuxun ami nishquin uni itsi 'acësa 'ain. Usa 'ixun bëtsi
uni 'icësaribiti ñuñu 'iisa tani bënëquinbi bicasmati camina
nishananan mëëananin. Usai 'iquinbi camina Nucën Papa
Diosmi ñucácëma cupí mitsun cuëëncë ñu bitsiman.
3 Ñucáquinbi camina ami ñucácë ñu a bitsiman, ax
cuëëncësabi oquinmami mitsux cuëëncësa oquinshi Nucën
Papa Dios ñucácë cupí.
4 Nucën Papa Diosmi manúxunmi mitsun cuëëncësa oquin-
shi 'aia cana ësaquin mitsu cain: ¿Mitsun caramina 'unaniman,
ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë
upíma 'icë quixun? Uinu 'icë unin cara ënë menu 'icë ñuishi
sinania ax ca ainanma 'aish Nucën Papa Diosmi nishcësa 'icën.
5 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia: “Nucën
Papa Diosan ca ainan 'icë nu ñuñaia. Usa 'ain ca an nubë 'inun
nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí ax bëtsi ñu 'aquinmanu ax
cuëëncësa oquinshi 'ati cuëënia”. A banax ca asérabi 'icën. Usa
ca ax 'icë quixunu 'unánti oquin ca Nucën Papa Diosan aín uni
usoquin cuënëomiacëxa.
6 An nu sinánmicë ñuishi nun 'anun ca Nucën Papa Diosan
nu 'aquintancëxun nuibaquin nua 'aquincë usamaira oquin
'aquintëcënia. Usa 'ain ca aín bana ësai quia: “Nucën Papa
Diosan ca axa rabícë unicama a timanan axa —'ëx cana usa
'ai —quiax rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia”.
7 Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan bana cuati ami
catamëti ax cuëëncësabi oishi 'iti 'ain. Usai 'iquin camina
ñunshin 'atimanëan 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancëxunbi
a ñu 'ati tënëquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanën
ubíoquinma mitsu ënti 'icën.
8 Asérabi upiti ami sinani Nucën Papa Diosbë banaquin
camina an nuibaquin sinánmicëxun, ax ca mitsubë 'icë quixun
mitsun nuitu mëu upí oquin 'unánti 'ain. An ñu 'aisama
'acë unicama, cana mitsu cain: Unia aín mëcën chuañuma

'inun mëchucacësaribiquin ca min sinan upí 'inun min ñu
'atima 'acëcama ën. —Nucën Papa Diosnan cana 'ai —quicë
'ixunbi ainanma unicaman 'acësaribi oquin ënë menu 'icë
ñuishi sináncë unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucën Papa
Dios cuëëncësabi oíshimi 'inun.
9 —Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi cana 'ima —quixun
sinani ca masá nuituti 'in. Cuëëni cuaicë 'aíshbi ca a ëni masá
nuituti bëunan mëscut. Chuámarua tanímí cuëëncë a ëni ca
masá nuitut.
10 —'Ëx cana an iscëx 'aisamaira 'uchañu 'ai —quixun
sinánquinmi cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsun
'uchacama tërënquin upíira 'aíshmi cuëënun mitsu 'imiti 'icën.

Ñuiquin uni itsi 'atimotima

11 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncë 'aish
camina axribia ami sináncë unicamabë ñuianantima 'ain. Axa
abëa Jesucristomi sináncë uni ñui —ax ca 'aisama 'icë —quicë
uni ax ca —Nucën Papa Diosan banax ca 'aisama 'icë —quicësa
'icën. Usai qui camina mitsux Nucën Papa Diosan bana
quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë quicësa 'ain.
12 Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi,
Nucën Papa Dios, ashi 'icën. A bana 'inan 'ixun ca unin cara
a bana quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun ca
axa xënibua 'aínbi abë 'iti unicama a iëmianan axa abë 'itima
unicama a xënibua 'aínbi abë 'itimoquin ënti 'icën. ¿Usa 'aínbi
caramina minmi uni itsi 'atimonun mix añu 'ain?

Uisai caranuna imëishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

13 Ënë banaribi 'ën mitsu camainun ca cuat. Micama
raírinëx camina ësai quin:
—Bërí cuanima cananuna imëishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu
cuanti 'ain. Cuanx bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu
'iquin ñu bitancëxun maruquin 'itsa curíqui biti 'ain.
14 Usai quiquinbi camina uisai caramina imëishi 'iti 'ai
quixun 'unaniman. Uisa cara nun tsóti 'icë cananuna 'unani-
man. Ax ca 'ibútancëxa curu nëtë bënëtishi nëtëcë usaribi 'icën.
15 Usai quima camina ësai quiti 'ain: Nucën 'Ibu Dios
cuëëncëbë, bamacëma 'ixun cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain.
16 Usa 'aínbi camina mitsux —'ënbi cana usaquin ñu 'ati 'ai
—quiax cërúanan rabitin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën.
17 Ësa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icë quixun 'unánquinbi
usaquin 'acëma uni ax ca 'uchaia.

5

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icë quicë bana

1 Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'ën cacëxun cuati
'ain. Mitsúxmi 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'aish, a cupí
tëmërati sinani camina masá nuituti inti 'ain.
2 Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca chëquiisa
'icën, mitsun chupa upíburibi ca nacuaxan piisa 'icën.
3 Mitsun manë ñu curi 'acë 'imainun manë uxua 'acë, mit-
sun curíquicamaribi ca puibuisa 'icën. Usa 'aish ca a ñucama
chëqui nëtëti 'icën. Tsin nëncëxa ñu nëtëcësa usaribitia mitsun
ñucama nëtëmainun camina mitsúxribi tëmërati 'ain. Nucën
'Ibu Jesucristo utëcënti 'urama 'aínbi camina ñuñu 'itishi
sinánquin mitsunainshia 'inun ñu bucúnruan.
4 An mitsu naënuxun ñu mëëxuncë uni camina cupíocëma
'ain. Cupíocëma 'aish ca mitsu ñui banaia. Usaquian mitsu
ñuia ca ángelcaman 'apu, Nucën 'Ibu Dios, an cuaxa.
5 Ënë menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux
cuëëncësabi oi 'ian. Usa 'aish camina aín 'ibúan 'aracacë ñuina
anun 'ati nëtë sënëncëbëtan 'anuxun rëracamicësa 'ain.
6 Mitsun camina 'uchañuma unibi 'uchoquin 'an. Uso-
quinmi 'acëxunbi ca atun mitsu cupicëma 'icën.

Uisai cara ñu 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Diosbë banati

7 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristo utámainun cam-
ina tëmëraibi bënëquinma anúan uti nëtë caínti 'ain. An
ñu 'apácë unin ca ñu 'apátancëxun anun aín bimi biti
nëtë sënëntamainun cainia. Usa 'ixun ca mitabutancëxa
sënëncëbëtan ñu 'apátancëxun bënëquinma canitancëxuan tu-
aia aín bimi binuxun cainia.
8 Usaribi oquin camina mitsun, —Nucën 'Ibu Jesucristo
anun utëcënti nëtë ca 'urama 'icë —quixun sinánan masá
nuituti bënëtima cuëënquin caínti 'ain.
9 'Ën xucëantu, Nucën Papa Diosan anun camabi uni aín
nuitu 'unánquin uisoquin cara ñu 'axa quixun isti nëtë 'urama
'ain, camina mitsúxmi an 'uchocëma 'inun, uni raíribë ñuianani
nishanantima 'ain.
10 'Ën xucëantu, camina an Nucën 'Ibu Dios quicë bana
uni ñuixuncë unicama 'iásaribiti 'iti 'ain. Atun ca tëmëraquinbi
bënëquinma tanshiacëxa.
11 Uicaman cara tëmëraquinbi bënëquinma tanshitia ax ca
upí oquinshi sinani cuëënia quixun cananuna 'unanin. Mit-
sun camina Jobnëxa 'aisamaira tëmëraibi Nucën 'Ibu Diosmi
catamëa a bana ñuia cuan. Cuacë 'ixun camina 'unáncanin,
uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincë
'ixun a uni 'aquiancëxa quixun.
12 'Ën xucëantu, bëtsi banacama cuaquinbi camina ënë
banaira sinánti 'ain. Mitsux camina mitsun bana isa asérabi
'icë quixun unin cuanun —naitanbi cuamainun cana mi cain
—quianan —menbi cuamainun cana mi cai —quitima 'ain.

Uisa ñubi cara, a ñui camina —cana asérabi mi cai —quiax
quitima 'ain. Usai quima camina asérabi banáinshi banati 'ain,
Nucën Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.
13 Micama uinu 'icëx caramina masá nuituti bëtsi sinani
camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain. Micama uinu 'icëx
caramina cuëëni chuámarua tani camina Nucën Papa Dios
rabi cantati 'ain.
14 Uix cara ñucë 'icë, anribi ca Jesucristomi catamëcë uni-
caman cushicama camiti 'icën, xëni ron 'aquian, an pëxcunun
Nucën 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun.
15 Asérabi ca an ënë uni pëxcuti 'icë quixun sinánquinmi a
ñucáxuncëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ñucë uni pëxcuti
'icën. Pëxcüanan ca aín 'uchacama tërënxunti 'icën.
16 Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncë a
ñuixuananquin abëmi Jesucristomi catamëcë uni raíribë mia
usa ñucama mëníoxunun Nucën Papa Dios ñucáxuananti 'ain.
Upíira oquin sinánquin ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan upí
oquin uni 'aquinti 'icën.
17 Elías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë
uni, an ca nusaribi uni 'ixunbi 'uía 'ibuaxma 'inun Nucën Papa
Dios ñucácëxa. Usa 'ain ca an ñucácësabi oi rabë 'imainun
achúshi baritia, 'imainun achúshi mëcën 'imainun achúshi
'uxën 'uí 'ibuama 'icën.
18 Usaía 'icëbëtan Nucën Papa Dios amiribishi
ñucátëcëncëbëa, 'uí 'ibútëcëncëbë ca menu 'icë ñucama cotëcëni
bimiacëxa.
19 'Ën xucëantu, micama achúshinën Nucën Papa Diosan
bana ëncë 'icëbi bëtsi uni sinanamiquin ami catamëtëcënun
'imicëbëtan,
20 camina 'unánti 'ain, ui unin cara usoquin uni 'uchañu
'icëbi sinanamia, an ca a uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëcë
'ianan aín 'uchacama tërëncë 'inun 'imiti 'icë quixun. Ashi,
Santiago.

PEDRONËAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Axa bëtsi bëtsi menuax Jesucristomi catamëcë unicama Pedronën quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonën
caísa 'ain. Mitsun nëtënuax bëtsi bëtsi menu tsóti cuan 'aíshmi
Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nëtëcamanu 'icë
cana ënë quirica mitsu buánmin.
2 An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan
mitsu caísacëxa. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxmi ainanshi
'aish ax quicësabi oi 'inun mitsu 'imianan ca Jesucristo bama
cupí mitsun 'uchacama tërënquin mitsun nuitu upí 'imiaxa.
Usaími mitsux Nucën Papa Diosan nuibacëx 'icësamaira oi
chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Usai 'itia unin ñuia

3 Nucën Papa Dios, ax Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan
aín Paparibi, a cananuna rabiti 'ain. An ca nu nuibaquin
bamaxbia baísquia Jesucristo an nun 'uchacama tërëncëxnu
bacëntëcëncësa 'aish, ainan 'inun nu 'imiaxa, ënë nëtënuax
ainan 'aíshnu aín nëtënuribi 'inun.
4 Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi aín nëtënu abë 'itioquin
mëníocëxa. A nëtënuax ca uisa ñubi, ënë nëtënuax 'icësari
chëquianan cëñútima 'icën, anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'icën.
Usabi ca xënibua 'aínbi 'iti 'icën.
5 A nëtënu 'iisama pain 'aíshmi ënë nëtënuaxbi ami catamëtia
isquin ca Nucën Papa Diosan aín cushínmi ñu 'atima 'aíma
upíshi 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia, an mëníosabi oími
Jesucristoa utëcëncëbë aín nëtënu abë tsónun.
6 Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima
cuëënin, ënë menu 'aish tëmëraibi.
7 Ënëx ca ësa 'icën. Asérabi cara curishi 'icë isnuxun ca
unin curi tsi rëquirucënu xaroquin tania. Usaribiti camina
mitsux caramina ami catamëcë 'ai quixun isnuxun Nucën
Papa Diosan tancë 'iti 'ain. Curi 'aíshbi ca cëñúti 'icën. Usa
'aínbi camina tëmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëquin
ëncëma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Usaquin tancëxbimi asérabi
ami catamëti 'ain ca utëcënquin Jesucristonën —asérabi 'ënan
'aish camina 'ëbë 'aish cuëënti 'ai —quixun mitsu cati 'icën.
8 A isúnmabi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa
'ain camina a isaxmabi ami sinani chuámarua tani cuëëinra
cuëënin, anúnmi uisairai caramina cuëëni quixun nu ñuixunti
bana 'aíma 'aínbi.

9 Ami catamëcë cupí ca mitsun 'uchacama tërĕncë 'iananmi
ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iĕmiaxa.
10 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
ca —Nucën Papa Diosan ca aín 'uchacama tërĕanan uni ainan
'inun iĕmiti 'icë —quixun cuënëoquinbi uisai quicë cara a bana
'icë quixun 'unánma 'icën. 'Unáncatsi quiax ñucacanánquin
Nucën Papa Diosan bana amiribi amiribi isquinbi ca 'unánma
'icën.
11 Cristo ënë menu ucëma 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upitan
sinánmicë 'ixun, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë
unicaman 'unáncëxa, tëmërax bamatancëx baísquitancëx ca
Cristo aín Papasaribi 'Apu 'aish abë tsóti 'icë quixun. Usaquin
'unánquin ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icë quixun 'unántisa
tanan uínsaran cara uti 'icë quixun 'unántisa tancëxa.
12 Usai Cristo 'itia Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun ca atun
isquinmabi, atun rëbúnqui 'ixun canananuna nun a ñucama
isnuxun 'ai quixun 'unáncëxa. A bana Cristo ñui quicë, a ca a
Nucën Papa Diosan naínua xucë aín Bëru Ñunshin Upitan 'am-
icëxun aín unicaman mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamanribi
uisai quicë cara quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamëcë uníxa usai upí 'iti bana

13 Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani
ax quicësabi oi 'iti 'ain. 'Iquin camina Nucën Papa Diosan
ca abëmi aín nëtënu 'iti mëníocëxa quixun sinani cuëënquin
Jesucristo anun uti nëtë caínti 'ain.
14 Ainan 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'aquin camina
bëráma Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Dios 'unáncëma
'ixunmi cuëĕan ñucama 'atëcëntima 'ain.
15 Nucën Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi
sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi 'icën. Usa 'ain camina
mitsúnribi añu 'uchabi 'atima 'ain.
16 Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: "'Ëx uisa
'uchañumabi 'aish upíira 'ain camina mitsúxribimi upíira 'inun
uisa 'uchabi 'atima 'ain".
17 Nucën Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa
quixun isia. Usa 'ain camina mitsun —Nucën Papa Dios ax ca
'ën Papa 'icë —quixun sinani aín nëtënu 'inux ënë nëtënu pan
'iquin ñu 'atima 'atimi racuĕquin upí ñuishi 'ati 'ain.
18 Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmi us-
aribi oquin sinaniabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun
iĕmiquin mitsu Jesucristomi sinánmiaxa. Camina 'unanin,
curi 'imainun curíqui 'imainun bëtsi ñucama axa cëñúti a
cupíbi ca Nucën Papa Diosan mitsu iĕmicëma 'icën.
19 Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisaíbi 'icëma
carnero aín upíira rëmia 'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacë a

cupí mitsun 'ucha tërënquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan
mitsu iëmiaxa.
20 Cristo ca usai 'iti 'icë quixun ca camabi ñu unioisama pain
'ixunbi Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usaquian mënío 'ain ca
aín uti nëtë sënëncëbëishi usai 'inux Cristo ënë menu uacëxa,
mitsúxmi ami catamënun.
21 Usa 'ain camina an Jesucristo bamacëbi baísquimitancëxun
aín nëtënu abë 'inun 'imicë cupí ami sinanin, Nucën Papa
Dios an ca asérabi ax quicësabi oquin mitsu 'imiti 'icë quixun
'unani.
22 Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx Jesucristomi catamëti
ax cuëëncësabi oi 'iquin axa mitsux 'icësaribiti Jesucristomi
catamëcë unicamabë upiti nuibananuxun camina ñu 'atima
'ati ashiquin ëan. Usa 'aish camina bërí 'icësamaira oi asérabi
cuëënquin upí oquinra sinani atubë nuibananti 'ain.
23 Unishi 'inuan aín titan tuacë 'aish ca uni bamaia. Usa
'aínbi ca axa xënibua 'aínbi usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucën
Papa Diosan mitsu bacëntëcëncësa 'imiaxa.
24 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:
Basix ca upí 'itancëxbi chushia. Ro uax ca upíira 'itancëxbi
tiriqui nëtëtia. Usaribiti ca camabi uni bamai aín upí
nëtëtia.
25 Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan bana xënibua 'aínbi usabi 'ia.
Ënë banax ca —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa
Diosnan 'iti 'icë —quixuan aín unicaman mitsu ñuixuncë a
'icën.

2

1 Usa 'ain camina Nucën Papa Diosnan 'ixun ñu 'atimacama,
cëmëti, uni paránti, nutsiti, unibë ñuiananti, acama ënti 'ain.
2 Bërí bacëncë tuacën ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati
cuëënia. Usaribi oquin camina Nucën Papa Diosan bana upí
oquin 'unánti cuëënti 'ain, ainan 'aish aín cuëëcësabi oquin 'ai
ami cushicë 'inuxun.
3 Usai 'i camina Nucën 'Ibu Diosmi sinánquin ax ca asérabi
upí 'icë quixun 'unáncë 'aish aín bana 'unánti cuëënti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxáxsa

4 Usa 'ain camina axa bamatimoi tsócë, Jesucristo, a sinani
ami catamëti 'ain. Judíos unían cuëëncëma 'aíshbi ca anun
cuëënquin Nucën Papa Diosan iscëx ax upíira 'icën. Unían xubu
'aquin maxax upí ami xubu raroti caíscë usaribi ca Jesucristo
'icën.
5 Usa 'ain camina mitsux a xubumi bucúnrucë maxáxsa 'ain.
Jesucristomi catamëcë 'aíshmi asaribi upí 'inun ca Nucën Papa
Diosan ainan 'inun mitsu 'imiaxa. Usa 'ain camina Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía mitsubë cupí bëtsibë bëtsibë
nuibanani, bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshisa 'ain.

Usa 'ixun camina Jesucristo cupí ainan 'ixun Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti
'ain.
6 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia:
'Ën cana maxax upí nancësa oquin uni achúshi, Sión cacë
matá me anua Jerusalén 'icë, anua 'inun 'imiti 'ain.
Unían xubu 'anuxun maxax upí ami xubu raroti caíscë
usaribi oquin 'ën caíscë ca ax 'icën. Axa ami catamëcë
unicaman ca isti 'icën, an ca asérabi ax quicësabi oquin
atu 'aquinia quixun.
7 Ami catamëcë 'ixun camina mitsun anun cuëëncë ñu upí
sináncësamaira oquin a sinánti 'ain. Mitsux usai 'icëbëbi ca axa
ami catamëcëma unicamax Nucën Papa Diosan bana cuënëo
ësai quicësa 'icën:
An maxax xubuacë unían bitancëxun a cuëënquinma racáncë
'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá
upímia xubu cushicë usaribiti.
8 'Imainun ca Nucën Papa Diosan bana ësai quia:
A maxáxmi ca uni raírinëx tatíqui chacáti 'icën, a maxax chami
chacati ca nipacëti 'icën.
Maxax ñui quicë 'aíshbi ca a bana Cristo ñui quicë 'icën.
An Jesusan bana cuaquinbi asérabi ami catamëquin aín
bana quicësabi oquin 'acëma ax ca uni maxáxmi tatíqui ni-
pacëcësaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icë quixun ca
Nucën Papa Diosan bëráma 'unáncëxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicë bana

9 A unicama usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan
ainan 'inun caísa 'ain. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin
'anan aín unicama a ñucáxunin. Camina an 'imicëx upí 'aish
aín uni 'ain. Usa 'ixunmi a rabiquin an 'acë ñucama camabi uni
ñuixunun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun caísacëxa.
Mitsux bëráma bëánquibucënu nicësa 'iá 'aíshbi camina bërí an
'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain.
10 Bëráma Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi camina
mitsux bërí aín uni 'ain. An ca mitsu nuibaquin 'aquinti
'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa Diosan nuibaquin
mitsun 'uchacama tërënxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

11 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios
mitsun 'Apu 'ain ca aín nëtëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain
camina ënë menu 'aish unia aín menumabi 'icësaribi 'ain. Usa
'aish camina anbia 'atimaquin sináncë cupía 'atima ñu 'acë
uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa Diosbë
upí 'ima.

12 An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman isnun
camina mitsux upitax bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu
'atima 'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati banacë 'aíshbi
mitsúnmi upí oquin ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu
'acë isti nëtën Nucën Papa Dios rabiti 'icën.
13 Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi
mitsun 'apucama ënë menua unin 'apu 'imicë, axa quicësabi
oquin ñu 'ati 'ain. Amiira unicama cushicë 'apucëñunbi,
14 camina an anëcë aín unicaman banaribi tanti 'ain. Atux
ca unían uisa ñu cara 'aia mëníonuan 'apun 'imicë 'icën. An
'amicëxun ca atun axa 'uchacë uni usaquin 'atëcënxunma
'anun castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acë unicama a
nuibaquin —mix camina upí 'ai —quixun caia.
15 Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia.
Usaquinmi 'aia isi ca an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma
'ixun an upí oquin sináncëma unicama ax mitsumi uisaíbi
banatima 'icën.
16 Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuĕtima
'ain. Usa 'aíshbi camina —'ëx cana camabi unin iscëx upí
uni 'ai —quixun sinánquin amo cëmëanan ñu 'atima unĕxun
'ati sinántima 'ain. An asérabi Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oquinshi 'acë unisa camina 'iti 'ain.
17 Camabi uni camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi
catamëcë unicama camina nuibati 'ain. Nucën Papa Diosmi
camina racuĕti 'ain. Racuĕanan camina mitsun 'apu quicësabi
oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tëmërasaribi oía aín unicamax tëmërati bana

18 Uni ñu mëëxuncë 'ixun camina ami ñu mëëxuncë unían
mi 'amicëxun 'aisama tanquinma a 'anúan mitsu cacë ñu a
upí oquin 'axunti 'ain. Usaquin camina an mitsu nuibacë
unishima, an mitsu nuibacëma uniribi upí oquin ñu 'axunti
'ain.
19 An ñu mëëxuncë unían upí oquin ñu mëëxuncëxunbia an
ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunbi ca an uni ñu
mëëxuncë unin —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun
sinánquin tanshiti 'icën. Usai 'iti ca Nucën Papa Diosan iscëx
upí 'icën.
20 Usa 'aínbi ca upí oquin ñu mëëiama, an mitsu ñu mëëmicë
unin mitsu 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitiabi Nucën
Papa Diosan mitsu upí isima, mitsun 'ucha cupía usoquin
mitsu 'aia isquin. Isanan ca upí oquinmi ñu mëëxuncëxunbia
an mitsu ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunmi tan-
shitia Nucën Papa Diosan mitsu upí isia.
21 Usaími 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu aín uni 'imiaxa.
Cristonën ca ñu 'atima 'acëma 'ixunbi mitsu cupí tëmëracëxa.

Usaribi oquin camina ñu atima 'acëma 'aish tëmëraquinbi tanshiti 'ain.
22 Cristonën ca uisa ñu 'atimabi 'ama 'icën. 'Anan ca
uisaquinbi uni paránma 'icën.
23 Unían ami nishquin ñu cacëxunbi ca usaribi oquin cáma
'icën. Usa 'ixun ca unían 'atimoquin tëmëramicëxunbi uni —
cana mi cupiti 'ai —quixun cáma 'icën. Cupiti sinánquinma ca —
'ën Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mëníoti 'icë —quixun
sináncëxa.
24 Nun 'uchacama cëñucë 'aíshnu amiribishi ñu 'atima
'atëcënima, ñu upíshi 'ai tsónun ca Cristo nun 'uchacama bicë
cupí i curúsocënu bamacëxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncësa
'aíshbi upí 'inun ca ax 'aisamaira oquin paë tënëi bamacëxa.
25 Carneronëxa 'ibuñuma 'aish 'icësari camina mitsux 'iacën.
Usa 'iá 'aíshbi camina sinanati Cristomi catamëan. Amia
catamëcëxuan aín 'ibun carnero bëruancësa oquin ca an upími
'inun mitsu bërúanquin 'aquinia.

3

Usai uni aín xanubë 'iti bana

1 Xanucama, mitsuribi cana cain, min bënëan cacëxun
cuaquin 'atimaquin sinanima camina abë upí 'iti 'ain. Usaími
mitsux 'icëbë ca min bënë, Cristo ñui quicë bana cuaisama
tancë 'aíshbi, min cacëxmabi upitax 'ia isi sinanati 'icën,
2 mixmi upí sinánñu 'aish abë upí 'ain.
3 Upíira upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin
mëníonan, curi ñun mëníocanan, chupa cupíira cupícë pañutima
'ain.
4 Usai 'ima camina mitsux upí sinánñu 'aish bëtsibë nishananima upitishi banati 'ain. Usai 'ia isquin ca bëtsin sinánti
'icën —a xanux ca aín nuitu upí 'icë —quixun. Usai upí 'iti ax
cuni ca uisa 'aíshbi cëñutima. Usai 'ími mitsux upí 'icë isi ca
Nucën Papa Dios cuëënia.
5 Usairibi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisa
tancë xanucamaxribi 'iacëxa. Nucën Papa Diosmi catamëanan
aín bana cuaquin ca aín bënë quicësabi oquin 'acëxa.
6 Usaribi oquin ca Saran aín bënë Abraham cuëëncësabi
oquin 'anan aín bënë 'icëbi —'ën 'ibu —cacëxa. Mitsúxribi
ñu upíshi 'anan, Nucën Papa Diosmi catamëti, uisa ñu cara
'icëbëbi racuécëma 'aish camina Sara 'iásaribi 'iti 'ain.
7 Xanuñu unicamaribi cana ësaquin cain, min xanubë camina upí oquin sinani nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima
cupíshima, mix 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosmi catamëcë
cupí camina a nuibaquin 'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia
isquian Nucën Papa Diosan mitsúnmi a ñucácë bana upí oquin
cuati cupí.

Jesucristomi catamëquin upí ñu 'acë cupía ax tëmëracë unicama

8 Ënë banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë
uni raírinën sináncësaribi oquin sinani camina atubë
nuibananti 'ain, atúxa mitsun xucënsaribi 'ain. Camina
bëtsibë camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima 'ain.

9 An mitsu 'atimocë unicama camina cupiquin aribi 'ati-
motima 'ain. Axa mitsumi 'atimati banacë unimi camina
mitsúxribi 'atimati banatima 'ain. Usai 'imi bëtsibë nuibanani
upitax bucunun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu
caísacëxa.

10 Ësaribi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Ax upitax tsótisa tancë unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan
cëmëi banatima 'icën.

11 Ñu 'aisama 'ati ënquin ca ñu upíshi 'ati 'icën. Nishananíma ca
unibë upíshi 'iti 'icën.

12 Usai 'iquin ca 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Diosan ca an upí
ñu 'acë unicama bërúanquin 'aquinquin aín bana cuaquin an
ñucácësabi oquin 'aquinia quixun. Usa 'ixunbi ca an ñu 'atima
'acë unicama an 'aquinima.

13 Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncëxbi
ca cëmëi quicë 'iti 'icën.

14 Mitsúnmi ñu upí 'acë cupí tëmëraibi camina Nucën Papa
Diosan 'aquincëx cuëënti 'ain. Mimia uni 'icëxbi camina
racuëti masá nuitutima 'ain.

15 Usai 'íma camina min nuitu mëu —Cristo ca asérabi 'ën 'ibu
'icë —quixun sinani ami catamëti 'ain. Unin mitsu —uisa cupí
caramina Jesucristomi catamëquin abë tsoti sinani —quixun
ñucácëxun anun cati bana 'unáncë camina 'iti 'ain. Usa 'ixun
camina cëruti rabíquinma upí oquinshi cati 'ain.

16 A sinani masá nuitunuxun ñu 'atima 'aíma camina
chuámashi 'iti 'ain. Usaími mitsux Cristonën 'imicëx upitax 'ia
isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicë unicama —nuxnu quicë bana
ax ca cëmë 'icë —quixun sinani rabínti 'icën.

17 Axa cuëëncëbëa, Nucën Papa Diosan uni aín ñu upí 'acë, a
cupí tëmërati asábi 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë cupía uni tëmërati
ax aín 'uchabi 'icën.

18 Ax upí 'aíshbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí
achúshitishi bamacëxa, unicama ami catamëti Nucën Papa
Diosnan 'inun. Uni 'aish bamatancëxbi aín namibë aín bëru
ñunshin 'itëcëni baísquiax ca bëtsi 'iacëxa.

19 Cristo bamatancëx baísquicëma pain 'ixun ca anua bama
unicaman bëru ñunshin sipuacësa 'icë, anu cuanxun bana
ñuixuancëxa.

20 Bamacëma pain 'ixun ca a unicaman Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'aisama tancëxa. Noénëan aín manë nunti
'amainun ca unicama aín ñu 'atima 'acëcama ënun quixun

Nucën Papa Diosan caíancëxa. Caíncëxunbia aín ñu 'atima 'acë
ëncëma 'icëa aín patsan bacan cëñumainun ca 'itsamashi ocho
uníxëshi manë nunti mëu atsini iëacëxa.
21 Nucën Papa Diosan sinánmicëxa Noé manë nuntinu
'iruax iëasa, usaribiti cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi
catamëti 'unpaxan nashimicë 'aish iëtin. Nun namia
chuañuma 'inun cananuna nashimicë 'itima 'ain. Usai 'íma
cananuna —Jesucristo baísquia cupía Nucën Papa Diosan nu
upí 'imicë 'aish cananuna nun 'uchacama tërënce 'aish an
iscëx upí 'ai —quixun sinani nashimicë 'ain.
22 Baísquitancëx naínu cuan 'aish ca Jesucristo ax Nucën
Papa Diosbë 'Apu 'aish aín mëqueu 'icën. Usa 'icë ca ángelcama
'imainun uisa cushi cara anribi aín bana cuatia.

4

Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'imicësabi oquin ñu upí oquin 'ati

1 Uni 'ixun ca Cristonën tëmëraquin paë tancëxa. Usa 'ain
camina 'unánti 'ain, mitsúnribi camina —sapi cana tëmëraquin
paë tanti 'ai —quixun sinánti 'ain. Uin cara Jesucristonan cupí
tëmëraquin paë tanxa an ca ñu 'atima 'ai 'uchati ëanxa.
2 Usa 'ixun ca axa Jesucristomi sináncëma unin sináncësa
oquin sinanima Nucën Papa Dios cuëëncësa oishi 'ia, anúan
bamati nëtëa 'itámainun.
3 Bëráma camina axa Nucën Papa Diosmi sináncëma uni-
caman 'acësaribi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'anan paëanan,
paënxun pi sharánan Nucën Papa Dios rabiquinma unían anbi
sinánxun 'acë ñuishi rabiacën. Usaquin 'aquinbi camina a
ñucama ëancën.
4 Usai 'iquinmi atubëtan ñu 'atëcëniama oquin ca unin —uisa
cupí cara nubë niquinbi nu ëanxa —quixun sinánquin mitsu
'atimaquin ñuia.
5 Mitsu ñuiabi ca ax utëcënquin Cristonën a unicama
'imainun camabi uniribi, axa bamacëmacama 'imainun ba-
macëcamaribi —uisa carana ënë unicama oti 'ai —quixun isti
'icën, an 'acë ñucama 'unánquin.
6 Usai ca 'iti 'icë quixuan 'unánun ca bamacëma pain 'ix-
uan unicaman cuanun aín unicaman Cristo ñui quicë bana
ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi catamëcë 'aish ca aín
unicama, camabi uni 'icësaribiti bamati 'aíshbi, Nucën Papa
Dios 'icësaribiti nëtëtimoi tsóti 'icën.
7 Anúan ënë menu 'icë ñucama cëñúti nëtë ca 'uramatia.
Usa 'ain camina camabi nëtën upí oquin sinani Nucën Papa
Diosbë banati 'ain.
8 'Ianan camina mitsux asérabi nishananima nuibanani
upitax bucuti 'ain. Bëtsi uni nuibacë 'ixun ca unin a unin
'uchacama ñuiquinma manuia.

9 Min xubunua aia camina bëtsi uni biisama tani bëtsi
sinánquinma upí oquinshi biti 'ain.
10 Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucën Papa Diosan uisa ñu
caramina 'ati 'ai quixun mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucën
Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun
'imicë 'ixun mitsun ñu mëëti upí oquin 'ati 'ain.
11 Uix cara banati 'icë, ax ca Nucën Papa Diosan
sinánmicësabi oi banati 'icën. Uin cara raíri uni ñu 'axunia
an ca Nucën Papa Diosan cushiocëxun upí oquin 'ati 'icën.
Usoquin camina Jesucristonan 'ixun, añu ñu caramina 'ai
a Nucën Papa Diosa cuëëntanun 'ati 'ain. Ax 'Apuira 'aish
cushiira 'icë ca camabi unin rabiti 'icën, nëtë xënibua 'aínbi.
Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristonan 'aish tëmërati

12 'Ën nuibacë xucëantu, mitsúnmi asérabi caramina Je-
sucristomi catamëti quixun 'unánuan bëtsi bëtsi ñu 'icëbë
tëmëraibi camina ratuti —uisa cupí carana ësai 'i —quiax
bënëtima 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Jesucristomi catamëcë
unicamax ca usari 'ia quixun.
13 Bënëquinma camina sinánti 'ain, ami nishquian unin
bëtsi bëtsi ocëxa Cristo tëmërasaribi oquin cananuna nunribi
tëmërai quixun. Usaquin sinani camina tëmëraibi cuëënti 'ain,
usaribiti 'Apuira 'aísha Cristo aia isi cuëënux.
14 Cristonan cupía unin mitsumi nishquin 'atimaquin
ñuicëxbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cushi-
ira, axa mitsubë 'ain, cuëënti 'ain. Unían 'atimaquin ñuiabi
camina mitsun Cristo rabin.
15 Mitsua Jesucristonan cupí unin bëtsi bëtsi ocëx camina a
sinani rabíntima 'ain. Usa 'aíshbi camina uni 'acë cupí 'ianan
ñu mëcamacë cupí 'ianan ñu 'atima 'acë cupí 'ianan ñuianancë
cupími tëmëracë a sinani rabínti 'ain.
16 Usaquin ñu 'acëma 'aíshbi Cristonan 'icë cupía unin
tëmëramicëxbi camina rabíntima 'ain. Rabínquinma camina
Nucën Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi asérabi ainan cupí.
17 An aín bana 'acë unibi ca Nucën Papa Diosan uisai cara
'ia quixun isia. Usa 'ixun ca an aín bana cuacëma unicama
aira atun ñu 'atima 'acë isquin uisaira cara oti 'icë usoquin 'ati
'icën.
18 ¿Atux aín ñu 'atima 'acë ënquin ñu upí 'acë 'aíshbia, aín
unicama iëtima 'aíshbi iëcë 'ain, cara ax ami catamëcëma
'uchañu unicama uisairai 'iti 'ic?
19 Usa 'ain camina tëmëraibi —Nucën Papa Dios cuëëncëbë
cana ësai 'i —quixun sinánquin mitsun 'acësabi oquin upí ñuishi
'anan Nucën Papa Dios, an mitsu unio, an bërúanun ami
catamëti 'ain, an ca aín quicësabi oquin 'ë bërúanti 'icë quixun
'unani.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëti bana

1 Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamasaribi cana 'ëx
'ain. Usa 'ixun cana atúan 'acësaribi oquin Cristo camabi unin
'ucha cupía tëmëra, a ñuiquin bana ñuixunin. 'Anan cana atúxa
'icësaribiti Cristo utëcëncëbë aín nëtënu abë 'iti sinanin. Usa
'ixun cana axa Jesucristomi catamëcë unin cushicama mitsu
ësaquin cain:

2 Atun cushicama 'ixun camina Nucën Papa Diosan uni-
cama bana ñuixunquin, atúxa upí nuituñu 'aish chuámarua
bucunun 'aquinti 'ain. An carnero bërúancë unin aín
carnero 'acësaribi oquin camina a unicama upía 'inun bërúanti
'ain. Usoquinmi 'anúan mitsu unin caíscë cupíshima camina
asérabi 'aisa tanquin 'ati 'ain. 'Anan camina curíqui biti
sinánxuinshima minbi asérabi 'aquinsa tanquin 'ati 'ain.

3 'Apúxa unían ax quicësa oquinshi 'anun quiax quicësaribiti
camina banatima 'ain. Usari 'íma camina mitsúnmi bana
ñuixuncë unicamaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain.

4 Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin 'acësamaira oquian an aín
unicama bërúancë, an utëcënquin mitsu —asábi ca —quixun
catancëxun aín nëtënuaxmi xënibua 'aínbi abë cuëënun mitsu
'imiti 'icën. Ënë nëtënuax cuaiquin canania uisa ñu cara
'ináncëxun bitsia uni cuëëncëbëbi ca an bicë ñu chëquia. Usaía
uni 'icë 'aínbi camina mitsux xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë
'aish cuëënti 'ain.

5 Usaribi oquin cana bëná unicama ësaquin cain, mitsun
cushicaman bana camina timaquinma cuati 'ain:

Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëënima. Usa 'ixunbi ca axa
rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia.

Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinan-
ima camáxbi bëtsin sináncësaribi oquin sinani upiti 'ësëananti
'ain.

6 Usa 'ain camina aín bana timaima uisa ñu cara 'icëbëbi
bënëtima Nucën Papa Dios 'Apuira ami catamëti 'ain. Usaími
'ia ca an anúan 'ati nëtë ucëbëtan uisai cara 'iquin tëmëracë
'aíshbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu 'imiti 'icën.

7 Uisaquin sinani caramina masá nuituti, añu ñu sinani
caramina racuëti, a ñuiquin camina Nucën Papa Dios cati 'ain,
an ca mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinia quixun 'unánquin.

8 Paru 'inúan cuëërui aín piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin
'atimanën 'apu, uni ñu 'atima 'anun quixun sinánmianan
Nucën Papa Diosmi sinánti ënminuxun bari nitsia. Usa 'ain
camina mitsua paránti rabanan bërúancati 'ain.

9 Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima
'amitisa tancëxunbi Jesucristomi catamëquin usa ñu 'atima

'ain. Camina 'unánti 'ain, mitsu 'acësaribi oquin ca ñunshin 'atimanën 'apun, camabi menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama tania quixun.

10 Usabi 'inúxmabimi tëmëracë ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi upí 'inun mitsu 'imianan —aín bana quicësabi oi cana asérabi 'iti 'ai —quixun 'unani ami cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin 'aquincë 'ianan Jesucristonan cupí abëmi xënibua 'aínbi upitax 'inun caíscë a 'icën.

11 Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nëtë xënibua 'aínbi. Cëñútimoi ca axira cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bërúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcë unicama ca

12 Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sináncë 'icën. Usa 'ain cana an mitsu buánxunun ënë quirica mitsu 'axuan. Ënë quiricanu 'ësëanan cana mitsu cain, an mitsu upí oquin cushionan 'aquincë cupí camina asérabi 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan mitsu nuibatia quixun. A ënima camina mixmi 'icësabi oi ami upiti catamëti 'ain.

13 Babilonianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu 'acësaribi oquian Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acaman ca bërúanxmi 'icanun 'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi ca bërúanxmi 'inun 'ën mi canun 'ë caxa.

14 Jesucristo cupí micamaxbi xucënsa 'aish camina nuibanani bërúanx 'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pedro.

PEDRONËAN ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Pedronëan axa Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuan

1 'Ëx cana Simón Pedro, ax cuëëncësabi oquin 'anan aín bana
uni ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. An nu iëmicë Jesu-
cristo, axbi Nucën Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan nu 'acësaribi
oquin ainan 'inun iëmicë, mitsu cana ënë quirica buánmin.
2 Mitsux Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesús an
'unánmicë 'aíshmi mitsúxmi 'icësamaira oi chuámarua 'aish bu-
cucanti cana cuëënin.

Uisai cara axa Cristomi catamëcë unicama 'iti 'icë quicë bana

3 Nucën Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upíira 'ixuan an
nu ainan 'aish asaribi 'inun caíscë, an ca uisaira cara aín cushi
'icë quixun nu 'unánmiquin anúnu upitax 'iti 'imainun anúnu
ax cuëëncësa oi 'iti a nu 'inánxa.
4 Ainan 'imiquin ca aín bana 'inánquin Nucën Papa Diosan
uisaira oquin cara nu 'aquinti 'icë quixun nu 'unánmia.
Usaquian 'unánmicëx, a banami catamëti camina an
sinánmicësabi oquin sinánan uni itsían ñunshínquin ñu 'atima
'aia isquinbi, usaribi oquin 'aquinma upí ñuishi sinánti 'ain.
5 Usai mitsux Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun camina
upí 'ixun ënquinma ñu upíshi 'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acë
'ixun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi caramina uisai
'iti 'ai quixun 'unánti 'ain.
6 Usai 'iti 'unáncë 'ixun camina ñu 'aisama 'aisa tanquinbi
tënëanan cushixun Nucën Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncë
ñu asérabi 'ati 'ain. Usaquin 'acë 'ixun camina mitsumi uisa ñu
cara 'icëbëtanbi bënëquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina
Nucën Papa Diosmi asérabi sinánti 'ain.
7 Usaquin sináncë 'aish camina bëtsibë nuibananti 'ain. Usai
'iquin camina camabi uni nuibati 'ain.
8 Asérabi usai 'i camina an uni itsin Jesucristomi sinánun
'aquincëma unisa 'itima 'ain. Usai 'i camina ñancábimi Nucën
'Ibu Jesucristomi sináncë 'itima 'ain.
9 Usa 'aínbi ca axa usai 'icëma uni ax bëxuñu unisa 'ianan a
ñubi sináncëma unisa 'icën. Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tërëncë
'icë quixun sinanima manúaxa.
10 'Ën xucëantu, usa 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'iti caíscë
'aish camina an cacësabi oi 'inux bërúanracati 'ain. Usa 'iquin

camina Nucën Papa Diosmi sinánti ënquin ñu 'atima 'atima 'ain.
11 Usai 'itancëx camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha
tërënquin Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmicë, an mëníosabi
oi asérabi aín nëtënu abë cëñútimoi 'iti 'ain.
12 Uisai caramina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti 'ai
quixun 'unani camina usai 'in. Usaími 'iabi cana ënímami
mitsux 'icësabi oi 'inun sinánmitëcënti 'ain, manúti rabanan.
13-14 Nucën 'Ibu Jesucristonën 'unánmicëxun cana 'unanin,
'ën bamati nëtë ca 'urama 'icë quixun. Usa 'ain ca 'ën sináncëx
bamaquin ënë nëtë ëncëma pan 'ixuinshi ënë ñucama 'ën mitsu
sinánmitëcënti asábi 'icën.
15 'Ëx bamacëbëtanmi ënquinma usabi oquin 'anun quixun
cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin.

An Nucën 'Ibu Jesucristonën aín cushínbi ñu 'aia isa unicama

16 Nucën 'Ibu Jesucristonën cushi ñuixuanan aín utëcënti
ñuiquin nun mitsu cacë bana ax ca unían anbi sinánxun ñuicë
banama 'icën. Nucën bërúnbi cananuna Nucën 'Ibu Jesu-
cristonëan aín cushínbi ñu 'aia isacën.
17 Usaquin iscë 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui,
Nucën Papa Dios ësai quia cuacën: "Ënëx ca 'ën nuibairacë 'ën
Bacë Bëchicë 'icën, a cupí cana chuáma tani cuëënin" —quiax.
18 Anua Nucën Papa Diosan cushi 'ain cananuna matánu
Nucën 'Ibu Jesúsbë 'ixun, Nucën Papa Dios naínuax usai Jesu-
cristo rabi quia asérabi cuacën.
19 Usai banaia cuaquin cananuna 'unáncën, an Nucën Papa
Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo bana quiásabi oi ca
Jesucristo 'iaxa quixun. Mitsúnmi upí oquin a bana sinánti
ca asábi 'icën. Lamparinën bëánquibucënuxun pëcacëbëtan
cananuna xubunu 'icë ñu upí oquin isquinmabi isin. Us-
aquin isquinbi cananuna barían pëcacëbëtainra upí oquin
isin. Usaribi oquin camina a unicaman bëráma cuënëo bana
'unánquinbi asérabi mitsun nuitunubi Cristo 'icëbëtainra, uisai
cara a bana quia quixun upí oquin 'unánti 'ain.
20-21 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni-
cama ca anbi sináncë bana unicama ñuixuanma 'icën. Ax
asérabi aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun ca Nucën
Papa Diosmi upiti catamëcë 'ixun ax cuëëncësabi oquin bana
ñuixuancëxa. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, unin ca anbi
sinántancëxun Jesucristo ñuiquin bana cuënëoma 'icë quixun.

2

An Nucën Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncë uni ñui quicë

1 Usa 'aínbi ca 'iacëxa, uni raíri, an —Nucën Papa Dios
ca usai quia —quixun cëmëquin anbi sináncë bana nucën

raracama ñuixuncë. Usaribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni
cëmëquin parani mitsubë 'iti 'icën. Atúnbi sinánxun ca Nucën
Papa Diosan banamabi 'atima bana ñuixunquin, Nucën 'Ibu
Jesucristo ami catamëtia uni Nucën Papa Diosnan 'iti, ami
catamëaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icën.
Usaquin 'acë 'aish ca a unicamax bënëtishi cëñúti 'icën.
2 A unicaman 'aia isquin ca 'itsa unin usaribi oquin ñu
'atima 'ati 'icën. Atúxa usai 'icë cupí ca uni Jesucristo ñuicë
bana ñui 'atimati banati 'icën.
3 A unicaman ca mitsun curíqui biti cupíshi cëmëquin
paránquin Nucën Papa Diosan banamabi, anbi sináncë bana
mitsu ñuixunti 'icën. Usaquian 'acë cupí ca iëtima cëñúti 'icën,
usai atux 'itia Nucën Papa Diosan mëníosabi oi.

4 Nucën Papa Diosan ca axa 'uchacë ángelcama aín 'ucha
tërënquinma aín nëtënua chiquínquin anúan an camabi uni
isti nëtë utámainuan, anu atux tëmërai 'iti, bëánquibucënu manë
risin tëcërëcacësa 'aish anubi 'inun 'imiacëxa.
5 Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan nëtë ióñu, an aín bana
cuacëma unicama atun ñu 'atima 'acë tërënquinma camabi
me mapumiquin baca cëñumiacëxa. Usonan ca an ami sinánun
aín bana ñuixuncë, Noé, acëñun mëcën achúshi 'imainun rabë
unishi Nucën Papa Diosan iëmiacëxa.
6 Usonan ca Nucën Papa Diosan ëma rabë, Sodoma 'imainun
Gomorra cacë, 'imainun anu 'icë unicamaribi atun ñu 'aisama
'acë cupí aín chimapuishi 'itánun nëancëxa. A bana cuatía
an ñu 'atima 'acë unicama ñu 'atima 'atimi racuëti oquin
ca Nucën Papa Diosan usoquin Sodoma 'imainun Gomorra
'acëxa.
7 Sodomacëñun Gomorra nënquinbi ca Nucën Papa Diosan
Lot cacë uni, axa upí 'aish unicaman ñu 'atima 'aia isi masá
nuitucë, a iëmiacëxa.
8 Ax atubë 'aish ca Lot aín nuitu upí 'aish a ëma rabënu
'icë unicaman ñu 'atima 'aia isanan cuati, camabi nëtën masá
nuituacëxa.
9 A unicama atun 'ucha cupí Nucën 'Ibu Diosan 'ati-
mocëbëbia Noé 'iásaribiti Lot iëa, a sinánquin cananuna 'unánti
'ain, Nucën 'Ibu Diosan ca axa ami catamëti ax quicësabi oi 'icë
unicama, uisa ñu cara 'icëbëtanbi iëmiti 'icë quixun. Usonan
ca an ñu 'atima 'acë unicama iëmiquinma, anúan an camabi
uni isti nëtë utámainun tëmëranun ënti 'icën.
10 Nucën 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncë 'ixun
ñunshínquin 'atima ñu 'anan aín bana cuacëma unicama
asérabi uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën. A unicaman
ca rabínquinma ax cuëëncësa oquinshi ñu 'aisama 'anan, ami
racuëquinma Nucën Papa Diosan 'imicë 'icëbi unin cushica-
maribi 'atimaquin ñuia.

11 Ax atubëtan sënënma 'aish cushiira 'ixunbi ca ángelcaman,
axa usai quicë unicaman 'acësaribi oquin, cushicama 'ati-
maquin ñuiquin Nucën 'Ibu Dios caima.
12 Ënë unicamax ca sinánñuma 'ixuan ñuinacan, uisa cara
oia quixun sinánquinmabi, ñu 'acësaribi oquin 'anan ñuinanëxa
ëraquian unin 'anúnbi nicësa, usaribi 'icën. Atux ca an
'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Usa 'aish ca ñuina ba-
macësaribi bamati 'icën.
13 An bëtsi uni tëmëramicë cupí ca usaribiti tëmërai bamati
'icën. Atun ca —camabi nëtën nun cuëëncë ñu 'ai cananuna
cuëëinshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama ñu 'atishi sináncë
'aish ca usai 'i cuëënia. Mitsux Nucën Papa Dios rabinux
timëcë 'ain, mitsubëtan pibi ca atux ñu 'atima 'ai cuëënia. Ax
ca 'aisama 'icën. Usa 'aish ca a unicamax axa Jesucristomi
sináncë unisama 'icën.
14 Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuëënia, aín 'ucha
ëníma ca amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icësaribitia 'inun
ca axa Jesucristomi upiti sináncëma xanu 'imainun bëburibi
sinánmia. Ax ñun cuëën 'aish ca 'itsa ñuñu 'iti cuëënia. A
unicama ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí uisoquin cara
'ati 'icë, usoquin 'ati 'icën.
15 A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin
'aquinma ñu 'atima 'aia. Usa 'aish ca Balaam, Beornën bëchicë,
axa 'iásaribiti 'ia. Balaanën ca an Nucën Papa Dios quicë bana
uni ñuixuncë uni 'ixunbi curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'ati
sináncëxa.
16 An cacëxunbia aín bana cuacëma cupí ca Nucën Papa
Diosan, ñu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancë aín
burro bëaracëxa. Bëaracëx Nucën Papa Diosan 'imicëx, uni
'icësari banaquin, ca aín burron Balaam sinanamiacëxa. A
unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.
17 Uni raíri 'aquincëma 'aish ca xëxá ësquiaxa 'unpáxñuma
'icësa 'ianan 'uí 'ibúnux nëtë bënamëtiabi suñun bëcacëx
nëtëcësa, usaribi 'icën. Usa 'aish ca anua atux tëmërai 'iti
bëánquibucëira anu nëtëtimoi xënibua 'aínbi 'iti 'icën.
18 Usa unicaman ca axbi cërúanan rabiacati sinánñumasa
'ixun, an 'acësaribi oquian ñunshínquin ñu 'atima 'anun quixun,
an ñu 'atima 'ati ëinsa tancë uni raíri sinanamitëcënia.
19 Usoquin 'aquin ca caia, uisari caramina 'iisa tani usai
camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucën Papa Diosan mi uisabi
oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aisa tanquinbi 'atima
'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun ca unin aín
'acësabi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama 'ixun
unin usabi 'atima ñu 'aia.
20 Ënëx ca ësa 'icën: Ui unicaman cara Nucën 'Ibu
Jesucristomi catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi
ñunshínquin ñu 'atima 'atëcënia, a unicamax ca bëráma
'iásamaira 'inun 'uchaia.

21 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma
unicamax 'icësamairai 'uchatima cupí Jesucristomi sinanima
'itibi ca a unicama 'ia.
22 Usaquian upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësai quicësa
'icën: "Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan
pitëcënia. Usaribiti ca cuchi nashitancëxbi me chabánu
racátëcëni chuatëcënia".

3

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti ñui quicë bana

1 'Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi
cana ënë quiricaribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin
cana asérabi Jesucristomi sináncë 'ixunmi aín banacama
manuquinma upí oquin sinánun mitsu 'ësëan.
2 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman
Jesucristo ñui quiá banacama a manuquinma sinánan, cam-
ina Nucën 'Ibu Jesucristo, an Nucën Papa Diosnan 'inun uni
iëmicë, an aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuncë
banaribi manuquinma sinánti 'ain.

3 Ësoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nëtëa
'urama 'ain ca 'itsa uni aín cuëëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristo-
nan 'iti bana 'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën.
4 Cuai ca quiti 'icën:

—Jesús ca utëcënti 'icë quiáxa uni quiá 'aínbi ca ucëma 'icën.
Nucën raracama bamacëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia,
'imainun ca nëtë ióñua 'iásabi camabi ñu 'ia.
5 A unicaman ca sinántisama tania, Nucën Papa Diosan usai
ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi ca naicamë'ëo 'imainun baca-
cama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti anu
'iacëxa.
6 Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanëinshi ma-
puquin, bacan ënë menu 'icë ñucama cëñuacëxa.
7 Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan Nucën Papa Dios
quicëbëtainshi tsin cëñuti nëtë utámainun usabi 'iti 'icën. A
nëtën ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan uisa
cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

8 'Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin
sinánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan, an nëtëtimoi tsócë 'ixun,
tancëx ca nun nu tancë achúshi nëtëx mil barisa 'icën. Us-
aribiti ca nun nu mil barisa tancë ax Nucën Papa Diosan
tancëx achúshi nëtësa 'icën.
9 Usa 'ain ca —ca uti 'icë quiá 'aíshbi ca Jesucristo xënibutia
—quiáxa uni quicë 'aínbi uti 'ixúnbi Jesucristonën achúshira
uníxbia ainanma 'aish castícancë 'iti cuëënima, camabi unia
sinanati ami catamëti cuëënia.

10 Usaquin caíntancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë
uni imë ucë usaribiti unían sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A
nëtë ucëbë ca canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu 'icë
'uxë, bari, 'ispa acama, manë tsin cëñumainun anu ax 'iti 'aíma
'iti 'icën. Usaribiquin ca camabi mecëñun anua 'icë ñucamaribi
tsin cëñuti 'icën.
11 Usai ca ñucama cëñúti 'icë quixun sinani camina Nucën
Papa Dios quicësabi oi 'i uisaíbi 'uchaima bucuti 'ain.
12 Usa 'ain camina Jesucristo Nucën Papa Diosan mëníosabi
oi uti caínquin unicama sinanatia ami catamënun 'aquinti
'ain. A nëtën ca naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama manë tsin
rëquiruquin tsatsacacësa 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca anua usa
ñucama 'icë axribi manë tsin cëñucë 'iti 'icën.
13 Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Dios quiásabi oía
me 'imainun naí ió 'iti cainin. Anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'iti
'icën.
14 'Ën nuibacë xucëantu, usaía 'iti caíncë 'aish camina Nucën
Papa Diosan 'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acëma isti
cupí ñu 'atima 'aíma unicamabë nuibananishi upitax bucuti
'ain.
15 Camina 'unánti 'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha
tërëncë 'inun ami catamënun quixun ca Nucën 'Ibu Jesu-
cristonën cainia. Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin
ca abënu nuibanancë nucën xucën, Pablonënribi quirica
buánmiquin, usaribi oquin mitsu caxa.
16 A mitsu buánmicë quiricacamanu ca Pablonënribi 'ën
cacësa ësaribi oquin mitsu caxa. A bana raírinëx ca unían
upí oquin cuaisama 'icën. Usa 'ain ca an Nucën Papa
Diosan bana upí oquin 'unáncëma uni 'imainun axa upiti ami
catamëcëma unin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun upí
oquin sinánquinma bëtsi oquin sinania. Pablonëan cuënëocë
quiricaishima, bëtsi banaribi upí oquin sináncëma 'ixun bëtsi
oquin sinani ca upiti Jesucristomi catamëti 'unanima.
17 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu ñuixuncë ñu 'icëma pain
'ain, ca usai 'iti 'icë quixun 'unani camina an ñu 'atima 'acë
unicaman paráncëxmi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi
'iti ëntin rabanan bërúanracati 'ain.
18 Nucën 'Ibu Jesucristo an Nucën Papa Diosnan 'inun
mitsu iëmicë, ax quicësabi oi 'iti 'unánquinbi camina bëríbi
'unáncësamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu
nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bërí 'acësaribi oquin
ca usabi oquin nëtë xënibua 'aínbi camabi aín unicaman a
rabiti 'icën. Ashi, Pedro.

JUANËAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

1 Ënë mecama unioisama 'aínbia aín Papabë 'iá axa ënë
menu uá, a ñuiquin cananuna ënë quirica mitsu cuënëoxunin.
A cananuna aín bana cuanan nunërúnbi isacën. Nun bërúnbi
ñachaquin isanan cananuna nun mëcënanribi ramëacën. Ax
bamatimoi tsócë 'ixuan aín unicamaribi abë 'inun 'imicë, a
ñuiquin cananuna mitsu cain.

2 A cananuna nusaribi 'aish uni 'icë nun 'unáncën. Usa
'ixun cananuna asérabi a isacën. Isá 'ixun cananuna a mitsu
ñuixunin. Ax aín Papabë 'itancëxbi ënë menu uá 'ixun ca
bamatimoi tsócë 'ixun, usaribitinu abë 'inun nu 'imiti 'icë
quixun cananuna mitsu ñuixunin.

3 Nuxnu asérabi Nucën Papa Dios 'imainun aín Bëchicë Je-
sucristobë upí 'icësaribitimi mitsúxribi nubë Jesucristomi upiti
sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacë, ënë ñucama
mitsu ñuixunin.

4 Upí oquin sinanimi chuámaishirua tani cuëënun cananuna
ënë banacama ësoquin mitsu cuënëoxunin.

Nucën Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

5 Jesucristonënbia nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ënë
bana mitsu ñuixunin: Nucën Papa Dios an ca asérabi upíira
'ixun ñu upíshi 'aia. An ca unĕxun ñu 'aima. Usa 'ain ca uisa
'uchabi anu 'aíma 'icën.

6 Ñu 'aisama 'aíbi —ainan 'aish cana Nucën Papa Diosbë upí
'ai —qui cananuna cëmëin. Ainan cana 'ai quicë 'ixunbi ax
quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'ai cananuna cëmëin.

7 Usa 'aínbi cananuna axa 'icësaribiti ñu 'atima 'ati sináncëma
'ianan Nucën Papa Diosbë upí 'aish, axa ami catamëcë uni-
camabëribi upiti nuibananin. Usaínu 'ia ca an, aín Bëchicë
Jesucristo aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna
'uchai, abi nu tërĕnxunia.

8 —'Ëx cana 'uchañuma 'ai —qui cananuna nuxbi cëmëin. Usa
'ain ca nun bana asérabima 'icën.

9 Usa 'aínbi cananuna 'unánti 'ain, nun nu nun 'uchacama
chiquinaxuncëxun ca Nucën Papa Diosan, ax upí 'ixun ax
quicësabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tërĕnxunquin upí
'inun nu 'imiti 'icën.

10 Nucën Papa Diosan bana ca quia —camabi unin ca ñu
'atima 'aia —quiax. Usaía quicë 'aínbi —'ën cana ñu 'atima
'acëma 'ai —qui cananuna —Nucën Papa Diosan bana ca cëmë
'icë —quicësa 'ain. Usai quicë 'ixun cananuna, asérabi ca aín
bana 'icë quixun sinaniman.

2

Cristo, an Nucën Papa Dios nu ñucáxuncë

1 'Ën bëchicësa 'icë, cana ñu 'atimami 'atin rabanan ënë
ñucama mitsu cuënëoxunin. Usa 'aínbia uinu 'icë unix cara
'uchaia, a an ñucáxunti ca Nucën Papa Diosbëa 'icë Jesucristo,
ax 'icën. Ax ca uisa 'uchañumabi asérabi upíira 'icën.
2 Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë 'icën.
Nunanshima camabi unin 'uchacamaribia tërëncë 'inun ca
Jesucristo bamacëxa.
3 Aín bana quicësabi oquin 'acë 'ixun cananuna 'unanin, nux
cananuna asérabi ainan 'aish a 'unáncë 'ai quixun.
4 Usa 'aínbi ca uix cara —'ën cana ainan 'ixun Nucën Papa
Dios 'unani —quibi aín bana quicësabi oi 'ima, a uni cëmë 'icën.
Usa 'aish ca cëmëishi banaia.
5 Usa 'aínbi ca an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax
ëníma upiti Nucën Papa Diosmi sinania. Usa 'ixun cananuna
'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun.
6 Usa 'ain ca axa —ainan 'aish abë 'icë ca Nucën Papa Diosan
'ë sinánmia —quicë uni, ax Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icën.

Axa quicësaribiti 'iti bana

7 'Ën xucëantu, mitsun 'unáncëma bana ñuiquin cuënëoquin
cana mitsu caiman. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua bana
abi cana mitsu ñuixuntëcënin.
8 'Ën mitsu ñuixuncë bana ióma 'aínbi camina a banabi
mitsun 'ásamaira oquin 'unáncë 'aish ax quicësabi oi 'in, Cristo
'iásaribiti. Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën
Papa Diosbë upí 'aish ax cuëëncësabi oi 'in.
9 Uix cara —'ëx cana ainan 'aish Nucën Papa Diosbë upí
'ai —quibi nuibatíma uni itsimi nishia, ax ca Nucën Papa
Diosnanma pain 'icën.
10 An uni itsi nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'aish
abë upí 'icën. Usa 'ain ca a cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icën.
11 Usa 'aínbi ca nuibatíma bëtsi unimi nishcë uni an Nucën
Papa Diosbë upíma 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncë cupí
sinánñumasa 'ixun uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.
12 'Ën bëchicësa 'icë, cana Jesucristo cupía Nucën Papa
Diosan mitsun 'uchacama tërëncë cupí mitsu quirica
cuënëoxunin.
13 Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama
pain 'aíshbi 'iá, Nucën Papa Dios, a ainan 'ixun 'unáncë cupí
cana mitsu quirica cuënëoxunin. Bëná unicama, mitsuribishi
cana ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbimi
'acëma cupí quirica cuënëoxunin.

'Ën bëchicësa 'aíshmi ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncë
cupí cana mitsuribi quirica cuënëoxuan.

14 Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama
pain 'aíshbi 'iá, Nucën Papa Dios, ainan 'ixun 'unáncë cupí
cana mitsu quirica cuënëoxuan. Bëná unicama, mitsux Je-
sucristomi cushicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana mit-
sun nuitunënbi sináncë 'ixun ñunshin 'atimanën 'apúan ñu
'atima 'amitisa tancëxunbi 'acëma cupí cana mitsu quirica
cuënëoxuan.
15 Ënë nëtënuxuan Nucën Papa Dios cuëëncëma ñu an
'unáncëma unin 'acësa oquin 'ati camina cuëëntima 'ain. Uix
cara ax cuëëncëma ñu 'ai cuëënia, ax ca Nucën Papa Diosmi
sinanima.
16 An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unix ca ñunshínquin piti,
xëati, xanubë 'iti acama sinánan ñu 'atima isti cuëëanan —ñuñu
cana 'ai —quixun sinani rabitia. Nucën Papa Diosan ca usaía
'inun uni sinánmicëma 'icën. Abi ënë menu 'icë ñuishi sináncë
'aish ca uni usai 'ia.
17 Mecama 'imainun anu 'icë ñucamaxribi ca cëñúti 'icën.
'Imainun ca ñunshínquian unin a 'atishi sináncë ñu 'atimaca-
maxribi cënúti 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'icë unicama xënibua 'aínbi abë 'iti 'icën.

An —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë cacë unicama 'imainun axa —cëmë ca a bana 'icë —quicë unicama ñuicë bana

18 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, anúan ënë mecama
cëñúti nëtë ca 'urama 'icën. A nëtëa ucëma pan 'ain ca axa
Cristo 'atimaquin ñui banacë uni uti 'icë quixun camina cuan.
Ca uti 'icë 'aínbi ca bëríbi 'itsa unin Cristo 'atimaquin ñuia.
Usa 'ain cananuna 'unanin, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca
'urama 'icë quixun.
19 An Cristo 'atimaquin ñuicë unicama nubë 'ixunbi ca nu
ëanxa, asérabi nun 'acësaribi oquin Jesucristo sináncëma 'ixun.
Nux 'icësaribiti asérabi Jesucristomi sináncë 'aish ca nubë
bërúcë 'itsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu ëncë cupí camaxunbi
'unánti 'icën, nubëa ax timëcë unicamax ca camáxira asérabi
nux 'icësaribiti Jesucristomi sináncëma 'iaxa quixun.
20 Usa 'aínbia Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upí mitsubë 'ain camina 'unanin, atúan Jesucristo 'atimaquin
ñuicë banacamax ca cëmë 'icë quixun.
21 Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti 'unáncëma
cupí cana mitsu caiman. Mitsúnmi a ñucama 'unáncë cupí cana
mitsu ënë quirica cuënëoxunin. Camina 'unanin, Cristonan
'ixun ax cuëëncësabi oi 'iti 'unáncë uni ax ca cëmëtima 'icën.
22 ¿Uix cara cëmë uni 'ic? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icë —
quicë uni ax ca a 'icën. A unix ca axa Cristomi 'atimati banacë
a 'icën. Ax ca aín Bëchicë 'imainun Nucën Papa Diosmiribi
'atimati banaia.
23 Camabi uni axa —Jesús ax Cristoma 'icë, cana ami
catamëtima 'ai —quicë uni, ax ca Nucën Papa Diosmiribi

catamëcëma 'icën. Usa 'aínbi ca axa —Jesús asérabi Nucën Papa
Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë cana ami catamëti —quicë
unicama, abë Jesucristo 'imainun Nucën Papa Diosribi 'icën.
24 Usa 'ain camina Jesucristomi catamëtabaquinmi cua a
bana manuquinma upí oquin sinánti 'ain. A bana asérabi
sinánicë 'aish camina abë upí 'aish ënima camabi nëtën aín
Bëchicë 'ianan Nucën Papa Diosbëribi 'iti 'ain.
25 Jesucristonëxbi ca quiacëxa, a cupíshi cananuna ainan
'aish Nucën Papa Diosbë xënibua 'aínbi 'iti 'ai quiax.
26 An mitsu parántisa tancë unicama ñuiquin cana ënë ba-
nacama mitsu cuënëoxuan.
27 Atúxa usa 'aínbi ca Jesucristonën aín Bëru Ñunshin Upí mit-
subëa 'inun 'ináncë, ax mitsubë 'ixun uni itsían 'unánmiamabi
an mitsu 'unánmia. An mitsu 'unánmicë ñux ca asérabi 'aish
cëmëma 'icën. Usa 'ain camina aín Bëru Ñunshin Upitan
'unánmiquin sinánmicësabi oi camabi nëtën Cristobë 'iti 'ain.
28 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, utëcënquian
Jesucristonën nu upí isti cupí camina camabi nëtën an
sinánmicësabi oquin sinánti 'ain, axa ucëbë rabíntima cupí.
29 Mitsun camina, Jesucristo ax ca asérabi upí 'icë quixun
'unanin. Usa 'ixun camina ësaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu
'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun.

3

Nucën Papa Diosan bëchicëcama ñuicë bana

1 Nux cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain, an cacësabi
oi. An aín bëchicë ca quixun nu cacë cupí cananuna 'unánti
'ain, uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun. Usa 'aínbi
ca an ënë menu 'icë ñuishi sinánicë unicaman ainanma 'ixun
Nucën Papa Dios 'unáncëma cupí, nux cananuna aín bëchicë
'ai quixun 'unanima.
2 'Ën nuibacë xucëantu, bërí cananuna Nucën Papa Diosan
bëchicë 'ain. Usa 'icëbi ca uisaira caranuna 'inuxun 'ai quixun
an nu 'unánmicëma pan 'icën. Usa 'aínbi cananuna 'unanin,
Jesucristo utëcëncëbëtan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icë
quixun isti 'ain. A isi cananuna asaribi 'iti 'ain.
3 Uicaman cara —asaribi cana 'iti 'ai —quixun sinania, a
unicamax ca Jesucristosaribi 'iti cupí, aín 'uchacama ëni upí
'ia.
4 Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama, ax Nucën Papa
Diosan bana quicësabi oi 'ima 'uchaia. Nucën Papa Diosan
bana quicësabi oquinu 'acëma, ax ca 'ucha 'icën.
5 Camina 'unanin, unin 'uchacama tërënux ca Jesucristo
uacëxa, ax uisa 'uchañumabi 'ixun.
6 Usa 'ain ca uix cara ainan 'aísha, a ëníma abë 'icëa
Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë, a unin ñu 'atima amiribi

amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acë uni ax ca
ami catamëcëma 'ianan uisa cara ax 'icë quixun Jesucristo
'unáncëma 'icën.
7 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, unin paráncë camina
'itima 'ain. An upí ñu 'acë uni ax ca Jesucristosaribi 'aish aín
nuitu upí 'icën.
8 Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama ax ñunshin 'ati-
manën 'apun uni 'icën, ñunshin 'atimanën 'apu ax ca nëtë
ióñubi 'ucha 'aish usabii bërí nëtënbi 'uchaia, usa 'ain. Usa
'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acëcama cëñui
Nucën Papa Diosan Bëchicë uacëxa.
9 Uix cara asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë, an ca
ñu 'atima 'ati sinanima. An 'acësaribi oquin sinánun Nucën
Papa Diosan 'imicë 'ixun ca aín bëchicëcaman ñu 'atima 'ati
sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatëcënti sinanima.
10 Ënëx ca ësa 'icën. Ui unin cara ñu upí 'aima ax ca Nucën
Papa Diosnanma 'icën, ui unin cara uni itsiribi nuibatima
axribi ca Nucën Papa Diosnanma 'icën. Usa 'ain cananuna
uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun
'unánan uinu 'icë unix cara ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë
quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

11 Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca
ënëx 'icën, bëtsibë bëtsibë cananuna nuibananti 'ai quicë.
12 Ñunshin 'atimanën 'apunan 'ixun ca Cainan aín xucënbi
'acëxa. Usaribi cananuna 'itima 'ain. ¿Uisa cupí cara Cainan
aín xucën 'acëx? Aín xucënan 'acë ñu upí 'imainuan an 'acë ñu
upíma 'ain ca Cainan aín xucën 'acëxa.
13 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëquinma ënë
menu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsumi nishquin
nuibacëxunmabi camina —uisacatsi cara 'ëmi nishia —quixun
masá nituquin sinántima 'ain.
14 Nux 'icësaribitia ax Jesucristomi catamëcë unicama
nuibacë 'ixun cananuna 'unanin, nux ainanma 'iá 'aíshbi
cananuna bërí Nucën Papa Diosnan 'ai quixun. An uni
itsiribi nuibacëma uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish
usabi 'icën.
15 An ami nishquin uni raíri nuibacëma uni ax ca an uni 'acë
unisa 'aish 'aisama 'icën. Camina 'unanin, an uni 'acë unix
ca Nucën Papa Diosnanma 'aish xënibua 'aínbi abë 'itima 'icë
quixun.
16 Jesucristo nu nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari
ca uni nuibati 'iti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin cananuna
'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cananuna nunribi a
'aquincë cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati 'ai
quixun.

17 ¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icë isquinbi
uni itsi nuibaquin 'aquincëma uni, ax Nucën Papa Diosmi
sinánçë 'ic? Usama ca.
18 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni
—'ën cana mi nuibati —quixun caquinma cananuna asérabi
nuibaquin 'aquinsa 'icë a 'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucën Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

19 Nun uni nuibaquin 'aquincë 'ixun cananuna 'unánti
'ain, nun cananuna asérabi ainan 'ixun Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oquin 'ai quixun. Usaquin 'unani cananuna
bënëtima chuámarua 'iti 'ain.
20 Usa 'ain ca nun —'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi
Nucën Papa Diosan, an camabi ñu 'unáncë 'ixun, nun sinánribi
'unania.
21 'Ën nuibacë xucëantu, nun ñu 'atima 'acëcama a mëníocë
'ain cananuna a sinani masá nuitutima Nucën Papa Diosbë
banati 'ain.
22 Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax cuëëncësabi oquin 'aia
isquin ca an nun ñucácësabi oquin nu 'axunia.
23 Axa quicësabi oquin 'ati bana ax ca ësa 'icën, cananuna aín
Bëchicë Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti
'ain, an nu cacësabi oi.
24 Axa aín bana quicësabi oi 'icë unicamax ca Nucën Papa
Diosbë 'icën, 'imainun ca axribi atubë 'icën. An nu 'ináncë
aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë 'ain cananuna asérabi 'unanin,
Nucën Papa Dios ca nubë 'icë quixun.

4

Axa ami sináncëma uni 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sinánçë uni ñui quicë bana

1 'Ën nuibacë xucëantu, ënë nëtënuxun ca 'itsa unin —Nucën
Papa Diosan sinánmicëxun cana uni bana ñuixuni —quiquinbi
an sinánmicëxunmabi anbia sinánçë bana uni ñuixunia. Usa 'ain
camina —Nucën Papa Diosan ca 'ë sinánmia —quiquian unin
ñuicë bana acamaira cuatima 'ain. Upí oquin pain camina
asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni ñuixunia
quixun cuati 'ain.
2 Ësaquin camina 'unánti 'ain, ui unix cara Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshínñu 'icë quixun: An —Jesucristo ca uni
'inux uacëxa —quixun asérabi 'unáncë uni, an ca Nucën Papa
Diosan Bëru Ñunshin Upitan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin
'unania.
3 Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën
Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo
'atimaquin ñuicë uni banacësa 'icën. An Cristo 'atimaquin

ñuicë uni ca uti 'icë quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icë
quiáxa quicë 'aínbi ca bëtsi bëtsi unin bëríbi Cristo 'atimaquin
ñuia.
4 'Ën bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Dios-
nan 'ain. Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icë aín cushibëtan
sënënma ca an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman cushi
'icën. Usa 'ain ca an Cristo 'atimaquin ñuicë unicaman sinanëx
mitsun sinánbëtan sënënmara 'icën.
5 A unicamax ca ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish a ñuishi
ñui banaia. Usa 'icë ca asaribi unicaman aín bana cuatia.
6 Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosnan 'ain. Ainan
cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a 'unánxa an cuni nun bana
cuatia. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosnanma unin nun bana
cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana
cuatia ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë quixun. Usaribi
oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima,
ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma, ñunshin 'atimanën
sinánmicë 'icë quixun.

Nucën Papa Dios an ca nu nuibairaia quicë bana

7 'Ën nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa
Diosan sinánmicëxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cana-
nuna ainan 'aish bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. An uni itsi
nuibacë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'ianan a
'unáncë 'ixun an sináncësa oquin sinania.
8 Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën.
Usa 'ain ca an bëtsi uni nuibacëma uni ax Nucën Papa Dios
'unáncëma 'icën.
9 Nucën Papa Diosan ca aratsuishi 'icëbi aín Bëchicë ënë
menu uni 'inun xuacëxa, a cupínu nux ainan 'aish nëtëtimoi
abë 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna 'unanin, uisaira oquin
cara Nucën Papa Diosan camabi uni nuibatia quixun.
10 Ami sináncëxunmabi unicama nuibaquin ca Nucën Papa
Diosan, a cupí unin 'uchacama tërëncë 'inuan ënë menuax
bamanun aín Bëchicë xuacëxa. Usoquin xuá 'ain cananuna
'unanin, usaira oquin ca Nucën Papa Diosan unicama nuiba-
tia quixun.
11 'Ën nuibacë xucëantu, Nucën Papa Diosan unicama us-
aira oquin nuibacë 'ain cananuna nuxribi usaribiti bëtsi uni-
camabë nuibananti 'ain.
12 Nucën Papa Dios ca uinu 'icë unínbi isáma 'icën. Usa
'aínbinu nux bëtsibë bëtsibë nuibanancëbë ca ax nubë 'icën.
Nubë 'ixun ca an 'acësaribi oquinu unicama nuibanun nu
'imia.
13 An aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun 'ináncë 'ixun cana-
nuna 'unanin, nux cananuna abë 'ai quixun. 'Unánan cana-
nuna —ax ca nubë 'icë —quixun 'unanin.

14 Nunbi cananuna, an atun 'ucha tërënquin ënë menu 'icë
unicama ainan 'inun iëminuan Nucën Papa Diosan xuá, aín
Bëchicë a isacën. Isá 'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain.
15 Uin cara —Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan
Bëchicë 'aish asaribi 'icë —quixun 'unánquin unicama ñuixunia,
ax ca Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa
Diosribi a unibë 'icën.
16 Usa 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan
ca nu nuibatia quixun. Nucën Papa Dios ax ca an unicama
nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an aín sinan upí 'ixun uni
nuibacë uni ax Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën
Papa Diosribi a unibë 'icën.
17 Usa 'ixun cananuna an nu nuibaquin sinánmicë 'ixun ax
cuëëncësa oquin Nucën Papa Diosmi upiti sinánan unicama
nuibatin. Usa 'aish cananuna nux ënë nëtënuax asaribi 'aish,
anuan Jesucristo utëcënti nëtën nux masá nuituti rabíntima
'ain.
18 Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosmi sinánan bëtsi uniribi
nuibacë uni, ax ami 'uchacëma 'aish unimi racuëtima. Anuan
Jesucristo utëcënti nëtënribi ca racuëtima 'icën. Usa 'aínbi
ca unix asérabi bëtsi unibë nuibanancëma 'aish racuëti 'ati-
maquin sinani bënëtia. Usa unin ca upiti nuibananti 'unan-
ima.
19 An paían nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucën Papa
Diosmi sinani ami catamëtin.
20 An —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sinani ami catamëti —
quicë 'aíshbi ami nishquin uni itsi nuibacëma 'aish ca a uni
cëmëia. Usa 'ixun ca a isquinbi uni itsi nuibaquin sináncëma
'ixun a iscëma, Nucën Papa Dios, aribi sinanima.
21 Ënë bana ca Nucën Papa Diosan nu 'ináncëxa: axa ami
sináncë uni ax ca uni itsimiribi sinánti 'icën.

5

Ñu 'atima 'acëcama ënquin 'atëcëntima bana

1 An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían,
Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë —quixun sináncë unicamax
ca Nucën Papa Diosan bëchicëribi 'icën. Uicamax cara Nucën
Papa Diosmi sinania ax ca aín bëchicëcamamiribi sinania.
2 Usa 'ain cananuna 'unanin, nux ami sinánquin Nucën Papa
Dios quicësabi oquin 'acë 'aish cananuna aín bëchicëcamamiribi
sinani quixun.
3 Axa Nucën Papa Diosmi asérabi sináncë uni, an ca aín bana
quicësabi oquin 'aia. Ax quicësabi oquin 'aisa ca a bana 'icën.
4 —Ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan
'ë 'aquinia —quixun 'unani ami catamëcë 'ixun ca aín

bëchicëcaman, an ënë menu 'icë ñuishi sinánсë unicaman
'acësaribi oquin 'aquin ñu 'atima 'ati ashiquin ënia.
5 Axa —Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —
quixun 'unani ami catamëcë uni an cuni ca ënë menuxuan ñu
'atima 'acëcama ënquin 'atëcënima.

Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unánti bana

6 Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicë 'ianan aín imi
'apati bama a 'icën. 'Unpaxan nashimia ashima aín imi
'apati bamaribi ca ax 'icën. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo, asérabi Nucën Papa Diosan
Bëchicë, a 'icë —quixun nu 'unánmia. Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí ax ca Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'icën.
7 Usa 'ain ca naínu 'icë Nucën Papa Dios 'imainun aín Bana,
Jesucristo, 'imainun aín Bëru Ñunshin Upí, acama 'aish rabë
'imainun achúshi 'icën. Usa 'aíshbi ca achúshishi 'icën. Anribi
ca nu 'unánmia, Jesus, ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan
Bëchicë, a 'icë quixun.
8 Ënë menuxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan
'unánmicë 'ianan Jesucristo 'unpaxan nashimia sinánan axa
aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna 'unanin, Jesús
ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë, a 'icë quixun.
9 Unin bana cuananbi cananuna aín Bëchicë Jesucristo ñuia,
axira unin banabë sënënma 'aish Nucën Papa Dios quiá bana
aira cuati 'ain. Ënëx ca aín Bëchicë ñui Nucën Papa Dios quiá
bana a 'icën.
10 Axa aín Bëchicëmi catamëcë uni, an ca Nucën Papa Diosan
'unánmicëxun asérabi 'unania, Jesucristo ax ca asérabi aín
Bëchicë 'icë quixun. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana
ca asérabi 'icë quixun sinánсëma uni, ax —Nucën Papa Dios
ca cëmë 'icë —quicësa 'icën, an aín Bëchicë ñui quicë bana ca
asérabima 'icë quixun sinánсë cupí.
11 Nucën Papa Dios ca quiacëxa, aín Bëchicëmi catamëcë
cupí cananuna an 'imicëx ainan 'aish xënibua 'aínbi abë 'iti 'ai
quiax.
12 Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë, a
unix ca usaribiti nëtëtimoi Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'aínbi
ca uinu 'icë unix cara aín Bëchicënanma 'icë, a unix xënibua
'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ima.

Bërúanx 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

13 Aín Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën
Papa Diosbë xënibua 'aínbi 'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ënë
ñucama mitsu cuënëoxunin.
14 Cananuna 'unanin, nun nu asérabi ax cuëëncësabi oquin
ñu ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan nun bana cuatia quixun.

15 Usaquin ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan
ca nun ñucácëxun cuaquin, anu ñucácë ñu 'inánan nun
ñucácësabi oquin nu 'aquinia quixun.
16 Abëa Jesucristomi catamëcë uni itsían ñu 'atima 'aia
'unánquin ca unin —tërëntisama 'inun ca 'uchacëma 'icë —
quixun sinánquin aín 'ucha tërënquin sinanaminun Nucën
Papa Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun ca Nucën Papa
Diosan aín 'ucha tërënquin a uni upí 'itëcënun 'imiti 'icën. Usa
'aínbi cana axa tërëntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa
Dios ñucáxunun quixun mitsu caiman.
17 Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha 'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha
ca uisoxunbi tërëcaisama 'icën. Usa 'aínbi ca camabi 'uchax
tërëcaisamama 'icën.
18 Cananuna 'unanin, asérabi Nucën Papa Diosan bëchicë
'aish ca uni amiribi amiribi 'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa
Diosan Bëchicë Jesucristonën bërúanquin 'aquinia ca ñunshin
'atimanën uisabi oima.
19 Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'aínbi ca
camabi menu 'icë unicamax ainanma 'aish ñunshin 'atimanën
'apunan 'icë quixun.
20 'Unánan cananuna ësaquinribi 'unanin, aín Bëchicënën ca
ënë menu ax uá 'aínu ami catamëtia uisa cara Nucën Papa
Dios, axëshia asérabi Dios, ax 'icë quixun nu 'unánmia. Aín
Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna an 'aquincëx ax
cuëëncësabi oi tsotin. Ax ca axëshi asérabi Dios 'aínu nux ainan
'aish abë xënibua 'aínbi 'iti a 'icën.
21 'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu cain, anbi sinánxuan dios isa
quixun a rabinuxun uníbi 'acë ñucama camina rabitima 'ain.
Ashi, Juan.

JUANËAN ARIBI BUÁNMITËCËAN QUIRICA

Cristo cuëëncësabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

1 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana
mixmi Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë xanu 'icë, 'ën
asérabi a nuibacë min tuácamacëñun, ënë quirica an Nucën
Papa Diosan bana 'acë unicamabëtan, mi cuënëoxunin.
2 Ainan 'aíshnu xënibua 'aínbi abë 'iti Jesucristo, a cupí cana-
nuna mitsu nuibatin.
3 Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë Jesucristobëtan
nuibaquin mitsu 'aquinti 'icën. An ca asérabi an nuibaquin
'aquincëxmi chuámarua 'aish bucunun mitsu 'imiti 'icën.
4 Min tuá raírinën ca Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'aia
quixuan ñuicania cuati cana cuëëinra cuëëan.
5 Min 'unáncëma banama, Jesucristomi catamëtabaquinu
cua, a banabi cana mi ñuixuntëcënin. A bana quicësabi oi
cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ai quixun cana mi cain.
6 Asérabi Nucën Papa Diosmi sináncë unin ca axa quicësabi
oquin 'aia. Aín banax ca quia, camina bëtsibë bëtsibë
nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua, abi
ca a bana 'icën.

An uni paráncë unicama ñui quicë bana

7 'Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —
Nucën Papa Diosan Bëchicë ca uni 'inux uacëxa —quixun
caquinma, bëtsi bana ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni
paráncë 'ianan an 'atimaquinra Cristo ñuicë uni a 'icën.
8 Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ináncë ñucamami ax quicësabi
oquin sënëonquin 'aia a cupí aín nëtënuxun Nucën Papa
Diosan an mëníosabi oquin mitsu 'imiti 'icën. Uisaira oquin
cara 'imiti 'icë usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin
Cristo ñuicë unían mitsu paránunma bërúanracati 'ain.
9 Ui unin cara Cristonën bana quicësabi oquin 'aquinma
ax cuëëncësa oquinshi 'aia abëma ca Nucën Papa Dios 'icën.
Usa 'aínbi ca axa Cristonën bana quicësabi oi 'icë uni abë cuni
Nucën Papa Dios 'imainun aín Bëchicë Jesucristo 'icën.
10 Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicë bana
—ax ca asérabi 'icë —quixun ñuiquinma bëtsi oquin ñuia, a cam-
ina min xubunu atsínmima 'ianan —caina uan —quixunribi
catima 'ain.
11 Axa usa unibë nuibanancë uni an ca an 'acësaribi oquin
ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca 'aisama uni 'ia.

Ashia Juanën cá bana

12 'Ën mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icën. 'Aínbi cana tintan
quiricanu cuënëoquin a ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain
cana mitsu isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mitsu 'ën
cuëbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa 'ain cananuna camáxbi
isánani, cánani chuámarua tani cuëënti 'ain.
13 Nucën Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caíscë min
xucënan tuá atúnribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi 'ë camia.
Ashi, Juan.

JUANËAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITËCËAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

1 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun cana,
axa 'ëx 'icësaribiti asérabi Nucën Papa Diosan uni 'aish 'ë
nuibacë Gayo, a ënë quirica buánmin.
2 'Ën nuibacë xucën, mix Jesucristomi catamëcë 'ixun upí
oquin sinanimi chuámarua 'icësaribitimi min namicamaribi
chuámarua 'inun cana mi Nucën Papa Dios ñucáxunin.
3 Axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën ca anumi 'icënuax
uxun 'ë caxa, mix ismina asérabi ëníma Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'i quixun. Usaquian cacëxun cuati cana cuëëan.
4 Bëtsi bana ñuia cuati 'icësamaira oi cana mixmi 'icësaribitia
axa 'ën bëchicësa unicamaxribi Nucën Papa Dios cuëëncësabi
oi 'ia ñuia cuati cuëënin.
5 'Ën nuibacë xucën, min upí oquin axa Jesucristomi
catamëcë unicama 'aquianan bëtsi ëmanuaxa ucë unicamaribi
'aquinquin camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ain.
6 Anumi 'icë ëmanuax ucë unicaman ca ënu bëbaxun, axa
Jesucristomi catamëcë unicamaxa timĕcënuxun, asérabimi
nuibaquin usaquin atu 'aquincë nu ñuixuanxa. A unicama
camina bëtsi ëmanuribi cuainsa tania añu cara cuëënia a
'aquinti 'ain, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin.
7 A unicamax Jesucristomi sináncë 'ixun ca aín bana
ñuixuanan mi isi cuanxa. Usa 'aish ca an Nucën Papa Diosmi
sináncëma unicaman atu ñu 'ináinti cuëëncëma 'icën.
8 Usa 'ain cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucën Papa
Diosan bana upí oquin ñuia ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icë quicë bana

9 Axa Jesucristomi catamëcë unicama cana atúan timĕxun
cuanun quixun quirica buánmia. Buámicëbi ca Diótrefes axëshi
a unicaman cushi 'iti cuëënquin, nun bana cuaisama tanxa.
10 Usa 'ain cana anu cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cëmëi
banacë cupí cati 'ain. An ca axa Jesucristomi catamëcë uni
raíri anua cuania biisama tanan, an biisa tancë unicamaribi
bixunma 'anun quixun caquin, mitsubëa timĕnun 'imima.
11 'Ën nuibacë xucën, an ñu 'atima 'acë unían 'acësa oquin
'aquinma camina an ñu upí 'acë unían 'acësa oquinshi ñu 'ati
'ain. An ñu upí 'acë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'icën. Usa
'aínbi ca an ñu 'atima 'acë uni an ainanma 'ixun Nucën Papa
Dios 'unáncëma 'icën.

Demetrio 'icësaribiti upí 'iti bana

12 Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icë —quixun ñuia.
An upí ñu 'acë cupí ca ax asérabi usa 'icë quixun ca camabi
unin 'unania. Ax ca aín sinan upí 'icë quixun cananuna
a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca asérabi 'icë quixun
camina 'unanin.

Ashiquian Juanën cá bana

13 'Ën cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'aínbi cana tintan
cuënëoquin a ñucama mi ñuixuniman.
14 Usa 'ain cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Cuanxun
cuni cana mibë banaquin mi ñuixunti 'ain.
15 Mixmi chuámarua 'iti cana cuëënin. Axa ënuax nubë
nuibanancë unicaman ca bërúanxmi 'inun mi 'ë camiaxa. Usa
'ain camina anua 'icë axa nubë nuibanancë unicama achúshi
achúshi, bërúanxa 'inun nu caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNËN BUANMIA QUIRICA

Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicama Judasnën cuënëoxuan quirica

1 'Ëx cana Judas, an Jesucristonën cacësabi oquin ñu 'acë
'ianan Jacobonën xucën, a 'ain. Mitsúxmi ainan 'inun caíscë
'icëa Nucën Papa Diosan Jesucristomi cushicë 'inun 'imicë 'icë,
cana ënë quirica mitsu cuënëoxunin.
2 Nucën Papa Diosan nuibacëxmi mitsun 'uchacama tërëncë
'ianan bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish bucucanti cana
cuëënin.

An cëmë bana uni ñuixuncë uni
(2 P 2.1-17)

3 'Ën nuibacë xucëantu, Jesucristomi catamëtia ca mitsun
'uchacama tërënquin ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu
iëmiaxa, 'ë 'acësaribi oquin. Usami 'icë cana anun nux iëti ba-
nacama ñuiquin mitsu cuënëoxunti sinan. Usaquin sinánxunbi
cana bëtsi bana pain mitsu buánmin, uni raírinëan Nucën Papa
Diosan banamabi ñuicë bana a cuaxunma 'anun cananmi,
Jesucristo ñui quicë bana, a Nucën Papa Diosan unicaman
cuacë, ax ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun, atu
canun cana mitsu ënë quirica buánmin.
4 Uni raírinëx ca parani mitsubë timëtia. Mitsubë timëxunbi
ca mitsun sináncësabi oquin sinanima. A unicamax ca ësai
quia: Nucën Papa Dios upí 'ixun ca nux cuëëncësa oquinshi
ñu 'aiabi nu uisabi oimá. Usaquin sinánquin ca 'aisama ñu
'aia. 'Ai ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quibi axëshi
nun 'Ibu, ax cuëëncësabi oi 'ima. —'Ëx cana Nucën 'Ibu Jesu-
cristonan 'ai —quixunbi ca aín bana quicësabi oquin 'aima.
Usa uni ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia, usaía 'icë
unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchocë 'iti 'icë quiax.
5 Upí oquinmi 'unáncëbi cana ënë ñucama mitsu
sinánmitëcënin, Nucën 'Ibu Diosan ca Israel unicama Egipto
menua buánxunbi ami catamëtiama oquin raíri cëñuacëxa.
6 Angelcama raíri, axa Nucën Papa Diosan nëtënubi 'iti
'aíshbi anu 'iisama tancë cupí chiquía, ax ca anúan an camabi
uni isti nëtë utámainuan bëánquibucënu uisatima manë risin
tëcërëcacësa 'aish, anubi 'inun Nucën Papa Diosan ëan 'icën.
7 A ángelcamaxa abë 'iisama tanan Nucën Papa Dios
cuëëncësabi oi 'iisama tani 'iásaribiti ca Sodoma 'imainun
Gomorra 'imainun a 'urama 'icë ëmacamanu 'icë unicamaxribi
'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca aín xanubëishia 'iti uni
'anan xanuribi aín bënëbëishia 'iti uniocëxa. Usa 'aínbi ca

a ëmacamanu 'icë unicama aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë
'imainun xanúxribi aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'imainun
unixribi xanúxmabi bëtsi unibë 'i, 'aisamairai 'uchacëxa.
Usaía 'icë ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manë
tsin nëancëxa, xënibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani
cananuna nuxribi usai 'itin rabanan bërúancati 'ain.

8 Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icë uni-
cama usai 'iá 'unanibi, mitsu parani mitsubë timĕcë unicama
an, sinánñumasa 'aish aín xanuma 'aínbi xanubë 'ianan bana
cuacëma 'ixun, Nucën 'Ibu Diosmi sinánquinma cushi unicama
'imainun uisa cushi cara, ángelcamaribi 'atimaquin ñuia.

9 Usaría a unicamax quicë 'aínbi ca usoquin caquinma
ángelcaman cushi, Miguel, an abë banaquin ñunshin 'ati-
manën 'apu 'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacë ra-
banan abë cuëbicanancëxunbi, Miguelnën ñunshin 'atimanën
'apu ësaquinshi cacëxa: "Nucën 'Ibu Diosan ca mi 'uchoquin ñu
cati 'icë" quixun.

10 Usa 'aínbi ca a unicama an 'unáncëma ñu ñui 'ati-
mati banaia. Sinánñuma 'ixuan ñuinacan uisa cara oia
quixun sinánquinmaishi ñu 'acësaribi oquin ca a unicaman aín
cuëëncësa oquinshi ñu 'aia. Usaquin 'ai ca atúxbi 'atimatia.

11 A unicaman ñu 'atima 'acë cara Nucën Papa Diosan uisoti
'icën. Cainan ñu 'atima 'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an
'ásaribiquin curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'aia. Coré ax ca
Nucën Papa Diosan cacëxuan Moisésnën ñuicë bana cuaisama
tanquin, uni raíri Moisésmi nishquin tsuáquirumicë cupí, ba-
macëxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti ca a unicama
cënúti 'icën.

12 Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pi timĕcë 'ain atúxribi
mitsubë timĕcë 'aíshbi ca asérabi mitsúxmi 'icësaribiti 'ima. Usa
'aish ca atun cuëëncësabi oquinshi pi rabinima sharati, uni
raírimi sinanima. Uni raíri 'aquincëma 'aish ca 'uí 'ibúnux nëtë
bënamëtiabi suñun bëcacëx nëtĕcësa usaribi 'icën. 'Ianan ca
anun bimiti nëtëa ucëbëbia i bimicëma usaribi 'icën. Bëucutia i
aín tapun ëchiquicë, usaribi ca atux 'icën.

13 Bëchunan tucánquiquin masinu chinan purucësa, usaribi
'inun ca aín nuitu upíma 'ain 'atimati bananan ñu upíma 'aia.
Chiquíquianxa 'ispa amanu tacúcë, usaribi ca atux 'icën. Usa
'aish ca atux nëtĕtimoi xënibua 'aínbi bëánquibucënu 'iti 'icën.

14 Ax pain unia nucën rara Adán aín rëbúnqui nucën rara
Enoc, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëx usa uni ñui ësai
quiacëxa: "'Ën iscëx ca Nucën 'Ibu Dios camabi 'aisamaira aín
uni upícaman nëpúamainun uaxa.

15 Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icë quixun isaxa, atúan
ñu 'acëcama 'unánquin. An ñu 'atima 'acë unicama atun ñu
'atima 'acë cupí 'imainun atun a ñui 'atimati banacë a cupíribi,

ca Nucën 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa cara oti 'icë quixun isaxa”.
16 A unicamax 'aisama 'ixun ca uni raírinën 'acë ñu 'atimaquin ñuianan atux cuëëncësa oquinshi 'anan atux cuëëncësa
oíshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cërúanan rabiacaquin, aín
curíqui 'imainun aín ñu biti cupíshi abë upiti banaquinbi uni
parania.

Uni itsin paránti rabanan bërúancati bana

17 'Ën nuibacë xucëantu, a unicamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucën 'Ibu Jesucristonëan aín bana ñuixunun caíscë
unicaman mitsu ñuixuan banacama, a manuquinma sinánti
'ain,
18 ësaquian mitsu cacë: Jesucristo utëcënti nëtëa 'urama
'ain ca 'itsa unin Nucën Papa Diosan banami cuaiquin, aín
sináncësa oquinshi ñu 'atima 'ati 'icën.
19 Usa unicamax ca an ënë nëtënuxun aín cuëëncësa oquin
ñu 'atishi sináncë a 'icën. A unicaman ca uni raírimia nishnun
quixun unicama sinanamia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin
Upitan sinánmicëma ca atux 'icën.
20 'Ën nuibacë xucëantu, ami catamëcë 'aish camina camabi
nëtën asérabi Jesucristomi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca an
mitsu sinánmiti 'icën, an sináncësaribi oquinmi sinánun. Aín
Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina Nucën Papa Diosbë
banati 'ain.
21 Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima camabi nëtën ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. 'Ianan camina
a nëtë anuan nuibaquin Nucën 'Ibu Jesucristonën utëcënquin
aín nëtënunu xënibua 'aínbi abë 'inun nu 'imiti, a caínti 'ain.
22 Caíanan camina —Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë
—quixuan an sináncëma uni a 'ësëquin —usa ca —quixun upí
oquin sinánmiti 'ain.
23 Uni raírinëxa aín ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'icëbi camina amia sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa
xaráti 'icëbi uni bicësaribi oquin. Usaribi oquin camina uni
raíriribi nuibaquin upí 'inun 'aquinquinbi axa 'atima 'icësaribi
'itin rabanan bërúinra oti 'ain, ax 'aisama cupía, aín chupáxbi
chuaíracësa 'icë timacësa oquin aín 'ucha timaquin.

Ashiquiana, Nucën Papa Dios rabinun ca

24 An ñu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bërúanan an iscëxmi
upí 'aish cuëëni aín nëtënu abë 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucën
Papa Dios 'icën.
25 Axëshi Nucën Papa Dios 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo cupí
nu ainan 'inun iëmicë, ax ca cushiira 'ianan upíira 'aish
'Apuira 'icën. Ax uisa ñubi uniocëma pan 'aish usabi 'iá 'aish
ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icën. Ashi, Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONËN JUAN ISMIA

1 Nucën Papa Diosan ca ënë quiricanu cuënëocë ñucama Jesucristo ismiaxa, xënibuiracëma 'aínshi ca ësai 'iti 'icë quixuan aín unicama isminun. Nucën Papa Diosan a ismicë ñucama aín unicaman 'unánun ca Jesucristonën aín ángel achúshi Juan isminun xuaxa.
2 Xucëxuan ismicëxun ca Juanën uisa ñu cara isaxa quixun cëmëquinma a ñucama cuënëoxa. Usaquin ca Juanën Nucën Papa Dios quicësabi oquian Jesucristonën a ismianan a ñuiquin cacë banacama cuënëoxa.
3 Anun cuënëo banacama quicësabi oi 'iti nëtë ca xënibuiracëma 'aínshi uti 'icën. A nëtën ca an ënë bana iscë unicama 'imainun an uni itsían ñuia cuacë unicama 'imainun a bana cuaquin —asérabi ca usaía quicësabi oi 'iti 'icë —quixun sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë unicama cuëëinra cuëënti 'icën.

Axa mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama Juanën quirica cuënëoxuan

4 'Ëx Juan 'ixun cana Asia menu 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax timëcë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu ësaquin cain: Nucën Papa Dios axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, an nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cana cuëënin. Cuëëanan cana anua Nucën Papa Dios 'icë aín Bëru Ñunshin Upí anribi aín bana upí oquin cuanun 'aquianan, a bana quicësabi oi 'inun 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cuëënin.
5 An uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun uni 'unánmicë, Jesucristonënribia nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënin. Ax utëcëncëbë aín unicamaxribi bama 'aíshbi baísquinun, ca ax pain bamatancëx baísquiacëxa. Ax ca ënë nëtënu 'icë 'apucaman 'apu a 'icën. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aín imi 'apati bama 'ixun nun 'uchacama tërëanan,
6 nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'ain nuxribi 'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an uni itsi a ñucáxuncë 'ixun aín Papa Dios rabinun nu 'imiaxa. A ca camabi unin rabiquin —mixëshi cushi 'aish camina mixira cëñútimoi 'Apu 'in —quixun caquin rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.
7 Ca is, Cristo, ax ca naí cuin mëu bëbacuatsini unuxun 'aia. Aia ca camabi unicaman isti 'icën, an manë xëtocën taro, acamánbi ca aia isti 'icën. Ax ucëbë ca camabi menu 'icë unicama ami sináncëma 'aish masá nuituti inti 'icën. Asérabi ca usai 'iti 'icën.

8 Nucën 'Ibu Dios, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax ca cushiira
'aish, uisa cushi cara, aín cushibëtanbi sënĕnmaira 'icën. Usa
'aish ca ax ësai quia:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë
menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a
pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z"
asaribi 'ain.

Upíira 'aish cushiira 'icëa Cristo Juanën isa

9 'Ëx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icësaribiti Jesúsnan 'aish mit-
sun xucĕnsa 'ain. Mitsúxmi 'icësaribiti cana Jesucristonan
cupí, unin 'atimocë 'aíshbi asérabi Nucën Papa Diosan uni
'ain. Mitsu 'acësaribi oquian an cushiocëxun cana uisa ñu cara
'icëbëbi bënĕquin ami catamëti ëniman. Usa 'ixun Nucën Papa
Diosan bana ñuixuanan, Jesús ñui quicë banaribi uni ñuixuncë
cupí cana Patmos cacë nasínu sipuacësa 'inun unin ëncë 'ain.

10 Anun Nucën 'Ibu Dios rabiti nëtën 'ëx ami sinánquin
cana 'uxúnmabi namácësa oquin, 'ë caxucüaxa manë banañu
banocĕxa banacësari munuma banaia cuan.

11 Banai ësai quia cana cuan:

—'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë
menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a
pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z"
asaribi 'ain. Ënuxunmi min iscë ñucama ñuiquin camina quir-
icanu cuënëoti 'ain. Cuënëotancëxun camina axa 'ëmi sinani
'ëmi catamëcë unicama, mëcën achúshi 'imainun rabĕ ëmanu
'icë, acamami cuënëocë quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna,
Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ëmacamanu 'icë
unicama a.

12 Banaia cuati, uin cara 'ë usaquin caia quixun istisa tani
cana cuainacëan.

13 Cuainacëquin cana mëcën achúshi 'imainun rabĕ anu
lamparín nanti curi 'acë isan. Anu lamparín nanti curi 'acë
achúshi achúshi sëtĕcë, acama nëbĕtsinua cana uni achúshi
isan. Ax ca uni 'aíshbi Jesús 'iaxa. Aín taria chaxcĕ 'imainun
ca anúan shitëcërëquicë ax curi 'acë 'iaxa.

14 A uni ca aín maxcánu 'icë aín bu uxua 'aish carnero rani
uxuira iscësa 'ianan matsi uxuira iscësaribi 'iaxa. 'Ianan ca ax
cushiira 'aish aín bëru rabĕ tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa.

15 Aín taëx ca cashtá manĕxa niba nibaquicë 'aish ichúcësa
'iaxa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui cushíinra banaruia
cuacësa 'iaxa.

16 Aín mëcën mëqueunën mëcën achúshi 'imainun rabĕ
'ispa tuíanan aín cuëbínuax machítusa manë xëtocë, amo
rabĕbi cuënucë 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín
bëmánanëxa barin cushíinra pëcacësaribiti pëquia isan.

17 Usa isi cana racuëtan bamai a tanáin nipacëan. Nipacëtia
ca aín mëcën mëqueunën ramëquin 'ë caxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ëx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacën. Usa
'aish cana camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti 'ain.
18 'Ëx cana axa bamatimoi tsócë a 'ain. Bamatancëx baísquia
'aish cana bamatëcëntimoi tsotin. Ui unicamax cara uiti nëtën
tsóti 'icë, uisa nëtën cara bamati 'icë quixun cana 'ën mëníoin.
Bamatancëx cara aín 'ucha cupí anuax uni tëmëracë anu
cuanti 'icë, cara anua aín 'ucha tërĕncë uni 'icë anu cuanti 'icë
quixun cana mëníoin.
19 A min iscë ñucama 'imainun a min isti ñucama, acama
camina usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icëma 'aíshbi ñu 'iti
'icë quixun cuënëoti 'ain.
20 'Ispa mëcën achúshi 'imainun rabĕmi 'ën mëcën mëquenua
iscë, 'imainun anu lamparín nanti mëcën achúshi 'imainun
rabĕmi iscë, ax cara uisa 'icë quixun 'unánquinmabi camina
ësa ca quixun 'unánti 'ain, anu lamparín nanticama ax ca
a mëcën achúshi 'imainun rabĕ ëmanuaxa 'ëmi catamëti uni-
cama 'unántioquin nancë 'icën. 'Imainun ca mëcën achúshi
'imainun rabĕ 'ispa ami iscë, ax a ëmacamanuxun an Nucën
Papa Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicë a unicama
anun 'unántiocë 'icën.

2

Efesonu 'icë unicama quirica buánmia

1 Catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:
—An axa Efesonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë
bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti
'ain: An aín mëcën mëqueu 'icë anun mëcën achúshi 'imainun
rabĕ 'ispa tuíncë 'ianan axa mëcën achúshi 'imainun rabĕ
anu lamparín nanti nëbĕtsi nicë, Jesús, an ca anuaxa timĕcë
unicamami ësaquin a caxúnun quixun mi caia:
2 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, chiquíshquinma cam-
ina ñu upí 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti
ëncëma 'ain. An ñu 'aisama 'acë unicama timaquin camina
an 'acësaribi oquin 'aiman. Usai 'iquin camina uni raíri axa
—'ë ca Nucën Papa Diosan aín bana unicama ñuixunun 'imia —
quicë, ax cara asérabia Nucën Papa Diosan usoquin 'imicë 'icë
quixun 'unánuxun isquinbi camina atúxbia cëmëi quia isan.
3 Usai tëmëraquinbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain.
'Ënan 'icë cupí unin 'atimocëxunbi camina ënquinma 'ëmi
sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin 'an.
4 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain, mitsux camina
'ëmi catamëtabati 'itsaira 'ëmi sináncën. Usai 'iá 'aíshbi camina
bërí usai 'ima.
5 Usa 'ain camina uisairai caramina 'ëmi sináancë quixun
sinani usai 'ëmi sinántëcënux 'ëmi sinanatëcënti 'ain.
Usai 'ëmi sinanaquin camina mitsúnmi 'ëmi sinánquin 'ëx

cuëëncësabi oquin 'ásabi oquin 'atëcënti 'ain. Usai mitsux 'ëmi sinanacëbëtanma cana a anu lamparín nanti mitsu 'unántioquin nancë, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain.

6 Mitsúnmi bëráma 'iásaribiti 'ëmi sináncëma 'aínbi cana 'unanin, 'ëx 'icësaribiti camina nicolaítas cacë unicaman ñu 'atima 'acë cuëëniman.

7 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, a cana Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë i, aín bimi a cüax bamatima, a cunun 'ináнti 'ain.

Esmirnanu 'icë unicama quirica buánmia

8 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun 'ë caxa:

—An axa Esmiranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa ñu 'aíma pan 'ain 'iá 'aish camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti, axa bamaxbi bamatëcëntimoi baísquicë, Jesús, an ca ësaquin mi caia:

9 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'ëmi catamëcë cupí camina tëmëranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aíshbi camina 'ën nëtënu 'ëbë 'aish ñuñu unicamax 'icësamaira oi anu 'icë ñuñu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain. Ësaquin cana 'unanin, bëtsi bëtsi uni, —nux cananuna judíos uni 'ai —quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën unishi 'ixun ca 'atimati banaquin mitsu ñuia.

10 Unían bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxbi camina racuëtima 'ain. Ñunshin 'atimanën 'amicëxun ca raíri unin mitsu sipuati 'icën, caramina 'ëmi sinánti ënti 'ai quixun isnuxun. Mëcën rabë nëtën camina paë tani tëmërati 'ain. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina anúnmi mitsux bamati nëtë utámainun 'ëmi sinánti ëntima 'ain. Usaími 'ia cana mitsu 'ën nëtënuaxmi nëtëtimoi 'ëbë cuëënun 'imiti 'ain.

11 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, ax ca bama 'aíshbi baísquitancëx Nucën Papa Diosan nëtënu bamatëcëntimoi 'iti 'icën. A unicamax ca anu axa 'ëmi catamëcëma unicama bamatëcëncësa 'iti anu 'itima 'icën.

Pérgamonu 'icë unicama quirica buánmia

12 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Pérgamonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa machitusa manë xëtocë amo rabëbi cuënucëñu an ca ësaquin mi caia:

13 'Ën cana 'unanin, anumi mitsux 'icë anu ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, ax cushi 'icën. Anu 'icë unicama an
sinánmicëxun 'atima ñu 'acëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti
ëncëma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacë, ax 'ëmi sinánti
ëncëma 'ixun 'ë ñuiquin bana ñuixuncë cupía axa 'ëmi sináncëma
unicaman 'acëxa bamacëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti
ëncëma 'ain.
14 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain: Micama
raírinën camina unían Balaanën cacëxun 'atima ñu 'ásaribi
oquin 'ain. Balaanën ca an Israel unicama ñusmoisa tancë
capitán, Balac cacë, a ësaquin cacëxa: Min menu 'icë bënëñuma
xanucama camina Israel uni parania atubë 'inun cati 'ain.
Usai abë 'iquin ca ax isa dios 'icë quixuan min unicaman rabicë ñu a rabiquian ñu pinun 'imiti 'icën. Balaanëan usoquin
sinánmia 'aían usaribi oquin axa mitsubë 'icë uni raírinënribi
sinánmicëxun camina mitsu raírinën usaribi oquin ñu 'atima
'ain.
15 'Imainun camina micama rarírinën nicolaítas cacë unicaman 'unánmicësaribi oquin 'ati ëinsama tanin, atúan a
'unánmicë bana 'ëx cuëëncëbëtanmabi.
16 Usaquin 'aquinbi camina sinanaquin acama ënti 'ain.
Usaquinmi ëncëbëtanma cana xënibuiracëma 'aínshi mitsunu
cuanquin, manë xëtocë 'ën cuëbínuax chiquícë, anun usa unicama 'atimoti 'ain.
17 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín
nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin
'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama cana anúan masá nuitutíma upitax 'iti a 'ináti 'ain. Bëráma Nucën Papa Diosan
camabi nëtën maná cacë piti judíos unicama 'ináns aribi oquin
cana maná, 'ën nëtënu unëcë, a unicama 'ináti 'ain. 'Ináan
cana maxax uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anë
itsi cuënëocë, a 'ináti 'ain. Uni itsían 'unaniamabi ca acama
achúshi achúshinënshi aín anë 'unánti 'icën.

Tiatíranu 'icë unicama quirica buánmia

18 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë
caxa:
—An axa Tiatíranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë
bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti
'ain: Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa cushiira 'aish aín bëru
rabë tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'ianan aín taëx cashtá manëxa
niba nibaquicë 'aish ichúcësa, an ca ësaquin mi caia:
19 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, camina 'ëmi
catamëti bëtsibë nuibanani 'ëx cuëëncësabi oi 'in. Uisai
cara ñu 'icëbëtanbi camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'Ëmi
catamëtabaquinmi 'acësamaira oquin camina bërí mitsun 'ëx
cuëëncësabi oquin ñu 'ain.

20 Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain. Bëráma ca
Jezabal ax 'atima xanu 'aíshbi judíos unicaman 'apu 'iacëxa.
Usaribi oquin ca micamáxmi timëcëbëtan achúshi xanu 'ati-
manën bana ñuixunia. An isa Nucën Papa Dios quicë bana
unicama ñuixunia quiquinbi ca axa 'ëmi sináncë unicama
parania. Paránquin ca aín xanuma 'aínbia uni xanu itsibë 'iti ca
asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unin
cacë a rabiquin ñuina rëcë piti isa asábi 'icë quixun unicama
'unánmia. An usaquin 'atima ñu 'anun uni 'unánmiabi camina
isëshitin.
21 Axa usai 'iabi cana usa ñu ënía 'ëmi sinánun caían.
Caíncëxunbi ca ëmi catamëquin sinanaquin aín ñu 'atima 'acë
ëncëma 'icën.
22 An a xanúan 'unánmicësa oquin 'acë unicaman usai 'iti
ëncëma 'ain cana anua 'uxcë anubia 'inun a xanu 'insínmiti
'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi 'aisamairaia
tëmëranun 'imiti 'ain.
23 'Anan cana a xanun 'unánmicë 'ixuan an 'atima ñu 'acë
unicamaribi aín tuásа 'icë acama bamamiti 'ain. 'Ën usaquin
'acëbëtan ca camabi ëmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë unicaman
'unánti 'icën, 'ën cana camabi unían sináncë ñu 'unanin,
uisaquin cara aín nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin.
'Unánquin cana an upí oquin sinánquin ñu 'acë uni axa upitax
'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acë uni a aín 'ucha cupí uisoquin
carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.

24 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbi camina Tiatíranu 'icë mitsu
raírinën aín bana ca cëmë 'icë quixun 'unánquin a xanun
bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananuna mitsun
'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unánmicë, a mitsu
'unánmiti 'ai quiabi camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai
'iti ca asábi 'icën. Usaíbi camina 'iti 'ain. Bëtsi ñumi 'anun cana
mitsu caiman.
25 'Ëx utëcëntámainun camina usabii 'iti 'ain.
26 Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'ëx
cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, acama cana 'ëx utëcënquin aín
cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin aín
quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain.
27 'Ën Papa Diosan aín cushi 'ë 'ináncësabi oquin cana a
unicama 'ën cushi 'inánquin unían aín bana cuanun 'imiti 'ain.
'Ën usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín bana cuanun
'imiti 'icën, uni itsían uni itsi aín bana cuanun quixun aín
manë xo tuínxun racuëocësaribi oquin.
28 Pëcaracëbëtan ca 'isponën pëcaia. A 'ispon cana axa 'ëmi
catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama 'inánti 'ain.
29 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín
nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

3

Sardisnu 'icë unicama quirica buánmia

1 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë
caxa:
—An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë
bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti
'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan an
aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabë tuíncë, an ca
ësaquin mi caia:
—Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. Unin ca mitsux cam-
ina Nucën Papa Diosbë upí 'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina
usama 'aish bamacë unisa 'ain.
2 Mitsux axa 'uxcë unisa 'aíshbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Ën
iscëxun ca mitsúnmi 'acë ñucama 'ën Papa Diosan upí isima.
Usa 'ain camina mitsúnmi bërí 'acë ñu axribia an iscëx 'aisama
'itin rabanan, upí oquin sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'ati
'ain.
3 Usoquin 'aquin camina mitsua 'ën sinánmicëxun 'ën unica-
man ñuixuncë bana a sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana
quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu 'atima 'acëcama
ënti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë uníxa, unin
sináncëbëmabi ucësaribicuatsini, 'ëx mitsun 'unáncëma nëtën
uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti 'ain.
4 Mitsúnmi 'ëx cuëëncëma ñu 'acë 'aínbi ca Sardisnu 'icë uni
'itsamashinën ñu 'aisama 'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu
upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'ëbë niti 'icën.
5 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama
atux ca usoquin chupa uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë
cana 'ën quiricanua tërënntima 'ain. Tërënquinma cana acama
achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ënan 'aish xënibua 'aínbi 'ëbë 'iti
'icë —quixun 'ën Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain.
6 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín
nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

7 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë
caxa:
—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë
bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti
'ain: A aín chaitiocë David 'iásaribi 'Apu 'inun Nucën Papa
Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma 'aish aín bana asérabi 'ice,
ax ca an xëcuë bërúancë unisaribi 'icën. An xëcuë bërúancë
'ixuan an xëocaia ca uinu 'icë unínbi xëcuë xëputima 'icën.
'Imainun ca an xëpuia uinu 'icë unínbi xëcuë xëocatima 'icën.
Usaribi oquin ca ui unix cara ainan 'iti 'icë, ui unin cara aín
bana unicama ñuixunti 'icë, acama ainshi mëníoia. Usoquian

an mëníocë 'ain ca uinu 'icë unínbi —usama ca —catima 'icën.
Ax usa 'ixun ca ësaquin mi caia:

8 Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin,
mitsux 'itsairama 'ixunbi camina 'ën bana quicësabi oquin
'anan, 'ëx cana Cristonanma 'ai quiax quicëma 'ain. Usa 'icë
cana anun atsínti xëcuën atsíncësa 'inun 'ën bana unicama
ñuixunun mitsu 'imian. Usoquin 'imia ca ui unínbi mitsúnmi
usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icën.

9 Usa 'ain cana ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama
axa, 'ëx cana asérabi judío uni 'ai quibi cëmëi 'ëmi sináncëma
unicama a mitsun bana cuatia mitsumi sinánun 'imiti 'ain.
'Imicëxun ca 'unánti 'icën, 'ën cana asérabi mitsu nuibati
quixun.

10 Mitsun camina uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi catamëanan
'ën bana quicësabi oquin 'ati ëncëma 'ain. Usaími 'icë cupí cana
anúan unicama paë tani tëmërati nëtëa ucëbëmi tëmëraxma
'inun mitsu 'imiti 'ain.

11 Xënibucëma 'aínshi cana utëcënti 'ain. 'Ëx umainun min
'acësabi oquin 'ëmi sinánti ënquinma 'ën mitsu cacë bana 'acë
'aish camina 'ëbë 'ën nëtënu 'i cuëënti 'ain. Usai 'imi 'iti cupí
camina unían mitsu sinanaminun 'amitima 'ain.

12 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni-
cama, a cana anua Nucën Papa Dios 'icë anubia nëtëtimoi
'inun 'imiti 'ain. Anuaxa chiquítimoquin ca Nucën Papa Diosan
'imiti 'icën. 'Ën Papa Diosan anëbi cana a unicamanu cuënëoti
'ain. Cuënëonan cana anu Nucën Papa Dios 'iti Jerusalén ió,
axa naínuax ubúti, aín anëribi 'anan cana 'ën anë ióribi atunu
cuënëoti 'ain.

13 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín
nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Laodiceanu 'icë unicama quirica buánmia

14 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë
caxa:

—Axa Laodiceanuax 'ëmi catamëcë unicama an Nucën Papa
Diosan bana ñuixuncë, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti
'ain: Ax upíira upí 'ixuan uisa cara Nucën Papa Dios 'icë
quixun paránquinma uni 'unánmicë, an Nucën Papa Diosbëtan
camabi ñu unio, an ca ësaquin mi caia:

15 'Ën cana usaími mitsux 'icë acama 'unanin. Usa 'ixun
cana 'ën 'unanin, mitsúnmi upí oquin sinánxun ax cuëëncësabi
oquinra Nucën Papa Dios 'axuniama. Usa 'ixun camina
mitsun sinanin, mitsúxbi usai 'ia isquin sapi isa Nucën Papa
Diosan upí oquin sinania quixun. Usa 'aish camina mitsux
an Nucën Papa Diosan bana cuacë unicama 'icësai 'iman. Usa
'aish camina a Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama
'icësairibi 'iman. Usa 'ain cana cuëënin, mitsux an asérabiira

Nucën Papa Diosan bana cuacë 'iti. Usai 'icëma 'ixun, mitsun
'aisama ñu 'acë 'ixun, —'aisama ñu 'acë cupí cana ainanma 'ai
—quixun 'unáncë 'iti cana cuëënin.
16 Usoquinmi mitsun asérabiira 'ën bana 'acëma 'aish camina
'unpax 'itsístanisa 'ain. Ënëx ca 'ësa 'icën. 'Unpax matsi xëati ca
asábi 'icën, 'unpax 'itsísocëribi xëati ca asábi 'icën. Usa 'aínbi ca
uni 'unpax 'itsístanishi xëax anábuisa tanti 'icën. Usaribi cana
mitsu isin. Mitsúxmi asábitanishi 'iti cana cuëëniman. Unían
'unpax 'itsístanishi xëax aín picë anáquin chiquíncësaribi oquin
cana 'ëbë 'iáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain.
17 Mitsux camina quin, 'ëx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana
cha 'ain, uisa ñu carana cuëëni, a cana bitsin. Mitsux ënë
nëtënu 'icë ñuñu 'aíshbi camina Nucën Papa Diosan iscëx
ñuumasa 'ianan bëxuñusa 'ianan chupañumasa 'ain.
18 Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ësëquin ësaquin cain:
Curi manë ax ca 'itsísirocëx aín chuacama nëtëtia. Nëtëcëbë
ca aín upíshi bërutia. Usaribi oquin asérabi mitsun nuitu upí
'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun 'atima
ñu 'acëcama tërëncë 'ianan 'ëmi sinánquin ñu upí 'acë 'aish
chupa uxua pañucësa 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti
'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icë, uisa ñu 'ati cara upí
'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'aish bëxuñu unisa 'ixunbi,
acama mitsu 'unánminun camina 'ë ñucáti 'ain.
19 Uicama carana nuibatin, acama cana ñu 'atima
'atëcënxunma 'anun 'ësëanan uisoquin carana 'ati 'ai usoquin
'ain. Usoquin 'ën 'acëxmashi camina sinanati 'ëx cuëëncësabi
oi asérabi 'iti 'ain.
20 Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uni isi cuanxun ca unin aín xëpúti
taxcaquin a xëocaxunun quixun caia. An aín xëpúti taxcaquin
uni itsi cuëncë uni usaribi cana 'ëx 'ain. A unisaribi 'ixun cana
ui unin cara 'ëmi sinánquin 'ëx abë 'inun 'ë caia a unibë 'iti
'ain. Usai 'iquin cana unían abëtan piquin uni itsi 'unáncësaribi
oquian 'ë 'unánun a uni 'imiti 'ain.
21 'Anan cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti
ëncëma unicamax 'ëbë 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ëx tëmëraibi ax
cuëëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë 'apu 'inun
'imicësaribi oquin.
22 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama
Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín
nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

4

Aín nëtënuxun Nucën Papa Dios rabiti bana

1 A ñucama pain cuatancëxun cana xëcuë xëocacësa 'inuan
naí panárabëcë isan. Isquin cana anun paían 'ë cacë bana axa
manë banañu banocëxa banacësari banaia cuatëcëan, ësai qui:

—Ënu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icë quixun mi ismiti 'ain.

2 Cacëxunshi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun cana 'uxúnmabi namácësa oquin naicamë'ëonua anu tsóti upíira upí anu 'Apuira tsóti, a isan. Isanan cana axa anu tsócë Nucën Papa Dios aribi isan.

3 Axa anu tsócë ax ca upíira upí 'iaxa, maxax nibá upíira upí, paxa 'aíshbi tunántani, jaspe cacë, a iscësa 'ianan bëtsi maxax ushíantani, cornalina cacë, a iscësaribi ca aín ichúcë 'iaxa. Anu ax tsócë a nëbëtsioracë ca nónbai upíira upí, maxax ñu paxa iscësa, esmeralda cacë, axa ichutia iscësa 'iaxa.

4 Anu ax tsócë aribi nëbëtsioracë ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë anu tsóti itsi 'iaxa. Axa a anu tsótinu tsócëçamax ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'iaxa. Acamax ca aín chupa uxua 'ianan curi 'acë mañuti mañucë 'iaxa.

5 Anu tsóti upíira upí anuaxa caná mëriti banaia cana cuan. Cuanan cana anuaxribia bëtsi ñuribi sharatia cuan. Anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánoncüa, cana mëcën achúshi 'imainun rabë i tëacënu nanxun bimicëxa 'apú rëquirucësaria rëquiruia isan. Isquin cana anu ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icë quixun 'unan.

6 Anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon ca parúnpapa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aíshbi 'unpáxma 'iaxa.

Anua Nucën Papa Dios 'icë a nëbëtsi 'ianan a nëbëtsioracë ca 'itsaira bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axa bamatimoi tsócë, axribi 'iaxa. Aín bëmánon 'itsaira bëruñu 'ianan ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bëruñu 'iaxa.

7 A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'iaxa, bëtsix ca vaca bënësa 'iaxa, bëtsix ca unin bëmánan iscësa 'iaxa, bëtsix ca tëtëcamë'ëo nuania iscësa 'iaxa.

8 A ñucama achúshi achúshinëx ca anúan nuánti mëcën achúshi 'imainun achúshi pëchiñu 'iaxa. Aín bërucamax ca ëman 'ianan 'ucë mëúribi 'iaxa. A ñux ca nëtënbi imëbi nëtëtima Nucën Papa Dios rabi ësai quiaxa:

Nucën Papa Dios, ax ca upíira upí, upíira upí upíira upí 'icën.
Aín cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.

9 Usaquian 'itsa bëruñu ñu an Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira tsóti, anu 'ianan bamatimoi tsócë, a nëtëtimoquin rabianan —ca asábi 'icë —quixun cacëbëtan cacëbëtan,

10 ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë a caniacëcë unicama an axa xënibua 'aínbi bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios ami bësui, rantin puruni tsóbuquin a rabiia. Rabiquin ca curi 'acë mañuti atúan mañucë Nucën Papa Dios 'inánquin anua ax 'icë aín bëmánon nanquin rabiquin ësaquin caia:

11 Nucën 'Ibu Dios, min camina camabi ñu uniocën. Mix
cuëëncësabi oi ca 'iacëxa, mix cuëëncësabi oquin camina
min cushínbi camabi ñu ënë menu 'icë 'imainun naínu
'icë ñuribi uniocën. Usa 'aish camina camabi unicama
'imainun ángelcamanribi rabitisa 'ain.

5

Nucën Papa Diosan tuíncë quirica 'imainun Carnero ñuicë bana

1 Axa anu tsócë Nucën Papa Dios an aín mëcën mëquenën
tuíncë cana quirica taráncë isan. Iscëx ca aín namĕnu
cuënëocë 'ianan aín caxunuribi cuënëocë 'iaxa. A quirica aín
namĕ istisama 'itánun upí oquin tacáshcacë 'aish ca anúan
tacáshcacë ñu mëcën achúshi 'imainun rabĕ 'iaxa.
2 A isanan cana achúshi ángel cushiira axa ësai qui munuma
banaia isan:
—¿Uínra cara ax bëtsibë sënĕnmaira 'ixun ënë quirica anúan
tacáshcacë pëóshxun bacati 'ic?
3 Quicëbëbi ca an pëóshti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icë ángelcama
'imainun menu 'icë unicama 'imainun anua bamacë unicama
'icë, anu 'icë unicama achúshinëxbi ca an a quirica bacanan
isti 'aíma 'iaxa.
4 An bacanan uisai quicë cara quixun isti 'aíma 'imainuan
an ami bësuquin a quirica ñachati unibi 'aíma 'icë isi cana ini
bëunan mëscúan.
5 Usai bëunan mëscutiabi ca a caniacëcë unicama achúshinën
'ë caxa:
—Camina ini bëunan mëscútima 'ain. Ca is, Judatan
rëbúnquicama achúshi, 'Inúan cacë, ax Davidnën rëbúnquiribi
'icë, Jesús, ax bamáxbi baísquia 'aish camabi ñun 'ibuira, an
ca a quirica taráncë bacaquin, anúan a tacáshcacëcama pëóshti
'icën.
6 Usai quicëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun
anu axa 'itsa bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu axribia bama-
timoi tsócë, 'imainun caniacëcë unicama, acama nëbĕtsia
nicë, carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama Cristo a isan.
Ax ca unin 'ucha cupí carnero 'acësa oquin 'aquian unin
anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicë 'iaxa. 'Ën iscëx ca
ax mëcën achúshi 'imainun rab'ë matúxcañu 'ianan mëcën
achúshi 'imainun rabĕ bëruñu 'iaxa. Aín bëru mëcën achúshi
'imainun rabĕ ax ca aín Bëru Ñunshin Upí Nucën Papa Diosan
camabi menu 'icë unicamanu cuanun xucë a 'icën.
7 Anu cuanquin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí
bama, an axa tsócë Nucën Papa Dios aín mëcën mëqueua 'icë
quirica a biaxa.
8 Bicëbë ca 'itsa bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu, axribia
bamatimoi tsócë, acama 'imainun mëcën rabĕ 'imainun taë
rabĕ 'imainun rabĕ 'imainun rabĕ caniacëcë unicamaribi,

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ami bësucë 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacëcë unicaman ca arpa cacë ñu a 'ai cuëëni cantati, a 'imainun curi 'acë manë xanpa anua sanutanun nëënti tsëpasa ñu 'icë, acama tuíanxa. A xanpanuax cuin tëxëquianxa 'irucë, ax ca aín unicaman Nucën Papa Dios rabianan ñucácë banacama a 'iaxa.

9 Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ami bësuax ca cantati ió cantaxa, ësai qui:

—Min camina bëtsibë sënënmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacë pëóshxun bacati 'ain. Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacë, 'imainun camabi nëtënuax ucë, 'imainun bëtsi bëtsi 'apuñu unicama, Nucën Papa Diosnan 'inun iëmian.

10 Iëmianan camina atu Nucën Papa Diosbë 'apu 'inun 'imianan judíos sacerdotesa 'imiquin an Nucën Papa Diosbë banaquin a rabicë 'imian. Usaquinmi 'imicëx ca mibë ënë menu 'icë unicaman 'apusa 'iti 'ain.

11 A cantati cuatancëxun isquin cana anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun anua 'itsa bëruñu ñu, axribia bamatimoi tsócë acama 'icë, 'imainun anua caniacëcë unicama 'icë, a nëbëtsioratia 'aisamaira tupúntisama 'aish ángelcama munuma banaia cuan.

12 Ësai ca munuma banai quiaxa:

—Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax ca bëtsibë sënënmaira 'icën. A unin 'acë, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncë, 'ianan cushiira a ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacë banacama cuati 'icën. Cuëënquin ca axribia cuëënun rabiti 'icën.

13 Usai banaia cuanan cana Nucën Papa Diosan unio ñucama, naínu 'icë ñucama, 'imainun menu 'icë 'imainun bacanu 'icë, anua bamacë unicama 'icë anu 'icë unicama, acamaxa munuma banai ësai quia cuan:

Ax anu tsócë Nucën Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuëënquin axribia cuëënun rabiti 'icën. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacë bana cuati 'icën. Ax cushiira 'aísha bëtsi 'apusama 'icë ca camaxunbi xënibua 'aínbi a rabiti 'icën. Cuëënquin ca axribia cuëënun rabiti 'icën.

14 Usaía cantaia ca 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman —usai ca 'iti 'icë —quixun caxa. Cacëbë rantin purúnquin ca a caniacëcë unicamanribi axa bamatimoi tsócë a rabiaxa.

6

Mëcën achúshi 'imainun rabë anúan quirica tacáshcacë ñucama ñuicë bana

1 Usaquin istancëxun cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha
cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë mëcën achúshi
'imainun rabë ñu a achúshi pëóshia isan. Pëóshcëbëtan cana
'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë,
acama achúshinëxa caná banacësari munuma banai —ca chiq-
uiti ut —quia cuan.

2 Quicëbëtan isquin cana achúshi caballo uxua chiquitia
isan. Axa a caballonu tsócë unin ca canti achúshi tuíanxa.
Tuíanx uquin Nucën Papa Diosan 'ináncëxun biquin, 'apúan
mañucë mañuti mañutancëx ca axa ami nishcë unicama
ñusmoi abë 'acanani cuanxa.

3 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan
cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi
tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan.

4 Quicëbë ca bëtsi caballo, ushían chëxëira, anuax
chiquíaxa. Axa a caballonu tsócë uni an ca bëtsibë bëtsibë
'acánani cëñuanánun unicama 'iminuan, Nucën Papa Diosan
'ináncëxun, aín manë masínbu biaxa.

5 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan
cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi
tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan. Cuaquin
isquin cana caballo tunan chiquitia isan. 'Ën iscëxun ca anu
tsócë unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'ië tupúnti tuíanxa.

6 Isquin cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia
bamatimoi tsócë, acama nëbëtsinuaxa banaia cuan, piti ñu
cupíira 'aían ësai quia:

—Achúshi nëtën ñu mëëtancëxun bicë curíquinën camina
achúshi kiloishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabë
'imainun achúshi kilo cebada biti 'ain. Usa 'aínbi ca i bimin
xëni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti 'icën.

7 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan
cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi
tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan.

8 Cuaquin isquin cana bëtsi caballo, curua, chiquitia isan.
Axa anu tsócë uni aín anëx ca Bamati cacë 'iaxa. An Bamati
cacë uni a nuibiancë, a unix ca Anua Uni Bamacë 'Iti caquin
anëcë a 'iaxa. A uni rabë ca, ënë menu 'icë unicama 'aisamaira
'aísha nëbëtsi, rabë 'imainun rabë oquin tëacësa 'icëbia amo
'icë achúshi cëñunun Nucën Papa Diosan 'imiaxa. Usaquin

'imicëxun ca a uni rabëtan 'acananía 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'acëñuma 'aísha 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'insinan 'aisamaira uni bamanun 'imianan axa piánancë ñuinacan picëxa 'aisamaira uni bamanun 'imiaxa.

9 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana Nucën Papa Diosan bana cuanan, a banax ca asérabi 'icë quiax quicë cupí unin 'acëxa bama unicaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncë maxax, a tëmúcüa isan.

10 A ñunshinax ca munuma banai quiaxa:

—Nucën 'Ibu Dios, upíira upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicësabi oquin 'acë 'icë, ¿uínsarainra caramina menu 'icë unicama, an nu 'a, a cupiti 'ain?

11 Usai quia Nucën Papa Diosan 'ináncëxun ca acama achúshi achúshinën chupa uxua biaxa. 'Ináncëxuan bicëbëa ësoquin atu cai banaia cana cuan:

—Mitsu 'acësaribi oquin axa Cristomi catamëcë raíri uniribi, unin 'aquin sënëontamainun, camina caínpainti 'ain.

12 Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbë ca mecama shaíquiaxa. Usai 'icëbë ca bari bëánquiaxa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxë imi iscësa 'iaxa.

13 Usaía 'imainun ca suñúanëan bëcacëxa higos bimi paxa rëucucësari 'ispa rëucüaxa.

14 Quirica taráncësa 'inun taramëti ca naicamë'ëo nëtëaxa. 'Imainun ca aín bashicama 'imainun nasícama anua 'icënuax tacúaxa.

15 Usai 'icëbë ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama, 'apucama 'imainun uni cushibubë ñuñu unicama, 'imainun capitáncama, 'imainun uni chacama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncë unicama, 'imainun an uni itsi ñu mëëxuncëma unicama, a camáxbi racuëti matá me shimú 'icë quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icë xaxu chacama nëbëtsi unëaxa.

16-17 Unëquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:

—A nëtë anúan axa anu tsóti upíira upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócë Nucën Papa Dios a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa ami sináncëma unicamami nishquin castícanti nëtë ca uaxa. Usa 'ain ca unicamax uíxbi iëtima 'icën. Usa 'ain ca nunu rurucubut, 'Apuira an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcë, an nu castícanxunma 'anun ca nu unët.

7

'Itsaira judíos unicamax Nucën Papa Diosnan 'aish 'unántiocë 'iá bana

1 Usaquin istancëxun cana rabë 'imainun rabë ángel isan.
Achúshinëx ca aucüaxa bari urucë anu nicë 'iaxa. Bëtsix ca ami
bari cuabúcë anu nicë 'iaxa. Bëtsíxa baca rëbumi 'imainun ca
bëtsix baca tsipúmi 'iaxa. A ángelcaman ca suñun me bëcanan
parúnpapa bëcaisama oquin bëaranan iribi bëcaisama oquin
bëaraxa.
2 Usaquin bëaranan mecamacëñun anu 'icë ñucama, 'imainun
parúnpapacëñun anu 'icë ñucamaribi 'atimonun ca Nucën Papa
Diosan a ángelcama aín cushi 'ináxna. Acama istancëxun cana
bëtsi ángel aucüaxa bari urucë anuax aia isan. An ca uquin
axa bamatimoi tsócë, Nucën Papa Diosan unicama, anun
Cristonën anë 'imainun Nucën Papa Diosan anë aín bëmánanu
cuënëoti ñu bëaxa. Usa 'ixun ca a ángelnën munuma cuëncëni
banaquin rabë 'imainun rabë ángelcama a caxa:
3 —Nun an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama
'unánti oquin atun bëmánancama cuënëocëma pan 'ain camina
mecama 'imainun parúnpapacama 'imainun icamaribi 'atimo-
tima 'ain.
4 Catancëxun ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama
'unánti oquin cuënëoxa, uiti cara cuënëocë 'icë quixun 'ën
cuanun ca a ángel ësai quiaxa:
—A 'unánti oquin cuënëocë unicamax ca 'aisamaira, ciento
cuarenta y cuatro mil (144,000) uni 'icën, atux ca Israelnën
mëcën rabë 'imainun rabë bëchicëcaman rëbúnqui 'icën.
5 Doce mil ax ca Judatan rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce
milribi Rubénën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce milribi
Gadnën rëbúnqui 'icën.
6 'Imainun ca doce mil Asernën rëbúnqui 'icën. 'Imainun
ca doce milribi Neftalínën rëbúnqui 'icën. 'Imainun ca doce
milribi Manasésnën rëbúnqui 'icën.
7 'Imainun ca doce milribi Simeonën rëbúnqui 'icën.
'Imainun ca doce milribi Levitan rëbúnqui 'icën. 'Imainun
ca doce milribi Isacarnën rëbúnqui 'icën.
8 'Imainun ca doce milribi Zabulonën rëbúnqui 'icën.
'Imainun ca doce milribi Josénën rëbúnqui 'icën. 'Imainun
ca doce milribi Benjaminën rëbúnqui 'icën.
Usai ca 'ën cuanun quiaxa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucë

9 Usaquin cuatancëxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira
uni isan. Acamax ca camabi menuax ucë 'aish bëtsi
bëtsi unibu 'iaxa. Usa 'aish ca bëtsi bëtsi banan bananan
anua Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'icë, a 'imainun Carnero
'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bëmánon sëtëcë 'iaxa. A
camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xëbin pëchisa ñu pëchi tuíncë
'iaxa.
10 Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:

Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócë Nucën Papa Dios, an ca
Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun
'uchacama tërĕnquin xënibua 'aínbi ainan 'inun nu
iëmiaxa.
11 A unicamaxa quicëbë ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira
tsóti anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun mëcën rabĕ
'imainun taë rabĕ 'imainun rabĕ 'imainun rabĕ caniacëcë
unicama, 'imainun axa 'itsaira bëruñu rabĕ 'imainun
rabĕ ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nëbĕtsioraxa.
Nëbĕtsioraquin ca anua ax 'icë anuax rantin puruni, meu
bësuquin, Nucën Papa Dios rabiaxa.
12 Rabiquin ca caxa:

Ësai ca 'iti 'icën. Mix cuëënun ca camabi unicama 'imainun
ángelcamanribi mi rabiti 'icën. Camabi unicaman 'Apu
'ianan, camabi ñu 'unáncë 'icë cananuna —asábi ca —
quiquin mi rabin. Min cushix ca chaira 'icën. Mixmi
cëñútimoi usabi 'ia cananuna xënibua 'aínbi mi rabiti
'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.

13 Nucën Papa Dios rabicëbëtan ca aín anu tsótinu tsócë
caniacëcë uni achúshinën 'ë ñucáxa:

—¿An chupa uxua pañucë unicama ënëx cara ui 'ic? ¿Uinuax
cara uax?

14 Cacëxun cana can:

—'Ën cana 'unaniman. Min camina 'unanin.

Cacëxun ca 'ë caxa:

—'Ënë unicaman ca ami sináncë cupí 'aisamaira
tëmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëti ëncëma 'icën. Atux
ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí aín imi 'apati bama,
ami catamëti aín 'uchacama tërĕncë 'aish aín nuitu upí 'aish
chucacësa 'icën, aín chupa uxuira axa chuañumasa 'inun.

15 Usa 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë anubi 'icën.
Anuxun ca nëtĕnbi, imĕbi rabiquin, ax cuëëncësabi oquin a
ñu 'axunia. Usoia ca Nucën Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi
'ixun, acama ënquinma bërúanti 'icën.

16-17 Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua
Nucën Papa Dios 'icë anu 'ixun ca acamaxa nëtĕtimoi up-
itax tsónun bërúanti 'icën. An 'aracacë ñuina aín 'ibun upí
oquin 'unpax 'amianan bërúancësaribi oquin ca an aín uni-
cama bërúanti 'icën. An ca acama chuámarua tani cuëënun
'imiti 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosanribi atúxa iní
masá nuitutia nëtĕmiti 'icën. Nëtĕmianan ca atúxa bëunan
mëscutiabi aín bëun tërĕnti 'icën. Usa 'ain ca anu 'icë aín
unicamax tëmëratëcënima, 'ianan 'acëñuma 'itëcënima, 'ianan
shimatëcënima, 'ianan bari cushin xarotëcëncëma 'ianan añu
'itsísbi tantëcëntima 'icën.

8

1 Usai a caniacëcë uni quicëbëtan cana Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacë itsi,
ashiquin pëóshia isan. Pëóshcëbë ca banai sharatima
nëtëishiaxa, media hora 'itámainun.

Mëcën achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacë ñu
pëóshtancëxun ashiquin pëóshtëcëncëbëtan Juanën ñu isa

2 Usaía 'icëbëtan cana mëcën achúshi 'imainun rabë ángel
Nucën Papa Dios bëmánon nicë isan. Iscëxun ca Nucën Papa
Diosan 'ináncëxun, a ángelcama achúshi achúshinën manë ba-
nañu biaxa.
3 Usa 'ain ca bëtsi ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax,
anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun
tsëpasa ñu nëënti, curi 'acëribi, a rapasu niracëaxa. Usai 'ia
ca aín unicaman a rabianan ñucácë banacamabëa aín cuin
tëxëquianx 'irutanuan nëënun Nucën Papa Diosan 'itsaira
tsëpasa ñu a ángel 'inánxa.
4 Angelnëan tuíncë xanpa anuax ca sanu cuínbë, aín unica-
man a rabianan ñucácë bana, ax anu Nucën Papa Dios 'icë anu
cuaruaxa.
5 Usai 'icëbëtan ca ángelnën anuxun sanutanun tsëpasa ñu
nëënti, anua tsisu rëquirucë biquin, a xanpanu 'aruquin
buácatancëxun menu niaxa. Nicëbëa caná mëriti banacëbë ca
bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa.

Manë banañucama

6 Usai 'icëbëtan ca a ángelcama mëcën achúshi 'imainun rabë,
an aín manë banañu banonuxun mëníoxa.
7 Achúshi ángelnën pain ca aín manë banañu banoxa.
Banocëbë ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru, a 'imainun
tsi rëquirucë, acamabë imi mëscúcë, acamax meu nicëx
rëucüaxa. Rëucucëbë ca 'aisamaira 'aíshbi mecama nëbëtsi,
rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi
nëëmëti nëtëaxa. Icama 'imainun basi paxacamaribi nëbëtsi,
rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi, amo 'icë achúshi
ca nëëmëaxa.
8 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu
banoxa. Usocëbë ca achúshi ñu chaira aín bashi nëëmëcësa
'icë nicëxa parúnpapanu nipacëcëbë parúnpapa chaira 'aíshbi
nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë
achúshi imisa 'iaxa.
9 Usai 'icëbë ca anu 'icë ñuinacama 'imainun anu 'icë manë
nunticamaxribi, 'itsa 'aíshbi nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi
oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi cëñuti nëtëaxa.
10 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu
banoxa. Banocëbë ca 'ispa chaira, bimicëxa taban rëquirucësa
'aish naínuax rëquícuaianx nipacëaxa. Usari 'i ca bacacamabëa

xëxácama 'itsa 'aíshbi nëbĕtsi, rabĕ 'imainun achúshi oquin
tëacësa 'ain, amo 'icë achúshinu nipacëaxa.
11 A 'ispax ca Mucaira caquin anëcë 'iaxa. Anu a 'ispa ni-
pacëcë bacacamabë ca xëxácamaribi mucaxa. Usai 'ia mucacë
cupí ca 'aisamaira uni bamaxa.
12 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu
banoxa. Banocëbë ca bari, 'uxë 'imainun 'ispacamaribi 'itsa
'aíshbi nëbĕtsi rabĕ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi
amo 'icë achúshi bënamëti pëquicëma 'icën. Usa 'ain ca nëtë
'imainun imĕribi nëbĕtsi rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa
'aíshbi amo 'icë achúshi bari, 'uxë, 'ispacaman pëcacëma 'iaxa.
13 Usacëbëtan istëcënquin cana ángel naínuax nuania isan.
Nuania, munuma banai ësai quia cana cuan:
—Manë banañu rabĕ 'imainun rabĕ banocë 'aínbi ca rabĕ
'imainun achúshi ángelnënribia banocëbëtan, axa menu bu-
cucë unicaman masócë 'ixun 'aisamaira paë tanti 'icën.
Achúshi banocëbë tëmëranan ca bëtsi banocëbëribi tëmëranan
bëtsiribia banocëbë usaribiti tëmëratëcënti 'icën.

9

1 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu
banoxa. Banocëbëtan cana naínuaxa 'ispa achúshi menu ni-
pacëcë isan. Nucën Papa Diosan 'ináncëxun ca anun quini
chaira 'aish nëmínra xëocati ñu bixun tuíanxa.
2 A tuíncë ñu anun ca quini chaira 'aish nëmínra a xëocaxa.
Xëocacëx ca anuax tsin cuin chiquíaxa, manë tsi rëquirucë aín
cuin chiquícësaribi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucëx ca
bari bëánquicësa 'iaxa.
3 A tsin cuínuax ca 'aisamaira chanpusaribi ñu chiquíaxa,
mecamanu cuanux. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca a chanpu-
caman paëx, nibantan paësaribi 'iaxa.
4 Tsin cuínuax chiquitia ca Nucën Papa Diosan a chanpu-
cama caxa: Menu 'icë basi, imaxu, chucu, ro, i acama camina
'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ënan 'icë quixun
'unánun aín bëmánanu 'ën anë 'aquin 'unántiocëma uni acama
cuni 'atimoti 'ain.
5 Mëcën achúshi 'uxĕan paë tanun 'aquinbi camina a uni-
cama bamamitima 'ain. Usoquian cacëxun 'acëx ca aín paëx
nibantan uni 'acëxuan paëocësa usaribi 'iaxa.
6 Usaía 'imainun ca a 'acë unicamax axbi bamatisa taníbi ba-
matima 'icën. Asérabi cana bamatisa tani quibi ca 'aisamaira
oquin paë taníbi bamatima 'icën.
7 A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancë ca-
ballo usaribi 'iaxa. Aín maxcánu ca curi mañuti 'acësa 'iaxa.
'Imainun ca aín bëmánan unin bëmánansa 'iaxa.
8 Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xëtax ca 'inúanën xëtasa
'iaxa.

9 Aín namicamax ca manë chupan rabumëcësa 'iaxa. 'Ianan
ca aín pëchi banamiaxa. Nuánquianquin ca 'aisamaira au-
tua an niquincë caballonën 'acánani cuanquin buancĕxa ba-
nacësaribi oquin aín pëchi banamiaxa.
10 A chanpucaman tsispin ca nibanta inasaribi 'iaxa. Ax ca
anúan mëcën achúshi 'uxën uni paë tanmiti 'iaxa.
11 A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nëmíinra
anu 'icë ñunshíncaman cushi 'iaxa. A ñunshinan anëx ca hebreo
banan cacë Abadón 'icën, griego banan cacë ca Apolión 'icën.
12 Usaquin ca rabĕ 'imainun rabĕ ángelnëan aín manë
banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënribi aín manë banañu
banocëbëtan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman paë
tanmiaxa. Usaquian 'acëbëtanbi ca rabĕ ángelnën aín manë
banañu unicama paë tanun banocëma pan 'icën.
13 Banoíma 'ixun ca a rabĕ ángel achúshinën aín manë ba-
nañu banoxa. Banocëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë
a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acë,
aín cuëbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acë, rabĕ 'imainun
rabĕ, anuaxa banaia cuan.
14 Banaquin an bërí manë banañu banocë ángel a caía, ësai
quia cana cuan:

—Camina Eufrates cacë baca rapasunuxuan nëacë rabĕ
'imainun rabĕ ángel a tubuxun ënti 'ain.

15 A rabĕ 'imainun rabĕ ángelcama Eufrates baca rapa-
sunuxuan nëacë, ax ca anúan camabi unicama rabë 'imainun
achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi acama 'ati nëtë
utámainun nëacë 'iaxa. Usa 'ain ca anuxun sanutanun tsëpasa
ñu nëënti anuaxa banaia a cuaxun, manë banañu tuíncë ángel
an nëacë ángelcama tubuxun ëanxa. Usaquin ca a baritia, a
'uxë, a nëtë, a horabi ca unia 'anun ëncë 'iti 'icë quixuan Nucën
Papa Diosan mëníosabi oquin 'axa.
16 A rabĕ 'imainun rabĕ ángelcama aín suntárucamax ca
'aisamaira caballonu tsócë 'iaxa. Acamax ca 'aisamaira 'aish
doscientos millones 'icë quiáxa quia cana cuan.

17 'Ën iscëx ca a caballocama ësa 'iaxa: anu tsócë
suntárucaman manë chupa atun shicánu 'icë ax ca tsi
rëquirucësa 'ianan cuman batsisa 'aíshbi tunántani 'ianan
curúnsa 'iaxa. A caballocaman maxcatax ca 'inúanën maxcásа
'iaxa. Aín cuëbínuax ca tsi rëquirucë 'imainun tsin cuin
'imainun azufre cacë ñu nëëmëti chiquíaxa.
18 Caballonën cuëbínuax chiquícë ñucamax chiquíquin ca uni-
cama nëbĕtsi, rabĕ 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo
'icë achúshi cëñuaxa.
19 A caballocaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa.
Anun ca unicama paë tanmiquin 'atimoxa. Usai 'iquin ca

caballocaman aín cuëbínuax chiquícë ñucama 'imainun aín ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimoquin cëñuaxa.
20 'Aisamaira oquin 'atimocëxbia bamacëma unicamax ca sinanaquin, atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'iaxa. Ñunshin 'atimacama rabianan ca unin 'acë ñu, curi 'acë 'imainun uxua manë 'acë 'imainun panshían manë 'acë 'imainun maxax 'acë 'imainun i 'acë, a ñucaman isíma 'ianan cuatíma 'ianan nitsíamabi, a rabiquin an 'acësabi oquin ñu 'atima 'ati ënquinma 'axa.
21 Uni 'ati, 'imainun ñu xëax ñubë 'iti, 'imainun aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'iti, 'imainun aín bënëma 'aínbi uni itsibë 'iti, 'imainun ñu mëcamati, acama sinanaquin ënquinma usabi oquin 'axa.

10

Quiricaratsuñu ángel 'ia

1 Bëtsi ángel cushiira, axribia naínuax aia cana isan. Ax ca nëtë cuin mëu nicësa 'ianan aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bëmánan bari pëquicësa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi rabë tsi rëquiruia iscësa 'iaxa.
2 Aín mëcënan ca bacacë quiricaratsu tuíanxa. Usai 'iquin ca aín taë mëqueunën parúnpapa amánan aín taë mëmiunën me amáxa.
3 Usai 'itancëx ca 'inúan munuma banacësari banaxa. Banacëbë ca mëcën achúshi 'imainun rabë canacamë'ëoribi banaxa.
4 Caná banacëbëtan a banacama cuënëoti 'ixunbi cana naínuaxa ësai banaia cuan:
—Canacaxa quicëcama camina uisai quicë cara quixun unin 'unánun cuënëotima 'ain.
5 Angel an aín taë itsin parúnpapa amánan aín taë itsin me amácë, an ca aín mëcën mëqueu 'icë manámi oxa.
6 Manámi oquin ca caxa:
—Axa bamatimoi tsócë, an naí, me, parúnpapa, acama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio Nucën Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax quiasabi oi ca bërí 'iti 'icën.
7 Bëtsi ángelnën aín manë banañu banocëbë ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa, usai ca 'iti 'icë quiásabi oi 'iti 'icën. A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'aínbi ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën, manë banañu banocëbë.
8 A ángelnëxa quicëbëtan cana naíucüax banaia cuatëcëan, ësai qui:
—A ángel, axa parúnpapa 'imainun menuribi nixun aín mëcënan bacanuxun tuíncë quiricaratsu a ca bitsi cuan.
9 Usaquian 'ë cacëx, ángelnu cuanquin cana —quiricaratsu camina 'ë 'inánti 'ai —quixun can. Cacëxun ca 'ë caxa:

—A cënë 'icë, ca bit. Bixun ca pit. Picëx ca min cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasaribi 'iti 'icën. Usa 'aíshbi ca min pucu 'ucë mëucüax mucaira 'iti 'icën.
10 Usaquin caquian 'ë 'ináncëxun, aín mëcënua bixun cana a quiricaratsu pian. Picëx ca 'ën cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasa 'iaxa. Bata 'aíshbi ca 'ën 'ecëx 'ën pucunuax mucaxa.
11 Usai 'icëbëtan cana ënë banaribi cuan:
—Bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi nëtënu 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, a unicama ñuia Nucën Papa Dios quicë bana camina unicama ñuixuntëcënti 'ain.

11

Jesucristo ñuiquin an cacë ca rabë 'icë quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan 'ináncëxun i tsatisa biquin ësaia quiaribi cuan:
—Tsatisa ënë i bixun camina anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín chaxcë tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun nëënti, aín chaxcëribi tupúnti 'ain. Tupúanan camina an anuxun Nucën Papa Dios rabicë unicama cara uiti 'icë quixun 'unánuxun tupúnti 'ain.
2 A xubu rapasu 'icë me mëníocë, ashi camina tupúntima 'ain. Ax ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicamaxa anu 'inun ëncë 'iti 'icën. A unicaman ca cuarenta y dos 'uxëcama anu a xubu 'icë ëma, Jerusalén, a 'atimoi niti 'icën. Usa 'ain camina a xubu rapasu 'icë me mëníocë, a tupúntima 'ain.
3 A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ë ñuiquin unicama canun rabë uni xuti 'ain. A uni rabë ax ca rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icën. An ca 'ën xucëxun 'aisamaira nëtë, mil doscientos sesenta, a nëtëcama 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunti 'icën. Atux ca masá nuitucë unían pañucësaribi chupa pañucë 'iti 'icën.
4 An 'ë ñuiquin unicama cati rabë uni axa rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icë ax ca anua Nucën 'Ibu Dios, axa camabi menu 'icë unicaman 'ibu 'icë, a bëmánon nitsíncë, a 'icën.
5 Unían a 'atimoisa tancëxun ca atun aín cuëbínua tsi rëquiruia chiquínquin cëñuia. An a 'atimoisa tancë unix ca usaquian 'acëx bamati 'icën.
6 A rabëtax ca cushiñu 'icën. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucën Papa Dios quicësabi oquin bana ñuixunmainuan 'uí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bacanu 'icë 'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin paë tania tëmëranun unicama 'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa tania usoquin ca 'ati 'icën.
7 Atúan unicama bana ñuixuncë nëtëcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa ñu, ax quini chaira 'aish nëmíinra, anuax

chiquíti 'icën. Chiquítancëxun ca an unicama bana ñuixuncë rabë, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin bamamiti 'icën.
8 Bamamicë 'aíshbi maíncëma 'aish ca a ëma cha, anu Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racáti 'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin anëcëribi 'icën, anu 'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ain.
9 Rabë 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárutamainun anu racácë ca anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, acaman isquin, uni raírinëan maíntisa taniabi 'amitima 'icën.
10 A rabëtan Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabë bamacë isi cuëënti 'icën. Cuëëni ca abëa nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.
11 Rabë 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárucëbë ca a rabëtax bamaxbi Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niruaxa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti racuëira racuëaxa.
12 Racuëcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:
—Nëri ca ut.
Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nëtë cuinan nëbëtsiocëx naínu cuanxa.
13 Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíquiaxa. Shaíqui ca Jerusalén ëma nëbëtsi rabë, mëcën rabë oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi rurucubuaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira uni siete mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuëquin, Nucën Papa Dios naínu 'icë rabiaxa.
14 Usaquin ca mëcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira paë tantëcëanxa. Usocëbëtan ca ángel itsi an tsiánquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bërí banoti 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

15 Usa 'ain ca a ángelnënbi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati munuma banaia ësai quia cuan:
Bërí ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iëminun caísa, axëshi 'Apu 'ia. Nëtëtimoi usabi 'inux ca 'ia.
16 Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsócë, acaman rantin puruni racábuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabiaxa.
17 Rabiquin ca caxa:

Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama
'icën. Camina usabi 'iá 'ianan usabi 'aish, usabi 'iti 'ain.
Cushiira 'ixun camina min cuëëncësabi oquin 'ain. 'Ai
camina bërí mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë
cananuna bërí —asábi ca —quixun caquin mi rabin.
18 Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xuamati nishaxa.
Nishcë 'aínbi ca anun min uisoquin caramina atu 'ati 'ai,
usoquin 'ati nëtë uaxa. Anun min camabi uni bama 'aíshbia
baísquicë isti nëtë ca uaxa. An mix quicë bana uni ñuixuncë
unicama, 'imainun axa min aín 'uchacama tërënun mimi
catamëcë 'ixun min bana cuacë unicama, aín cushi uni-
cama 'imainun cushima unicamaribi, camabi isquinmi anun
mibëa 'inun biti nëtë ca uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu
unicama anua atun ñu 'atima 'acë cupí camabi 'uchañu uni
'iti anu cuanti nëtëribi uaxa.
19 Usai 'icëbë ca naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios ra-
biti xubu aín xëcuë xëoquiaxa. Xëoquicëbëtan cana bunánti,
anua Nucën Papa Diosan cuënëo maxax pará rabë nancë, a
isan. Iscëbëa munuma caná mëriti banacëbë ca bëtsi ñuribi
sharámainun mecama shaíquiaxa. 'Imainun ca 'uí 'aíshbi mat-
siira 'aish iru ax rëucubuaxa.

12

Xanu 'imainun pianancë ñuina chaira capësa 'aíshbi ushíainra ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana achúshi ñu naínu 'icë isan, ax ca xanu
'iaxa. Xanu 'aíshbi bari mëu nicësa 'ianan ca aín taë shimú
'uxë 'iaxa. Aín maxcánu ca mëcën rabë 'imainun rabë 'ispa
mañutiocë 'iaxa.
2 Tuñu 'aish ca a xanu bacënux paë tani bënëti cuëncëanxa.
3 A istancëxun cana bëtsi ñuribi naínua isan, ax ca pianancë
ñuina chaira, maxë capësa 'iaxa. Aín maxcá ca mëcën achúshi
'imainun rabë 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu
mañuti 'iaxa. Aín matúxcacama ca mëcën rabë 'iaxa.
4 Aín ina chaira anun ca maëncësoquin 'ispacama nëbëtsi,
rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi
menua nipacënun rëupaxa. Usoquin 'ispa rëupatancëx ca
bacënia aín tuá 'enux, tuñu xanu bëmánon niracëaxa.
5 Niracëxuan caínmainun ca a xanu bëbu tuá bacëanxa, ax
canitancëx cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana
cuanun 'imiti 'icën. Usa 'ain ca aín tita bacëncë 'icë, anua ax
'icë anu abë 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan buánxa.
6 Bacëntancëx ca a xanu anu uni 'icëma menu cuanxa, anua
ax 'iti Nucën Papa Diosan mënío anu. Mil doscientos sesenta
nëtën 'i anu 'ia ca an mëníosabi oquin Nucën Papa Diosan
anúan ax upitax tsónun piti 'ináti 'icën.

7 Usaía 'ian ca Nucën Papa Diosan nëtënuax, ángelcaman
cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancë ñuina
chaira maxë capĕsa a 'imainun aín ángelcamabë 'acananxa.
8 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín ángelcaman, pianancë
ñuina chaira maxë capĕsacëñun aín ángelcama ñusmoxa.
Ñusmocëbë ca Nucën Papa Diosan nëtënu anua atux 'iti 'aíma
'iaxa.
9 Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancë ñuina chaira maxë
capĕsa a aín ángelcamacëñunbi Nucën Papa Diosan chiquínxun
menu niaxa. A capĕsa ñuina ax ca an bëráma Nucën Papa
Diosan uniotabatia uni paran 'aish ñunshin 'atimanën 'apu,
Satanás, an camabi menu 'icë unicama paráncë a 'icën.

10 Usaía 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ësai
munuma banaia cuan:

—An ami catamëcë unicama, nucën xucĕantu, 'atimaquin
ñuiquin nëtĕquinma nëtĕnbi 'imĕbi Nucën Papa Dios
manóncë, ax ca ënua chiquíncë 'icën. Usa 'ain ca bërí an
aín cushínbi ainan 'inun uni iĕmicë, Nucën Papa Dios, ainshi
asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bërúanan Cristo atun 'Ibu
'inun 'imiaxa.
11 Aín unicama, nucën xucĕantu, ax ca Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, ami catamëcë cupí atun 'ucha tërĕncë
'ianan aín bana ënquinma sináncë 'aish, ñunshin 'atimanën
'apúan 'atima ñu 'amicëma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcë unin
bëtsi bëtsi ocëx bamatisa 'ixunbi Nucën Papa Diosmi sinánti
ëncëma 'icën.
12 Ñunshin 'atimanën 'apu a Nucën Papa Diosan aín nëtënua
chiquíncë 'ain, camina a nëtënu 'icëcama, mitsux cuëënti 'ain.
Mitsu usaquin canan cana axa menu 'icëcama 'imainun axa
parúnpapanu 'icëcama ësaquin cain: Nucën Papa Diosan aín
nëtënua chiquíncë 'aish ca ñunshin 'atimanën 'apu 'aisamairai
nishaxa, anun an ñu 'ati nëtë ca 'itsama 'icë quixun 'unani.
Nishquian ñu 'acëbëtan camina 'aisamaira masá nituquin
tëmërati 'ain.

13 Usaía naínuax banaia 'ën cuacëbëtan ca pianancë ñuina
chaira maxë capĕsa an —naínua chiquínxun ca 'ë menu ni-
axa —quixun 'unánquin, xanu axa bëbu tuá bacĕncë, a 'ati-
monuxun nuiaxa.
14 Nuicëxbi ca a xanux Nucën Papa Diosan 'imicëx,
tëtëcamë'ëon pëchisa rabĕ 'aish aín pëchi chaira 'iaxa.
Anun anu uni 'icëma me, anu a ñuina chaira capĕsa ax
cuantima, anu nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan
'imiaxa, anuxun an mëníosabi oquin rabĕ 'imainun achúshi
baritia 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti
'inánuxun.

15 Ñuina chaira capёsa an ca a xanua bacan buántanun
quixun aín cuëbitan 'unpax chaira, a caxuxun xucaxa.
16 Usocëbë ca me amo rabё tuqui baquicëbë, a ñuinacan
xucacë 'unpax me 'ucë mëu atsini nëtёaxa. Usai 'iá 'unpax me
'ucë mëu atsíncëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën.
17-18 Usai 'ia isi ca ñuina chaira capёsa ax 'aisamairai xua-
mati xanumi nishaxa. Nishi ca a xanun rëbúnqui raíri, an
Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acë 'ianan an Jesu-
cristomi sinánti ëncëma, a unicamabë 'acanani cuanxa.

13

Ñuinacan'ëo rabё ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana parúnpapa masinu nixun ñuinacan'ëo
parúnpapanuax uax 'iruia isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín
matúxcanëx mëcën rabё 'imainun aín matúxcanu 'icë
mañutiribi mëcën rabё 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcataxribi
mëcën achúshi 'imainun rabё 'imainun, aín maxcácamanuribi
Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicë bana cuënëocë 'iaxa.
2 A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëox ca paru 'inúansa
'ianan aín taë xaёon taësa 'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbísa
'iaxa. A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo ca capёsa
ñuinacan aín cushi 'inánan, aín bana cuacësaribi oquin aín bana
cuanan unicaman an sinánmicësa oquin 'anun 'imiaxa.
3 'Ën iscëx ca a parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín
maxcá achúshi, unin motisama oquin tëacësa 'aíshbi mooxa.
Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin —cushiira ca ax 'icë
—quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa.
4 Parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a, aín cushi 'ináncë
cupí, ca capёsa ñuina chaira a camabi menu 'icë unicaman ra-
biaxa. Rabianan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëoribi
rabi —asaribi ñu ca 'aíma 'icë —quianan ca —axa abë 'acananti
ca 'aíma 'icë —quiaxa.
5 Usai quicëbëtan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo,
ax a cërúai ami 'atimati bananun Nucën Papa Diosan ëanxa.
Usaquin ca cuarenta y dos 'uxёan unicaman aín bana cuanun
ëanxa.
6 Usaquian ëncëxun ca aín cuëbitan Nucën Papa Dios
'imainun anua ax 'icë 'atimaquin ñui bananan, aín nëtënu abë
'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiaxa.
7 Usaquian ëncëxun ca camabi menu 'icë unicama, axa
Nucën Papa Diosmi catamëcë, abë 'acananquin ñusmoxa.
Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bëtsi bëtsi unibu,
bëtsi bëtsi banan banacëcama, aín bana cuanun 'imiaxa.
8 Ënë menu bucucë, ui unicamax cara me uniotabacë 'ain,
Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu aín

anë cuënëoma 'icë, a unicaman ca axa parúnpapanuax uax
'irucë ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiaxa.
9 Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan
ënë bana cuaquin aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën, ësai
quicë:
10 Uicaman cara uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca
sipuacë 'iti 'icën. An uni itsi manë xëtocën 'acë uni, a ca bëtsi
unínribi usaribi oquin 'ati 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa
Diosmi catamëcë unicaman uisai cara ñu 'icëbëtanbi Nucën
Papa Diosmi sinánti ëntima 'icën.
11 Bëtsi ñuinacan'ëoribi cana me mëucüaxa aia isan. Aín
matúxca rabëtax ca carneronën matúxcasaribi 'iaxa. Ax ca
capësa ñuina chaira ax banacësaribi banaxa.
12 A ñuinacan'ëo me mëucüax ucë, aín cushi ca parúnpapanuax
uax 'irucë ñuinacan'ëo abë 'aish aín cushisaribi 'iaxa. Usa 'ixun
ca camabi menu 'icë unicaman parúnpapanuax uax 'irucë
ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tëacë 'aíshbi mocë, a rabinun
me mëucüaxa ucë ñuinacan'ëon rabimiaxa.
13 Me mëucüaxa ucë ñuinacan'ëo an ca unían iscëma ñu 'anan
unin 'acëma ñu 'axa. Usaquin 'anan ca unicaman ismainunbi
tsi naínua menu 'ibúmiaxa.
14 Parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëon ismainun, uso-
quin 'anúan Nucën Papa Diosan ëncëxun ca unían iscëma ñu
'anan acëma ñuribi 'aquin, ënë menu 'icë unicama paránxa.
Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucë axa manë
xëtocën motisama oquin tëacë 'aíshbi mocë, abi tanquin a
iscësaribi 'itánun 'anun uni 'amiaxa.
15 'Amitancëxun ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a
tanquin 'acë ñu a banamiaxa. Banamiquin ca uicaman cara a
ñu ax isa dios 'icë quixun rabicëma 'icë, acama 'anun quixun
uni 'amiaxa.
16 Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun
'apuma unicamaribi, ñuñu unicama 'imainun ñuñuma uni-
camaribi, an uni ñu mëëxuncëma unicama 'imainun an
uni ñu mëëxuncë unicamaribi, camabi aín mëcën mëqueu
parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'inun 'unántioquin
cuënëocë 'inun 'amiaxa. 'Amianan ca aín mëcën mëqueu
'unántiocëma 'icë, aín bëmánanu 'unántioquin cuënëomiaxa.
17 'Unántioquin cuënëocë bana ax ca parúnpapanuax uax
'irucë ñuinacan'ëo aín anë 'iaxa. Aín anë 'acëma 'ain ca
aín número cuënëocë 'iaxa. Ui unicamax cara 'unántioquin
cuënëocëma 'icë an ñu maruanan ñu biti ca 'aíma 'iaxa.
18 An ñu 'unáncë unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucë
ñuinacan'ëo uisai quicë cara aín número 'icë quixun 'unánti
'icën. Aín númeronëx ca, seiscientos sesenta y seis (666) 'icën.
Anëñu 'aíshbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon número
'icën.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil unixa cantati bana

1 Usaquin istancëxun istëcënquin cana Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, a matá me Sión cacë, anua Jerusalén
'icë, anu nicë isan. 'Ën iscëx ca abë 'aisamaira uni, ciento
cuarenta y cuatro mil (144,000) unicama, axa aín bëmánanu
Cristonën anë 'imainun Nucën Papa Diosan anënribi cuënëocë,
a unicamax 'iaxa.
2 A isanan cana naínuaxa banaia cuan. A banax ca baca
xuqui cushíinra banaruia cuacësa 'ianan caná munuma ba-
nacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'iaxa.
3 Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun
cantacëma, canta iotan cantaxa. A cantax ca anu Nucën
Papa Dios 'icë a bëmánon 'imainun axa bamatimoi tsócë
'itsa bëruñu rabĕ 'imainun rabĕ ñu, acama 'imainun anu 'icë
caniacëcë unicama mëcën rabĕ 'imainun taë rabĕ 'imainun
rabĕ 'imainun rabĕ, acaman bëmánauncüaxa cantacë 'iaxa.
Uinu 'icë unínbi ca a canta 'unántima 'icën, unicama ciento
cuarenta y cuatro mil (144,000) a Nucën Papa Diosan ainan
'inun iĕmicë, acaman cuni ca a canta 'unánxa.
4 A unicamax ca xanubë 'uchacëma 'ianan ñu 'atima 'ati
cuëënima Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ainanshi
'aish, ax quicësabi oi 'ia. Acamax ca Nucën Papa Diosan ainan
'inun iĕmicë 'ianan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
ainanribi 'inun aín 'uchacama tërĕncë a 'icën.
5 Ënë unicamax ca aín nuitu asérabi upí 'aish cëmëi ba-
nacëma 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon 'ia.

Rabĕ 'imainun achúshi ángelnëxa bana

6 Usa 'ain cana bëtsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca
naínu nuani munuma banai, Cristo cupí ca unicamax xëníbua
'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiaxa. Camabi menu 'icë
unicama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menu 'icë, bëtsi bëtsi
banan banacë an cuanun,
7 ca ësai munuma banaquin caxa:
—Anun Nucën Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acësabi
oquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'ati nëtë ca uaxa. Usa 'ain
camina ami racuĕquin a rabiti 'ain. An naícama, mecama,
parúnpapacama, xëxácama unio, a camina rabiti 'ain.
8 Usai quicëbë ca bëtsi ángelribi a caxu ai quiaxa:
—Babilonia, a ëma chaira, anu 'icë unicaman ca aín xanuma
'aínbi xanu itsin ñunshini cuëënti, 'imainun 'aisamaira ñu
'atima, an 'acësaribi oquian 'anun quixun camabi menu 'icë
unicama 'unánmiaxa. A ëma 'imainun anu 'icë unicamax ca
bërí cëñúaxa, ca 'aíma 'icën.
9 Usai 'icëbë ai ca bëtsi ángelribi munuma banai ësai quiaxa:

—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo
'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë
cupí aín bëmánanu cuënëocë unicama, 'imainun aín bëmánanu
cuënëocëma 'aish aín mëcënu cuënëocë 'icë
10 a unicama ca Nucën Papa Diosan 'aisamairai ami
nishquin castícanti 'icën. Acaman ca anuaxa manë tsi
'imainun azufre rëquirucë, anuxun 'aisamaira oquin paë
tanti 'icën. Nucën Papa Diosan ángelcama 'imainun Carnero
'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa usai 'ia isti
'icën.
11 Manë tsi anuxuan atun xënibua 'aínbi paë tanti, anuax
ca aín cuin nëtëtima tëxëquiruia. Usai ca an parúnpapanuax
uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun a tanquian a iscësa oquin
unin 'acë ñu a rabicë unicama, 'imainun ñuinacan'ëon anë anu
cuënëocë unicaman nëtëtimoquin nëtënbi imëbi paë tanti
'icën.
12 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unicama, an aín bana
quicësabi oquin 'anan Jesúsmi catamëcë, acaman uisai cara ñu
'icëbë tëmëraquinbi asérabi ami sinánti ëntima 'icën.
13 Usai ángel banaia cuatancëxun cana naínuaxa ësaquin 'ë cai
banaia cuan:
—Ënë bana ca cuënëot: Ax Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë
unicamax ca bamatancëx chuámarua tani cuëënti 'icën.
Naínuaxa banai quicësaribi oi ca Nucën Papa Diosan Bëru
Ñunshin Upí ësai quia: Usa unicaman ca bamatancëxun
tëmëratëcënquin paë tantëcëntima 'icën. Añu ñucama cara
Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucën Papa Diosan
manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani
cuëënti 'icën.

Uva bimi bicësaribi oquin uni biti bana

14 Usaquin istancëxun istëcënquin cana nëtë cuin uxuanua
unisa 'aish tsócë isan. Aín maxcánu curi 'acë mañuti 'imainun
ca aín mëcënan machítusa 'aíshbi tëntúñu manë cuënucë tuíncë
'iaxa.
15 Usai 'imainun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
anuax bëtsi ángel chiquíaxa. Chiquiti munuma banaquin ca
axa nëtë cuínu tsócë a caxa:
—Bimicama ca pëcëti sënëanxa, anun a biti nëtë ca uaxa.
Min manë cuënucë, anun camina bimicama biti 'ain, bixun
camina timëti 'ain.
Usai bimi biti ñui quíbi ca ángel, uni biti ñui quiaxa.
16 Quicëbëtainshi ca axa nëtë cuínu tsócë an, unían manën
tëaquin bimi upíbu bicësaribi oquin, camabi uni upíbu biaxa.
17 Usoquian axa nëtë cuínu tsócë uni an upí unibu bicëbë
ca bëtsi ángel naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti
xubunuax chiquíaxa. Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aíshbi
tëntúñu manë cuënucë buánxa.

18 Buania chiquícëbë ca ángel itsi, an ñu tsi nëënmianan
tsi bënánti cushiñu, ax anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti
anuan chiquíaxa. Chiquítancëxun ca munuma banaquin axa
manë cuënucëñu ángel caxa:
—Uvas bimicama ca pëcëti sënëanxa. Usa 'ain camina min
manë cuënucë, anun tëaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun
camina timëti 'ain.
19 Quicëbëtan ca ángelcaman aín manë cuënucë, anun tëaquin
biquin timëtancëxun, anuxun chiníntí anu buánxun bucúanxa.
Usoquin 'acë, ax ca an aín bana cuaisama tanquin Nucën
Papa Dios nishmia unicama a ñui quicë 'icën. Ax ca uisaira
oquinshi cara Nucën Papa Diosan a unicama castícanti 'icë qui
quicë 'icën.
20 Usoquian anuxun uvas bimi chiníntí anu bucunia cana
isan. Iscëx ca ëmanuax anuxuan chiníncancëx 'aisamaira imi
ëbánquianxa. A imi ëbanquianxa racácë, aín nëmin ca caballo
nicë aín cuëbí sënën 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani
ëbánquiancë, ax trescientos kilómetros sënën 'iaxa.

15

Ashiquian ángelnën, mëcën achúshi 'imainun rabë oquin unicama paë tanmia

1 Usai 'icëbëtan cana bëtsi ñuribi naínu 'icë isan. A isi cana
ratúan. Ratúquin cana ángel mëcën achúshi 'imainun rabë
isan. Acama achúshi achúshinëx ca anun menu 'icë unicama
aín 'ucha cupí castícanti ñuñu 'iaxa. Usoquin ca anuishi
sënëonquin aín nishcë sënëntanun Nucën Papa Diosan 'ami-
axa.
2 Usoquin ángelcama isanan cana parúnpapa upí, bëxnan
bëxnánquicë iscësa 'aíshbi 'unpáxma 'aish tsi rëquirucëcëñun
mëscucë iscësa isan. Anu ca 'aisamaira uni, arpa, anun
Nucën Papa Dios rabiti, a ñuñu sëtëaxa. A unicamax ca
parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo, a rabicëma, 'ianan a
tanquin unin 'acë ñu rabicëma, 'ianan aín número aín bëmánan
'imainun aín mëcënu 'acëma 'iaxa.
3 Anuax ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an Nucën
Papa Diosan cacësabi oquin 'á, a sinánan Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin
'á, aribi sinani ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Ësai quicë ca
a canta 'iaxa:

Minmi 'acë ñucamax ca upíira 'icën, unin sináncësamaira oquin
sinánquin camina ñu 'acën. Mix camina Nucën 'Ibu
Dios 'ain. Min cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama
'icën. Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icë
unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina sinánñuira 'ixun
paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain.

4 Nucën 'Ibu Dios, ¿uix cara mimi racuëtima 'ic? ¿Uin cara mi
rabitima 'ic? Mixëshi camina upíira upí sinánñu 'ain. Mix upí
sinánñu 'ixun ñu upíshi 'aia iscë 'ixun ca camabi menu 'icë
unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icën.
5 A unicama cantaia istancëxun istëcënquin cana naínu 'icë
anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu, aín xëcuëa xëóquia isan.
A xubu mëúira 'icë 'iti anu ca bunánti anua Nucën Papa Diosan
cuënëo maxax pará rabë nancë 'iaxa.
6 Xëóquicëbë ca ángel, axa anun menu 'icë unicama
'aisamaira oquin tëmëramiti ñuñu mëcën achúshi 'imainun
rabë, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa
ñu uxuira 'acë, 'ianan chuañuma upíira upí 'iaxa. Anúan
shitëcërëquicë ax ca curi 'acë 'iaxa.
7 Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bëruñu rabë
'imainun rabë ñu acama achúshinën a ángelcama achúshi
achúshi, xanpa curi 'acë 'inánxa. A xanpacamanu ca axa
bamatimoi tsócë Nucën Papa Diosan, anun atumi nishquin an
'atima ñu 'acë unicama castícanti ñu 'iaxa.
8 Angelcama anuax chiquícëbë ca anuxun Nucën Papa Dios
rabiti xubu anua aín cushi 'ain, tsin cuinan nuturucësa 'iaxa.
Usai 'icë cupí ca a mëcën achúshi 'imainun rabë ángelcaman ñu
'atia sënëntamainun uinu 'icë uníxbi a xubunu atsíncëma 'icën.

16

Anun uni paë tanmiti xanpanu 'icë ñucama ñui quicë bana

1 Usai 'icëbëtan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu
'ucë mëúcüax munuma banaquin a ángelcama caía ësai quia
cuan:
—Mitsun xanpa buani camina anu 'icë ñucama, anun Nucën
Papa Diosan an ñu 'atima 'acë unicama castícanti, acama
menu tutucai cuanti 'ain.
2 Cacëx cuanxun ca achúshi ángelnën pain aín xanpanua
'icë ñu menu tutucaxa. Tutucacëbë ca uicamax cara axa
parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin
cuënëocë, 'ianan a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu rabicë
unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín
nami chëquimiquin 'aisamaira oquin paëoxa.
3 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnën aín xanpanu 'icë ñu
parúnpapanu tutucaxa. Tutucacëbë ca parúnpapa, uni ba-
macënën imisa 'iaxa. Parúnpapa axa imi 'ain ca anu 'icë
ñuinacama bamaxa.
4 Usai 'icëbëtan bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu baca-
camanu 'anan xëxácamanu tutucacëbë ca a 'unpáxcamaribi imi
'iaxa.
5 Usaía 'unpáxcama 'icëbëtan cana an bacacama iscë ángel
ësai quia cuan:

—Nucën 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabi upíira upí 'icën. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imi 'imia isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuëëncëma cupí camina usoquin 'an.

6 Minmi usoquin tëmëramicë unicama an ca min uni 'itsaira 'anan an mixmi quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamamiaxa. Usaquian 'acë cupí camina a xëanun imi 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai 'ia.

7 Usaquin cuanan cana anuxun tsëpasa ñu sanutanun nëënti, anuax ësai qui banaia cuan:

—Usa ca. Nucën 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bëtsi cushisama 'ain. Min sinan upíira 'ixun camina uisa caramina oti 'ai usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuëëncëma cupí camina usoquin 'an.

8 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaquin barinu anpëncaxa. Anpëncacëbëtan ca cushiira pëquiquin, barin 'itsisan unicama xaronun Nucën Papa Diosan 'imiaxa.

9 Usoquian 'aisamaira oquin 'itsis oquin xarocëxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'icën. Ëníma 'ianan ca Nucën Papa Dios rabicëma 'icën. Nucën Papa Diosan ca anúan atu castícancë ñucama nëtëntsianxa. Usaquian 'ati 'aíshbi ca sinanatíma ami xuamati nishi Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

10 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu, anua parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'icë, anu tutucaxa. Tutucacëbë ca anua an 'ibuacë unicama 'icë ax bëánquiaxa. Usai 'icëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca aín unicama bënëaxa.

11 Paë tani bënëquin ca aín paë 'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa naínu 'icë Nucën Papa Dios, ami nishi 'atimati banaquin ñuiaxa. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati ëni sinanacëma 'icën.

12 Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín xanpanu 'icë ñu Eufrates bacanu tutucaxa. Tutucacëbë ca aín 'unpax ësquiaxa, aucüaxa bari urucë menu 'icë 'apucamaxa anun unun.

13 Ësaquin isanan cana capësa ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, acaman cuëbínuaxa ñunshin 'atima, tuan tita iscësa ñu rabë 'imainun achúshi chiquitia isan.

14 A ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, acaman ca unicama paránuxun unin 'acëma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca camabi menu cuanquin, anu 'icë 'apucama aín suntárucamaxa bëtsi menu 'icë suntárubë 'acananux tsuáquirunun sinánmiaxa. Usa 'ixun ca camabi uni timëaxa, axa aín cushi chaira 'aish

bëtsi cushisamaira Nucën Papa Dios, an anun 'aisamaira oquin atu castícanti nëtë sënĕncëbëtan.

15 “Ësai ca 'iti 'icën: An ñu mëcamacë uníxa unin sináncëma 'aínbi 'icësaribicuatsini cana 'ëx uti 'ain. 'Ëx ucëbë ca an upí ñu 'aquin 'ëx uti caíncë uni, ax cuëënti 'icën. Ax ca chupa upí pañucësa 'aish rabíntima 'icën. Usa 'aish ca chupañuma 'icëa uni raírinën iscĕxa uni rabíncësaribi 'itima 'icën”.

16 Ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, an sinánmicëx ca camabi menu 'icë 'apucama 'imainun aín suntárucamax Armagedón cacë me anu timĕaxa. A mex ca hebreo banan Armagedón cacë 'icën.

17 Usai 'icëbëtan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquícë ángel itsínribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaxa. Tutucacëbëa naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:

—Anuishi sënĕnquin cana 'an.

18 Usai 'icëbë ca caná mëriti banacëbë bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa, uisa nëtĕnbia unin tansamaira oi.

19 'Icëbë ca Babilonia cacë ëma, ax achúshi 'aíshbi rabĕ 'imainun achúshisa 'itánun tuquimainun camabi menu 'icë ëma chanu 'icë xubucamax rurucubuaxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicamami nishquin, atun ñu 'atima 'acë a manucëma 'ixun paë tanía tëmëratanun castícanxa.

20 Mecama shaíquicëbë ca nasícama 'imainun matá me 'imainun aín bashicamaribi 'aíma 'inun nëtĕaxa.

21 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinëx cuarenta (40) kilosa 'aish rëucubuaxa. Rëucubucëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca ami nishi a unicamax Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

17

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

1 Usai 'icëbëtan ca xanpañu mëcën achúshi 'imainun rabĕ ángelcama, a achúshinëx 'ënu uquin, xanu ñuicësoquinbi Babilonia ñuiquin ësaquin 'ë caxa:

—'Aisama 'aish ca Babilonia ëmanu 'icë unicamax ënë xanusa 'icën. Ca ut. Mi cana xanu 'atima, axa parúnpapa camánan tsócë, a cara aín 'ucha cupí uisoquin Nucën Papa Diosan castícanti 'icë quixun mi ismiti 'ain.

2 A ëmanu 'icë unicaman ca bëtsi menu 'icë unicamacëñun atun 'apuburibi, atun 'acësaribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiaxa.

3 Usaquin catancëxuan ángelnën, namáquin iscësa oquin isnun anu uni 'icëma menu 'ë buáncëxun cana xanu achúshi

ñuinacan'ëo ushían a camánan tsócë 'isan. A ñuinacan'ëo anu ca 'itsa anë cuënëocë 'iaxa, anë 'aisama, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë ca a anëcamax 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcácama mëcën achúshi 'imainun rabë̆ 'aish aín matúxcacama mëcën rabë̆ 'iaxa.

4 A xanu anu tsócë ax ca aín chupa minanën pucucësa 'imainun ushían 'iaxa. 'Imainun ca ñun curánan curi 'acë 'ianan maxax upíira upí 'acë 'ianan perla pañucë 'ixun curi 'acë xanpa tuíncë 'iaxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acëcama purucësa 'iaxa.

5 Usa 'aish ca aín bëmánanu achúshi anë unin 'unáncëma 'aíshbi ësai quicë 'iaxa: "Ënë ëma cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanusaribi 'icën. Usa 'aish ca a an 'unánmicë 'aish camabi uni 'imainun xanu, an nu 'aisama 'acë aín titasa 'icën".

6 A xanúxa, Nucën Papa Diosan uni 'icëa unin 'acë 'imainun an Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupía unin 'acëx bamacë unicaman imi xëax, anun paë̆anx cuëë̆inra cuëënia cana isan. Isi, cana ratúira ratúan.

7 Ratutiabi ca xanpa tuíncë ángelnën 'ë caxa:

—¿Uisacatsi caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ëo anu a xanu tsócë, axa aín maxcá mëcën achúshi 'imainun rabë̆ 'ianan aín matúxca mëcën rabë̆, a rabëtax cara uisa 'icë quixuan unin 'unáncëbëtanmabi cana mi 'unánmiti 'ain.

8 A ñuinacan'ëo a min iscë, ax ca 'iacëxa, 'aíshbi ca bërí 'aíma 'icën. Ca quini cha nëmíinra anu 'icën. Anu 'aíshbi ca anu xënibua 'aínbi paëira tani tëmërati anu cuanux, quini cha nëmíinra anuax chiquíti 'icën. A ñuinacan'ëo anua xanu tsócë, axa parúnpapanu 'ia, axa anu 'iá, 'aíshbi nëtë̆a 'aish utëcënia isi ca a Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti oquin nëtë ióñubi aín anë cuënëoma unicama, ax ratúira ratúti 'icën.

9 Sinánñu 'ixun camina 'ën mi cacë bana upí oquin cuati 'ain. Ënëx ca ësa 'icën: Anua xanu tsócë ñuinacan'ëo, aín maxcácama mëcën achúshi 'imainun rabë̆, acamax ca matá me mëcën achúshi 'imainun rabë̆, anu a xanu tsócë, asaribi 'icën.

10 Usa 'aish ca mëcën achúshi 'imainun rabë̆ 'apucama asaribi 'icën. A 'apucamax ca mëcën amo 'icë sënën, axira paían cushi 'icë axa bamacëbë bamacëbë 'apu 'iacëxa. Achúshinëx ca bërí usaribi 'apu 'icën, bëtsi ca 'icëma pain 'icën. Ax ca 'apu 'aíshbi xënibunuxunma 'aia.

11 Acamax achúshi achúshinëx 'icëbë ca acama 'icësaribi 'aíshbi bëtsi axribi 'apu 'iti 'icën. Ax ca ñuinacan'ëo, anu a xanu tsócë, axa 'iá 'aíshbi nëtë̆cë, a 'iti 'icën. 'Apu 'itancëx ca anu ax xënibua 'aínbi paëira tani tëmërati anu cuanti 'icën.

12 A ñuinacan'ëon matúxca mëcën rabë̆ isquin camina mëcën rabë̆ 'apu sinánti 'ain. Ax 'apu 'aíshbi ca 'apu 'icëma pain 'icën. Atux ca a ñuinacan'ëo abë 'apu 'iti 'icën, 'aíshbi ca xënibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icën.

13 A mëcën rabë̈ 'apucaman ca raírinën sináncësaribi oquin
sinania. Acaman ca a ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan
'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiti 'icën.
14 Acamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama
abë 'acananti 'icën. 'Acananquin ca Carnero 'icësaribitia unin
'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu 'ianan
'apucaman 'Apu 'ixun axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën.
Axa abë 'icëcaman ca a amia catamënun caísquin Nucën Papa
Diosan sinánmicë 'ixun uisai cara ñu 'icëbëtanbi a ëncëma 'icën.
Usa 'ixun ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë
'icëcaman axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën.
15 Usaquin catancëxun ca ángelnën ësaquin 'ë catëcëanxa:

—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócë, a isquin camina
'aisamaira uni, camabi menu 'icë unibu 'ianan camabi banan
banacë unibu acama sinánti 'ain.
16 A mëcën rabë̈ matúxca a isquinmi mëcën rabë̈ 'apu
sináncë, acaman ca ami nishquin a xanu ñusmoti 'icën.
Ñusmonan ca chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nëënti
'icën.
17 Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan a mëcën rabë̈ 'apu-
cama bëtsin sináncësaribi oquían sinánun 'imiaxa. Nucën Papa
Diosan 'imicëxun ca atun, anua a xanu tsócë ñuinacan'ëon
cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin
'anun 'amiaxa. Aín banacama sënë̈ntamainun usai 'inun ca
Nucën Papa Diosan 'imiaxa.
18 Ami iscë xanu a sinánquin camina ëma cha, anu 'icë
unicama 'aisama 'ixun camabi menu 'icë 'apucama 'imainun
atun unicama, asaribia 'inun 'unánmicë, a sinánti 'ain.

18

Babilonianu 'icë unicama ñusmo

1 Usai 'icëbëtan cana bëtsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira
'ixun ca aín pëcacën mecama pëcaxa.
2-3 Ai ca munuma banai quiaxa:

—Babilonianu 'icë unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima
'acë 'ixun ca bëtsi mecamanu 'icë unicamanribia usaquin
'anun sinánmiaxa. Camabi nëtënu 'icë 'apucamaxribi ca Ba-
bilonianu 'icë unicaman 'aia isi aín unicamabë usaribiti 'i
cuëëanxa. Babilonianu 'icë an ñu marucë unicamax ca 'itsa
ñu upíira 'imainun cupíira bianan maruanan aín nuitunën upí
oquin sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia
isi ca camabi menu 'icë an ñu marucë uni, Babilonianu 'icë
ñu biquin marui 'itsa curíquiñu 'iaxa. A ëmanu 'icë unicamaxa
usai 'i 'aisama 'icë ca Nucën Papa Diosan ñusmoxa. Ñusmocëbë
ca anu 'icë xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca ñunshin
'atimacama anu bërí 'ia, uisaira ñunshin 'atimacama cara,

ax ca anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pëchiu 'atima cara unin
cuëëncëma, axribi anu 'ia.
4 Usai naínuax ucë ángel quicëbëtan cana naínuaxa bëtsi
banan banaia cuan, ësai quicë:
—'Ën unicamax, mina anu 'icë unicama 'icësaribiti 'uchain
camina a ëmanuax cuanti 'ain, a unicama atun 'ucha cupí
tëmëramicësaribi oquin mitsuribi tëmëramiti rabanan.
5 Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icën, ñu manámi chaioruquin
bucúncësa ca ax 'icën. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atun
'uchacama manuquinma sinánxa.
6 Anu 'icë unicaman uni raíri tëmëramicësaribi oquin camina
mitsun atu tëmëramiti 'ain. Atúan uni raíri tëmëramicësamaira
oquin camina aturibi tëmëramiti 'ain.
7 Anu 'icë unicaman rabíquin, —nux cananuna bëtsi uni-
camabëtan sënënmaira 'ai —quixun sinánan atux cuëëncësabi
oquinshi 'aiabi camina acama 'aisamairai tëmëranun 'im-
iti 'ain. Atun ca "'ën cana casunamëcë xanun 'acësoquin
tëmëratima 'ai" quixun sinania.
8 Usaquian sináncëbëbi ca anúan atu tëmëramiti nëtë uti
'icën. A nëtën ca 'itsa uni bamati 'icën. 'Imainun ca raíricamax
rarumati tëmëranan 'acëñuma 'aish bamatisa tanti 'icën. A
nëtën ca a ëmacamax tsin picë 'iti 'icën. Usaquin ca Nucën 'Ibu
Diosan ax cushiira 'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin
castícanti 'icën.
Usai náinuaxa banaia cana cuan.
9 Bëtsi 'apucama, an aín unicamaribia Babilonianu 'icë
unicaman ñu 'atima 'acësaribi oquin 'anun 'amicë, ax ca Ba-
bilonia tsin piquin cëñucëbëa, aín cuin tëxëruia isi, munuma
rarumati inti 'icën.
10 Ianan ca racuëti 'uracëox quiti icën:
—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix
bëtsi ëmasama 'iá 'aíshbi camina bënëtishi Nucën Papa Diosan
'uchoquin castícancë 'ain.
Usai ca 'apucama quiti 'icën.
11 A ëmanu 'icë unicamaxa cëñúcë 'ain ca camabi menu 'icë
an ñu marucë unicama rarumati inti 'icën, bëría an atun ñu
maruti 'aíma 'ain.
12 Ñu curi 'acë, manë uxua 'acë, maxax upíira upí ichúcësa,
perlas, chupa xapu 'acësa upí oquin xëocë, bëtsi chupa mi-
nanën pucucësa, chupa ushían, acama 'imainun bëtsi bëtsi
sanu i, elefante xëta 'acë ñu, cupíira cupí ñu, i 'acë, 'imainun
cashtá manë 'acë 'imainun bëtsi manë 'acë 'imainun upíira
maxax uxua 'acë acama,
13 'imainun sanu ro, i baca sanuira oquin 'acë, tsëpasa
'aíshbi nëëncëx sanuira ñu, vino, xëni, trigo, trigo rëncë, acama
'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun carnero, ca-
ballo, caballonëan niquincë auto, 'imainun uni, an uni itsi

ñu 'axúnun maruti, a ñucama bëia —an biti ca bërí 'aíma 'icë —quixun sinani ca an usa ñu marunuxun bëcë unicamax rarumati inti 'icën.

14 Inquin ca ësaquin a ëmanu 'icë unicama cati 'icën:

—Anúnmi cuëëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upícama 'imainun mitsun ñun curánacama ca cëñuti nëtëaxa, camina acama istëcëntima 'ain.

15 Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicama ñu 'inánquin 'itsa curíqui bicë unicama racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën.

16 Iní ca ësai quiti 'icën:

—'Imari 'itibi ca 'iaxa. A ëma cha anu 'icë unicamax ca xanun atun chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa 'iaxa. 'Ianan ca xanu ñu cupíira cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun perla, po namë iscësa, usa ñucaman mëníocacësa 'iaxa.

17 Usa 'aínbi ca bënëtishi a ñu cupíira cupí ax cëñúaxa.

Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicama, 'imainun an a nunticama niquincë unicama, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicama 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi nëtënua maruti ñu bënux cuancë unicamaxribi 'ura sëtëaxa.

18 Sëtëtax ca a ëma usoquin nëëncëxa aín tsin cuin tëxëruia isi cuëëncëni ësai quiaxa:

—Uinu 'icë ëmáxbi ca ënë ëmasama 'iaxa.

19 Quianan ca masá nuitucë uníxa 'icësaribiti me cupúcë bitancëx aín maxcánu mapucuti rarumati ini quiaxa:

—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A ëmanu 'icë unicamax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín manë nuntin maruti ñu bëcë unicaman ñu biaxa. Bicëbë ca a unicamaxribi 'aisamaira curíquiñu 'iaxa. Usa 'aínbi ca bënëtishi a ëmanu 'icë unicamax cëñúaxa.

20 Usai quianan ca ësairibi quiaxa:

—Aín unicama paë tanmiquin tëmëramicë, a cupíquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicama cëñuaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icëcama, 'imainun an aín bana ñuixunun Jesusan caíscë unicama, 'imainun an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa ami catamëcë aín unicama, camáxbi cuëënti 'icën.

21 Usai a unicamax quicëbëtan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinën maxax chaira, anun ñu rënti maxáxsa, a biquin parúnpapanu niaxa. Ni ca quiaxa:

—A maxax istëcëntimoquin nicë usaribi ca Babilonia, a ëma chaira, 'imainun anu 'icë unicamaxribi unin a istëcëntimoquin cëñucë 'iti 'icën.

22-23 Anu 'icë, an ñu marucë unicama bëtsi menu 'icë an ñu marucë unicamasama 'aish, ñubë 'ixun ca camabi menu 'icë unicama paránquin 'atima ñu 'amiaxa. Usa 'aínbi ca Babilonia ëma cha anuxun arpa cacë ñua raírinën 'amainun raírinënribi

pacon banomainun bëtsi bëtsi ñucamaribi 'ai cuëëni sharatia unin cuatëcëntima 'icën. An i 'anan manë uniocë unían anuxun 'atëcënti ca 'aíma 'iti 'icën. An ñu rëncë xanúan ñu rënquin tarúncaia ca unin cuatëcëntima 'icën. Anun xubucama pëcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icën. Unin xanu biti nëtë ca 'itëcëntima 'icën.

24 An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa ami sináncë unicama 'imainun camabi menu 'icë unia unin 'acë, ax ca Babilonianu 'icë unicaman 'ucha 'iaxa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icë unicama Nucën Papa Diosan cëñuaxa.

19

1 Usaquian 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ësai qui:

Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iëmiaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icën.

2 Ax aín sinan upíira 'ixun ca uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. Ñu 'atima cuëënquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia ëmanu 'icë unicama, an camabi menu 'icë unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicë cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acë unicama cupiaxa.

3 Usai quianan ca ësairibi quitëcëanxa:

—Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nëëmëti ca Babilonia bënamëtima 'icën. Usa 'aish ca xënibua 'aínbi aín tsin cuin nëtëtima 'icën.

4 Usai 'imainun ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'imainun axa 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman ca aín bëmánon meu bësuquin Nucën Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuëënquin caxa:

—Usai ca 'iti 'icën. Miishi cananuna munuma banaquin rabin.

5 Cacëxa anu Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:

An axa cuëëncësabi oquin 'acë unicama, aín cushibu 'imainun aín cushimabu, mitsun camina camaxunbi Nucën Papa Dios rabiti 'ain.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicësa isá bana

6 Usai quicëbëtan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacësari banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banarucësari 'ianan caná munuma banacësaribi 'iaxa. Ësai banaia cana cuan:

Nucën 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisama, ax ca 'Apuira 'icën. A cananuna munuma banaquin rabin.

7 Cuëëinra cuëënquin a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero
'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax aín unicamabë biránanti
nëtë ca uaxa. Aín unicamax ca abë 'inux mëníocaxa, unían biti
xanúxa aín bënëbë biránananux upiti mëníocacësaribiti.
8 Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua upíira
pañucësa 'icën.
Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamëcë uni-
caman pañucë chupa, ax ca aín nuitu upí 'ixun upí ñu 'acë a
'unántiocë 'icën.
9 Usai quicëbëtan ca ángelnën 'ë caxa:
—Ësaquinribi ca cuënëot: "Uicamax cara Carnero 'icësaribitia
unin 'ucha cupí bama, anúan aín unicama abë 'iti nëtëan abë
'inun camicë 'icë, acamax ca cuëëinra cuëënti 'icën, unían xanu
biquin abëtan pi unun camicë unicamax cuëëncësamaira oi".
Ësaquinribi ca 'ë caxa:
—Ënë bana a 'ën mi cacë ax ca Nucën Papa Diosaxa quicë
'icën. Ca asérabi 'icën.
10 Quicëbë cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai
'iabi ca 'ë caxa:
—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucën Papa Dios quicë
bana unicama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicë
banacama uni ñuixunia. Mibëtan ax Jesús quicë banacama
quicësabi oi 'icë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax
quicësaribi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca
'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócë

11 Usaquin ángelnën cacëxun cana naí panárabëcë isan. An-
uaxa caballo uxua chiquitia cana isan. Ax a caballonu tsócë,
ax ca Aín Quicësabi Oquin 'Acë caquin anëcë 'ianan ca An
Uni Paráncëma caquin anëcë 'iaxa. Usa ax 'ixun ca 'atima
unicama a uisoquin cara 'aisa tania usoquin castícanan axa
upí sinánñucama a upí oia.
12 Aín bëru rabë ca tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. Axa
asérabi 'apuira 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín maxcánu 'iaxa.
Aín anë cuënëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi uisai quicë cara a 'icë
quixun 'unántima 'icën, ainshi ca 'unania.
13 Aín chupa ca imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa
Diosan Bana caquin anëcë 'iaxa.
14 Axa naínu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín
caballo uxuanu tsotax naínuax chiquíquin axa abë 'icë unica-
man a nuibianxa. An nuibiancëcamax ca chupa uxua upíira
upí chuañuma pañucë 'iaxa.
15 Ax pain chiquícë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë
chiquitia cana isan. A manë xëtocë ax ca camabi menu
'icë axa ami sináncëma unicama anun 'ati 'iaxa. Ax cushi
'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën.

'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcë unicama Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin castícanti 'icën, uvas bimia taën chacacëx cëñúcësaribi 'inun.
16 Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ësaquin cuënëocë 'iaxa: "'Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu".
17 Usaquin istancëxun cana ángel achúshi barinu nicë isan. An ca munuma banaquin axa me manámi nuáncë ñu pëchiucama ësaquin cuëanxa:
—Ca ut, Nucën Papa Diosan mitsúnmi pinun mëníocësabi oquin nami pinux ca timëti ut.
18 'Apucama 'imainun suntárunën capitáncama, 'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballonu tsócë unicama a 'imainun atun caballocamaribi, 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicama, 'imainun aín cushima unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacë pi ca ut.
19 Usaquin caia cuatancëxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu 'icë 'apucamacëñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timëcë isan. Acamax ca aín suntárucamabë axa caballo uxuanu tsócë abë 'acananuxa timëcë 'iaxa.
20 'Acanánia ca ñuinacan'ëo acëñun a rabiquian Nucën Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncë ñuinacan'ëo aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncë ñuinacan'ëo ax ca an bëtsi ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acëma ñu 'aquin uni paran a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë unicama, 'imainun an a tanquin 'acë ñu rabicë, acama paran a 'iaxa. 'Acananquin bitancëxun ca a ñuinacan'ëo rabë 'ianëmë'ëosa manë tsi anuaxa azufre 'imainun manë tsi rëquirucë anu 'inun niaxa.
21 A rabëa anu 'inun nicë 'ain ca axa caballo uxuanu tsócë an aín cuëbínuaxa chiquícë manë xëtocë anun axa 'acananux timëcëcama cëñuquin 'axa. Usaquian 'acë aín nami pi ca camabi ñuina pëchiucamax pucháxa.

20

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacë 'iti 'icë quixun ñui quicë bana

1 Usaquin istancëxun cana ángel naínuax ubutia isan. A ángelnëx ca quini chaira, anun aín xëcuë xëocati ñu a tuíanan, manë risi chaira aribi tuíncë 'iaxa.
2 Ubútancëxun ca a ángelnën capësa 'aíshbi pianancë ñuinacan'ëo chaira, an bëráma runusa 'ixun Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'ixun camabi menu 'icë uni paráncë, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manë risin nëaxa.

3 Usoquin nëatancëxun ca quini chaira anu nipáxa.
Nipátancëxun xëpuquin ca uinu 'icë unínbi xëocaisama oquin
'unántioxa. Anuaxa unicama parántëcënux chiquitima, anu
mil baritian sipuacë 'inun ca ángelnën a capësa ñuina nëaxun
quini chairanu nipáxun xëpuaxa. Usaquin nipácë 'aish ca mil
baritia 'icëbëtan chiquíncë 'iti 'icën, 'uráinra 'inuxmabi.

4 Acama istancëxun cana anu tsóti cha bëtsi bëtsi isan. Anu
ca an uni raíri ñu upí cara 'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti,
acama tsócë 'iaxa. Acama isanan cana axa —'ëx cana Jesúsnan
'ai —quiquin bana ñuixuncë cupí tëbíscacë unicama, 'imainun
axa Nucën Papa Diosan bana cuacë cupí tëbíscacë unicama,
acaman ñunshínribi isan. Acamax ca 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa
matúxca ñuinacan'ëo a rabima, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu a
rabima, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bëmánan 'imainun
aín mëcën cuënëocëma 'iaxa. 'Ën iscëx ca acamax bama aíshbi
baísquiaxa. Baísquitancëx ca Cristobë mil baritia 'apu 'iaxa.

5 Acamax baísquicë 'aínbi ca axa bama raíri baísquicëma pan
'iaxa, mil baritia inúcëbë cuni baísquinux.

6 Uicamax pain cara baísquicë 'icë, acamax ca Nucën Papa
Diosan 'imicëx aín nuitu upíira 'aish cuëëinra cuëënti 'icën. Ba-
matëcëntimoi ca xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. Ba-
matëcëntimoi ca Nucën Papa Dios 'imainun Cristo cuëënquin
rabianan abë mil baritian 'apu 'iti 'icën.

7 Mil baritia inúcëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Satanás
quini chaira anuax chiquíti 'icën.

8 Chiquítancëxun ca camabi menu 'icë unicama paránquin
bëtsi oquin sinánmiti 'icën. Usoquin 'anan ca Gog cacë 'apu
'imainun Magog cacë 'apu 'imainun aín unicama paránquin
tsuáquirumiquin axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamabëa
'acananun timëti 'icën. An timëcë unicamax ca 'aisamaira
'aish parúnpapa masisaribi 'iti 'icën.

9 'Ën iscëxun ca tsuácarucëxun mecamanu cuanquin a
suntárucaman anua an Nucën Papa Diosan bana cuacë
suntárucama 'icë, a bëararanan a Nucën Papa Dios cuëëncë ëma,
Jerusalén, aribi bëararaxa. Bëararatiabi ca Nucën Papa Diosan
naínuax ucë manë tsin a suntárucama cëñuaxa.

10 Usoquin cëñuanan ca ñunshin 'atimanën 'apu, an uni-
cama paráncë, a 'ianëmë'ëosa manë tsi, anuaxa azufreribi
rëquirucë, anu 'inun niaxa. Anua 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa
matúxcañu ñuinacan'ëo a 'imainun bëtsi ñuinacan'ëo an Nucën
Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama
paráncë, anu atux 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apuribi anu
niaxa. Anuxun ca acaman nëtënbi imëbi xënibua 'aínbi
nëtëtimoquin paë tanquin tëmërati 'icën.

Anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon unicama sëtëcë isa

11 Usaquin istancëxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan,
anu tsócë aribi cana isan. Iscëxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun
naícama 'imainun anu 'icë ñucama nëtëaxa, nëtëti ca anua ax
'iti 'aíma 'iaxa.
12 Usaquinribi isanan cana axa bama unicama, uni cushibu
'imainun uni cushimabu, acamaxa baísquitancëx anua Nucën
Papa Dios 'icë aín bëmánon sëtëcë isan. A unicamaxa
sëtëmainun ca quirica achúshi, anu ui unicamax cara Nucën
Papa Diosbë 'iti 'icë quixun aín anë cuënëocë, ax bacacë 'iaxa.
A isanan cana bëtsi quiricacamaribi isan. A quiricacamanu
ca añu ñucama cara unicaman 'axa quixun cuënëocë 'iaxa. A
quiricacama isquin ca Nucën Papa Diosan unin cara upí ñu
'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isaxa. Isun ca aín ñu 'acësabi
oquin mëníonan an ñu upí 'acë uni upí 'imainuan an ñu upíma
'acë unicama tëmëranun 'imiaxa.
13 Bama unicama 'imainun ca parúnpapanuax bacamiquia
camaxribi baísquiaxa. Baísquia ca uisoquin cara ñu 'atima
'axa, usoquinribi Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë
usoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi
oquin a upitia bamatimoi abë tsonun 'imiaxa.
14-15 Usaquin 'á 'ain ca bamati 'imainun anua uni ba-
macë 'icë ax 'ianëmë'ëosa manë tsi rëquirucë anu nicë 'iaxa.
'Imainun ca ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu
'inun aín anë cuënëoma 'icë, acamaxribi anuax bamatëcëncësa
'aish chiquítimoi 'inux, 'ianëmë'ëosa manë tsinu nicë 'iaxa.

21

Naíbëa me ió 'iti bana

1 Usaquin istancëxun cana a pain unio naí, me, parúnpapa,
acamaxa nëtëcë 'aish 'aíma 'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan.
2 Isanan cana Jerusalén ëma ió, upíira upí, Nucën Papa
Diosan nëtënuaxa ubutia isan. 'Ën iscëx ca upíira upí 'iaxa,
xanúxa bërí bënunux upiti mëníocacësaribi.
3 Isanan cana naínuaxa munuma ësai qui banaia cuan:
—Camina isti 'ain, anua uni bucucë, anu ca Nucën Papa Dios
bërí 'ia. Anu aín unicama 'icë anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icën.
A unicamax ca asérabi aín uni 'iti 'icën. Ax aín Dios 'aish ca aín
unicamabë 'iti 'icën.
4 An ca aín unicama aín bëunan mëscutia ini masá nuitu-
tiabi nëtëmiti 'icën, aín bëun tërënquin. A unicamax ca ba-
matëcëntima 'icën, usai 'ianan ca rarumatëcëntima 'icën, 'ianan
ca intëcëntima 'icën, acaman ca paë tantëcëntima 'icën. Bëráma
usai 'iá 'aíshbi ca usai 'itëcëntima 'icën.
5 A bana 'ën cuacëbë ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira
'aish tsócë, ax ësai quiaxa:
—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atëcënin.
Quianan ca ësairibi quiaxa:

—'Ëx quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx quicë banacama ënë cuënëoti 'ain.

6 Caxun ca 'ë caxa:

—Anuishi sënénquin cana 'an. 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënécësa, usaribitia 'ënan 'iisa tani bënëtia, cana 'ënan 'aísha 'ën Bëru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí ñuixunquinma, 'imiti 'ain.

7 Uicaman cara 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma 'icë, acama cana 'ënan 'aish 'ëbë tsóti 'imiti 'ain. 'Imainun cana 'ëx aín Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ën bëchicë 'iti 'icën.

8 Usa 'aínbi ca racuéquian an 'ëmi sinánti ëncë unicama, 'imainun an 'ëmi catamëcëma unicama, 'imainun an ñu 'atima 'acë unicama, 'imainun an uni 'acëcama, 'imainun aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama 'imainun aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë xanucama 'imainun ñu xëacë ñubé unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë unicama 'imainun cëmë unicama, acamax anuaxa 'ianëmë'ëosa manë tsi azufrebë rëquirucë anu 'iti 'icën, anu bamatëcëncë 'aish chiquítimoi 'inux.

Jerusalén ió

9 Usai quicëbëtan ca mëcën achúshi 'imainun rabé ángelcama anun ënë menu 'icë unicama ashiquin tëmëramiti ñua aín xanpanu 'icë, acama achúshinën ësaquin 'ë caxa:

—Ca ut. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an abëa 'inun binuxun cacë aín unicama a cana mi ismiti 'ain.

10 Usaquin catancëxun ca 'uxcëmabi namácësoquin 'ën iscëxun aín bashi chaira anu 'ë buánxa. Buánquian ismicëxun cana Jerusalén ëma upíira upí, anua Nucën Papa Dios 'icë, anuaxa ubutia isan.

11 A ëma ca upíira upí, Nucën papa Diosan cushin pëcacë 'iaxa, maxax upíira upí ichúcësa 'aish, jaspe cacë maxax ni-baníbaquicë iscësa 'iaxa.

12 Anun cënëcë ax ca manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xëcuë anun atsínti mëcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A xëcuëcamanu ca mëcën rabé 'imainun rabé ángel, ax achúshi achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëchicë, mëcën rabé 'imainun rabé, aín anëcama 'iaxa.

13 A cënëcë anu ca amo camabi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. Aucüaxa bari urucë ami rabé 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun ca anúan bari cuabúcë amiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun surmiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa.

14 Cënëquin nitsíncë maxáxcama ax ca mëcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A maxax cha anuribi ca anë cuënëocë 'iaxa. Anu

cuënëocë anëcamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an aín bana uni ñuixunun caíscë unicama, mëcën rabë̆ 'imainun rabë̆, aín anëcama 'iaxa.

15 Axa 'ëbë banacë ángel ax ca curi 'acë tsatiñu 'iaxa, anúan a ëma tupúanan aín xëcuëcama tupúanan aín cënëcamaribi tupúnti.

16 Tupunia cana isan, a ëmax ca amo 'icë rabë̆ 'imainun rabë̆ 'aish bëtsibëtan sënë̆nbi 'iaxa. Anun tupúnti tsatían tupúncëx ca aín chaxcë̆ dos mil doscientos kilometro 'iaxa. Usaribi ca aín namë̆ 'imainun aín manámi 'iaxa.

17 Unin tupúncësaribi oquin ca ángelnën aín cënëribi tupúanxa. Tupúncëx ca aín manámi sesenta y cuatro metro 'iaxa.

18 Cënëcë ax ca jaspe cacë maxax paxa 'aíshbi tunántani 'aish, nibaníbaquicë 'iaxa. 'Imainun ca a ëmanu 'icë ñucama ax curi upí 'acë 'aish, bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

19 Cënëquin nitsíncë maxáxcama abë mëscúcë ca maxax upíira upí 'iaxa. Acamax ca jaspe cacë maxax, ax paxa 'aíshbi tunántani 'aish nibaníbaquicë, 'imainun zafiro, ax cumá batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aíshbi tunántani, 'imainun esmeralda, ax ñu paxa iscësa,

20 'imainun ónicë, ax uxuatani 'aíshbi sërisabë mëscúcë, 'imainun cornalina, ax ushíantani 'imainun crisólito, ax paxasa 'ianan bëtsibëribi mëscúcësa 'imainun berilo, ax ñu paxatanisa 'aish nibaníbaquicë 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa, ax curisa 'aíshbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aíshbi tunántani, 'imainun amatista ax minánsa 'iaxa.

21 A ëma aín xëcuëcama ca perla chaira ax po namë iscësa 'iaxa. Xëcuë achúshi achúshi ax ca perla achúshi 'iaxa. A ëman bai cha anu niti ax ca curi 'acë 'aíshbi bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

22 Nucën 'Ibu Dios, axa aín cushi bëtsi cushisama, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ëma sënënia anubi 'ain, ca 'ën iscëx a ëmanu anuxun Nucën 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma 'iaxa.

23 A ëma ca Nucën Papa Diosanbi pëcaia. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anribi ca a ëma pëcaia. Usa 'ain ca baribëtan 'uxën a ëma pëcaima.

24 Usaquin pëcacëx ca camabi menuaxa Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë unicama aín pëcacënu niti 'icën. 'Imainun ca axa iëcë 'apucamaxribi anu 'iti 'icën.

25 A nëtënu ca baquish 'aíma 'iti 'icën. Usa 'aish ca a nëtënu 'icë aín xëpúti ax xënibua 'aínbi usabi xëocacë 'iti 'icën, a nëtëx ca baquishima, usa 'ain.

26 Aín tucuricu unicamaribi Jesucristonan 'aish ca anu 'iti 'icën.

27 Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icën, ui unix cara
'aisama ñu 'acë 'icë 'imainun ui unix cara cëmëia, usa unix ca
anu 'itima 'icën. Ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu
'itioquin aín anë Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama,
aín quiricanu cuënëo 'icë, acamax cuni ca anu 'iti 'icën.

22

1 Usaquin 'ë ismitancëxun ca angelnën anua Nucën Papa
Dios 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax
'icë, anuaxa baca aín 'unpax bëxnan bëxnánquicë chiquitia 'ë
ismiaxa.
2 A bacax ca a ëmanu 'icë bai cha anúnbi xobucë 'iaxa. A
bacax ca 'unpax 'aíshbi Nucën Papa Diosan cushi anúan uni
bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A baca aín cuëbí rabë amo anu ca i
achúshi 'iaxa. Camabi baritian ca a in mëcën rabë 'imainun
rabë oquin tuaxa, 'uxë camabi. A bimix i bimisa 'aíshbi ca
ax anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A i pëchix ca camabi
menuax ucë uníxa anun 'insíntëcëntimoi bucuti a 'iaxa.
3 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë
usoquin 'ati ñu anu 'aíma 'iti 'icën. Anu ca Nucën Papa Dios
'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'Apu
'iti 'icën. Usa 'icë ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icën.
4 Rabianan ca anuax abë isananti 'icën. Usa 'aish ca Nucën
Papa Diosan anë atun bëmánanu cuënëocë 'iti 'icën.
5 Anu ca bëánquicë 'aíma 'iti 'icën. Anuxun ca Nucën 'Ibu
Diosanbi a ëma pëcati 'icën. Usa 'ain ca lamparín 'imainun
barin pëcacë anu 'aíma 'iti 'icën. Nucën Papa Diosbë ca anuax
aín unicama xënibua 'aínbi 'apu 'iti 'icën.

Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quicë bana

6 Ismitancëxun ca a ángelnën 'ë caxa:
—'Ën mi cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, an ax
quicë bana uni ñuixuncë unicama sinánmicë, an ca uisai cara
xënibucëma 'aínshi ñu 'iti 'icë quixuan, aín unicaman 'unánun,
aín ángel xuaxa.
7 Xënibucëma 'aínshi cana uti 'ain. An, ënë bana quicësabi oi
ca asérabi 'iti 'icë quixun sinánquin a bana cuacë unicama, ax
ca cuëëinra cuëënti 'icën.
8 'Ëx Juan 'ixun cana 'ën ënë ñucama cuanan isan. Usoquin
ënë ñucama cuanan isi cana ángel, an 'ë ismicë, a rabinux a
tanáin rantin purúan.
9 'Ën a rabicascëxunbi ca 'ë caxa:
—Usai 'iaxma ca 'it. Mibëtan, an min 'acësaribi oquin an
Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama 'imainun an
ënë quiricanu cuënëocë banacama upí oquin sinánquin cuacë
unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësabi oquin
'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucën
Papa Diosëshi rabit.

10 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—Ënë quiricanu cuënëocë ñucama camina unpuquinma chanioquin ñuiti 'ain, camabi unían 'unánun, anun ënë ñucama 'iti nëtë ca 'urama 'icë, usa 'ain.

11 A nëtë 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicaman an 'acësabi oquin 'ati 'icën, axa 'uchacë unix ca usabii 'uchati 'icën, an upí ñu 'acë unin ca an 'acësabi oquin 'ati 'icën, ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë unix ca usabi 'iti 'icën.

12 Xënibucëma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acë 'ën unicama uisoquin cara ñucama 'axa, usaribi oquin cupíoquin cuëënun 'imiti 'ain.

13 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën. Usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana "A" 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana "Z" asaribi 'ain.

14 Ui unicamax cara a ëmanu atsínxun, anu 'icë anun uni bamatimoi tsóti i bimi biti sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí 'iminun Jesucristomi catamëtia, acamax ca anu 'aish cuëëinra cuëënti 'icën.

15 Usa 'aínbi ca 'aisama unicamax a ëma ëmáinshi 'iti 'icën. An ñu 'aisama sináncë unicama, an ñu xëacë ñubë unicama, aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama, aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë xanucama, an uni 'acë unicama, an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë unicama, axa uni paránti cuëëni cëmëcë unicama, acamax ca a ëmanu atsíntima 'icën. Ca ëmáinshi 'iti 'icën.

16 'Ëx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ëmi catamëcë unicaman ënë ñucama 'unánun 'ën ángel mia canun xuan. 'Ëx cana David, axa judíos unibunën 'apu 'iá, aín rëbúnqui 'ain. Usa 'aíshbi cana 'ëx David 'icëma pan 'ain 'iacën. Pëcaratia xaba 'inúan 'ispon urucë usaribi cana 'ëx 'iti 'ain.

17 Usoquin caia ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo, amia ax catamëcë unicamabëtan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan —bënëtishi ca ut —quixun a caia. An atun bana cuacë unicamanribi ca —bënëtishi ca utëcën —quixun a cati 'icën. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën ainan 'imianan xënibua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.

18 An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:

—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscuquin ñuixuncë, a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi oquin tëmëramiti 'icën.

19 Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan
bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi bana —a banax ca 'aisama 'icë —
quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan ënë
quiricanu cuënëoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin
'imianan anu 'icë quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.
20 An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:
—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.
Cacëxun cana cuëëinra cuëënquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën,
ca ut —quixun, Nucën 'Ibu Jesús cain.
21 Nucën 'Ibu Jesucristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin
'aquincëxmi upí 'iti cana cuëënin. Usai 'iti cana cuëënin. Ashi.